T. SEMUȘKIN

ALITET PLEACĂ ÎN MUNȚI

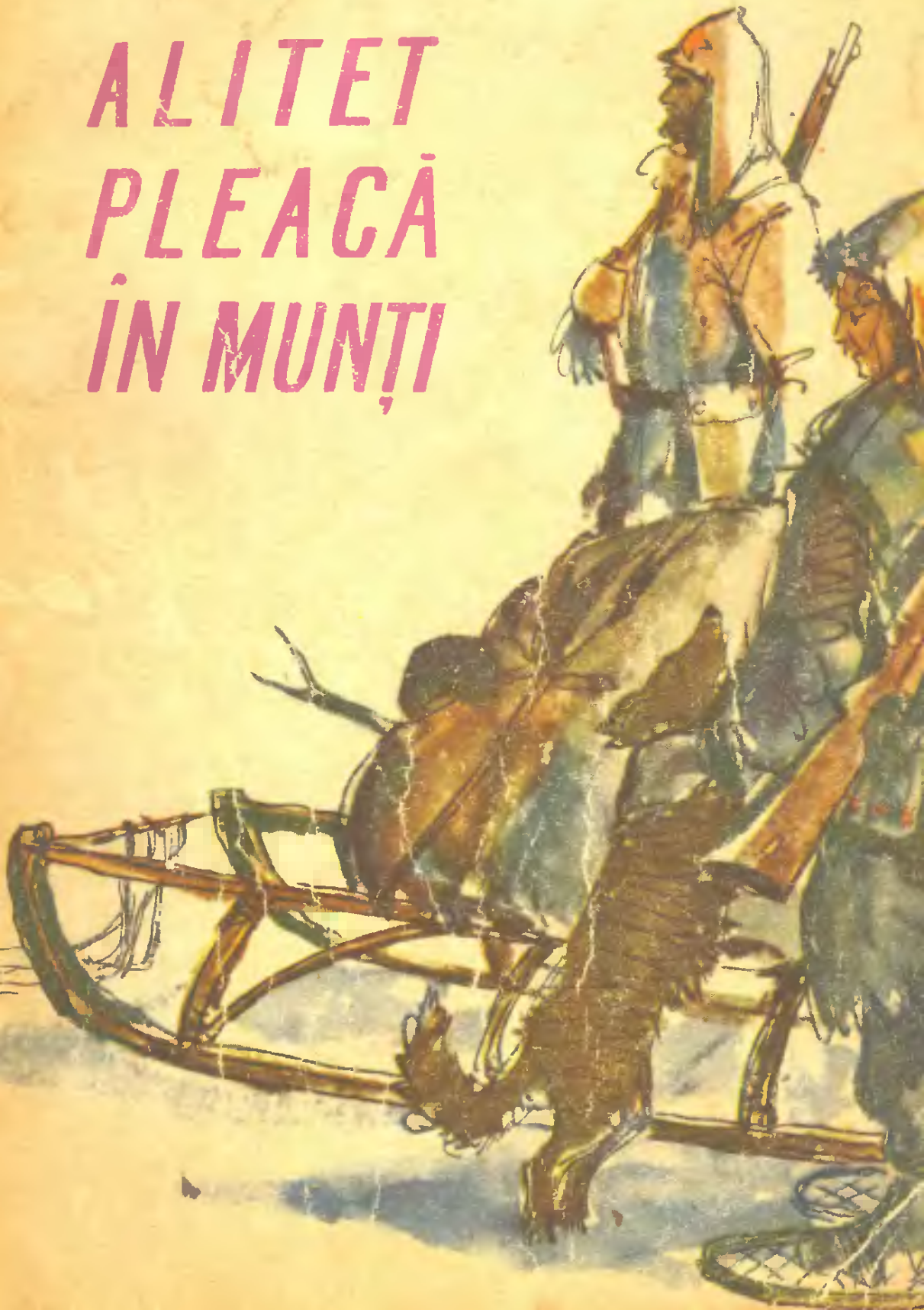

T. SEMUŞKIN

ALITET PLEACĂ ÎN MUNŢI

În romîneşte de
RADU TUDORAN
şi ELENA ŞEPELIOVA

EDIŢIA A III-a REVĂZUTĂ

EDITURA TINERETULUI

Coperta: STIHI BOGDAN

Т. Семущкин
АЛИТЕТ УХОДИТ В ГОРЫ
Советский Писатель
1960

PREFAȚĂ

Cartea lui Tihon Semușkin e nouă prin oamenii și locurile pe care le zugrăvește, dar mai ales prin chipul cum privește pe acești eroi și fapte.

„Alitet pleacă în munți" descrie transformarea vieții și oamenilor din ținutul îndepărtat al 'Ciukciului, din răsăritul Siberiei. Viața nouă, instaurată de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, pătrunde printre locuitorii peninsulei siberiene prin acțiunea cîtorva militanți comuniști, reprezentanți ai Puterii Sovietice. Se schimbă raporturile dintre oameni, mentalitatea lor, se schimbă tot felul lor de viață.

Dar nou e mai ales felul cum zugrăvește Tihon Semușkin viața acestei populații. În epoca de ridicare a burgheziei, la materialiștii secolului al XVIII-lea, tema „bunului sălbatic", zugrăvirea regiunilor exotice și a primitivilor, la care se spunea că domnește armonia și bunătatea, era un prilej de critică a societății feudale. Scriitorii vorbeau de ținuturi imaginare sau se foloseau de descoperirile geografice de curînd făcute, pentru a putea compara bunele însușiri ale oamenilor „în stare naturală" cu viciile, nedreptățile și cruzimile organizației feudale.

Dar mai tîrziu lucrurile s-au schimbat și în ultimii cîțiva zeci de ani literatura imperialistă a folosit exo-

ticul, zugrăvirea ţinuturilor îndepărtate şi necunoscute, ca pe un prilej de diversiune rasistă, de afirmare a „dreptului de cuceritor al civilizatului". De fapt, sub masca pitorescului, dincolo de amănuntele de culoare locală, se ascunde tendinţa de a justifica exploatarea colonială, de a justifica „menirea omului alb", cum scria Kipling, în mare măsură exponent al acestei ideologii imperialiste.

Cu desăvîrşire opuse, din toate punctele de vedere, sînt operele sovietice ale lui Semuşkin, Gorbatov şi a altora, care zugrăvesc viaţa acestor popoare aflate în stadiile de început ale evoluţiei sociale. Faţă de literatura care încearcă să justifice exploatarea, literatura realismului socialist zugrăveşte şi participă la lupta de eliberare a omului de sub orice formă de exploatare, la transformarea, îmbogăţirea şi îmbunătăţirea vieţii lui. Realitatea e zugrăvită în luptă, în progres. Aşa apare şi viaţa locuitorilor ciukci, în romanul lui Semuşkin.

Numele lui Tihon Semuşkin s-a făcut cunoscut încă de mai mulţi ani, de cînd a publicat o carte despre ciukci. Dar apariţia celor două volume succesive ale lui „Alitet pleacă în munţi" a dat prilej criticii sovietice să măsoare progresul înregistrat de romancier.

Tihon Semuşkin nu idealizează viaţa vînătorilor ciukci. Arată însuşirile acestei populaţii paşnice, cinstite, muncitoare. Dar arată şi sărăcia, lipsurile, groaza, care stăpînesc viaţa primitivă, încă subjugată naturii. Şi arată pătrunderea capitalismului. Căci locuitorii aceştia siberieni trăiesc la începutul veacului al XX-lea şi imperialismul american a găsit la ei prilej de profituri însemnate. De exploatarea negustorului american îi va salva regimul sovietic, care-i va îndrepta spre o viaţă cu adevărat umană.

Existenţa patriarhală pe care o duc locuitorii din Ciukciu, care vînează morse pentru hrană şi vulpi sau hermine pentru a le vinde blănurile, existenţa aceasta, cîrmuită de rituri ciudate şi stricte, e departe de a fi

fericită. Îi ţin legaţi multe feluri de sclavii. În primul rînd, îi ţine robiţi neştiinţa. Sînt stăpîniţi de superstiţii şi misticism. Viaţa lor e dominată de teamă. Neînţelegînd legile naturii, li se pare că văd pretutindeni duhuri şi fiinţe ascunse, pe care se străduiesc să le îmblînzească. Sînt încredinţaţi că motoarele se mişcă cu ajutorul duhului Ben-Zin. De pe urma neştiinţei şi superstiţiilor se foloseşte „şamanul" — vrăjitorul, care trăieşte din belşug pe socoteala naivităţii celorlalţi şi se făleşte cu puterile lui de a îmblînzi furtunile şi de a 'ademeni vînatul.

Dar, în afară de teamă născută din neştiinţă, oamenii aceştia mai sînt robiţi şi de alte puteri, mai reale. Ca să vîneze ei au nevoie de arme şi de gloanţe, şi arme se găsesc numai la Charley, la temutul şi bogatul Charles Thomson. Numai Charley le cumpără blănurile, dînd în schimb obiecte — ace, tutun sau cuţite — al căror număr şi cantitate le fixează singur.

Astfel, aventurierul Charles Thomson, care a venit cu douăzeci de ani mai înainte în ţinut, a ajuns stăpînul Ciukciului. Depune în fiecare an la băncile americane cîteva zeci de mii de dolari, fructul negoţului cu vînătorii. Şi cînd vin să-i vîndă blănuri, oamenii îi pîndesc cu teamă expresia feţei, aşteptînd să vadă dacă e într-o zi bună de negoţ.

Un mare ajutor îl găseşte Charley la Alitet, fiul şamanului Koraughe. Şiret şi aprig la cîştig, Alitet se arată un prea iscusit elev al negustorului Thomson. Începe prin a pune mîna pe animalele vînate de alţii, cumpără apoi blănuri pentru a le revinde; exploatează munca celorlalţi, iar în cele din urmă ajunge să fie temut de toţi ciukcii.

Aceasta e situaţia în clipa cînd are loc uriaşa cotitură istorică a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie. Urmările nu întîrzie a se produce şi pentru îndepărtatul ţinut al Ciukciului. Vestea despre oameni şi legi noi străbate mai întîi indirect, prin spusele partizanilor, care luptă împotriva intervenţioniştilor lui Kolceak.

Apoi, după zdrobirea intervenției, apar reprezentanții regimului sovietic. Și cea mai mare parte a romanului zugrăvește modul cum Andrei Jukov și Los izbutesc să schimbe viața și mentalitatea primitivă a ciukcilor, să-i elibereze de sclaviile care-i țineau încătușați.

O fac cu energia și răbdarea, cu dragostea de oameni a bolșevicilor. Duc lupta împotriva superstițiilor, împotriva credinței în vrăjitorii și a obiceiurilor sălbatice și crude. Educîndu-i treptat, Los și Andrei caută să explice, să lumineze. Astfel, e caracteristică scena împiedicării unui omor-sinucideri rituale. Atunci cînd se simțeau bolnavi și neputincioși, bătrînii ciukci cereau să fie sugrumați. Ceremonia avea un caracter solemn și luau parte la ea rudele și prietenii. Încercînd să oprească uciderea bătrînului Umkataghen, Los se lovește la început de rezistența dîrză a fiului acestuia, Ermen, a bătrînului însuși, a șamanului și a vecinilor. Ermen încearcă să-l convingă pe Los că nu i se poate refuza lui Umkataghen această favoare.

— „Los, tu ești primul dintre tanghii pe care ai noștri îl numesc om adevărat. A trecut abia o iarnă de cînd ai venit pe pămîntul nostru și negoțul a ajuns cu totul altfel. Oamenii noștri beau acum ceai cu zahăr. Cei care nu avuseseră puști, acum au, cei care nu avuseseră capcane, acum au. Peste tot, lumea spune: „Bărbosul a îndrăgit vulpile noastre albe și a făcut să primim multă marfă pe ele". Poporul spune că tu ești la fel ca un șaman bun, da, bun șaman, care ne ajută să trăim. Uite, așa se aude pe țărm. Și acum tu ai început să vorbești de neînțeles pentru urechile mele! Nu cumva te-au stricat șamanii cei răi? Tu te-ai făcut cu totul alt fel de om. De ce poruncești să nu-i îndeplinesc lui Umkataghen ultima dorință? Umkataghen e un bătrîn bun!"

Și Los îi răspunde:

„Ascultă ce am să-ți spun, ascultă bine! Umkataghen nu-i un om prea bătrîn; doar îl cunosc! Toamna trecută am văzut că încă ducea baidara la vînătoarea de

balene. O să vină vaporul și un doctor rus are să-i vindece piciorul. Ceea ce-ți spun e adevărat. Am să dau ordin oamenilor de negoț să aducă asemenea mașini pentru baidare, care să le împingă, să nu mai fie nevoie de vîsle. Baidarele au să meargă repede, ca un vapor. Și uite, vreau ca ochii lui Umkataghen să vadă viața asta nouă".

Pînă la urmă, Los trebuie să recurgă la o șiretenie ca să împiedice uciderea lui Umkataghen. Dar treptat, oamenii încep să înțeleagă. Se risipesc superstițiile, credința în duhuri și șamani, se risipește și puterea lui Charles Thomson și a lui Alitet, dispare putința de exploatare și crește înțelegerea ciukcilor. La început, Vaamcio privește cu neîncredere hîrtia prin care îi e întărită autoritatea asupra ciukcilor, hîrtie cu care el „nu știe să vorbească". Și la îndemnul șamanului, îi dă foc. Distanța străbătută de ciukci în transformarea lor e măsurată de comparația acestei atitudini cu adunarea ciukcilor din capitolele finale, în care Alitet e alungat. Și e limpede că schimbarea aceasta e numai un început al marii lor transformări. E unul dintre multele cazuri în care forța transformatoare a socialismului a dus populații primitive spre știință și progres, le-a dat un loc egal în marea familie a popoarelor sovietice.

Aceasta e tema romanului lui Tihon Semușkin. Și meritul principal al scriitorului este că a reușit să zugrăvească eliberarea ciukcilor de exploatare și neștiință, drumul lor spre progres, păstrînd credincios pitorescul vieții și trăsăturile lor psihologice specifice. Dar Semușkin nu face pitoresc pentru pitoresc... Cartea sa este cît mai departe cu putință de abstracție și uscăciune. Viața în Ciukciu apare cu tot specificul ei, povestirea e colorată și atrăgătoare. Toate acestea nu sînt însă scopuri în sine, ci sînt mijloacele prin care un scriitor realist socialist zugrăvește schimbarea, chipul cum spiritul bolșevic reușește să sfărîme împietritele prejudecăți și rituri primitive.

Critica sovietică a relevat în romanul lui Semuşkin puterea de a plăsmui tipuri. Urmărind felul cum se schimbă personajele acestea cu psihologie atît de deosebită, autorul lui „Alitet pleacă în munţi" izbuteşte să nu rămînă la suprafaţa lucrurilor. Capătă viaţă artistică în special figurile celor doi militanţi comunişti cu entuziasmul, energia, perseverenţa lor, Tîgrena cu dragostea ei pentru libertate, pe care n-o poate zdrobi condiţia mizeră a femeii la ciukci, Alitet, Mary, atîtea alte personaje. Astfel „Alitet pleacă în munţi" reuşeşte să surprindă o realitate în progres.

SILVIAN IOSIFESCU

CARTEA ÎNTÎI

1

De dimineaţă era linişte, şi vocea omului se auzea departe, departe. Marea, calmă, de-abia-de-abia respira.

Se sfîrşise iarna cu foametea ei şi oamenii ieşiseră pentru prima oară pe mare, la vînătoare de morse.

Soarele strălucea puternic zi şi noapte, fără să mai apună, şi se simţea cum adierile aerului curat şi străveziu se strecurau pretutindeni. Se deschiseseră şi orizonturile cele mai îndepărtate. Dar clima Nordului e nestatornică.

Spre seară izbucni vîntul de nord, furios. Marea se tulbură şi începu să clocotească. Valurile creşteau mugind, şi tunetele lor răsunau în munţi. Oamenii din aşezarea Enmakai ieşiră la ţărm să întîmpine vînătorii de morse.

Cu ochii aţintiţi pe întinderile clocotitoare, ei se strigau unii pe alţii, gălăgioşi şi neliniştiţi. Siluetele lor, în haine largi de blană, se desenau viu pe fondul alb al zăpezii, care prin locurile acestea încă mai dăinuia.

Vîntul se întărea. Valuri uriaşe se prăbuşeau pe mal, apoi, spărgîndu-se, se topeau.

— Alitet ! Alitet ! Alite-et ! strigă deodată, cu glas ascuţit, un băieţaş care stătea pe o stîncă.

Striga într-una, arătînd cu mîna spre larg, mîndru că fusese primul care îl zărise pe Alitet.

La orizont se ivi o mică balenieră cu pînze. Era cînd aruncată pe creste, cînd prăbuşită în clocoteala neagră dintre valuri. Ţi se făcea groază să priveşti cum se juca marea cu ea. Bătrînul Vaal, vestitul vînător, îşi făcu loc, şchiopătînd, printre femeile îngrijorate. Era îmbrăcat într-o scurtă roasă, de ren, bine încinsă cu o curea din piele de focă. Pe chipul lui aspru, brăzdat adînc de necazuri, se citea calmul şi înţelepciunea vieţii. Bătrînul îşi trăise toată viaţa pe apă. Nu o dată se întîlnise cu moartea. Marea îl făcuse aspru şi prevăzător. Trecea drept vînător încercat, de aceea oamenii preţuiau cuvîntul lui.

El privi marea înfuriată clipind des din ochi, apoi spuse, cu toată seriozitatea cunoscătorului:

— Nu-i nici o primejdie; baleniera ţine bine la valuri. E lucrată din lemn şi, pe urmă, are chilă.

Zicînd acestea, îşi împreună în chip de barcă palmele uscate, arătînd cum e făcută chila.

— Dar cele cu fundul drept, baidarele, de piele, sînt slabe, n-o scot la cap pe valuri. Pot să se răstoarne...

Ceea ce spunea el era bine cunoscut de toată lumea. Totuşi, din respect, oamenii îl ascultau, dîndu-i multă atenţie. Doar femeile îşi mai aruncau ochii pe furiş, spre mare. Ştiau toate că pe un asemenea timp vînătorii, ca să fie mai siguri, legau de bordurile baidarelor saci din piele de focă, umflaţi cu aer. Dar, cu toate acestea, după chipurile lor speriate se vedea cît sînt de neliniştite pentru bărbaţii lor.

În depărtare se iviră şi baidarele, ca nişte puncte întunecate, abia întrezărindu-se. La fiecare clipă piereau, ca să se arate apoi iarăşi, aruncate pe creste. Tocmai aceste baidare cu fundul plat pricinuiau neliniştea femeilor. În ele se întorceau vînătorii săraci, soţii lor. Baleniera lui Alitet înainta cu toată viteza, tăind valurile cu chila şi apropiindu-se repede. Pînza uriaşă prindea toate răbufnelile vîntului.

Cînd baleniera fu aproape de mal, pînza căzu, acoperind morsele vînate.

La prora stătea, în capul gol, Tumatughe, un vînător îndesat. El ţinea în mînă o curea lungă, subţire, făcută colac şi pîndea cu încordare clipa cînd să arunce ca-

pătul la mal. Baleniera sălta sus pe valuri, iar Tumatughe își ținea cumpătul, legănîndu-se pe picioarele desfăcute și încordate. De pe îmbrăcămintea lui curgea apa aruncată de valuri. Vînătorii ceilalți cu vîslele în mînă ședeau în balenieră și urmăreau valul tot atît de încordați.

Cînd barca fu săltată pe creasta valului mare, Tumatughe, încordîndu-se din toate puterile, azvîrli capul curelei pe mal ; însă valul, retrăgîndu-se, o luă și o duse înapoi.

Mult timp se ținu baleniera deasupra valului, stăpînită de vîsle. De multe ori Tumatughe aruncă astfel cureaua, fără a izbuti.

Bătrînul Vaal ședea mai deoparte și urmărea baleniera, pufăind dintr-o lulea mare de lemn. Dar deodată își scoase grăbit încălțările de piele, își sumese pantalonii și, smulgînd din mîna unui băiețaș de alături un colac de curea, la fel cu al lui Tumatughe, se repezi spre linia de flux. Și cînd valul cel mare se retrase, el se avîntă în urma lui cu o dibăcie și sprinteneală neobișnuite, învîrti brațul pe sus și, cu o mișcare dibace, azvîrli capul legăturii drept pe după grumazul lui Tumatughe. Apoi se răsuci iute în loc și, fără să mai privească înapoi, fugi încă mai repede din fața valului pornit pe urma lui, după care căzu în zăpadă gîfîind. Femeile se repeziră să-l încalțe.

— Au putere multă, dar nu sînt îndemînatici ! spuse bătrînul Vaal zîmbind și dînd din cap spre vînătorii cei tineri.

Trăgînd de curea, oamenii de jos aduseră la mal parîma balenierei. Bătrînul Vaal se ridică și începu să pîndească valurile, urmărindu-le atent și liniștit.

Cu mîinile pe parîmă, oamenii priveau țintă la el, așteptîndu-i comanda.

În acest timp, vînătorii trăgeau de zor la rame, ca nu cumva baleniera să fie urcată pe creasta unui val, înainte de vreme.

De cîteva ori veni cîte un val mare, dar bătrînul îl lăsa să treacă strigînd doar oamenilor să nu slăbească parîma. Deodată, se repezi spre ei, poruncind :

— Tra-a-geți !

Înhămați la parîmă, oamenii o luară la fugă, cu chiote și strigăte, trăgînd baleniera după ei, mînați din spate de val. Acesta se prăbuși la mal și, spărgîndu-se în pîrîiașe mici, se retrase, lăsînd vasul pe pămîntul înzăpezit.

Un om de vîrstă mijlocie, mai degrabă scund decît înalt, zdravăn legat, cu ceafa puternică, sări din balenieră. Fața lui bătută de vînt, cu umerii obrajilor proeminenți, avea culoarea aproape castanie. Ochii negri, mișcîndu-se neastîmpărați între pleoapele apropiate, căutau pătrunzător pe sub cozorocul american de celuloid, care-i apăra ochii de soare. E drept că soarele se ascunsese de mult în nori, însă Alitet nu se despărțea niciodată de cozorocul acesta: îi plăceau lucrurile americane. Capul lui descoperit avea o cunună de păr negru, drept și țepos ca fanoanele balenei, care-i acoperea urechile și aproape toată fruntea. În schimb, creștetul strălucea, tuns pînă la piele. Chipul și întreg trupul lui îndesat arăta putere, încăpățînare și cruzime. Purta o scurtă din piele de vițel-de-mare și, în locul obișnuitei curele lungi, era încins cu fitil de lampă. De acest cordon atîrnau o mulțime de talismane: bucățele de piele, o mărgică roșie, o mică morsă sculptată în os, și chiar o monedă de 20 de cenți. Felurite talismane erau agățate și de balenieră. Ele aveau darul să ferească de duhuri rele, de boli, de nenorociri, și să ajute în viață și în afaceri. Vînătoarea fusese rodnică și îi încălzea inima lui Alitet.

— Aproape de mal nu sînt morse! spuse el celor ce-l înconjurau. Morsele stau departe de mal. Acolo, depa-arte... Și, întinzînd brațul spre mare, arătă orizontul îndepărtat.

Apoi se întoarse spre vînătorii săi, răstindu-se cu glas tunător:

— Hei, voi! Trageți baleniera mai departe! Ori ați chiorît? Vreți ca valurile să șteargă inscripția?

Pe bordaj, la proră, era scris cu vopsea neagră: „Anul 1916". Îl pictase chiar americanul de la care cumpărase baleniera. Iar în următorii patru ani, noul stăpîn avusese grijă să-l picteze el însuși din nou, în

fiecare primăvară; sub mîna lui, „1916" ajunsese, cu timpul, „1016".

Alitet păstra cu o grijă superstiţioasă acest semn al unei forţe a binelui, care marcase pentru el începutul puterii în viaţă.

— Repede, repede, trageţi baleniera! striga acum din răsputeri.

Oamenii, trăgînd de copastie, tîrîră vasul pe zăpadă, departe de mal. Înăuntru era îngrămădită multă carne: trei morse spintecate, iar deasupra lor, năclăite de sînge, unsprezece capete retezate, cu colţi lungi, îndoiţi.

Apucînd de colţi capul cel mai mare, Tumatughe abia-abia putu să-l tragă peste bord. El îl înfipse pe mal, cu colţii în zăpadă, apoi începu să le descarce pe celelalte.

Zăpada în jurul balenierei se înroşi repede de sînge. Vînătorul scoase al unsprezecelea cap, punîndu-l lîngă cele dinainte. Morsele mustăcioase stăteau la rînd, cu ochii mari deschişi, de parcă ar fi fost vii.

Alitet ştia ce-i trebuie prietenului său, americanul: colţii! De rest te puteai lipsi; carnea, n-aveai decît s-o arunci în mare! Americanul nu o lua. De altminteri, baleniera nici nu putea încărca mai mult de trei morse.

Femeile, ţinîndu-şi copiii pe umeri, rămăseseră lîngă mal. Ele urmăreau tăcute baidarele din larg, mestecînd varză de mare.

Bătrînul Vaal se apropie de stăpînul balenierei.

— Nu! Morsele stau departe! Cei cu baidarele n-au omorît nici una! spuse, zîmbind cu mulţumire, Alitet. Baleniera mea e ţeapănă şi goneşte ca un ren. Morsa nu-mi scapă! Nu degeaba i-am plătit-o lui Charley cu şase piei de urs alb, doi saci îndesaţi cu piei de vulpi polare... Şi, pe deasupra, cîţi colţi de morsă i-am mai dat!... Făcînd cu mîna un semn de dispreţ spre larg, urmă: Dar să vînezi morse cu baidara, e cum ai fugi după vulpe fără puşcă!

Bătrînul Vaal se apropie de capetele morselor, le privi şi spuse cu tristeţe:

— Cîtă carne prăpădită! Cîtă hrană s-a pierdut! Opt morse! Hrană bună, aruncată în mare!

— Americanul n-avea s-aducă el balenieră proastă! continuă Alitet, fără să-l fi ascultat pe bătrîn. Şi se îndreptă spre cele trei morse ciopîrţite, întinse pe mal.

În jurul lor se adunaseră toţi cîinii cătunului. Stăteau cuminţi, în semicerc, aţintindu-se la carne cu ochii lor inteligenţi şi lingîndu-şi boturile. Arareori îşi arătau nerăbdarea, pocnindu-şi colţii în sec, sau urlînd prelung. Cei ce nu se mai puteau stăpîni apucau bucăţi de zăpadă plină de sînge şi o înghiţeau.

Carne nu mai fusese de mult. De îndată ce terminau drumurile cu săniile şi nu-i mai foloseau la ham, oamenii nu-şi mai hrăneau cîinii. Slabi, năpîrliţi, cu smocuri de păr atîrnînd, aceştia hoinăreau prin cătun, bătîndu-se înrăiţi pentru oasele aruncate în drum. Unii fugeau în inima tundrei şi se sălbăticeau, hrănindu-se cu un soi de popîndăi şi cu şoareci de cîmp. Numai ai lui Alitet se ţineau bine. Alitet iubea cîinii voinici.

Nemaiputînd îndura greaua ispită, un cîine se repezi să-şi înfigă colţii în carne.

— Marş! O să capeţi! Uite, şi eu aştept răbdător o bucată de carne! strigă Vaal, gonindu-l cu cîrja.

Cîinele lihnit sări într-o parte, privindu-l nemulţumit pe bătrîn.

Cu ochii pe jumătate închişi, Alitet îşi cerceta vînatul. Se aplecă spre cel mai mare cap de morsă, îl răsturnă pe o parte şi se apucă să-i măsoare colţii cu palma mîinii drepte.

— Buni colţi! Douăzeci de paunţi [1], o să aibă fiecare.

Nici unul dintre vînători nu putea să-şi închipuie ce-i acela „paunt" şi nici altceva despre greutăţi, despre felul cum se măsoară ele. Dar Alitet, avînd mereu de-a face cu Charley, ştia minunat de bine ce-i cu pauntul.

Charley Thomson, proprietarul unei factorii [2] de pe ţărm, şi-l făcuse pe Alitet mijlocitor şi, numai de haz,

---

[1] „Paunt", corect pound — măsură de greutate englezească = 453,6 gr. (n.t.)

[2] Factorie — reprezentanţa unei case de comerţ într-o ţară străină; în accepţiunea celor de pe ţărmurile nordice, factorii se numesc centrele de colectare a blănurilor. (n.t.)

îl deprinsese să cîntărească marfa cu măsuri englezeşti.

Iar acum Alitet vorbea despre paunt numai şi numai ca să arate priceperea sa într-o afacere atît de importantă şi ca oamenii să-şi dea seama cît este el de învăţat. Clipind din ochii neastîmpăraţi, el continuă:

— Cîinilor le este de neînţeles graiul oamenilor. De neînţeles este şi pentru oamenii noştri pauntul. Dar eu ştiu foarte bine ce-i acela! Şi rîse triumfător, arătîndu-şi dinţii albi şi sănătoşi.

— Nu, Alitet! spuse, clătinînd din cap, bătrînul Vaal. Degeaba rîzi tu! Cîinii înţeleg graiul omului, numai că nu vor să stea cu el de vorbă. Aşa gîndesc eu! încheie el serios.

Alitet îl privi cu duşmănie pe Vaal.

— Ce tot spui tu, bătrîne?! Nu cumva ţi-ai lăsat mintea în iarangă[1]?

Cîteva clipe, Vaal tăcu, pe urmă clipi şi răspunse sfătos:

— În fiecare cap, Alitet, se poate naşte înţelegerea. Şi omul, şi animalul, şi chiar mica păsărică au putere de înţelegere. Dacă oamenii noştri i-ar fi vîndut lui Charley Nas-Roşu colţii ei singuri, şi nu prin tine, ar fi aflat şi ei ce e acela pauntul.

— De ce-i spui Nas-Roşu? Oare tu nu ştii că lui nu-i place asta?

— Apăi, că n-o să-i spun vulpe polară uneia care este roşie! L-am numit după cum îi este înfăţişarea! răspunse bătrînul. Şi, fără grabă, păşind cu grijă, se îndreptă spre femei.

Alitet aruncă după el o privire rea, scuipă în zăpadă şi se duse la vînători. Aceştia tocmai terminaseră de încărcat capetele morselor în sanie. Se înhămară unul în spatele altuia şi porniră spre iaranga lui Alitet.

Fără să mai aştepte rugămintea oamenilor înfometaţi, Alitet strigă:

— Staţi să-şi ia oamenii carne; cîte o bucată de fiecare iarangă! Se cuvine să mănînce toţi. Cei cu bai-

[1] Locuinţă indigenă, de cele mai multe ori permanentă, făcută îndeobşte din piele, mai rar din pînză, şi care în timpul iernii se învelește cu gheaţă şi zăpadă. (n. t.)

darele n-au s-aducă ei carne! Tot eu o să am și grija lor. Apoi îi mai strigă și bătrînului Vaal o vorbă: Tu spui că oamenii trebuie să vîndă singuri americanului? Oare oamenii nu văd ajutorul meu? Dacă ar vinde singuri i-ar înșela americanul. Pe mine nu poate să mă înșele.

— Americanul, vechiul tău prieten!... mormăi bătrînul.

Oamenii aruncară în spinare bucăți mari de carne și porniră bucuroși spre iarange. Toți erau veseli. Păi cum să nu fie?! Carne din primul vînat! Și vînătoarea abia începuse.

În acest timp baidarele se apropiau de mal.

— Stați! strigă deodată Alitet. Așteptați! Lăsați carnea acum! Trebuie să dăm ajutor baidarelor.

Oamenii aruncară carnea, ascultători, și veniră în fugă spre el. El era „stăpînul pămîntului", el era mai mare peste toată așezarea și ei se obișnuiseră să i se supună fără crîcnire. Forța și puterea lui Alitet erau cunoscute pe toată coasta. Erau știute pînă și în adîncimile tundrei, unde trăiau ciukcii nomazi, crescători de reni.

Baidarele, cu pînze făcute din saci vechi, sosiseră la mal. Una din ele era intrată în apă pînă la copastie. Șase bășici de focă, umflate cu aer, semănînd cu labele greoaie ale unui animal din poveste, plescăiau în jurul ei, susținînd-o pe valuri. Vînătorii, în haine de blană, stăteau pînă la brîu în apa rece care umpluse vasul. Ei trăgeau sîrguincioși la vîsle, încălzindu-se, fără să-și piardă cumpătul, nelăsînd baidara să fie împinsă la mal înainte de a fi aruncat capătul curelei. Patru băieți tandri așteptau pe uscat, gata s-o prindă.

Vaamcio, fiul bătrînului Vaal, de trei ori o aruncase, fără să ajungă malul. Apa din baidare îl scălda pînă la genunchi și hainele îi erau ude leoarcă. Sub fundul moale al bărcii de piele, apa clocotea. Bătrînul Vaal începu să se descalțe. În aceeași clipă, Vaamcio sări la proră și, cu o sforțare uriașă, izbuti să arunce cureaua celor de pe mal.

Bătrînul aşteptă clipa potrivită ca să strige iar:

— Tra-a-geţi!

Se pomeniră cu barca pe uscat. Vînătorii uzi săreau afară. Prin fundul crăpat se scurgea apa; băşicile cu aer atîrnau acum fără folos, pe bordaj, ca nişte braţe obosite.

— Pielea de morsă e veche — spuse oftînd bătrînul Vaal. Ar fi trebuit schimbată de astă-vară, dar n-am avut alta.

În curînd toate baidarele erau trase pe mal. Avusese dreptate Alitet: izbutiseră să aducă doar o focă. Începutul vînătorii de morse fusese fără noroc pentru ei. Tumatughe spuse:

— Dacă n-ar fi Alitet, un pic de carne proaspătă n-am gusta!

2

Narghinaut, o femeie înaltă cu faţa tatuată, dezlega cu mişcări repezi curelele ude ale încălţărilor bărbatului. Alitet stătea întins pe spate, privindu-şi tăcut nevasta.

Femeia îi scoase încălţările, apoi obielele de blană, îi trase pantalonii din piele de focă, strînşi bine pe picior şi, ridicîndu-se, le agăţă de grinda din tavan, la uscat.

Alitet rămase gol pînă la brîu, numai în izmenele din piele de renişor, cusute cu blana înăuntru. Cum stătea pe blana moale de ren, pieptul lui lat, ceafa puternică şi braţele musculoase, bine legate, trădau forţa sa neobişnuită. Căci, într-adevăr, pe toată coasta nu era nimeni care să-l poată doborî la trîntă. Lui Alitet îi plăcea să se lupte şi deseori îi lua pe oameni chiar cu de-a sila să-şi încerce puterile cu el. Pe ţărm erau

destui inşi schilodiţi de el. Acum, stînd în polog[1], îşi mîngîia muşchii puternici, de parcă s-ar fi pregătit să lupte.

Pologul de blană al lui Alitet era încăpător. Trei arzătoare de grăsime dădeau lumină şi căldură din belşug. Deasupra acestor arzătoare atîrnau ceainice şi ceaunul cu carne de morsă, proaspătă. De grinzile tavanului atîrnau talismane: animale marine, peşti, chipuri omeneşti. Unul se înnegrise de timp într-atît, încît ar fi fost greu să ştii dacă-i cîine, vulpe polară, lup sau urs.

Rostul lor era să păzească iaranga de necazuri şi de nenorociri.

Pe un cufăr din lemn, lîngă peretele din faţă, strălucea nichelul unui ceas deşteptător, american. Judecînd după ora pe care o arăta, însemna că nu este altceva decît tot un talisman, păstrat pesemne pentru buna negustorie cu americanul.

Lîngă unul din arzătoare şedea, pe blănuri de ren, cu desăvîrşire gol, un bătrîn cu trupul vlăguit, coborît parcă din vremuri străvechi — şamanul[2] Koraughe, tatăl lui Alitet. Barba lungă, rărită, de culoare cenuşie, îi cădea pe pieptul zbîrcit şi supt, de moşneag. Pe genunchii ascuţiţi îi atîrna ca pe doi pari o piele subţire de renişor. Acum repara daireaua, întinzînd pe cercul ei o băşică de morsă, uscată, care suna la fiecare atingere.

— Ieri am bătut mult în dairea. Mîinile mi-au obosit şi daireaua a crăpat, însă am îmbunat duhurile! spuse bătrînul, cu vocea spartă. De aceea ai întîlnit tu aşa de multe morse.

— Spui adevărul, tată! răspunse Alitet. Tu ai ademenit morsele la barca mea.

Măgulit de această recunoaştere, Koraughe rînji fără să deschidă gura, apoi luă un bastonaş făcut din fanoane de balenă şi începu să-şi scarpine spinarea, ge-

---

[1] În partea rece a iarangei se aşază un polog din piei de ren, în suprafaţă de 6—12 metri pătraţi, de înălţimea unui om. Acest polog este tocmai încăperea în care locuiesc ciukcii. (Nota red. ruse)

[2] Şaman — vraci, vrăjitor. (n.t.)

mînd uşor de plăcere. După cîteva clipe, îi întinse scărpinătorul nepotului:

— Goi-Goi, ai tu grijă de spinarea mea, că eu vreau să ascult ce spune Alitet.

Băieţaşul începu să scarpine cu zel spinarea bătrînului.

Întins pe blănuri, ca o morsă pe gheaţă, cu mîinile sub cap, Alitet povestea de-a fir-a-păr cum mersese vînătoarea. Cînd termină, Koraughe zise plin de importanţă:

— Uite, vezi, în mine zace o mare putere! Puterea unui duh! Eu pot să poruncesc animalelor mării.

— Am să le spun şi oamenilor, tată. E bine să ştie!...

Aceşti doi oameni — şamanul Koraughe şi fiul său, Alitet — ştiau prea bine că nu pot porunci nici unui soi de animale şi că nu au în ei nici o putere a vreunui duh — şi totuşi se măguleau unul pe celălalt, prefăcîndu-se că spun adevărul. Astfel gîndea Narghinaut, bătrîna nevastă a lui Alitet, trăgînd cu urechea la taifasul lor.

Narghinaut puse jos, în mijlocul încăperii, o albioară cu carne de morsă, din care ieşeau aburi. Mirosul ei stîrnea pofta de mîncare. Se strînseră cu toţii în jurul bucatelor. Femeia tăia cu dibăcie carnea tare, dimpreună cu grăsime de balenă, păstrată din anul trecut. Aplecată deasupra albioarei, ea tăia dintr-o lovitură feliile subţiri de grăsime. Alitet înşfăca de sub cuţit slănina tare şi o înghiţea nemestecată.

Femeia apuca arareori o bucăţică, pe care o arunca repede în gură, ca apoi să reînceapă, zorită, tăiatul.

Vecinul Tumatughe se strecură în polog. Îşi scoase haina, grăbit, o făcu ghem şi se aşeză pe ea, lîngă ceilalţi. Apoi, fără să mai aştepte poftire, se aruncă asupra mîncării: se socotea un om al casei.

Grăsimea de balenă, primul fel de mîncare, fiind terminată, luară în primire cu lăcomie carnea de morsă. Era carne din primul vînat, proaspătă, mirosind frumos. Înfigîndu-şi dinţii în bucata tare de carne, o tăiau în faţa buzelor cu cuţitul ascuţit şi înghiţeau bucăţile una după alta. În polog se auzea numai plescăitul lor zgomotos şi loviturile de cuţit ale gospodinei, pe albioară.

Cînd sfîrşiră, fiecare îşi linse degetele pline de grăsime, apoi îşi şterse gura cu iarbă uscată.

— Acum adu ceaiul! porunci Alitet nevestei. Ceai cu zahăr! Să bea şi Tumatughe un ceai ca oamenii! A făcut treabă bună astăzi; din unsprezece morse, nouă le-a împuşcat el.

Tumatughe zîmbi, îşi trecu mîna peste obrazul năduşit şi, întorcîndu-se spre Koraughe, începu să vorbească:

— Am fost pînă departe pe mare. N-aveam vînt; am vîslit toată ziua fără odihnă. Dar acolo erau multe morse!

— Le-am chemat eu, cu daireaua!... îl întrerupse bătrînul.

— Da, aşa e precum spui, Koraughe. Tare multe morse erau! întări Alitet.

Iar Tumatughe urmă:

— Cei cu baidarele n-au ajuns pînă acolo. Au întîlnit doar o morsă. După ce-au omorît-o şi au urcat-o în baidare, fundul baidarei a plesnit din pricina greutăţii. Noi tocmai treceam pe lîngă ei, dar nu ne-am oprit să le dăm ajutor. Am văzut cum se zoreau să arunce în mare morsa lor.

— Nu era îngăduit să le ajutaţi! Mînia duhurilor ar fi trecut pe baleniera voastră. Duhurile sînt tari şi omul de rînd n-are putere împotriva lor, cum n-are putere şoarecele din tundră împotriva lupului. Aţi făcut aşa cum se cuvenea! încuviinţă, povăţuitor, bătrînul şaman.

— De data asta în mod deosebit am tras drept la ţintă — continuă să povestească înfierbîntat Tumatughe. Cum se arăta morsa, cum o nimeream; glonţul din puşca mea se ducea drept acolo unde îl trimiteam...

— Dar puşca a cui este? îl întrerupse Alitet. Oare nu ţi-am dat-o eu? O asemenea puşcă nu găseşti pe toată coasta. E Winchester, cea mai bună! Aşa mi-a spus Charley. Am plătit-o cu opt vulpi polare, trei vulpi roşii şi douăzeci de piei de renişor tărcate.

— Piei de renişor au fost numai zece, Alitet! Eu le-am pus în sanie — îl îndreptă, cu sfială, Tumatughe.

Alitet se răsti:

— Nu! Douăzeci!

— Poate, Alitet — încuviinţă vînătorul speriat. Eu număr prost, doar nu sînt negustor. Cum pot eu să ştiu ?

— Douăzeci de renişori tărcaţi i-am dat pe deasupra ! Charley mi-a spus : o asemenea puşcă se numeşte „savage" şi bate întotdeauna fără greş.

— O-o ! se miră Tumatughe. Nici n-am ştiut de asta !

— Acum află de ce ai tras cu atîta dibăcie ! încheie Alitet.

Ceainicul mare de aramă se golise. Şamanul Koraughe, după ce-i ascultase pe vînători cu luare-aminte, grăi :

— O ! Eu sînt mare şaman ! Trebuie într-una să am grijă de oameni. Sînt în mare prietenie cu duhurile. Toată aşezarea stă sub ocrotirea mea. Eu vindec renii, eu vindec oamenii, eu gonesc duhurile rele. Numai Vaal nu vrea să ţină seama de asta. E un bătrîn spurcat. Şi doar, cînd chem morsele spre malul nostru, îi fac şi lui un bine. Alitet dă întotdeauna carne şi pentru iaranga lui.

— Adevărat, adevărat, Koraughe ! vorbi Tumatughe, linguşitor. Fiecare iarangă are nevoie de trei morse ca să ierneze. Şi ce, vînează ei trei morse cu baidara lor găurită ? Nu ! Pe toţi, Alitet îi ajută.

— Ieri, pe cînd băteam daireaua — reîncepu bătrînul — duhurile mi-au spus : „Au să fie morse !" Am auzit asta, cum aud seara urletul cîinilor. Atunci i-am spus lui Alitet : „Pregăteşte baleniera, pregăteşte oamenii !" Şi voi aţi plecat. Şi uite, aţi omorît unsprezece morse într-o zi.

Ţinîndu-şi capul pe genunchi, Tumatughe îl asculta cu gura căscată. Acum credea cu mai multă tărie în puterea miraculoasă a şamanului.

Narghinaut ieşi în tindă şi se apucă să cureţe pieile de morsă. Aveau un strat gros de grăsime, care trebuia răzuită fără întîrziere. Erau piei bune, mari şi, desigur, Alitet avea de gînd să le vîndă ciukcilor nomazi.

Femeia se simţea prăpădită de multele munci ale gospodăriei. Cîteodată îşi spunea : „De ce să omori atîtea morse ? Pentru mîncare se cere mai puţin !" Ea

nu înţelegea vorba lui Alitet: „Cu cît are omul mai multe piei în iarangă, cu atît se simte omul mai voios!"

Mîinile ei nu apucau să se odihnească, că din nou trebuia să cureţe aceste piei atît de mari. Iar mîine, fără îndoială, Alitet avea să aducă altele.

— Munceşte, munceşte! îi spunea el. Păi ce, femeile celelalte beau ceai cu zahăr? Tu bei! Fiindcă eşti în iaranga mea. Eu, Alitet, trăiesc ca un american! Aşa zice şi Charley.

3

Iarnă. Noapte, noapte fără sfîrşit. Luna încă nu se născuse. Beznă. Soarele nu se arăta acum de loc şi oamenii gîndeau: „Soarele umblă pe undeva, pe sub pămînt, pe sub ocean. Nu se va întoarce aşa curînd!"

Urla vijelia. Iarangele tremurau şi scîrţîiau. Viscolul se zbătea gemînd pe toate glasurile, ca un animal înnebunit, rănit de moarte.

Cîinii, strînşi ghem, moţăiau cu botul ascuns în blană, păreau că nu simt furtuna dezlănţuită.

În iaranga bătrînului Vaal rezervele de grăsime se terminaseră. Ardea doar un opaiţ slab, în care fumega muşchi uscat, neînmuiat în grăsime. În polog era întuneric şi frig. Oamenii, înveliţi cu piei vechi, mestecau resturi de carne de focă, crudă şi îngheţată. Într-un colţ, îşi găsise loc şi Cegît, cîinele lor iubit. Cegît mişca sfios din coadă, urmărind cu ochii întredeschişi cum oamenii rod oasele.

Bătrînul Vaal îi aruncă un oscior. Animalul se repezi să-l prindă şi-l înghiţi cu lăcomie. Apoi deschise ochii mari, privindu-şi ţintă stăpînul, aşteptînd încă o fărîmă.

Vaamcio rodea un os, uitîndu-se dintr-o parte la Cegît. I se făcu milă de bietul cîine flămînd. Suci osul

în mînă, nehotărît, apoi, după cîteva clipe de gîndire, i-l aruncă.

Cegît îl prinse din zbor şi se duse în colţul său, unde se apucă de ros.

Bătrîna Ilineut, mama lui Vaamcio, strînse albioara de lemn, se aşeză lîngă arzătorul aproape stins şi, în lumina mohorîtă, se apucă de fumat. Ţinea luleaua mare, de lemn, în mîna uscată, slobozind cu o posomoreală liniştită valuri de fum, în timp ce ochii şterşi urmăreau străini flacăra plăpîndă a arzătorului. După ce se ameţi de fum îi dădu luleaua fiului, care se întinsese pe blană. Vaamcio se apropie şi, aşezat pe vine, începu să fumeze restul.

Mai tîrziu, bătrîna rupse tăcerea:

— E rău fără grăsime! Iar după o altă tăcere, vorbi din nou: Vaamcio, du-te la Alitet! Doar el le dă la toţi! Viscolul va ţine mult şi pe viscol n-ai să te duci la vînat.

Bătrînul Vaal tuşi, apoi, cu mişcări domoale, parcă fără nici un îndemn, începu să-şi cureţe pipa de zgură şi scrum. Tăcut, o umplu din nou, îndesînd în ea tutun amestecat cu lemn tocat şi, fără să-şi privească fiul, spuse surd:

— Nevastă, izvor de nelinişte! Du-te, Vaamcio! Dă-i o vulpe albă. El se îmbunează totdeauna cînd vede blană de vulpe albă. Blana pufoasă a jivinei îi gîdilă nările. Du-te! Poate că o să prindem altele. Bătrînul oftă şi adăugă: Numai că vulpile albe ar trebui păstrate ca să luăm puşcă pe ele. Fără puşcă bună, vînătorul nu e om! Dar ce să-i faci?! Cînd e nemîncat, nu-i mai trebuie puşcă. Fără lumină şi căldură, omul e ca foca fără aer.

— Se usucă măduva în oase: nu-i mîncare! gemu Ilineut.

Bătrînul Vaal trase fum în piept, îl slobozi şi, după ce tuşi, urmă:

— Multe ierni am tăcut! Mi-am ţinut limba cu cleştele. Acum limba se zvîrcoleşte să vorbească; nu se mai supune judecăţii.

— Spune, tată! Fiului tău poţi să-i spui! grăi Vaamcio, trăgîndu-şi încălţările în picioare.

Vaal tăcea, nehotărît. În sfîrșit, după un timp, fără să privească la vreunul din ei, începu cu glas încet să povestească:

— Asta s-a petrecut de mult. N-a fost spre noroc ochilor mei. Ei au văzut cum Alitet aduna vulpi polare, din capcanele altora. Asta e o faptă foarte rea. Poporul nostru nu face asemenea faptă. M-au durut ochii; inima îmi era arsă de foc. Vorbe fără șir dădeau să-mi iasă din gît, aș fi vrut să le strig, însă... am tăcut. Aproape în șoaptă, bătrînul urmă: Era mai ușor să tac decît să strig. M-am ascuns după o colină, ca să nu mă vadă Alitet. Îmi era rușine de ce văzuseră ochii mei... Dar și Koraughe, curînd după aceea, i-a înșelat pe toți vînătorii. Vulpile pe care ei le-au adus ca jertfă au nimerit în iaranga lui Alitet. Mi-am cunoscut vulpea mea albă și vulpile altora, cînd Alitet le-a dat în schimb pe baleniera lui Charley. Năsucul ei negru era crestat cum numai eu îl crestez. Asta a fost a mea! Aș fi recunoscut-o în grămezile de vulpi albe pe care le are Charley Nas-Roșu în magazia lui. Pe balenieră s-au dus vulpile noastre! Acum Alitet folosește baleniera și noi trebuie să-i ducem blănuri! Asta e ce voiam să spun!... Bătrînul clătină din cap: Dar nu-i nimic, Vaamcio, du-te la Alitet, cere-i grăsime și carne de morsă, din aceea cu care el își hrănește cîinii.

Vaamcio își smulse încălțările din picioare și, neobișnuit de aspru, răspunse:

— Nu, tată! Nu mă duc la el. Picioarele nu vor să mă ducă. Mai bine mă îmbrac și plec pe ghețuri, în viscol, să pîndesc o focă.

În ochii lui negri scînteie pentru prima oară ura.

— Vaamcio — șopti bătrînul — pe un asemenea viscol nu găsești foci. Ai uitat? Sîngele tău e tînăr, fierbe și-n ger. Dar, uite, Ilineut îngheață. Du-te la Alitet; uită ce ți-am spus despre el. Nu trebuie să ții minte răul. Iar de șamanul Koraughe e mai bine să te păzești. Lasă, doar tu mai ai de trăit încă mulți ani. Ei și așa nu ne iubesc. Nu trebuie să-i înfuriem mai mult.

Vaamcio începu să se încalțe tăcut.

Bătrînul înghiți fumul și urmă:

— Şi *tanghii*[1], cu puştile lor, au speriat sălbăticiunile. Li se stinge neamul. Acum din ce în ce mai puţine animale vin la ţărm. Înainte, morsele dormeau duse, pe mal; umblam pe spinările lor şi ele nici nu ne simţeau paşii. Dar noi le înjunghiem numai pe cele bătrîne, şi numai de soi bărbătesc. Acum le omoară fără alegere. Cîtă carne a aruncat Alitet în mare, peste vară! Lui Charley Nas-Roşu îi trebuie numai colţii. Dar vezi, colţii nu sînt hrană. Bătrînul trase adînc din lulea. Eu înjunghiam morsele cu dibăcie: drept în inimă! Zicînd, împunse aerul cu luleaua, ca şi cum ar fi avut sulița în mînă.

Prin cutele adînci ale obrazului tăbăcit i se strecură un început de zîmbet, care se şterse în aceeaşi clipă.

— Peste vară, Alitet a vînat mai mult de şaizeci de morse. Dar cîte a mai aruncat în mare?!

Viscolul bîntuia mereu, cu furie nebună. De mers la vînătoare, după foci, nici nu putea fi vorba. În zilele acelea mulţi oameni se duseră la Alitet. Alitet îi dădea fiecăruia cîte o bucată de carne şi grăsime. El ştia că oamenii nu trebuie lăsaţi să moară de foame; trebuie să-i ajuţi, căci fără ei nu se poate trăi.

Aduse şi Vaamcio hrană de la Alitet.

Uns cu grăsime, muşchiul uscat din arzător se aprinse cu flacără mare, scoţînd din întuneric pologul lor rece. Iaranga reînvie. Ce plăcută este locuinţa caldă şi luminată! Înveselită, Ilineut se apucă nerăbdătoare să gospodărească. Curînd apa începu să fiarbă. Bătrîna turnă fiecăruia ceai fierbinte. Numai Vaamcio se uita nemulţumit şi posomorît la arzătorul de unde venea căldura şi lumina.

— De ce e tristeţe în ochii tăi, Vaamcio? îl întrebă Ilineut. Uite, vezi, şi focul s-a aprins!

— Alitet mi-a cerut pe Cegît. Vorbele lui mi-au ars inima. Am spus: „Nu! Doar şi eu sînt vînător!" El s-a înfuriat. Treaba lui!... Însă am aflat altceva, tată...

Tăcu o clipă, apoi, supărat şi neliniştit, urmă:

---

[1] Tanghi — feţe-palide, numire dată oamenilor albi. (n.t.)

— Tu ţii minte, tată, că am pus capcane pentru vulpi albe la Trei Coline? E un loc foarte bun. Am cărat multă momeală acolo, dar n-am prins nimic. Momeala a rămas neatinsă... Şi pe urmă am văzut că are un miros rău. De unde putea să ajungă mirosul ăsta în tundră, n-am ştiut. Dar acum, cînd Narghinaut mi-a dat hrana, a scăpat jos o sticlă. Sticla s-a spart şi a curs o apă mirositoare. Uite, tată, miroase, mi-am mînjit mîinile cu ea!

Vaamcio întinse mîinile spre obrazul bătrînului; acesta se feri, cu silă.

— E uleiul cu care fac lumină *tanghii!* spuse el. Charley Nas-Roşu îl pune într-o lampă de fier. Nu cumva Alitet a turnat asemenea ulei puturos pe momelile noastre? Atunci e un om cu totul netrebnic!

— Da, tată. E acelaşi miros. Mirosul ăsta scîrbos nu-l poţi uita — răspunse Vaamcio.

Bătrînul oftă din adînc.

Ceea ce vorbeau bărbaţii despre treburile lor n-o ţinea pe Ilineut de la gospodăreala ei. Ea luă hîrdăul cu lături să-l ducă afară. Dar abia deschise uşa exterioară, că vîntul, şuierînd furios, i-l smulse din mîini. Hîrdăul se rostogoli în întuneric. Bătrîna se repezi să-l ajungă — şi noaptea o acoperi.

Ilineut nu se mai întoarse în iarangă.

Vîntul şuiera, zgîlţîind acoperişul. Zăpada fu luată pe sus, învîrtejită şi purtată de vifor, în huiet, către mare. Apoi vîntul smulse şi baidera de pe capre, din zdravenele ei legături, şi rostogolind-o pe troienele de zăpadă, o duse spre rîpă.

4

Ghiftuit după o masă îmbelşugată, Alitet zăcea în puful blănilor de ren. Pe pîntecele său gol stătea călare Goi-Goi. Băieţaşul rîdea tare, privind-o din cînd în

cînd pe maică-sa. Narghinaut turna ceaiul — „Lipton" — puternic aromat. Aerul în iarangă era înăbuşitor. Pielea goală, oacheşă, a celor dinăuntru, luminată în plin de arzătoare, lucea ca pielea de morsă.

Şamanul Koraughe moţăia. Luptîndu-se cu somnul în aşteptarea ceaiului, bătrînul aci aţipea, aci tresărea, trezindu-se.

Alitet îi vorbea copilului despre cîinele înaintaş :

— Charley aleargă repede-repede. Charley conduce...

Iubea mult acest dulău deştept pe care îl botezase cu numele lui mister Thomson, din cele mai bune simţăminte pentru prietenul său — americanul.

— Un cîine ca ăsta nu are nimeni. Numai eu am !

Umflîndu-şi pîntecele, Alitet se ridică în coate. Goi-Goi căzu de pe blană, izbucni în rîs, apoi, ca un ursuleţ, se căţără din nou pe tatăl său.

În uşă se ivi capul nevestei lui Tumatughe.

— Ai venit ? o întrebă Narghinaut, în chip de salut.

— Da — răspunse femeia. Ni s-a isprăvit grăsimea. Tumatughe zace bolnav şi în iarangă e frig.

— Tată, să chemi duhurile tămăduitoare. Trebuie să-i ajutăm lui Tumatughe. E cel mai bun vînător ! spuse Alitet, privind la soţia lui Tumatughe şi arătînd astfel grija faţă de omul său. Însă vrăjitorul dormea. Narghinaut, hai, dă-i o bucată de grăsime ca să-şi aprindă arzătorul, să aibă lumină şi să coasă încălţări şi papuci. Cînd va veni luna a doua oară, o să merg la nomazii crescători de reni şi la american. Alitet se tîrî o dată cu blana pe care stătea spre cana cu ceai fierbinte. Numai să coşi bine papucii, femeie ! Însuşi americanul are să-i poarte.

Femeia clătină din cap, arătînd că a înţeles, apoi dispăru după Narghinaut.

Trezindu-se, şamanul Koraughe se apropie de masă.

— Ce de oameni hrănesc eu ! spuse cu voce tare Alitet.

— Mulţi ! întări Koraughe, somnoros, cu vocea răguşită.

Se frecă la ochi cu pielea de ren şi ceru ceai.

— Alitet, tu eşti prea darnic cu oamenii. Hrana trebuie păstrată... Pe ţărm lipseşte carnea, rezervele au mare putere.

O răbufnire a vîntului făcu iaranga să se clatine. Tresăriră toţi.

— Puternic, foarte puternic vînt! Trebuie să rog duhurile să-l oprească — spuse şamanul, privind daireaua. Să poată merge şi oamenii la vînătoare. Cînd stau degeaba, sînt lacomi. Au să mănînce hrana pusă bine de tine.

Tocmai atunci intră Narghinaut.

— Să le dai cîte puţin! îi porunci Alitet. Lasă-i să ceară mai des. Aşa cred eu că e bine. Aşa spunea şi Charley. Iar lui Vaamcio, de acum înainte nici o bucată! Lasă-l să-i vină mintea la cap. Acum, chiar dacă ar vrea el să-mi dea cîinele, nu l-aş mai lua. Om fără minte! La ce-i trebuie lui cîine bun, cînd nu are mai mulţi la fel? Îl chinuieşte de pomană, printre celelalte javre proaste.

— Tu ai patruzeci şi trei de cîini, Alitet. Pentru ce-ţi mai trebuie şi al lui Vaamcio? El are, acolo, numai cîţiva! spuse Narghinaut şi, deodată, se sperie de această îndrăzneală.

— Ce-mi aud urechile?! şuieră şamanul. Ori tu ai devenit caiur[1], ca să vorbeşti despre cîini? Cînd a învăţat limba ta să se amestece în treburi bărbăteşti?

— Pentru cîini trebuie mîncare multă — spuse încet Narghinaut.

— Hrana nu e grija mîinilor tale. Şi-aşa, şi-aşa, carnea tot se duce. Ori te-ai săturat să-mi mai hrăneşti cîinii? Ai? întrebă Alitet, arătîndu-şi colţii. Celelalte femei se uită cu pizmă că tu ai muncă din belşug. Spune, tată, dacă înţelepciunea ta vrea să mă judece, e dreaptă vorba mea, sau nu?

— Tu eşti fiul lui Koraughe. Tu întotdeauna vorbeşti cum trebuie.

Mulţumit de această laudă, Alitet zîmbi. Îşi mîngîie cu degetele muşchii braţului şi, deodată, pe neaşteptate, îl întrebă pe tatăl său:

---

[1] Conducător de cîini. (n.t.)

— Şi de ce nu mi-aş lua încă o nevastă ?

— Numai acela care nu-şi poate hrăni nevasta nu are voie să-şi ia încă una. Tu poţi să hrăneşti multe neveste, şi pe toţi copiii lor. Doar nu eşti oricine ! Tu ţii patru rînduri de cîini ! spuse cu mîndrie şamanul, apăsînd pe cuvinte cu mişcări ale mîinii sale slăbănoage.

Alitet îşi privi nevasta triumfător.

— Ei, Narghinaut ? Înţelegi ce-am vorbit ?

— Deşteptăciunea e a ta... — răspunse ea umilită.

— Bătrîneţea te-a făcut greoaie. Tu nu mai poţi răzbi cu gospodăria.

Alitet vorbi mult timp cu tatăl său despre averea care se mărea, despre cumpărarea unei cirezi mari de reni, despre negoţul cu nomazii şi cu americanii...

Seara, cînd toţi se adunaseră la culcare, şamanul luă daireaua. Sunetele ei se rostogoleau în polog, umplîndu-l de zgomot. Încetul cu încetul, viscolul descreştea. Koraughe îşi striga vrăjile cu glasul cîntător :

„De multe zile oamenii mei n-au părăsit colibele...
Oamenii mei trebuie să meargă după foci...
Alitet a obosit să-i tot ajute...
Vîntule, opreşte-te !...
Te roagă însuşi Koraughe !..."

— *Gîti, gîti ! Caiva, Caiva !* striga Alitet, întărîtîndu-l, Koraughe bătea aiurit în dairea şi ţipa ca apucat, chemînd duhurile.

Vîntul de nord se înmuie, zbură năvalnic departe, peste crestele munţilor Ciukciu. Însă dinspre mare tot se mai auzeau trosniturile nepotolite ale gheţurilor.

Vînătorii ieşiseră din pologurile înăbuşitoare şi se îngrămădeau lîngă iaranga lui Vaal.

— S-a dus după hîrdău... şi nu s-a mai întors ! vorbea bătrînul, făcînd mişcări mari cu braţele. Am căutat-o pe întuneric, peste tot.

Pe bătrîna Ilineut o găsiră dimineaţa, între gheţuri, la marginea rîpei. Înţepenise lîngă un sloi, cu capul pe

genunchi. Vaamcio îi atinse umărul, şi trupul îngheţat se răsturnă pe o parte.

Mai încolo, la vreo zece paşi, o margine a hîrdăului se vedea de sub zăpadă.

5

De după crestele munţilor se ivi un talger de culoarea roşie a focului : luna, ridicîndu-se repede pe bolta cerului, mai sus, tot mai sus. Cîteodată ceaţa o acoperea şi atunci rămîneau stelele, sclipind mai aprins.

Era linişte. Doar în răstimpuri se auzea tropotul cirezilor de reni care treceau prin tundră. Renii mergeau repede şi tropotul copitelor acoperea strigătele păstorilor. Apoi cirezile se îndepărtară spre apus, pierzîndu-se în tundra Rîrkaleaut — şi iarăşi se lăsă peste ţinut liniştea deplină, liniştea veşniciei.

Luna se ridicase sus. La lumina ei se puteau vîna foci, vulpi albe, se putea merge la oamenii din aşezările vecine.

Iarangele din Enmakai se vedeau posomorîte sub licărirea argintie. Lîngă ultima din ele, cea mai mare, a lui Alitet, se adunaseră vînătorii tineri. Fără să ţină seama de gerul aspru, erau toţi în capul gol. Părul lor, acoperit de promoroacă, lucea ca argintul. Obrajii oacheşi li se înroşiseră de frig. Se adunaseră aici ca să-l petreacă pe Alitet care pleca. Din polog se auzi strigătul acestuia, puternic :

— Tumatu-ughe !

— *V-o-oi,* aici ! răspunse cel chemat şi, fără să ţină seama de boală, se smulse din loc, fugind la poruncă.

I s-ar fi supus lui Alitet, fără şovăire, chiar dacă acesta i-ar fi cerut să se arunce de pe stînci.

— Pe Charley să-l înhami în faţă, iar pe Kaper să-l pui ultimul !

— Ehei! făcu Tumatughe, pornind în fugă să dea jos sania de pe căpriori.

Flăcăii se repeziră să-i ajute. Era o sanie minunată, lucrată de meşterii cei mai buni, din lemn de mesteacăn din Kolîm[1], vopsit în verde aprins. Nici cel mai mic cui, nici cel mai mic şurub nu fusese băgat în lemn. Încheieturile erau legate cu cele mai bune curele ce se puteau găsi. De aceea stătea sania pe căpriori, ca nu cumva cîinii flămînzi să roadă legăturile. De altminteri, fiecare lucru în gospodăria lui Alitet era pus la locul lui. Stăpînului îi plăcea buna rînduială.

Sania fu adusă în uşa iarangei. Tumatughe se apucă să întindă cureaua lungă din piele de morsă, cu ochiuri cam la un stînjen unul de altul. Cîinii se înhămau doi cîte doi la un ochi. Charley, înaintaşul, fugea spre sanie, trăgîndu-l pe Tumatughe după el. Era un cîine mare, cenuşiu, cu chipul inteligent, semănînd cu un lup viguros. Se smucea din toate puterile în zgardă, nerăbdător să fie înhămat. Vînătorul îl apucase de gura hamului şi abia se putea ţine după el.

Ajuns în capul curelei întinse pe zăpadă, Charley se opri şi se aşeză pe picioarele de dindărăt. Limba roşie îi atîrna lungă din gură, iar ochii îi ardeau, nerăbdători. Cîinele îşi cunoştea locul său şi privea la Tumatughe scheunînd nerăbdător.

Flăcăii aduceau cîinii ceilalţi. Sătui, ei se smuceau înainte, repezindu-se spre hamuri. Erau dornici să alerge. Charley se trînti în zăpadă şi începu să se tăvălească, mişcîndu-şi picioarele în aer. Ca la o poruncă începură şi ceilalţi să facă la fel.

Tumatughe alergă spre polog, strigînd:

— Alitet! Cîinii se tăvălesc în zăpadă. Are să fie viscol!

— Las' să fie! mormăi Alitet, nemulţumit.

Tocmai îşi bea fără grabă ultima cană de ceai. Cînd se ivi în uşă, cîinii săriră în picioare, gata să pornească la drum. Charley începu să urle.

---

[1] Ţinut în Siberia. (n. t.).

Alitet răspunse flăcăilor la urări, apoi se apucă să cerceteze treaba făcută de Tumatughe ; nemulțumit, îndreptă gurile de ham la trei cîini.

— Blănița pentru burtă ! îi strigă nevestei.

Narghinaut fugi în iarangă, de unde aduse o blăniță de ren, cu baiere la colțuri.

— Charley are blana pe coaste cam săracă ; poate să înghețe. Pe drum va trebui să-i învelesc burta — spuse Alitet.

Cîinii urmăreau cu privirea ageră fiecare mișcare a lui. El răsturnă sania cu tălpile în sus.

— Nu sînt alunecoase. Trebuie lustruite !

Simțindu-se vinovat, Tumatughe se schimbă la față. Cum de nu se gîndise să le lustruiască ? Se repezi în iarangă și într-o clipă se întoarse, aducînd apă în ceainic. Apoi luă o bucată de blană de urs alb, o udă și se apucă să frece grăbit tălpile săniei. O pojghiță subțire de gheață se prinse numaidecît.

Alitet o cercetă și spuse :

— Groasă ! La gropi o să se fărîme. Trebuie mai subțire.

Tumatughe scoase cuțitul cu care răzui repede gheața pînă la lemn.

Alitet luă bucata de blană și o trecu în zbor de-a lungul tălpicelor, de-abia atingîndu-le.

— Uite cum trebuie !

Tumatughe turnă restul apei într-o sticlă pe care i-o întinse lui Alitet.

Acesta o băgă în sîn, apoi se așeză în sanie. Cîinii tresăriră.

— Ehei ! strigă Alitet.

Și animalele, smulgînd sania din loc, porniră în goană pe coastă, în jos.

Flăcăii priveau cu pizmă în urma lui Alitet, care se îndepărta repede.

Și aveau la ce să se uite ! Pentru așa ceva, merita să-ți degere urechile.

Alitet cumpăra cîinii de la caiurii din Kolîm, cărora le plătea pentru fiecare opt sau chiar mai multe vulpi albe. Pe tot țărmul nu se găsea sanie înhămată mai bine, căci nimeni nu era în stare să cumpere asemenea

cîini. El făcea negoţ cu nomazii ; în fiecare iarnă le ducea piei de morsă, curele, încălţăminte, de care păstorii aveau mare nevoie. Le mai ducea şi marfă din factoria lui mister Thomson, şi de fiecare dată se întorcea din tundră încărcat cu piei de tot soiul de vulpi.

Cînd se întîmpla ca un vînător să crească un cîine bun, trebuia neapărat să i-l dea lui Alitet. Nu se putea altfel ; tot i l-ar fi luat. Lui Alitet îi plăceau cîini de soi, mari, cu pasul întins. Voia să fie toţi de o înălţime ca să poată fugi la fel. Cu asemenea cîini nu-ţi poate fi teamă nici pe viscolul cel mai cumplit.

Cu botul în vînt, cîinii adulmecau mirosul animalelor sălbatice şi alergau jucăuşi. Alitet se simţea în apele lui. Întotdeauna cînd se ducea la Charley după tîrguit, i se părea că-i sărbătoare.

6

Sub coasta muntelui, pe un mal rîpos, se întindea cătunul Loren, cu iarangele împrăştiate fără nici o regulă. Unele erau mari, cu acoperişul de pînză, boltit, altele mici, învelite cu piei de morsă. Spre marginile aşezării se vedeau unele conice, cîrpite neîndemînatic cu pînză de sac, cu piei vechi de focă şi morsă. Vînătorii care locuiau în ele nu mîncau niciodată atît, încît să simtă oboseala uşoară, lenea plăcută a după-mesei, chemîndu-te la somn.

Nu aveau destule piei bune. De fiecare dată după vînătoarea de morse, vînătorii dădeau pieile stăpînului, proprietarul baidarei. O parte din piei, împreună cu carnea, mergea pentru hrană. „Iarna, nici o haină nu-l încălzeşte pe om, dacă nu pui carne de morsă în burta lui".

De la rîpă înainte, se întindea un mal scund, presărat cu pietre de mare netede, şi acoperit de zăpadă. Aici, departe de iarange, pe marginea mării, se ridica

o clădire cu totul neobișnuită pentru aceste locuri. Atît pereții cît și acoperișul ei erau făcuți din tablă ondulată, zincată. Casa îi aparținea lui Charles Thomson.

Mister Thomson, pe care băștinașii trebuia să-l numească „Charley", venise aici de peste douăzeci de ani și de atunci nu mai plecase. O soartă ciudată îl aruncase în acest ținut îndepărtat și străin. Pe cînd era încă tînăr, în goana după aur, ajunsese în Alaska.

Aurul sucea capul multora în Alaska; i-l sucise și lui. Printre căutătorii de aur circula legenda omului de aur. Capul acestui om stătea culcat pe Alaska, gîtul trecea pe fundul strîmtorii Behring, corpul era tolănit pe peninsula Ciukotka, iar picioarele se întindeau pe malurile Mării Ohotk.

După ce în Alaska metalul prețios fusese secătuit și capul omului de aur golit în întregime, Charley Thomson trecuse peste strîmtoarea Behring în prea puțin cunoscuta Ciukotka, dar unde, după cîte auzise, se găsea aur tot atît de mult ca în peninsula de unde venea el.

Cînd puse întîi piciorul pe acest pămînt, toată averea lui Charley se compunea dintr-un tîrnăcop și alte cîteva unelte portative, trebuitoare căutătorilor de aur. Charley Thomson știa bine că aurul îl va ajuta să ajungă un om de afaceri.

Însă, să sape și să spele singur pămîntul în pustietatea tundrelor înghețate îi era foarte greu. El știa că viața singuratică a căutătorului de aur e un neîntrerupt joc primejdios: poți să te îmbogățești al dracului de repede — și poți să crăpi de foame, aidoma unei jivine.

Stabilindu-se în cătunul Loren, mister Thomson făcu numaidecît o nemaipomenit de importantă descoperire, care schimbă cu totul planul vieții sale. Și anume, văzu cum aurul curgea sub altă formă în mîinile contrabandiștilor — sub forma blănurilor de preț. Nimic nu făcea să te îndoiești de reușita unei asemenea — după părerea lui — nobile îndeletniciri.

Contrabandiștii îi propuseră să fie agentul lor... Fără nici un cent, numai pe baza unei simple înțelegeri între gentlemeni, mister Thomson primi de la aceștia mari

cantităţi de mărfuri. Puţin după aceea, se însură cu o ciucce şi îşi începu viaţa statornică în cătunul Loren.

În vara următoare, mica goeletă[1] a contrabandiştilor nu se mai întoarse. Se auzi că ar fi nimerit pe un banc de nisip, în timp de ceaţă, şi s-ar fi scufundat... Astfel pieriră gentlemenii, şi se lichidă contractul verbal pe care mister Thomson îl avea cu dînşii.

Din acest fericit moment, mister Thomson deveni posesorul unui capital depus la banca naţională Dockstair Hutton din Washington. Prima sa depunere solidă, de pe urma vînzării blănurilor, îi rămase întipărită în minte pentru toată viaţa.

De atunci trecuse multă vreme. Iar tîrnăcopul cu care descinsese în Ciukotka era aşezat acum pe un raft în magazinul său, ca talisman, căci îi purtase noroc ducîndu-l într-un loc atît de binecuvîntat.

Charles Thomson era acum destul de bogat şi îşi făcea afacerile, după părerea sa, nu cu contrabandiştii, ci cu o adevărată firmă fără nici o pată.

În fiecare vară, o goeletă îi aducea marfă din America. Atunci, cîteva zile în şir, vînătorii nu mai apucau să-şi îndrepte spinările, atît de numeroase lăzi aveau de descărcat. Marfa rămînea multă vreme pe mal fără pază, şi niciodată nu se întîmplase să-i fi dispărut proprietarului ceva, vreun pachet de ceai presat, vreo bucăţică de zahăr, vreo fărîmă de tutun. Pe ţărmurile acestea trăia un popor a cărui cinste stîrnea mirare. Cu toate că aveau grozavă nevoie de asemenea lucruri, nimănui nu-i dădea prin cap să-l fure pe Charley. Şi dacă, după plecarea corăbiei, baloturile se duceau în magazie, lucrul se făcea numai ca să nu le plouă, să nu le ningă, ori să nu le risipească vîntul, fiindcă altminteri magazia stătea neîncuiată.

În fiecare vară, căpitanul goeletei îi înmîna lui mister Thomson socoteala blănurilor vîndute anul trecut, care ridicau contul de la bancă cu cîte zece-cincisprezece mii de dolari. În nopţile lungi de iarnă, în huietul viscolului, mister Thomson răsfoia cu plăcere hîrtiile sale de bancă.

---

[1] Corabie de mărime sub mijlocie, cu două catarge. (n. t.)

Apoi, după ce se sătura de privit, le împăturea cu grijă şi le punea bine, în lada cu valori. Depunerile erau aşa de mari, că numai dobînzile ar fi putut să-i asigure traiul lipsit de griji. Cu douăzeci de ani în urmă, nici măcar nu visa la un astfel de cont. Acum se gîndea că ar fi fost timpul să părăsească locurile acestea. Însă dorinţa de a mai cîştiga încă zece mii de dolari în plus îi întîrzia plecarea, an cu an.

„Şi, la urma urmei, de ce să plec de aici? se gîndea. În ţara asta eu sînt reprezentantul lumii civilizate. Am tot atîta consideraţie ca şi un guvernator de colonie. Să plec în America? La ce bun? Ca să mă pierd în vîltoarea milioanelor de oameni nu prea fericiţi? Nu! Mai rămîn un an!"

În jurul casei de tablă erau priponite vreo zece-cincisprezece sănii. După un drum lung, cîinii se odihneau, trîntiţi în zăpadă. Vînătorii adunaţi pe lîngă sănii îşi împărtăşeau ultimele noutăţi.

Luarea-aminte a tuturor era îndreptată asupra tînărului Aie din Ianrakenot. În sacul său din piele de focă acesta avea o piele a unui animal rar, o vulpe argintie, şi erau toţi miraţi de veselia lui. Doar se ştie că a prinde un asemenea animal e semn de apropiată nenorocire. „E tînăr încă; nu înţelege!" gîndeau oamenii.

Însă Aie cunoştea foarte bine toate semnele. Avea anumite socoteli, de aceea nu pomenea nimic despre cea de a doua blană pe care o ascundea în sac. Şi semnele spuneau că două vulpi argintii prinse deodată aduc, dimpotrivă, noroc. Iată de ce flăcăul nu era trist.

Şi apoi, înainte de tîrg, nu strică să faci puţin pe prostul, să arăţi că nu înţelegi mare lucru despre viaţă. Îi plăcea să vadă cum îl căinează ceilalţi.

Vînătorii aşteptau astăzi o vînzare bună. Tîrgul trebuia să-l deschidă Aie. Atît avea să se bucure Charley de animalul rar, încît avea să-i zvîcnească nasul roşu.

Aie, un flăcău înalt, cu ochii negri, cu mustaţa de-abia mijind, îşi dădea aere de om vîrstnic. Doar nu oricine putea să-i aducă o vulpe argintie lui Charley Nas-Roşu! Flăcăul tocmai ieşise în faţă, mai la vedere, cînd Charley se apucă să-i cinstească pe

oameni, în tinda casei de tablă, înainte de începerea tîrgului.

Primitor cu acei care veneau la el, americanul nu precupeţea pentru nimeni o cană de ceai tare, cu un pesmet făcut cu bicarbonat. El îi omenea chiar şi pe acei vînători care veneau numai ca să se afle în treabă, să caşte gura la tîrgul celorlalţi. Însă prin acest fel de a se purta cu oamenii, Charley dovedea un foarte dezvoltat spirit comercial.

Şi iacă aşa, vînătorii veneau adeseori de la zeci şi sute de kilometri, în casa lui de tablă, numai ca să bea ceai şi să privească mărfurile.

7

Prăvălia lui mister Thomson era primitivă, după cum era primitiv totul pe acest ţărm: pereţii prăvăliei — tablă ondulată zincată, iar rafturile pentru mărfuri — scînduri nedate la rindea. Scîndurile folosiseră pe corabie ca separaţie între mărfurile din hambare. Tejgheaua era făcută din acelaşi fel de scînduri, puse pe două butoaie mari.

Mister Thomson era un om chibzuit; nu voia să-şi arunce dolarii în vînt. Mai devreme sau mai tîrziu, avea să părăsească toate acestea; negustoria lui în ţara străină trebuia să rămînă vremelnică.

În rafturi se aflau: tutun, kumaci [1], mărgele, cartuşe, piepteni, degetare, ace... Pe un perete atîrnau, ca model, trei puşti „Winchester", de calibre diferite: 25 cu 20, 30 cu 30 şi 44. Erau singurele calibre răspîndite printre vînătorii ţinutului.

La tejghea şedea însuşi mister Thomson. Era un om posomorît, de vreo cincizeci şi cinci de ani, cu faţa pătrată. Sub ochi, ca şi sub bărbia dublă, avea cute

[1] Kumaci = pînză roşie. (n. t.)

mari și adînci. În mijlocul obrazului palid, curat bărbierit, se ridica un nas roșu, plin de pete, neobișnuit de mare și de gros. Înfățișarea lui era blîndă și liniștită. Liniștea îi scălda de altminteri întreaga făptură puternică. Purta pantaloni de blană și haină canadiană, îmblănită, sub care se vedea cămașa în pătrățele, groasă și călduroasă — o îmbrăcăminte care îl făcea foarte greoi.

Mister Thomson privi binevoitor la mulțimea vînătorilor înghesuiți lîngă tejghea și spuse:

— *O, very good!*[1] O să fie o mare zi de tîrg!

Vînătorii îl împinseră pe Aie în față. Erau îngrijorați neștiind în ce ape se scaldă azi americanul. „Cum se va tocmi oare Charley Nas-Roșu?" se întrebau. „Va da marfă multă, sau puțină? Doar zilele nu se aseamănă între ele!"

Fără să se grăbească, sigur pe el, Aie îi întinse vulpea argintie.

După cum era de așteptat, negustorul se repezi să ia blana. Un zîmbet de mulțumire trecu pe chipurile vînătorilor.

Mister Thomson se apucă să cerceteze amănunțit vulpea, răsucind-o pe o parte și pe alta, privind-o de aproape prin ochelarii cu rama de os. Apoi o întinse în toată lungimea și suflă asupra ei. Pe blană, de la coadă pînă la urechi, alunecă o undă argintie. Mister Thomson o admira, continuînd să-i răscolească părul, suflînd în el zgomotos. În ochi i se ivi chiar și o licărire. Vulpea era de calitatea întîi — extra!

Vînătorii își țineau răsuflarea. Nu îi dăduseră degeaba voie flăcăului Aie să se tîrguiască primul! Văzînd o asemenea blană, oricui i s-ar fi făcut inima mai bună.

Între timp, simțindu-se vînător de seamă, sigur de sine, Aie îl privea parcă nepăsător pe Charley, care tot răsucea în mîini vulpea argintie. Da, era o zi neobișnuită pentru toți, dar mai cu seamă pentru Aie: prinsese prima oară în viața lui un asemenea animal.

---

[1] O, foarte bine! (n. t.)

Oamenii așteptau cu mare interes să vadă ce va spune Charley Nas-Roșu. Pe toți îi stăpînea curiozitatea, amestecată cu teama. Mulți dintre ei nu prinseseră niciodată o vulpe argintie. Blana aceasta nu era acum numai mîndria lui Aie, ci a tuturor.

Ce va da pe ea Charley Nas-Roșu?

Cu o nepăsare fățișă, mister Thomson aruncă vulpea în grămada de blănuri.

— Frumoasă vulpe! aprecie el pe drept.

Știind care sînt trebuințele în gospodăria fiecăruia, se apucă, fără grabă, în tăcere, să scoată marfa din rafturi, alegînd-o de la sine, scutind capul vînătorului de oboseli zadarnice. Puse pe tejghea un ceainic emailat, un cuțit de pielar, zece pachete de tutun, cinci pachete de ceai presat și patru yarzi[1] de kumaci.

Oamenii se înghesuiră înainte, împingîndu-se unii în alții, ca să poată privi această bogăție. Însă, mai de mirare decît dărnicia negustorului, era tăcerea lui Aie. Îl mira chiar și pe mister Thomson. Nedumerit, Charley se gîndi: „E nemulțumit? Dar ce i-o mai trebui sălbaticului ăsta?" Și mai scoase cîteva obiecte: niște mărgele, o pilă, ace, degetar, pieptene.

— Zece obiecte pentru un animal! Și pe deasupra, jumătate din ele de metal! strigă.

Pe chipul lui jovial se putea vedea că se mira el însuși de atîta dărnicie.

— O, ce multe! se auziră glasurile oamenilor.

Într-adevăr, astăzi Charley era neobișnuit de bun. Nu-i vorbă, că ar fi avut pentru ce. Dar chiar la atît belșug de mărfuri nimeni nu s-ar fi așteptat. Cînd Charley nu era în toane bune, părea că habar nu are ce lipsește în gospodăria vînătorilor; asta o știau cu toții. Și vînătorii erau atunci nevoiți să-l înșele, cu șiretenie, nespunîndu-i că mai au în sac și alte vulpi albe. Le duceau înapoi sute de kilometri și mai bine, cu gîndul să vină altă dată, atunci cînd Charley va fi în toane mai bune.

Atît că mister Thomson, cunoscînd toate șiretlicurile lor, se arăta nepăsător. Pentru el era totuna să ia blana

---

[1] Yard — măsură de lungime = 0,914 m. (n. t.)

azi, sau mai tîrziu. Toată grija lui era să încheie tîrgul înainte de venirea corăbiei.

Acum, văzînd cum merg lucrurile, vînătorii erau hotărîţi să se tocmească în voie ; Charley era în toane bune. Se înghesuiau lîngă tejghea, aşteptîndu-şi rîndul.

Dar ceea ce făcu Aie îi miră pe toţi. Flăcăul stătea tăcut lîngă cele zece obiecte şi, în loc să le pună în sac, îndesa pe îndelete în lulea tutun amestecat cu tocătură de lemn. Pe urmă, trase fum în piept, ridică ochii şi spuse :

— Charely, ce-ai pus tu aici nu-mi trebuie !

Vînătorii înlemniră.

— Cu-um nu-ţi trebuie ?! Nu-ţi trebuie acest tutun american veritabil, ţie care fumezi scîrba aia de rumeguş de lemn ?

— Eu vreau puşcă !

— *God damn !*[1] strigă scos din fire mister Thomson. Pentru puşcă n-ajunge ce-ai dat. Trebuie să mai pui cel puţin o vulpe albă.

— Vulpe albă am să-ţi aduc data viitoare.

— *O, no, no !*[2] Mi-au rămas puţine Winchester-uri. Toate sînt vîndute lui Alitet. El le duce în munţi, nomazilor crescători de reni.

— Ce să-i faci ! spuse Aie, liniştit. Dă-mi vulpea înapoi !

Surprins, mister Thomson tăcu, de parcă şi-ar fi pierdut darul vorbirii. Îşi scoase căciula de vulpe de pe capu-i roşcovan, descoperindu-şi chelia, pe care şi-o şterse cu o batistă roşie, nouă, îşi scoase ochelarii, îi şterse şi pe ei, apoi, cu o voce joasă, în sfîrşit, vorbi :

— Voi aţi mai văzut un asemenea vînător ? Unde a învăţat el o astfel de negustorie ? Te-a învăţat cineva să te tocmeşti aşa ?

— Da.

— Cine ? întrebă aproape răcnind mister Thomson.

Aie nu răspunse. Îşi tot muta nehotărît greutatea trupului de pe un picior pe celălalt.

— De ce taci ?

---

[1] God damn — înjurătură englezească. (n. t)

[2] No — nu, în limba engleză. (n. t.)

— Charley — începu flăcăul — tu cunoşti pe bătrînul nostru Kamenvat. El are o fată, pe Tîgrena. Ea îmi este făgăduită de nevastă. De aceea, eu mă sfătuiesc întotdeauna cu bătrînul. El mi-a arătat locul unde sînt vulpi argintii. Eu m-am dus acolo şi şase zile am păzit capcana ; şase zile am stat în zăpadă. În zilele acelea cînd eu lipseam, în cătunul nostru a înnoptat un trecător, un rus. Îl chema Partizan.

Mister Thomson deveni atent. Aflase din presă despre revoluţia rusă, ştia că în Kamciatka, în ultimii ani, guvernele se schimbau des, mai aflase că în munţii acelui ţinut luptau partizani sovietici. Şi ivirea unui asemenea partizan pe ţărmul Ciukotkăi îl impresiona neplăcut.

— Acest Partizan — reîncepu Aie (crezînd că aşa îl chema pe rus) — a vorbit cu bătrînul nostru toată noaptea ; Tîgrena a ascultat şi ea vorbele lor. Ea mi-a spus că rusul vorbea despre o lege nouă în viaţă, despre o lege nouă în negustorie. Aşa mi-a spus ea. Şi cînd m-am urcat în sanie, gata să plec spre tine, a venit fuga şi m-a îndemnat : „Aie, încearcă să cumperi aşa cum a spus Partizan ! Cere singur marfa care vrei tu, pentru vulpea ta. Puşcă să ceri !" Uite-aşa, Charley...

— Ha-ha-ha ! Femeia învaţă pe bărbat cum să cumpere ! Ruşinoasă treabă ! Ia uitaţi-vă la vînătorul ăsta!

— Şi Tîgrena este vînător, bun vînător — răspunse cu mîndrie Aie. Ea ştie ce înseamnă o puşcă. Ea trage bine la ţintă !

— Bine ! făcu mister Thomson, cu un rîs duşmănos. Ia-ţi vulpea înapoi. O să fiu nerăbdător să aflu cum a putrezit la tine în iarangă, fără să iei nici o marfă pe ea.

În timp ce americanul se apleca să ia vulpea din grămadă, Aie spuse, zîmbind :

— N-o să putrezească. Am să i-o duc lui Pit.

— Lui Pit Briuhanov ?

Mister Thomson se opri cu blana în mînă şi urmă furios :

— Nebunule, ţi-ai pierdut mintea de tot ! Dar ştii tu, cap de focă, unde locuieşte mister Pit ? Sînt cinci sute de mile pînă la el !

— Nu-i nimic! Am să pierd douăzeci de zile cu drumul.

— Mi-e milă de javrele tale. Numai din cauza asta am să-ţi dau o puşcă.

Americanul luă o puşcă nouă, Winchester, calibrul 25 cu 20 şi i-o întinse flăcăului.

— E bună puşca asta — spuse Aie — însă cu ea poţi să omori numai foci de cele mici. Charley, tu ştii doar cu ce fel de puşcă se vînează morsele. Mie îmi trebuie 30 cu 30.

— Un adevărat vînător nu se cuvine să fie cerşetor, ca tine! mormăi supărat mister Thomson.

Totuşi, fiindu-i teamă ca nu cumva Aie să plece cu vulpea la negustorul rus, îi dădu arma dorită.

Mulţumit, flăcăul puse Winchester-ul lîngă sacul său şi scoase a doua vulpe argintie, mai frumoasă decît prima.

— *Kakomei!*[1] strigară uimiţi vînătorii.

Un flăcău exclamă, cu ochii holbaţi:

— Poţi să crăpi de mirare!

— *All right!*[2] A ieşit un bun vînător din tine! Pesemne că eşti în prietenie cu duhurile, dacă te lasă să prinzi asemenea animale minunate.

— Da, asta e adevărat — răspunse Aie. Îmi dau totdeauna silinţa să mulţumesc duhurile.

Cercetînd vulpea, mister Thomson întrebă, pentru prima oară în douăzeci de ani:

— Şi pe asta ce vrei?

Vînătorii înţepeniră. Se întîmplase ceea ce nu părea cu putinţă: Charley Nas-Roşu îl întrebase pe Aie ce îi trebuie! Pentru ei asta putea să fie ori foarte bine, ori foarte rău. A căuta să ştie dinainte, le era peste putinţă.

— Noi sîntem doi oameni neînarmaţi — grăi Aie. Niciodată n-am avut arme bune. Mai dă o puşcă. O puşcă pentru Tîgrena.

— *God damn you, son of a bitch!*[3] Ai înnebunit!

---

[1] Kakomei — expresie de mirare. (n. red. ruse)
[2] All right — în regulă. (n. t.)
[3] Înjurătură americană. (n. t.)

Cealaltă pușcă a rămas încă neplătită și tu mai vrei una ? Vrei să aduci împotriva ta furia duhurilor ?

Vînătorii urmăreau încordați întîmplarea. Purtarea lui Aie putea într-adevăr să scoată pe cineva din sărite. Parcă dinadins umbla să strice cheful lui Charley Nas-Roșu, iar ei încă nici nu începuseră tîrgul ! Era limpede că Charley avea de ce să-și piardă toanele bune.

Un băiețaș intră în fugă, strigînd :

—Alitet ! Alitet !

Ușa se deschise și în prăvălie intră însuși Alitet, îmbrăcat cu o frumoasă haină nouă, lucrată din blănițe tărcate de renișor.

— Hello, Alitet ! strigă bucuros mister Thomson.

Noul venit trecu îngîmfat pe lîngă vînătorii care se dădură în lături, merse drept la tejghea și îi întinse, cu stîngăcie, mîna negustorului. Văzîndu-l pe Aie alături, îl întrebă în batjocură :

— Dar tu pentru ce ai venit ? Să te uiți cum tîrguiesc vînătorii și să bei cu ocazia asta o ceașcă de ceai la Charley ?

— O, și el e mare vînător ! spuse Charley. Ia uite ce vulpe am cumpărat de la el ! Dar stai, că nu e tot: uite încă una !

Ochii lui Alitet scăpărară de ciudă.

— Dar de ce n-a știut nimeni că tu ai prins vulpile astea ? întrebă iscoditor.

— Acum știu toți — răspunse Aie. Poți să vezi și tu.

— În ce loc le-ai prins ?

— În tundră.

— Tundra e întinsă cît marea.

Aie tăcu. Își amintea de spusele lui Vaamcio, că Alitet îi turnase gaz pe momeală, de aceea îi era silă să vorbească acum cu el despre treburi vînătorești.

— Taci ? Poate că le-ai luat din capcana altuia ! întrebă veninos Alitet.

Flăcăul se aprinse ; sîngele îi năvăli în obraji. Era prea mare ocara ! Ce aveau să gîndească oamenii despre el ? Îi venea să povestească despre isprăvile lui Alitet, însă Vaamcio îl rugase să tacă. Flăcăul se stăpîni cu greu, totuși o vorbă ocolită despre fapta lui Alitet, nedemnă de un vînător adevărat, tot spuse :

— Vulpile astea, Alitet, le-am prins la Trei Coline, știi, acolo unde erau și capcanele lui Vaamcio. Numai că pe ale mele le-am uns cu uleiul de luminat al *tanghiilor*. E adevărat că vulpea albă fuge de mirosul ăsta puturos. Dar uite, se vede treaba că vulpii argintii îi place ! Nu știusem pînă acum !

Apoi se uită batjocoritor la Alitet, așteptînd să vadă ce va răspunde. Însă acesta se întoarse și-i vorbi lui Charles :

— Vorbăria goală e la fel ca atunci cînd mănînci zăpadă : nu potolește setea ! De pe drum vreau un ceai.

— *All right !* strigă Thomson. Terminăm îndată tîrgul. Și eu vreau să gust ceva.

Mai privi o dată vulpea argintie și o aruncă în grămada de blănuri.

— Oprim tîrgul ! Acum toți, afară ! Și întorcîndu-se spre Aie : Mărfurile le primești după aceea.

— Poate ar fi bine ca și vulpea s-o iei tot atunci — spuse sfios flăcăul.

— *God damn !* se înfurie Thomson. Capul băiatului ăsta abia se deosebește de capul unei foci, nu credeți?! Îi e frică să nu rămînă cu vulpea neplătită ! Charley n-a rămas dator nici unuia din voi. Dimpotrivă, aproape fiecare îmi sînteți datori cîte ceva.

— Adevărat, adevărat, Charley ! strigară vînătorii. Îți sîntem datori cu toții !

Nu înțelegeau ce înseamnă *„god damn"* pe englezește, dar știau că nu-i a bine la începutul tîrgului.

Charley se aplecă, luă vulpea și o aruncă supărat în obrazul frăcăului. Nimeni nu era de partea lui Aie. Toți vedeau limpede că numai el purta vina.

— Nu trebuie așa, nu trebuie așa ! strigă un vînător. Ține vulpea la tine ! Aie are să aștepte.

Cam zăpăcit, Aie ținea într-o mînă blana, iar cu cealaltă își ștergea fruntea nădușită. Îi era rușine nu de alta, ci numai că felul cum se purtase stîrnise supărarea alor săi.

Alitet îi smulse vulpea din mînă și o aruncă după tejghea.

— *Merkicikin!*[1] înjură el printre dinți.

Aie se înmuie:

— Ei bine, lasă atunci să stea blana la tine — îi spuse lui Charles.

— Cum vrei — răspunse americanul, cu o măgulire prefăcută, înmuiat deodată și el. Charley cunoaște bine viața voastră. Totdeauna am făcut așa ca vouă să vă fie mai bine.

Prăvălia se goli repede.

8

Alitet se întoarse acasă cu sania încărcată de mărfuri felurite. Fusese mulțumit de tîrg și îi făgăduise lui Charley că va aduna multe blănuri de la vînătorii nomazi, crescători de reni. Aceștia trăiau departe, în munți, și nu coborau niciodată la țărm. Înainte de a porni într-acolo, Alitet voia să-și aducă în iarangă a doua nevastă. Fata la care se gîndea era din copilărie făgăduită lui Aie. Știa asta foarte bine și tocmai de aceea, în urma ciondănelii de la tîrg, se grăbea s-o ia pe Tîgrena cît mai repede.

Fără a mai pierde vremea, a doua zi porni spre cătunul Ianrakenot, ducînd în sanie darul de nuntă — o piele de renișor. Fără îndoială, bătrînul Kamenvat nu va refuza să primească acest dar de nuntă și i-o va da cu bucurie pe Tîgrena de nevastă, și chiar dacă va refuza, Alitet o va lua cu sila.

Timpul era frumos și liniștit. Luna strălucea pe cer. Sania mergea repede. Ajungînd la jumătatea drumului, pe podișul munților Irgonei, Alitet opri cîinii, înfrînă sania și privi spre mare. Cîmpiile de gheață se întindeau pînă departe, unde apa liberă se vedea ca o dungă neagră, deasupra căreia cerul era mai negru.

[1] Înjurătură ciukce. (n. a.)

În partea cealaltă, deasupra crestelor munților, sclipeau puzderie de stele strălucitoare. Uneori, cîte una cădea, ca să dispară repede.

Alitet înfipse mai adînc în zăpadă țărușul dintre tălpicile săniei, apoi scoase din sîn luleaua și tutunul. Așezat pe sanie, trase liniștit cîteva fumuri, apoi se ridică fără grabă și se îndreptă spre primul cîine de la ham.

Charley dădea din coadă, sărea în două picioare, așteptînd mîngîierea stăpînului. Cînd acesta fu aproape, se aruncă asupra lui, proptindu-i labele din față în piept, îi linse obrazul, își băgă botul în haina lui călduroasă. Alitet îl iubea pe Charley. Îi luă capul în mîini, își frecă nasul de botul lui și începu să-i vorbească :

— Să gonim și mai repede, Charley ! La Ianrakenot ne așteaptă Tîgrena, cea mai voinică și mai frumoasă fată, fiica lui Kamenvat. A bătrînului cerșetor Kamenvat, datornicul meu. Cînd Tîgrena are să fie în iaranga mea, am să-i poruncesc să-ți dea carne de morsă pe alese.

În timp ce-i vorbea, îi mîngîia capul, și cîinele, ca și cum i-ar fi înțeles graiul, scheuna încetișor, cu o oboseală dulce. După ce se mai lăsă o dată lins pe față, Alitet trecu la alt cîine.

— Dar tu, Spinare-de-Lup, de ce îți ferești laba ? Ți-ai strivit-o ? Ia să văd !

Cîinele, negru și mare, cu ochi vii și vorbitori, se culcă pe o parte, întinzînd laba rănită, din care picura sînge.

— Nu scheuna !

Alitet luă un mic ciorap de blană, îl legă peste laba rănită și trecu la Kaper.

Cîinele acesta, foarte mare, era înhămat chiar lîngă sanie. Cu toate că apropierea stăpînului nu îl bucura, dădu din coadă, șiret, iar ochii îi luciră. Alitet ar fi vrut de mult să scape de el, fiindcă nu-l iubea. Kaper trăgea prost la ham, împiedicînd goana celorlalți cîini. Și astăzi chiar, îi făcuse multe supărări pe drum. Trebuia învățat minte, nemernicul !

Se apropie de el şi-l pocni cu toată puterea cu piciorul în bot. Animalul sări în lături, cu coada între picioare, privindu-şi chiorîş stăpînul. Acesta îl prinse de bot. Kaper se smuci într-o parte, dar nu putu să scape de strînsură.

— Ţi-e frică? Nu-ţi fie teamă! În curînd, stăpînul tău va fi bătrînul Kamenvat, socrul meu. Uite, la el ai să poţi trîndăvi toată viaţa!

Cu o mînă ţinea strîns botul cîinelui, cu alta îl mîngîia. Mîngîierea era neaşteptată, de aceea animalul tremura; ştia ce avea să vină după asta; încă de pe drum, stăpînul strigase la el de multe ori. Alitet luă ţăruşul. Kaper se smulse într-o parte, dînd să fugă, însă hamul îl împiedică. Văzînd ţăruşul ridicat, se repezi chelălăind între picioarele stăpînului, ascunzîndu-şi capul. Omul se trase într-o parte şi, din toate puterile, îl pocni în creştet. Cîinele căzu în zăpadă. Alitet porni să-l lovească la nimereală, peste şolduri, în spinare, în timp ce animalul, strîns grămadă, chelălăia, zbătîndu-se.

Cîinele înhămat alături de Kaper îşi arătă colţii, apoi se repezi deodată în piciorul lui Alitet. O bucată de pantalon îi rămase în gură. Dintr-un salt, omul scăpă, îşi privi pantalonul rupt, se îndreptă spre sanie, îşi luă Winchester-ul şi, de la un pas, trase, împuşcînd cîinele.

Cerul se acoperise de o lumină tremurîndă. Rîul de Nisip[1] lucea, străbătîndu-l de la un cap pînă la celălalt. Alitet se aşeză pe sanie şi, privind focurile cereşti, începu să vorbească singur:

— Eu sînt omul stăpînului Soare... Pe mine mă cunosc toţi oamenii de pe ţărm. Mă cunosc toţi ciukcii. Sînt prieten chiar şi cu americanul Charley!...

Luînd vorbele lui drept un semnal de plecare, cîinii se smuciră în ham, dînd să tragă sania, însă ţăruşul o împiedica. Animalele îl priviră nedumerite. Alitet înfipse ţăruşul mai adînc, apoi, cu ochii la cer, reîncepu să vorbească singur, cu glas tare:

— Poate că pe mine mă cunosc şi acei care locuiesc acolo sus... (O clipă stătu pe gînduri.) Iată ce străluci-

[1] Rîul de Nisip — Calea Laptelui. (n. t.)

tor arde Grămada de Iepuri [1]. Cealaltă e steaua Țărușul Înfipt [2]. Astea sînt stele care se rostogolesc din munți. Iată și Coaste Străvezii [3]. Dar Uriașii, cei ce fac vîntul, unde or fi ?

Deodată, din înaltul cerului pînă la Steaua Polară începură să se desfășoare lungi fîșii luminoase ca niște curele din piele de morsă întinse de la o iarangă la alta. Ele jucau pe cer, aci întinzîndu-se spre Coastele Străvezii, aci risipindu-se în toate părțile, ca o cireadă sperioasă de reni. Pe cer alergau felurite umbre colorate, care pe pămînt niciodată nu se văd. Ape de foc, tremurătoare, acopereau bolta, arzînd. Revărsări de lumină alunecau în sus, în jos, în lung și-n lat. Printre panglicile strălucitoare ale Aurorei, luna i se păru lui Alitet prea palidă și parcă pizmașă, ca bătrîna-i nevastă.

Privea cerul cu ochi vii și neliniștiți. După un timp i se făcu frică. Rotindu-și privirile pe bolta în flăcări, se gîndi: „Poporul de sus a făcut praznic mare. A aprins multe focuri !"

Însă luminile de pe cer nu arseră mult: se stinseră pîlpîind și, în curînd, rămase numai luna, înconjurată de stele strălucitoare. Rareori văzuse Alitet focuri așa de mari pe cer.

Își umplu grăbit pipa, hîrșii pe sanie un chibrit gros, american, și se apucă de fumat.

Drumul mai departe mergea peste mare. Liniște. De pe cer cădeau stele și lui Alitet i se părea că „oamenii de sus" le aruncă pe pămînt, cum se aruncă din iarange opaițele vechi, netrebuitoare.

Sania gonea peste fantastice îngrămădiri de ghețuri, ca o pasăre speriată, sărind de pe un sloi pe altul. Alitet alerga alături, susținînd-o cînd își ridica botul în sus de parcă ar fi plutit în aer, sau cînd cădea în față, lovindu-se de gheață. Sania scîrțîia din încheieturi, dar el n-avea teamă că se va rupe. Era bine legată și curelele fuseseră încercate înainte de plecare. O asemenea sanie nu avea nimeni pe țărm și nimeni nu

---

[1] Grămada de Iepuri — Casiopea. (n. a.)
[2] Țărușul Înfipt — Steaua Polară. (n. a.)
[3] Coaste Străvezii — Venus. (n. a.)

putea să conducă pe a sa cum o conducea Alitet pe aceasta.

Îngrămădirile de gheţuri se terminară şi sania ieşi la drum drept, pe malul mării. Din fugă, Alitet învîrtea ţăruşul prin aer, lovindu-l îndesat pe Kaper, cu latul. Cîinele chelălăia şi sania zbura ca vîntul.

Aşa intrară în cătunul Ianrakenot. Cîinii de la sanie lătrară, iar cîinii cătunului le răspunseră cu urlete prelungi. Sania se opri la iaranga bătrînului Kamenvat.

Îndată, din celelalte iarăngi se iviră oameni îmbrăcaţi în grabă, fără căciuli, numai în ciorapi de blană, cu hainele aruncate pe umeri, şi înconjurară sania lui Alitet. Veni şi Aie, în fugă. O presimţire amară îl cuprinse: de ce era în sanie renişorul de nuntă? Şi dintr-o dată îşi aminti de vulpile argintii, de semne... De ce venise cu blana de nuntă tocmai la iaranga lui Kamenvat? Era poate în trecere... Dar ce, nu se găsea în aşezare un vînător mai bogat decît acest bătrîn la care să tragă?

Rostul venirii lui Alitet se limpezise pentru toată lumea. Numai Aie nu voia să înţeleagă. De ce venise străinul tocmai la Kamenvat? Oare el nu ştia că Tîgrena îi este făgăduită de mulţi ani? O ştiau toţi oamenii ţinutului...

Vestea zbură din iarangă în iarangă, cum vara, în tundră, păsărica sare din muşuroi în muşuroi.

I se făcu negru în faţa ochilor şi Aie plecă tăcut spre casă.

9

Obosită de vînătoare, Tîgrena dormea adînc, întinsă pe blana de ren. Cozile lungi i se desfăcuseră şi, răvăşite pe blana albă, păreau şi mai negre. Dormea liniştită, senină, zîmbind în vis.

Bătrîna ei mamă stătea chircită alături, privindu-i obrazul tînăr. Şezu mult aşa, pînă se hotărî s-o trezească. Tîgrena deschise ochii şi, văzîndu-şi mama, rîse încetişor, descoperindu-şi dinţii regulaţi şi albi ca zăpada. Ochii ei negri erau plini de lumină.

— Am visat ceva — spuse fata. Frumos vis! Parcă eram cu Aie în iaranga noastră. Mulţi copii în polog, să n-ai unde te întoarce! Aie îmi spunea: „Tîgrena, trebuie să mărim iaranga. Am să mă duc în munţi, la crescătorii de reni, după piei".

Tîgrena se ridică din pat, rîzînd din toată inima.

Dar se opri deodată, cu urechea la vorbăria de afară.

— De ce e lume lîngă iaranga noastră?

— Tîgrena, la noi s-a oprit Alitet. Oamenii spun că are în sanie renişorul de nuntă. Asta e pentru noi o bucurie nemaiauzită!

— Dar Aie? îngăimă Tîgrena. E logodnicul meu, hărăzit din copilărie. Se apropie ziua cînd va trebui să fim împreună. Oare oamenii de pe ţărm au uitat? Au uitat şi legea noastră? De ce Alitet, acest bătrîn, a adus pielea lui de renişor? E şiret şi lacom! Şi veninos! Aie a vrut să-mi ia puşcă pe cea de-a doua vulpe argintie, dar Alitet l-a împiedicat pe Charley Nas-Roşu să i-o dea. Nu vreau să mă duc în casa lui spurcată! Aie să ia blana de nuntă, să-i lege un bolovan şi s-o arunce pe copcă! spuse Tîgrena apăsat şi fără respect.

— Fata mea, urechile mele nu sînt învăţate cu asemenea vorbe. Se va întîmpla o nenorocire din pricina lor! răspunse mama, oftînd din greu.

Tîgrena se ridică tăcută, ruşinată de felul cum vorbise. De nelinişte şi amărăciune uită să-şi împletească a doua coadă, care cădea în fuioare lungi, acoperindu-i umărul. Îşi dădu părul pe spate şi trecu în colţul pologului unde rămase gînditoare, cu spatele la maică-sa. Trupul ei sănătos şi puternic, călit în vînători grele, bărbăteşti, era parcă făcut numai din muşchi. Ea parcă împietrise.

Tatăl, Kamenvat, îmbătrînise, şi de multă vreme ea trebuia să meargă la vînătoare, cu bărbaţii. Dar îi plăcea viaţa grea a bărbaţilor. În zilele bune de

vănătoare, se întorcea mulțumită, înseninată, fericită. Rîsul ei se auzea în tot cătunul. Aștepta cu nerăbdare ziua cînd va începe cu Aie o viață nouă, mai plină de bucurii și mai fericită. Acum se simțea copleșită de gînduri negre. În ochi parcă avea ceață; nici nu auzea ce-i spune bătrîna.

— Tîgrena, tu auzi? Trebuie să pregătești ceaiul. Uite, ia ceainicul cel mare!

Fata tresări, se apropie de arzător și, răscolind mușchiul cu un bețișor, aprinse focul mare. Privea dintr-o parte, nemulțumită, cum maică-sa întindea pentru musafir cele mai bune piei de ren.

Afară, bătrînul Kamenvat se mișca greoi, îngrijind cîinii lui Alitet. Din cînd în cînd, își arunca privirea neliniștită spre iaranga lui Aie. Îl iubea pe flăcău ca pe copilul său și nu înțelegea de ce nu vine acum să-i ajute. Îi era greu să se gîndească la el: știa că în clipa asta inima lui Aie bătea ca inima renului gonit de lup. Ce putea să facă? Dacă ar fi venit altcineva în pețit, nici n-ar fi stat de vorbă. Pe Alitet însă nu putea să-l gonească. Alitet, bogătașul, fiul marelui șaman Koraughe! Cum să i te împotrivești?

Dînd din greu cu toporul, bătrînul se chinuia să fărîme carnea înghețată, dar toporul nu-l asculta. Alitet stătea alături, îngîmfat, rezemat de sanie și aștepta să-i fie hrăniți cîinii. Nu putea doar să lase asta în grija unui bătrîn oarecare, la casa căruia nu fusese niciodată un cîine ca lumea.

Aie se ținea pe lîngă iaranga sa, lovind furios cu piciorul în bulgării de zăpadă și aruncîndu-i cît colo, privind cînd spre mare, cînd urmărindu-l cu coada ochiului pe Kamenvat. Îi era milă de bătrîn. Altădată el îi ajuta, lui și Tîgrenei, să fărîme carnea tare ca piatra.

„Nu mă duc să-i ajut! Alitet tot are s-o ia pe Tîgrena. Totuși, va trebui să-l ajut! își spunea, chinuit de gînduri potrivnice. Mi-e milă de bătrîn; trebuie să-i ajut! Uite ce greu ridică toporul!"

Gîndurile i se învălmășeau. Deodată se smulse din loc și, alergînd la Kamenvat, îi ceru toporul cu un gest tăcut.

Bătrînul își îndreptă spinarea, privi la Aie și se fîstîci ; toporul îi căzu din mînă. Flăcăul îl ridică și începu să taie carnea. Toporul sărea vibrînd de pe carnea înghețată, dar cu fiecare lovitură, muchia ascuțită pătrundea mai adînc.

Kamenvat îl privea pe Aie cu tristețe.

— Eu... Mă duc în polog — spuse, arătînd spre iarangă.

Aie tăie repede carnea și adună bucățile mici în lighean. Alitet îi porunci :

— Uite, acela e Charley ! Să-i dai o bucată cu grăsime ! Nu o bucată ; două să-i dai !

Cînd Aie ridică ligheanul cu hrana, cîinii săriră grămadă în jurul lui, cu boturile în sus, pîndindu-l cu ochii scăpărători.

— Charley ! strigă Alitet.

Flăcăul aruncă o bucată de carne și cîinele o prinse din zbor.

— Utilhen ! strigă Alitet, pe al doilea.

Însă în locul lui Utilhen, bucata o înhăță Kaper. Stăpînul se aruncă între cîini, îl prinse pe Kaper de ceafă, îi smulse carnea dintre dinți și i-o aruncă lui Utilhen.

Astfel îi hrăni pe toți, strigîndu-i pe unul cîte unul, pe alese.

Pe țărm nu se întîmplă multe fapte, de aceea oamenii le țin minte pe toate. Știau cînd moare cineva, unde se naște un copil, știau cine cu cine trebuie să se însoare. Cînd se născuse Tîgrena, iarna, pe viscol, și o frecaseră cu zăpadă, în cătun se și aflase că a venit o fetiță, iar a doua zi toți știau că fetița îi e hărăzită lui Aie. Copiii se jucaseră împreună, împreună merseseră la vînătoare și, obișnuindu-se unul cu altul, așteptau vremea cînd să fie cu adevărat soț și soție.

Știa și Alitet despre asta.

„Dar oare cînd vulpea albă găsește în tundră o bucată de carne, nu i-o ia lupul ce trece pe acolo în fugă ? se gîndea Alitet, privindu-l pe Aie. Nici nu trebuie măcar să i-o ia : vulpea fuge singură, cînd vede lupul venind".

Alitet luă renişorul de nuntă şi se îndreptă spre iarangă. La intrarea pologului se opri tuşind, ca să dea de ştire despre venirea sa.

— Tu ai venit, Alitet ? se auzi glasul bătrînesc al lui Kamenvat.

— Da, eu ! răspunse Alitet intrînd şi întinzîndu-i blana de nuntă.

Gazda primi darul.

Alitet, îndoindu-se de spate, se strecură repede mai departe, în pologul de blănuri. Mulţumirea de sine îi înroşea faţa zîmbitoare. După ce aruncă o privire asupra locuinţei, ochii i se opriră la Tîgrena. Fata stătea cu spatele, împletindu-şi coada rămasă desfăcută. În polog era lumină. Kamenvat şedea pe blănuri, cu renişorul de nuntă în mîini.

— Frumoasă blăniţă ! spuse, cu un zîmbet ofilit, şi i-o întinse bătrînei.

Femeia o luă, o făcu sul cu grijă, apoi o agăţă de grindă. Acum soarta Tîgrenei era hotărîtă !

Fata duse măsuţa scundă în mijlocul încăperii şi începu să toarne ceaiul, ursuză, întorcîndu-i spatele lui Alitet.

— Tîgrena, de ce nu se vede bucuria pe obrazul tău? întrebă maică-sa. Uite ce om de seamă a venit în pologul nostru !

Fata rămase cu ochii plecaţi, de parcă nici n-ar fi auzit întrebarea mamei. Era prima oară în viaţă cînd nu-i răspundea. Dar pesemne că, luată cum era de alte gînduri, să n-o fi auzit.

Alitet o privi, arătîndu-şi dinţii.

— Nu-i nimic ! spuse. Bucuria, fulg de zăpadă. Suflă vîntul, îl ridică. Trebuie să aştepţi vîntul prielnic !

Alitet se dezbrăcă pînă la brîu şi aşa, pe jumătate gol, se apropie de masă. În timp ce bea ceaiul, începu să povestească despre o mare vînătoare de morse din timpul verii, despre focurile cereşti care îi luminaseră drumul. Tot timpul nu-i spuse un cuvînt Tîgrenei. Ştia că va veni vremea cînd toate vor fi la locul lor, cum trebuie.

Mai tîrziu, cînd ieşi să-şi vadă cîinii, se strecură pe urma lui Kamenvat.

— Fata mea — îi vorbi bătrîna fetei — acuma ai să fii şi tu o femeie adevărată. Iar copiii tăi nu vor rămîne fără mîncare. Alitet are întotdeauna multă carne. Dacă nu vei avea copii, va fi rău ; atunci nu vei fi femeie adevărată.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, Alitet, după ce-i lăsă lui Kamenvat trei din cîinii săi, porni spre Enmakai cu Tîgrena, tînăra nevastă.

10

Tîgrena se schimbase cu totul ; ajunsese tăcută şi ursuză, ca o vulpe închisă în cuşcă. Ea, care acasă la Ianrakenot era mereu veselă şi vorbăreaţă, în iaranga lui Alitet amuţise...

Acum luă o piele din focă, din ea croi o talpă şi se apucă fără tragere de inimă să-i îndoaie marginile. Talpa îi cădea într-una din mîini...

Cosea încălţări de cînd era mică. Însă acasă se apuca bucuroasă de lucru. Îşi dădea silinţa să împodobească pe cît mai frumos carîmbii, brodîndu-i cu păr de ren, în felurite culori. Cît era iarna de lungă, abia izbutea să scoată cîteva perechi din acestea ; pentru ea, pentru bătrîn şi pentru Aie, logodnicul ei. Dar cîtă bucurie îi aducea fiecare pereche terminată ! De îndemînarea şi priceperea ei se vorbea în toate iarangele.

Aici, la Alitet, trebuia să coasă încălţări grosolane, pentru păstori. Munca grosolană şi zorită o istovea. Făcuse pînă acum douăzeci de perechi, dar cu asta nu terminase.

Alitet o zorea — şi cînd se adunau destule încălţări, le ducea împreună cu alte mărfuri, în adîncul tundrei, la nomazii crescători de reni.

Narghinaut, prima nevastă a lui Alitet, veni din pologul ei şi se aşeză lîngă Tîgrena, vorbindu-i blînd, ca o mamă :

— Coşi mereu, vrednică Tîgrena! Alitet e aşa de lacom, că nici dacă ai face două perechi pe zi nu s-ar mulţumi. Doară tundra e mare! Sînt oameni mulţi acolo...

— Narghinaut, de ce s-a apucat el să-i încalţe pe nomazi? întrebă Tîgrena.

— Fiindcă acolo nu se găseşte piele de focă. Şi păstorii aleargă mult, le trebuie multă încălţăminte.

— Şi la noi se cosea încălţăminte pentru nomazi, dar numai pentru acei cu care erai rudă. Oare Alitet are aşa de multe neamuri?

— Nu. El face altceva: schimbă încălţămintea pe vulpi albe. Toate femeile de aici cos pentru el şi tot i se pare puţin, puţin, puţin...

Tîgrena lăsase lucrul şi asculta vorba blajină a femeii. Ce frumos îi vorbea deodată femeia asta îmbătrînită, care i se păruse rea pînă acum!

— Narghinaut, ai cusut şi tu aşa mult? Văd că mîinile tale sînt zgîriate.

— Nu. La început noi am dus o viaţă ca toţi oamenii. Aveam trei copii: eram fericită. Pe urmă n-am mai fost! Alitet s-a îmbolnăvit greu. Koraughe a spus că băiatul cel mare trebuie să se ducă, să ia şi boala cu el. Alitet a sugrumat copilul şi s-a făcut bine. Fetiţa a murit tot aşa, altă dată. Iar eu trăiesc acum fără inimă. Aici, în mine, Tîgrena, nu mai este inimă. Şi Narghinaut adăugă în şoaptă: Pesemne că inima s-a smuls...

Cele două femei tăcură îndelung.

— Pe urmă, de cînd s-a împrietenit cu americanul — continuă Narghinaut — Alitet s-a stricat de tot. A început să se zbuciume. Acasă stătea puţin. Încolo, tot timpul pe drumuri; ba cu un rînd de cîini, ba cu altul. Are mulţi cîini. Şi-a făcut mai mult zbucium decît trebuie pentru o viaţă de om. Şi de neveste are nevoie, dar nu ca să-i nască prunci.

Tîgrena asculta îngrozită.

— Narghinaut — vorbi ea cu tristeţe — eu de cînd m-am născut l-am avut de logodnic pe Aie. Mi-e milă de el! N-am venit aici cu voia mea. Să nu fii supărată pe mine.

— Ştiu. Mie îmi este mai bine cu tine. Tu ai să-mi uşurezi viaţa. Ai să fii sora mea.

Femeia tăcu o clipă, apoi luă lucrul din mîna Tîgrenei şi spuse :

— Tîgrena, du-te şi plimbă-te ! Cos eu pentru tine. Pînă şi bătrînul Koraughe mai iese din polog. Du-te la Vaamcio ; la el e plăcut pentru cei tineri. Dar ia seama să nu te vadă Koraughe. Nu îl iubeşte pe Vaamcio.

— Aş vrea să mă duc la vînătoare, Narghinaut ! Pe gheţuri, în libertate. M-am învăţat aşa. E bine acolo !

— Cînd s-o întoarce Alitet, am să-i spun. Are să se bucure. El nu mai merge la vînătoare, dar blănuri vrea tot mai multe şi mai multe. Uite că Tumatughe ridică încă un polog. Alitet a hotărît să-şi aducă a treia nevastă.

Şi, văzînd mirarea Tîgrenei, Narghinaut adăugă :

— Nu-i nimic, Tîgrena ; o să ne fie mai uşor ! Nu vezi ce de muncă este la Alitet ? !

Afară fluiera vîntul. Alitet nu se întorsese acasă. Deseori, în drumurile lui rămînea să înnopteze la nevtumi, prieteni prin nevastă.

Pe ţărm era obiceiul ca uneori vînătorii să facă între ei, vremelnic, schimb de neveste. Nu rareori se întîmpla ca un cap de familie să spună : „Acesta este copilul meu, iar celălalt e de la un prieten cu care am schimbat nevestele". Cele două familii astfel unite aveau datoria să se ajute între ele. Dacă unul din prieteni se pierdea pe drumuri sau murea, celălalt lua grija alor săi. Bărbaţii unor asemenea căsnicii se numeau „nevtumi".

Nimeni nu se folosea de acest obicei mai mult ca Alitet. Avea nevtumii săi aproape în fiecare aşezare.

11

Viaţa aşezării Enmakai se scurgea neschimbată. Cînd viscolul mai contenea, vînătorii porneau pe marea îngheţată. Vîntul şi curenţii apei făceau ca în unele

părți să se miște ghețurile, lăsînd locuri libere. Vînătorii știau încă de pe mal, după culorile răsfrînte pe cer, cît sînt de mari și cît de departe aceste deschideri. Porneau într-acolo, cu puștile băgate în saci din piele de focă. Întinderile mari de apă liberă, asemenea unor lacuri uriașe cu maluri de gheață, nu erau prielnice pentru vînătoare, deoarece focile omorîte nu puteau fi scoase decît cu prea mare greutate.

Îmbrăcați în halate albe, ca să se piardă în culoarea gheței, ascunși după sloiuri, fumau din lulea și, neluîndu-și ochii de la apă, pîndeau foci. Cînd capul mustăcios al vînatului se ivea deasupra, fără zgomot, ceea ce se întîmpla rar, împușcătura răsuna pe dată. Animalul lovit se scufunda, zbătîndu-se, ca peste cîteva clipe să revină la suprafață, înroșind marea cu sînge.

În această îndeletnicire, Tîgrena nu se lăsa întrecută de nici unul dintre vînătorii așezării Enmakai. Era bucuroasă să plece la vînătoare, printre ghețuri, în libertate, numai să nu rămînă în iaranga lui Alitet.

Trei zile la rînd vînătorii cutreieraseră ghețurile, întorcîndu-se de fiecare dată cu mîinile goale. A patra zi, începu pe neașteptate să sufle puternic vîntul dinspre țărm. Ca să fi rămas pe gheață, ar fi fost mare primejdie. Oamenii se grăbiră să se întoarcă pe uscat. Ajunseră toți cu bine, dar văzură că Vaamcio lipsește, ceea ce le stîrni neliniștea.

— Pe țărm s-a ivit un duh din cele mai rele. Îi trebuie o jertfă mare — spuse Koraughe.

Tîgrena se gîndea: „Alitet e plecat în tundră, la Eceavto, bogatul crescător de reni. El o să se întoarcă... Dar bietul Vaamcio! S-a dus departe, pe ghețuri, cu cei patru cățelandri ai lui, să caute locul bun de vînătoare. Mai bine ar fi fost Vaamcio în tundră și Alitet în locul lui Vaamcio".

În clipa cînd gîndea așa, întîlni privirea aspră și străpungătoare a lui Koraughe. Se întoarse repede și începu, fără nici un rost, să răscolească pieile; i se păruse că bătrînul i-a ghicit gîndurile rele. O cuprinse

frica. Simţi că-i vine rău, de aceea se îmbrăcă repede şi ieşi afară.

Gîndul îi era mereu la Vaamcio. De omul bun îţi e totdeauna milă. Ştia că în clipa asta Vaamcio stătea undeva pe gheţuri, ascuns după vreun sloi, ca să se ferească de vînt.

„Unde să mă duc?" se întrebă tînăra femeie.

Vîntul sufla cu răbufneli puternice şi iarangele erau aproape îngropate în zăpada viscolită. Dinspre mare se auzeau trosniturile gheţii, pe care vîntul o rupea de la ţărm, împingînd-o în larg.

„Mă duc la Vaal" — se hotărî Tîgrena.

În polog erau adunaţi vreo opt vînători, care stăteau în jurul bătrînului. Domnea o linişte apăsătoare. Nimeni nu băgă de seamă că arzătorul scotea fum. Toţi se gîndeau la Vaamcio şi înţelegeau limpede că flăcăul fusese smuls de lîngă pămînt, împreună cu gheţurile.

Tîgrena luă un beţişor şi potrivi muşchiul în arzător, apoi se aşeză mai la o parte, temîndu-se să întrebe de Vaamcio.

Bătrînul Vaal îşi ţinea capul în jos. Nici măcar nu putea să fumeze. Pe obrazul zbîrcit îi curgeau lacrimi mari. Apoi îşi trecu mîna peste faţă şi, privindu-şi palma udă, spuse în şoaptă:

— Niciodată n-am vărsat lacrimi! Acum am îmbătrînit. Nu mai pot să mă stăpînesc.

Şi iarăşi îşi privi lung mîna cu degetele răşchirate.

— Unde sînt celelalte haine ale lui Vaamcio? îl întrebă încet Tîgrena.

— Colo... în tindă — răspunse bătrînul.

Vînătorii aduseră hainele lui Vaamcio şi se apucară grăbiţi să le umple cu lucruri din casă, spre a face din ele o momîie. Îndesară tot ce găsiră la îndemînă în haină, în pantaloni, în încălţăminte. Momîia fu gata îndată; în săraca gospodărie nu mai rămaseră decît două piei.

— Poate nu-i de ajuns de îndesat — spuse bătrînul. Luaţi-le şi pe astea. Eu tot n-am să mai dorm.

Momîia fu dusă cu grijă în tinda iarangei.

12

Încă înainte de a ajunge acasă, Tîgrena auzi daireaua răsunînd.

Se opri o clipă, dar vîntul o dărîma din picioare. Intră grăbită în tindă, de unde ascultă neliniștită strigătele șamanului și sunetul dairalei.

Părea că pologul e plin de aceste zgomote, care parcă aveau viață și zburau, din perete în perete, de jos spre tavan. Tîgrena și-l închipui pe Koraughe cu chipul lui care nu zîmbea niciodată.

Cum stătea în întuneric, simți că-i umblă ceva la picioare. Se cutremură de frică. Ar fi vrut să fugă în polog, dar picioarele n-o ascultau. Pe urmă auzi un scheunat care-i era cunoscut ; la picioarele ei se gudura cățeaua bătrînă. Tîgrena se bucură. Se chirci jos, luă capul cald în brațe și începu să-l mîngîie cu blîndețe.

Înăuntru, la sunetul dairalei, șamanul striga :

„Vîntule, oprește-te !...
De multe zile lipsește Alitet.
Duhuri, faceți timpul să fie bun !
Pe Vaamcio vi-l jertfesc..."

Tîgrena asculta vorbele lui Koraughe și strîngea cîinele în brațe, șoptindu-i, cu răsuflarea înghețată :

— Bine de tine că ești cîine ! Da, e mai bine să fii cîine ! Nu-mi vine să mă duc înăuntru, să dau iarăși de ochii bătrînului. Aș dormi cu tine în tindă, pe întuneric, numai să nu văd pe nimeni.

Daireaua suna și huruia. Și iarăși se auziră strigătele, ieșind răgușite din gîtlejul lui Koraughe :

— Iurta lui, izvor de nenorociri ! Ilineut înghețată... Vaamcio... Duhuri !...

Huruitul dairalei îi acoperea glasul.

Tîgrena rămase mult timp în tindă, cu cîinele în brațe. Pe urmă în polog se făcu liniște. Doar din cînd în cînd era întreruptă de sunetele răgușite, scoase de șaman. Strigările îl istoviseră și acum horcăia ca o morsă prinsă în harpon.

Stînd atîta timp nemișcată, Tîgrena își simți picioarele înțepenite și reci ca gheața. Se ridică încet, se strecură cu grijă în polog și începu să se dezbrace fără zgomot în fața arzătoarelor stinse, cînd, deodată, auzi glasul răgușit al lui Koraughe :

— Pe un timp ca ăsta nici jivinele nu ies din vizuină. Sau tu ai voie să umbli hoinară cînd îți este plecat bărbatul ?

Tîgrena spuse, ocolind dinadins numele lui Vaamcio :

— Koraughe, un om a fost dus cu gheţurile. În cătun e mare tristeţe... Am făcut o momîie. Că doar am vrea să știm dacă omul mai trăiește. Auzi ce vînt e afară ?

— Aud tot și știu tot ! Nu ce li se întîmplă altora să te întristeze !... Se pot întîmpla multe. Alitet...

Dar șamanul se opri, ca să nu îndrepte duhurile rele spre fiu-său.

— Koraughe, cine știe ce uneltesc duhurile rele ! Nu cumva ai vrut să spui că Alitet s-ar fi rătăcit pe drum, ori ar fi căzut în vreo rîpă ? întrebă Tîgrena, încurajată de întuneric.

— Taci și culcă-te ! strigă bătrînul. Ai limbă de femeie fără minte și nimic altceva ! Trăncănești ce nu trebuie !

Dorința ascunsă a Tîgrenei era ca Alitet să-și frîngă gîtul undeva, prin vreo rîpă cu stînci. Doar asta putea să se întîmple chiar și oamenilor buni.

Noaptea trecu în neliniște. Vîntul bătea cu aceeași putere printre iarange, îndreptîndu-se spre mare. Vînătorii se adunară din nou la bătrînul Vaal. Viscolul făcea să se clatine pereții iarangei ; cînd pătrundea pe sub ușă, în tindă, și momîia se legăna. O păzeau doi vînători, care din timp în timp îi strigau bătrînului :

— Se mișcă !

Vaal stătea în polog. De fiecare dată cînd auzea aceste cuvinte, pe chipul lui obosit și chinuit trecea un zîmbet, ca o licărire de speranță. Mișcările momîiei arătau limpede că Vaamcio era încă în viață.

Spre miezul zilei, vînătorii veniră din nou. Prin spărturile norilor groși văzuseră cerul și acum se grăbeau care mai de care să-i spună bătrînului :

— Trebuie să aşteptăm vînt dinspre mare. Îl va aduce la mal!

— Vaal, cerul se limpezeşte! Vîntul vrea să se oprească. Asta e foarte bine pentru el.

— Trebuie să-i cerem lui Koraughe să cheme vîntul de înapoiere.

Nici unul nu pomenea numele lui Vaamcio, ca să nu afle duhurile rele despre cine e vorba.

Bătrînul Vaal îi asculta cu luare-aminte, privindu-i cu ochii trişti şi gînditori.

— Umpleţi-mi luleaua! Sufletul îmi cere să fumez — spuse el cu glasul stins.

Tîgrena se strecură în polog.

— Vaal, cerul se îndreaptă! Viscolul se va termina şi el are să se întoarcă. Ştiu bine... Se pricepe să sară pe gheţuri...

Bătrînul clătină din cap.

Tînăra femeie se duse la arzător şi învioră focul cu grăsimea pe care o adusese de acasă.

— Narghinaut mi-a spus să iau grăsime. E o femeie cumsecade!

13

Încă în ajun, cînd Vaamcio se întorsese de la vînătoare cu mîinile goale ca şi ceilalţi vînători, bătrînul Vaal îi spusese:

— Acum focile sînt departe. Nu poţi să le găseşti decît în ochiuri foarte îndepărtate.

Vaamcio asculta tăcut şi parcă nepăsător vorbele bătrînului. Tatăl său era un vînător bun şi avea dreptate în ceea ce spunea. Dar cine se putea hotărî să plece atît de departe de mal, pe gheţurile mişcătoare?

Foametea pusese stăpînire pe tot ţărmul. Pretutindeni în iarange nu se mai vorbea decît despre vînătoarea de foci. La vulpi nu se mai gîndea aproape ni-

meni. Într-adevăr, la ce le-ar fi folosit această vînătoare? Cînd omul e sătul, face să se țină de ea; cu pieile se pot cumpăra lucruri. Fără lucruri nu mori, dar fără mîncare omul nu poate trăi. Vaamcio însă nu voia să se mai ducă la Alitet să ceară demîncare. Hotărî să-și încerce norocul, pornind către copcile îndepărtate despre care vorbise tatăl său. Spre dimineață, înhămă la sanie cei patru cîini și porni spre ghețuri.

Era încă întuneric și iarangele așezate pe deal dispărură repede. Merse mult pe gheață, pînă să răsară luna. Cînd ea se arătă, răspîndindu-și cu zgîrcenie lumina peste îngrămădirea de ghețuri, cîinii dădură voioși drumul la pas. În sfîrșit, Vaamcio văzu încă de departe întinderea de apă liberă.

„Acolo au să fie foci!" se gîndi, stăpînit de plăcuta neliniște a vînătorului care se află în apropierea vînatului.

— Cegît, poti-poti! îi strigă cîinelui înaintaș.

Cîinele înțelese și apucă numaidecît spre dreapta, ducînd sania în fugă pe un uriaș deal de gheață. Curînd, Vaamcio își opri cîinii și se urcă pe o înălțime ca să cerceteze împrejurimile. În depărtare se zărea fîșia de mare deschisă și calmă. Era liniște în dimineața aceasta care abia începea. De pe mare se ridicau aburi. Vaamcio coborî, se urcă în sanie și, îndemnîndu-și cîinii, porni zburînd spre apa liberă.

— Uite aici! spuse cu voce tare cînd ajunse. Am să mă ascund după un sloi și tocmai bine am să pot vedea focile.

Își duse cîinii ceva mai departe, apoi reveni la marginea apei. După ce își termină toate pregătirile, se apucă de fumat. Dar nu apucase să-și vîre în sîn tabachera de tablă cînd, în față, nu prea departe, se arătă o focă, plutind ca o vedenie. Inima lui Vaamcio începu să bată repede de bucurie. Însă înainte de a avea timp să pună mîna pe armă, vînatul dispăru. Flăcăul privi cum învolburarea apei se liniștește, încetul cu încetul, pînă ce nu mai rămase nici urmă.

„Sînt foci aici!" își spuse. Și cu un zîmbet de mulțumire pe obraz se apucă din nou să fumeze, de data asta însă fără să mai slăbească pușca.

Peste cîteva clipe se ivi o altă focă în altă parte, dar și aceasta nu rămase decît cîteva clipe deasupra, după care se scufundă fără urmă.

„Ce-o fi asta ? se miră vînătorul. Oare simte mirosul de tutun ? Ori te pomenești că simte cîinii ! Da, se poate să îi simtă : vîntul bate dinspre mal".

Se ridică, luă cîinii și îi duse mai departe, după o ridicătură de gheață. Apoi reveni la vechiul loc, unde rămase neclintit, cu ochii pe marginea neagră a copcii. Văzu că aceasta se mărește de la o clipă la alta.

Își îndreptă pușca asupra apei, gata să tragă dacă s-ar fi arătat ceva. Toată atenția, toate gîndurile îi erau îndreptate într-acolo.

Dinspre marginea cealaltă a gheții se ivi o focă, plutind cu o nepăsare măreață de-a dreptul spre vînător, ca și cînd ar fi fost curioasă să-l vadă. Ochii ei mari și negri îl priveau stăruitor. Mustățile rare se ridicară deasupra apei.

Vaamcio apăsă pe trăgaci și foca neghioabă fu împușcată. Vînătorul sări de la locul lui, cu ochii lucind de bucurie.

— Am omorît-o ! strigă fericit.

Aruncă harponul asupra vînatului, însă cureaua era prea scurtă și nu ajunse animalul. Vaamcio văzu negru înaintea ochilor. Își dădu numaidecît seama că foca, foca omorîtă, se îndepărta de el. Abia acum observă că vîntul dinspre mal se întărise. Făcu cîțiva pași ca să se urce pe o înălțime de unde să privească spre țărm.

„E vînt puternic acolo ! se gîndi el. Nu-mi place cum arată cerul !" Și se hotărî să plece numaidecît înapoi. Însă o putere ciudată îl atrăgea mereu către foca ucisă.

Aici marea era liniștită ; părea vîscoasă și abia-abia fremăta. Iar pe apa aceasta neagră și neclintită, animalul ucis, luminat de lună, atrăgea necontenit ochii vînătorului.

Vaamcio luă iarăși cureaua, îi înnodă la un cap cingătoarea, ca s-o lungească, și aruncă încă o dată harponul. Nici de data asta nu izbuti. Harponul căzu însă

atît de aproape de focă, încît undele stîrnite începură s-o legene.

Își aminti un joc din copilărie: aruncînd cu pietre de pe mal, izbutea să atragă vreun beţișor sau vreo bucată de scîndură care plutea departe de el; mișcarea apei le făcea să vină încetul cu încetul spre uscat. Trebuia numai să arunci pietrele dincoace, nu dincolo de ele.

În nădejdea că va izbuti și acum prin acest mijloc, se apucă să arunce din nou cu harponul, însă totul e să-l arunci dincolo de animal, așteptînd clipa cînd valurile stîrnite vor apropia foca îndeajuns, încît s-o poată ajunge. Cu ce bucurie avea să înfigă atunci harponul în pielea ei, ca s-o tragă spre el!

Deodată văzu că gheaţa pe care se află începuse să se miște. O luă la fugă spre cîini. Lîngă movila unde îi adăpostise se ivise o crăpătură care se mărea repede, ducîndu-l spre larg. Crăpătura deveni atît de mare, încît nici Vaamcio nu putea sări peste ea. Alergă într-o parte, apoi în alta, însă loc de sărit nu găsi nicăieri.

„Cîinii! Cîinii... au rămas dincolo!“ gîndi, înspăimîntat, Vaamcio.

Gîndul primejdiei îi cuprinse toată fiinţa.

Fugi spre locul unde, în partea cealaltă a crăpăturii, lăsase sania și cîinii și începu să fluiere din toate puterile; fluieratul își răspîndea ecourile în pustiul de gheaţă.

— Cegît, Cegît, Cegît! strigă Vaamcio.

Cegît se ivi de după movilă, alergînd la chemarea stăpînului, trăgînd după el pe ceilalţi cîini cu sania. Sania ușoară se răsturnase și în drum se agăţa de sloiuri. În marginea crăpăturii cîinii se opriră. Fîșia de apă, întunecată, fioroasă, îi despărţea de stăpîn.

Vaamcio începu să-și îndemne înaintașul, bătînd cu palma în carîmbii încălţărilor:

— Cegît, hai! Hai, vino, vino, Cegît!

Cegît privi apa, chelăi neputincios și se smulse din loc, cîrmind-o cu sania după el de-a lungul crăpăturii, tot mirosind gheaţa din loc în loc.

„Acum am rămas singur! E rău singur! O, cît e de rău! gîndea Vaamcio. Cu cîinii era bine! Era așa de bine!" Și începu din nou să-l strige pe Cegît.

Înaintașul, trăgîndu-i pe ceilalți după el, se apropie iarăși de marginea gheții. Privi în jos, apoi urlă prelung, sfîșietor.

„Nu, nu vor sări în apă — își spunea flăcăul. Și are să-i rupă și pe ei de la mal. Oare nu s-ar putea duce singuri înapoi? Nu, n-au să se ducă! Și o să rătăcim fiecare pe alt ghețar!"

Acum nu avea decît grija cîinilor, grija acestor buni prieteni. Ei parcă îl înțelegeau, căci nu-l mai slăbeau din ochi.

„Dacă rămîn singur aici, am să aștept patru zile. Pe urmă n-am să mai pot; am să mă împușc!".

Și, deznădăjduit, Vaamcio începu iarăși să-l strige pe Cegît.

Înaintașul, inteligent, se repezi spre apă, privi neputincios în jos la malul înalt de gheață, apoi se trase înapoi. Stăpînul îl striga mereu. Atunci Cegît se aruncă din nou înainte și sări, dar rămase agățat de peretele de gheață; ceilalți cîini îl trăgeau înapoi din răsputeri. Cîinele reveni sus, rupîndu-și ghearele în gheața colțuroasă, și se repezi cu colții în gîtul animalului înhămat alături.

Vaamcio își desprinse repede de la brîu colacul de curea și aruncă dibaci harponul asupra săniei. Cîrligele se prinseră. Întinse cureaua, smucind în apă și sania și cîinii.

Ce bucurie! Vaamcio nu mai era singur. Începu să se joace cu cîinii care se scuturau de apa rece și îi lingeau mîinile, gudurîndu-se. Le desfăcu repede hamurile și ei începură să se tăvălească în zăpadă. Pe blănurile lor mițoase se iviră țurțuri. Vaamcio se așeză lîngă Cegît și începu să-l curețe de gheață cu mînerul cuțitului. Ceilalți cîini, răsturnați în zăpadă, se curățau singuri, cu dinții, scuipînd așchiile de gheață.

Vîntul se întărea. Luna cobora, ca să se ascundă între sloiuri. Începea noaptea.

14

Vaamcio apucă sania subsuoară și, înconjurat de cîini, se îndreptă cu pași rari spre o movilă de gheață, după care se puteau apăra de vîntul rece.

— Ei, Cegît, vîntul se întărește și noi trebuie să ne facem repede o iarangă — spuse flăcăul, neliniștit, vorbind cu înaintașul.

Cegît dădu din coadă, arătînd că-i de aceeași părere.

Ajuns lîngă movila de gheață, vînătorul îi dădu ocol, alegînd gospodărește locul cel mai nimerit. Apoi se apucă să sape cu cuțitul, desprinzînd bucăți de gheață, pătrunzînd din ce în ce mai adînc. În sfîrșit, după ce munci din greu, cu încăpățînare, bîrlogul fu gata. Tîrî sania înăuntru și aduse cîinii. Ei aveau să-l încălzească.

Îi era sete, însă zăpada nu potolea setea. Își aminti cum o dată voise să-și radă mustățile cu cuțitul, însă tatăl său îl oprise.

— De ce îți tai mustățile ? îi spusese bătrînul. Vînătorul trebuie să aibă grijă de ele ca de un cîine bun. Se întîmplă uneori ca multă vreme să nu vadă apă de băut, iar mustățile fac apă. Da, gerul face pe ele țurțuri de apă dulce.

Întins pe sanie, amintindu-și de sfaturile acestea, în față îi apăru limpede chipul bun al bătrînului.

Cîinii se strînseră în el, șold lîngă șold, doi de o parte, doi de alta.

Se făcuse miezul nopții. Printre ghețuri urla vîntul. Vaamcio adormi, încălzit de cîini, dar gîndurile nu-l lăsară să doarmă multă vreme.

„Cum de s-a întîmplat asta ? se întreba. Trebuie că vîntul a împins în piscurile de gheață ; ele sînt ca niște pînze. Departe de mal, gheața s-a rupt mai repede".

Cîinii dormeau ca la ei acasă. Numai Cegît ridica neliniștit capul la cel mai mic zgomot și atunci ochii îi luceau în întuneric.

— Ce facem, Cegît ? Dacă se îndreaptă puțin timpul, trebuie negreșit să împușcăm o focă. Flămînzi, fără hrană grasă, înghețăm cu toții !

Spre amiază, cînd luna izbuti să se arate prin norii groşi şi afară se lumină puţin, Vaamcio ieşi din bîrlog, cu puşca în mînă. De data asta îşi luă cîinii cu el. Ajuns la marginea gheţii, se ascunse după o movilă şi începu să pîndească suprafaţa apei. Însă, după toate semnele, în copcă nu erau foci.

— Nu vin ele aici, Cegît, pe vîntul ăsta!

Cîinele se ridică, se apropie de stăpîn şi începu să-i lingă urechea.

— Ei, ce să-i faci! îi vorbi Vaamcio. Trebuie să ne întoarcem la bîrlogul nostru. Flămîndul trebuie să umble mai puţin.

Şi se ridică, pornind spre adăpost. Zărind bîrlogul, cîinii o luară la fugă înainte.

„Nu trebuia să plec la vînătoare! se gîndea flăcăul. Cînd îţi moare cineva în casă, o lună nu se cuvine să vînezi. Şi iată, mama Ilineut a îngheţat abia acum douăzeci şi şase de zile. Vezi, am călcat legea şi duhurile rele m-au pîndit! Dar cum să stai fără mîncare? Ne-am fi prăpădit cu toţii în iarangă. Aşa, poate să mai scap. Doar nu sînt singur aici!".

Trecură două zile. În ultima noapte, copca dispăru, acoperită de gheţurile care se îngrămădeau. Le era foame, dar zadarnic aşteptau acum foci.

— Cegît, o să fim nevoiţi să mîncăm un cîine! spuse Vaamcio, ca şi cum ar fi cerut sfatul înaintaşului. Am putea încerca să mai aşteptăm, însă cînd eşti flămînd, îngheţi repede.

Vaamcio privi la Miliutalgîn, culcat jos lîngă el, şi i se făcu milă de bietul animal. „E greu să-ţi înjunghii cîinele prieten, care te-a slujit atîta timp" — se gîndea vînătorul, privind cu tristeţe cîinele condamnat.

Apoi sări în sus, îl luă de zgardă pe Miliutalgîn şi-l duse la un loc ferit. Cuţitul străpunse atît de repede inima, încît cîinele nici nu apucă să scheaune.

Vaamcio bău cu lăcomie din sîngele fierbinte şi mîncă din carnea caldă. Apoi se întoarse la adăpost şi îşi

hrăni cîinii. Noaptea care veni dormi adînc, învelit cu blana animalului ucis.

Spre dimineaţă, cînd razele palide ale lunei pătrunseră în bîrlog, Vaamcio sări în picioare, lovi cu putere în gheaţa subţire care ţinea loc de „uşă" şi gheaţa se rupse ; ieşind afară, privi de jur împrejur. În apropiere se ivise altă copcă. Vîntul se oprise, marea era liniştită — numai nişte valuri mici făceau să se legene uşor gheţurile.

Deodată, Vaamcio văzu foarte aproape o focă înotînd. Ridică arma şi o împuşcă pe loc.

— Ce de mîncare ! strigă bucuros.

Focile se iveau acum una după alta, încît în puţin timp doborî cinci ; le scoase pe toate la mal.

— Cegît, vezi cîtă carne avem acum ! Şi noi l-am înjunghiat pe Miliutalgîn ! Trebuia să mai fi aşteptat. Păcat de bietul cîine !

Legă focile cu cureaua şi le tîrî în adăpost. Cîinii se lingeau pe bot şi înghiţeau lacomi zăpada îmbibată cu sînge.

„Cîtă carne şi grăsime ! gîndea vînătorul scoţînd pielea şi măruntaiele. Cînd are carne multă şi grăsime, inima omului cîntă !"

Se hotărî să facă foc. Luă oase de focă, le răzui răbdător de carne, le despică şi, punînd cu iscusinţă între ele păr de cîine îmbibat cu grăsime de focă, se apucă să înteţească focul.

Era foarte plăcut să priveşti cum se ridicau flăcările.

— Cegît, de cîte zile n-am rîs noi ? Acum a venit şi vremea rîsului. Veselia vine întotdeauna o dată cu mîncarea. Burta plină cu carne de focă şi cu apă fierbinte îl face pe om vesel. Nu e de loc la fel cînd prin maţe îţi bate vîntul.

Cutiuţa de tablă pe care o folosea drept tabacheră înlocui cana de fiert ceaiul şi după carne, Vaamcio se apucă să bea încîntat apă fierbinte.

— Acum toate vor merge bine, Cegît ! Să vezi, va veni chiar şi un urs alb. O-o ! Atunci vom trăi ca în iarangă !

15

Cirezile de reni ale lui Eceavto sînt fără număr. Bogăţia lui nu se poate socoti. Pe unde trec renii lui, trei veri calde nu mai apucă să crească lichenii. Renii sînt împărţiţi în zece cirezi ; în fiecare cireadă sînt douăzeci înmulţit cu douăzeci şi încă o dată şi încă o dată douăzeci înmulţit cu douăzeci — o mie două sute de capete în fiecare cireadă. Da, uite cîţi reni are bătrînul Eceavto ! Într-o singură cireadă n-ar putea să-i ţină ; negăsind iarbă, ş-ar împrăştia...

Sînt mari cirezile lui. Fiecare are pînă la zece corturi, în care trăiesc păstorii cu familiile lor. Peste o sută de oameni mănîncă pe lîngă Eceavto.

Proprietarul îi dă voie fiecărui păstor să crească şi el cîţiva reni. Păstorul se socoteşte astfel un mic proprietar şi aleargă pînă la istovire, păzind în acelaşi timp cireada cea mare a lui Eceavto.

Păi de ce nu ? Oare nu-i el proprietarul renilor săi ? Bineînţeles că-i proprietar ! Şi atunci el, păstorul, nu doarme nici pe viscol, ca să-i păzească strașnic de bine.

Căci doar nu-i vorba de Eceavto ! Ce ar însemna un ren pentru acest bogătaş ? Chiar douăzeci de reni dacă i-ar fura lupul, la el s-ar simţi mai mult ca o pişcătură de ţînţar. Altfel stau lucrurile dacă sub colţii lupului nimeresc vreo cinci reni de-ai tăi ! Trebuie să aştepţi mulţi ani pînă să-ţi crească alţii în loc...

Aşa gîndeşte fiecare păstor.

Era a treia zi de cînd Alitet tot alerga după cirezile lui Eceavto. Alerga cu cîinii săi, iuţi de picioare, ba printre văgăunile munţilor, ba prin tundra netedă şi nesfîrşită. Dacă nu ştii să adulmeci, nu vei găsi cirezile astea niciodată.

Umbla haihui vîntul prin tundră. Pieriră norii, stele şi luna. Alitet ar fi trebuit să aştepte undeva, înghemuit în zăpadă, trecerea viscolului, însă nu putea sta, fiindcă nu avea mîncare. Nu-şi putea îngădui să lenevească în zăpadă. Trebuia să tot meargă, căci în sanie rămăseseră numai mărfuri şi nici o bucăţică de carne : dato-

rită viscolului, drumul ţinea mai mult decît fusese socoteala.

Urla vîntul în tundră, dobora cîinii din picioare. Alitet opri sania, se trînti la pămînt şi începu să se tîrască pe lîngă ea. Ce adulmeca el acolo? Căuta drumul în acest ocean de zăpadă. În sfîrşit, se ridică de jos, se aşeză pe marginea săniei şi, fără grabă, începu să cerceteze bălegarul de ren găsit sub zăpadă. Asta trebuia să-i spună cînd au trecut cirezile pe aici. Răscoli apoi zăpada cu ţăruşul, pînă găsi muşchi, iarbă, frunzuliţe de salcîm polar. Acestea trebuia să-i spună în ce parte s-au îndreptat cirezile.

Sania porni în goană, mergînd cu vîntul în coastă. În sfîrşit, înaintaşul, adulmecînd miros de locuinţe omeneşti, cîrmi scurt spre stînga şi, încordîndu-şi puterile, mări pasul. Stăpînul îl lăsă în voie, căutînd să străbată cu ochii ageri întunericul nopţii.

Curînd le ieşi înainte un om; sania se opri.

— Omule, cine eşti? strigă Alitet.

Recunoscîndu-l, omul se apropie şi îl salută.

— Alite-et?

— Da, eu sînt, Alitet. Tu de unde eşti?

— Sînt păstorul Rento, din aşezarea Eceavto. Vezi ce noapte urîtă? Noapte bună pentru lupi. E rău. N-am putut dormi. Poate oamenilor le-o fi greu să păzească renii, mă duc să le ajut. Doar am şi eu opt reni în cireadă!

— Cireada e departe?

— Aproape. Cît să năduşeşti de două ori fugind pe jos. Numai atît.

— Dar iarangele unde sînt?

— Uite aici, la cîţiva paşi. Hai că te duc eu!

Şi păstorul o luă la fugă în fruntea cîinilor.

— Alergi bine! îi spuse Alitet cînd ajunseră în cătun.

— Da, alerg bine — răspunse Rento, măgulit de laudă.

— Eceavto e aici?

— Nu, în alt cătun. Rămîi aici peste noapte. Poate mîine o să se moaie viscolul. De ce să pleci acum de la căldură? Uite iarangele! Bărbaţii sînt cu cireada, dar au să aibă femeile grijă de tine.

— Oare o fi aici un om care să-mi sature cîinii?

Păstorul Rento nu răspunse.

— Cît e de departe o altă cireadă a lui Eceavto?

— Nu-i departe. Mergînd fuga, să tot năduşeşti de vreo zece ori. Rămîi aici pînă mîine!

— Nu. Ia-o înainte. Vin după tine.

Rento se supuse fără vorbă.

— Ehei! strigă, fără crîcnire şi, luîndu-şi ciomagul la spinare, lăsă locuinţele în urmă, ca să pornească fuga spre pustiul rece de zăpadă.

Curînd Alitet îl pierdu din vedere. Numai înaintaşul Charley îi ţinea urma.

Din cînd în cînd, păstorul se oprea, strigînd puternic:

— Ehe-ei!

Ceea ce însemna: „sînt aici!"

După un timp, călăuza ajunse în altă aşezare acoperită de întuneric şi se opri în drum, rezemat în ciomag, ca să-l aştepte pe Alitet. Cînd acesta veni, îi spuse zîmbind:

— Uite iarangele! Eu acum fug la cireadă!

— Aşteaptă puţin! Ia să fumezi, tutun bun!

Păstorul se bucură.

— Au prins multe vulpi albe oamenii lui Eceavto?

— Multe-e!

— Ei, acum fugi!

Rento o luă la fugă înapoi.

Îndată ce se auzi de venirea lui Alitet, aşezarea prinse viaţă. Parcă se sfîrşise noaptea şi oamenii trebuiau să se scoale.

Chiar bătrînul Eceavto se trezise şi stătea întins pe blănuri pufoase de ren, învelit cu plapumă de vulpi. Îşi chemase cele patru neveste, dîndu-le porunci, în timp ce-şi trăgea firele lungi şi rare ale bărbii:

— Eipînga, tu du-te să-i dai carne lui Alitet. Vezi care e mai proastă. Oamenii ăştia de pe ţărmul mării-s mîncători de şoareci. Nu înţeleg ce-i aia carne bună, de ren. Ei ştiu numai să clempăne din dinţi şi să îndese în burta lor zbîrcită fel de fel de porcării.

— Eceavto, vrei să spui că trebuie să-i dau ce le dăm cîinilor?

— Da, da. Oamenii ăştia pot să mănînce la fel cu cîinii. Însă dă-i atît, ca să nu fie nemulţumit. Tu, Kîma, spune-i lui Pileak să dea fuga la cireadă şi să aducă tăuraşul tînăr, cel cu dunga albă pe buza de sus.

— Eceavto, e viscol mare afară! O să poată Pileak să găsească tăuraşul în cireadă?

— Mult mai trăncăneşti! Treaba ta e numai să-i spui. Ori ţi-am poruncit să faci mai mult decît atît? O să-l găsească. Tu, Keipa, aprinde încă un opaiţ. Aprinde două opaiţe! Eceavto nu-i un sărac, să-şi primească musafirul pe întuneric: un negustor! Stai că am treabă şi cu tine, Vîia! Adă pantalonii subţiri, de piele de renişor, şi îmbracă-mă cu ei. Te pomeneşti că musafirul ar putea să mă creadă sărac; că n-am altă îmbrăcăminte decît pielea de pe mine!

Alitet se strecură în polog.

— Ai venit, Alitet? îl salută Eceavto, arătîndu-se dinadins nu prea încîntat.

— Da — răspunse musafirul, arătîndu-se parcă şi el nepăsător. Şi se tolăni pe blănuri, frecîndu-şi mîinile îngheţate.

— Pesemne pe la voi s-a auzit că am avea nevoie de marfă — îl iscodi Eceavto. Nu ne trebuie mare lucru.

— S-a auzit. Am adus puţină marfă. Sînt ceva cuţite, şi pile, şi clopoţei pentru reni, şi ace, şi mărgele, şi puşti, şi tutun. Ceva marfă am eu!

Nevestele făceau semne din mîini şi suspinau, minunîndu-se de atîta belşug. Purtarea lor îl supără pe bătrînul Eceavto, de aceea se încruntă la ele şi atunci femeile se potoliră. Apoi, stăpînul casei clătină din cap spre Alitet, parcă satisfăcut, şi, adresîndu-se unei neveste, spuse:

— Keipa! Oare trebuie ca musafirul să vorbească aşa, cu gîtul uscat? Unde-i ceaiul?

Femeia, negricioasă, sprintenă ca o vulpe, se apucă repede să toarne ceaiul.

Alitet ieşi în tindă să cotrobăie în sac. Avea de gînd să bea şi să bea încă mult, dar cu asta nu voia să-şi piardă capul. De aceea, înghiţi pe întuneric o

bucată mare de unt, pe care anume o luase de la Charley.

În felul acesta, apa de foc arde numai mațele, fără să-ți ia mintea. Căci doar el nu venise aici să petreacă!

Se întoarse în polog, și, cu o înfățișare mărinimoasă, răsturnă pe măsuță pesmeți.

Ceai cu pesmeți! Dumnezeiască hrană! Femeile suspinară de încîntare.

— Muierile sînt din fire lacome — mormăi Eceavto. În prostia lor, sînt în stare să-și mănînce și limba cu asemenea pesmeți.

— Cu asta se hrănesc *tanghii* — spuse Alitet, arătîndu-se cunoscător.

— Scîrboasă mîncare! Eu nu mă ating de ea! Și, trăgînd vorba spre afaceri, Eceavto urmă, șiret: Oamenii mei n-au prins vulpi roșii prea multe.

— Au prins și albe, și argintii! o luă gura pe dinainte pe flecara Keipa.

— Ș-ș-șt! șuieră Eceavto.

Dacă n-ar fi oprit-o la timp, Dumnezeu știe ce ar mai fi putut să trăncănească!

— Ce stați cu ochii holbați, ca bufnițele? le strigă apoi femeilor. Credeți că musafirul trebuie să-și clătească într-una mațele cu apă? Ați uitat că omul venit de pe drum are nevoie de mîncare zdravănă? Ori credeți că Eceavto are prea puțină mîncare? Ia să aduceți aici tot ce se găsește mai bun în gospodăria mea!

Femeile se risipiră ca șoarecii în toate părțile, gata să îndeplinească dorințele stăpînului.

Aveau prilejul să se poarte altfel decît în toate zilele, ca să fie pe plac însemnatului musafir. Doar nu veneau în fiecare zi astfel de oameni în tundră!

Keipa se apucă să fărîme carnea de ren cu dinții ei tineri, puternici, apoi o puse într-o albioară, amestecînd-o laolaltă cu creieri de ren și din pasta aceasta cenușie făcu rotocoale, pe care le duse la frig să înghețe.

Celelalte neveste zdrobeau carne crudă, înghețată, cu un ciocan de piatră, tăiau și carne fiartă, scoteau

din ceaun limbi de ren, găteau un fel de fiertură din frunze verzi, felurite ierburi comestibile și rădăcini îmbibate cu grăsime de focă. Cîte mîncăruri săţioase, de zile mari, se pregăteau! Dar ce, e greu pentru patru femei să pregătească bucate alese, cînd au de toate?!

Eceavto se trase spre Alitet și îi spuse cu un ton obișnuit, de afaceri:

— Carnea stricată face să se umfle pîntecul. Eu mănînc numai limbi de ren, carne de renișor tînăr și grăsime. Am trimis acum după un renișor bun.

Și după o tăcere, bătrînul întrebă, foarte încet, ca despre cea mai tainică dorinţă a sa:

— Da' spirt ai?

— Am! Alitet are totdeauna.

Eceavto trase aer printre dinţi, gustînd de pe acum plăcerea.

Prilejul acesta îl aștepta musafirul, ca să vorbească despre ceea ce era mai important:

— Eceavto, eu numai reni nu am. Reni vii, cireadă nu am. Noi cei de pe malul mării sîntem oameni săraci. Izbutim să vînăm pe mare, avem ce mînca. Nu vînăm, n-avem mîncare! Dar după reni nu trebuie să te duci pe mare. De aceea vreau să-mi fac cireadă.

Bătrînul deveni atent și răspunse ocolit:

— Și noi, cei de-aici, din tundră, tot săraci sîntem. Renii ba ni-i fură lupii, ba alunecă pe polei și ologesc, ba îi lovesc bolile. E mai bine de voi, cei de pe ţărm. Vouă n-are de ce să vă fie frică; nu vă fură lupul focile și morsele. Noi numai griji de-astea avem!

Bătrînul le făcu semn femeilor să aducă mîncarea. Ele se repeziră care mai de care, să le pună în faţă albioare cu bucatele cele mai felurite. La început le gustă numai Eceavto, luînd cîte o bucăţică din fiecare albioară. Luă și Alitet o limbă mare de ren, pe care începu s-o taie, înghiţind cu lăcomie bucăţile. Carnea fragedă se topea în gură. Keipa împinse spre el albioara cu rotocoale de creier, numite prerem. Această mîncare de sărbătoare era atît de gustoasă, că puteai să-ţi mănînci cu ea și buzele.

Alitet puse pe masă, solemn, sticla cu spirt subțiat cu apă. Gazdei îi sclipiră ochii. Începu să mîngîie sticla cu mîinile tremurătoare.

— Bună apă de foc! Nici pe ger tare nu îngheață — spuse Alitet, turnînd în două căni.

Femeile luau pesmeți, pe care îi ronțăiau, încîntate.

Alitet ciocni cu Eceavto. Cînd acesta bău, simți foc trecîndu-i prin trup. Așteptă să-i revină răsuflarea și, fără să mai îmbuce ceva, ca să nu strice gustul băuturii, întrebă:

— De ce ai ciocnit cana ta cu a mea? Vrei cumva să faci cu mine schimb în căsătorie? Ai? Ia uite cîte neveste am!

Capul lui Alitet începu să se învîrtească la auzul acestor vorbe plăcute, venite pe neașteptate. De mult se gîndea să întărească legăturile lui de afaceri cu Eceavto, prin schimbul de neveste. Totuși, ca să nu se arate prea interesat, duse vorba pe departe:

— Am un prieten, un american. Întotdeauna cînd bem apă de foc împreună, el ciocnește cana lui cu a mea! Trebuie să știi cum să te porți cu apa de foc. Doar e făcută pe pămîntul *tanghiilor*!... Iar vorba ta despre neveste îmi înveselește inima, Eceavto. Pînă acum am două neveste. În curînd voi avea trei. Adevărat, de ce să nu întărim tovărășia noastră? De ce să nu fim prieteni prin neveste? Hai să ne facem nevtumi...

Mai băură cîte o cană și schimbară pipele între ei.

Femeile șușoteau aprins. Vedeau limpede că bărbații se înțeleseseră, numai că nu știau pe care din ele va pica alegerea lui Alitet.

Alitet, simțindu-se din clipa asta pe jumătate stăpîn, le porunci:

— Aduceți aici toată marfa mea!

Îndată nevestele aduseră în polog încărcătura săniei. O-o! Ce mărfuri felurite! Eceavto, amețit de băutură, tăbărî asupra lor, tîrîndu-se peste pachetele de tutun, de ceai, pipăind fiecare lucru cu lăcomie.

— Tot ce-i aici e al tău, Eceavto! Ia-le fără socoteală! Tot ce vezi. Doar tu îmi ești prieten prin nevastă, tu ești nevtum cu mine!

— Hîc ! Hrr ! hîrîia moşneagul. Toate blănurile de vulpe, toate, albe, albastre, toate vulpile argintii, tot ce am, ţi le dau ţie ! Nu dosesc nici una. Dar mărfurile astea sînt acum toate ale mele !

Alitet scoase din sacul lung un Winchester nou, apoi altul, şi altul, zece bucăţi. Un munte de puşti.

— Hîc ! începu să tremure din tot corpul Eceavto.

— Şi astea sînt tot pentru tine, prietene !

— Hîc ! Hrr ! Iar eu îţi voi da pe deasupra pentru fiecare puşcă de-a ta cîte douăzeci de reni vii, din fiecare cireadă. Hei, femeilor, aduceţi repede o ureche de ren ! Să arate Alitet cum vrea să fie însemnaţi renii lui.

Keipa sări în tindă, de unde aduse un cap întreg de ren. Alitet făcu două crestături pe marginea urechii.

— Uite care este semnul meu, prietene ! strigă Alitet. Şi mai scoase o sticlă. Femeilor, daţi şi voi cănile încoa' !

— Ele n-au nevoie ! se repezi Eceavto. Îmi trebuie mie apa de foc, să am şi altă dată.

— Am destulă pentru tine, prietene !

— Hîc ! Hîc ! Hrr ! Ei, atunci fie ! Beţi, muierilor ! strigă bătrînul, slăbit, tîrîndu-se pe blănuri.

Băutura tare îl doborîse. Se ghemui într-un colţ.

Capul femeilor vîjîia. Pe jumătate dezbrăcate, începură să cînte, legănîndu-şi trupurile de bronz, dînd din mîini, bălăbănindu-şi capetele.

16

Gheţurile o porniseră spre mal. Vîntul bătea din larg şi Vaamcio acum nu mai putea să doarmă. Toată noaptea umblă cu cîinii după el pe „insula" sa, urmărind cu atenţie cum se mişcau întinderile de gheaţă. Vîntul suflă toată noaptea, iar spre dimineaţă puterea lui uriaşă urni gheţurile, împingîndu-le înspre ţărm.

— Cegît, Cegît ! Uite, acolo e pămîntul, ţărmul !

Alerga pe lîngă sanie, ajutînd cîinilor s-o tragă.

Apoi gheaţa de sub picioare fu zguduită puternic. Sloiurile încălecau unele peste altele, cu scrîşnet. Omul şi cîinii fugeau, sleindu-şi puterile, ca să se îndepărteze de locurile acestea primejdioase, unde gheţurile se îngrămădeau cu zgomot înfiorător.

La amiază, Vaamcio puse piciorul pe uscat. Cînd văzu ţărmul cunoscut, oftă din adînc, cuprins de bucurie. Ochii îi scînteiau de fericire.

— U-u ! Cum îmi tresaltă inima ! strigă Vaamcio. Şi, parcă încă nevenindu-i a crede că e pe uscat, începu să răscolească zăpada, ca să vadă pămîntul, să poată lua ţărînă în mînă.

Într-o parte, se vedea linia capului Prkataghen, dincolo de povîrnişul căruia se aflau iarangele. Cu cîini buni avea de făcut numai o zi de drum pînă la Enmakai.

— Ei, Cegît ! Acum sîntem acasă ! spuse vesel Vaamcio. Dincolo de deal este aşezarea noastră. Acum pot să fumez în voie !

Se aşeză pe o bîrnă aruncată de apă şi începu să fumeze. Îi rămăseseră puţine chibrituri, dar după ce îşi aprinse luleaua începu să se joace cu ele ca un copil, aruncîndu-le aprinse în toate părţile.

Rîdea, bucurîndu-se de focurile zburătoare.

„Să rămînă numai un singur chibrit" — şi plecă la drum.

Mergea fără oprire. Cîinii alergau drept înainte... Apoi, deodată, se smuciră, avîntîndu-se în salturi nemăsurate ; simţiseră sfîrşitul drumului. Inima lui Vaamcio se umplu de bucurie.

„Enmakai !" îşi zise în gînd.

Şi îndată zări insuliţa iarangăi, pe care viscolul o acoperise, făcînd în jurul ei un zid rotund de zăpadă. Cîinii şi sania se rostogoliră de pe troiene în bătătură.

„Iaranga mea !"

Vaamcio intră în tindă.

— Cine-i acolo ? se auzi glasul răsunător al Tîgrenei.

— Eu ! răspunse Vaamcio.

Repezindu-se să-şi vadă feciorul, bătrînul Vaal se încurcă în pieile pologului şi începu să se zbată ca un peşte prins în plasă.

Cînd izbuti să ajungă în tindă, îmbrăcat numai pe jumătate, Vaamcio îşi scotea puşca de după gît.

Un zîmbet luminos trecu pe faţa zbîrcită a moşneagului.

— Vaamcio, tu eşti? îl întrebă.

Flăcăul se strecură în polog şi se aşeză în faţa bătrînului.

Acesta grăi, rupînd tăcerea:

— Uite, Tîgrena îmi drege focul; ea mi-a adus şi grăsime...

Tîgrena tăcea şi nu-şi mai lua ochii de la Vaamcio. Rămăsese aşa, cu beţişorul de îndreptat focul în mînă. Flăcăul îi spuse:

— Tîgrena, arzătorul scoate fum. Trebuie îndreptat focul.

Tîgrena se întoarse spre foc, grăbindu-se să-i îndeplinească dorinţa.

17

Furtuna se potolise repede. Oamenii din Enmakai se bucurau de întoarcerea lui Vaamcio, cum se bucurau în ţinutul acesta de venirea unui nou-născut.

Cînd Tîgrena se întoarse acasă şi în aşezare se duse vestea de întoarcerea lui Vaamcio, şamanul Koraughe spuse:

— Cegît trebuie dat jertfă lui Kele[1].

Aflînd hotărîrea lui, bătrînul Vaal oftă şi spuse cu glasul stins:

[1] Kele — duh rău. (n.a.)

— Vaamcio, trebuie să-l jertfeşti pe Cegît!

— Mi-e milă de el, tată. Şi îl iubesc prea mult. E un cîine deştept. Înţelege totul, ca un om. Altul ca el n-o să mai avem. N-am să-l omor!

— Vaamcio, cum vorbeşti tu?! Mă doare inima cînd te aud. Dacă te află Koraughe? Duhurile rele n-au să mai slăbească iaranga noastră. Şi tu doară mai ai mult de trăit!

Vaamcio ieşi din polog. Trecînd pe lîngă cîini, întoarse capul, ca să nu întîlnească privirea lui Cegît; acesta înţelegea totul, ca un om.

Se plimbă în jurul iarangei, privi gheţurile de pe mare...

„Ar fi trebuit să-l iau acum — se gîndea. Ce s-o mai lungesc! De ce-oi fi trecut aşa pe lîngă el?"

Îşi scoase cuţitul şi-i încercă tăişul; ai fi putut să-ţi razi barba cu el.

Era ger cumplit, dar pe Vaamcio îl treceau căldurile. Îşi răsturnă căciula pe spate, lăsînd-o să atîrne de curea şi se îndreptă spre cîini, tîrîndu-şi paşii, parcă împotrivindu-se lui însuşi.

Cegît se strînsese ghem, cu nasul ascuns în burtă. Dar cum îşi simţi stăpînul, îşi ridică ochii, se sculă de jos, îşi îndoi spinarea şi căscă leneş, dînd din coada-i stufoasă.

Vaamcio îl luă cu el şi, fără să vorbească, ieşi în marginea cătunului, unde se aşeză pe o movilă de zăpadă. Cîinele se răsturnă alături, la picioarele lui. Flăcăul îi apucă deodată capul, strîngîndu-i-l între genunchi. Cîteva clipe lama cuţitului luci deasupra inimii lui Cegît. Dar nu avu putere să lovească. Privi lama lucioasă a cuţitului, apoi îl aruncă în zăpadă.

Cîinele rămase jos, trîntit pe spate, mişcîndu-şi leneş picioarele în aer.

Obrazul lui Vaamcio se întunecă, făcîndu-se duşmănos: „Sînt ca un lup! îşi spuse. Nu, nu sînt lup, dar mă sileşte Koraughe. Vrea pesemne să-l omoare pe Cegît, fiindcă nu i l-am dat lui Alitet. *Kattam merki-*

cikin![1] Nu, sînt mai rău decît un lup! Doar renul nu poate fi prieten cu lupul, iar Cegît mi-e prieten!"...

Flăcăul se ridică și cîinele sări după el.

— Mergem colo, Cegît, după movila aceea, departe!

Mergea ca un om bolnav, călcînd nesigur în zăpadă.

Își privi cîinele pe furiș și i se păru că el înțelege unde îl duce, căci nu mai zburda, ci se tîra cu pașii leneși, cătînd cu capul în jos.

— Ai-ai! gemu Vaamcio, ca și cînd și-ar fi simțit inima rupîndu-se.

Cîinele ridică ochii, privindu-și blînd stăpînul.

Acesta simți deodată că nu mai poate îndura privirea lui. Se întoarse într-o parte și rămase mult timp așa, nemișcat. După aceea se răsuci scurt, prinse animalul de bot și înfipse lama pînă în plăsele.

Cînd vru să tragă cuțitul înapoi, nu se mai simți în stare; mîinile nu-l mai ascultau, ca și cînd ar fi vîslit mult timp. O lacrimă mare îi alunecă pe față și-i îngheță în bărbie.

Cuprinse cu amîndouă mîinile capul cîinelui ucis și își lipi obrazul de el. Apoi își trecu peste frunte degetul muiat în sîngele închegat.

„Duhurile să fie mulțumite!"

Apucă trupul cîinelui de una din labele de dinapoi, tîrîndu-l în răspăr, așa cum se cerea.

După cîțiva pași se opri.

„Nu pot să-l tîrăsc așa! Chiar dacă nu se cuvine, am să-l duc altfel!"

Luă cîinele în spate și, ținîndu-l de labele din față, porni cu el spre iarangă. I se părea că bunul animal îl ține îmbrățișat. Capul lui se legăna la fiecare pas...

Aproape de casă dădu peste Koraughe. Șamanul trecu tăcut pe lîngă el.

În urma lui, șamanul mormăi, nemulțumit:

— Nenorocitul! Întotdeauna face după capul lui! De ce a luat cîinele în spinare?

Vaamcio îl așeză pe Cegît lîngă iarangă, cu capul într-acolo de unde răsare soarele.

---

[1] Kattam merkicikin — înjurătură în limba ciukce. (n.a.)

18

Pe mare, în munții de gheață, răsunau împușcături. Oamenii se bucurau la fiecare bubuitură: cu cît mai multe, cu atît mai multă carne în așezare. Vînătorii din Enmakai plecaseră toți pe malurile copcilor.

Lîngă Vaamcio zăceau două foci cu capetele însîngerate, găurite de gloanțe. Mulțumit de vînătoare, flăcăul stătea pe un sloi, ciocănind cu luleaua goală în gheață. Ar fi vrut să fumeze, dar n-avea nimic în cutie. Ținu cîtva timp luleaua între dinți, apoi o băgă cu tristețe în sîn.

Ce fel de vînătoare e aceea, dacă n-ai tutun?!

Se ridică și porni prin gheața fărîmată să caute un vecin-vînător de la care să fumeze. Curînd o zări pe Tîgrena stînd pe mal. Lîngă ea erau trei foci ucise.

— *Kakomei,* Tîgrena! strigă din toată inima. Trei foci! Ești mare vînător!

— În a patra am tras greșit! răspunse ea, fîstîcită.

Vaamcio se așeză alături, pe o focă înghețată și, scoțîndu-și luleaua, o ciocăni de vîrful încălțării, semn că nu are ce fuma.

— Am tutun! spuse Tîgrena, veselă. Și, zîmbind, îi întinse punga cusută din piele de ren.

Începură amîndoi să fumeze.

— Frumoasă zi, Vaamcio!

— Da, numai că e timpul să ne întoarcem acasă. Aș fi vrut să mai vînez o focă, dar, după cum se vede treaba, va trebui să te ajut pe tine să le tîrăști pe ale tale.

— Așa cred și eu! Vezi ce foci mari? Voiam să plec cu două și să mă mai întorc o dată. De aceea o și aștept pe a patra.

— Prea departe, Tîgrena! N-ai să izbutești. Mai bine duc eu trei și tu vii cu două după mine.

— Ești bun, Vaamcio! Aș fi vrut să fiu nevasta ta.

Flăcăul se zăpăci și, ca să schimbe vorba, spuse:

— Koraughe zice că focile fug de mine. Că ochii lor nu vor să se vadă cu ai mei. Dar uite că două tot s-au uitat la mine și acum stau țepene lîngă pușca mea.

— Koraughe e un om rău! scrîșni cu ură Tîgrena. Toate vorbele lui sînt minciuni. Să asculți pe omul mincinos e cum ai bea apă caldă. Nu numai focilor, ci și ochilor mei le place să se uite la tine! Și zîmbi.

După ce trecu un timp, reîncepu, în șoaptă:

— Koraughe spune tot timpul: „Duhurile nu iubesc iaranga lui Vaal. Ilineut a înghețat. Pe Vaamcio l-au smuls ghețurile de la mal! Vaal ar face mai bine să plece din cătunul nostru!"

— Dar uite că nu m-au smuls! strigă Vaamcio, vesel și bucuros. Îndată însă, amintindu-și de Cegît, se posomorî. De cîte ori îmi aduc aminte de Cegît, mi se umple inima de furie — urmă el. Îl visez mereu, îl văd cum dă din coadă, cum își mișcă picioarele, cum îmi vorbește cu privirea. Mai bine rămîneam fără un ochi! Fără un ochi poți să vînezi. De ce a poruncit Koraughe să-l omor pe Cegît și nu un alt cîine?

— E un om scîrnav! murmură Tîgrena, privind cu teamă împrejur. Cînd se uită la mine, mi-e frică de ochii lui.

După ce mai fumară un timp, hotărîră să pornească spre casă.

Vaamcio o luă înainte, tîrînd trei foci, iar Tîgrena în urma lui, două. Merseră mult timp tăcuți, peste colinele de gheață. Din capul flăcăului, care se acoperise de brumă, ieșeau aburi.

Cînd zăriră cătunul se opriră și se așezară pe foci, să se mai odihnească și să mai fumeze.

— Uite iarangele, Vaamcio — spuse Tîgrena. Picioarele mele nu vor să mă ducă acolo.

— Alitet e rău? întrebă flăcăul sfios.

Tîgrena dădu tăcută din cap, iar el urmă:

— Tatăl meu, Vaal, spune: „Alitet e șiret și lacom. Fură vulpi din capcanele altora". Și judecata mea spune la fel: e un om rău! Cînd îl văd, caut să mă feresc.

— Judecata ta seamănă cu a mea, cum seamănă focile astea două. Eu n-am întîlnit oameni mincinoși și acum trebuie să fiu și eu mincinoasă. Vaamcio, ia

tu o focă de-a mea. Am să spun că am împuşcat numai două.

— Ce fel de vînător sînt eu, ca să-mi omoare o femeie focile? N-o iau! Şi apoi Koraughe o să simtă minciuna. O să ai necazuri.

— Las' să am! Mi-e totuna. Poate că odată am să-mi pierd cumpătul şi am să-i tai gîtul lui Koraughe. Iar tu, Vaamcio, să-l împuşti pe Alitet. Pîndeşte-l la capcană. Prinde o vulpe argintie şi pune-o acolo! Are să vină s-o fure. Atunci poţi să-l împuşti.

Flăcăul păli. Nu vorbise cu nimeni aşa, şi nici nu auzise asemenea cuvinte.

— Tîgrena, mi-e frică de tine!

— Nu-ţi fie frică, Vaamcio! Nu ne aude nimeni aici; vîntul bate dinspre mare. O să vorbim totdeauna numai între gheţuri. Nimeni nu trebuie să ştie gîndurile noastre; Vaal e un om bun, însă nici lui să nu-i spui. Are să-i fie teamă de şaman.

— N-am să spun nimănui. Am să ştiu numai eu.

— Alitet e un hoţ! Fură tot ce poate. Chiar şi pe mine m-a furat ca pe o vulpe din capcana altuia; l-a lăsat singur pe Aie. Narghinaut mi-a spus că şi-a omorît şi băiatul şi fata, ca să gonească boala din corpul lui spurcat. Eu în iaranga lui n-am să fiu niciodată o femeie adevărată.

Tăcu puţin, apoi întrebă, oftînd:

— Tot mă gîndesc, Vaamcio, de ce numai bărbaţii pot să-şi aleagă nevtumi şi femeile nu?

— Aşa-i legea.

— Da, aşa-i legea! murmură Tîgrena, oftînd din nou. Şi, după o tăcere, adăugă: Aş vrea ca tatăl copilului meu să fie un om întreg: tînăr, puternic, sprinten, bun.

Flăcăul trăgea din lulea, tăcut.

— Eu te-aş fi ales pe tine nevtum!

Zăpăcit, Vaamcio întoarse privirea într-o parte, slobozind rotocoale de fum. Tîgrena rîse:

— De ce eşti tu aşa, Vaamcio?... fricos ca o focă.

— Poate fiindcă sînt sărac.

Tăcură iarăşi un timp, apoi Tîgrena spuse deodată:

— Vaamcio, dar eu trebuie să fiu femeie adevărată! Vreau să am un copil... Vreau ca tu să fii tatăl copilului meu!

Ajungînd acasă, Tîgrena duse focile în tindă, de unde auzi glasul lui Alitet. Acesta vorbea tare cu cineva.

„A venit un *remkîlen*[1]" — se gîndi tînăra femeie.

Încă din copilărie, se bucurase totdeauna cînd aveau oaspeţi. Însă acum puţin îi păsa de noul venit. Nici nu simţea îndemnul să intre în polog.

Bucuria pe care i-o dăduseră întinderile nesfîrşitelor cîmpii de gheaţă şi izbînda vînătorii se topise dintr-o dată. Ar fi vrut să fumeze, însă punga cu tutun rămăsese la Vaamcio. Ieşi binişor din tindă şi o luă la fugă spre iaranga bătrînului Vaal.

Aici se adunaseră mai toţi vînătorii. Beau ceai, iar bătrînul, pe jumătate întins pe blană, le spunea poveşti. Ce viaţă frumoasă era aici! Tîgrena se aşeză şi începu să fumeze.

Vînătorii băură ceaiul, apoi îl rugară pe Vaal să le mai spună o poveste.

— Făceţi-mi o lulea! le ceru bătrînul.

Se grăbiră mai toţi să-i întindă cîte o pipă, întrecîndu-se unii cu alţii.

— De ce aşa multe? întrebă gazda, zîmbind. Nu-mi trebuie decît una.

Şi, pufăind din lulea, începu povestea:

— Am să vă istorisesc despre facerea lumii... Înainte vreme, pretutindeni era numai întuneric. Creatorul stătea la miazăzi şi se gîndea cum să facă lumină. S-a gîndit, s-a gîndit, apoi l-a făcut pe corb şi i-a spus:

„Du-te şi găureşte zidul zorilor!"

A zburat corbul acolo, la răsărit, şi a început să ciocănească în zid cu ciocul lui. S-a întors la creator, zicînd:

„Nu pot să-l găuresc".

Creatorul s-a supărat, l-a înşfăcat şi l-a aruncat în lături.

---

[1] Remkîlen — musafir. (n.a.)

„Nu am nevoie de tine! Nu îți place să muncești. Du-te! N-am să-ți dau mîncare. Caută-ți-o singur!"

Apoi creatorul a făcut păsărica. Ea a zburat acolo și a început să ciocănească. Tot ciocul și l-a tocit și a străpuns numai o gaură tare mică. S-a întors.

„Ce-ai făcut?"

„Numai o crăpătură mică am străpuns".

„Să faci una mare!"

Păsărica a zburat iarăși acolo, iarăși a început să ciocănească. Tot ciocul și l-a prăpădit, trupul i s-a uscat, fulgii i-au căzut, dar zidul l-a străpuns. Zorile s-au revărsat, s-a făcut lumină. S-a dus păsărica pe jos la creator, căci nu mai putea zbura. Pe drum nu era mîncare. S-a uscat de tot, oasele i s-au subțiat, s-a făcut mai mică, dar a ajuns.

„Am terminat. Acum e lumină pe pămînt" — a spus ea.

Creatorul s-a bucurat: „A! A!"

A îmbrăcat-o cu pene din nou, i-a ascuțit ciocul la loc, i-a dat cuib sub moviliță:

„Trăiește aici și înmulțește-ți puii!"

Tîgrena ridică ochii și îl privi pe Vaamcio. El îi zîmbi, apoi întoarse capul spre bătrîn, care povestea înainte:

— După aceea, creatorul a aruncat pe pămînt oase de focă și a spus: „Fiți oameni!" A făcut apoi potîrnichea cea albă și a trimis-o pe pămînt să vadă ce fac oamenii. Potîrnichea a zburat puțin, s-a întors, zicînd:

„Prea departe! E greu. N-am putut să ajung".

Creatorul a apucat-o de coadă și a aruncat-o în desiș.

„Să trăiești în tundră! N-am să-ți dau mîncare! Să ți-o cauți singură!"

Pe cine să trimită pe pămînt după vești?

A făcut-o pe buhă.

Buha a ajuns pe pămînt. Ochii ei sînt mari, văd de departe. A văzut patru oameni, doi bărbați și două femei. Stăteau pe pămînt. Să se întindă, nu îndrăzneau. Buha nu s-a mai întors.

„Cum să aflu vești?" s-a gîndit creatorul iar.

A făcut-o pe vulpe și i-a spus:

„Du-te !"

Vulpea a plecat, dar n-a putut să ajungă. A vrut să-l înşele, s-a întors, zicînd :

„Nu-i pămînt, nu sînt oameni ! De unde oameni ? Pustiu jur împrejur !"

A luat-o creatorul de coadă, a aruncat-o la o parte.

„N-am nevoie de tine, mincinoaso ! Eu ştiu : sînt oameni ! Să trăieşti în tundră şi să nu mai vii la mine, că-ţi jupoi pielea !"

Multe animale a mai trimis, şi vulpea albă, şi pe lup.

„Netrebnicii ! Nici unul nu e în stare să-mi aducă veşti !"

S-a dus singur. A întîlnit omul, l-a luat de umăr, l-a aşezat jos. Alături a aşezat-o pe femeie.

Atunci ei s-au înmulţit şi aşa s-a făcut mult popor.

Creatorul a mai făcut din tufişuri de sălcii cerbii, morsele şi focile.

„Uite şi hrană pentru voi. Omorîndu-i, o să trăiţi !"

Bătrînul Vaal tuşi, apoi spuse :

— Asta e tot !...

19

Totdeauna, cînd pleca din iaranga bătrînului Vaal, Tîgrena era stăpînită de gînduri triste.

Acolo veneau oameni inimoşi, oameni adevăraţi. Printre ei se simţea bine, pentru că uita viaţa neplăcută şi apăsătoare din iaranga lui Alitet. Cîteodată o stăpîneau gînduri negre ; nu de puţine ori îi venise să se împuşte. Se gîndea că Aie e undeva, departe, că s-a însurat, căci doar se mai găseau fete în munţi. Numai Vaamcio, pe care îl întîlnea des între gheţuri, mai putea să-i înseninеze gîndurile negre.

Acum, întorcîndu-se în iarangă, toată voioşia îi pieri. N-avea chef să se ducă acasă.

Intră tăcută în polog, unde dădu cu ochii de Eceavto, bătrînul crescător de reni, despre care oamenii vorbiseră chiar acum în iurta lui Vaal.

— Tîgrena, ai venit? o întîmpină musafirul, cu glasul lui de bătrîn.

— Da, am venit! răspunse Tîgrena cu nepăsare. Fără să mai spună altceva, începu să-şi scoată hainele de blană.

Se aşeză apoi lîngă arzător şi se apucă să bea repede ceai, cu înghiţituri mari.

În afară de bătrînul Eceavto, noul nevtum al casei, şi de Alitet, mai era de faţă şi şamanul Koraughe. Şi aici apa de foc folosea la strîngerea prieteniei.

Mulţumit de treburile lui negustoreşti, Alitet era vesel. Ca şi ceilalţi bărbaţi din pologul cald, şedea pe blănuri, gol, numai cu o blăniţă de renişor pe genunchi.

Ameţiţi de băutură, bărbaţii vorbeau despre reni, despre blănuri, despre pieile animalelor de mare.

— Alitet, cu fiecare an, cireada ta va fi tot mai mare — spunea Eceavto. La fiecare fătat se îndoieşte.

— La vară — răspunse gazda — am să croiesc multă curea de morsă, am să strîng piei de focă şi tot felul de piei, am să pregătesc multă încălţăminte şi atunci am să cumpăr şi mai mulţi reni.

— Ai dreptate, Alitet! Marfa asta are mare căutare la nomazii crescători de reni. Pentru fiecare piele de animal scos din mare, ai să poţi lua doi reni vii. Pentru fiecare roată de curea de morsă, un ren, pentru fiecare pereche de încălţări, o renoaică.

— Am să mai iau de la prietenul meu Charley multă marfă, ceai şi obiecte de fier, şi cu asta am să cumpăr tot reni. Charley îmi spunea că renii sînt o nimica toată, se nasc şi cresc la noi, pe pămîntul Ciukotkăi, dar ceaiul, tutunul, obiectele de fier nu se nasc aici. Fiecare obiect de fier costă scump. O oală, un ren; un cuţit, un ren; un pachet de ceai, un ren. Chiar şi acele de fier nu se nasc aici, şi costă şi ele scump. Acum femeile noastre s-au dezvăţat să coasă cu ace de os. Da, Eceavto, omului îi e greu să trăiască fără obiecte de fier. Eu am să-i ajut pe nomazi cu lucruri de la *tanghi* şi tu să mă ajuţi să-mi fac o cireadă mare.

— Alitet, tu eşti prietenul meu ! îl linguşi musafirul. Le-am spus totdeauna nomazilor : „Alitet aduce mult folos oamenilor noştri munteni". Ei nu au cîini, sînt prinşi cu cirezile, nu pot să vină la ţărm, la iaranga cu mărfuri. Tu vii în munţi şi le aduci lucrurile la nas. Le uşurezi viaţa.

Şamanul Koraughe, care tăcuse tot timpul, se repezi deodată :

— Bunicu-tu, tatăl meu, a avut cirezi mari de reni. Însă el nu mulţumea duhurile, şi atunci duhurile au aruncat molima în reni, şi au prăpădit cirezile. Atunci am plecat la malul mării, la mîncătorii de şoareci. Eram mic de tot pe atunci.

Eceavto întări :

— Koraughe spune adevărul adevărat.

— Da, da. Sigur că-i adevărat. Tatăl meu a fost mare crescător de reni, dar de murit, a murit aici, pe ţărm, sărac lipit pămîntului, ca vînător de animale pe mare. Eu însă m-am apropiat de duhuri ; ele mă ascultă. Cît am să mai trăiesc, am să te sprijin, Alitet, să-ţi faci cireadă mare. Iar cînd am să mă duc acolo sus — continuă şamanul, arătînd cu mîna spre cer — am să-i spun bunicului tău : „Tată, am găsit cirezile tale !"

Pe faţa zbîrcită a lui Eceavto apărură picături mari de sudoare. Barba lungă i se umezise. Îşi şterse obrazul, apoi spuse, viclean şi linguşitor :

— Alitet, oamenii mei îţi păzesc bine renii ; ca pe ai lor. Nici un ren de-al tău n-are să se abată din cireadă, pe nici unul n-au să-l înhaţe lupii.

— Eceavto — răspunse Alitet — tu eşti cel mai mare nevtum al meu. Prima mea nevastă seamănă acum cu o focă bătrînă. E slabă şi pielea îi atîrnă pe oase... Însă cealaltă nevastă !...

Rîse, apoi adăugă :

— N-ai văzut încă una ca ea !...

Tîgrena tresări ; ascultîndu-le vorba, o înfiorare neplăcută îi trecu pe piele.

Îl privi pe furiş pe bătrînul Eceavto. Ar fi vrut să fugă numaidecît din polog. Iar cînd Alitet îi spuse că peste noapte Eceavto îi va fi bărbat, ea păli şi se împotrivi şuierînd :

— Nu vreau!

Zăpăcit de acest răspuns, Alitet amuți.

În iaranga lui, nimeni pînă acum nu călcase obiceiurile poporului. Neputîndu-și stăpîni furia, se îmbrăcă repede și fugi afară, în ger.

Eceavto rîse bolnăvicios, apoi începu să se tîrască încet pe jos, ca un lup mare și bătrîn, apropiindu-se de Tîgrena.

— Așa se sperie întotdeauna mica jivină; așa își arată colții. Dar cînd se obișnuiește, începe să-ți mănînce din palmă! spuse, punînd mîna lui aspră pe umărul Tîgrenei.

Tîgrena îl îmbrînci din răsputeri. Bătrînul zbură într-o parte și se prăbuși pe blănuri. În clipa aceea se întoarse Alitet. Eceavto îi zîmbi veninos:

— Mușcă jivina! Așa fac și renoaicele din cireadă: nu suferă arcanul.

Alitet se apropie tăcut de Tîgrena și, cu ochii scăpărînd de furie, o lovi cu piciorul. Ea se înghemui în colțul cel mai ascuns, cu dinții strînși, privindu-l neclintit, plină de ură. Tuturor li se părea că se va arunca dintr-o clipă în alta asupra lui ca o lupoaică înfuriată. Ochii ei nu mai străluceau, ci ardeau cu flăcări puternice de ură, furie și desperare.

20

Era noapte. Tîgrena nu putea să doarmă. Își amintea copilăria ei în Ianrakenot, jocurile fără griji, își amintea de tatăl Kamenvat, de micul băiețaș Aie, hotărît să-i fie soț, își amintea de Vaamcio. Plîngea în tăcere, ghemuită pe blana de ren. Plîngea prima oară în viață...

Oamenii ceilalți, beți, dormeau adînc. Aerul în polog era înăbușitor. Fără să facă lumină, Tîgrena își luă încălțările, hainele de blană și ieși binișor în tindă.

Aerul rece îi făcu bine. Începu să se îmbrace grăbită, de drum. „Dar cuțitul?" își aminti deodată. Se furișă înapoi în polog.

Era hotărîtă să fugă numaidecît acasă, la Ianrakenot, la tatăl ei Kamenvat. Ieși repede din așezare și porni la vale, pe povîrnișul dealului, fugind din toate puterile, fără să privească înapoi. I se făcuse cald. La celălalt deal se opri. Noaptea era pe sfîrșite. Luna parcă lucea de pe acoperișul ceresc pe' îngrămădirile de gheață, înconjurată de un inel rețietic, prevestitor de furtună. Nori negri, plini de întuneric, se tîrau pe cer.

Era în luna Încăpățînatului Taur Bătrîn și venea luna Ugerului Înghețat. Tîgrena privi cerul, gîndind: „Are să fie viscol mare ...Dar nu mă întorc!" Și porni din nou, oprindu-se din cînd în cînd să se odihnească. Făcuse o bună bucată de drum. La ziuă, dealurile de la Enmakai poate nici n-aveau să se mai vadă. Era de mirare că picioarele nu-i oboseau; numai inima îi bătea tare, dar nu fiindcă gonise, ci de bucurie.

Tot fugind, se îndepărtă de țărm, pe nebăgate de seamă, pierzîndu-se adînc în inima tundrei. Deodată, văzu că semnele pe care le cunoștea bine au dispărut. Își dădu seama că se rătăcise; nu știa cît de departe era țărmul mării. Porni înapoi în fugă, ca să găsească drumul bun. Dintr-un desiș sări un iepure, speriind-o. Însă micul animal se opri, o privi, apoi fugi mai departe, în salturi.

— Iepurașule! strigă după el — hai să alergăm împreună!

Striga numai ca să-și alunge teama. Auzindu-și glasul în acest pustiu fără viață, se simți ceva mai bine.

Iepurele nu se mai vedea. Rămase singură, cuprinsă de spaimă, în locurile acestea pe care nu le mai recunoștea.

Se urcă pe un povîrniș și cercetă depărtările, unde dealurile se înșirau unele lîngă altele.

După ce privi încordată contururile lor, Tîgrena își spuse bucuroasă:

„Dar acela e dealul Cap de Morsă! Sigur, dealul pe care mi-l arăta Kamenvat în copilărie, cînd mergeam de sărbători la crescătorii de reni!"

Înveselită, fugara coborî povîrnișul de piatră, spre malul mării. Acum își dădu seama că nu-și luase luleaua și tutunul. Asta era mai rău decît viscolul. Și viscolul într-adevăr începea! Deasupra pămîntului învelit în zăpadă, cerul se înnegri, stelele se ascunseră. Tîgrena își aminti poveţele vînătorilor încercaţi:

„Pe viscol nu trebuie să umbli! Trebuie să stai într-un loc și să aștepți. Viscolul nu e primejdios dacă omul nu se teme de el!"

Găsi îndată locul potrivit unde să se adăpostească. Abia se ghemuise în culcuș, cînd vîntul izbucni vijelios, ridicînd zăpada în vîrtejuri. Viscolul începu să urle.

Ghemuită în culcușul ei, Tîgrena își legă mînecile, își băgă capul în haină și, încălzindu-se, adormi.

Furtuna nu ţinu mult. Peste două nopţi cerul se limpezi, stelele se aprinseră și fugara ieși din culcuș. Îi era foame și sete. Foamea îi ascuţise simţurile. Gîtlejul îi era strîns.

Se hotărî să caute capcanele pentru vulpi albe, în care era carne de focă pusă ca momeală. Știa bine locurile unde le așezau vînătorii, însă acum nu găsea nici una. Doar sub un deluşor, era aruncată o capcană cu lanţ, veche, ruginită, fără nici un pic de momeală. Într-un tîrziu, după ce ostenise căutînd, zări undeva o vulpe albă, zbătîndu-se în loc. Vulpea era prinsă în capcană și încerca să-și smulgă laba, răsucind-o. De spaimă, nici nu se atinsese de momeală, o bucată mare de carne de focă. Pesemne se zbătea de mult, fiindcă osul piciorului i se rupsese și numai pielea o ţinea prinsă.

Tîgrena omorî vulpea, sugrumînd-o, o scoase din capcana pe care o potrivi la loc, și întinse vulpea alături. Carnea de momeală era atît de înghețată, încît cuţitul n-o putea pătrunde. Cu multă greutate izbuti să desprindă cîteva bucăţele, pe care le înghiţi cu lăcomie. Ar fi vrut să bea și sîngele cald al vulpii, însă nu se încumeta să-i strice blana.

21

În cătunul Ianrakenot era mare fierbere. Prin toate iarangele se spunea că nevasta lui Kamenvat a „dat cuvîntul" și se pregătește să plece la „oamenii de sus".

Femeia bolea de multă vreme. Mîinile și picioarele îi erau umflate. Pe chipul ei se lăsase nepăsarea. Un duh rău se aciuase în iarangă, făcîndu-le viața grea.

De teama duhurilor rele vecinii nu mai îndrăzneau să treacă peste prag. Doar Aie venea din cînd în cînd, ca să lase în tindă o bucată de carne și cîte puțină grăsime. Kamenvat nu mai ieșea din iarangă, spre a nu duce necazul la alții.

Bătrîna înțelegea limpede cîtă supărare și suferință le pricinuia celor din preajma ei și se gîndea:

„Dar de ce? De ce să le îngreuiez viața? Doar moartea pe care ți-o dai singur este o moarte cinstită!"

Toți oamenii cătunului gîndeau la fel. Nu se îndoiau că bătrîna trebuie să plece la „oamenii de sus". Însă știau că fiecare om e stăpîn pe viața lui, și așteptau ca ea să se hotărască singură să-și ceară moartea.

Și iată, într-o dimineață, cînd se trezise și se apucase să aprindă focul, Kamenvat auzi glasul bătrînei:

— Kamenvat — spuse ea — eu trebuie să plec. A venit timpul, nu mai pot aștepta. Încă de ieri am făgăduit în gînd, iar acum o spun cu gura mea.

— Poate că... mai aștepți puțin? Poate duhurile rele au să plece din iaranga noastră și n-ai să mă lași singur! șopti Kamenvat.

— Nu! răspunse apăsat bătrîna. Ieri m-am gîndit mult. Și în noaptea asta n-am dormit de loc; m-am pregătit să-mi spun „cuvîntul". Uite, spun încă o dată: pentru mine a venit timpul să plec la „oamenii de sus".

Kamenvat hotărî să trimită după Tîgrena. Chiar și Alitet trebuia să vină să fie de față și să-i ajute unui om apropiat plecarea la „oamenii de sus".

În clipa aceea se auzi cineva intrînd în tindă și tușind, ca să-și arate sosirea. Era atîta timp de cînd nu mai venise nimeni aici, încît Kamenvat nu putea recu-

noaşte după paşi şi după tuse pe cei ce îi călcau pragul. Pesemne era Aie, care lăsa carnea în tindă.

— Aie, nu cumva eşti tu? Barem răspunde!

— Nu, nu este Aie. Sînt eu, Tîgrena.

— Ce-mi aud urechile! şopti Kamenvat bătrînei. Nu o fi un duh rău care a venit să mă chinuiască? Doar nu m-am înşelat; i-ai auzit şi tu vocea!?

— Da, am auzit. Se vede că inima i-a spus Tîgrenei despre ziua cea mare.

Bătrînul dădu repede la o parte pielea pologului, privi în tindă şi strigă:

— Tîgrena!

— Da, eu sînt! Am venit! răspunse fata, obosită, strecurîndu-se în polog.

Dînd cu ochii de chipul schimonosit al mamei, se trase înapoi. Auzise că bătrîna e bolnavă, însă nu se aşteptase s-o vadă în starea asta.

O linişte apăsătoare cuprinse pologul. Erau nefericiţi toţi trei, fiecare în felul lui, şi nici unul nu îndrăznea să rupă tăcerea.

În sfîrşit, vorbi mama:

— Ai venit, Tîgrena! Ai făcut bine! Astăzi e zi mare la noi. Uite, pune blana asta nouă pentru Alitet.

Tîgrena clătină din cap.

— Nu-i nevoie. Alitet nu este aici; e la Enmakai... Am fugit de la el.

Kamenvat o privi, întrebînd-o uluit:

— Ce-am auzit?! Oare a intrat Kele în urechile mele? Vorbea cu glasul încet, slăbit: Tîgrena, ce se va întîmpla acum? Pînă azi nimeni din oamenii noştri n-a făcut asemenea faptă. Nu cumva te-au îndemnat duhurile rele să fugi? Trebuie să te întorci numaidecît acasă!

— Nu, Kamenvat; nu mă întorc! Şi şoarecele are inimă, şi şoarecele poate să se răzvrătească! se apără Tîgrena.

— Cîtă suferinţă mi-a fost dată! De ce atîta suferinţă pentru un singur om?

Bătrîna bolnavă nu mai judeca fapta fetei. Tot n-ar mai fi avut timp s-o îndrepte. Se gîndea numai la făgăduiala făcută azi dimineaţă. Spuse repede, neliniştită:

— Oameni, grăbiți-vă ! Mi-a venit timpul ! Trebuie să mă fac gata repede, ca să nu întîrzii !

Îndată începură pregătirile pentru „ultimul ceai". Curea de morsă aveau în gospodărie ; lipsea numai pielea de renișor cu care trebuia învelit gîtul bătrînei. Și mai cu seamă le mai trebuia un om care să le fie apropiat.

Tîgrena agață ceainicul deasupra arzătorului și ieși în ușa iarangei. Oamenii care treceau pe uliță o salutau de departe, neîndrăznind să se apropie de iaranga lui Kamenvat.

Aie o zări în ușă.

— O, *kakomei*, Tîgrena ! exclamă tulburat, apropiindu-se de ea.

— Aie, la noi în iarangă e zi de moarte. Și nu avem un om mai apropiat al cărui glas să-l audă pentru ultima oară mama. Numai tu poți să fii, Aie. Tu trăiești ca și înainte, aici ! Și fata arătă spre inimă.

— Da, Tîgrena, o să audă glasul meu — răspunse Aie, fără să șovăie.

— Nu avem piele de renișor, ca să învelim gîtul mamei.

— Aduc eu repede. Am două piei...

— Stai, Aie ! E mare necaz în iaranga noastră !

— Oare poporul nostru nu mai socotește că e mare fericire cînd cineva se grăbește să meargă la „oamenii de sus" ? întrebă Aie mirat.

— Necazul e al lui Kamenvat !

Flăcăul o privea tot mirat.

— Se vede că mi s-a uscat mintea — spuse, nedumerit. Nu mai înțeleg nimic !

— Am fugit de la Alitet ! șopti Tîgrena.

Toți oamenii din Ianrakenot erau mirați de această veste. În fiecare iarangă, în fiecare polog, vorbeau numai de Tîgrena, văzînd în fapta ei un semn rău. Fuga ei întuneca și întîmplarea cealaltă, mai de seamă, atît de rară : moartea de bunăvoie a femeii lui Kamenvat.

Cînd toate pregătirile fură terminate, în polog începu „ultimul ceai". Cei patru : bătrîna, Kamenvat, Tîgrena

și Aie se așezară pe jos, în semicerc. Tîgrena începu să toarne, tulburată, ceaiul. Nu era ceai adevărat, ci o iarbă adusă din fundul tundrei, pe care o foloseau înainte de venirea negustorilor *tanghi*. Nici zahăr nu se cădea să pună. Ziua de rămas bun trebuia să fie ca în trecut, cu mulți ani în urmă, cînd pe pămîntul Ciukotkăi nu venise nici un *tamghi*.

Bătrîna îmbrăcase un *kerker*[1] nou. Iar în picioare avea încălțări de blană, de asemenea noi. Îmbrăcămintea aceasta era pregătită de mult. Ceilalți, „care nu plecau", purtau hainele lor obișnuite: Tîgrena — un șal pe șolduri, iar Kamenvat și Aie — pantaloni subțiri de blană.

Băură ceaiul în tăcere. La urmă, fără să fi golit cana de tot, bătrîna o întinse Tîgrenei și spuse:

— Oameni, ajunge! Tîgrena, ia tu cana mea. O să mai ai multă vreme de acum încolo de băut ceai.

După aceea strînseră repede vasele și bătrîna se mută în mijlocul pologului. Pe obrazul ei se vedea cea mai deplină nepăsare pentru cei din jur, de parcă ar fi fost plecată, părăsind pentru totdeauna viața grea de pe pămînt. Îi privea, dar nu mai vedea pe nici unul. Se întinse pe blana de ren și închise ochii, fără să spună un cuvînt. Nimeni nu-i mai auzi glasul.

Tîgrena, plină de lacrimi, îi înveli gîtul cu pielea de renișor, iar Kamenvat înnodă lațul deasupra. Apoi Aie se așeză călare pe genunchii bătrînei, îi apucă strîns mîinile între ale sale și le apăsă spre pămînt. Lațul se strînse...

De afară se auzi urletul cîinilor. Urlau unul după altul, prelung, aducînd tristețe și deznădejde.

Trupul îl duseră în munți, unde îl lăsară printre pietre. Kamenvat tăie îmbrăcămintea, ca să le fie mai ușor animalelor și păsărilor de pradă să ajungă la trup. Tîgrena puse alături cana de ceai cu farfurioara ei, un ac de cusut și puțină ață răsucită din vinișoare de ren.

Pe povîrnișul muntelui se ivi o sanie trasă de cîini puternici ...Alitet venea în urmărirea fugarei.

---

[1] Kerker — cămașă de blană. (n.t.)

22

Aflat la mare depărtare de lumea civilizată, ținutul Ciukotka își ducea de veacuri viața primitivă. Oamenii trăiau aici în baza unor legi nescrise. De la naștere pînă la moarte, fel de fel de superstiții erau însoțitorii lor permanenți. Cu toate acestea, caracteristicile principale ale poporului rămîneau curajul și rezistența.

Adeseori, fiind în urmărirea vînatului, vînătorii sufereau lipsuri de neînchipuit. Nu rareori, în lupta pentru viață, se cerea o rezistență de fiară. Iar rodul grelei munci a acestor oameni — blănurile — era acaparat pe nimic.

Reprezentanții capitalului rus și străin s-au așezat pe țărmurile Ciukotkăi.

În goana după blănuri de vulpe, după „cozi", cum li se mai spunea acestora, pe țărmurile Ciukotkăi se așezaseră feluriți reprezentanți ai capitalului rusesc și străin. Alături de negustorii ruși, se aciuaseră aici danezi norvegieni, americani și englezi. Cîștigul ușor îi atrăsese pe toți.

Așa se așezase în partea locului și mister Thomson.

În anii care au urmat lui 1917, Charles Thomson urmărise cu atenție ceea ce se scria în presa americană despre revoluția rusă; însă nu-și dăduse seama limpede de sensul schimbărilor întîmplate. Ziarele îl zăpăciseră cu totul.

Dar cu toate astea, Octombrie fărîma vechii piloni ai Rusiei și ecoul lui ajungea pînă aici, ca niște valuri domoale.

Acum, purtarea neobișnuită a lui Aie, cu prilejul vînzării vulpilor argintii, precum și ivirea pe țărm a unui partizan rus îl puseră pe gînduri pe american.

Primăvara anului 1923 era deosebit de frumoasă în Ciukotka. În aerul curat, străveziu, stăpînit de liniște, răzbea numai murmurul surd, îndepărtat, al tălăzuirii oceanului.

În inima tundrei se și vedeau pe ici, pe colo locuri dezghețate. Iar vrăbiile polare, cu toate că dezghețul nu era deplin, se grăbiseră să se întoarcă în patria lor.

Cînd zburau în căutarea hranei, peste cîmpiile acoperite de zăpadă, sau cînd se încălzeau la soare, se strigau necontenit între ele, şi ciripitul lor parcă dădea viaţă locurilor pustii.

Ai fi spus că prea au venit devreme aceste prevestitoare ale verii polare. Totuşi, ele găseau hrană în desişuri, în lungul rîurilor sau pe urmele renilor. Îşi făceau cuiburi, repede, grăbite să scoată pui şi să zboare cu ei înapoi în ţările calde.

După somnul de peste iarnă se trezeau şi căţeii pămîntului. Aceste animale vioaie ieşeau sfioase să se încălzească la soare, alergînd de la o vizuină la alta, tot timpul îngrijorate, gata să se ascundă în pămînt la cea mai mică primejdie.

De departe, în revărsarea de aer care schimba forma lucrurilor, înşelînd pe cei nedeprinşi, căţeii pămîntului păreau uriaşi, ca nişte oameni care fug pe cîmpuri.

În jur, totul era încă acoperit de zăpadă umedă, afînată, orbitoare în lumina soarelui, care, în acest anotimp, rămîne tot timpul pe cer.

Cînd deşteptătorul cu patent american inundă încăperea cu soneria lui zgomotoasă, mister Thomson se răsuci în pat şi îşi băgă capul sub perne. Peste cîtva timp, ceasornicul sună din nou, cu aceeaşi putere de mai înainte, făcîndu-l să scoată iarăşi capul, şi iarăşi să şi-l ascundă. Aşa îşi trezea stăpînul acest ceasornic, sunînd de şase ori, cu mici întreruperi.

O, era o minune de deşteptător !

Jucîndu-se cu el de parcă ar fi fost o fiinţă vie, ba ascunzîndu-se în perne, ba scoţînd capul deasupra, mister Thomson se scutura mai uşor de somn.

Era ora zece dimineaţa. Din 1901, de cînd venise aici, se trezea regulat la aceeaşi oră în fiecare zi.

El respecta cu strictеţe şi exactitate programul stabilit o dată pentru totdeauna.

După ce se trezi, se ridică, îşi lăsă picioarele pe blana de urs de lîngă pat şi privi împrejur. În odaie era întuneric ; numai printr-o mică deschizătură a perdelei de postav intra o rază de lumină, care semăna cu un fir

de ață, întins de la unica fereastră pînă la balansoarul aflat lîngă peretele opus.

Zărind acest fir luminos, mister Thomson întîi zîmbi, apoi se înfurie deodată.

— Of, ce oameni! *God damn!* De douăzeci de ani nu pot să-i învăț! mormăi supărat. Oricine ar fi putut să învețe în atîta timp! Chiar și o focă! Și, fără să coboare din pat, strigă: May!

O femeie de vîrstă mijlocie intră în odaie. Cunoscînd obiceiurile soțului, Rultîna se îndreptă spre geam, alunecînd ușor prin întuneric, ca un popîndău în vizuină. Dar cînd să dea perdeaua la o parte, bărbatul o opri:

— Stai! Tu vezi gaura prin care intră lumina în odaie?

— O văd.

— Asta nu-i ordine! Nu vreau să-mi strice nimic somnul! urmă nemulțumit mister Thomson. Tu nu iei seama la ce se întîmplă în casa mea.

Rultîna tăcea, ascultînd supusă observațiile soțului ei alb. Nu putea să înțeleagă ce vrea Charley. Oare el nu vede că oamenii adevărați dorm în sanie, pe zăpadă, în plină lumină a soarelui?

— Acum poți să deschizi fereastra! spuse mister Thomson.

Lumina năvăli orbitor de strălucitoare prin fereastra nu prea mare, în odaia cu tavanul scund. Acum se puteau vedea înăuntru un pat, o masă, un dulap de cărți, făcut chiar de mister Charles, și două scaune vieneze. În colț, lîngă balansoar, pe o ladă, lucea gramofonul cu pîlnia uriașă, pe care americanul îl punea să cînte duminicile.

Pe raftul de sus al dulapului erau cărțile lui Jack London și operele altor scriitori americani. Pe cel din mijloc și pe cel de jos zăceau vrafuri de ziare și reviste americane. Toate erau vechi, de ani de zile. Fuseseră aduse de aceleași corăbii care îl aprovizionau pe Charles cu mărfuri, și constituiau hrana lui sufletească. Le ținea aranjate pe luni, în ordine numerică, și le citea ca și cum ar fi fost aduse cu ultima poștă. Lua în fiecare zi ziarul cu data respectivă, numai cu un an în urmă. Mister Thomson ar fi putut, bineînțeles,

să-şi arunce ochii şi pe ziarele următoare, însă ordinea stabilită de el însuşi îl oprea. După părerea lui, nu era înţelept s-o iei înaintea vremii, altfel în această ţară blestemată — ţară care pentru un om civilizat era bună doar pentru „a face dolari" — nu i-ar mai fi rămas nimic drept hrană sufletească. De aceea nu-şi îngăduia să afle înainte de vreme întîmplările noi din lume. Se ţinea deci exact cu un an în urma vieţii ţărilor civilizate.

Mister Thomson era chibzuit în tot ce făcea. Cabana pe care şi-o construise singur, din lăzi, ar fi putut fi foarte uşor înlocuită cu o casă adevărată. Ar fi fost de ajuns să-şi manifeste dorinţa şi firma cu care învîrtea afacerile i-ar fi expediat-o cu primul transport.

Dar la ce bun? Ce, se pregăteşte să trăiască aici o veşnicie? Pentru nevoile lui nu era oare de ajuns această odăiţă! De ce să-şi cheltuiască dolarii fără rost?

După ce îşi fumă pipa, legănîndu-se în balansoar, mister Thomson se ridică greoi, se apropie de calendarul scris de mînă şi şterse data din ajun: 16 mai 1923. Apoi, băgîndu-şi pipa în buzunarul cămăşii cadrilate, se duse la dulap şi luă ziarul din 17 mai 1922.

Rultîna intră din tinda unde locuia cu tot restul familiei, puse pe masă ibricul cu cafea, şuncă, pîine albă, coaptă pe lampa „Fulger", zahărul — şi se retrase tăcută.

Mister Thomson se aşeză la masă cu gazeta „proaspătă" în mînă. Încă nu ştia ce noutăţi din lumea civilizată îi va aduce acest ziar vechi. Habar n-avea ce se petrecuse cu un an în urmă pe pămînt, în lumea frămîntată, unde oamenii de afaceri nu pot dormi niciodată liniştiţi...

E adevărat că tot ce avea să afle acum le era cunoscut încă de anul trecut marinarilor de pe corăbiile care veneau aici. Însă cum lui Thomson nu-i plăcea să afle noutăţile înainte de timpul sorocit, îi oprise odată pentru totdeauna să-i vorbească despre ele. Viaţa trebuia să meargă aşadar după regulă, drept şi fără salturi.

Îşi termina a treia ceaşcă de cafea „Coroana", citind ziarul, cînd, deodată, tresări tulburat. Trînti furios

ceaşca de porţelan pe masă, lăsă ziarul pe genunchi, îşi smuci de pe nas ochelarii cu rama de os, le şterse sticlele cu un capăt al cămăşii cadrilate şi îi puse din nou la ochi.

Aplecat cu încordare peste masă, începu să citească din nou. Degetele frămîntau marginile ziarului, în timp ce obrazul căpăta o paloare cadaverică. Cînd sfîrşi, aruncă gazeta, sări de pe scaun şi începu să umble prin odaie, gesticulînd cu pipa goală.

— *God damn!* Ce ştire! O, ce ştire, *god damn!*

Tot umblînd, se apucă să-şi umple pipa cu tutun „Prince Albert".

O aprinse, veni iarăşi la masă şi, împrăştiind fumul, se apucă să citească încă o dată. O notiţă arăta că guvernul sovietic concesionează societăţii „North Company" organizarea comerţului Kamciatkăi, a peninsulei Ciukotka şi ţinutul Anodîr. Pentru exercitarea comerţului, societatea anunţa că are nevoie de oameni care să se priceapă la maşini şi să cunoască limba rusă.

Nici o veste în cei douăzeci şi doi de ani de cînd era aici, nici chiar aceea despre revoluţia rusă, nu îl tulburase atît, cît îl tulbura această notiţă de anul trecut.

— North Company! Dar asta e spaima tuturor oamenilor de afaceri mijlocii şi mici! Nu începe viaţă alături de ea!

Şi, pufăind din pipă, strigă, ca şi cum ar fi vrut să se pună singur în gardă:

— O, trebuie să ai idee cît de brutal a înlăturat şi a distrus chiar pe cei mai dibaci oameni de afaceri de pe malurile golfului Hudson, această North Company!

Neobişnuita încordare a minţii îl obosise. Luă din nou ziarul şi se aşeză greoi în balansoar.

Citi încă o dată notiţa care-l tulburase atît, apoi aruncă gazeta pe jos, lăsîndu-şi capul, cu puţinul lui păr roşu zbîrlit, pe spătarul balansoarului vechi.

Nu, acum nu mai voia să plece de aici! Mister Thomson n-avea să cedeze nimănui acest ţinut!

— O, n-am să mă las eu!

Însă la gîndul că North Company avea să năvălească peste el, îl apuca tremuratul. Cunoştea proce-

deele ei diabolice. Această firmă mare, care avea o flotă uriașă proprie, era în stare să facă orice spre a-și cîștiga clientela. La început, North Company lucra în deficit, ca după aceea să-i curgă banii!

— Ma-ay! strigă mister Thomson.

Și cînd la strigătul lui nevasta intră sfioasă, îi urlă:

— Whisky!

Rultîna îndeplini porunca fără un cuvînt. Era însă foarte mirată: dimineața, după cafea, Charley nu bea niciodată. Din cei douăzeci de ani de cînd trăia cu el, nu putea să-și amintească o întîmplare asemănătoare. Purtarea de azi a lui Charley o neliniștea foarte tare. Socoti că bărbatul începuse puțin cîte puțin să înnebunească.

Mister Thomson se apucă să bea whisky și, dintr-o dată, în capul lui amețit gîndurile se limpeziră.

„All right! Îl am doară pe Alitet! O! Cu el sînt totul aici: și lege, și politică! Prin el pot să dau peste tot arvună și să cumpăr blănurile de la bază! Ha-ha-ha! North Company n-are decît să se ocupe cu cumpărarea ouălor de cider! Numai dacă au să-i placă la gust!"

Își și închipuia cum va veni un mare vapor al societății North Company, încărcat cu marfă, și nu va putea să ia nici o „coadă". Totul va fi cumpărat de Alitet, peste tot vor fi date arvune, pentru toate blănurile. Nu va fi nimic chiar dacă mister Thomson va suferi o mică pierdere de data asta și contul lui la banca Dockstair Hutton nu va crește! Avea să fie o concurență de pomină!

23

Mister Thomson nu trăia laolaltă cu restul familiei. Alături de camera sa, în tinda rece, era pologul în care se înghesuiau nevasta și cei șase copii. Aceștia duceau viața ciukcilor, luminîndu-și și încălzindu-și locuința

cu arzătoare, dormeau pe blănuri de ren, se hrăneau cu carne ieftină de morsă și focă. Întreținerea familiei nu implica multe cheltuieli. Împreună cu ei trăia și servitorul Iarak, pe care mister Thomson îl luase de cînd era mic.

Fata cea mare, Mary, avea acum nouăsprezece ani și, după socoteala tatălui, de mult timp cîștiga cu cusutul mai mult decît costa mîncarea ei. După felul cum își ducea viața, Mary se deosebea prea puțin de prietenele sale, fetele din cătunul Loren ; aceleași preocupări, aceleași gînduri. Nu vorbea decît limba ciukce. Însă trăsăturile europene ale obrazului ei, ochii mari, negri, cu gene lungi, o făceau foarte atrăgătoare. Mister Thomson îi arăta mai multă atenție decît celorlalți copii, o îmbrăca în cele mai bune blănuri de renișor și îi îngăduia să vină mai des în odaia lui. Era înclinat chiar să se mîndrească cu ea.

Mary ar fi trebuit să se mărite ; de multe ori vorbea cu maică-sa despre asta. Vorbeau numai între ele, căci Charley nici nu voia să audă despre așa ceva. Le era peste putință să-l înțeleagă pe omul alb.

„Oare omul alb nu trebuie să știe și el că o fată care a crescut are nevoie de un soț, tatăl viitorilor ei copii ? Oare nu trebuie ca fiecare fată să năzuiască a fi mamă ? Oare nu pentru asta crește o fată ? De ce tatăl alb și soțul alb nu știu asta ?"

Mister Thomson avea altă judecată. Nu-i era de loc totuna cu cine se va mărita Mary. O iubea pe frumoasa lui fiică. La un ginere din partea locului nu voia nici măcar să se gîndească. Dar la soarta fetei medita și el destul de mult.

Dintre toți copiii, în mod neîndoios numai Mary și Ben erau ai lui ; ceilalți veneau de la prietenii prin nevastă — n-aveau nici o trăsătură de om alb. Mister Thomson înțelegea că Mary trebuie să se mărite. Dar cine să-i fie soț ? Un logodnic de seama ei nu se găsea pe tot țărmul. Doar s-o ia vreun marinar de pe unul din vasele care treceau pe aici... Dar cine s-ar încumeta să ia o fată care nu cunoaște limba și s-o ducă

în America ? O fată care habar n-are cum să se poarte în mijlocul oamenilor civilizați ? !

Se hotărî să ocheasscă un marinar pe care să-l convingă să-i continue negustoria aici, cu condiția de a o lua pe Mary de nevastă. Era gata să-și dea fata chiar după un om bătrîn, numai să fie de rasă albă.

Se găseau pe aici marinari americani, pe vasele de vînat balene sau pe acelea de contrabandiști, care se arătau dornici de legături, însă de legături vremelnice : se încurcau cu fete din Ciukotka și, cînd vasele lor plecau, le lăsau pe mal. Mister Thomson își amintea de asemenea întîmplări : rămînînd să ierneze cu vasul lor aici, niște marinari se însuraseră cu fete de prin partea locului, pe care, o dată cu deschiderea navigației, le părăsiră. Fetele, aflînd că bărbații albi pleacă în țara lor, la nevestele adevărate, pieriră, aruncîndu-se de pe stînci.

Despre asemenea întîmplări știa și Mary și mama ei. Fata nu voia bărbat alb. Chiar cel mai bun dintre oamenii albi, tatăl ei, care se mutase pe țărmul lor pentru totdeauna, după cum credea ea, nu trezea în sufletul ei simțăminte bune. Așa o învățase maică-sa să simtă și să gîndească.

Toate prietenele ei din Loren și din alte cătune erau acum femei adevărate, adică aveau copii. Mary nu cunoștea fericirea aceasta. Și nu știa nici ce va fi mai tîrziu. De aceea se făcea tot mai ursuză, mai rea și mai necioplită cu tatăl ei.

Mama, în sinea ei, se gîndea : „Iarak ! E om bun și vînător priceput. Bine ar fi dacă Mary s-ar mărita cu el ! Dar nu e alb !"

Obișnuită de douăzeci de ani să se supună fără crîcnire, Rultîna nu vorbea niciodată cu Charley despre soarta fetei ; totdeauna aștepta să vadă ce va spune el.

Însă Charley stătea singur în odaia lui și nimeni din membrii familiei nu știa la ce se gîndește. Lui nu-i plăcea apropierea oamenilor. Cu localnicii vorbea numai despre afaceri, iar acasă, cu ai săi, nu vorbea de loc ; vorbea numai cu hîrtiile. Rultîna îl vedea cum le răsfoiește, zîmbindu-le uneori, de parcă ar fi fost oameni, mai buni decît oamenii adevărați.

Femeii îi era necaz pe aceste hîrtii ; de aceea, cînd deretica odaia, le lovea înciudată cu cîrpa de șters praful.

Îi plăcea mai degrabă să-și vadă bărbatul uitîndu-se după vreo tînără femeie de pe țărm. Căci atunci, într-adevăr, Charley parcă devenea alt om. În ochii lui se ivea viață. El, care nu știa să zîmbească, deodată începea să rîdă, deschizîndu-și toată gura, plină cu dinți de metal. Chema femeia în odaia lui, încuia ușa. Femeia pleca de acolo cu un pachet de gumă de mestecat. Cîteodată îi dădea, ca să-i ducă soțului în dar din partea lui, cîte un pachet întreg de cartușe.

Și astfel, pe țărm, în așezările din Ciukotka, se năș-teau copii cu fețele albe, deosebindu-se mult de ceilalți. Ei aveau parte de o mare dragoste atît din partea părinților, cît și a celorlalți oameni. Lumea de acolo se bucura de nașterea fiecărui suflet, fără să se gîndească al cui este. Oare nu-i totuna ?! Pentru ei avea însemnătate numai ca nou-născutul să ajungă un om adevărat.

24

Într-un timp, pe țărm fusese o epidemie ; după cum spuneau oamenii, un duh rău, neobișnuit, se aciuase în cătunul Kamenei. Oamenii se prăpădeau unii în văzul altora : nu mai aveau putere să se miște și înghețau în pologurile neîncălzite. Pînă și șamanii înțepeniseră, prefăcîndu-se în hoituri.

Într-una din aceste iarange muriră toți, afară de un băiețaș, Iarak. Speriat, copilul fugi la vecini. Dar și acolo îi găsi pe toți înghețați, ca de piatră ; oricît îi strigă, nu-i răspunse nici unul. Cuprins de spaimă, începu să alerge de la o iarangă la alta ; peste tot oamenii erau amuțiți, peste tot numai hoituri — un cătun mort.

Luînd-o pe țărmul mării, Iarak porni înainte, fără să știe unde. Mergea și rodea carne înghețată de focă. Pe urmă îl întîlniră niște vînători care îl duseră în așezarea lor. Însă cînd copilul le povesti întîmplarea, se speriară, socotindu-l purtător al duhului rău. Îl încărcară cu de-ale mîncării și-i spuseră să plece în altă parte. Și oriunde se ducea, era izgonit la fel ; toți se lepădau de el.

Lui mister Thomson nu-i era frică de duhuri rele, așa că îl luă pe Iarak la el. Băiatul crescu acolo, laolaltă cu restul familiei, îngrijind cîinii și dînd ajutor la gospodărie. Mai tîrziu, începu să meargă la vînătoare, după blănuri de vulpi albe. Mister Thomson era mulțumit că îl primise în casa lui.

Însă de la un timp, mister Thomson băgă de seamă că Mary îl privea pe Iarak într-un fel anumit. Asta nu-i plăcu. Îl luă deoparte și îi vorbi astfel :

— Eu te-am scăpat de la moarte, Iarak ! Acum tu ai ajuns om întreg, plin de putere. Te-am trimis pe corăbiile de vînat balene să le ajuți oamenilor albi și le-ai deprins meșteșugul. De acum înainte nu mai am nevoie de tine. Întoarce-te să-ți trăiești viața cu ciukcii. Am să-i spun lui Rînteu că vei trăi în iaranga lui. Cînd o să am treabă cu tine, o să trimit să te cheme.

Iarak nu se așteptase la asta. Doar fusese așa de vrednic ! Charley se arătase totdeauna mulțumit de el. În ultimul timp pusese și mai mult suflet la treabă, gîndindu-se să se însoare cu Mary. Și tocmai cînd se pregătea să i-o ceară, îi fu dat să audă cu totul altceva.

Privindu-l zăpăcit pe Charley, flăcăul spuse sfios :

— Charley, eu vreau să mă însor cu Mary. Lasă-mă să fac o iarangă pentru noi și dă-ne voie să trăim împreună !

Mister Thomson urlă :

— Ce-e ? Nebunule ! Ce-ai spus ? *God damn !* Ai auzit tu vreodată ca un sălbatic ca tine să se însoare cu fata unui alb ? Descreieratule ! Asta n-o să se întîmple niciodată ! Ia-ți numaidecît pieile tale și du-te la Rînteu ! Cară-te din casa mea ! Să nu te prind că mai pui piciorul pe-aici ! Asta este legea omului alb !

Iarak își luă pieile de ren și se duse în iaranga lui Rînteu.

„Ce fel de lege are omul alb? se întreba el. Trei veri am fost cu albii cînd m-a trimis Charley să vînez balene, am învățat să vorbesc limba lor, dar niciodată n-am auzit de o lege ca asta. Ba încă bucătarul vasului mi-a spus: „Însoară-te cu fata lui Charley! Frumoasă fată!" Fiecare alb își face legea lui. Ciudați oameni!"

Ajunse la iaranga lui Rînteu și rămase mult timp în tindă. Că doar e rușine să fii izgonit! Nimic bun în asta! Oamenii aveau poate să-și bată joc de el! Mult timp nu-și găsi curajul să tușească, pentru a-și arăta sosirea. „N-ar fi mai bine să mă înjunghii?" Durerea sufletească îl făcu să geamă.

Rînteu ieși din polog.

— Intră, intră, Iarak! îl pofti stăpînul, bucuros.

— Rînteu, Charley m-a gonit! M-a trimis să stau la tine.

— Rămîi la mine, rămîi, e loc destul! O să primim împreună pe cei care vin la tîrg. La noi, aici, e vesel. Știi și tu: iaranga mea e locul unde afli tot ce se întîmplă pe țărm.

Bătrînul Rînteu ținea de mister Thomson cu toată gospodăria sa. Vietuia pe lîngă Charley de douăzeci de ani. Pe vremea cînd îi trăia nevasta, ea se ducea des la american. Ce de daruri cărase de la el! Charley îi dăruise lui Rînteu chiar și o pușcă. O, Rînteu fusese atunci foarte fericit! Doar nu oricine primea asemenea daruri! Bătrînul prețuia bunătatea americanului și niciodată n-avea să-l uite. Știa că vînătorilor le place să se ducă la tîrguit acolo unde găsesc mîncare pentru cîini. La Charley veneau deseori unii chiar din părțile unde era prăvălia negustorului Briuhanov. Aceștia îl bucurau în mod deosebit, fiindcă asta era pe placul lui Charley. Rînteu aduna hrana încă din vară, cu grijă și cu sîrguință. Vîna neobosit. Dar pe deasupra mai cumpăra carne chiar Charley, punînd-o în groapa bătrînului. Iarna era nevoie de multă hrană. Rînteu s-a obișnuit astfel să trăiască și să muncească pentru Charley.

Odată avusese familie mare, însă îi muriseră toți. Îi mai rămăsese doar o fată, care ducea toate treburile

femeiești ale gospodăriei. Și cînd în iaranga sa veni Iarak, cu pieile lui de ren, bătrînul simți o bucurie fără margini. Și-apoi, de ce nu? Tînăr, sănătos și voinic băiat! N-ar fi avut nimic împotrivă să-l facă și ginere.

Însă flăcăul era trist. Răspundea cîte ceva la nimereală. Rînteu se foia pe lîngă el, dîndu-și în toate chipurile silința să-i fie pe plac.

— Iarak, de ce e tristețe pe obrazul tău? Ai?

— Taci, Rînteu! Nu mă face să te cotonogesc!

— O-o! se miră Rînteu. Bine! Am să tac!

25

Mister Thomson era atît de absorbit de planurile luptei sale cu North Company, încît după cafea uită să-și facă obișnuita plimbare — de patru ori drumul pînă la țărm și înapoi, ca în fiecare dimineață. Era un obicei de ani de zile, înrădăcinat atît de puternic în ființa sa, încît îi dădea curs aproape mecanic. Acum venise amiaza și el tot nu se arăta afară.

Neliniștită de starea lui, nevasta intră în odaie și-i spuse încet:

— Charley, au sosit mulți oameni pentru tîrguit.

Mister Thomson privi tăcut pe fereastră, apoi, fără să se întoarcă spre nevastă, îi porunci:

— Pregătește ceai pentru ei, în iaranga lui Rînteu. Dă-le și pesmeți, însă nu mulți; numai de momeală. Așa, ca animalelor: o bucățică de carne, nu prea mare, e suficient să fie atrași în capcană.

Apoi mister Thomson se îmbrăcă și ieși din casă.

Trecînd pe lîngă pologul familiei, văzu ieșind afară, pe sub piei, niște încălțări bărbătești. Se apropie, dădu un ghiont în ele și întrebă aspru:

— Ale cui sînt picioarele astea?

Perdeaua se dădu la o parte și Iarak se ivi zîmbitor, îndoit de mijloc.

— *God damn you son of a bitch!* Oare nu ți-am spus să nu mai calci în pologul meu?

Ochii îi ieșiseră din cap, nasul roșu i se învinețise, îl apucase tremuratul, din gură i se prelingea saliva.

Fără să se fi ridicat pe de-a-ntregul, Iarak întrebă mirat:

— De ce, Charley?

Mister Thomson își pierdu orice stăpînire: îl apucă de picior și-l tîrî pe ușă afară, scrîșnind din dinții de metal:

— Pleacă, ticălosule! strigă după el.

Iarak se ridică repede, zîmbind cu amărăciune și ieși în uliță cu simțămîntul unei ocări de nesuportat.

De sub perdeaua de blană se arătă capul fetei. Ochii ei luciră cu răutate, ca ai unei fiare. Întîlnind privirea tatălui, Mary se trase înapoi ca într-o vizuină și lăsă perdeaua.

Mister Thomson se întoarse, răsuflînd greu, în odaie, unde se așeză neputincios în balansoar, răpus sufletește. Își umplu luleaua și începu să pufăie.

„Prea am fost din cale-afară! se mustră singur pentru nestăpînirea de adineauri. Așa nu se poate! Mai ales acum, nu trebuie să ridic oamenii împotriva mea".

Se mustră că și-a ieșit din fire și hotărî să dreagă lucrurile în vreun fel.

O strigă pe Mary, însă la chemarea lui nu veni nimeni.

— Ben! îl strigă pe băiat.

Copilul se ivi în ușă, îmbrăcat frumos în blănuri. Îi plăcea să vie în camera tatălui și aștepta mereu ca el să-l cheme.

Acum stătea în prag, cu părul lui negru, cu trăsăturile obrazului regulate, așteptînd să vadă ce va spune tatăl.

— Vino încoa', băiatul meu!

Ben veni lîngă balansoar. Mister Thomson îl cuprinse cu brațul lui mare și-l întrebă blînd:

— Ben, Mary a plecat?

— Nu. E în polog.

— Dar de ce n-a venit? Am chemat-o!

Băiatul dădu din cap:

— Nu vrea.

Se făcu liniște. Mister Thomson căzu pe gînduri. Nu se întîmplase niciodată pînă acum ca să nu i se supună cineva. Oftă din greu: „Poate că ea are dreptate?"

— Ben — spuse — dă-mi albumul de colo!

Își găsi fotografia din copilărie, și o privi îndelung.

— Ben, ia uită-te! E obrazul tău.

Băiatul cercetă fotografia cu interes, apoi aruncă o privire în oglindă și zîmbi.

— Ben, tu vrei să vii cu mine în America? Să plecăm pentru totdeauna de-aici?

— Nu! răspunse Ben, scuturînd hotărît din cap.

26

Vînătorii se înghesuiau lîngă magazia lui Charley, așteptînd nerăbdători începerea tîrgului. Timpul cînd Charley ar fi trebuit să iasă trecuse de mult, dar el nu se ivea — și pace! Cînd oare avea să se arate Charley Nas-Roșu? Cei mai curioși se și grăbiseră să privească spre geamul lui cu perdeaua dată la o parte. După cîte se vedea, americanul se trezise de mult. Dar de ce nu ieșise să se plimbe la țărm? Ce putea să însemne asta? I se întîmplase ceva rău? Oare nu se îmbolnăvise?

Nevrînd să-i mîhnească pe cei veniți la tîrg, Iarak nu pomenise nimănui despre schimbările întîmplate în viața sa. Iar pe Rînteu îl oprise cu asprime să dea de veste că fusese izgonit de Charley; era rușine să le spui oamenilor ceva atît de înjositor. Trebuie să încerci să înțelegi mai întîi singur legile omului alb!

Iarak se sili să fie vesel, ca să le poată ascunde mai bine oamenilor ocara adusă de Charley. Se amestecă printre vînători, luînd parte la sporovăiala lor.

Vaamcio povestea cum se întîlnise cu ursul alb a cărui blană de-abia-de-abia putuse s-o aducă aici. Oamenii își împărtășeau unii altora știrile, sau mai făceau schimb de cîini, uneori dînd ceva pe deasupra, alteori nedînd nimic.

Mai la o parte, tinerii se luau la trîntă, pe zăpadă. Din trupurile lor înfierbîntate, despuiate pînă-n brîu, se ridicau aburi ușori.

Din mulțime ieși încă un luptător. Își aruncă haina și începu să se rotească prin fața privitorilor, frecîndu-și mîinile provocător. Ocoli de două ori cercul, însă nu se arătă nimeni care să fie dornic de a se încăiera cu el.

Flăcăul începu să dea semne de supărare. Războinic ca un cocoș, strigă ironic:

— Ce, oamenii curajoși au pierit de-aici? Ia uitați-vă: în atîta lume nu se găsește nici un viteaz? Măcar de fete să vă rușinați!

„A, în bune toane m-a găsit lăudărosul ăsta: ia să-l învăț minte!" se gîndi Iarak.

Își aruncă haina de pe el, ieși pe zăpada bătătorită și strigă zîmbind:

— De ce nu s-ar găsi? Se găsește!

— Scoate-ți cămașa de *tanghi*, de pînză! Împiedică la luptă.

Iarak își scoase cămașa, apoi, cu pasul rar, măsurat, se îndreptă spre adversar.

— Oho, au venit și fetele să privească! strigă cineva din mulțime. Of, fetele! Totdeauna sînt prilej ori de bucurie, ori de mare încurcătură. Ei, se pare că merită să privești la lupta asta!

Făcură cu toții cerc în jurul luptătorilor. Băiețașii, îmbrăcați în haine de blană, se înghesuiau cu stăruință înainte, încurcîndu-se printre picioarele celor mari, grăbindu-se să ajungă în față, ca să privească lupta.

Luptătorii, agățați unul de altul, se învîrtiră mult timp, neîncordîndu-și puterile. Parcă își pipăiau corpurile mlădioase. Apoi, pe neașteptate, Iarak ridică brațul și lovi scurt cu palma în ceafa adversarului. Se auzi un sunet asemănător celui produs de vîslă la atingerea apei. Însă în aceeași clipă, celălalt îl apucă de

picior, ceva mai jos de genunchi, și amîndouă trupurile zburară în aer. În clipa următoare, stăteau iarăși amîndoi pe picioarele lor.

Cînd era lupta mai aprinsă, se auzi glasul lui Charley :

— O lădiță de tutun pentru cel mai tare ! strigă negustorul, fără să-l fi recunoscut pe Iarak.

Luptătorii se cuprinseră în brațe, plini de furie. Sîngele le veni în ochi. Apoi, deodată, Iarak își săltă potrivnicul în aer, îl aruncă în zăpadă și, fulgerător, în strigătele turbate ale mulțimii, îl înțepeni pe spate, după care se așeză mîndru deasupra lui.

Celălalt, care se făcuse de rîs în fața tuturor, ba mai pierduse și o lădiță întreagă de tutun, aștepta răbdător ca învingătorul să se dea jos.

Abia acum îl văzu mister Thomson pe Iarak. Se gîndi :

„All right ! Tutunul nu s-a dus în vînt. L-a cîștigat un om al meu".

Se îndreptară cu toții spre prăvălie. Americanul scoase o lădiță de doi funți, cu pachete de tutun aromat, și i-o întinse solemn învingătorului.

Luînd tutunul, Iarak îl privi jenat pe Charley. E greu să-l înțelegi pe omul alb. Nu era mult de cînd americanul îl certase foarte supărat, tîrîndu-l de picior ca pe un cîine mort, iar acum e vesel și îi dădea o lădiță întreagă cu tutun. Nu, nici măcar el, Iarak, nu putea să-i înțeleagă pe oamenii albi și legile lor. Și doar văzuse destui, pe corăbiile de vînat balene !

— Facem mai tîrziu tîrgul — spuse vesel mister Thomson. Acum să bem ceai.

Buna lui dispoziție se răsfrîngea asupra tuturor vînătorilor. Vedeau cu toții că americanul era astăzi într-o stare cu totul neobișnuită.

Oamenii își băură ceaiul o dată în iaranga lui Rînteu. Dar care dintre ei ar fi putut avea ceva împotrivă să mai bea încă unul, și mai ales acasă la Charley ? Nici unul ! Chiar dacă ar fi fost plin cu apă pînă în gît.

— Mary, dă-le oamenilor ceai de ajuns ! strigă mister Thomson.

Purtarea lui călduroasă cu vînătorii o bucura mult pe Mary ca și pe Rultîna. Se repeziră vesele să aducă ceainicul cu ceai tare și cestile.

Vînătorii stăteau în semicerc, rodeau galete cu bicarbonat, sorbeau ceaiul și vorbeau între ei, înflăcărați:

— Bun om, Charley!

— Foarte bun!

O ladă întreagă cu galete se duse într-o clipă; Charley porunci să se mai aducă una.

— Mai adu *kav-kav!* mai mult *kav-kav!* strigă, cerînd galete pentru oameni.

Rultîna și Mary își ospătau cu bucurie pe cei sosiți. Cui nu-i place să facă așa ceva după toate cele de cuviință? Să ospăteze omul pînă i se umflă burta!

Totul era bine, însă acum Rultîna se încredințase pe deplin că soțul ei alb avusese de-a face peste noapte cu duhurile. Numai duhurile putuseră să-i sucească mintea. Cînd era în toată firea, Charley o certa pentru fiecare bucățică de zahăr, pentru fiecare galete. Își aducea aminte foarte bine de toate astea.

„Burta voastră e făcută să bagi în ea tot felul de scîrnăvii, nu o marfă așa de bună ca galetele!" spunea el într-una. Ce i se întîmplase acum era de neînțeles.

După ceaiul îmbelșugat începu tîrgul. Vaamcio se apropie primul de negustor:

— Charley, am în sanie o blană de urs alb. O blană foarte mare. S-o car aici?

— Nu, nu-i nevoie. Mergem acolo. Aici nu-i loc și nu-i destulă lumină.

Mulțimea vînătorilor se repezi afară. Cîțiva îi ajutară lui Vaamcio să întindă blana uriașă. Socotiră toți că era o blană minunată.

Mister Thomson își șterse ochelarii și se aplecă greoi pe ea. Începu să se tîrască în patru labe, pe părul bogat al ursului. Din loc în loc se oprea, încercînd să-l smulgă, însă părul era tare. Pe toată blana nu se vedea nici o pată. Firele erau egale, albe ca zăpada. Îi măsură lungimea, de la urechi pînă la coadă, și găsi paispre-

zece picioare[1]. Porunci s-o strîngă, apoi se îndreptă spre prăvălie.

În clipa aceea, pe coasta muntelui se ivi o sanie, venind în goană ; oamenii îl recunoscură de îndată pe Alitet. Mister Thomson se opri ; omul care venea îl interesa mai mult decît frumoasa blană de urs a lui Vaamcio.

Cîinii lui Alitet sosiră lătrînd şi se aruncară asupra cîinilor unui vînător venit de departe, a cărui sanie era în faţa casei lui Charley. Aerul se umplu de chelălăituri, colţii lucirăi, bucăţi de blană zburară pe sus şi într-o clipă haita nou venită sfîşie un cîine străin. Cu cozile între picioare, ceilalţi cîini îşi arătau colţii, schelălăind. Stăpînul se aruncă în învălmăşeală apărînd cu pieptul cîinii săi.

Vreo opt oameni se repeziră, apucară hamurile şi cu mare greutate izbutiră să tragă într-o parte haita sălbăticită a lui Alitet.

Vînătorul păgubit se aplecă peste cîinele său sfîşiat, îl privi bine şi încredinţîndu-se că e mort, se apropie de Alitet.

— Alitet, de ce ai dat cu cîinii peste sania mea ?

— De ce ai lăsat-o în drumul meu ? Altă dată să nu mai faci aşa ! Acum ai învăţat minte ! răspunse de sus Alitet.

— Da, poate, acum am învăţat minte ! încuviinţă păgubaşul.

Zărindu-l în mulţime pe mister Thomson, Alitet lăsă vorba, se îndreptă spre el plin de importanţă, cu ţăruşul în mînă, îşi scoase mănuşa groasă cu un singur deget şi se salutară.

— Ho ! Cîinii tăi parcă sînt lupi ! spuse mister Thomson.

— Sînt cîini puternici — răspunse mîndru Alitet.

— Ei bine, haidem în casă ! Am de vorbit cu tine ceva de seamă.

Alitet se întoarse spre sanie, făcu un semn din cap şi strigă :

— Tîgrena !

---

[1] 14 picioare cca. 4,50 m. (n.t.)

— Lasă femeia ! Nu ştii că acolo unde vorbeşti despre afaceri nu trebuie să fie nici urmă de femeie ?

— Charley, asta e nevasta mea a doua, despre care m-ai întrebat tu ! De aceea am luat-o cu mine.

Mister Thomson dădu din mînă, supărat :

— Nu-i nevoie acum ! Nu-i nevoie !

— Charley — îi şopti Alitet — nu vreau ca ea să se vadă cu Aie. Îi fusese făgăduită lui. Am auzit că a venit şi el aici, din munţi. Tu singur ştii că femeia are minte puţină. Pleacă, după aceea caut-o ca pe un cîine nelegat ! Griji fără rost !

— Fii liniştit ! Aie n-a terminat încă socotelile cu mine.

În acest timp Tîgrena se apropiase. Se opri lîngă ei, cercetîndu-l pe Charley, pe care-l cunoştea din auzite.

— *All right ! Veri, veri good woman !*[1] spuse mister Thomson în engleză, scuturînd-o pe Tîgrena de umăr.

Mormăiala lui de neînţeles îi aminti femeii horcăitul morsei. Nu se putu stăpîni şi rîse, ascunzîndu-şi obrazul în mîneca hainei ei frumoase.

Cuprinzînd-o cu braţul, americanul o trase spre el şi rîse zgomotos.

— Pînă una alta, plimbă-te pe aici, Tîgrena — îi spuse în limba ciukce mister Thomson. Şi, luîndu-l pe Alitet de cingătoare, îl tîrî în casă.

— Femeile noastre iubesc pe albi — spuse Alitet, linguşitor şi viclean.

— O, da, da ! Ştiu !

Intrară în odaie. Mister Thomson închise uşa repede, îşi aruncă scurta şi spuse :

— Alitet, avem de pus la cale o mare afacere. Uite, stai pe scaunul ăsta. Vrei să bei puţină apă de foc ?

— Grozav vreau ! N-am mai văzut-o de mult. Ba, am început să-i uit chiar şi mirosul.

Whisky-ul gîlgîi. După ce băură, Alitet spuse, mîngîindu-şi pîntecele :

— Bun !... Mai toarnă !

Mister Thomson se împotrivi :

---

[1] Bun ! Foarte frumoasă femeie ! (n.t.)

— No, no! Deseară o să mai bem, însă acum avem de vorbit lucruri serioase. Doar ştii şi tu că atunci cînd ai de vorbit ceva de seamă nu trebuie să-ţi tulburi creierul. Am o veste foarte mare.

Alitet se apucă să-şi lingă degetele cu care ştersese apa de foc rămasă pe pereţii cănii.

În odaie era cald. Alitet îşi dezlegă cingătoarea şi îşi scoase haina. Privindu-i pielea de culoarea bronzului, mister Thomson se gîndea: „Uite cine mi-e prieten prin nevastă!"

I se făcu silă să-i mai vadă pielea năduşită. Scoase o cămaşă cadrilată şi i-o întinse.

— Îmbracă asta, Alitet! Tu eşti de mult prietenul meu, şi umbli fără cămaşă! Trebuie să porţi neapărat cămaşă! Nu e bine fără cămaşă!

Musafirului îi venea să rîdă, totuşi îşi puse cămaşa şi începu să-şi mişte umerii. Nu-şi mai simţea corpul în voie; parcă era legat. Cămaşa de pînză îl strîngea, ba îl mai şi gîdila. Cum ar fi putut-o asemui cu o îmbrăcăminte de blană moale de renişor?! Dar ce să-i faci? Aici era stăpîn Charley. El se ţinea după alte obiceiuri.

După ce îl privi mult timp, cercetător, mister Thomson îl întrebă pe neaşteptate:

— Alitet, cine a făcut din tine mare negustor?

Musafirul se gîndi la întrebarea pusă, apoi răspunse scurt şi nu prea convins:

— Tu.

— Nu te teme. Nu vreau să te înşel. Vreau să te fac om bogat. Nu eşti tu prietenul meu de demult?

Alitet răsuflă uşurat şi răspunse, de data asta cu mai multă tragere de inimă:

— Da, Charley. E adevărat ce spui. Şi noi nu sîntem numai prieteni. Sîntem şi nevtumi. De aceea am şi adus-o pe Tîgrena.

— Alitet, mai de seamă decît toate e că sîntem prieteni prin negustorie, prin cumpăratul blănurilor... Cele două sute douăzeci de vulpi albe pe care le ai în sanie nu le mai iau. Du-le înapoi la tine acasă.

Alitet sări speriat. Ochii îi înţepeniră aspri, străpungători, între pleoapele lui apropiate.

Mister Thomson zîmbi:

— Nu, nu! Nu te speria! Vreau ca la vară, cînd va veni corabia, să faci tu singur tîrgul cu căpitanul *tanghi*. De la un astfel de tîrg ai să capeţi multă, foarte multă marfă.

„Ce tot spune Charley?! se gîndea Alitet, nedumerit. Vorbele lui sînt de neînţeles!" Şi, privindu-l cam năuc pe negustor, îi spuse încet, aproape în şoaptă:

— Charley, toate vulpile albe şi celelalte blănuri din sania mea sînt neplătite. Am colindat prin tundră, pe la mulţi vînători, şi nu le-am dat nimic: nici un pachet de tutun, nici un cuţit, nici un pachet de ceai. Ei aşteaptă plata. Cu blănurile astea trebuie să cumpăr marfă de la tine.

— Ştiu, ştiu! Ştiu toate astea! Ai să duci blănurile la tine, iar eu am să-ţi dau cîte mărfuri vrei, din nou pe datorie. Mărfurile ai să le dai vînătorilor, tot pe datorie. Nu face nimic. La anul au să plătească cu blănuri.

— Da, au să le dea, fără vorbă! Am să iau eu singur tot ce or să aibă.

— Foarte bine, foarte bine! Trebuie să cumperi din vreme, chiar de pe acum, toate blănurile pe care au să le aibă ei la anul. Ai înţeles, Alitet?

— Am înţeles tot! Toate „cozile" vor fi la mine.

— Însă trebuie să mă asculţi! Vezi singur cît mă străduiesc pentru tine. Am să te învăţ cum să te tîrguieşti cu toată lumea, cu cei de pe corabie, cu cei din tundră, cu vînătorii de pe ţărm. O, nu ţi-am vorbit încă niciodată despre asta! La vară, cînd va veni corabia, am să-i spun căpitanului că tu ai multe blănuri şi el o să vrea negreşit să vină la tine. Noi doi o să facem tîrgul împreună, ca nişte fraţi ce fac negustorie.

Alitet şedea pe marginea scaunului, îşi pusese mîinile pe genunchi, se apleca spre Charley, ca un cîine care aşteaptă bucata de carne, şi-l asculta atent.

„Ce bine că am adus-o pe Tîgrena! se gîndea. Niciodată n-a fost aşa de bun Charley. Dă tot ce are!"

— Am să-ţi dau multă marfă de fier. Toată marfa ai s-o împarţi din timp. Ai înţeles cum trebuie să faci?

Alitet clipi din ochi, şiret, şi se fuduli :

— Alitet înţelege tot ! Eh !... cine este Alitet !...

— *All right !* Ei, acum putem să chefuim, bea oricîtă apă de foc vrei şi să ne desfătăm cu femeile !

27

Tîgrena se întoarse la sanie şi, după ce privi cu multă curiozitate construcţia lui Charley Nas-Roşu, căzu pe gînduri. Venea pentru prima oară la Loren, de aceea se simţea sfioasă. Se aşeză în sanie : „De ce m-o fi adus Alitet aici ?“

Amintindu-şi de omul alb, gras, cu ochii acoperiţi de sticle, se gîndi din nou : „Ce caraghioasă e vorba lui grohăitoare şi neînţeleasă !“.

Bătrînul Rînteu se apropie de sanie.

— Femeie — îi spuse — de ce stai aici şi nu vii în iaranga mea ? Doar nu eşti în drum ; ai venit între semeni. În iaranga lui Rînteu este întotdeauna ceai pentru oameni şi hrană pentru cîini. Charley dă pentru oaspeţi chiar şi puţin zahăr.

Tîgrena se ridică, privindu-l şi ascultîndu-l cu luare-aminte. Era îmbrăcat ca de casă, fără căciulă şi cu haina aruncată pe umeri ; avea chip de om bun, iar vorba blajină.

— Eu hrănesc totdeauna cîinii voştri — continuă bătrînul.

— Nu cunosc pe nimeni aici — răspunse Tîgrena. Urcă-te în sanie şi mîn-o la tine.

Rînteu îşi scutură mînecile, din care se iviră mîinile, şi scoase ţăruşul cu dibăcie.

— Să mergem !

În clipa aceea, Tîgrena îl zări într-o parte pe Vaamcio.

— Du-te singur ! îi spuse bătrînului, bucurîndu-se. Eu vin mai pe urmă. Şi alergă spre Vaamcio, care îşi tot făcea de lucru cu blana de urs. Ce vrei să faci cu blana asta, Vaamcio ?

— Am vrut s-o vînd, însă tu şi Alitet m-aţi încurcat. N-am apucat să închei tîrgul. Acum trebuie s-o car înapoi. Alitet are să-i strice cheful lui Charley.

— Vaamcio, el tot drumul a gonit cîinii. Se grăbea de parcă ar fi fost pe gheţuri şi ar fi vrut să ajungă la mal. Şi cînd a dat cu ochii de american, a lăsat totul. Chiar şi cîinii i-a lăsat. Niciodată nu-i lasă aşa ; n-are încredere în nimeni.

— Tîgrena, l-ai văzut pe Charley ? Oamenii spun că-i nevtum cu Alitet.

Femeia tăcu, gîndindu-se la omul alb, gras şi greoi.

— Sînt răi amîndoi, Tîgrena. Lupi, amîndoi. *Katam merkicikin !* înjură flăcăul.

Tîgrena rîse şi spuse cu viclenie :

— O, Vaamcio, capeţi curaj !

Pe flăcău îl cuprinse sfiala şi schimbă vorba :

— Mai ştiu ceva. Tu ai auzit ?

— Ce ?

— Aie este aici. A venit să vîndă pieile de vulpe ale stăpînului său, Eceavto.

Tîgrena deveni atentă.

— A întrebat de tine. S-a băgat păstcr la cireada lui Eceavto. Nu mai e om de ţărm. Spune că i-a fost ruşine să mai stea acolo. Şi că îi era urît. Puşca i-a dat-o lui Eceavto.

— Poate munceşte ca să-şi ia nevastă. Eceavto are multe fete — spuse Tîgrena.

— Nu ştiu.

— Şi unde-i Aie ?

— În iaranga lui Rînteu. Povesteşte întîmplări noi. Nu iese din polog. Nu vrei să mergi acolo ? Iaranga lui Rînteu e izvor de ştiri. Omul care aduce ştiri e întotdeauna oaspete dorit.

— Nu ştiu încotro s-o apuc, Vaamcio. Mi-am pierdut drumul de tot.

La Rînteu era mare fierbere. Aie stătea întins pe blănuri, cu mîinile sub cap și povestea :

— Cînd m-am dus la Eceavto, el m-a întrebat : „Ai plecat pentru totdeauna de pe țărm ? De ce ai plecat ? Sau e rău acum acolo ?“ „Da, acolo e prost. Tristețe. Alitet mi-a luat nevasta. Mîinile mele nu mai vor să lucreze“. „Aha ! a spus Eceavto. De mîini n-am nevoie. La cireadă trebuie picioare. Dacă ai să alergi bine și ai să îngrijești de cireadă, ai să mănînci o bucată grasă. Și fată o să-ți găsim“.

Chiar atunci femeile au adus carne fiartă, grasă. „Gustă, mănîncă !“ a spus Eceavto.

Am început să mănînc.

„Ah, tu ! a spus. Văd că la mîncare ești lacom. Să văd cum ai să păzești renii. Dacă-i păzești prost, te gonesc !“

M-am dus la cireadă. Dă-ți silința să păzești bine renii ! Silește-i tot timpul să pască, nu-i lăsa să se culce. Silește-i tot timpul să roadă mușchiul, ca să fie grași. Of, ce greu e ! Cînd e viscol, nu dormi ; îi păzești de lupi. Alergi tu însuți ca lupul. Ei, și-apoi, cînd e timp bun, pui capcane, prinzi vulpi albe.

Pe urmă, a venit la cireadă chiar Eceavto, cu o sanie trasă de reni albi, frumoși.

„Aie — a spus — văd că nu degeaba ești lacom la mîncare. Ai păzit renii și ai prins vulpi. Dă-le încoace ! Uh, ochii mei n-au mai văzut așa frumoase ! Astea, se spune, trebuie schimbate pe mărfuri, de-a dreptul la Charley Nas-Roșu. Alitet ar socoti că sînt blănuri de rînd. Ar spune : o coadă, două cozi, trei cozi. Dormi sub burta renului pînă răsare soarele și pe urmă pleacă la Charley. Ia încălțările mele pentru zăpadă, sînt zdravene, drumul e lung. Te întorci și păzești renii tot așa. Peste trei ani am să-ți dau o fată...

— Uite-așa ! spuse Aie. Dar mie nu-mi trebuie fata lui. Inima mea trage la țărm. Să mă uit la oamenii de pe mare. Să ascult ce se mai vorbește. La țărm e vesel, sînt oameni peste tot. Acolo sînt numai reni. Și uite, am plecat. Merg două zile, mă uit pe valea Cărarea

Iepurelui, în lung, văd că arde un foc. Văd un cort, o sanie cu cîini. Alerg acolo, mă uit : un rus. Vine de departe, trei luni de drum. Merge la Capul Ciukotka. Spune că e comandant. Ce mai comandant ! N-are barbă de loc. Mă întreabă : „E departe pînă la Capul Ciukotka ?“ „Aproape. O zi cu cîinii“. „O, numai o zi ? Atunci lasă să se mai odihnească și cîinii ! Șezi colea ! îmi spune. Ceai bei ?“

Zahăr — continuă să povestească Aie — pesmeți, carne în cutii de fier, tutun, de toate are. Poate e comandant cu adevărat ! ? N-am dormit toată noaptea ; am vorbit. Despre toate m-a întrebat. Mi s-a uscat gîtul de atîta vorbă. Iar el tot întreba și întreba. Pe urmă a început să vorbească el. A spus atîtea lucruri, că s-a încurcat tot în capul meu. Spunea : „Acolo, pe Pămîntul cel Mare, rusesc, a fost război. Țineți minte ? Au fost zvonuri. Bogații se băteau cu săracii. Pe toți bogații i-au gonit și acum, oamenii de jos ca noi s-au făcut conducători. Ei fac legea. A vorbit și despre Charley, despre Alitet. A spus că pe american au să-l gonească de aici. Și pe Alitet. „Uite, a spus, pe tine o să te punem să faci negoț !“

Aie rîse.

— E tînăr ; ce comandant ? ! A spus că la Capul Ciukotka are să fie curînd o lege nouă de viață, și această lege are să meargă pe tot țărmul, în toată tundra. Pesemne nici el nu știe ce spune...

În polog se făcu liniște. Pînă acum niciodată nu se povestise așa ceva aici. De unde învățase Aie să vorbească așa ? Nu cumva în valea Cărarea Iepurelui se întîlnise cu duhurile ? Poți să știi cu cine îi mai e dat omului să se întîlnească ?

— Și ce s-a întîmplat cu rusul ?

— M-a adus pînă aici și a plecat mai departe, la Capul Ciukotka. I-am spus : „Pe aici n-ai să ajungi ; munții stau de-a curmezișul. Adevărat. Este o trecătoare, dar n-ai s-o găsești“. „O să trec“ — a spus el. E îndrăzneț ! Are o hîrtie ; pe ea sînt desenate apele, țărmul, marea. „Atunci, cum vrei !“ i-am spus. Mi-a scuturat mîna, îndelung, și mi-a spus : „Să ne vedem

cu bine, Aie! O să ne mai întîlnim. Şi de tine o să avem nevoie ca să schimbăm viaţa aici..." Om ciudat! Să schimbi viaţa! Iaranga s-o faci altfel şi tot e greu! Nu ştiu ce fel de om e.

— Ăsta n-a fost om — spuse un vînător. A fost un duh.

Iarak se apropie de Aie şi îl întrebă:

— A adus legea rusească? Legea oamenilor albi?

— Nu ştiu — răspunse Aie, în doi peri.

— Pe *tanghi* nu trebuie să-i crezi. Am stat mult cu ei, pe corăbiile americane de vînat balene — reîncepu Iarak. Născocesc multe şi înşală mereu. Nu-i înţelegi niciodată. Legea lor e ca vîntul: suflă cînd într-o parte, cînd într-alta. Dar cum îl cheamă pe el, pe rus?

— Andrei. Are ochi blînzi; parcă spun adevărul.

Vaamcio, şi după el Tîgrena, se strecurară în polog. Femeia îşi lăsă de pe umeri *kerkerul* bogat şi se aşeză lîngă intrare.

— *Kakomei*, Tîgrena! strigă Aie, ridicîndu-se în genunchi, bucuros şi tulburat. Ai ajuns negustor? Ai început să vii la iarangele care fac negustorie?

Tîgrena îl privea, fără să vorbească.

— Povesteşte, povesteşte, Aie! strigară vînătorii, din toate colţurile.

— Ne place ce povesteşti tu.

— În tundră ai învăţat să povesteşti frumos.

— Mai povesteşte despre acela fără barbă!

Vaamcio se aplecă spre vecin şi-l întrebă:

— Despre ce vorbeşte Aie?

— Interesante ştiri! Foarte interesante! N-am auzit niciodată asemenea vorbe.

— Hai, vorbeşte, Aie! îl rugă Vaamcio. De ce te-ai oprit?

Însă în faţa Tîgrenei Aie nu se mai simţi în stare să vorbească. Ar fi vrut s-o întrebe ce viaţă duce, la ce se gîndeşte, şi nu putea s-o întrebe de faţă cu atîta lume. Doar ştiau toţi că i-o luase Alitet. Putea să mai stîrnească şi batjocura celorlalţi; nu toţi oamenii sînt la fel.

Își simți inima grea. Ar fi fost foarte bine dacă Tîgrena n-ar fi venit aici. Se apucă să fumeze, tăcut. Nu e bine să stîrnești mila oamenilor. Totuși, se apropie de locul unde stătea Tîgrena.

În polog se ivi capul unei femei.

— Tîgrena — spuse ea — te cheamă Alitet.

Tîgrena tocmai se ridica să plece. Erau prea mulți ochi iscoditori aici. Își puse *kerkerul* de blană pe umeri și se strecură afară, tăcută.

— De ce ți-ai lăsat nevasta să plece, Aie? întrebă ironic un vînător.

Iarak îl privi furios. I se părea că rîde de el însuși.

— E foarte bine să vezi cum îți ia nevasta de sub nas! urmă glumețul, privindu-l pe Aie, care tăcea stînjenit.

Iarak strînse din dinți, se răsuci și-l lovi în obraz.

Vînătorul se tîrî într-un colț, ținîndu-se de nas. Tăcură toți. Aie își aruncă haina în spinare și ieși din polog.

Nimănui nu-i era mai milă de el și nimeni nu-l înțelegea mai bine decît Iarak. În soarta lor era ceva care se potrivea. Amîndoi năzuiseră fără izbîndă să-și închege o familie. Oare se poate socoti om adevărat vînătorul fără nevastă? Omul fără nevastă e demn de milă.

Iarak îl ajunse pe Aie, care se îndrepta spre țărmul mării, și merseră împreună, tăcuți, pînă între ghețuri.

Soarele se ascunsese după deal. Era o seară blîndă, liniștită. Mai încolo se vedea casa americanului. La geamul ei mic apăru lumină, dar numaidecît se lăsă perdeaua, acoperind-o.

— *Merkicikin!* înjură Iarak printre dinți. Uite, așa face Charley totdeauna cînd este o femeie la el!

Aie stătea între ghețuri și fărîma zăpada cu piciorul, privind pe furiș la casa asta străină, a omului alb.

— Proastă viață ai tu, Aie! spuse Iarak. Și a mea e la fel! Am vrut să mă însor cu Mary, însă Charley m-a dat afară. A strigat la mine, apoi m-a apucat de

picior și m-a tîrît. Mi-era rușine; parcă aș fi fost un neputincios! Fiecare alb are legea lui.

— Pe tine te-a tîrît Charley de picior, pe mine mă trage Alitet de inimă, tot timpul. Mi-o smulge, cum ar smulge-o din trupul renului. Au, cum mă doare! Am vrut să mă împușc. Dar acum... Uite, rusul ăsta mi-a spus atîtea!... Mă tot gîndesc și iar mă gîndesc. Probabil am să înnebunesc de atîtea gînduri. Și nu pot să înțeleg toate cîte mi-a spus el. Prea multe vorbe pentru o noapte! Iarak, tu știi ce mi-a spus? Alitet nu are să mai fie așa bogat. Legea nouă are să-l pună jos de tot.

— Vorbești aiurea! Albii sînt toți la fel. Limba lor se bălăngănește în gură ca o cîrpă în vînt. Am văzut doar mulți albi pe corăbiile americane de vînat balene.

— Nu. Ochii rusului sînt blajini, buni. În privirea lui e adevărul. Spunea că și pe american are să-l gonească de pe țărmul nostru.

Iarak rîse cu amărăciune:

— Cine poate să-l gonească pe Charley de aici? Cu mărfurile lui, e tare. Cînd are să se întîlnească el cu rusul au să bea amîndoi apă de foc, au să rîdă. La ei e aceeași lege. Știu, am văzut cînd a venit aici negustorul rus, Pit Briuhanov.

— Nu, Iarak! Ăsta e altfel de om. E tînăr, dar vorbește ca un bătrîn. Domol. Spune că a adus fel de fel de legi. Și lege despre căsătorie a adus. Așa spune.

De după un ghețar se ivi Vaamcio.

— De ce au ieșit vînătorii pe gheață, fără pușcă? îi întrebă zîmbind.

Flăcăii rîseră.

— Azi e zi rea — urmă Vaamcio. Am adus o blană frumoasă de urs alb, dar tîrgul nu s-a făcut. Charley Nas-Roșu a plecat. A lăsat tot. S-a dus cu Alitet, pe toată ziua. Cînd e Alitet aici nu poți să tîrguiești bine. I-a adus-o pe Tîgrena. Acum a chemat-o la el.

— Vaamcio, taci! strigă Aie. În inima mea intră furie mare.

— Fiecare om are furie. Numai că furia ta, Aie, e prea ascunsă în tine.

Aie își mușcă mîna pînă la sînge:

— Ah!

— Eu știu că acum Charley îi toarnă Tîgrenei apă de foc pe gît — se amestecă Iarak. Apa de foc frige beregata și tulbură capul. Omul ajunge slab ca un prunc. Așa face totdeauna Charley cu femeile.

Înjosirea aceasta făcu să izbucnească în Aie setea de răzbunare, care îi cuprinse întreaga ființă. Vorbele tovarășilor săi i se părură dispreţuitoare. Smulgîndu-se din loc, porni în goană spre casa lui Charley Nas-Roșu. Cînd ajunse, văzu că ușa era închisă cu zăvorul.

— De cine te-ai încuiat? Te-ai încuiat de ursul alb? Auzi vocea Tîgrenei, beată.

Pierzîndu-și mințile, smulse ușa din zăvor și se pomeni în odaia lui Charley Nas-Roșu.

— *God damn you, son of a bitch!* urlă mister Thomson. Cum dai năvală în casa mea? Te-am chemat eu? Afară de-aici! Pleacă, sau îți rup șira spinării!

Dintr-o săritură, Aie se agăță de gîtul americanului. Sub izbitura puternică și neașteptată, Charley se prăbuși în balansoar. Aie începu să-l sugrume. Sub greutatea celor doi oameni, balansoarul se răsturnă pe spate. Picioarele lor se ridicară în aer, iar pîlnia uriașă a lădiței cu muzică se răsturnă pe jos, cu zgomot. Charley începu să horcăie.

Alitet, beat, veni în fugă din pologul Rultînei, se aruncă asupra lui Aie ca un animal de pradă și îl smulse de deasupra americanului. Flăcăul se smuci furios, sări pe masă și, cu o lovitură, răsturnă lampa și vasele înșirate alături, după care, folosindu-se de întuneric, se repezi spre ieșire.

Alitet striga, împiedicîndu-se în pantalonii de blană:

— Pușca, repede! Dați-mi pușca! Am să împușc puiul ăsta de cîine!

Însă acum Aie era afară din cătun, pe coasta dealului unde îi întîlni pe Vaamcio și pe Iarak.

— Alitet vrea să mă împuște! spuse gîfîind.

— Fugi în tundră! îl îndemnară amîndoi deodată. O să-l îndreptăm pe Alitet în altă parte, peste gheţurile de pe mare.

28

Soarele ardea.

Aerul pîlpîia, străveziu și curat. Lumina vie, răsfrîntă de scînteietoarea albeață a zăpezii, orbea ochii. Cîinii, cu limbile scoase, trăgeau greu sania pe zăpada înmuiată. Andrei Jukov mergea alături de sanie, înfundîndu-se în zăpadă. După un timp se opri și privi împrejur. Cît vedea cu ochii, munții, văile, totul era alb. Nici un semn de viață. Drumețul scoase un strigăt și răsunetul glasului său îl bucură.

Andrei Jukov, student la Facultatea de geografie a universității din Petrograd, venise la Petropavlovsk din Kamciatka, în toamna anului 1922. Acolo primise bucuros propunerea Comitetului revoluționar guvernial de a pleca îndată cu sania la țărmul Oceanului Înghețat. Porni în toiul iernii, spre străvechiul pămînt rusesc, Ciukotka.

Încă de la facultate se îndeletnicise cu studiul limbilor străine. Un profesor bătrîn, membru al organizației „Narodnaia volia“ [1] care fusese cîndva exilat pe meleagurile acestea, îi predase lui Andrei Jukov toate cunoștințele sale privitoare la limba ciukcilor. Andrei avea multă îndemînare la învățatul limbilor.

Acum, în cele trei luni de drum, întîlnise adesea oameni din partea locului, despre care pînă atunci știa cîte ceva doar din literatură și din cercetările studiilor de etnografie.

O dată cu venirea primăverii, drumul lung se apropia de sfîrșit. Kamciatka, ținutul koreacilor, rămăseseră în urmă și iată că se afla în tundra Ciukotkăi.

Drumețul opri sania și începu să cerceteze lanțul nesfîrșit al munților.

„Dar unde-i trecătoarea despre care vorbea păstorul de ieri?“ se întrebă Andrei.

---

[1] Organizație narodnicistă, creată de partizanii tacticii teroriste, membrii ei socoteau că un mic grup de intelectuali complotiști pot răsturna absolutismul. (n.t.)

Nu se vedea nici o urmă în zăpadă; nici cea mai mică urmă. Cel puţin dacă ar fi zărit un ren, sau măcar un iepure! Mîncarea se împuţinase şi cîinii flămînzi aveau puterile sleite.

„Nu, trebuie să renunţ la drumul direct. N-au decît să zboare gîştele pe drumul ăsta!"

Se urcă în sanie şi schimbă drumul spre ţărmul mării. Simţindu-i gîndul, cîinii începură să alerge mai veseli. O linişte nemaipomenită domnea în munţi.

Andrei simţi deodată o durere atît de ascuţită în ochi, încît fără voie şi-i acoperi cu mîinile. Stătu mult timp aşa, însă durerea nu descreştea. Cînd şi-i descoperi, nu mai putu vedea nimic, de parcă un văl s-ar fi aşezat peste tot ce era în faţa lui. Înţelese că a orbit.

Opri cîinii.

Se frecă la ochi şi de data asta rămase încredinţat că şi-a pierdut vederea.

Atunci se întinse pe sanie şi rămase mult timp aşa, ascultînd liniştea ţinutului.

Cîinii stăteau cuminţi în zăpadă, încălziţi de soare. Cîinele Vernîi, înaintaşul, se tolănise în faţă şi se bucura de linişte. Nu se auzea nimic. Lumea părea scufundată în nefiinţă.

Soarele cobora spre orizont. Un geruleţ uşor începea să prindă zăpada înmuiată, formînd deasupra o pojghiţă tare. De la nord adie un vînt slab.

Andrei se hotărî să-şi încredinţeze viaţa instinctului cîinilor. Se urcă în sanie şi strigă:

— Vernîi, înainte!

Ştiind că vîntul bate de la nord, îndreptă sania astfel ca să-l simtă în obraz şi, fără să-şi schimbe poziţia, porni.

Merseră astfel mult timp în linie dreaptă cînd, deodată, cîinii o porniră la galop.

„Ce-o fi asta?" se întrebă Andrei, frînînd sania.

Opri cîinii, socotind că a nimerit pe o urmă veche.

Numaidecît se încredinţă că nu se înşelase. Pipăind pe jos, găsi urmele unei sănii. Însemna că prin apropiere locuiesc oameni. Se bucură.

Acum cîinii fugeau zglobii, însă Andrei nu mai simţea vîntul în obraz.

„Viscoleşte" — se gîndi.

Îşi scoase căciula ca să asculte cîntecul vîntului, cînd auzi un strigăt:

— Andre-ei!

„Halucinaţie! îşi spuse. Cine mă poate striga în pustiul ăsta de gheaţă?..."

Speriat de strigătul ce i se păru, opri sania din nou şi trase cu urechea în toate părţile.

Chemarea se auzi iarăşi. Atunci răspunse, strigînd:

— Ehe-hei!

Un om se apropie fără zgomot şi întrebă încet:

— Andrei, tu eşti?

Drumeţul tresări. Întorcîndu-se încotro auzise glasul, întrebă aspru:

— Cine-i?

— Eu, Aie! M-ai uitat, Andrei?

— Aie! strigă Andrei, bucuros, smucindu-se spre el. Ţinîndu-l strîns în braţe, parcă temîndu-se să nu-l piardă, îi spuse:

— Am rămas fără ochi. Nu mai văd nimic!

— Asta-i din pricina soarelui puternic. Trebui să pui pe ochi o piele de ren, sau altceva. Să-i acoperi cu ceva negru. Trece repede. Mîine ai să fii bine.

— Crezi?

— Da, da. Ştiu eu!

— Aie, taie o bucată din sacul meu negru.

Flăcăul luă sacul, îl suci în mîini şi oftă:

— Ai să-l strici, Andrei! Păcat de un sac aşa bun!

— Nu-i nimic, Aie! Hai, taie!

Aie tăie o fîşie din sac şi îl legă la ochi.

— Ei, ce se aude, prietene? Am putea să înnoptăm aici? Ce zici? Nu eşti grăbit?

— Nu — răspunse Aie.

— Atunci întinde tu cortul. O să bem ceai, o să mîncăm.

Andrei, care acum prinsese curaj, părăsi sania, mergînd orbeşte pe lîngă cîini, pînă ajunse la înaintaş.

— Ei, Vernîi, am scăpat! îi vorbi mîngîindu-l.

Şi, întorcîndu-se spre Aie care întindea cortul, strigă :

— Aie, dar ce drum este ăsta pe care mergeam eu ?

— Drumul făcut de tine — răspunse flăcăul liniştit. M-am uitat eu. Sînt urmele săniei tale ; te-ai învîrtit în loc. Ai fi mers aşa mereu. Cîinii nu schimbă drumul dacă nu-i mînă omul.

Curînd se aşezară în voie sub cort.

— Andrei, zăpada din ceanic s-a făcut apă. Trebuie să uzi legătura de la ochi. Are să fie mai bine.

— Da, da, Aie ! Tu, frate, ştii mai bine ce trebuie făcut.

După ce udă şi stoarse bine legătura, Aie i-o puse iarăşi la ochi.

— Ai avut dreptate, Aie, cînd ai spus că n-am să găsesc trecătoarea. Am mers în jurul muntelui, am mers... Şi pe urmă am orbit. Poate mă prăpădeam în munţi...

— Nu, în munţi nu te prăpădeşti.

Şi Aie îl întrebă deodată :

— Andrei, adevărat că tu eşti comandant ?

Jukov zîmbi.

— Da, e adevărat. Numai că nu sînt eu cel mai mare. Comandantul mai mare va veni la vară, cînd are să vină şi vaporul. Pe mine m-au trimis înainte.

— A-a ! făcu Aie prelung şi, după ce tăcu puţin, zise : Of, Andrei, tare mi-e greu ! Acum pesemne or să mă împuşte ca pe un iepure.

— Cine să te împuşte ?

În munţi era linişte. Gerul uşor al nopţii pătrundea în cort. Ar fi fost timpul de dormit, însă Aie se pornise pe vorbă şi îi povestea lui Andrei ce se întîmplase la prăvălia lui Charley Nas-Roşu, de ce voise să-l împuşte Alitet, îi povestea despre Tîgrena şi multe altele.

Cîinii, liniştiţi acum, dormeau obosiţi lîngă cort. Soarele, care se ascunsese, acum se ivise din nou, jos, la orizont, aruncînd raze strălucitoare.

— Aie, nu te teme de nimic şi nu te mai zbuciuma ! Nu va îndrăzni nimeni să te atingă. Îţi făgăduiesc !

Ai să vezi singur, în curînd. Acum hai să dormim puţin şi după aceea o să mergem împreună la ţărm.

Aie nu se culcă. Păstorii sînt doară obişnuiţi să nu doarmă cîte două şi trei nopţi la rînd. Se plimbă în jurul cortului, apoi cercetă sania, gospodăreşte, întărindu-i curelele slăbite. După ce termină, se aşează şi privi, gîndindu-se îndelung. În sfîrşit, scoase cuţitul şi desprinse o bucăţică subţire de şipcă, din care tăie repede două rotocoale, asemănătoare unor sticle de ochelari. Cu vîrful cuţitului făcu în mijlocul lor cîte o mică gaură, la capete înnodă cureluşe subţiri şi apoi le legă la ochi.

— Se vede bine! spuse, mulţumit.

După cîtva timp auzi din cort glasul lui Andrei şi alergă la el.

— Aie, acum te văd! Ce bine!

— Ţi-am făcut „văzătoare" de-alea cum fac oamenii în munţi, care au ochii slabi. Şi Aie încercă ochelarii făcuţi de el.

Andrei izbucni în hohote de rîs.

— Prietene, dar lemnul nu este transparent!

— Adevărat; însă le-am făcut găurele. Prin ele vezi foarte bine. Fără văzătoare nu se poate. Soarele luminează iarăşi puternic.

Andrei îşi puse ochelarii de lemn şi ieşi din cort.

— Uite ce bine e! Bravo, Aie! Ce optică din lemn aţi născocit voi! E foarte bine! Scoală cîinii şi hai spre ţărm!

— O să fie prost pentru mine la ţărm!

— Nu-i nimic, Aie! Nu te teme!

29

Aie se urcă în sanie, lîngă Andrei, şi îi arătă drumul cu mîna, tăcut, suferind de pe acum la gîndul întîlnirii cu oamenii de pe ţărm.

— Vernîi, înainte! strigă Andrei, privind cîinii prin „văzătoarele" sale.

În sfîrşit, Aie zări de departe cătunul Loren. Nu oricine ar fi avut îndrăzneala să dea acum ochii cu Alitet şi cu Charley Nas-Roşu. Dar, la urma urmei, fie ce-o fi! se gîndea Aie. Tot era scîrbit de viaţă.

— Ne apropiem — spuse tulburat Aie.

— Foarte bine! Şi eu care credeam că ţărmul e departe! răspunse Andrei.

— Andrei, mergi la iaranga cu mărfuri? La alb? La Charley? Eu poate ar fi bine să rămîn aici?...

— Ce să caut la el? O să mergem împreună la iaranga unui vînător oarecare.

— Îţi este frică de Charley?

În loc de răspuns, Andrei rîse zgomotos. Rîsul acesta îl făcu pe Aie să capete încredere în puterea tînărului comandant rus.

— Treci în locul meu, Aie, şi mînă cîinii la care iarangă vrei tu! vorbi Andrei, devenind serios.

Cuprins de bucurie, Aie îndreptă cîinii la iaranga lui Rînteu. În jurul lor se adunară oameni.

— Uite minune! Aie a venit cu un om alb!

— Am dat iar peste el, în munţi. Uite, el e comandantul rus — îi şopti Aie lui Vaamcio. Apoi se întoarse spre Andrei, căruia îi spuse tot încet: Andrei, uite pe Vaamcio, despre care ţi-am vorbit. Pe capcanele lui, la Trei Coline, a turnat Alitet ulei de luminat.

— A, Vaamcio! Bună ziua! îl salută Andrei pe flăcău, ca pe un vechi şi bun cunoscut.

Îi scutură mîinile îndelung. Privindu-i, pe chipul lui Aie se revărsă un zîmbet fericit. Îşi dădea seama că lui i se datora întîlnirea aceasta. Încurcat, Vaamcio nu ştia nici ce să facă, nici ce să vorbească. Pentru întîia oară în viaţă îi strîngea mîna un alb.

— Du-te înăuntru — spuse în sfîrşit. Am să desham eu cîinii tăi.

— Haidem, haidem! făcu Aie voios, luîndu-şi musafirul de mînă.

— Bine! se învoi Jukov. Şi se strecurară amîndoi în polog.

Vînătorii erau încă aici, fiindcă tot mai aşteptau momentul nimerit să facă tîrgul cu americanul. Ivirea comandantului rus, despre care le vorbise Aie în ajun, li se părea ceva de vis. Se apucară să-l privească, plin de curiozitate.

Rusul era înalt, cu înfăţişare puternică, însă prea tînăr ca să semene cu un comandant.

Aie scoase o piele de ren nouă pe care o puse jos, îmbiindu-l să stea. Andrei se întinse pe blană şi, rezemat într-un cot, începu să fumeze.

— Trebuie să-l chemaţi pe Charley aici! spuse apoi.

Oamenii se priviră uluiţi.

„Rusul ăsta a înnebunit! se gîndeau. Charley n-a urcat niciodată dealul aici, unde sînt iarangele. Oare o să asculte? Cine poate să-l silească pe Charley?"

— Spuneţi-i că îl cheamă comandantul rus! repetă Andrei, poruncitor. Să vină numaidecît!

„Oho-ho! făcură în sinea lor vînătorii. Ăsta chiar e comandant dacă vorbeşte aşa! Dar cine va îndrăzni să se ducă la Charley cu o asemenea ştire? Poate Vaamcio? Nu, mai nimerit este să se ducă însuşi stăpînul iarangei, Rînteu. E şi cel mai bătrîn".

Noaptea era atît de neobişnuită, încît Rînteu, fără să ţină seama de ani, fugi într-un suflet pînă la casa americanului.

Vînătorii ardeau de nerăbdare să vadă cum se va sfîrşi istoria asta. Păi cum nu?! Atîtea întîmplări dintr-o dată! Acum aveau să se întîlnească doi tanghi. Rusul nici nu voise măcar să intre la Charley. O, era o întîmplare nemaipomenită! Neapărat trebuia să iasă ceva din asta! Şi ce era mai de mirare, rusul părea că s-a împrietenit cu Aie. Pesemne nu ştia că e păstor şi că a vrut să-l gîtuie pe Charley...

Istoria asta îl interesa îndeosebi pe Iarak, care se socotea cunoscător al *tanghiilor*.

În aşteptarea lui Charley, Aie, ca să fie mai sigur, se aşeză nu prea departe de Andrei.

În cătun începuse o mare fierbere. Mister Thomson nu fu mai puţin mirat decît Rînteu. Cu toate că era încă foarte ameţit de băutură şi nu se simţea bine cu gîtul oblojit, se îmbrăcă repede, apoi porni agale, pe

drumul pe care nu-l străbătuse niciodată, spre iaranga lui Rînteu.

Urcuşul dealului îl obosise, făcîndu-l să gîfîie. Se strecură cu greu în polog, unde îşi aruncă privirile asupra celor de faţă. Văzîndu-l pe rus, îl salută prietenos în limba ciukce.

— *Sit down, please!*[1] răspunse Andrei Jukov la salut.

— O, vorbiţi englezeşte ?

— Da.

— Ce plăcere este să întîlneşti un om cult în această ţară sălbatică ! Îmi daţi voie să vă întreb cu cine am onoarea ?

— Mă numesc Jukov. Dumneavoastră sînteţi mister Thomson ?

— O, da, Charles Thomson... Mister Jukoff, sînt foarte bucuros să întîlnesc un om cult în aceste locuri. Mă miră însă că n-aţi tras direct la mine. Încăperea aceasta o ţin numai pentru vînătorii care vin la tîrguială. E un aer atît de rău aici, locuinţa e atît de necivilizată !

— Mister Thomson, să nu vă mire dacă am socotit de datoria mea să prefer locuinţa aceasta casei dumneavoastră.

— O, mister Jukoff, asta nu e prea politicos faţă de mine !

— Politeţea este şi ea relativă, mister Thomson. Mie mi se pare, de exemplu, şi sînt încredinţat de aceasta, că dumneavoastră nu sînteţi suficient de politicos cu oamenii între care trăiţi aici, de exemplu cu Iarak şi Aie.

— Mister Jukoff, aţi dat un exemplu nereuşit. Doar noi, dumneavoastră şi cu mine, sîntem reprezentanţii civilizaţiei, oameni albi. Pe cînd ei sînt oameni de culoare, sălbatici. Ar fi la fel dacă mi-aţi cere să fiu politicos, să spunem, cu cîinii.

— Să terminăm această discuţie ! răspunse Jukov, ridicînd glasul.

Apoi adăugă :

---

[1] Staţi jos, vă rog ! (n.a.)

— Eu sînt reprezentantul Rusiei noi, al Uniunii Sovietice, şi morala noastră nu are nimic comun cu a dumneavoastră.

Andrei Jukov vorbea pentru prima oară cu un american în carne şi oase. Cele întîmplate lui Aie în casa lui Charley îl făcuseră să fie ostil faţă de acest venetic nepoftit, încă din ajun, cînd se întîlnise cu flăcăul fugar. De aceea, vorbind cu Thomson, Andrei îşi ascundea cu greu enervarea.

— Sînteţi bolşevic? întrebă Thomson, mirat.

— Da, sînt bolşevic!

Mister Thomson ştia din presa americană că bolşevicii sînt oameni care umblă cu cuţitul în gură. Şi i se păru ciudat să vadă unul care stăpînea limba engleză mai bine chiar decît el însuşi. Omul din faţa lui era un tînăr bălai, cu ochii albaştri, semănînd chiar cu un norvegian.

— Sînteţi bolşevic adevărat? întrebă iarăşi.

— Da, bineînţeles! Sînt reprezentantul Comitetului revoluţionar al guvernămîntului Kamciatka, mister Thomson. Şi v-am chemat aici într-o chestiune importantă.

— O, poftim, mister Jukoff, poftim! Sînt gata să vă ajut cu plăcere la orice.

— Mister Thomson, ştiaţi că o dată cu deschiderea navigaţiei vor veni aici reprezentanţi ai societăţii North Company?

— Da, ştiu. Am citit presa — răspunse americanul.

— Aici va face comerţ North Company. Dumneavoastră, mister Thomson, vă dau permisia să continuaţi negoţul numai pînă la venirea vapoarelor North Company.

— Şi lui mister Stevenson? întrebă repede Charley. Şi lui mister Clark, şi lui mister Allson?

— Da, tuturor!

— Şi lui mister Briuhanov, şi lui mister Karavaev?

— Da, da, tuturor! North Company organizează pe ţărm şase mari factorii de blănuri. Guvernul sovietic a acordat numai acestei societăţi dreptul de a face comerţ aici. Dumneavoastră ce supuşenie aveţi, mister Thomson?

— Sînt de origine norvegian şi supus al Statelor Unite ale Americii — răspunse mîndru negustorul.

— De fapt, n-are nici o importanţă. Va trebui să lichidaţi tot şi să părăsiţi ţărmul. Noi nu putem să vă punem la dispoziţie mijlocirea comerţului.

Iarak îşi întinsese gîtul ca un gîscan, ascultînd fiecare cuvînt. Se întîmpla ceva de neînţeles. Toţi aici credeau că Charley Nas-Roşu e prins de ţărm ca lichenii de piatră. Că nici un vînt nu poate să-l smulgă. Şi ce auzea Iarak acum? După toate semnele, se vedea că rusul fără barbă era într-adevăr comandant. Dar ce comandant puternic trebuie să fie, dacă îi vorbea astfel lui Charley!

— Şi mai e ceva, mister Thomson. Ceva în legătură cu felul dumneavoastră de viaţă.

— O, vă rog, mister Jukoff!

— Mi s-a adus la cunoştinţă că dumneavoastră, care pe deasupra sînteţi şi un om în vîrstă, nu vă purtaţi aşa cum s-ar cuveni unui om civilizat.

Mister Thomson deveni atent şi începu să respire mai des.

— Mă refer la întîmplarea neplăcută care s-a petrecut ieri în casa dumneavoastră, iată, cu acest om. Aie tresări cînd Andrei puse mîna pe umărul lui. Mister Thomson, nu credeţi că asta-i mai rău decît orice nepoliteţe?

Faţa americanului se acoperi de o roşeaţă aprinsă, apoi deveni palidă. Nu scoase nici un cuvînt.

— După toate astea, vreţi să vă mai numiţi un om cult? Reprezentantul unei lumi civilizate? făcu Andrei cu dispreţ.

Mister Thomson îşi lăsă capul în jos. Era poate prima oară în douăzeci de ani cînd se gîndea la purtarea sa. Îi era neplăcut că o convorbire ca asta se desfăşurase de faţă cu vînătorii şi îndeosebi cu Iarak, care înţelegea englezeşte. Fără să ridice capul, spuse încet în limba ciukce:

— Iarak, du-te afară!

Flăcăul se ridică fără tragere de inimă.

— Nu, Iarak, stai aici! îl opri Jukov. Am nevoie de tine.

Mister Thomson stătea nemișcat și tăcut. Nimeni nu îl văzuse vreodată atît de supus.

— Asta-i, mister Thomson! Ați înțeles ce aveți de făcut?

— O, da! Am înțeles.

— Nu mai am nimic cu dumneavoastră. *Good bye!*

— *Good bye!* mîrîi Charley, cu dușmănie.

Și chipul lui mare dispăru după perdeaua de blană.

— Ticălosul! spuse Andrei încet, în ciukce, după plecarea lui.

Soarele trecuse de înaltul cerului și acum cobora. Vînătorii se îngrămădeau pe afară, nemaicontenind vorba despre această întîmplare uimitoare. „Vai, vai, vai, ce noutate! Ai ce să povestești acum cînd vei ajunge prin așezările de pe țărm! Cu o știre ca asta vei fi un oaspete bine primit în oricare iarangă te vei duce!"

Iarak stătea în mijlocul lor, povestind ceea ce auzise, încurcînd în felul lui convorbirea oamenilor albi. Însă, neținînd seama de asta, toți înțelegeau limpede sensul evenimentului.

Ceea ce îl mira mai mult pe Vaamcio era faptul că, după cum se vedea, oamenii albi puteau fi prieteni și cu vînătorii săraci.

Soarele se apropia de pămînt și oamenii tot mai vorbeau. Gerul nopții începu să prindă din nou zăpada moale. Alitet se grăbise să plece din așezare și sania lui de mult dispăruse după creasta dealului. Încă una despre care aveai ce să vorbești!

Îi oferiră lui Andrei ficat proaspăt de focă. In polog cu el erau Aie, Iarak și Vaamcio.

Se așezară sfioși în jurul lui și se apucară să mănînce și ei.

— Andrei, dar acum ce-o să facă Vaamcio cu blana ursului? întrebă Aie.

— S-o vîndă lui Charley. El va mai putea face negoț aici pînă la vară.

— Dar eu ce să fac? Charley Nas-Roșu nu mi-a dat toate mărfurile pentru vulpile albe. Și doar vulpile n-au fost ale mele. Eceavto are să mă certe.

— Ai să te duci la Charley să-ţi dea restul de mărfuri. Nu cumva îţi mai e frică de el?

— Nu, acum nu-mi mai e frică. Iar Alitet a plecat. N-am de ce mă teme! strigă Aie, voios.

Andrei bău ceaiul, apoi ieşi din iarangă, înconjurat de noii săi prieteni.

Flăcăii îi înhămară cîinii într-o clipă. Aie era mai înflăcărat decît toţi. Numai Iarak îl privea pe *tanghi* încă neîncrezător.

Andrei îşi puse ochelarii de lemn. Iarak îi scoase din sîn pe ai săi, ochelari de soare adevăraţi şi, apropiindu-se de el, îi întinse tăcut.

— O, ăştia sînt minunaţi! Cît trebuie să-ţi plătesc?

— Nimic!

Andrei scoase cinci ruble şi i le dădu lui Iarak.

— Pentru ce? întrebă Iarak.

— Ca să-ţi cumperi alţii.

— Nu, Charley nu dă nimic pe hîrtie. Vinde numai pe blănuri.

— Spune-i că am poruncit să-ţi vîndă ochelari. Aceştia sînt bani ruseşti şi e dator să-i primească.

Cîinii stăteau în hamuri, gata s-o pornească la drum. Andrei îşi luă rămas bun de la vînători:

— Ei, prieteni, să ne vedem cu bine! Ne vom mai întîlni.

Sania din Kamciatka porni din nou în galop.

— Ne-a spus „prieteni"! făcu Vaamcio, tulburat, privind în urma săniei lui Andrei, care se îndepărta. Aţi auzit ce-a spus acest comandant mare? Ai?

PARTEA A DOUA

1

Strîngînd între dinţi pipa din rădăcină de pin de Oregon, căpitanul Harry Brown stătea la cîrma schoonerului [1] său „Polar Beay", care naviga cu viteză mică în apropierea coastelor Alaskăi.

Era un om gras, de vreo patruzeci de ani, cu corpul colţuros. Cascheta de ploaie, galbenă, îmbibată cu ulei, îi întinerea obrazul. Îşi ţinea mîinile grele şi puternice în buzunarele hainei americane, de stofă bleumarin. Întreaga lui îmbrăcăminte era numai buzunare, tighelite cu aţă roşie şi întărite la toate patru colţurile cu capse de metal. Avea buzunare peste tot, pe piept, pe picioare, lîngă genunchi, pe şoldurile late — toate umflate de prea mult conţinut. Părea că haina aceasta îi foloseşte ca depozit de bagaje.

Nasturii de metal, „bucuria celibatarului", erau totuşi ciudaţi pentru o „uniformă de marinar", fiindcă pe ei strălucea... o locomotivă.

Harry Brown, navigator cu practică, nu numai că nu avea brevetul de căpitan de cursă lungă [2], dar nici

---

[1] Corabie de dimensiuni submijlocii, deosebindu-se de goeletă numai prin aceea că are amîndouă catargele de înălţime egală. (n.t.)

[2] Brevet care dă dreptul posesorului să comande vase oricît de mari, în orice mare sau ocean. (n.t.)

măcar pe acela de căpitan de cabotaj.[1] Nu purta pe uniformă nici un grad. Însă toate acestea nu-l împiedicau să cunoască minunat marea. Era în stare, și chiar îi plăcea să întreprindă curse primejdioase prin Oceanul Înghețat cu „Ursul Polar" al său, care dacă îi lăsai la o parte numele pompos, rămînea o simplă corabie de contrabandă.

În afară de căpitan, tot echipajul nu se compunea decît din doi tineri: lunganul de mister Harlow, timonier[2] dibaci, și mecanicul de vas Jim, un coțcar blajin, tip flușturatic, care îndeplinea în același timp funcțiunea de bucătar. Amîndoi se fuduleau în uniforme și chipie asemănătoare cu ale căpitanului și, desigur, se mîndreau cu acest semn de democrație pe mica lor corabie de 120 de tone încărcătură.

Toți trei stăteau la timonă, căutînd încordați să pătrundă cu privirile ceața deasă și, ca niște hoți de noapte, se strecurau atenți cu vasul lor ascultător spre locul de acostare, navigînd în lungul coastelor Alaskăi.

În ultima vreme se întîmplaseră pe aici fapte ciudate. În lunga lui practică de marinar, căpitanul Brown trecuse nu o dată, în plină și limpede lumină a zilei, prin fața orașului Nome, unde de multă vreme era vameș mister Karry. La fiecare călătorie se întîlneau ca niște prieteni:

— Hello, mister Brown!

— Hello, mister Karry!

După schimbul acesta de amabilități, căpitanul lua drumul spre insule, ca să ajungă la țărmurile posomorîte, însă bogate, ale peninsulei Ciukotka. Așa merseseră treburile întotdeauna.

— Însă de la un timp, aceste minunate obiceiuri ale Nordului au zburat la mama dracului, s-au risipit ca fumul! spunea mister Brown.

Așa, din senin, sau poate era urmarea vreunei politici înalte, fapt e că, deodată, domnului Karry i se năzărise să oprească vasele de contrabandă, ba chiar să le și întoarcă din drum... Dar, la urma urmei, asta era

---

[1] Brevet care dă dreptul la comanda unor vase de tonaj limitat și numai în apele pentru care a fost eliberat. (n.t.)

[2] Cîrmaci. (n.t.)

treaba lui! Căpitanul Brown cunoştea atît de bine strîmtoarea şi apele care scăldau ţărmul Ciukotka, acest ţinut porto-franc[1], încît putea să treacă, legat la ochi, cu „Ursul polar" prin ceaţa groasă, pe lîngă vama domnului Karry, fără să-i tulbure liniştea.

Ceaţa se împrăştie tocmai la timp. Alaska rămăsese în urmă. Soarele polar, orbitor de luminos, apăru în toată strălucirea, iar în albastrul gheţurilor plutitoare, rărite, se aprinseră sclipiri blînde şi liniştite. Schoonerul naviga ascultător, în zigzag, înaintînd repede printre sloiuri, ca o sanie trasă de cîini printre îngrămădirile de gheţuri. Toţi cei trei membri ai echipajului se găseau într-o minunată dispoziţie: în sfîrşit se smulseseră din înăbuşitoarea Americă, pentru a respira liber „la ţară", în spaţiile Arcticei!

Ruşii erau departe, aveau bătaie de cap cu o revoluţie oarecare, trebuia deci să fie cineva care să aprovizioneze cu tutun pe vînătorii de pe ţărmurile acestea, care produceau cu duiumul piei de vulpi, albe ca zăpada!

Aşa gîndeau veselii noştri tineri.

Căpitanul Brown, ca şi tovarăşii săi de curse lungi, se simţeau în aceste ape incomparabil mai bine decît la ei acasă.

Aerul curat, limpede, precum şi interesanta şi mănoasa lor îndeletnicire le măreau pofta de mîncare.

Ca să se distreze, bucătarul Jim împuşcă o morsă care dormita pe un mare sloi plutitor. Apoi sări sprinten pe gheaţă, spintecă burta animalului şi scoase un ficat uriaş. Îi mai luă şi colţii pe care îi rupse cu un mai, ca să-i aibă amintire din acest voiaj — şi vasul, fără să mai întîrzie, porni în plină viteză înainte, pe marea liberă şi curată.

În curînd, „Ursul polar" ancoră aproape de mal, într-un loc unde se vedeau trei iarange ciukce. De la ţărm se desprinse numaidecît o baidară de piele în care se îngrămădiseră toţi locuitorii aşezării, chiar şi pruncii şi moşnegii. Pe cine l-ar fi răbdat inima să

[1] Scutit de vamă. (n.a.)

rămînă la mal, cînd putea să vină și să vadă tîrgul de pe corabia americană?

Oamenii se cățărară repede pe bord, unde începură să cerceteze cu mare curiozitate pe americani și feluritele mărfuri legate bine pe punte.

Prăvălia plutitoare a căpitanului Brown îi atrăgea pe vînători; erau ospătați aici nu numai cu mîncare, ci și cu băutură. Și doar orice om după ce bea își simte inima mai bună, mai veselă; iar tîrgul se face atunci cu o plăcere deosebită.

Mister Brown cunoștea perfect limba ciukce și nu era de loc zgîrcit. Porunci numaidecît să li se dea tuturor oaspeților ceai și chiar galete cu bicarbonat, cîte două legături de fiecare. Vînătorii se apucară să bea cu plăcere ceaiul, chiar pe punte.

Mister Brown întrebă, cu zîmbetul unui binefăcător:

— Sînt multe vulpi albe pe țărm?

— Foarte multe — răspunse un vînător bătrîn. Și urși albi, foarte mulți! Vulpi, hermine, popîndăi, blăni de lup.

Altul adăugă:

— N-a trecut încă nici o corabie. Tu ești primul care vii în vara asta.

— Charley Nas-Roșu a cumpărat multe vulpi peste iarnă?

— Foarte multe! Foarte multe! răspunse fără viclenie un vînător în vîrstă, terminîndu-și ceaiul. Toate vulpile albe i le-am vîndut lui. Pentru tine mai am numai trei: uite-le aici, în sac.

— Nu ai mult creier în cutiuța asta a ta! Tu nu știi oare că Charley Nas-Roșu e șarlatan? I-ai dus lui tot ce-ai avut! Trebuia să ții toate vulpile albe pentru mine. Vara trecută n-ai fost mulțumit de mine? Ce, puțină marfă ți-am dat eu? Îți vinde mai bine Charley Nas-Roșu? Eh! Capul tău nu lucrează de loc cum trebuie! Ai în el creier de pasăre! spuse dojenitor mister Brown, bătîndu-l peste țeasta dezgolită cu degetul gros, noduros, și privindu-l iscoditor.

Vînătorul se ridică, rîse cu vinovăție și, schimbîndu-și stîngaci greutatea de pe un picior pe altul, spuse:

— Am avut nevoie tocmai iarna să cumpăr pușcă. Și gloanțele s-au terminat. Tutunul s-a terminat tot, și ceaiul la fel...

Mister Brown îl întrerupse :

— Dar măcar vulpile astea din sac sînt bune ? Poate că mie mi-ai lăsat resturile : ce n-a vrut să ia Charley Nas-Roșu.

— Nu. Vulpile sînt bune.

— Atunci fă-te-ncoa, după mine !

Căpitanul coborî în cala deschisă de la pupă. Se așează pe una din numeroasele lăzi și scoase îndemînatic din buzunarul de la piept două pastile de gumă de mestecat. Una i-o aruncă vînătorului, care fu cît pe-aci s-o prindă cu gura. Desfăcînd învelitoarea celei de-a doua, Brown și-o vîrî în gura sclipitoare cu dinți de aur. După aceea, scoase cu nepăsare, din buzunarul de la spate, o sticlă turtită de whisky și-i aruncă bătrînului o privire șireată.

Obrazul acestuia se aprinse ; ochii îi sclipiră.

— Crezusem că ești prietenul meu — începu mister Brown, tot aruncînd sticla și prinzînd-o din zbor. Cînd colo, tu ești prieten cu Charley Nas-Roșu ! Și, cu mișcări încete, puse sticla la loc în buzunar.

— Mai am o blană de urs în iarangă ! strigă vînătorul.

— Urs ? *All right !* Va să zică tot mai judeci puțin ! Atunci am să te socotesc și de aici înainte tot prietenul meu.

Zicînd acestea, scoase din buzunarul de la genunchi o cană metalică, pliantă.

— Na, ține !

Căpitanul scuipă guma de mestecat din cală de-a dreptul peste bord, ca să tragă și el cîteva înghițituri din sticlă.

Vînătorul gusta dinainte plăcerea băuturii, ținînd cana în mînă, zîmbitor, și uitîndu-se în gura americanului. Pe urmă, pierdut de încîntare, scoase încet, cu două degete, guma de mestecat din gură, o strînse în pumn și dintr-o mișcare turnă whiskyul pe gît.

— Bu-u-un ! făcu, cu glasul cîntător.

Căpitanul îi mai turnă, nedîndu-i dinadins nimic să mănînce. De altminteri, nici vînătorul n-ar fi vrut să strice gustul apei de foc.

— O, un căpitan ca mine n-ai să mai vezi tu!

— Foarte bun căpitan, foarte bun! Căpitanul bun la suflet! îl lăudă bătrînul, cu limba împleticită. După aceea strigă afară: Ciovka! Adu repede blana de urs din iaranga mea!

Curînd, tîrgul fu gata. Mister Brown ieşi pe punte şi porunci să se pregătească schoonerul de plecare.

— Mister Brown — spuse timonierul Harlow, zîmbind scabros — Jim e ocupat. E o fată la el, în sala maşinii.

— *God damn!* Trebuie să ştii cînd e timp de dragoste! Acum e cazul să ne grăbim ca să terminăm treaba! mormăi căpitanul, nemulţumit.

„Ursul polar" îşi reluă drumul spre nord. Marea nici măcar nu mişca şi schoonerul mergea repede în lungul ţărmului. De pe malurile stîncoase se ridicau, ţipînd, stoluri de păsări, neliniştite de tragerile cu cartuşe oarbe, şi se roteau ca fulgii de zăpadă în viscol. Marea era eliberată de gheţuri. Totul prevestea o călătorie izbutită. Căpitanul Brown stătea la timonă, privind în depărtare.

— Ei, cum e începutul, mister Brown?

— *Very good,* mister Harlow! Omul meu e acum stăpîn pe marfă americană în valoare de exact unsprezece dolari şi cincizeci şi doi de cenţi. Vulpile albe îmi revin astfel în jurul a doi dolari şi jumătate bucata. Blana de urs e adevărat că nu-i cine ştie ce, dar în America tot costă ceva mai mult decît am plătit-o aici!

Hohotiră veseli, tulburînd cu rîsul lor puternic ţărmul pustiu.

Mister Brown ca şi ceilalţi membri ai echipajului nu erau yankei adevăraţi. Emigraseră de peste ocean în America şi se îndeletniciseră acolo cu cele mai felurite treburi. Cutreieraseră noul continent în lung şi-n lat, cunoşteau Mexicul şi California tot atît de bine ca Alaska sau ţărmurile Ciukotkăi.

Cu cinci ani în urmă fondaseră o mică societate pe acțiuni, cumpăraseră schoonerul, îl botezaseră „Ursul polar" și îi spuseseră: „Tăticule, acum să ne duci chiar la urșii albi!" și se îndreptaseră spre țărmurile Ciukotkăi ca să-și încerce norocul, știind că drumul aici e liber oricînd și pentru oricine. Țara posibilităților deschise, țară porto-franc!

Cît ținuse iarna, mister Brown își pregătise în America noua sa expediție. Colindase depozitele cu mărfuri învechite din Seatle, în Frisco, cum spun ei orașului San-Francisco, și cumpărase pe nimic aceste lucruri care de mult își pierduseră valoarea inițială. Pe țărmurile Ciukotkăi ele trezeau însă luciri înflăcărate în ochii vînătorilor.

— Mister Harlow, mă gîndesc să ancorăm în fața cătunului Loren. Charley Thomson, bătrînul ăsta îmbuibat, are să înnebunească auzind ultimele noutăți ale anului. E adevărat că preferă să afle numai știrile de anul trecut, însă, *god damn*, îi vom spune cu de-a sila! Lasă-l să înghită hapul ăsta rău la gust!

— Mister Brown, îmi și închipui cum are să izbucnească indignarea roșcovanului cînd o să afle că North Company trimite aici, din Vancouver, un vapor așa de mare ca „Biceaimo". Treizeci de zile și treizeci de nopți are să umble cu capul buimăcit.

— O, mister Harlow, de supărare are să-și înghită ochelarii!

Și din nou americanii izbucniră veseli în rîs.

În depărtare luci șters acoperișul zincat al magaziei lui Charley Thomson.

„Ursul polar" nu apucase bine să lase ancora cînd o baidară indigenă, cu vîsle, se desprinse cu multă gălăgie de la țărm, ieșindu-i în întîmpinare. La un loc cu vînătorii din barcă se vedea și mister Thomson.

— *Hello*, mister Brown! strigă el, cățărîndu-se pe scara de frînghie.

Mister Harlow alergă la parapet și, întinzînd mîna-i lungă, trase cu îndemînare pe punte trupul greu al vizitatorului. Intrară numaidecît în cabina îngustă unde se găsea căpitanul.

Mister Thomson se afundă în fotoliu. În dreapta lui se așează căpitanul, în stînga Harlow.

Jim puse pe masă cafeaua fumegîndă și fructe, înclinîndu-se cu o bunăvoință exagerată.

— *Please*, mister Thomson! îl îmbie căpitanul. Aici la dumneavoastră doar nu cresc portocale! Gustă și simte-te pentru o clipă în lumea civilizată.

— *Thank you!* Prefer să-mi umplu pipa cu tutunul dumneavoastră proaspăt „Prince Albert".

Mister Harlow îi întinse numaidecît cutia frumoasă pe care se vedea imaginea unui gentleman elegant, cu barbișon, îmbrăcat în frac — prințul Albert.

Mister Thomson trase îndelung în piept tutunul aromat, pînă ce, în sfîrșit, se hotărî să întrebe:

— Ce noutăți în America, mister Brown?

— O. K.! rîse căpitanul. Dar de cînd ai început, mister Thomson, să te interesezi înainte de vreme de noutățile din lumea civilizată? Nu ții să le afli la timpul lor, din ziarele de anul trecut?

— Mi-e frică să nu mor pînă atunci, mister Brown. Știi singur ce timpuri curioase trăim. Noutățile trebuie aflate fără întîrziere, îndată ce survin.

— Da, mister Thomson, ai dreptate. Asta e legea omului de afaceri. Încetineala costă bani! Ei bine, din partea mea, fie! Sînt foarte multe noutăți. Un vagon de noutăți!

— Mai mult decît un vagon, mister Brown! se repezi timonierul Harlow. Un întreg „Biceaimo"!

— Pe scurt, mister Thomson, ne-am pomenit cu toții în vîrtejul unei politici internaționale. Țările fac politica asta la ele acasă și nu știu pentru ce trebuie să pîrîie buzunarele noastre. Da, da, tocmai așa: să pîrîie! Te întreb, spune-mi dumneata, care ai o experiență îndelungată, ce înseamnă asta?

Căpitanul Brown se opri, trase din pipă, apoi reluă:

— Uite, chiar și aici, în colțul ăsta de lume blestemat și părăsit! Ai fi spus: cui îi trebuie? Ai? Care din oamenii mari de afaceri ar fi dispus să-și murdărească mîinile cu grăsime de focă? Și uite, mister Thomson, se găsesc unii, și încă de cei mari, care au început să-și întindă încoa' labele lacome și nesățioase.

Rechinii ăştia ne vor înghiţi de vii, fără milă, pe noi, peştişorii cei mici, aşa, să nu rămînă nici urmă! Făcu o strîmbătură atît de acră, încît numai cu asta ar fi putut să indispună pe cel mai nepăsător om. Chiar şi aici, ne leagă de mîini şi de picioare, mister Thomson!

— Dar cine ne leagă? întrebă încet şi în aparenţă liniştit Charles, care era totuşi destul de tulburat.

— Bolşevicii, mister Thomson! Bolşevicii! Fel de fel de revoluţii. Ştii, desigur, despre revoluţia rusă din 1917.

— O da, ştiu!

— Ştii oare că la început această revoluţie fusese numai în jurul Moscovei?

— Da, am citit ziarele.

— Ei, acum îndrăznesc să-ţi aduc la cunoştinţă că ai rămas în urmă cu un an, în care s-au petrecut fapte foarte interesante. Astăzi, în anul 1923, noi cei de faţă avem cinstea să stăm de vorbă în apele bolşevice. Ce zici despre asta? Nu-i aşa că bolşevicii ăştia s-au arătat băieţi iscusiţi? Însă necazul nu e ăsta: e altul! Bolşevicii au cedat societăţii North Company toate drepturile de organizare a comerţului în Kamciatka şi pe ţărmurile Ciukotkăi. Asta, vezi, e concesiune în toată regula, iubite mister Thomson. Şi nu mai tîrziu de o lună, ţărmurile acestea triste vor răsuna de urletele vapoarelor din Vancouver. Vor urla aici ca şacalii în deşert. Chiar numai urletele lor şi ar putea face să-ţi plesnească inima! Ştii, mister Thomson, că vaporul „Biceaimo" al societăţii North Company se şi găseşte la cheiurile Friscoului? Asta înseamnă zece mii de tone încărcătură!

Căpitanul Brown tăcu un timp, îşi umplu pipa şi scoase rotocoale de fum.

— Zece mii de tone, mister Thomson! Nu se compară cu cele o sută douăzeci ale bietului meu „Urs polar".

Ascultînd cuvînt cu cuvînt spusele căpitanului, respiraţia lui Charley se oprise. E adevărat că ştia despre concesiune din ziare, însă pînă acum nu crezuse în seriozitatea ei. Părea de rîs să crezi că North Company se va interesa într-adevăr de aceste meleaguri. O so-

cietate care dispune de o flotă de o sută patruzeci de vase! Însă acum căpitanul Brown îi spulberase îndoielile. Realitatea fatală îi atîrna vizibil deasupra capului. I se părea că îl și vede pe „Biceaimo" din portul Frisco.

Între timp, căpitanul continua să azvîrle noutățile, făcîndu-le dinadins mai negre:

— Știi, mister Thomson, North Company va construi aici factorii, ca pe malurile golfului Hudson. Va aduce o mare cantitate de mărfuri de prima calitate. Înțelegi a'ce miros toate astea? Numai de mirosul ăsta, și îți vine să fugi! Căpitanul își agită brațele. Numai că n-ai unde fugi decît în Marte! Judecînd după ziarele 'americane — continuă el — comerțul aici va fi monopolizat și reglementat aspru, în ceea ce privește plafonul blănurilor exportate și al mărfurilor importate. Asta o pretinde guvernul rus. Da, ce frumusețe! Ai să vezi cum tinerilor 'aceștia din Rusia bolșevică le va trece prin cap să controleze North Company! Atunci să vezi ce-o să fie aici! Crezi dumneata că sălbaticii 'ăștia, care pînă azi ne dădeau, de bine de rău, posibilitatea să trăim, au să mai vină să tîrguiască la mine sau la dumneata, afară doar dacă nu vom vrea să dăm marfa în pierdere? Nu! Se va găsi și în capul lor o fărîmă de creier, sau măcar instinctul animalului, care să le spună pe ce urmă e mai bine de mers. Fii sigur de asta, mister Thomson!

Mister Thomson își scoase 'ochelarii cu ramă de os și se apucă să-i șteargă, fără nici un rost. În zbîrciturile adînci ale obrazului i se iviră picături de sudoare. În clipa aceasta, căpitanului Brown îi veni o idee strălucită: oare nu s-ar putea folosi de situație ca să înhațe blănurile pe care stătea maimuța asta bătrînă din fața lui?

— Sînt nevoit să te amărăsc și mai mult, iubite mister Thomson. Probabil că reprezentantul firmei dumitale n-are să se mai arate pe aici. N-o să-i convină să treacă ilegal 'linia de vamă a lui Karry.

Prinzînd intenția căpitanului, Harlow întări:

— Asta e foarte adevărat!

— Da, da, mister Thomson! continuă Brown. Poţi să te trezeşti în situaţia unuia sub care putrezesc blănurile. Cu noi e altă socoteală. Noi ne bizuim pe risc: ne-am strecurat, şi gata! Pe cînd „Olaf" al dumneavoastră reprezintă o firmă pe deplin serioasă. Şi apoi e un vas de o mie cinci sute de tone!... Iată noutăţile, mister Thomson!

Căpitanul se ridică, scuipă prin luminator şi începu să se plimbe prin „salonul" îngust.

— Ce să fac cu blănurile? întrebă Charley, speriat.

— Chibzuieşte şi dumneata!... Şi acum, ca vechi locuitor aici, spune-mi în ce loc e mai nimerit să arunc ancora ca să termin mai repede cursa asta? Nu e exclus ca vreo canonieră sovietică să-şi facă de lucru pe-aici şi să mă ducă în vreun port nedorit. Adevărul e că încep să cred în flăcăii ăştia sovietici!

Mister Thomson se ridică, îşi şterse încă o dată ochelarii, apoi răspunse încet, vag:

— O să vedeţi singuri unde este mai bine... De altfel, opriţi-vă şi la Enmakai. Se spune că la Alitet se găseşte anul acesta cîte ceva.

Şi coborî în barcă, stăpînit de simţăminte apăsătoare

— *Good bye*, mister Brown! Fă tîrgul bine cu Alitet! Mai tîrziu ai să înţelegi că asta e în interesul nostru comun.

— *All right!* mister Thomson!

Inima „Ursului polar" începu să bată. Pînzele întinse prinseră vîntul prielnic şi, mînat de forţa dublă, vasul porni mai departe, spre nord.

— Ce crezi, mister Harlow, cum se simte mister Thomson?

— Cred, mister Brown, că la noapte are să-i crape inima!

Contrabandiştii se porniră pe rîs. Harlow scoase din buzunar sticla turtită şi trase cîteva înghiţituri zdravene.

— Şi dacă într-adevăr îi crapă inima, ceea ce se va întîmpla cu siguranţă, atunci, mister Brown, la întoarcere are tot rostul s-o luaţi pe Mary de nevastă. Nu vom putea să cumpărăm noi atîtea cozi cîte a cumpărat peste iarnă acest respectabil sir!

Căpitanul plescăi din limbă și, pe jumătate serios, răspunse :

— O. K.! mister Harlow! Cu o moștenitoare ca asta, oricît ar fi de aspre legile financiare, se deschid ușor seifurile băncii naționale Dockstair Hutton din Washington. Poate calea aceasta e mai bună decît aceea pe care o plănuiam cînd vorbeam cu tata-socru!

Mister Harlow hăhăi slugarnic și spuse, vîrîndu-i-se pe sub piele :

— Se aude că bătrînul are acolo un cont de vreo două sute de mii de dolari. Cu banii ăștia poți să aranjezi cîte ceva în America...

2

În vara aceasta înfățișarea cătunului Enmakai se schimbase mult. Nu departe de iaranga lui Alitet se ridicase o construcție în felul cum au numai *tanghii*. Îi aparținea lui Alitet și o folosea ca depozit de blănuri. Pereții, făcuți din dril american întins pe stîlpi, lăsau să se filtreze înăuntru destulă lumină, de aceea depozitul n-avea nici o fereastră. Acoperișul era făcut la fel ca la mister Thomson, din tablă ondulată zincată, lucitoare. Razele de soare, pătrunzînd printre nori, deși slabe, izbuteau să-l încălzească, astfel încît în interior aerul era uscat. De departe, magazia părea o casă mare și bogată.

Însă adevărata bogăție era înăuntru : pe cinci rînduri lungi de curele de morsă atîrnau cîte două sau cîte patru vulpi albe, vulpi roșii, vulpi albastre, lupi polari, una peste alta cam o mie de cozi. Într-un colț stăteau, îngrijit așezate, pieile de urși albi, tăbăcite. Într-un alt colț era un munte întreg de colți de morsă și fanoane de balenă.

Lui Alitet îi plăcea să intre în magazie. De fiecare dată cerceta cu multă luare-aminte blănurile, scuturîn-

du-le de cozi. O atît de mare cantitate de blănuri nu avusese niciodată pînă acum! Charley îl ajutase să ajungă un adevărat negustor. Ochii îi luceau de cîte ori se gîndea la marele tîrg pe care avea să-l facă în vara asta.

Astăzi, chiar intrase de cîteva ori în magazie și, de fiecare dată, ochiul lui deprins descoperea cîte un neajuns: ba vulpile albe nu erau puse bine spre lumină, ba vulpile roșii nu erau destul de curățate de grăsime, ba mai trebuiau cercetate încă o dată blănurile de urs. Vocea lui răsuna poruncitoare din depozit, făcîndu-l pe Tumatughe să alerge ca un nebun.

Omul scotea repede blana și se apuca să frece cu făină de secară partea necurățată bine de carne, răzuind resturile de grăsime, fără ca măcar să-i treacă prin gînd că din această făină se face pîine.

Depozitul de marfă îl ridicase pe Alitet și mai mult în ochii vînătorilor din împrejurimi. Numai bătrînul Vaal și fiul lui, Vaamcio, nu vedeau cu ochi buni această nouă construcție ivită în așezarea lor.

Atteneut, o femeie tînără, a treia nevastă a lui Alitet, intră în depozit. Era soră bună cu Narghinaut, prima lui nevastă. Alitet o adusese de curînd, luînd-o de la Kaino, căruia nu-i lăsase în schimb nici măcar o javră de cîine.

— Tumatughe, s-o înveți pe Atteneut cum se lucrează pieile — porunci stăpînul. Ea n-a avut unde să învețe așa ceva. Bărbatul ei, Kaino, e vînător prost; ea a avut rar în mînă o vulpe albă.

După ce mai dădu unele dispoziții, Alitet ieși plin de importanță din magazie și se îndreptă cu pasul rar și măsurat spre foișorul de pe deal.

Din acest foișor urmărea de obicei cetele de morse în trecere și observa tot ce se întîmplă pe mare. Stîlpul din care era făcut, găsit pe țărm, fusese probabil catargul vreunei străvechi fregate. La baza lui rămăsese sculptat artistic bustul unui curtean de pe vremea Ecaterinei a II-a, cu o perucă executată fără cusur. Acum catargul era înfipt în pămînt pe țărm și capul sculptat se zărea din iarbă. Stinghii bătute în stîlp formau o

scăriță care ducea pînă la gabie, mica platformă de observație din vîrf.

Alitet se cățără pînă sus, privi prin binoclu și deodată începu să strige din toate puterile:

— Vapor! Vapor!

Lumea se repezi afară din iarange, iar cîinii începură să latre speriați de învălmășeala care cuprinsese toată așezarea. Oamenii priveau cu luare-aminte pe marea fără ghețuri. Alitet coborî din foișor, îi dădu binoclul lui Tumatughe și îi porunci:

— Urcă-te și vezi ce vapor este!

Vînătorul se cățără repede sus. Fiecare ar fi vrut să se urce și să privească de acolo, însă Alitet nu îngăduia acest lucru decît lui Tumatughe.

— Alitet, vine corabia! Vine Brown! strigă acesta.

Alitet se apropie în fugă de piciorul foișorului.

— Vapor, ori corabie?

— Corabie, Alitet! Cu pînze!

— Uită-te mai bine!

— Ehei! strigă vînătorul și își aținti mai atent privirile asupra micii corăbii care înainta în lungul țărmului. E corabie, Alitet. Ochii mei văd bine. Este Brown. Corabia are două catarge.

Alitet se întoarse spre vînătorii care îl înconjurau:

— Cînd corabia are să oprească, să nu îndrăzniți să vă duceți acolo! Lasă să vină americanii pe țărm, la noi. Au și ei barcă.

Apoi se îndreptă spre iarangă, intră în polog și își scoase cămașa de blană, în locul căreia îmbrăcă una cadrilată, americană.

— Tîgrena, dă-ți jos îmbrăcămintea de blană; îmbracă cealaltă, de pînză. Acum vor sosi americanii. Fă repede supă de ren. Numai să pui sare cum te-am învățat. Vezi să nu uiți iarăși! *Tanghiilor* nu le place fără sare. Să pui albioare rotunde, de la *tanghi*, și degete de fier, cuțite, toate să fie ca la masa lui Charley. Carnea s-o prăjești fără apă, numai cu grăsime albă, cum gătesc ei. Cînd ai să stai la masă cu albii, să nu iei carnea cu mîinile: s-o iei cu degetele de fier...

Tîgrena dădu din cap, oftînd. Avea de făcut o muncă grea: să pregătească mîncare americană. Mai plăcut era să hrănești cîinii cu carne murdară.

Fiecare din nevestele lui Alitet avea îndatoririle ei. Una vedea de cîini, alta de gospodărie, a treia îndeplinea însărcinări felurite. În ultimul timp, Alitet o învățase pe Tîgrena să gătească mîncare ca americanii. E adevărat însă că nici el singur nu se prea pricepea la așa ceva.

Cumpărase muștar, piper, ceapă și alte condimente. În gospodărie apăruseră farfurii, furculițe și celelalte lucruri pe care le văzuse pe masa lui Charley.

Bineînțeles că nimeni din familie și nici chiar Alitet nu voia măcar să guste aceste mîncăruri ale *tanghiilor*. Dar se întîmpla să fie un *tanghi* în trecere și atunci trebuie să vadă că Alitet este un adevărat american. Pentru o asemenea împrejurare, Tîgrena trebuia să lepede de pe ea blănurile și să îmbrace rochii de pînză. Asta era vrerea lui Alitet, el adusese cu încăpățînare în casă acest fel de viață, care îi era străin chiar lui însuși.

Adusese o lădiță în care păstra ceapă, sare, ciuperci, bulion, cartofi uscați, piper și încă multe altele.

„Încearcă de fă din toate astea o fiertură! se gîndea Tîgrena. Nici cîinii nu au să mănînce asemenea mîncare! Și de ce să strici bunătate de carne de ren cu astfel de scîrnăvii puse în cutiuțe?"

Privi cu silă produsele *tanghiilor* și strîmbă din nas. I se părea neplăcut să pună mîna pe ele. Luă cu dezgust o ceapă, pe care se apucă s-o taie de-a dreptul pe podea. Simți deodată o durere ascuțită în ochi, care începură să-i lăcrimeze. Aruncă ceapa cît colo, închise ochii și se apucă să-i frece tare cu mîna.

„De ce să strici carnea de ren cu ceapa care miroase urît? Ori cu sarea asta care roade limba și gura, și care-ți face greață?"

Deschise borcănelul cu piper și cercetă cu luare-aminte acest nisip negru. Făcîndu-și curaj, se hotărî să-l guste: turnă de-a dreptul din borcan pe limbă. Deodată se repezi afară, țipînd desperată, se aruncă la

pămînt și începu să lingă iarba de zor, ca să-și cureţe limba.

Alitet se apropie de ea.

— Ce urli așa ca o lupoaică ? o întrebă, nepăsător.

— Am gustat din mîncarea *tanghiilor*. Acum sigur că am să plesnesc !

— Proasto, asta-i fiindcă nu ai obișnuinţă ! Doar *tanghii* o mănîncă și nu plesnesc. Ai să te deprinzi și tu. Corabia va sosi repede. Du-te și fă imediat mîncare americană !

Obrazul Tîgrenei era roșu, iar în gură parcă îi pusese cineva foc. Se ridică și se întoarse în polog.

Carnea din ceaun începuse să fiarbă. Ce frumos mirosea... Asta era mîncare adevărată ! „Și uite, acum trebuie s-o stric, s-o fac americănească !"

Aruncă în ceaun o mînă de sare, se gîndi că nu e de ajuns și aruncă încă una, apoi o a treia. Își scutură mîna cu silă, după care o șterse de încălţări.

Privind în lădiţa cu alimente se gîndea : „Din ce cutiuţă să mai pun în ceaunul cu mîncare pentru *tanghii* ?"

Încetul cu încetul, goli în ceaun toate borcanele și cutiuţele, gustă fiertura, scuipă și spuse :

— Și *tanghiilor* le place o mîncare scîrboasă ca asta !

3

„Ursul polar" sosi cu toată viteza în dreptul Enmakaiului, făcu o voltă semeaţă și se opri ca într-un golf liniștit.

— Aruncaţi ancora ! porunci căpitanul, apucîndu-se el însuși să-i dea drumul cu vinciul de mînă. Ghearele ancorei alunecară sclipind și se scufundară în apă, trăgînd lanţul subţire. Timonierul Harlow strînse pînzele și le legă. Corabia se întoarse cu prora în curent.

Americanii se plimbau pe punte, în timp ce dincolo, oamenii din Enmakai se îngrămădeau pe țărm, arzînd de curiozitate. Nu știau de ce nu le dădea voie Alitet să se ducă pe corabie. Nimeni nu putea să înțeleagă de ce hotărîse el astfel. Poate că începea să se facă *tanghi ?!* Apucăturile lui erau din ce în ce mai de neînțeles, ca și ale albilor.

— Dracu' să-i ia ! Ce se tot bălăbănesc pe țărm și nu pornesc încoa' ? Jim, învîrtește sirena ! porunci căpitanul Brown furios.

Jim puse mîna pe mîner și începu să-l învîrtească din răsputeri. Urletul sirenei se ridică în aer. Părea că asta le place foarte mult oamenilor de pe țărm. Atît de mult, încît încetară chiar să mai arunce cu pietricele în apă. Dar altceva nimic !

Căpitanul îi privea prin binoclu.

— Poate că nu au cu ce să vină, mister Brown !

— Nu vorbi prostii, mister Harlow ! Nu vezi pe țărm baidarele și chiar o balenieră ? răspunse căpitanul, iritat.

— Atunci cu siguranță că sălbaticii ăștia s-au ghiftuit astăzi cu carne de morsă și le e lene chiar să împingă și bărcile la apă ! făcu timonierul, de data asta în tonul căpitanului.

— Jim, pregătește barca !

— Am înțeles, să pregătesc barca, mister Brown !

Întregul echipaj se duse la țărm, lăsînd corabia la ancoră.

Alitet, care îi urmărise printr-o deschizătură a magaziei, ieși abia acum și porni fără grabă în întîmpinarea lor. Cămașa cadrilată îl făcea să se deosebească mult de restul mulțimii. Nu uitase să-și agațe deasupra ochilor cozorocul american, apărător de soare.

— *Hello,* Alitet ! strigă căpitanul Brown, din barcă.

Cînd barca atinse pietrele netede de pe țărm, oamenii o apucară și o scoaseră tîrîș pe uscat, cu americani cu tot.

— De ce ai stat atîta timp și n-ai venit pe corabie ? întrebă Brown, salutîndu-se cu Alitet. Ce, ai sărăcit ? Nu ai pe ce tîrgui ? Sau nu-ți trebuie mărfuri ?

— Şi vînătorului prost îi trebuie mărfuri. Îmi trebuie şi mie, iar vulpi albe am destule. Uite ce depozit e acolo!

— O, e un depozit frumos! Atunci de ce nu te-ai grăbit să vii la corabie?

— Baidarele sînt legate. Şi baleniera e păcat s-o scoţi pentru lucruri mici. Dar barca ta e gata totdeauna. Ştiam doar că ai o barcă.

Americanii se îndreptară spre cătun. Mulţimea înghesuită porni în urma lor, însă Alitet le făcu semn cu mîna să se oprească. Oamenii se întoarseră spre ţărm.

— E un depozit uriaş! observă Brown. Văd că tu ajungi adevărat negustor! *All right!*

Alitet rîse şiret şi se opri cu musafirii în faţa magaziei.

— Aici sînt multe vulpi albe — spuse mîndru, arătînd magazia cu mîna. Toate albe ca zăpada. Toate degresate. Dacă ai adus multă marfă bună, facem tîrg mare. Dacă ai marfă puţină, aştept altă corabie.

Căpitanul se îndreptă spre depozit, făcîndu-se că nu-l aude. Americanii intrară siguri pe ei, ca nişte adevăraţi cumpărători. În faţă le apăru ceva la care nu se aşteptau. Ochii contrabandiştilor se aprinseră.

— O.K.! Aici este de făcut treabă! Oho, şi ce treabă! spuse Brown în englezeşte adresîndu-se alor săi.

Apoi, stăpînindu-şi înflăcărarea, porni fără grabă, negustoreşte, în lungul şirului de vulpi agăţate, scuturînd din loc în loc cîte o coadă. Din mers spuse nepăsător:

— Ai şi vulpi proaste!

Alitet dădu din cap, cu un zîmbet şmecheresc:

—Ne-e-e! Vulpi proaste nu am. Şi, întorcîndu-se spre Tumatughe, îi porunci: Adu repede din iarangă o vulpe nealbită!

Flăcăul aduse într-o clipă o vulpe cu părul foarte scurt, cu pete pe şolduri şi i-o întinse lui Alitet.

— Uite vulpe rea! Priveşte, Brown! Tu eşti negustor, şi ai să recunoşti vulpile proaste. Eu vulpi de astea nu ţin în depozit. La mine vulpile proaste sînt zvîrlite prin iarangă. Femeile mele fac din ele mănuşi. Iar vulpile astea sînt cele mai frumoase. Uită-te bine! Astă-

iarnă au fost multe vulpi albe, bune. Vînătorii nu ţin minte încă o iarnă aşa bună. Nici chiar tatăl meu, Koraughe. Foarte frumoase vulpi albe!

Aşa vorbea Alitet, luptîndu-se să-l convingă pe căpitan.

— O.K.! Vei primi multă marfă de la mine. O, ce multă! Şi mister Brown ieşi din magazie, cu un aer nepăsător, de parcă vulpile nu-l interesau de loc.

— Ei, Alitet, acum să mergi în vizită pe corabia mea Totodată ai să vezi şi marfa.

— Marfa vreau s-o văd aici, pe ţărm. M-am lăsat de vînătoarea de morse: nu-mi mai place marea. Dar mai întîi să mergem în iaranga mea şi să mîncăm. Îmi place foarte mult să cinstesc pe omul american. Am spus să fiarbă un ren bun şi fiertura să fie făcută ca la voi. Vreau foarte mult să vă ospătez.

— Poate e mai bine totuşi să mergem pe corabie!

Alitet făcu o strîmbătură şi se împotrivi.

— Jim — porunci căpitanul — zboară la corabie şi adu alcool; însă mai mult! Şi nu zăbovi!

Mecanicul clipi din ochi şi se făcu nevăzut.

— Vreau ca numai eu să fac negustorie cu tine — îi spuse Alitet căpitanului. Nu vreau ca mărfurile tale să ajungă la alţi vînători. Este aici unul, Vaamcio. Are trei vulpi albe. Şi el o să vrea probabil să facă negustorie cu tine. Dacă ai să faci tîrgul cu el, atunci închid depozitul.

— O, înţeleg! Ce-mi trebuie mie trei vulpi ale lui? Lasă să le ia altă corabie! Eu vreau să fac tîrg cu toptanul, cu tine!

Jim nu se lăsă mult timp aşteptat. Americanii năvăliră zgomotoşi în pologul lui Alitet şi se aşezară pe pieile de ren noi şi pufoase.

Tîgrena, îmbrăcată în rochie de europeană, îşi vedea de-ale gospodăriei. Cînd musafirii îi scuturară mîna, vorbind ceva cu totul de neînţeles, se zăpăci; nu se salutase încă niciodată în felul acesta. Ba Jim, pe nevăzute, îi mai trase şi o mică ciupitură.

Numaidecît apărură pe măsuţa joasă farfurii, furculiţe, linguri şi o oală plină cu supă grasă.

— O.K.! Asta-i ca într-un restaurant american! exclamă căpitanul, făcînd cu ochiul alor săi. Şi se apropie tîrîş, fără să se mai ridice de jos.

Americanii se aşezară în semicerc în jurul mesei. Alitet se aşează şi el, cu picioarele adunate dedesubt, ca un Buda.

— Jim — spuse căpitanul — mi se pare că această *mistress* nu-ţi displace. Nu degeaba ţi se întorc ochii spre ea cu două rumburi [1].

— Mister Brown, bag de seamă că şi ochii dumneavoastră se întorc tot într-acolo, cu trei rumburi! răspunse Jim, respectuos.

Americanii hohotiră.

— Numai eu am de făcut treabă serioasă — se amestecă Harlow, scoţînd din geamantan sticla cu whisky.

— Cănile! porunci Alitet.

Tîgrena se aplecă între Jim şi Harlow, înşirînd pe masă căni mari, smălţuite. Jim o apucă de spate.

— Jim, diavole! strigă Brown. Dacă ai strînge şi parîmele velelor pe furtună tot atît de tare ca pe această *mistress*...

— Trebuie să recunosc, mister Brown, că îmi place al naibii de mult!

— Jim, eşti un fluşturatic! Uiţi că avem treburi aici, ce naiba! Oare nu ştii că în afacerea noastră douăsprezece acţiuni sînt ale dumitale? interveni Harlow, cu ton negustoresc.

Căpitanul puse în faţa lui Alitet o cană plină-ochi.

— Nu vreau whisky! se împotrivi acesta, strîngîndu-şi umerii. Charley spune că un negustor adevărat bea după ce face tîrgul. Numai vînătorii care au două-trei vulpi beau înainte! Ei au nevoie să-şi înveselească inima. Dar inima mea este veselă şi fără asta.

— Ce mai prăpăstii ţi-a trăncănit şi Charley! Oare eu nu sînt un negustor adevărat? Şi uite, sînt gata să beau. Dimpotrivă, adevăratul negustor bea înainte

---

[1] Rumb: cart, veche diviziune a cadranului busolei, valorînd cca. 11 grade. (n.t.)

de a începe tîrgul ! Știu asta mai bine decît Charley. Și Brown goli cana.

La rîndul său, mister Harlow împinse și el băutura spre Alitet și, ciocnind, spuse, încercînd să-l convingă :

— Alitet vrea să bea cu mine !

Însă acesta se dădu înapoi, pe spate și, închizîndu-și ochii oblici, scuturâ mîinile :

— Ne-ne-ne !

Americanii se priviră mirați.

— Mister Harlow, mi se pare că Charley Thomson, șobolanul ăsta roșu, o să ne cam strice treaba ! Asta-i școala lui !

— O, yes, sir ! Sînt de aceeași părere. Dar să nu ne pierdem curajul. N-are să reziste. Văd că începe de pe acum să înghită în sec. Să mîncăm și o să-i mai turnăm după aceea.

Jim, care gustase supa, aruncă lingura pe masă.

— Mister Brown, jur că zoile astea din farfuria mea conțin cel puțin un pound de sare, muștar și piper.

— Jim, ține seamă că gazda nu trebuie ofensată — spuse Harlow. Ai văzut ce de cozi are atîrnate în magazie ? Sînt gata să înghit și șoareci vii pentru ele !

Căpitanul îi atrase atenția cu seriozitate :

— Te închid în lada cu parîme dacă nu lingi farfuria !

— Mister Brown, vă doresc din suflet să vă simțiți bine după această mîncare ! Cît mă privește pe mine, vă rog ca trupul sărmanului Jim să-l duceți mamei mele, la Portland !

Și, apucînd farfuria, începu să soarbă de zor supa, cu înverșunare.

Tîgrena stătea în colțul pologului, cosînd, în timp ce urmărea cu coada ochiului, curioasă ca o focă, pe americanii care înghițeau cu atîta plăcere mîncarea făcută de ea. Ar fi vrut să rîdă, însă nu se cuvenea : mîncarea nu era un lucru de luat în rîs.

Americanii mîncară toată supa, după care femeia le puse în farfurie și carne uscată, prăjită, pregătită tot atît de bogat cu diferite condimente.

— Da, asta e mîncare adevărată ! Gătită ca la americani ! spuse căpitanul, pe un ton de încurajare.

Jim nu se putu stăpîni și pufni în rîs.

— Ei, Alitet, acum, după masa asta bună, trebuie să bei!

— Da, da! Beți voi, beți! Mie îmi place numai să vă cinstesc.

Și americanii trebuiră să bea iarăși singuri.

Tîgrena nu-și mai lua ochii de la ei. Însă cel mai mult o mirase Alitet. Oare el era *tanghi* de mînca atît de lacom această mîncare americană?

Terminînd masa, care fusese plictisitoare din cale-afară, atît pentru americani, cît și pentru Alitet, ieșiră afară din polog, unde, dînd de aer curat, răsuflară din adînc.

Domnea o liniște nemărginită, tulburată numai de zborul stolurilor nesfîrșite de rațe sălbatice. Treceau pe sus, de-a lungul țărmului, într-un val neîntrerupt. Părea că această mare migrație a păsărilor spre nord nu va avea sfîrșit.

Într-un loc unde o limbă de pămînt înainta în mare, Alitet agățase pe stîlpi înalți o plasă lungă. În zborul lor, rațele intrau cu capul în ochiurile plasei și rămîneau prinse, zbătîndu-se. Stolurile următoare, văzînd primejdia, se ridicau mai sus și treceau pe deasupra, scăpînd de cursa lui Alitet.

„Ursul polar" dormita în radă. Americanii îl îmbiară încă o dată pe Alitet să vadă mărfurile pe corabie, însă el se împotrivi cu hotărîre:

— Nu! Marfa e la toți aceeași. Nu-i ca vulpile albe, una bună, una rea. N-ai ce să vezi la marfă. Facem tîrgul de-a dreptul, pe țărm.

Americanii, nemulțumiți, intrară în magazie. Mister Brown se învîrtea tăcut în jurul cozilor, stăpînindu-și întărîtarea. Cum era îmbolnăvit de mîncarea proastă și cerceta enervat blănurile, semăna cu o fiară care scrîșnește din dinți lîngă o pradă greu de înhățat. Astea erau într-adevăr blănuri! Poți să te și socotești stăpînul lor, dar pe de altă parte, dracu' știe ce mai e în stare să născocească diavolul ăsta cu ochi oblici! Unde s-a mai pomenit ca un sălbatic să renunțe la whisky?! Nu cumva s-o fi sfătuit cu roșcatul de Thomson și acum

umblă să-i facă mizerii, lui, căpitanului, om cu experienţă, îmbătrînit în afaceri de acest soi ?

„Dar şi să las treaba neîncheiată — se gîndea Brown — ar însemna să fiu nebun, ori cu totul idiot ! Nu ! Mister Brown va lua toate cozile ! Cu orice preţ ! Cu oricare procedeu din multele procedee cunoscute de el în viaţa lui de pirat !"

— O.K. ! O să facem tîrgul aici, în frumosul tău depozit ! spuse cu o bucurie prefăcută. Şi, aşezîndu-se pe o grămadă de piei de urs, cu picioarele larg desfăcute, îşi puse mîinile pe genunchi. De ce marfă ai nevoie, Alitet ?

Pe obrazul smead al lui Alitet se ivi un zîmbet. Se smulse iute din loc, alergă la şirurile de vulpi şi luă grăbit două blănuri, pe care le scutură sub nasul căpitanului, spunîndu-i şiret :

— Pentru astea, tutun. Numai tutun !

— Cine tîrguieşte în felul ăsta ? Trebuie socotit cît fac toate blănurile tale şi pe urmă ai să primeşti toată marfa deodată. Tu doar nu eşti un vînător prost, ci un negustor adevărat !

— Ba da, sînt prost ! Aici sîntem toţi proşti. Nu pot să le vînd pe toate deodată. Nici de cumpărat nu le-am cumpărat deodată. Am cumpărat cîte o coadă. O să facem tîrgul bucată cu bucată.

— Ai înnebunit, Alitet ! Dacă vom tîrgui aşa, o să rămîn aici o săptămînă. Au să vină gheţurile şi au să-mi arunce corabia pe ţărm.

— Nu, nu ţi-o aruncă ! Ştiu eu. N-au să fie încă gheţuri. Despre gheaţă să mă întrebi pe mine ! Ştiu foarte bine ! Aşteaptă numai, alerg să văd cerul şi după aceea am să-ţi spun fără greşeală.

— Nu-i nevoie ! îl opri căpitanul, enervat.

— Bine, nu-i nevoie !... Uite-aşa atunci : dă pentru două vulpi albe tutun. Numai tutun.

— Oho ! Tu te-ai dezvăţat cu totul să tîrguieşti, dacă pentru o pereche de vulpi albe ceri un singur fel de marfă ! Ai văzut aşa ceva pe ţărmul vostru ? Nici în America nu se tîrguieşte aşa !

— Îmi trebuie mult tutun! O, ce mult! Toţi oamenii din tundră duc lipsă de tutun. Toţi vor să fumeze, dar tutun nu-i! De unde să fie? turuia Alitet. Să vedem pe urmă poate că am să mai iau tutun pentru încă două vulpi! Trebuie să mă gîndesc la toate! Vînătorilor din tundră ce le pasă?! Numai să le dai să fumeze! Dar de gîndit, cine să se gîndească? Eu, Alitet!

— Mister Harlow — spupse căpitanul — du-te cu Jim la bord. Luaţi tutunul în foi „Kentucky". Mai luaţi şi cîteva lăzi cu tutun în pachete „Black-Navy" şi o ladă cu tutun de mestecat.

— Tumatughe, du-te cu ei să le ajuţi — porunci Alitet. Acum puteţi să luaţi baleniera mea, că barca lor e prea mică pentru cărat marfă.

Căpitanul se plimba tăcut prin magazie. Alitet mergea alături de el, tot vorbind:

— Eu am să tîrguiesc bine cu tine; mult timp! Tîrguiala e treabă veselă, ca o sărbătoare bună. Am să-i poruncesc Tîgrenei să facă şi deseară şi mîine mîncare tot ca azi. Am ce trebuie. Nu-i nimic! Ca să ospătezi un om bun, nu ţi-e milă de mîncare!

Amintindu-şi de prînzul abia sfîrşit, căpitanul icni şi nu mai spuse nimic. Îşi pierduse cu totul stăpînirea de sine şi multă vreme nu fu în stare să-şi refacă buna dispoziţie, atît de trebuitoare unei afaceri importante ca asta.

Balotul cu tutun Kentucky, în foi, fu adus în magazie.

— Uite, ia un balot! spuse Brown, întinzînd mîna spre cele două vulpi albe care atîrnau pe umărul lui Alitet.

Acesta îi dădu blănurile, apoi desprinse din mers încă două, dintr-o legătură de patru şi, fluturîndu-i-le în faţă, spuse:

— Încă tutun, pentru asta!

Căpitanul răspunse supărat, schimbîndu-se la faţă:

— Da, da, tu nu mai ştii de loc cum se face tîrgul! Pentru început, hai, ţi-am dat un balot întreg de tutun pe două vulpi. Şi acum vrei iar? Ştii că un balot de ăsta cîntăreşte o sută de funţi englezeşti? Nimeni nu

cumpără așa. N-o să mai facă nimeni tîrg cu tine. Poate tu crezi că tutunul Kentucky e azvîrlit la noi pe țărm și poți să iei cît vrei? Trebuie să-l plătești cu dolari! ...Nu-i totuna cu a prinde o pereche de vulpi albe, care umblă pe lîngă iarangele voastre!

Alitet asculta, gîndindu-se la ale sale: cît tutun îi mai trebuia?

Și după ce tăcu puțin, spuse:

— Alitet știe bine că tutunul crește pe țărmurile voastre, cum crește iarba prin văile apelor la noi. Crește mult tutun! Eu știu. Așa mi-a spus Charley. Na, mai ia două vulpi pentru alt balot!

Aduseră al doilea balot. În sfîrșit, încheiaseră tîrgul pentru patru vulpi albe. Căpitanul se uită cu groază la blănurile care atîrnau: erau vreo mie, dacă nu și mai multe. Cît timp ar fi trebuit ca să termine în felul acesta afăcerea cu sălbaticul?! Și apoi, acum începuse să vadă limpede că, dacă mergea așa, nici toată marfa de pe corabie n-ar fi ajuns.

După ce puse cele două baloturi unul peste altul, Alitet se așeză deasupra. Tutun! Uite colea tutunul! Mirosul lui ascuțit îi gîdila nările. Descusu colțul unui balot, trase afară o frunză, cu care își umplu luleaua, aprinse tutunul proaspăt, oftă ușurat și zîmbi... După aceea mai luă încă o pereche de vulpi.

— Pentru astea, tutun în pachete! Pe urmă am să văd, poate am să mai iau în foi.

Căpitanul îi aruncă înfuriat în nas vulpile tîrguite și porunci să se ia marfa înapoi.

Jim îi dădu nu tocmai politicos brînci lui Alitet de pe baloturi și, împreună cu Harlow, le tîrî afară din magazie.

Zîmbetul de pe obrazul lui Alitet se șterse, sprîncenele i se încruntară. Se repezi spre Tumatughe, strigînd:

— Prostule! Ce stai cu mîinile așa, de parcă n-ai avea oase? Pe *tanghi* trebuie să-i ajuți totdeauna. Ajută-le să ducă marfa la țărm! Chiar și eu am să-i ajut omului american. Și, zicînd, puse mîna pe un balot.

Această politeţe şireată de sălbatic îl făcu pe Brown să turbeze.

— Nu-i nevoie să ne ajuţi ! O să cărăm marfa singuri ! urlă, apucînd două lăzi deodată.

— Ai-ai-ai ! Chiar căpitanul să muncească ?! Ce păcat de căpitan ! La mine o să vină negreşit altă corabie. Dar la nord o să fie greu să tîrguieşti. O să duci marfa înapoi în America !

Şi, ţopăind în urma căpitanului, Alitet continua să-şi arate compătimirea :

— Vînătorii de la nord nu au vulpi albe. Care au fost atîrnă acum în depozitul meu. Dar nu face nimic ! Du-te, du-te la ei şi vezi singur ! Poate au izbutit să prindă pentru tine vulpi văratice, nealbite.

Mîniat de această batjocură, Brown îi porunci să tacă. Alitet se întoarse la magazie.

La ţărm, căpitanul îi întîlni pe Vaamcio şi pe bătrînul Vaal. Ca să-i facă în necaz sălbaticului, se gîndi să cumpere chiar vulpile lor, despre care vorbise Alitet.

— Vaamcio, tu ai trei vulpi albe. Vrei să-ţi dau pentru ele baloturile astea două de tutun ?

Flăcăul îl privi fără să înţeleagă, dar bătrînul Vaal răspunse zîmbind :

— Ce să facem cu atîta tutun ? Vaamcio nu este negustor. Noi n-o să fumăm în toată viaţa noastră atîta tutun.

Jim terminase de încărcat totul în barca pe care o împinseră cu greu pe apă. Deodată se auzi strigătul lui Alitet, venind în fugă spre ei :

— Staţi ! Staţi !

Americanii se întoarseră la mal, presimţind că au învins. Alitet sosi în goană gîfîind şi, scoţînd din sîn o mică piele de hermină, i-o întinse căpitanului :

— Na, ia pielicica asta, pentru foaia de tutun pe care am fumat-o din balotul tău !

Mister Brown împinse barca fără un cuvînt şi porniră de la mal.

„Ursul polar" cîrmi scurt şi puse capul spre nord.

Alitet se urcă în foişor de unde urmări corabia mult timp, pînă ce o pierdu din ochi.

4

Soarele de la miezul nopții își scălda marginea în apa rece a mării. Roșul aprins al apusului cuprinsese toată zarea. Oamenii din Enmakai dormeau adînc. Numai copiii se zbenguiau, aruncînd cu pietricele în apă, în vreme ce bătrînii se foiau pe lîngă iarange. Ziua lor începea cînd se termina aceea a vînătorilor. Pe copii îi trezea soarele polar de noapte și ei hoinăreau în lungul țărmului, mestecînd din fugă varză de mare, sau alergau în tundră, la lacuri, unde adunau ouă de rață.

Numai unul dintre vînători nu dormea: Tumatughe. Alitet îi poruncise să stea de veghe în foișor și să urmărească prin binoclu dacă nu se mai vede vreo corabie.

Alitet se tot răsucea pe blănuri, fără să poată adormi. „Nu e bine că Brown s-a supărat atît de tare — își spunea. Acum poate o să împrăștie zvonul că Alitet e rău și nici un căpitan n-o să mai vină la Enmakai". Felurite gînduri negre îl frămîntau în liniștea nopții, nelăsîndu-l să doarmă.

Dar și echipajul schoonerului care naviga în lungul țărmului era în toane tot atît de rele.

— Ce credeți, mister Brown, facem bine că ne întoarcem la Alitet?

— Nu e prea bine ceea ce facem, mister Harlow. Dar în situația noastră ce altceva mai bun ai putea să-mi recomanzi? Dacă își face iarăși drum pe aici bătrînul Stephenson cu „Yukonul" său? Ăsta are miros de cîine. Știi că e urmașul piraților de pe vremuri? În vinele lui curge cel mai curat sînge anglo-saxon. De-a lungul veacurilor ai lui au colindat toate oceanele. Au pus mîna pe tot globul pămîntesc. Au mai rămas numai locurile astea pustii. De cîțiva ani se tîrîie și-ncoace. N-o să lase el, fir-ar al naibii, o asemenea comoară! Și apoi, ține cont, diavolul de Alitet a spus adevărul curat. Cred că într-adevăr i-a jefuit pe toți vînătorii de pe țărm. *God damn him, son of a bitch!* Concurentul ăsta e mai rău decît Thomson roșcatul. Să mulțumim

lui Dumnezeu că, după toate semnele, este ultimul drum pe care îl facem aici ! Asta-i situaţia, mister Harlow.

— Să-l ia dracu', mister Brown ! Noi tot vom cîştiga bine la blănuri, chiar în condiţiile astea cu care ne-a scos din sărite !

— O, da ! Însă mai puţin decît făcusem socoteala. Şi ca să aduni vulpi albe de pe ţărm, de la vînători, e poveste lungă : prea lungim drumul. Asta e primejdios acum.

Căpitanul se aplecă spre portavoce şi strigă :

— Jim, toată viteza !

În mijlocul nopţii, Alitet auzi glasul lui Tumatughe :

— Alitet, vine corabie !

Sări din pat cu o grabă tinerească şi alergă la foişor, îmbrăcîndu-se din mers.

— Brown, vine înapoi ! strigă Tumatughe, arătînd cu mîna spre mare.

Alitet îi făcu semn să coboare şi se cocoţă în locul lui. Ceea ce văzu era atît de încîntător, încît de bucurie fu cît pe ce să cadă de pe platformă. Recunoscu îndată vechea lui cunoştinţă „Ursul polar", şi coborî repede, cu un surîs de mulţumire pe obraz.

— Mă duc să mă culc — spuse. Să nu mă trezească nimeni ! Numai americanul, dacă vine pe ţărm, pot fi trezit.

Odată ajuns în polog, se dezbrăcă pînă la piele şi în curînd iaranga răsuna de sforăitul lui liniştit.

„Ursul polar" aruncă ancora în vechiul loc şi americanii, fără să mai facă de data asta pe marii negustori, veniră cu barca la ţărm.

— Unde-i Alitet ? întrebă căpitanul Brown.

— Alitet doarme — răspunse Tumatughe. A spus să nu-l trezim... Dar tu, dacă vrei, poţi să-l trezeşti.

— O.K. ! făcu Brown cu glasul înfundat.

Şi americanii se îndreptară spre polog.

— A-a ! Brown ! făcu Alitet, deschizînd ochii. Înapoi, Brown ? Eu iubesc foarte mult pe americani !

— Ai avut dreptate, Alitet. Am fost la capul Iakan şi vînătorii de acolo nu mai aveau vulpi albe. N-au avut cu ce să cumpere marfă.

— Eu știu! Eu ți-am spus! Îmi place foarte mult să întîmpin pe omul american. Și, întorcîndu-se spre Tîgrena, Alitet porunci: Repede, repede, fă supă ca americanii! La fel ca ieri! Pînă atunci, noi mergem la depozit.

— Mister Brown — spuse Jim — dați-mi voie să ajut pe această *mistress* la gătitul fierturii. Că iar o să fim siliți să mîncăm drăcovenia aia infectă!

— O.K.... Alitet, Jim al meu are să-i ajute nevestei tale să facă mîncare. Și pe corabie tot el gătește.

— Ai-ai, ce bine! S-o mai învețe Jim pe Tîgrena. Eu m-am săturat să-i tot arăt cum se gătește mîncarea americană!

Jim și Tîgrena rămaseră în polog. Tînărul scoase din buzunar tichia de bucătar, o puse în cap și făcu o mutră atît de caraghioasă, încît pe Tîgrena o pufni rîsul. După aceea Jim luă tichia, ca să i-o pună ei și cu prilejul acesta o strînse atît de tare în brațe, încît femeii îi pîrîiră oasele.

De mînie, ea începu să tremure în timp ce ochii îi scăpărau de furie. Se smuci, apucă de jos o bucată de carne de ren însîngerată și îl lovi din toate puterile peste față.

— O-ho-ho! făcu Jim, ștergîndu-și sîngele de pe obraz. Minunată cataplasmă! Jur pe căpitanul meu că nu mă așteptam la asta! Și pe el și pe mine a început să ne urmărească ghinionul!

Tîgrena nu înțelegea ce tot trăncănea el în englezește. Îi spuse tăios:

— Voi, toți *tanghii*, sînteți ca niște cîini turbați!... Și acel Nas-Roșu, Charley, m-a scos o dată din sărite... Aie s-a bătut cu el și am să mă bat și eu!

Tîgrena luă un cuțit tăios.

Văzînd supărarea ei, deși nu-i înțelegea vorbele, Jim zîmbi fîstîcit și se așeză pe blănuri. Femeia îi întinse tăcută carnea de ren și îi aruncă cuțitul. Americanul îl luă, îl cercetă, apoi îi arătă prin gesturi că e prea mic. Scoase „Remingtonul" său din sîn, tăie o bucată de carne și începu s-o bată în așa fel, că Tîgrena, privindu-l, izbucni din nou în rîs. I se păru că americanul

cel tînăr face o vrăjitorie. Tot așa bătea și Koraughe în daireaua sa.

— Vino, vino încoa' ! Am să te învăț cum se bat cotletele. Vino, vino ! o îndemna Jim prin gesturi.

Tîgrena se apropie.

Tînărul mai luă o bucată de carne și, dîndu-i cuțitul îi spuse :

— Încearcă să faci la fel ca mine.

Femeia lovea cu cuțitul și rîdea, neînțelegînd de ce trebuie bătută atît de tare carnea de ren.

Privind-o, Jim gîndi pentru întîia oară : „Și totuși, ce vite mai sîntem și noi ! Căci doar și ei sînt oameni, cu simțămintele lor, cu dorințele lor !"

Și, fapt ciudat : i se făcu rușine de purtarea sa.

5

Tîrgul cu Alitet ținu mult. La sfîrșitul celei de a treia zi, în magazie zăcea un munte de mărfuri. O mulțime de vînători, ba chiar și multe femei, cărau baloturile, bucuroși, și fumau cu toții tutun proaspăt, pînă amețeau. Alitet era vesel și dădea să fumeze tuturor.

El se cățăra pe mormanul de mărfuri, cercetînd cu luare-aminte fiecare ladă, fiecare balot, vorbind singur: „Ce mai trebuie ? Vai, pleacă Brown și de unde mai iau mărfurile care lipsesc ? Îți crapă capul de atîtea gînduri."

Smulgea perechea următoare de vulpi roșii și albe și cerea : încă tutun, gloanțe, whisky, kumaci, mărgele cuțite, ace, capcane, puști și multe, multe alte mărfuri trebuitoare în gospodăriile vînătorilor.

— Zău, mister Brown, nu cumva diavolul ăsta cu ochi șireți vrea să ne ia și pielea de pe noi ? întrebă Jim, tot cărînd la mărfuri. Vă jur că o să ne-o ia !

— Nu te necăji, Jim — îl liniști căpitanul. Deocamdată totul merge suportabil. Ne dă totuși putința să

respirăm puțin. Îl ia și pe el acum veselia tuturor; uite-l că se înecă de bucurie și devine vorbăreț!

Vulpile albe, roșii, albastre se îngrămădeau treptat în sacii de foaie de cort ai căpitanului. Însă și magaziile corăbiei se goleau de încărcătură. Mulțumit, cu fața radioasă, Alitet pipăia marfa, mîngîia drăgăstos puștile și tot orînduia și iar orînduia... O sărbătoare atît de mare nu fusese pînă acum la Enmakai!

Spre sfîrșitul celei de a cincea zi, Jim spuse:

— Mister Brown, pe bord n-a mai rămas nimic decît o parte din echipajul nostru: doi șobolani. Vă jur că acum au loc unde să se plimbe!

Căpitanul privi cu tristețe restul de blănuri, pieile de urs, colții de morsă și fanoanele de balenă.

— Alitet, mărfurile s-au terminat. N-a mai rămas nimic pe corabie. Și, bătîndu-l pe umăr, îl întrebă: Ei, ești mulțumit de tîrg?

— Fo-oarte mulțumit! A fost foarte bine!

— Vrei ca la anul să faci tîrgul tot cu mine, ca acum?

— Ai-ai! Tare vreau! Numai cu tine vreau să fac tîrg!

— Mister Brown, mi se strînge inima de tristețe cînd văd cîte lucruri bune mai rămîn în magazia asta! V-o jur!

— Jim, nu te amesteca! Am eu planul meu!

— Acum vreau foarte mult să vă ospătez — spuse Alitet. Mîncarea este gata. Tîgrena a învățat repede să gătească de la Jim. Haidem în polog!

— O.K.! Mergem, mergem! se hotărî bucuros căpitanul. Ai dreptate, Alitet. E foarte bine să bei whiskyul după terminarea tîrgului.

— Da, da! Acum putem bea. Acum e foarte bine! Acum poți să bei cît vrei. Inima de mult cere apă de foc.

Jim trebăluia din nou în polog, împreună cu Tîgrena. Era vesel. Și se pricepea la treabă mai bine decît o femeie. O făcea pe Tîgrena să rîdă pînă la lacrimi. Ea vedea că nici mîncarea nu mai ieșea așa de scîrboasă ca aceea pe care o gătise singură.

Alitet se așează la masă cu americanii. Cele două neveste surori, Narghinaut și Atteneut, se strecurară în polog. Bărbatul le făcu un semn, iar ele se îndepărtară numaidecît.

Băură toți cîte o cană de whisky. Harlow turnă din nou și oamenii se simțiră cuprinși de veselie.

— Ei, Jim, cum merge? întrebă căpitanul. Mi se pare că ai succes la această *mistress*.

— Mister Brown — interveni Harlow — asta trebuie să i-o trecem în cont cînd vom împărți blănurile.

— O, domnilor, cum pot adesea să se înșele oamenii! răspunse Jim.

Între timp, Alitet se amețise și vorbea cu limba împleticită:

— Alitet a avut dreptate! Alitet știe toate. Am spus că n-au să fie ghețuri și n-o să arunce corabia pe mal... Se mai poate tîrgui încă mult timp și gheața tot n-o să vină.

— Adevărat, adevărat, Alitet! Tu știi asta foarte bine! îi cînta în strună căpitanul. Se poate tîrgui încă mult timp!... Știi ce vreau să spun, Alitet? Restul de blănuri care atîrnă în depozitul tău, și colții de morsă, și fanoanele de balenă... ar trebui să le încărcăm pe corabie! Dacă ne apucă furtuna cu corabia goală, e rău. Poate să se răstoarne și noi să pierim. Iar eu trebuie să-ți aduc marfă și la anul.

Alitet ciuli urechile.

— Vrei să scriem hîrtie pentru ele și la anul să facem tîrg aparte, cu ce este scris acolo? Așa fac întotdeauna negustorii! spuse convingător căpitanul, arătîndu-se foarte serios.

Alitet căzu pe gînduri. Își aduse aminte că și Charley făcea negoț tot cu hîrtii, în care credea ca în marfă adevărată. Sări în picioare și spuse repede:

— Stai, dau o fugă și număr cîte cozi au rămas.

— Ești un geniu, mister Brown! exclamă timonierul Harlow.

— Stai! Așteaptă! Țineți-vă gura, să nu se sperie **păsărica!**

Şi americanii tăcură pînă se întoarse Alitet.

— Două sute treizeci de cozi! Fă hîrtia! strigă acesta, venind în fugă.

Căpitanul scoase din buzunarul de la piept un blocnotes şi, fără grabă, ca şi cînd ar fi oficiat ceva sacru, se apucă să deşurubeze capul tocului „care scrie veşnic".

Alitet îl urmărea cu luare-aminte cum căpitanul „lucra" cu hîrtia. El se aplecase deasupra lui şi privea încordat la fiecare cîrlig pe care îl făcea căpitanul pe hîrtie. Însă lui mister Brown puţin îi păsa de acest „control". Scria:

„Good bye, diavol saşiu! Mi-ai nenorocit de-a binelea ficatul în aceste cinci zile. Blestemaţi să fiţi, şi tu, şi acela care te-a învăţat acest fel de negustorie. Dar nu-i nimic! Cu restul de blănuri am să-mi aranjez afacerile cît se poate de bine. În privinţa pieilor de urs, nu fi neliniştit, diavole: se vor găsi şi pentru ele cumpărători în America. Încă o dată, adio, pentru totdeauna, şi iscălesc,

Taky, Cărăbuşul negru"

— Uite, Alitet, hîrtia e gata! vorbi solemn căpitanul.

Alitet împături hîrtia cu grijă şi o puse în buzunarul cămăşii cadrilate americane.

Îndată „Ursul polar" o luă vesel la drum, spre ţărmurile Alaskăi. Brown ieşi din cabină şi se duse la cîrmă, unde era de cart timonierul Harlow. În mînă avea o filă de blocnotes, acoperită de cifre.

— Ne-a jupuit cum se jupoaie scoarţa teiului — spuse căpitanul, rîzînd în hohot. De cînd fac meseria nu mi s-a mai întîmplat una ca asta! *God damn!* O vulpe albă o să ne revie la mai mult de şase dolari!

Jim se ivi în fereastra sălii maşinilor.

— Mister Brown, păcat că nu mai venim aici şi la anul! Jur că tare aş fi vrut să mai văd o dată ţărmurile astea!

— Şi să-i faci o vizită nevestei lui Alitet ?

— O, da ! Însă vă înşelaţi, mister Harlow, gîndind rău despre ea. Oricît ar părea de ciudat, prin felul cum s-a purtat m-a încredinţat că sîntem totuşi destul de porci !

— Ce ?... strigă mister Brown.

6

Cu prilejul bunului tîrg făcut de fiul său cu americanul, şamanul Koraughe bătu două nopţi la rînd daireaua. Niciodată nu îşi săvîrşise vrăjitoria atît de aprins, de turbat, cu atîta îmbătare a minţii. În acest timp, Alitet băuse necontenit două zile şi două nopţi, fără înfrînare. Tocmeala grea şi prelungită, fără odihnă, cu şmecherul de american, îl obosise pînă la istovire. Însă acum aşezarea Enmakai avea să fie o adevărată factorie, tot atît de mare ca a lui Charley Nas-Roşu. Şi stăpînul acestei factorii era însuşi Alitet.

Cu două zile în urmă, cinci flăcăi porniseră fuga prin munţi, să ducă nomazilor crescători de reni vestea bună despre apropiatul tîrg mare care avea să-l ţină Alitet. Vestitorii fugeau fără răgaz. Cu asemenea veste, fiecare putea să fie primit ca cel mai bun prieten, putea să i se dea pe săturate cele mai alese bucăţi de carne de ren şi, cine ştie dacă nu cumva, simţindu-şi inimile bune, crescătorii n-ar fi putut să le dea chiar piei de ren pentru îmbrăcăminte de iarnă.

Spre sfîrşitul celei de a patra zi, din munţi începură să se ivească oameni. Veneau cu ciomege şi traiste din piele de focă în spinare. Însă în sacii lor nu erau nici un fel de blănuri ; Alitet le ridicase pe toate, încă din primăvară, pe zăpadă. Colindase atunci grăbit cătunele nomazilor, îngrămădind blănurile în sanie.

Veniseră la Enmakai şi oameni care nu-i dăduseră încă nici o coadă lui Alitet. Nevoia lor de mărfuri era

însă mare și nădăjduiau că poate Alitet n-o să-i lase să plece cu mîinile goale.

La Enmakai nu fusese niciodată pînă acum atîta mișcare și atîta omenire. Toți se înghesuiau în jurul factoriei. Afară, într-un ceaun cît toate zilele fierbea ceai și vînătorii puteau să bea oricît, ba încă și cu zahăr! Oamenii vorbeau despre ultima fătare a renilor, povesteau fel de fel de întîmplări din viața lor nomadă și vorbăria nu mai contenea.

Tîrgul începu la amiază. Alitet deschise depozitul și mulțimea se înghesui pe ușa îngustă. Noul negustor le dădu voie să-și aleagă fiecare mărfurile dorite. Lasă să gîndească fiecare cît poate duce în spinare și de ce are nevoie în gospodăria lui. Nu se cîntărea nimic, nimic nu se controla și fiecare lua ceea ce îi trebuia. Dar nici unul nu ridica lucruri de prisos. Ceea ce luau se țineau minte mult timp, încît, dacă Alitet i-ar fi întrebat, chiar după doi ani, fiecare ar fi fost în stare să înșire mărfurile primite, pînă la un ac, pînă la o cutie de chibrituri!

Numai într-o singură privință se călca libera alegere: toți erau datori să ia din depozitul lui Alitet nu mai puțin de cinci capcane.

Într-un colț era o lădiță cu pachete de tutun presat. Fiecare se apropia, își umplea pipa și se apuca să fumeze.

În depozit fumau toți, și fumul se rostogolea pe ușă ca pe un coș de vapor. Acei care voiau tutun de mestecat aveau la îndemînă altă lădiță. În munți nu puteau să mestece și să fumeze atît. Acolo tutunul trebuia drămuit. Cine ar fi putut să spună că azi nu era o adevărată sărbătoare?

Luau marfă chiar și vînătorii care nu prinseseră pînă acum vulpi albe. Aveau doar să prindă și ei o dată! Alitet le spunea:

— Luați, luați! Luați tot ce vă trebuie! Numai capcanele să nu le uitați! Dacă n-o să prindeți la anul vulpi albe, o să prindeți altă dată și o să mi le dați atunci.

Îi cunoștea pe toți vînătorii printre care se învîrtea vesel. Oamenii luau mărfurile, le orînduiau fără grabă în saci și se dădeau la o parte.

Inima lui Alitet se umplea de fericire cînd vedea acest mare tîrg. Însă avea să fie și mai bine la iarnă, cînd avea să se urce în sanie și să colinde iarăși așezările, adunînd vulpile de tot felul, toate cîte vor fi! Nici n-avea să le mai cerceteze, ci numai să spună: „Puneți-le acolo, în sania mea!" Știa că aveau să fie multe vulpi. Acum numărul capcanelor din tundră se va îndoi.

Îl chemă pe Tumatughe și îi spuse:

— Sînt mulți oaspeți în așezarea noastră. Fiecare iarangă să le dea demîncare. Oamenii să fie găzduiți cîte cinci pînă la zece într-o iarangă. Să vină să ia carne din groapa mea.

— Ehei! strigă Tumatughe. Și o luă în fugă pe la iarange, ca să facă știută hotărîrea lui Alitet.

7

Vara polară a anului 1923 era deosebit de bună pentru navigație. Masa de ghețuri grele fusese împinsă departe spre nord de vîntul de miazăzi, care în acest timp era predominant, și apa rămăsese curată de-a lungul întregului țărm.

Vaporul „Soviet" intra pentru prima oară în strîmtoarea Behring, mergînd spre coastele Kolînei, margine de lume de care mulți ani nu se îngrijise nimeni și unde rămășițele gărzilor albe tulburau viața pașnică a popoarelor din nord.

Pe bord se găseau: Tolstuhin, comandantul unui detașament cu misiunea specială, și Los, împuternicitul Comitetului revoluționar gubernial al Kamciatkăi pentru districtul Ciukotka.

— Uite, Los, cercetează împrejurimile ! spuse Tolstuhin. Astăzi vei debarca. Cum o să intrăm în strîmtoare o să se deschidă vederea asupra reşedinţei tale.

— Asta înseamnă că, în curînd, îmi voi vedea marţienii mei !

— Care marţieni ?

— Dar cum altfel ? Oamenii de aici trăiesc ca pe o altă planetă.

— Da, da. Uite, în faţa ta e un ţinut întreg, care se întinde pe mai mult de două mii de kilometri. Trebuie să munceşti aici ! Dar, frate, uită de trenul tău blindat ! Aci va trebui să umbli cu sănii trase de cîini.

— Asta n-are importanţă. Am putut cu trenuri blindate, o să putem şi cu cîinii ! răspunse Los cu seriozitate.

Împuternicitul Los era un om de statură uriaşă, încet în mişcări şi la vorbă, însă repede în luarea hotărîrilor, ca şi în îndeplinirea lor. Cum sosise în Kamciatka, fostul comandant de tren blindat fusese trimis în delegaţie în districtul Ciukotka.

Îşi închipuia foarte vag cum arată acest ţinut. De aceea, acum, stînd pe bordul vaporului „Soviet", privea cu încordare pămîntul gol, stîncos, fără viaţă.

Întorcîndu-se spre Tolstuhin, Los îi spuse :

— Ce poveste ! Cînd prietenii mei m-au condus la vapor, priveau plecarea mea în acest ţinut ca o faptă eroică... Însă acum stau şi mă gîndesc : pe dracu', ce faptă eroică ! Călătoresc pe vapor într-o cabină excelentă, şi nu ca Semion Dejniov [1] cu bărcile lui făcute din bîrne. Şi doar el a trecut pe aici la jumătatea veacului al şaptesprezecelea. Ăsta mai zic şi eu erou ! Un simplu cazac rus a înconjurat peninsula Ciukotka cu mult înaintea lui Vitus Behring. Asta da faptă eroică ! Şi ce l-a adus aici ?

— Ce ? Dorinţa de a face noi descoperiri — răspunse Tolstuhin. Călătorii ruşi au descoperit şi Alaska. Au ajuns chiar pînă la munţii Californiei. Iată pînă unde !

---

[1] Semion Ivanovici Dejniov (născut aprox. 1605 — mort 1672 sau 1673), celebru navigator rus. (n.t.)

— Înainte de plecare, timp de o săptămînă am răscolit arhiva fostului guvernator din Kamciatka. Să vezi ce poveste: după cum reiese, cazacii s-au străduit mai mult de un veac să supună dîrzul popor din Ciukotka şi să-l aducă sub stăpînirea ţarului rus, fără să izbutească. Nici armele de foc, nici baionetele n-au supus poporul, ci tutunul rusesc „papuşa", cuţitele, topoarele, zahărul căpăţînă, iată cu ce l-au cîştigat, dar nu pe deplin. Cînd, spre sfîrşitul veacului al nouăsprezecelea, s-au deschis curse regulate de vapoare de la Vladivostok, a venit aici primul şef rus al regiunii Anadîr, doctorul în medicină Grineviţki. Ascultă ce am citit personal în rapoartele lui. Adresîndu-se conducerii superioare, după ce s-a familiarizat cu populaţia, Grineviţki cerea permisia să nu mai fie denumit şef, ci numai doctor, deoarece, după părerea lui, ciukcii trăiau ca un popor liber şi încă nu se obişnuiseră cu ideea unei stăpîniri. Stăpînirea îi enerva.

Acest prim şef a întocmit un raport amănunţit. El a atins şi problema vînzării Alaskăi, săvîrşită în anul 1867, şi faptul că după această vînzare înspre ţărmurile Ciukotkăi năvăliseră zeci de baleniere şi sute de corăbii de contrabandişti, legînd comerţ cu populaţia locală. Dar, desigur că într-o săptămînă nu poţi să cunoşti totul. Deocamdată, Ciukotka rămîne pentru mine tot „terra incognita", adică pămîntul necunoscut, aşa cum spunea despre ea acel doctor.

Vasul intră în cea mai îngustă parte a strîmtorii.

Strîmtoarea Behring semăna cu un lac mare şi liniştit, pe care îl străbăteau baidarele de piele ale vînătorilor. Iarangele erau aşezate pe mal, printre grămezi de stînci, ca nişte cuiburi de păsări, în rînduri neregulate.

Alegerea unui loc atît de neprielnic pentru o aşezare omenească părea ciudată. Însă vînătorii de sălbăticiuni se obişnuiseră cu acest loc şi-l iubeau. Fiecare colţ de stîncă, fiecare piatră, fiecare creastă de munte li se întipărea în minte din copilărie. Se mişcau pe coaste în încălţămintea lor moale, cu uşurinţa unor capre de munte. Dacă n-ar fi fost stînci, ci numai podişuri drepte, locul li s-ar fi părut trist.

În strîmtoare, vînătoarea de morse era totdeauna bună. Morsele treceau pe aici în cete mari, spre Oceanul Înghețat, ca prin porțile unei curți spațioase. Și unde sînt morse, e și viață îndestulată. Aici era capătul pămîntului. Din acest loc se putea zări spre nord-est, peste strîmtoare, linia nedesluşită a munților Alaskăi.

Ceața se risipi, lăsînd să se vadă soarele, care nu apunea. Tăcutele iarange ciukce apărură înfipte pe țărm, ca niște pete cenușii.

— Ce rău îmi pare că n-am cunoscut țărmul ăsta mai dinainte! spuse Los. Toate cunoștințele mele se rezumă deocamdată la cele ce ți-am povestit acum; în plus, am mai măsurat aproximativ întinderea, pe harta căpitanului... Un județ întreg, naiba să-l ia! Patru sute de mii de kilometri pătrați!

— Dar cine crezi că ar fi putut să te instruiască asupra acestui ținut, prietene? Încă nu sînt oameni sovietici care să-l cunoască — răspunse Tolstuhin.

— Astă-iarnă am trimis încoa', de la Petropavlovsk, un tînăr cu sania trasă de cîini — reluă Los. Un student, băiat priceput. A urmat Facultatea de geografie. Cunoaște multe limbi. A învățat chiar limba ciukce de la un profesor bătrîn. Am fost mîhnit cînd l-am trimis la un drum atît de lung. O fi ajuns, n-o fi ajuns? Nu am nici o veste de la el.

— Da, Los! Nu-i nici un kilometru pătrat pe acest pămînt întins de unde să poți da o radiogramă. Despre omul debarcat aici poți să spui într-adevăr că s-a dus la fund ca într-o vîltoare.

În depărtare se iviră două insule — niște imense blocuri de piatră.

— Căpitanul spune că una e a noastră, iar cealaltă, mai mică, e americană — reîncepu Los, privind cu ochii ageri în zare. Tolstuhin, dă-mi puțin binoclul! După ce privi, spuse: Ia uită-te și dumneata! Văd un vas cu două catarge. Iată dar prima întîlnire!

— Ia stai, Los! Ăsta poate să fie vaporul american „Biceaimo" care instalează factoriile pe țărmurile Ciukotkăi. Ții minte că la Comitetul revoluționar s-a vorbit despre asta? Ia dă binoclul!

Tolstuhin privi, apoi spuse:

— E o corăbioară oarecare.

Urmăriră împreună corabia care venea în faţa lor, dar care apoi viră, căutînd să meargă cît mai aproape de insuliţe.

— Văd că are un nume străin. Los, să mergem pe puntea de comandă, la căpitan. El are să descifreze.

— Ia uită-te, căpitane, ce e cu vasul acela? întrebă Los, întinzîndu-i binoclul.

— L-am văzut mai demult. Binoclul meu e mai bun decît al dumneavoastră. E corabia de contrabandă „Polar Bear", adică „Ursul polar" — îi lămuri căpitanul. Vestită corabie! Însă să nu-mi cereţi să mă iau după ea: se găseşte în apele exteritoriale. Astăzi va ajunge în Alaska.

Îşi aprinseră pipele, privind la corabia care se îndepărta.

— Ei, tovarăşe Los, acum ne vom lua rămas bun — spuse căpitanul. Poate că am să vin la înapoiare, dacă nu m-or strivi gheţurile!

— Cum, debarc?

— Da, pregăteşte-te!

Îndată „Soviet" intră în radă, aruncă ancora în faţa unui sat mare, cu multe iarange, şi fluieră.

O baidară se îndreptă repede spre vapor.

— Los, Los! strigă Tolstuhin. Vino încoa'! Uite, îţi sosesc marţienii!

Los alergă la bordul din dreapta. Îl văzu dintr-o dată pe Jukov, între vînătorii din baidară. Un zîmbet de bucurie îi lumină faţa.

— Andriuşa! strigă din toate puterile. Eşti în viaţă! Ce bucurie! Urcă-te mai repede să te îmbrăţişez!

— Îndată, îndată, Nikita Sergheevici! răspunse Jukov, căţărîndu-se pe scara de frînghie.

Los îl luă în braţe, strîngîndu-l zdravăn, ca într-o menghine. Îl ţinu mult aşa îmbrăţişat, apoi, desfăcînd braţele şi dîndu-se înapoi, spuse:

— Mamă! Parcă sînt acasă cînd te văd pe tine!

— Şi eu te aştept de mult, Nikita Sergheevici. Mi se urîse chiar!

— Dar oamenii care au venit cu tine sînt băieți buni ?

— Sînt prieteni, Nikita Sergheevici ! Mi-am și făcut o mulțime de prieteni. Minunat popor !

— Bine, bine ! Ei, exploratorule, să mergem să facem cunoștință cu ei !

8

Iarna nu venise încă, dar strîmtoarea se și închisese cu ghețuri grele. Vara polară licărise și se dusese, de parcă nici n-ar fi fost.

Căzu zăpadă, vîntul de nord începu să sufle, viscolul se năpusti vijelios. Locuințele erau acum acoperite de troiene uriașe.

Printre iarangele satului se zărea o cabană cu baza dreptunghiulară, reședința împuternicitului Comitetului revoluționar. Zăpada o acoperea mai repede decît acoperea iarangele rotunde, în formă de cupolă. În jurul ei troienele creșteau văzînd cu ochii, încît după puțin timp fu învelită cu totul — și fumul care ieșea pe horn părea că vine de-a dreptul de sub nămeți.

— E bine că ne-a acoperit zăpada — spuse Jukov. Ne ține de cald. Altminteri, nu prea avem cu ce ne încălzi.

Vaporul „Soviet" se grăbise să ajungă în Kolîma, de aceea nu descărcase tot ce trebuia pentru Comitetul revoluționar de aici. Căpitanul făgăduise să facă asta la înapoiere, dar nu mai venise. Ca să afli acum ceva de soarta vasului era peste putință ; ori trecuse înapoi fără să oprească, ori înțepenise între ghețuri.

Sediul Comitetului revoluționar din Ciukotka era așezat pe cincisprezece metri pătrați. Partea din fund a cabanei servea de locuință și avea două paturi, foarte apropiate — al lui Los și al lui Jukov, despărțite numai

de un taburet. Această parte locuibilă se acoperea cu o perdea de stambă înflorată.

Cealaltă parte, de serviciu, era mai arătoasă. Avea două mese de scris, două scaune vieneze și o bancă făcute la fața locului.

Lîngă ușă se vedea un dulap încuiat cu un lacăt mare și sigilat cu ceară roșie. Era cutia poștală. Sub tăietură se vedea desenat un plic pe care era scrisă ca model adresa locului, cu litere caligrafice:

Petropavlovsk în Kamciatka
Comitetul revoluționar gubernial
Împuternicitul rigiunii Kamciatka
pentru districtul Ciukotka, Nr. 123.

Această cutie poștală gigantică urma să se deschidă numai cînd avea să înceapă navigația și să vină vaporul.

În cabană era frig. Cărbunii se întrebuințau numai pentru gătitul mîncării. Los stătea la masă într-o scurtă din piele de ren și pantaloni largi de blană. Capela cea veche de luptător din Armata Roșie îi cuprindea strîns capul. Pieptul îi era acoperit de barba blondă, mare și deasă, în formă de lopată.

Stătea cu capul plecat, gîndindu-se atent la ceva. Părea cufundat în dezlegarea unei probleme complexe și dificile. Din cînd în cînd ridica fruntea și atunci i se vedeau ochii vii, albaștri, lucind sub sprîncenele dese.

Jukov se plimba prin mica încăpere, povestind despre băștinași. Era și el îmbrăcat la fel de călduros. Încălțările de blană erau legate de centură. Pe cap avea o căciulă călduroasă, de vulpe, cu urechi lungi, atîrnînd pînă în talie. Această căciulă îl făcea să pară și mai înalt.

— Cele istorisite de tine sînt foarte interesante — spuse Los. Trebuie să mă descurc de la bun început în aceste obiceiuri și năravuri, altfel poți face aici atîtea boroboațe, încît să n-o mai scoți la capăt. Greu o să-mi mai fie, Andriușa; eu nu sînt deprins să măsor un lucru de șapte ori ca să tai o dată, ori văd că aici

nu poţi să le iei toate aşa repede. Aici e cuiul. Îmi dau seama că tu ai înţeles bine sufletul acestui popor. De aceea, frăţioare, cînd ai să vezi că e cazul, să mă tragi de mînecă fără sfială. Apoi, relaţiile dintre noi trebuie stabilite în aşa fel ca să devenim prieteni.

Los fusese pe vremuri un bun mecanic, însă de cînd nu mai era nevoie să comande trenuri blindate, nici nu mai văzuse locomotivă. Trecînd ultima oară prin gara Vladivostokului, se oprise lîngă şinele drumului de fier şi ascultase fluieratul locomotivelor sovietice pe ţărmul Oceanului Pacific. Iar aici, pe malul Oceanului Îngheţat, auzea numai urletul viscolului şi scîrşnetul gheţurilor polare.

— Andrei, tu ce instrucţiuni ai primit de la Comitetul revoluţionar gubernial cînd ai venit aici?

— Nikita Sergheevici, cel mai important era să fac această cunoştinţă preliminară cu ţinutul şi cu populaţia. Aşa mi-a spus şi Volnîi, preşedintele Comitetului revoluţionar gubernial. „Deocamdată fă cunoştinţă cu poporul, ţine evidenţa tuturor negustorilor de pe-acolo".

— Legătura cu Petropavlovsk se poate deci face cu cîinii?

Jukov rîse:

— Desigur! Doar aşa am venit şi eu. Însă nu poate folosi în mod practic. Mie mi-au trebuit patru luni.

Los îşi muşcă barba şi spuse:

— Ei, drăcia naibii! Cum o să stăm noi aici? Izolaţi de la un vapor la altul? Trebuie să facem demersuri pentru o staţie de radio... Hai, Andriuşa, spune mai departe!

Reluîndu-şi plimbarea prin cameră, Jukov continuă:

— Administrativ, această regiune s-a închegat abia înaintea Revoluţiei. În 1915, şeful ţarist al districtului a încercat să înfiinţeze o starostie[1], însă n-a ieşit nimic din asta. Şeful se interesa mai mult de blănurile din depozitul statului şi se îmbăta fără trezire. Cazacii nu se lăsau nici ei mai prejos decît el. Cînd a murit, de delirium tremens, în 1916, acest şef, Deadenko, a

[1] Un sfat al staroştilor. (n.r.)

cerut prin testament să fie înmormîntat pe o colină înaltă, la intrarea în rada Providenței, „ca să poată vedea corăbiile care trec".

— Ucrainean era! Unul de-ai mei! observă Los, rîzînd.

— Ținutul era condus de o gașcă de negustori șmecheri, după legi nescrise. Locuiesc aici și venetici din Alaska.

— Îi gonim! îl întrerupse Los, cu asprime.

— Ăștia sînt oameni de cele mai felurile naționalități — continuă Jukov. Norvegieni, danezi, americani, letoni, osetini, ruși, ucraineni. Este și un neamț, și un austriac baptist, fost prizonier de război. Mulți dintre ei s-au căsătorit cu ciukce, cu eschimose și s-au stabilit aici. Legăturile de rudenie le folosesc în special în afaceri. Chiaburii locului sînt cei ce mijlocesc între acești străini și numeroșii nomazi crescători de reni. Străinii trăiesc o viață foarte închisă, neîntreținînd relații decît cu cei ce vin cu corăbiile din Alaska.

— Nu-i nimic! O să măturăm tot gunoiul ăsta, Andriușa! Dar văd că te-ai descurcat serios în afacerea asta.

— Păi am făcut cunoștință cu ținutul încă de la Petrograd, de la Tan-Bogoraza.

Los puse cu economie cărbuni în sobă și ațîță puțin focul.

— Nikita Sergheevici, ceea ce mă miră aici este dragostea neobișnuită a oamenilor pentru copii. Vorbesc cu ei întocmai cum ar vorbi cu niște oameni mari. Și, ce e mai ciudat, cîteodată chiar se sfătuiesc cu ei. Mulți vînători și bătrîni s-au împrietenit cu mine văzînd că mă port bine cu copiii.

În seara aceea, Los scrise mult timp, la lumina micii lămpi cu petrol. În sfîrșit, lăsă creionul pe masă, împături cu grijă hîrtia și i-o întinse lui Jukov.

— Asta-i privitoare la mijloacele de legătură. Copia trebuie păstrată. O să trebuie să scriem darea de seamă anuală.

Andrei puse hîrtia în plic și îi dădu drumul în „cutia poștală".

O fată și cîțiva băieței intrară curajoși.

— Stați jos, stați jos ! îi pofti Los, grăbindu-se să le împingă banca.

— Nikita Sergheevici, ăștia sînt elevii mei. Unii au și învățat puțin să citească. Poate au să ajungă comsomoliști !

— Negreșit !

Auzind lătratul cîinilor unei sănii care trecea, copiii o zbughiră afară.

— Nikita Serghevici, pînă una alta, să-i pregătim și pentru partid, și pentru Comsomol ; anul viitor rîndurile noastre se vor mai completa și cu membri de partid, și cu comsomoliști.

— Și asta e adevărat... E rău că sîntem izolați... Toate întrebările noastre puse în această „poștă" vor pleca abia la vară și răspunsul va trebui să-l așteptăm încă un an. Asta-i situația, dragul meu ! Fă treabă dacă poți ! Nu-i totuna cum ai alerga cu un tren blindat ! Împuternicitul Comitetului revoluționar rîse amar, apoi își aruncă pe umeri haina de blană și ieși în uliță.

Iubea și el copiii, iar aceștia se obișnuiseră cu omul bărbos, după care se țineau droaie, strigînd :

— Los rus ! Los rus !

Los prindea cu mîinile puternice pe cîte unul, îl ridica sus și îl legăna în aer. Femeile, privind din ușa iarangelor asemenea scene neobișnuite, rîdeau, ascunzîndu-și fața în mînecile largi ale hainelor.

Împotriva blîndeții sale și a aparentei încetineli, Los era un om năvalnic, cu mare voință, în stare să ia hotărîri repezi. În timpul războiului civil, acest glorios comandant al trenului blindat băga groaza în dușmanul crud și șiret. Intervenționiștii japonezi simțiseră și ei, și nu o singură dată, puterea loviturilor sale curajoase, hotărîte și precis calculate. Era în stare să găsească ieșire din situațiile cele mai grele și mai primejdioase ; atunci se simțea în apele lui.

Însă aici, unde totul era nou și neobișnuit pentru el, se simțea parcă legat. Asculta cu toată atenția și băgarea de seamă spusele tînărului său prieten, Andrei, care, ocupîndu-se de acest ținut de multă vreme, se găsea — ceea ce Los înțelegea foarte bine — într-o

situaţie mai bună, măcar prin aceea că ştia limba şi obiceiurile băştinaşilor.

Necunoaşterea limbii îl făcea să sufere. Atît de mult ar fi vrut să poată vorbi!

„Împuternicitul Comitetului revoluţionar se ocupă cu joaca! îşi spunea el însuşi. Altfel ar fi fost dacă aş fi putut să stau de vorbă cu oamenii, aşa, de la suflet la suflet, arătîndu-le ce este Puterea Sovietică şi sfătuindu-mă cu ei în ce fel s-ar putea organiza mai bine viaţa în acest ţinut".

Se întoarse şi îl chemă pe Jukov:

— Andriuşa, nu pot ieşi din casă fără tine! Hai să mergem să vorbim cu oamenii!

Oamenii se adunau într-o iarangă mai încăpătoare, unde discuţiile, tălmăcite cînd într-o limbă, cînd în alta, ţineau pînă hăt, la miezul nopţii.

A doua zi, cele discutate porneau din gură în gură de-a lungul ţărmului, ca o gazetă vorbită. Acest telegraf local, „telegraful-pedestru" circula de la vînător la vînător, de la o aşezare la alta, cu o repeziciune de neînchipuit.

Chiar şi oamenii care trăiau departe de ţărm şi nu-l văzuseră încă pe comandantul rus ştiau multe despre el.

Zile întregi şi adesea noaptea, Los se străduia, cu o stăruinţă neobişnuită, să înveţe limba ciukce. Caietul lui de cuvinte se încărcase atît, încît adeseori trebuia să caute mult pînă să găsească expresia dorită. Atunci născoci un aranjament al vocabularului şi al frazelor, şi transcrise totul din nou.

Într-un caiet aranjă cuvintele după alfabet, în altul înscrise frazele grupate pe subiecte. În acest „caiet de fraze gata" erau: „Conversaţii despre viaţa zilnică", „Despre negoţ", „Despre cîini" şi multe altele.

Dimineaţa, Los se trezea primul şi îşi striga secretarul:

— Andriuşa, e timpul să te scoli! Ai să faci scorbut!

Îşi scoteau numai capetele din sacii de dormit, în care mai rămîneau un timp, îşi puneau căciulile şi începeau ziua de muncă.

— Ei, Andriușa, ia examinează-mă!

Și începea: *kleaul* — om; *neușket* — femeie; *gaimîcilen* — bogat; *vîletkurken kleaul* — negustor etc., etc...

— Cum merge, Andriușa?

— Bine, Nikita Sergheevici. Pot să spun că ai progresat peste orice așteptare.

— Ai răbdare, prietene! Curînd o să țin o conferință în limba ciukce. Dar stai, cum se spune „pleacă"?

— Se spune *kanto*.

— Așa?! Atunci, kanteaz-o! Du-te și vorbește de sănii. Astăzi pornim pe țărm să alegem comitetele cătunelor și sovietele pe ginți. Pînă aranjezi asta, eu am să fac plăcinte. Păi ce, frate, să ne dezobișnuim cu totul de pîine!

— Am auzit că Thomson, de cînd e, coace pîine pe lampa „Fulger" — spuse Jukov. Am vrut să încerc și eu, dar n-am avut timp.

Los se îmbrăcă în blănuri și începu să răscolească în „cambuză" cu vătraiul, așa îi spuneau aici, la Nord, sobei obișnuite.

— Kantează, kantează mai repede! zise zîmbind. Cuvîntul ăsta n-am să-l mai uit!

9

Mister Simons, răsturnat în balansoarul lui Charley Thomson, fuma aromatul tutun „Capeston". Mister Simons era procuristul societății North Company și conducea aici operațiile factoriei de blănuri. Era și achizitor de blănuri, și vînzător, și magaziner, iar pe deasupra mai ținea și contabilitatea. Dar, după părerea sa, chiar și un singur om era prea mult în acest loc. Lipsa de activitate îl apăsa. Mister Simons era un om de vreo treizeci de ani, slab, blond, cu ochii spă-

lăţici, cu faţa rece şi îngîmfată. Totul aici îi făcea silă şi, nu o dată, se dojenea că se lăsase ispitit de salariul mare al societăţii şi venise în ţara asta „sălbatică". Nu-i suferea pe vînători: nici îmbrăcămintea lor, nici chipurile lor zîmbitoare. Se bucura chiar că nu veneau prea des la factorie, fără să bănuiască de loc că asta era lucrătura lui Thomson şi a lui Alitet.

Înainte de a intra în casă sau în depozit, mister Simons îşi scotea batista ca să înveleaască clanţa şi numai după aceea punea mîna pe ea.

Acum iarna era în toi şi mister Simons se simţea răpus de o tristeţe de nesuportat.

Trecuseră trei luni de la plecarea vaporului „Biceaimo", care îl lăsase pe ţărm, într-o casă ridicată la repezeală, cu un depozit de mărfuri necesare factoriei.

Ar fi putut să moară de plictiseală în aceste trei luni, dacă n-ar fi avut tovărăşia singurului om civilizat din partea locului, Charley Thomson. Noroc că acesta mai rămăsese aici încă un an! Avea astfel măcar cu cine să mai flecărească în serile lungi de iarnă.

În fiecare dimineaţă cînd se trezea, mister Simons se îmbrăca pe îndelete, apoi se ducea la mister Thomson. Nici chiar viscolul nu putea să-l împiedice. De la locuinţa unuia pînă la a celuilalt era întins un odgon, de care mister Simons se ţinea ca să nu piardă drumul.

Thomson îl aştepta cu masa pusă. De dimineaţă beau cafea, blinî[1] cu unt, mîncau fructe conservate. După aceea, mister Simons asculta istorisirile lui Charley. Duminica puneau gramofonul, făceau pasienţe şi aşa, la lumina pîlpîitoare a lămpii cu petrol, făceau, de la o zi la alta, să se scurteze lunga iarnă polară. Cînd pleca, musafirul spunea, surîzînd ironic:

— *Good bye*, mister Thomson! Timpul e bani!

Odată, cînd Simons aduse la cină whisky, stătură de vorbă mai îndelung, ca nişte vechi şi buni prieteni.

— Mary! strigă Charley la un moment dat. Mai fă-ne cîte o cafea!

[1] Blinî — clătite din cocă dospită. (n.t.)

Fata se miră : cafeaua o servea întotdeauna maică-sa. Îşi puse rochia şi intră în odaie.

— Ia şi tu o ceaşcă şi stai la masă cu noi ! o îmbie taică-su. Azi e duminică.

Asta nu se mai întîmplase niciodată. Fata rămase locului, zăpăcită, neînţelegînd ce vor cu ea.

— Stai jos, stai jos ! Şi mister Thomson o luă de mînă.

— E foarte frumoasă fiica dumneavoastră, mister Thomson ! spuse sec musafirul. Nu ştie englezeşte ?

Charley răspunse fără chef :

— Nu.

În timp ce gramofonul cînta, mister Simons nu-şi mai lua ochii de la fată, care îşi terminase grăbită cafeaua. Deodată, Mary sări în picioare şi o luă la fugă spre ieşire.

— O, dar unde plecaţi, miss Mary ? Voiam să dansăm !

Însă ea dispăru pe uşă.

— Nu ştie să danseze, mister Simons.

— O, trebuie să înveţe. O fată trebuie să ştie să danseze. Pot s-o învăţ eu...

Fumară iarăşi tutun „Capestan", şi tăcură un timp.

— Bine, mister Simons. Să continuăm convorbirea noastră. Nu înţeleg totuşi de ce North Company caută prin toate mijloacele să monopolizeze comerţul aici. Monopolul înlătură concurenţa şi e ştiut că orice comerţ se menţine prin concurenţă.

— Oh... Ai întrutotul dreptate, mister Thomson ! Însă ai uitat ceva : noi avem de-a face cu Ministerul rus al Comerţului. În Rusia Sovietică acum totul e monopolizat. Au mai rămas numai cîţiva reprezentanţi ai comerţului particular. Simons se ridică şi făcu din mîini un semn de deznădejde. Nu putem să facem nimic. Sîntem nevoiţi să ne supunem. Nu noi sîntem stăpîni aici !

— Oare cum vor putea trăi în Rusia oamenii de afaceri ? !...

Simons ridică din umeri, arătînd deplina lui necunoaştere.

Conversația din seara aceasta era deosebit de prietenească.

— Care sînt planurile dumitale de viitor, mister Thomson ?

— Probabil că la vară voi pleca în America.

— Foarte bine ! Ca să-ți spun drept, mă și miră cum de ai putut să trăiești aici jumătate din viață ? Iată, în cămăruța asta, fără baie, fără automobil, fără flori!? Nu pot să înțeleg ! Mie mi-a murit soția, nu am copii, numai așa am riscat să vin încoace, pentru bani buni. Dar să mă ferească Dumnezeu să mai rămîn aici încă un an ! Te-apucă groaza numai cînd te gîndești, mister Thomson !

— Obișnuința, obișnuința, mister Simons ! De mult ai rămas fără soție ?

— De doi ani. Acum sînt singur cuc. O să strîng aici ceva bani, pe urmă plec în Canada, să înjghebez vreo afacere. Dumneata, mister Thomson, dacă asta nu e un secret comercial, ai adunat ceva pentru bătrînețe ?

— Ce secret ! Comerțul meu s-a terminat acum, mister Simons. Charley tăcu puțin, apoi urmă : Îți spun pe față că mi-ai plăcut foarte mult. Venirea dumitale reprezintă pentru mine în acest an o adevărată odihnă. Ești un om cumsecade, mister Simons. Din cauza asta am să-ți împărtășesc taina mea. Se ridică și se îndreaptă spre seif. Însă înainte de a ajunge, se opri și spuse : Afară de funcționarii băncilor, dumneata ești primul om care afli ce posed ! Răsuci cheia și scoase hîrtiile pe care, cu un tremur al mîinilor, le puse pe masă și spuse mișcat : Mister Simons, să nu te folosești rău de sinceritatea mea, sinceritate de bătrîn. Te rog din suflet !

Musafirul își apropie grăbit scaunul de masă.

— Uite, asta e : la o bancă o sută de mii de dolari, nepunînd la socoteală dobînzile. La altă bancă, tot atît. Iar la a treia, treizeci și șapte de mii de dolari. Peste asta, nici un cent !

Respirația lui Simons se opri.

— Mister Thomson, dar dumneata ești om de un sfert de milion ! spuse în șoaptă.

— Nu, mister Simons — oftă Charles. Am năzuit să ating un sfert de milion, însă n-am izbutit!

— Mister Thomson, nu lipsesc decît vreo treisprezece mii! Asta-i doar o nimica toată!

— Ei, dragul meu! O cifră rotundă e mai plăcută. Puse hîrtiile în seif și întrebă: Vrei să mai bem o cafea?

— O, nu, mulțumesc! S-a făcut tîrziu.

În noaptea aceea mister Simons nu putu să doarmă multă vreme.

„Ce-ar fi dacă aș lua-o pe Mary de nevastă?" se întreba.

10

Factoria societății North Company, ridicată pe țărm, semăna cu magazia lui Charley Thomson și era legată printr-un coridor îngust cu locuința procuristului. Construcția era făcută în așa fel, încît acesta avea totul la îndemînă. Mister Simons pusese de mult într-o ordine deplină mărfurile care umpleau depozitul.

Nu cunoștea limba ciukcilor și nici nu se gîndea s-o învețe. În schimb, vorbea puțin rusa. În nevoile negoțului îl ajuta ca tălmaci Iarak.

După ce făcu ordine în depozit împreună cu acesta, mister Simons închise factoria și plecă la Charley. Cînd sfîrșiră masa bogată, Thomson, după ce-și ceru scuze, ieși în tindă.

— Mary — îi spuse fetei — azi ai să te duci la mister Simons să te învețe să dansezi.

— Nu mă duc! N-am nevoie să învăț! Știu să dansez mai bine decît el! îl înfruntă Mary.

— Ești fiică de american și trebuie să dansezi ca americanii, nu ca sălbaticii!

După ce spuse cu hotărîre acestea, Charley se întoarse în odaie.

În clipa aceea intră Iarak.

— A venit comandantul rus, bărbosul! E acolo, cu sania.

Mister Simons porni repede spre casă.

Lîngă factorie erau două sănii, în jurul cărora se îngrămădeau mai mulţi vînători.

— O, mister Los! Guvernatorul! strigă încă de departe Simons. Şi, apropiindu-se, strînse cu putere mîinile lui Los şi lui Jukov.

— Bună ziua, bună ziua, mister Simons! Nu ne-am mai văzut de mult; de astă-vară! vorbi Los.

— Vă rog, intraţi în casă. Dumneavoastră ştiţi mai bine decît mine să arătaţi unde să vă aranjeze cîinii.

— Am eu grijă de cîini — sări Iarak.

— Să le dai mîncare mai multă — îl rugă Andrei.

— Am să-i hrănesc foarte bine!

Casa americană de scînduri avea o aparenţă solidă, însă construcţia nu era durabilă. Interiorul era spaţios, curat şi plăcut, cu mobile nou-nouţe şi confortabile. Lîngă pat se vedea o blană de urs brună-roşcată, iar pe fotoliu o alta, albă ca zăpada, darul lui Charley Thomson. Jukov văzu pe măsuţa de scris reviste americane şi se cufundă cu lăcomie în lectura lor.

Los se plimba, cercetînd încăperea din podele pînă în tavan. Ciocăni cu degetul în perete şi întrebă ironic:

— Călduroasă?

— Foarte bună, mister Los.

— Şmecher popor sînteţi voi, americanii! Pe trei ani aţi încheiat convenţia, pentru trei ani aţi făcut şi construcţiile. Nici o zi mai mult sau mai puţin. Convenţia se termină şi casa se dărîmă!

— O, mister Los, casa e solidă. E o casă bună. Asta ţine douăzeci de ani!

— Douăzeci de ani? Vrei să împing cu umărul ca să cadă peretele? La noi, în Rusia, nu se construieşte aşa ceva!

— Păi bine, mister Los, dumneata poţi să dobori un elefant! Însă casa e ca orice casă: are scînduri groase de douăzeci de centimetri... Peretele e căptuşit cu carton peste care e lipit tapet.

În timp ce vorbea, americanul aţîţa focul în sobă; pe urmă se apucă să taie felioare de şuncă, aşează pe masă farfurii, cuţite, furculiţe, puse şi unt, făcînd totul cu foarte mare îndemînare.

— Conform convenţiei, North Company ar fi trebuit să construiască aici nu numai clădirile necesare comerţului, ci şi şcoli, spitale — spuse Los, ca şi cînd şi-ar fi vorbit lui însuşi. Nu cumva o să le facă tot din scîndurele de-astea?

Mister Simons se opri în mijlocul încăperii, cu farfuria în mînă:

— Mister Los, dumneavoastră ştiţi că vaporul „Biceaimo" a avut pe bord mărfurile necesare schimbului de blănuri şi materialul pentru construcţia factoriilor. E drept că societatea noastră dispune de o flotă mare şi ar fi putut să mai trimită un vapor, însă e prima oară cînd se face drumul arctic. A fost necesară o experienţă. North Company e o firmă foarte solidă, mister Los, şi nu mă îndoiesc că anul viitor clădirile prevăzute în convenţie vor fi ridicate. Şi, arătînd cu amîndouă mîinile spre masă, americanul încheie: Poftiţi, vă rog!

Cei doi membri ai Comitetului revoluţionar mîncară, discutară despre chestiuni de afaceri, apoi, conduşi de mister Simons, se îndreptară spre depozit.

Aici erau mărfuri din care Los nu văzuse niciodată. Se apucă să cerceteze cartuşele, puştile Winchester în ambalajele lor strălucitoare, mirosi tutunurile aromate, admiră rufăria subţire, femeiască, de care nu avea nevoie nimeni aici. Tutunul, cel de fumat ca şi cel de mestecat, era împachetat asemenea ciocolatei, în hîrtie lucioasă, sub care era aşternută o foaie de hîrtie ceruită. Erau apoi din belşug vase, fierărie şi cele mai felurite mărfuri de manufactură.

Simons îi atrase atenţia lui Los asupra unor hîrtii lipite pe perete:

— Iată, mister Los, listele de preţuri curente. Aceasta pentru blănuri-materie primă, şi aceasta pentru mărfuri.

Los se apropie de perete şi începu să citească tare:

— „Ceai presat"... Dar unde-i preţul? se opri mirat.

— O, s-a rupt colţul hîrtiei cu preţul ceaiului presat!

Într-o clipă aduse mașina de scris portativă, cu caractere rusești și, punînd-o pe tejghea, bătu prețul care lipsea.

— „Ceaiul presat" = 1 rublă; 1 pușcă Winchester = 80 de ruble; cartușe (20 bucăți) = 2 ruble; făină (40 funți englezești) = 7 ruble...

Lista era lungă și Los citi mult timp.

— Bine! Și astălaltă e pentru blănuri? Ia să vedem: „Vulpe albă (calitatea I) = 40 de ruble; vulpe albă (calitatea a II-a) = 32 de ruble; vulpe polară albastră (calitatea I) = 80 de ruble; focă (mică) = 1 rublă.

Cercetă toată lista, apoi se duse spre tejghea și se așeză pe un balot de ceai presat. Împuternicitul din partea North Company-ei urmărea fiecare mișcare a lui.

— Totul e foarte bine, însă fără folos! spuse Los, oftînd. Aici nici un vînător nu știe carte. Cine o să citească această listă de prețuri?

Simons lăsă capul în jos, își îndepărtă brațele de corp, și ridică umeri în semn de neputință.

Iarak, împreună cu vreo cinci vînători, intră în magazin.

— Mai tîrziu, mai tîrziu! spuse în rușește americanul, arătîndu-le ușa. Ieșiți afară!

— Nu-i nimic, mister Simons — interveni Andrei Jukov. Lasă-i să se uite, n-au să ne stingherească.

— Pentru ei trebuie o listă de prețuri vie, nu moartă, mister Simons — spuse Los.

— Nu vă înțeleg.

— Uite, de pildă: un balot de ceai presat, de optzeci de pachete, costă optzeci de ruble; să punem deasupra lui două vulpi albe a patruzeci de ruble fiecare. Sub Winchester, tot două vulpi albe. Pachetul de cartușe, de douăzeci de bucăți, să-l punem pe două piei de focă mică: nu-i așa? O piele costă o rublă, iar cartușele două ruble. Asta va fi pe înțelesul tuturor, chiar al neștiutorilor de carte.

— Mister Los, nu știu de ce, dar vînătorii nu-mi aduc vulpi albe. Am cumpărat cu totul vreo douăzeci de bucăți. Nici n-am cu ce să fac o astfel de listă de prețuri vie, cum spui dumneata.

— Ajunge tocmai bine. Dă-le încoa' !

Los își aruncă haina și începu să desfacă lăzile, să descoase baloturile de ceai presat, puști, cartușe. În curînd, unul din pereții prăvăliei era transformat într-o vitrină originală de prețuri.

Înconjurat de vînătorii uluiți, Andrei Jukov începu să explice ca la o lecție :

— Iată — spunea el arătînd cu o vergea de aramă — pe acest Winchester stau două vulpi albe de calitatea întîi. Asta înseamnă că pentru două piei bune de vulpi albe puteți primi un Winchester 30/30. În acest teanc sînt 32 de pachete de ceai, iar pe el e pusă o piele de vulpe albă de calitatea a doua. Deci, pentru ea se pot lua 32 de pachete de ceai.

— *Kakomei ! Kakomei !* făceau într-una vînătorii, arătîndu-și mirarea.

— S-a mai auzit așa ceva ?

— Oare toate astea sînt adevărate ?

— E pentru prima dată cînd a venit un american atît de bun ! se auzeau exclamații și discuții.

În acest timp, mister Simons stătea lîngă tejghea cu picioarele-i lungi încrucișate și, ridicîndu-și din cînd în cînd bărbia, pufăia din țigară. Un zîmbet lipsit de bunăvoință îi cuprindea fața, schimbîndu-se ba în înfumurare, ba în nemulțumire ascunsă.

Los era ocupat serios cu treaba și lucra tăcut. Arareori arunca cîte o privire întîmplătoare asupra lui mister Simons, gîndind : „Nu-i nimic, o să te usture puțin la ficați, frățioare, dar aici ești în mîna noastră. O să faci negustorie așa cum vrem noi !".

Terminîndu-și expunerea asupra negoțului, Andrei încheie :

— Uite așa o să se vîndă de acum înainte. Mergeți și spuneți oamenilor.

— Numai să nu stricați toate astea — zise un vînător, arătînd „vitrina". Fiecare o să vrea să se uite la ea.

Apoi se împrăștiară repede pe la iarangele lor, scoaseră din ascunzători blănurile pe care le păstrau pentru ziua cînd negustorul va face schimbul în toane bune, și apărură în prăvălie.

Unul îi întinse lui Los două vulpi albe :

— Winchester se poate pentru ele ?

— Sigur că se poate ! interveni Jukov. Însă negustorul nu este Los. El a dat numai ordin cum să se tîrguiască. Şi arătînd spre Simons : Uite, dă-i-le lui !

Americanul luă vulpile, le cercetă, le scutură, încercă să le smulgă părul.

— Foarte frumoase vulpi ! Ce vrea pe ele ?

Şi primind răspunsul, îi înmînă vînătorului o puşcă Winchester calibru 30/30, în cutie de carton. Omul o luă neîncrezător, îi privi pe toţi şi întrebă :

— Şi nu rămîn dator ? N-o să-mi mai ceară vulpi pentru ea ?

— Nu, e plătită de tot. Uite, vezi, cum arată pe perete. Şi Jukov începu să le explice încă o dată lista vie de preţuri curente.

Tîrgul începu cu multă însufleţire. Vînătorii veneau fuga cu vulpile albe din iarangele lor, să cumpere în felul nou. Vestea pătrunse în toate locuinţele şi se duse pe ţărm ca noutatea cea mai de seamă.

— Vezi, mister Simons, şi dumneata credeai că n-a venit sezonul de vînătoare ! spuse Los. Stai că am să plec pe ţărm şi să vezi atunci ce-au să te umple de blănuri !

Apoi încheie, cu o uşoară ironie :

— Explicaţia faptului e simplă: nimeni n-a făcut cu ei negoţ atît de drept, cum te pregăteşti să faci dumneata !

— Mister Los, îţi sînt foarte recunoscător ! Ai să-mi fii de mult folos ca să pun comerţul de aici pe picioare.

Cei doi membri ai Comitetului revoluţionar petrecură ziua în prăvălie, după care reveniră în camera lui Simons.

— Mister Los — vorbi acesta — totuşi e un comerţ de sălbateci !

— Ai dreptate. Aşteaptă însă : o să clădim şcoli, vom scoate ştiutori de carte şi atunci comerţul va fi cu totul altul. Vom trece la folosirea banilor ; o să terminăm cu acest schimb în natură. Pînă una alta... trebuie să ne adaptăm situaţiei... Ei !... exclamă Los. Dar văd că ai plăci ruseşti !

— Sînt plăci americane, însă în limba rusă şi ucraineană ! observă cu respect mister Simons.

Los ascultă mult timp cu plăcere cîntecele ucrainene, care îl duceau în îndepărtata ţară natală. Încetul cu încetul îl cuprinse tristeţea.

Se ridică şi începu să se plimbe prin încăpere. Trecînd pe lîngă Jukov, se opri şi se uită la hîrtia cretată, lucioasă, a unei reviste americane pe care o răsfoia Jukov. Pe o pagină mare era înfăţişat, foarte atrăgător, un cauciuc de automobil.

— Ce e cu roata asta, mister Simons? se interesă. Ce scrie aici?

— A, e o povestire interesantă, mister Los! „O pereche de îndrăgostiţi au trăit o lună de zile numai în automobil, umblînd prin locuri sălbatice, inaccesibile, trecînd prin păduri, peste trunchiuri de arbori, în lungul rîurilor, pe pietre ascuţite. După această călătorie, cauciucul nu numai că nu s-a uzat, dar s-a făcut mai rezistent. Cumpăraţi cauciucurile noastre!".

Los izbucni în rîs.

— Ia întoarce mai departe, Andrei! spuse, printre hohote.

Pe pagina următoare erau nişte ciorapi de damă.

— Şi aici e o povestire, mister Simons?

— O, da, mister Los.

„Ce hîrtie! Ce fotografii! Ce reclamă! Şi asta, ca să se cumpere o pereche de ciorapi de damă!" îşi spunea Los, gîndindu-se la ziarele de pe front, tipărite pe hîrtie cafenie de împachetat.

Simons mai puse o placă: se auzi o voce de tenor, cîntînd:

„Umbra bătrînului stejar înalt,
o pasăre cîntătoare o iubea,
Pe ramurile rupte de furtună
ea liniştea şi fericirea îşi găsea
Şi parcă bătrînul stejar
şuşotirea cu-adevărat i-o înţelegea.
Vesel îşi legăna ramurile,
murmurul frunzelor mai bine se auzea".

Vocea tenorului liric era delicată, şi aici, departe, în Nord, departe de huietul lumii, răscolea simţăminte

duioase chiar şi în sufletul lui Los. El asculta cu ochii-i albaştri întredeschişi, muşcîndu-şi tulburat barba.

— Cîntă un cîntec frumos! Şi gramafonaşul ăsta, nu-i cine ştie ce de el, ia uite ce mic, şi e şi demontabil, şi pîlnia-i pliantă, de poţi s-o pui în buzunar, dar cîntă, ticălosul! Ce tare cîntă!... Dar, ajunge! Andriuşa, trimite pe cineva după Thomson!

Los era îmbrăcat cu o bluză militară, de postav, iar în cap avea o capelă a Armatei Roşii, cu o stea mare în cinci colţuri, tăiată din stofă. Cu această capelă părea un erou legendar.

Charles Thomson intră fricos, cu o înfăţişare de om fîstîcit. Avea motive să se teamă de Los.

— *Good evening!*[1] bîigui.

— Bună, bună seara, mister Thomson! îi răspunse Simons în rusește. Şi îl pofti să se dezbrace.

— Mister Thomson — începu Los — v-a spus mister Simons că tot comerţul aici se află în mîinile societăţii Nordth Company?

— *O, yes!* răspunse Charley speriat, după ce ascultă întrebarea tradusă de Jukov.

— Cu toate astea, mi s-a comunicat, printre altele, că dumneavoastră continuaţi să cumpăraţi blănuri de la vînătorii localnici. E adevărat?

Sub privirea iscoditoare a lui Los, americanul tăcu.

— Mister Jukoff — începu, după ce se reculese — vă rog transmiteţi-i domnului comandant că într-adevăr am cumpărat în ultimul an patruzeci şi trei de vulpi albe şi trei vulpi albastre. Dar spuneţi-i că blănurile acestea le-am primit pentru datorii vechi.

— Mister Thomson, dacă voi afla că şi de acum înainte mai cumpăraţi blănuri, vă dau o amendă mare! spuse Los cu asprime.

Thomson dădea tăcut din cap, cu inima uşurată.

— Iar aceste patruzeci şi trei de vulpi albe şi trei vulpi albastre cumpărate nelegal o să le predaţi împuternicitului Comitetului revoluţionar. Andriuşa, fă-i un bon!

Charles Thomson îşi reveni: scăpase foarte ieftin!

---

[1] Bună seară. (n.r.)

11

A doua zi de dimineață veniră kaiurii. Los îi ceru lui Simons să le dea ceai, apoi se îmbrăcă de drum și ieși.

De după munți se ridicase luna, în culoarea focului, întinzînd umbre lungi. Munții, cu piscuri ascuțite, se proiectau deasupra orizontului, părînd lipiți de poalele cerului. Era ger mare și liniște. Numai zăpada scîrțîia sub tălpile moi ale oamenilor care treceau, și scîrțîitul se ducea departe, departe...

Marea, înțepenită în ghețuri, se odihnea sub învelișul lor puternic, albastru-închis. Movilele de gheață, singuratice, păreau niște santinele tăcute. Totul împrejur era amuțit — și parcă însăși aspra natură păzea această mare liniște a Nordului.

— Ce liniște! exclamă Los, atent să prindă măcar un zgomot cît de mic.

Dar iată că undeva urlă un cîine, apoi altul, al treilea, și pe urmă toți cîinii cătunului, dezlănțuind un concert care-ți rupea inima. Lui Los îi veni rău. Urletele se întrerupseră pentru o clipă dar de undeva, din depărtare, un urlet singuratic, prelung și tînguitor dădu iar tonul, și în toate colțurile cîinii reîncepură urletul cu o putere nouă.

Venind în fugă spre sănii, kaiurii strigară veseli:

— *Tagam! Tagam!* [1]

Și cîinii porniră în zbor pe țărmul înzăpezit. În sania din față mergea Andrei, împreună cu kaiurul său, iar în cea de-a doua, Los. Se înveliră strîns în blănuri, își traseră capișoanele lăsînd numai deschizături mici pentru ochi — și își încredințară viața kaiurilor.

Ascultînd scîrțîitul zăpezii sub sania care gonea, Los își spunea: „Nu, n-am să plec de aici pînă n-am să reclădesc toată viața acestui aspru ținut! Am s-o aduc pe Natașa mea și ea are să muncească la cot cu noi, cu același avînt ca flăcăul ăsta dezinteresat, Andrei Jukov!"

---

[1] Tagam — înainte. (n.a.)

Cîinii alergau cu paşi neauziţi în lungul ţărmului stîncos. Sania aluneca pe masa de gheaţă netedă, acoperită cu zăpadă. Sufla un vînt uscat. Prin capişoanele care acopereau strîns capul oamenilor, pătrundeau zgomote ciudate, ca nişte vibraţii, lovind urechile...

— Ascultă, Los ! strigă kaiurul. Cîntă stîncile !

Fiecare colţ de stîncă, fiecare creastă, fiecare pisc primeşte în alt fel lovitura vîntului şi fiecare scoate un alt fel de sunet, dînd în totul un vuiet straniu, compus din cele mai felurite tonuri. Acesta-i cîntecul stîncilor străvechi.

Vîntul aduce de-a lungul lor un praf de piatră, un fel de nisip scîrţîitor, care se împrăştie pe gheaţă cu un fîsîit metalic. El loveşte tăios faţa şi te orbeşte. Viscol de piatră. Drumul e presărat cu pietrele căzute de pe stînci, urmare a muncii necontenite a apei şi a vîntului.

— Priveşte, Los, asta e o ieşitură nouă — strigă inimos kaiurul. Aici a căzut o stîncă. Vuietul s-a auzit pînă în Loren. A spart gheaţa şi a omorît mulţi peşti. Cu sania i-am cărat !

Los privi uimit sfărîmăturile de stînci, mii de tone, a căror frumuseţe i se părea nemaiîntîlnită. Părea că pietrele uriaşe au fost tăiate, şlefuite, de cineva care apoi nu le orînduise cum trebuie.

Jos, la ţărmul mării, într-o văgăună, se vedea o iarangă. Singurătatea ei trezea un simţămînt de tristeţe.

— De ce locuieşte omul ăsta singur aici ? întrebă Los.

— Aşa îi place — răspunse kaiurul.

Zărind locuinţa, cîinii se smulseră înainte, ca la orice sfîrşit de drum. Kaiurii se opriră, fumară cîte o lulea împreună cu stăpînul iarangei singuratice, mai vorbiră cîte ceva, apoi se pregătiră de drum.

Cîinii se ridicară fără tragere de inimă, îşi priviră umil şi trist stăpînul, apoi porniră, cu pasul leneş şi parcă şiret, şi merseră aşa într-o doară numai vreo zece metri cînd, simţind şi intenţia vicleană a înaintaşului, se cîrmiră brusc, cu toată hotărîrea, spre iarangă. Kaiurul înfipse adînc ţăruşul între tălpice, înfrînînd sania. Strigătul lui poruncitor, care nu îngăduia nesu-

punere, încredință cîinii că trebuie să meargă mai departe, în direcția hotărîtă. Simțiră că nu-i chip să înnopteze aici, deci porniră supuși înainte.

— Los — vorbi kaiurul — stăpînul iarangei a spus că mai departe drumul pe mare e primejdios. Vîntul de miazăzi a rupt gheața și pe lîngă stînci a rămas numai un drum îngust. Drumul celălalt, peste munți, e stricat; a căzut zăpadă multă, afînată. Cîinii au să se scufunde, pînă peste cap, vor trebui să se tîrască pe burtă. Pe unde apucăm? Vrei pe drumul mării? Te grăbești, nu? Spune cum crezi tu.

— Tu știi mai bine cum trebuie. Și Los se gîndea: „Pot eu să-i dau vreun sfat? Nici unul!"

— O luăm pe drumul mării! îi strigă kaiurul tovarășului său de la sania din față.

Los, cu îmbrăcămintea lui greoaie, ședea în sanie ca un urs. Numai cu mare greutate putea să se sucească.

„Da — se gîndea — îmbrăcămintea kaiurilor e cu siguranță mai nimerită decît a noastră; mai ușoară și poate chiar mai călduroasă. Trebuie să-mi fac negreșit și eu la fel". Kaiurii poartă haine scurte, ușoare, pantaloni de blană bine mulați pe corp, iar în picioare încălțări cu carîmbii scurți, lucrate foarte îngrijit. Astfel ei sînt sprinteni și în caz de primejdie pot să sară numaidecît din sanie.

Sania se ivea și dispărea printre îngrămădirile de gheață de lîngă malul stîncos. Los privea încordat înainte, ținîndu-se cînd de sanie, cînd de umerii kaiurului dar, cu toate aceste, zbura adeseori jos. Kaiurii săreau neîntrerupt din sanie pe gheață, de pe gheață iar în sanie. Această sprinteneală nu se potrivea de loc cu felul domol cu care se mișcau în viața lor obișnuită. Cîteodată se întîmpla ca totuși kaiurii să nu salte sania la timp și ea să se împiedice și să se oprească în vreun colț de gheață. Atunci cîinii întorceau toți deodată capetele și în privirile lor mustrătoare Los putea să citească: „Dă-te jos din sanie! Ce stai?"

I se făcea rușine, sărea jos, iar kaiurul ridica sania, mutînd-o de pe sloiul care o împiedica.

Şi iată că îngrămădirile de sloiuri se terminară, lăsînd loc unei regiuni cu crăpături de-a curmezişul drumului. Apa mării se vedea foarte aproape, neagră, compactă. Cîinii se avîntau, sărind peste spărturi, doi cîte doi, trăgînd sania lungă, ca un podeţ suspendat, pe deasupra crăpăturilor.

Sus, deasupra stîncilor de pe mal, vîntul sufla de la miazăzi, dar aici, jos, ca într-o prăpastie, se răsucea în răbufneli dinspre miazănoapte. Vîrtejurile răscoleau marea deschisă şi mişcarea ei se transmitea prin gheţurile oscilante care fremătau sub sanie.

Lui Los însă nu-i era frică; se încredea în kaiurul său. Şi altfel ce ar fi putut să facă?

În curînd, drumul primejdios se sfîrşi şi cîinii smuciră săniile la loc neted; atunci kaiurii opriră, ca să fumeze cîte o lulea, făcînd glume asupra primejdiilor depăşite.

— Al naibii de bine e aici, Andriuşa! Ce întindere!

— Da, Nikita Sergheevici, bag de seamă că şi tu începi să îndrăgeşti ţinuturile astea. Chiar barba ta, plină de brumă, a luat culoarea locurilor de aici — observă Andrei, rîzînd.

La miezul zilei se ivi un pic de lumină.

— Andrei — spuse Los — hai să-i lăsăm pe ei să meargă cu sania din faţă şi noi să mergem cu cealaltă. O dată tot o să trebuie să învăţ să mîn cîinii.

Kaiurii se învoiră bucuroşi şi o luară la fugă către prima sanie. Tare voiau să vorbească despre ruşii aceştia pe care îi duceau atît de departe, în părţile cele mai nordice ale pămîntului lor!

Acum drumul era minunat. Spre nemulţumirea lui Los, cîinii alergau fără să aibă nevoie de nici un îndemn. Putea să-ţi fie necaz, văzînd că nu găseşti nici un motiv să strigi la ei.

— Nikita Sergheevici, adică de ce n-am începe numaidecît organizarea sovietelor pe ginţi?

— Ştii de ce, prietene? Fiindcă este o zicătoare rusească plină de tîlc, pe care tu nu vrei în ruptul capului s-o înţelegi: „Să măsori de şapte ori, ca să tai o dată". Oare nu erai chiar tu acela care mi-a vorbit despre asta?

— Hei! Nikita Sergheevici, țara asta a ciukcilor e atît de mare, că numai s-o măsori îți trebuie cinci ani! Cînd s-o mai tai?

— Nu, tovarășe Jukov, ajunge! De tăiat o să începem să tăiem după ce ne vom întoarce. Înțelegi cum vine asta? Am văzut oamenii și i-am lăsat și pe ei să vadă cine sîntem. Dă-le timp acum să sporovăiască. Au despre ce. Crezi că lista de prețuri curente e lucru de glumă? Nu, frățioare, asta e o parte din revoluție! Asta o să-i prindă în laț pe mulți: și pe păianjenul roșu de Thomson, și pe tînărul acela descurcăreț, Simons, și pe ticălosul de Alitet, și pe mulți alții. Le-am arătat acum vînătorilor că vulpile lor albe valorează și ele ceva. Poți să fii liniștit: de-acum înainte vor ști ei să se descurce foarte bine.

Cîinii alergau cuminți. Încredințîndu-se că nu trebuie să le mai poarte grija, Los se întoarse cu spatele.

— Nikita Sergheevici, tu ai luat seama la Iarak? E un om interesant. La început m-a privit cu neîncredere. „Oamenii albi, toți la fel!" îi spunea lui Aie. După aceea, s-a schimbat cu totul. Mi-a dăruit chiar ochelarii lui de soare. Iarna trecută am stat mult de vorbă cu el. Mi-a spus că argățea la Thomson. Fiica acestuia, Mary, este o adevărată fată ciukce. Gîndurile ei se îndreaptă spre flăcăul nostru. Cînd Thomson a aflat, l-a izgonit pe Iarak. I-am spus băiatului cum e legea sovietică. Atunci a venit cu Mary, ca să-i trec în registrul de căsătoriți. Voinică și frumoasă fată. Are un chip!... Andrei făcu un gest admirativ.

— Și, mai departe? se interesă Los.

— Bine, dar tu știi că nu am nici formulare de stare civilă, nici ștampilă. Nu știam care sînt formalitățile de îndeplinit.

— Ei, și mai departe?

— Mai departe? Ce să fie?! Au plecat neînregistrați.

Los opri brusc sania, sări în picioare și, scuturîndu-și barba înghețată, strigă:

— Mare prost ești, Andriușa! Chiar în halul ăsta nu te-aș fi crezut! Pentru ce naiba îți trebuie formular? Formularele astea poate n-o să ți le trimită nici în cinci ani! Îți vine revoluția gata făcută, de-a drep-

tul pe tavă, şi tu îi ţii piept, ca să cauţi un formular oarecare !

— Ei, şi de ce te-ai înfuriat ? Doar e vorba de ceva care se poate îndrepta — răspunse Andrei. Cînd o să ne întoarcem, totul se va aranja !

— Să-i laşi să vină la mine. Ai să vezi cum am să mă descurc. Nu trebuie decît să judeci puţin lucrurile !

Sania din faţă nu se mai vedea. Los strigă la cîini, aceştia porniră în galop şi în curînd o ajunseră din urmă.

— Andriuşa, îţi aminteşti, mi-ai vorbit o dată despre un tînăr din Enmakai...

— Vaamcio ?

— Da, da, Vaamcio ! De acolo de unde e şi Alitet, nu ? Uite, ajungem, o să ne oprim puţin la Alitet, să vedem ce fel de pasăre este.

— Aci faci o greşeală — observă Andrei.

— Anume ?

— De ce să avem de-a face cu Alitet ? Trebuie să fim nepăsători cu el, iar lui Vaamcio să-i arătăm stimă. Ce importanţă are că pologul lui Vaamcio e mic şi murdar...

— Ai dreptate, Andrei ! Atunci sîntem chit ! Şi, rîzînd mulţumit, îi dădu un ghiont în spate.

Un vînt uşor, dinspre nord, începu să sufle din nou, aruncînd zăpadă în drum. Cădea noaptea.

Sania din faţă se opri. Cînd o ajunseră, kaiurul spuse :

— Andrei, vino la sania ta. Are să fie viscol. Uite, vezi, luna şi-a pus cămaşă. Acum trebuie să mîn eu cîinii.

Los se ghemui în locul său şi se cufundă în gînduri.

O îngrămădire de gheţuri de netrecut închidea drumul mai departe ; kaiurii întoarseră cîinii şi porniră spre munţi.

Viscolul se dezlănţui.

Puzderie de fulgi începură să se învîrtejească în aer, făcînd o perdea groasă de zăpadă.

Vîntul urla şi, în oceanul de nea, Los nu mai vedea sania cealaltă; nu putea să vadă nici măcar cîinii săniei sale. „Ei, Los, îmi pare că începe primul tău botez!" se gîndi, strîngîndu-şi mai bine capişonul.

Kaiurul strigă:

— Trebuie să mergem cu grijă. Vai! Aci poţi să mori! Sînt stînci aici. Stînci foarte înalte!

La marginea stîncilor viscolul aşază streşini de zăpadă şi vai de cel ce nimereşte pe ele! Se întîmplă uneori ca şi oamenii, şi cîinii, rătăciţi în viscol, să se prăbuşească în gol, rostogolind în urma lor avalanşe de zăpadă, care îi înmormîntează.

Kaiurii legară o sanie de alta, mergînd în şir, oprindu-se des, să se sfătuiască.

Cîinii înaintau încet prin întunericul de nepătruns. Kaiurii îi îndreptară aproape în contra vîntului, unde bănuiau că este drumul.

Unul din ei mergea înainte, aruncînd des ţăruşul legat de o frînghie. Cînd frînghia „fugea" din mîini, omul ştia că ţăruşul a căzut în prăpastie şi atunci striga:

— Stai!

Apoi lăsau săniile şi plecau singuri înainte, să caute „drumul".

Trecu mult, mult timp, şi ei nu se mai întorceau. Cîinii erau acoperiţi de zăpadă, în care stăteau făcuţi colac.

Los, care urmărea ceasornicul, spuse:

— A trecut o jumătate de oră.

— Au să se întoarcă — răspunse cu convingere Andrei. Dar el însuşi nu ştia dacă vor veni într-adevăr, sau nu.

— Bun e pentru viscol ceasul pe care mi l-a dăruit Simons! Ia uite cum luminează: ca nişte ochi de lup! Şi costă numai un dolar. Ceasuri pentru sărăcime! Mai mult de un an nu merg. Sînt şireţi americanii — spuse Los.

Părea că stau de o veşnicie, aşteptîndu-şi kaiurii.

— Dar, chiar adevărat, lipsesc cam de mult! observă Andrei.

— Oare nu ne-au pierdut?

— Crezi c-ar fi de mirare aici? Şi Andrei începu să strige: Ehe-he-hei! Ehe-he-hei!

Însă viscolul ducea strigătul lui în altă parte.

— Nikita Sergheevici, hai să strigăm împreună!

— Mai bine să tragem un foc de puşcă. Uite, kaiurul meu are aici un Winchester.

Los apucă arma veche, legată cu curele, apăsă pe trăgaci, dar cartuşul nu luă foc.

— Puşca asta are o sută de ani. Dacă nu te cunoaşte, nu te ascultă. Vezi ce-am făcut dacă m-am luat după tine? Acum mă căiesc. De ce dracu' am plecat fără pistol?

— Nikita Sergheevici, lor nu le place să ne vadă cu pistoale. Spun: „Puşca, pentru sălbăticiuni, dar puşca mică, pentru ce? Să omori oameni?"

— Fleacuri! Uite că acum ne-ar fi fost de folos... Ce-o să facem dacă ne-au pierdut?

— Trebuie să stăm pe loc pînă încetează viscolul.

— Şi dacă viscolul o să ţină cinci zile?

— Stăm! Chiar şi zece zile! răspunse Andrei. Nu-mi arde să fac o săritură de la trei sute de metri, sau chiar mai de sus.

— Nici eu nu sînt deprins cu asemenea sărituri.

— Să mai aşteptăm o oră, pe urmă o să ne culcăm în zăpadă, uite, cum au făcut cîinii.

Deodată, din întuneric, se auzi un strigăt:

— Drum! Am găsit drum!

Kaiurii veneau spre sănii.

— Pe dracu'! Ce fel de drum poate fi aici! mormăi Los.

Totuşi, îl cuprinse un simţămînt de bucurie.

Kaiurii se apucară să scoată cîinii din zăpadă. Animalele se scuturară şi porniră la drum, trăgînd săniile în goană, undeva la vale, pe o coastă abruptă.

Kaiurul îi strigă vesel lui Los:

— Uite, asta e trecătoarea „Gura Balenei". Acolo, jos, e cătunul Enmakai.

12

Los încăpu cu greu în pologul bătrînului Vaal. Trupul lui, întins în toată lungimea, împărţea locuinţa în două.

Alek, tînăra gospodină, se zăpăcise, însă nu uită că trebuie să pregătească de ceai. Trecu peste Los şi începu să fărîmiţeze gheaţă, punînd-o în ceainic.

Era de mirare că rusul, comandantul despre care umblau atîtea zvonuri pe ţărm, stătea acum întins — uite, colea. Nimeni nu s-ar fi gîndit că în iaranga bătrînului Vaal va veni un om atît de însemnat. Aveai de ce să te miri! Niciodată un picior de *tanghi* nu trecuse pragul acestei iarange. Oare ce putea să însemne venirea asta? Nu era cumva în batjocură? Sau poate îl împinsese viscolul aici?!

Asemenea gînduri nu o nelinişteau numai pe Alek, ci chiar şi pe bătrînul Vaal. Bătrînul era atît de neobişnuit să primească oaspeţi ca aceştia, încît nici nu ştia ce să facă, şi se tot foia de colo pînă colo. Ba se strecura în tindă, căutînd ceva, ba se întorcea cu vreo piele, cercetînd-o la lumină. În sfîrşit, alese una, o scutură, bătînd-o cu o coastă de ren, apoi se întoarse spre Los:

— Dă-te la o parte; am să pun blana asta. E mai bună.

Însă oaspetele stătea locului, fără să-l înţeleagă pe bătrîn. Zadarnic răsfoia caietul lui cu „fraze gata", parcă dinadins nu găsea nimic potrivit!

Atunci bătrînul Vaal începu să-i explice prin gesturi.

— A-a-a! Înţeleg! Înţeleg! spuse Los, binevoitor. Şi se răsturnă pe partea cealaltă.

Vaal întinse repede blana.

Tocmai atunci intră şi Andrei şi se întinse lîngă Los, ca la el acasă.

Dar Vaal nici acum nu putea sta locului. Tot ar fi vrut să facă mereu, mereu cîte ceva.

— Mai odihneşte-te, bătrîne! i se adresă Los. Stai jos să vorbim!

Andrei îi tălmăcea cuvintele.

Dar cum poţi sta de vorbă cînd totul ţi s-a amestecat în cap? Cine putea înţelege de ce comandantul rus, bărbosul, se oprise tocmai în acest polog? Iaranga lui Alitet nu era doar departe, şi acolo aveau loc mult, ca în tundră, lumină ca de la lumina soarelui, se găseau blănuri bune pentru dormit şi mîncare din belşug. Nu cumva ruşii veniseră aici să-i facă lui Vaal vreun rău?

Bătrînul îşi urmărea îngrijorat oaspeţii, fără să-şi arate totuşi neliniştea. Întîlnind privirea lui Los, se gîndi: „Blînzi ochi! Ca ai renului. Nu-s ochi de lup".

Ceva mai liniştit, începu să-şi cureţe pipa. Los îi întinse cutiuţa cu tutun „Prince Albert":

— Uite, bătrîne, ia tutun de la mine!

Vaal chicoti încetişor, o privi pe Alek, îşi privi musafirul, apoi se întinse fîstîcit după tutun. După ce-şi aprinse luleaua, strigă:

— Alek, vezi ce tutun fumează Vaal? Ai-ea-eai!

Şi întorcîndu-se spre oaspeţi, o arătă pe femeie, cu luleaua:

— Asta e nevasta fiului meu, Vaamcio. El e plecat la vecini. Se întoarce repede. După ce tăcu un timp, îl întrebă pe Andrei, în şoaptă: — Comandantul rus s-a rătăcit? Iaranga lui Alitet e alături, foarte aproape.

— Ştiam — răspunse Andrei. Însă comandantul a spus: „Să tragem acolo unde sînt oameni buni. Am auzit că Vaal e un om bun. Hai la el!" Uite, aşa a spus comandantul.

Bătrînul încuviinţă din cap. Ceea ce spunea Andrei părea să fie adevărat. El se cunoştea doară! Se apropie de Los, îi apucă mîna ceva mai sus de cot şi i-o scutură, tăcut şi recunoscător.

— Alek, oaspeţii au venit de pe drum, din frig — vorbi, fremătînd de bucurie. E timpul să le dăm ceai.

Femeia împinse măsuţa spre ei şi scoase cănile.

— Alek — spuse Andrei — voi aveţi puţine căni. În toate iarangele sînt căni puţine. De aceea le luăm pe-ale noastre cu noi. Iată-le! Zicînd aceasta, Andrei puse cănile pe masă.

Vaamcio intră în polog, cu obrazul înroşit de ger.

— A, uite-l pe vechiul meu prieten! făcu Andrei, întinzîndu-i mîinile. De cît timp nu ne-am mai văzut?! Trebuie că m-ai uitat!

— Nu! răspunse Vaamcio, posomorît.

Prezenţa oaspeţilor nu îl zăpăcise mai puţin decît pe taică-su, însă amintindu-şi de prima întîlnire cu Andrei, se linişti puţin. În mintea lui licări un gînd: „Poate n-au venit la mine în batjocură. Şi atunci, de mult, tot aşa n-a vrut să tragă la Charley Nas-Roşu".

Înţelegîndu-i zăpăceala, bătrînul îi spuse:

— Oaspeţi buni, Vaamcio, oaspeţi buni!

— Cum merge vînătoarea, Vaamcio? îl întrebă dintr-o dată Los, cercetîndu-şi caietul.

Vînătorul se întoarse brusc spre el şi un zîmbet îi fugi pe obraz: ciudat vorbea rusul limba lui!

— Merge bine! răspunse. Sînt foci.

— Cîte vulpi albe ai prins pînă acum?

— Patru. Frumoase vulpi! Dacă le-aş duce la americanul cel nou, aş primi multă marfă. Am auzit că e bun tîrgul la el.

— Andrei, întreabă-l de ce nu şi-a vîndut încă vulpile.

La întrebarea lui Jukov, Vaamcio clătină din cap.

— Nu mai sînt ale mele. Le-am prins cu capcanele lui Alitet. Mi le-a dat pe datorie şi mărfuri mi-a dat pe datorie. Trebuie să-i dau trei blănuri pentru ele.

Obrazul bărbos al comandantului începu să se întunece. Bătrînul văzu şi se nelinişti.

Tocmai atunci pică şi Alitet în polog.

— Bună ziua, comandant rus! De ce comandantul rus stă într-un polog mic? întrebă, amestecînd cuvinte ruseşti în vorbăria lui. Pologul mic e rău; pologul mare e bun. Este loc pentru voi în iaranga mea.

Bătrînul Vaal ascultă neliniştit, îndurînd greu această batjocură, fiindcă era prea bătrîn ca să-şi mai îngăduie cineva să-l ia în rîs. Şi părea că asta va urma. Uite, ruşii aveau să se ridice rîzînd, ca să plece de la el.

Vaamcio îl privea supărat pe Alitet, gîndind: „El trebuie să ia totdeauna ceva de la altul! De ce nu le-o fi spus tata de la început ruşilor să se ducă la Alitet?"

— Iaranga mea e bună, mare — continua acesta. La mine este supă rusească, supă cu sare. Şi carne de ren tînăr, multă. Ai ! Ce mîncare dulce!

— Nu ! Rămînem la Vaal — răspunse Andrei, apăsat. Nu plecăm nicăieri de aici.

„Ce-mi aud urechile ?! se întrebă bătrînul Vaal, cuprins de bucurie. A, poate ruşii gîndesc cu adevărat că Vaal este un om demn şi cinstit !" Şi se uită întrebător la Vaamcio. Tînărul simţi şi el cum i se ia greutatea de pe inimă.

Los urmărea fiecare mişcare a lui Alitet, căuta să pătrundă fiecare vorbă a lui. Ştia multe despre el şi acum, privindu-i ochii şireţi, neastîmpăraţi, ascultîndu-i flecăreala linguşitoare, se întărîta din ce în ce mai mult.

— Ce tot spune ? îl întrebă pe Jukov.

După ce acesta îi tălmăci, se ridică, îşi flutură barba şi fără să se stăpînească, spuse tăios :

— Fă-l să înţeleagă că eu, comandantul rus, nu vreau să intru în iaranga lui. Vreau să trag la oameni cinstiţi, nu la tîlharii care fură vulpile albe din capcanele altora.

Auzind tălmăcirea acestor cuvinte, bătrînul Vaal încremeni. Cum de putuse comandantul rus să afle adevărul ?

Vaamcio urmărea de asemenea cu mare curiozitate convorbirea. Îi trecu prin gînd să spună şi el cum îi turnase Alitet ulei de luminat pe momeli, la Trei Coline.

— Comandantul rus, comandant supărat. Oamenilor de aici le place vorba domoală. Omul american vorbeşte şi el domol ! răspunse Alitet.

— Mîine am să-ţi vorbesc şi mai aspru. Am să-ţi cer socoteala despre negoţul cu corabia de contrabandă americană. Tîrgul ăsta e hoţie curată. Ai înţeles ?

Alitet clipi din ochi, nervos, vru să mai spună ceva, însă Los îi strigă poruncitor :

— *Kanto !*

Şi Alitet se strecură pe uşă.

— Vezi, Andrei, ce bine că am ştiut măcar un cuvînt

nimerit? spuse Los cu seriozitate. Da, cum era să uit tocmai cuvîntul ăsta?

Bătrînul Vaal și Vaamcio se priviră, tăcuți. După un timp, bătrînul spuse în șoaptă:

— De acum înainte, Alitet n-are să mai ajute iarangei lui Vaal. Și are să ne ia capcanele!

— Nu-i nimic, bătrîne. Are să vă ajute Puterea Sovietică. Eu am să vă ajut!

— Nu-i nevoie să ne ajute Alitet! vorbi Vaamcio, învrăjbit.

— Foarte bine, Vaamcio! Am să te pun pe tine președintele sovietului pe ginți de aici. Tu ai să fii comandant peste Enmakai.

Pînă noaptea tîrziu, în iaranga lui Vaal se vorbi despre ce e acela soviet pe ginți și ce trebuie să facă acest soviet.

În timp ce stătea la masă, acasă la el, Alitet îl înjura furios pe comandantul rus. Tîgrena asculta bucurîndu-se că se găsiseră niște *tanghi* care, după cîte se vedea, nu-l iubeau pe bărbatul ei. Atît de mult o atrăgeau acești *tanghi*, încît ar fi vrut să meargă să-i vadă.

Mîncarea gătită ca la americani rămase neatinsă și Alitet o aruncă la cîini.

Iar cînd bărbatul plecă în pologul Atteneutei, curiozitatea Tîgrenei crescu atît, încît simți că o trec călduri le. Scoase capul din polog și gerul îi cuprinse obrazul și umerii goi. Rămase mult timp așa, culcată, cu ochii spre întunericul tindei, bucurîndu-se de aerul rece. Apoi își luă *kerkerul* de blană și fugi la Vaal.

— Intră, intră, Tîgrena! o îmbie bătrînul, binevoitor, văzînd-o că își bagă capul pe sub perdeaua de blană.

— Nu. Fug acasă. Am vrut numai să mă uit — răspunse Tîgrena, cercetîndu-i curioasă pe cei doi oaspeți ruși.

Ar fi vrut să-i asculte ce vorbesc, însă toți tăcuseră la venirea ei.

„Nu-i nimic! Am să aflu mîine tot, de la Alek" — se gîndi, luînd-o spre casă.

— Asta-i nevasta lui Alitet — spuse Vaal. Femeie foarte bună!

Vaamcio adăugă:

— Alitet a adus-o cu sila. Ea a fugit; a adus-o iaf.

— Nikita Sergheevici, trebuie s-o luăm sub ocrotirea noastră.

— O s-o luăm, Andrei! răspunse Los.

13

În timpul inspecției lor prelungite, rușii se dezobișnuiseră să mai doarmă în paturi și se săturaseră să se tot spele cu zăpadă. Corpul lor avea nevoie de apă.

Merseseră mii de kilometri cu săniile trase de cîini, de reni, dar nu izbutiseră să viziteze toate așezările omenești. Munca abia începuse și mai aveau multe de făcut.

Los căra găleți de zăpadă pe care o topea pe sobă.

Aduse apoi în odaie o cadă mică, de copil, pe care o luase de la o factorie îndepărtată. Andrei îl întrebase, încă din timpul drumului:

— De ce cari băița asta?

Los îi răspunsese rîzînd:

— E secret!

Acum, în timp ce așeza cada lîngă spălător, spuse:

— Da, Andriușa, să faci baie în condițiile noastre este un lucru destul de greu, însă posibil. Aici trebuie să ai ingeniozitate, ingeniozitate, înțelegi tu? Pentru ce credeai că am tîrît cinci sute de kilometri cada asta? În ea o să se adune apa, cînd o să ne spălăm în lighean. Păcat că nu crește mesteacănul aici! Mi-aș face o măturică[1] pentru baie.

În odaie era cald. Los se dezbrăcă și, bătîndu-se pe șolduri, spuse:

— Acum trebuie să-ți închipui că ești într-o baie de aburi adevărată, și totul e în regulă.

---

[1] În Rusia era obiceiul ca în timpul băii să se bată corpul cu o mătură din ramuri de mesteacăn, înmuiată în apă fierbinte. (n.t.)

Turnă puțină apă în cadă, o împinse spre spălător, intră în ea și începu să-și spele capul, gălăgios.

Se spălă astfel îndelung, horcăind de plăcere, ca o morsă.

— Uf ! M-am ușurat cu o sută de puduri ! Dezbracă-te și tu că altfel nu te las în casă nespălat. Am încălzit apa și pentru tine. O căldare întreagă. Poți să speli un urs cu ea !

Andrei intră în baia de aburi.

Se făcuse miezul nopții, însă lumina nopții albe intra pe micul geam al sediului Comitetului revoluționar, nelăsîndu-i să doarmă. Membrii Comitetului revoluționar se simțeau bine în paturi.

Ce puțin îi trebuie uneori unui om ! O căldare de apă !

— Nikita Sergheevici, am uitat să-ți spun. Cînd plecam de la Alitet, Tîgrena a venit după mine în ușă și mi-a șoptit așa, în treacăt : „Alitet e om rău".

— Da, femeia asta mi-a atras luarea-aminte. Din tot ce face se vede că are caracter. Uite, Vaamcio va veni aici la noi, va trebui să-l instruim. O s-o chemăm și pe Tîgrena. Ei, mister Jukoff, acum fumăm un „Capestan" ?

— Să fumăm, mister Los ! Guvernator !

Rîseră, gîndindu-se la americani, și se apucară de fumat. Los începu să facă planuri :

— O să aducem aici învățători, medici. O să avem în raioane oameni de-ai noștri, atunci o să meargă treaba ! Factoriile americane or fi ele bune, însă fac un negoț prea interesat. Nu e de ajuns ca să schimbe blănurile pe tutun ! Ar trebui să instruiască, să educe poporul, să-l cultive. Va trebui să lichidăm factoriile astea, să organizăm noi altele.

— Da, însă North Company are contract pe trei ani.

Los se ridică de pe pernă și întrebă furios :

— Da ? Și unde sînt școlile, spitalele pe care trebuia să le construiască ?

— Vezi însă, Nikita Sergheevici, toate astea nu depind de noi. North Company lucrează cu Comisariatul poporului pentru comerțul exterior.

— Ei și ce dacă? Noi sîntem degeaba aici? Bineînțeles că n-am să-i izgonesc chiar mîine... Însă o întrebare, acolo, pot să pun? Să explic totul la Comitetul revoluționar gubernial.

— Asta, desigur!

— Ei, atunci iată toată socoteala!... Mîine o să trebuie să și trimitem un mesaj cu „poșta" în legătură cu această chestiune.

— Dar cu contrabanda ce facem? Ai văzut ce angajament i-a dat Taky-Cărăbușul Negru lui Alitet? Contrabandiștii ăștia jupoaie și populația! Se duc blănurile pe apă!

— O să instalăm pe țărm pichete de grăniceri. O să cerem oameni anume pentru asta. Iată încă o propunere de trimis cu „poșta". Ei, și-acum, gata! E timpul să dormim! Și Los se întoarse pe partea cealaltă.

În încăpere se făcuse lumină de-a binelea. Soarele abia apusese puțin, iar acum se ridicase din nou deasupra orizontului. Lui Andrei nu-i era somn. Se dădu jos din pat și se duse la fereastră. Afară nu se vedea nici țipenie de om.

Andrei îl înghionti pe Los:

— Eu zic să organizăm aici o bază culturală. Înțelegi, un complex întreg de așezăminte culturale...

Los se ridică într-un cot, îl privi și răspunse enervat:

— De ce naiba trebuie să-mi împărtășești mie toate fanteziile tale nocturne? Ce, s-a ivit vreun dușman la orizont de mă tot trezești? Nu mă lași să dorm după o baie ca asta! La început nu m-a lăsat lumina, acum vii tu! Lasă că și mîine e zi! Astupă fereastra cu ceva și culcă-te!

Și Los își băgă supărat capul lui în plapumă.

— Credeam că nici tu nu dormi — spuse Andrei, astupînd geamul cu scurta.

Cu toate că lumina tot mai pătrundea în cameră, Andrei se culcă și adormi repede.

„Acum nu pot eu să dorm!" se gîndi Los, privind la tovarășul său care dormea. Apoi, pufnind în rîs, luă încălțarea înaltă de blană și, ridicîndu-se, îl pocni pe Andrei.

— Andrei, Andriușa, parcă voiai să-mi spui ceva urgent — îi strigă rîzînd.

Jukov se frecă leneș la ochi, căscă, îl privi pe Los care stătea pe marginea patului și pufni și el în rîs. Apoi își dădu picioarele jos, se întinse, își ridică mîinile spre tavan și căscă încă o dată.

— Despre o bază culturală voiam să-ți vorbesc. Eu spuneam că ar trebui ridicat aici o astfel de bază culturală, care să aibă spitale, școală, internat, cu un punct de propagandă și agitație și cu baie cu aburi și un punct veterinar, unde să crești cîini buni și să-i vindeci pe cei bolnavi. Dar nu așa o baie ca a noastră, ci una adevărată, ca pe „continent". Ah, și neapărat o brutărie ! Poporul ăsta nu mănîncă pîine de loc. Nici n-are unde o coace !

Rămase stabilit ca și această propunere, cu motivările corespunzătoare, să fie adusă la cunoștința guvernatorului.

Cutia poștală primi astfel un plic voluminos.

14

La factorie se adunau din zi în zi tot mai mulți și mai mulți vînători. Mister Simons lucra cînd în prăvălie, cînd în depozitul de blănuri, de dimineață pînă seara. Obosit de atîta muncă, uneori mai oprea tîrgul, după sfatul lui Charley Thomson.

— Nu face nimic — spunea Charley. Ăștia pot să aștepte și două-trei zile. Stau întotdeauna cu plăcere aici ; nu se grăbesc să plece acasă.

Iar în sinea lui se gîndea : „Oamenii au înnebunit ! De unde naiba vin atîția ? Niciodată de cînd mă știu n-am văzut aici atîta gloată ! Și de unde or fi strîns atîtea blănuri ? Oare să nu le fi ridicat Alitet de la ei ?

Într-o singură zi au lăsat o sută douăzeci de vulpi albe. Asta-i nemaipomenit!"

Într-o dimineață, Iarak veni la mister Simons și-i spuse:

— Azi nu pot să stau la tîrg. Mă doare capul. Cheamă-l pe Charley să fie tălmaci. El vorbește bine limba noastră.

Mister Thomson primi cu plăcere propunerea lui Simons. Însă curînd începu să-i pară rău că intrase în factorie. Tîrgul mergea însuflețit. Vînătorii erau veseli și primeau pentru blănuri atît de multe mărfuri, încît își încărcau săniile din plin.

— Uite, Charley, cum tîrguiește americanul cel nou! vorbi un flăcău, vesel, luîndu-l peste picior. El e mereu în toane bune și noi nu mai avem nevoie să plecăm cu vulpile înapoi. Tu n-ai făcut niciodată tîrgul ca el!

— Ce spune, mister Thomson? întrebă Simons.

— Spune că are de făcut un drum lung. Ar vrea să meargă tîrgul mai repede, ca să plece chiar azi.

— *All right!* O să-i dăm drumul numaidecît.

— Mister Simons, nu-i nevoie să-i plătești atît de generos. Cît de puțin i-ai da, el tot încîntat ar pleca de aici.

— O nu, mister Thomson! Mi-e teamă de mister Los. Mister Los are prețurile curente și dacă află că am dat mărfuri mai puține, societatea noastră poate să aibă mari neplăceri — răspunse Simons, arătîndu-și dinții. Lucrul trebuie făcut cu finețe!...

Mister Thomson gîndise întotdeauna că viața în Nord îți face nervi de fier și o răbdare drăcească. Dar acum Nordul se schimbase dintr-o dată.

La sfîrșitul tîrgului nu se simți în stare să rămînă la mister Simons măcar pentru a bea o cafea. Plecă într-o dispoziție foarte proastă, sugrumat de necaz. Intră în casă încet, dar abia puse mîna pe clanța ușii de la odaia sa că deodată se opri atent. Cu o mișcare bruscă, smulse perdeaua de blană a pologului unde locuia familia sa. În polog erau Mary cu Iarak.

Respirația lui Charley se opri. Nu putu nici să strige, nici să înjure. Înăbușindu-se de furie, se aruncă fără un cuvînt, cu pumnii strînși, spre fostul său servitor și, fără să mai judece, se prăbuși peste el cu toată greutatea trupului său îndesat.

— *God damn!* șuieră, ridicînd pumnul deasupra capului lui Iarak.

Flăcăul îi prinse brațul și i-l strînse, dureros. În clipa aceea văzu cum Mary, cu ochii înnebuniți, ridica în spatele tatălui ei un cuțit de oțel sclipitor „Remington".

— Nu face asta, Mary! îi strigă Iarak. Pleacă din polog!

Însă fata șovăia.

— Pleacă de-aici, numaidecît! repetă Iarak, supărat, și atunci ea dispăru.

— Nemernicule, prefăcutule! Ce cauți aici? strigă Charley răgușit.

Iarak răspunse liniștit, în timp ce-l ținea strîns de mîini și-l privea țintă în ochi:

— Comandantul rus a spus că pot să vin... Putem să ne căsătorim. Lege rusească.

— *God damn!* urlă Charley, mușcîndu-l de mînă.

Flăcăul îl îmbrînci cu toată puterea. Charley zbură în colțul opus și căzu întins, cu burta în sus.

Iarak fugi în tindă, unde o găsi pe Mary. O luă de mînă, trăgînd-o după el, afară.

Mister Thomson rămase mult timp întins pe blănuri, pe urmă își reveni, își șterse obrazul cu batista lui colorată și ieși din polog. Întîlnind-o pe Rultîna, îi strigă cu sălbăticie:

— Strigoaică blestemată! Unde sînt copiii? Unde i-ai ascuns, codoașo? Tu ai pus la cale toată ticăloșia asta! Ai să vezi tu mîine ce-am să fac!

Rultîna tăcea.

Mister Thomson intră în odaia sa, trîntind cu putere ușa în urmă.

„Charley e supărat! se gîndea Rultîna. Charley e foarte supărat!" Și se duse să-și cheme copiii, ca să-i

culce. Umblă prin iarangă, strîngîndu-i, însă pe Mary n-o găsi nicăieri.

După ce-i culcă pe cei mici, porni din nou s-o caute. Fata nu era nicăieri în aşezare şi nici Iarak nu era. Rultîna se simţea obosită de mulţii ani trăiţi în suferinţă. Da, pentru ea viaţa în casa omului alb fusese foarte grea! Rătăci mult timp prin aşezare, din iarangă în iarangă, căutîndu-şi fata. Un flăcău pe care îl întîlni pe drum îi spuse:

— Au plecat încolo. Poate au şi trecut peste colină...

— Bine! făcu femeia. Lasă-i să se ducă!

Se întoarse acasă, văzu cum dorm copiii, apoi privi pe furiş în odaia lui Charley. Acesta stătea în pat, nedezbrăcat. Intră uşurel în cameră şi îl strigă, dar bărbatul dormea.

„Poate nu vrea să stea de vorbă cu mine!" se gîndi Rultîna. Însă, ascultîndu-i răsuflarea regulată, se încredinţă că bărbatul dormea cu adevărat. Atunci ieşi încet în tindă, luă zgărzile cîinilor agăţate de perete şi fugi afară. Într-o clipă înhămă doisprezece cîini, se urcă în sanie şi porni în goană spre colina pe care i-o arătase bărbatul. Odată afară din cătun, începu să îndemne cîinii, strigînd, lovind cu ţăruşul în sanie, gonindu-i din ce în ce mai repede.

Curînd, îi zări pe cei doi fugari.

Însă la ivirea ei, Iarak şi Mary schimbară drumul, luînd-o mai repede la fugă spre povîrnişul stîncos al muntelui.

Femeia se ridică în picioare în sanie şi, ţinîndu-se anevoios de jugul săniei, începu să strige din răsputeri:

— Ia-a-ra-ak! Sînt eu, Rultîna!

Vocea ei slabă se pierdea în întinderea tundrei. Iarak şi Mary fugeau atît de repede, încît cîinilor le era foarte greu să-i ajungă. Rultîna o cîrmi pe urmele lor, stînd tot în picioare şi tot strigîndu-i mereu, cînd pe unul, cînd pe altul.

Iarak ştia că sania nu va merge uşor pe povîrnişul muntelui, printre îngrămădirile de pietre fărîmate. O, puteau încă să se ascundă foarte bine printre stînci!

Găsiră o mică peșteră, în care intrară gîfîind.

— Dacă Charley se dă jos din sanie și vine să ne caute — spuse Mary — pîndește-l și omoară-l cu o piatră!

La marginea povîrnișului, sania se opri o clipă, apoi înaintașul se aruncă înainte, lătrînd, cățărîndu-se pe pietre.

Însă îndată tălpicele se agățară într-un colț de stîncă și cîinii se opriră. Deodată, Iarak auzi chemarea:

— Mary! Sînt eu, Rultîna! Nu vă fie frică!

Flăcăul se cățără pe o stîncă și o văzu pe Rultîna lîngă sanie.

— Mary, ieși de-acolo! strigă el, bucuros.

Bătrîna ședea cu capul rezemat pe jugul săniei, atît de istovită, încît nu mai putea vorbi. Mary o îmbrățișă, strîngîndu-se la pieptul ei. Iarak se apucă să îngrijească de cîini, care se încurcaseră în hamuri. Îi duse la poalele muntelui, apoi reveni la femei.

— Rultîna, unde te duceai?

Bătrîna ridică încet capul și răspunse liniștită:

— Luați voi sania. Treceți peste tundră și duceți-vă să stați în munți, la fratele meu Gaimelkot.

— Vino cu noi! o rugă Iarak, mișcat.

— Nu. Acasă au rămas ceilalți copii. Mă întorc acolo și am să tac, uite, ca pietrele astea. Urcați-vă în sanie și porniți repede! Goniți cîinii, nu vă fie milă de ei!

— Rultîna, o să ne ducem la comandantul rus, bărbosul — spuse Iarak. Andrei zicea că bărbosul vrea să ne dea hîrtie de căsătorie.

— Bine, duceți-vă la rus. Poate Bărbosul o să înțeleagă că Mary are nevoie de bărbat. Și zicînd acestea, bătrîna oftă din greu.

Iarak luă țărușul din mîinile ei și strigă la cîini. Erau cîinii pe care îi hrănise el și care îl recunoșteau ca pe adevăratul lor stăpîn. Își lăsară cozile în jos și porniră veseli la drum.

— *Tagam, tagam!* le striga Rultîna din urmă.

Rămase mult timp în loc, privind sania care se îndepărta.

15

Mister Thomson se trezi mai devreme ca de obicei. Pentru prima oară de cînd era aici dormise îmbrăcat.

Oftă din greu, strîmbîndu-şi obrazul din pricina luminii prea puternice, clătină din cap şi privi nemulţumit la fereastra inundată de razele soarelui. Întoarse ochii spre ceasornicul deşteptător, însă „prietenul" patentat se oprise. „Ce se întîmplă în casa asta?..." gîndi Charles Thomson.

Se ridică greoi din pat şi zbieră:

— Cafeaua!

Rultîna intră uşor în odaie, puse pe masă dejunul gata pregătit şi ieşi tăcută.

După ce mîncă, mister Thomson se mai plimbă prin odaie, se duse spre fereastră, privi afară şi văzu deodată că sania nu era la locul ei. Respiraţia i se opri. Cuprins de presimţiri rele, îşi aruncă pe el canadiana de blană, se repezi afară şi dădu ocol casei; sania şi cîinii nu erau nicăieri. Gîfîind de enervare, se întoarse în tindă şi, oprindu-se în pragul pologului familiei, întrebă alarmat:

— Unde-i Mary?

Copiii tăceau.

Charley deschise uşa odăii; Rultîna strîngea masa.

— Unde sînt cîinii? zbieră bărbatul.

Femeia tăcea, cu capul plecat, aşteptînd umilită ca soţul alb să-i strige: „Ieşi afară!"

El o îmbrînci brutal, făcînd-o să scape vasele pe jos: cana de porţelan se făcu ţăndări.

Mister Thomson alergă gîfîind la Rînteu, omul lui supus şi credincios, care îngrijea de iaranga oaspeţilor.

— Unde-i Iarak? îl întrebă.

Rînteu, tăcut, arătă cu mîna în partea unde plecase Iarak.

— Cîinii, repede!

Rînteu era în ciorapi de blană, cu mînecile hainei lăsate. Îşi spunea: „Nu se poate să-i dau cîinii, şi să nu-i dau, iarăşi nu se poate!" Răspunse liniştit:

— Charley, cîinii sînt slobozi, prin cătun.

— Repede, cîinii, om fără creier!

— Charley, tu crezi că o să găsim în aşezare cîini care să-i ajungă pe ai tăi? Cîinii tăi, Charley, sînt foarte buni! Numai ai lui Alitet sînt ca ei. Aşteaptă; poate are să vină Alitet.

— Ce tot îndrugi, diavol bătrîn?! Trebuie să plec numaidecît! N-am timp de aşteptat! Înhamă repede! Hai, urneşte-te!

Îl scutură de mînecă şi atunci Rînteu intră fără grabă în iarangă, de unde se întoarse cu o legătură de hamuri, pe care le băgă sub nasul americanului.

— Proaste hamuri! Nu mai sînt bune de nimic! Ar trebui să le repar.

— Dă-le aşa cum sînt! urlă Thomson.

Rînteu porni prin aşezare, fluierînd după cîinii care nu se arătau prea iuţi. Se întoarse fără să se grăbească, înconjurat de cîteva potăi, care cine ştie de ce îşi închipuiau că stăpînul se hotărîse să le dea demîncare. Dar vezi, se întîmplă să se mai înşele şi cîinii! De unde să ştie ei ce era în capul lui Charley?

Domol, foarte domol, Rînteu începu să le pună hamurile, tot bodogănind:

— Da' de unde să-i ajungi cu asemenea javre? E la fel cum un bătrîn şchiop ar vrea să prindă un ren sălbatic!

Ca înaintaş, Rînteu puse un cîine cu piciorul lovit, care nici măcar nu înţelegea comenzile.

Thomson se urcă în sanie şi porni, gîndind că îi va ajunge pe fugari în prima aşezare. Striga la cîini, îi lovea cu ţăruşul, însă ei tot ce puteau face era să chelălăie jalnic, uitîndu-se tot timpul înapoi, fără să mărească pasul. Curînd se opriră de tot.

Charley rămase în sanie, cu capul plecat.

„*God damn you, son of a bitch!* E zadarnic să alerg mai departe!" îşi spuse, şi întoarse cîinii înapoi.

Abia deschise gura să le dea comanda, că animalele, ridicînd cozile şi ciulind urechile, se repeziră în salturi, la drum.

Ajuns în aşezare, părăsi sania la prima iarangă întîlnită şi, istovit de supărare, se îndreptă spre factorie.

— *Good day*, mister Thomson! îl întîmpină vesel Simons.

— *Good day*, mister Simons! răspunse Charley obosit. Numai că pentru mine nu-i de loc o zi bună.

— Ceva neplăceri, mister Thomson?

— Spune-mi dumneata, mister Simons, ce s-a întîmplat cu sălbaticii ăştia? Putea să-mi treacă aşa ceva prin cap? Pînă şi acest Rînteu, a cărui viaţă zeci de ani a depins de mine şi care era mai bun decît cel mai ascultător cîine, acum se poartă revoltător de rău! Cu mare greutate l-am făcut să-mi dea o sanie cu cîini. Şi închipuie-ţi, mister Simons, acest sălbatic murdar şi nerecunoscător mi-a adunat nişte javre cu care nici la zăpada pentru apă să nu te poţi duce! Şi nu mai demult decît acum un an ar fi fost de ajuns să spun un cuvînt, un singur cuvînt, mister Simons, ca într-o clipă să am gata la uşă sania cu cei mai buni cîini din toată aşezarea! Rămas în mijlocul încăperii, mister Thomson încheie, cu adîncă mîhnire, făcînd mişcări largi cu mîinile, în semn de neînţelegere, cu adîncă mîhnire:

— Nu mai înţeleg nimic din toate astea!

— Dar ce s-a întîmplat, mister Thomson?

Charley îi povesti în amănunţime despre fuga fiicei sale cu Iarak. Auzind, Simons clătină din cap, şi oftă compătimitor:

— Ce să-i faci, mister Thomson?! Trebuie să pleci de aici, din ţara asta înapoiată! Ori vrei să-ţi arunce trupul între pietre să ţi-l sfîşie sălbăticiunile, după cum îmi spuneai că este obiceiul pe aici? Cînd ai atîţia dolari, nu doreşti oare să-ţi trăieşti restul vieţii într-o ţară civilizată? Mă gîndesc că jumătate din viaţă, dumneata n-ai băut lapte proaspăt, adevărat. Asta e groaznic, mister Thomson! Te neliniştеşte soarta fiicei dumitale? Dar nu vezi că, după toate aparenţele, ea e tot o sălbatică? Să nu te superi că îţi vorbesc atît de deschis. Îmi este milă în mod sincer de dumneata.

— Te rog, te rog! Eşti un om bun, mister Simons. Nu mi-a vorbit nimeni atît de cald ca dumneata...

Mister Simons, poate mă vei lua şi pe mine în Canada. Vezi doar că am rămas singur.

— Cu cea mai mare plăcere, mister Thomson! O s-o ducem bine împreună.

Tăcură mult timp, gîndindu-se parcă la viitoarea lor viaţă în Canada.

— Mă întorc la ce spuneam mai înainte, mister Thomson. Eşti neliniştit din cauza fiicei dumitale? Dar, dragul meu mister Thomson, nu uita că ea este născută aici. Şi America, şi Canada, i se vor părea la fel de dezgustătoare cum îmi pare mie ţara asta a frigului. Acolo are să piară de dor după stîncile astea sălbatice, după iarangele murdare, după respingătoarea carne de morsă, după acest fioros vuiet al viscolului.

— Da, da! Tot ce spui dumneata e cu totul adevărat, mister Simons! Ai înţeles bine firea ei.

— Mister Thomson, las-o să rămînă cu Iarak — continuă Simons. Sînt convins că în felul ei va fi fericită.

— Am să-l iau cu mine pe băieţaş, pe Ben... Dar am să mă silesc totuşi s-o aduc şi pe Mary înapoi. Încă mai cred că ar putea să se obişnuiască cu viaţa din Canada. Dumneata ce crezi, mister Simons?

— Foarte posibil, foarte posibil — răspunse Simons, fără tragere de inimă.

— Dar cum să fac cu blănurile? Mai am peste o mie cinci sute de cozi. N-au să-mi permită să le iau cu mine în America. Şi nu vreau să mă duc să le vînd în Kamciatka, la Petropavlovsk. A vrut să le cumpere pe toate Los, dar din fericire n-a avut valută.

— Mister Thomson, am să-ţi dau un sfat prietenesc.

Charley deveni atent.

— Te ascult, mister Simons.

— La drept vorbind, nici nu-i un sfat, ci o simplă lecţie de geografie. Oraşul Nome din Alaska e mai aproape de noi decît cea mai apropiată aşezare ciukce. Asta în primul rînd. Al doilea, strîmtoarea Behring nu-i chiar atît de lată, mister Thomson. Şi Simons zîmbi cu subînţeles, apoi urmă: Eu, unul, dacă aş avea nevoie, aş trece dincolo şi pe o scîndură. Iar dumneata, e

suficient să le dai unor vînători un pachet cu tutun „Kentucky" și au să ți-o ducă dincolo, cu baidarele, toată gospodăria. Apoi mă aștepți, sau în Alaska, sau la Frisco și de acolo, pe un vapor confortabil... vom lua drumul Canadei!

— Dar casa? Aș fi vrut s-o vînd cuiva, împreună cu depozitul.

— Mister Thomson, cui crezi că-i trebuie casa asta veche, făcută din scînduri de ambalaj?... În plus, dacă începi să cauți cumpărător, ai să stîrnești bănuieli. Los are să devină îndată atent și are să se instaleze la factoria mea, ca să te aibă sub ochi. Lasă asta. Du-ți viața mai departe, ca și cum te-ai pregăti să trăiești aici încă mulți ani. Să fiu în locul dumitale, aș face mai mult decît atît: i-aș cere lui Los îngăduința să rămîn aici, ca să trăiesc în sînul familiei ultimii ani ai vieții. Apoi, într-o zi nu prea senină, hopa sus, în baideră și, *good bye!*...

— Ai perfectă dreptate, mister Simons! Ai într-adevăr un cap de afacerist american! Chiar așa am să fac.

16

Lunga iarnă polară se terminase. Zăpezile umede intrau parcă în pămînt, subțiindu-se de la o zi la alta. Limita între zi și noapte aproape dispăruse. Zilele lungi și luminoase fugeau mai repede.

Între cei doi trimiși ai Comitetului revoluționar se ivise o neînțelegere: zăpăciseră o zi din calendarul lor. Cum se întîmplase, nici unul nu putea să-și dea seama. La Los era 20, iar la Jukov 21 aprilie.

Fiecare își apăra cu aprindere punctul său de vedere, sprijinindu-se pe datele diferitelor documente. De la aceste date se înșirau zi de zi felurite întîmplări, se puteau aminti punctele parcursului din lunga

lor călătorie şi totuşi data unuia nu se potrivea cu a celuilalt. Nici un supus sovietic din tot acest district nu era în stare să lămurească neînţelegerea lor.

— Nikita Sergheevici, să ştii că nu ai dreptate. Uite, ai să vezi, după tine, o să întîmpinăm cu o zi mai devreme sărbătoarea de 1 Mai.

Los rîse:

— Andriuşa, la urma urmelor, de ce ne tot contrazicem? Ei, dacă-i mai devreme, e mai devreme! Dar ce importanţă are asta? Chiar dacă ne-am înşela cu o săptămînă întreagă, nimeni n-ar şti. Cu atît mai mult cu cît, după cum spui tu, ziua vine dinspre răsărit.

— Cum vrei, Nikita Sergheevici, însă eu rămîn la data mea. Tu, pesemne, ai încurcat-o cînd viscolea. Eu îmi ţin jurnalul cu grijă.

— Ei, foarte bine! Nu va fi nici o supărare. O să sărbătorim o dată după calendarul meu şi o dată după al tău. Dintr-o sărbătoare o să facem două.

Elevii lui Jukov intrară în cabană, se dezbrăcară, rămînînd numai în cămăşile de stambă pe care le confecţionase însuşi Los, apoi se aşezară la masă şi începură să scrie sîrguincios litere şi expresii scurte. Cel mai greu le era să se deprindă cu litera „d". În loc de „dom" (casă), limba lor pronunţa „tom", iar în loc de „departe" — „teparte".

Învăţau mult şi cu tragere de inimă. Los se ivi zîmbind de după perdeaua de stambă, cu un joc de domino în mînă.

— Ei, copii, acum facem un joc?

— Da, Los! Jucăm, jucăm! strigară elevii în cor.

Toţi copiii, ca de altminteri şi oamenii mari, nu îl numeau pe Los după numele lui şi al tatălui. Era prea lung şi prea de neînţeles, pe lîngă faptul că ei nu aveau nici nume de familie, nici după tată.

Los se pregătea să pună jos ultima piatră, ca să termine jocul, cînd un grăsun întinse piesa sa, fără grabă, strigînd cu mare bucurie:

— Stai, Los! Am terminat eu!

Încăperea se umplu de gălăgie şi de rîsete.

— Los a pierdut ! Los a pierdut ! strigau copiii, bătînd din palme.

Los căuta să pară posomorît, de parcă într-adevăr l-ar fi necăjit pierderea jocului.

Micii musafiri ştiau că gazda lor nu juca niciodată mai mult de o partidă. Deci, se băgară cu dibăcie în hainele de blană şi fugiră pe uşă afară.

Unul din ei se opri în prag :

— Los, la noapte bătrînul Umkataghen are să moară ! Zicînd acestea, băieţaşul îşi trecu degetul peste gîtul întins.

— Stai, stai ! Ce tot spui acolo ?

— La noapte au să-l sugrume pe bătrînul Umkataghen. Totul este pregătit — explică şcolarul, liniştit.

Los îl aşeză la masă şi-l întrebă încet, aproape în şoaptă :

— Cum să-l sugrume ? De ce ?

Copilul se uită împrejur, şovăind, parcă gîndindu-se dacă îi era îngăduit să vorbească despre asta. Negăsind nimic care să-l oprească, începu :

— Bătrînul, foarte bolnav... Are picior stricat. Şamanii l-au doctoricit, doctoricit, şi pe urmă s-au lăsat păgubaşi. Ermen, băiatul lui Umkataghen, a rămas fără cîini ; ba a trebuit să-i aducă jertfă duhurilor, ba să-i dea şamanului. A mai rămas cu doi. Pe toţi ceilalţi i-a pierdut, şi boala nu pleacă. Pesemne că în piciorul lui a intrat un duh foarte rău. Şi uite, Umkataghen se duce la „oamenii de sus". Chiar la noapte. Toţi sînt bucuroşi. Şi Ermen e foarte bucuros.

Los strigă, scos din fire :

— Fugi numaidecît la Ermen şi spune-i că îl opresc să sugrume pe bătrîn ! Ai înţeles ? Nu se poate să strîngi oamenii de gît ! Fugi ! Am să vin şi eu după tine.

Zicînd acestea, îşi scoase pantofii şi în locul lor îşi puse încălţările de blană.

Băieţaşul fugi.

— Nikita Sergheevici, ce ai de gînd să faci cu bătrînul ? întrebă Andrei.

Los răspunse supărat :

— Cum ce ? Nu îngădui să-l sugrume ! Asta e tot !

— Stai, Nikita Sergheevici! Pînă la noapte mai e timp destul. Hai mai bine să judecăm ce e de făcut.

— Ce să judecăm?! Nu e nimic de judecat! Totul e foarte limpede!

— Nu, Nikita Sergheevici, n-ai să izbuteşti nimic pe cale administrativă. Nu! Au să se supună cînd ai să le dai ordin, însă de îndată ce ai să pleci, au să-l gîtuie. Fiindcă bătrînul a şi apucat să-şi dea „cuvîntul". După obiceiurile lor, ar fi nedemn să şi-l ia acum înapoi.

— Şi tu ce propui? Să-i lăsăm să-l sugrume pe bătrîn? Vorbeşte clar! strigă Los, trăgîndu-şi încălţările.

— Nu propun asta. Cred însă că nu trebuie să le spui: „Vă opresc să-l sugrumaţi!"

— Fir-ar a dracului! Ce, asta nu-i totuna? Ce vrei tu? Să mă faci părtaş la crimă? N-am ce zice, ai spus şi tu o vorbă!...

— Nikita Sergheevici, nu vrei să mă înţelegi, fiindcă eşti furios. Mie mi se pare că într-un an e greu să dărîmi o cetate ca asta!... Iar ce e de făcut în cazul ăsta, nici eu nu ştiu.

— Ştiu eu în schimb! Pentru ce am venit noi aici? Sîntem sau nu reprezentanţii Puterii Sovietice? De furie, Los nu mai nimerea să-şi tragă încălţările în picioare. Noi sîntem elevii lui Lenin!

— Dar eu am citit în Lenin — îl întrerupse Andrei — că superstiţiile reprezintă lucrul cel mai înfricoşător! Lupta cu ele trebuie să fie dusă minuţios şi sistematic, sprijinindu-te pe o mare putere de convingere. Obiceiul acesta groaznic s-a născut din condiţiile vieţii de aici.

— Ajunge! Nu-mi ţine aci conferinţe! strigă Los, făcînd din mînă un semn de încheiere, şi începu să se plimbe tăcut prin încăpere.

Ermen intră în fugă.

— Los — spuse el, neliniştit — bătrînul trebuie sugrumat! El singur ne-a cerut. Eu nu pot să mă împotrivesc la ultima lui dorinţă. Va fi mare nenorocire!

— Nu va fi nici o nenorocire! Nu se strîng de gît oameni vii! Tatăl tău, Umkataghen, nu-ţi este duşman — spuse Los.

— Nu, nu-mi este dușman. Dacă mi-ar fi dușman, nu l-aș sugruma. Îl iubesc și vreau să-i fac un bine : să-i îndeplinesc ultima dorință. Nimeni din poporul nostru nu și-a luat pînă acum cuvîntul înapoi. Și tu, Los, vrei să faci din tatăl meu un om urît de toți, cel din urmă dintre oameni !

— Ei, drăcia dracului, ce treabă încurcată ! murmură Los, oftînd.

Andrei interveni :

— Ermen, tu știi, noi avem o lege nouă, care oprește să sugrumi oamenii. Dacă n-ar fi legea asta, n-am căuta să te lămurim.

Ermen repeta cu încăpățînare :

— Bătrînul trebuie sugrumat ! E foarte rău dacă nu-l sugrumăm !

Los stătea la geam, mușcîndu-și barba, cufundat în gînduri. Deodată se întoarse energic, se apropie de Ermen și îi spuse aspru :

— Nu dau voie să-l sugrumați pe Umkataghen ! Dacă aflu că l-ați sugrumat, ai să fii pedepsit. Am să te trimit de-aici de îndată ce are să vină vaporul. Și cînd ai să mori pe meleaguri străine, nimeni dintre neamurile tale n-are să-ți audă glasul înainte de moarte.

Los vorbea întărîtat și furios.

Ermen îl asculta atent, în liniște. Cînd comandantul rus tăcu, răspunse :

— Los, tu ești primul dintre *tanghii* pe care ai noștri îi numesc om adevărat. A trecut abia o iarnă de cînd ai venit pe pămîntul nostru și negoțul a ajuns cu totul altfel. Oamenii noștri beau acum ceai cu zahăr. Cei care nu avuseseră puști, acum au, cei care nu avuseseră capcane, acum au. Peste tot, lumea spune : „Bărbosul a îndrăgit vulpile noastre albe și a făcut să primim multă marfă pe ele". Poporul spune că tu ești la fel ca un șaman bun, da, bun șaman, care ne ajută să trăim. Uite, așa se aude pe țărm. Și acum tu ai început să vorbești de neînțeles pentru urechile mele ! Nu cumva te-au stricat șamanii cei răi ? Tu te-ai făcut cu totul altfel de om. De ce poruncești să nu-i îndeplinesc lui Umkataghen ultima dorință ? Umkataghen e un bătrîn bun !

Se vedea că Ermen era tot atît de tulburat, însă vorbea încet, aproape şoptind. Pe faţă îi apărură picături de sudoare. Vorbea retezat, oprindu-se între cuvinte, ca şi cînd ar fi stat să vadă dacă rusul înţelege tot ce spune el, Ermen.

Los izbuti să se stăpînească ; veni lîngă el, dîndu-şi silinţa să vorbească la fel de liniştit :

— Ermen, vrei să stăm mai aproape unul de altul, uite colea, pe bancă ?

Flăcăul se aşeză speriat.

— Ascultă ce am să-ţi spun, ascultă bine ! începu Los. Umkataghen nu-i un om prea bătrîn ; doar îl cunosc ! Toamna trecută am văzut că încă ducea baidara la vînătoarea de balene. O să vină vaporul şi un doctor rus are să-i vindece piciorul. Ceea ce-ţi spun e adevărul. Am să dau ordin oamenilor de negoţ să aducă asemenea maşini pentru baidare, care să le împingă, să nu mai fie nevoie de vîsle. Baidarele au să meargă repede, ca un vapor. Şi uite, vreau ca ochii lui Umkataghen să vadă viaţa asta nouă. Crede-mă ! Tu singur ai spus că viaţa la voi s-a şi schimbat puţin. Înţelegi ce-ţi spun ?

— Da, înţeleg — răspunse Ermen.

Andrei interveni :

— Pe Pămîntul cel Mare este un om înţelept. Îl cheamă Lenin. El ne-a arătat drumul spre viaţa cea nouă, şi a stîrpit, a aruncat legea cea veche, legea lui Charley Naş-Roşu, a lui Alitet. El a făcut lege nouă, care uşurează viaţa oamenilor...

— Uite, asta-i legea care opreşte să omori pe bătrîni — reîncepu Los. Pe bătrîni trebuie să-i îngrijeşti, să vezi de ei, să le faci viaţa uşoară. Ermen, du-te acasă şi spune-i bătrînului Umkataghen că eu nu vreau să moară. Spune-i că mai am de vorbă cu el...

Ermen oftă din greu :

— Ştiu eu ? !

Apoi îşi luă căciula şi plecă spre casă.

Cei doi rămaseră tăcuţi. Los se plimba prin cameră, privind din cînd în cînd pe geam.

— Ei, ce crezi, Andrei ? L-am convins sau nu ?

— Nu! Tu crezi că procesul ăsta de lichidare a rămăşiţelor trecutului e un proces uşor? Crezi că i-ai luat de coiea şi i-ai şi trecut în societatea socialistă? Andrei se ridică şi încheie tulburat: Nu, Nikita Sergheevici! Pentru asta mai trebuie muncit mult aici! Oho! Şi cu mult tact!

— Eşti prea tînăr ca să mă înveţi pe mine! strigă Los. Toate astea le ştiu fără să mi le spui tu. Trebuie să cunoşti viaţa nu numai din cărţi... Mie îmi place să iau taurul de coarne!

— O să-l sugrume! auzi din spate glasul lui Jukov.

Los se întoarse brusc spre el.

— Atunci îmbracă-te imediat şi hai la iaranga lor! spuse hotărît. N-am să plec de acolo pînă n-am să izbutesc ceea ce vreau.

La intrarea iarangei întîlniră un flăcău, care se aşeză în uşă, oprindu-i:

— Nu se poate! Mîine, se poate!

Los îl îmbrînci cu putere şi, aplecîndu-se, intră în polog.

— Stai! răcni din răsputeri. Ce faceţi aici?

Smulse capul laţului din mîna lui Ermen, apoi, tîrîndu-se în genunchi pe blănuri, se apropie de bătrîn, căruia se apucă să-i elibereze gîtul.

— Andrei, tu vorbeşti mai bine, spune-le că duhurile rele n-au să-i găsească vină nici bătrînului, nici lui Ermen, nici altcuiva. Mînia lor are să treacă la mine; eu v-am împiedicat să-l sugrumaţi.

Andrei se apucă să le tălmăcească. Oamenii se priveau speriaţi unii pe alţii, fără să scoată un cuvînt. De frică, însuşi şamanul se trăsese într-un colţ, de unde privea cu ură pe ruşi. Nimeni nu îndrăznea să înceapă vorba. Deodată, bătrînul Umkataghen se ridică de pe blănuri şi spuse, cu glasul surd:

— De ce-ai venit aici? Sau te-a chemat cineva? Pleacă, om care ţi-ai pierdut mintea!

Los scoase din buzunar pipa şi tutunul, zîmbind binevoitor.

— Stai, bătrîne! Mai întîi trebuie să fumăm!

Bolnavul îl privea nedumerit, pesemne neştiind ce să răspundă la aceste vorbe fără rost ale comandantului bărbos.

— Hai să fumăm, bătrîne ! propuse Los, întinzîndu-i tutunul.

Umkataghen îi întoarse spatele fără să-i răspundă.

Comandantul îi puse pipa sa în mînă şi stărui :

— Hai, Umkataghen, să fumăm ! Îţi dăruiesc pipa mea !

Pe chipul bătrînului se arătă un zîmbet bolnăvicios. Întinse pipa după tutun.

— Comandantul ăsta rus, ca un copil !

Los îi pregăti pipa, apoi îi întinse chibritul aprins, şi se apucară să fumeze, tăcuţi.

— Acum ce-o să fie ? îl întrebă bătrînul pe şaman.

Şi începu să plîngă în tăcere, de frica duhurilor şi a suferinţelor îndurate. Fuma — şi lacrimile îi curgeau pe faţa tristă.

Tot ceea ce se întîmpla era atît de neobişnuit, încît chiar şamanul se zăpăcise. În sfîrşit, şuieră din colţul lui îndepărtat :

— Repede, să schimbăm numele bătrînului, ca să nu-l cunoască Kele ! Să-i încurcăm urma !

— Ce nume să-mi iau ? întrebă, cu glas tare, Umkataghen.

— Bătrîne — îl sfătui Andrei — ia-ţi un nume rusesc. Aşa, Kele are să-ţi piardă urma de tot.

Şamanul se agăţă de sfatul lui Jukov :

— Da, da, asta-i adevărat ! Kele n-are să caute un rus.

— Cum îl cheamă pe rusul acela care a făcut legea nouă de viaţă ? i se adresă Ermen lui Los.

— Lenin, Ilici !...

— Numele ăsta să şi-l ia bătrînul ! hotărî Ermen.

Nu mai era timp de tărăgăneală cu alegerea numelui. Pe loc, îl şi numiră Ilici.

Şamanul îl întrebă :

— Ei, ţi-ai luat numele ?

— L-am luat, l-am luat ! răspunse repede bătrînul, bucuros.

Se apucară să facă probele. Ermen strigă :

— Umkataghen !

— Umkataghen ! răsună şi glasul şamanului.

Însă bătrînul nu le răspunse. Atunci feciorul îl strigă pe numele nou :

— Ilici !

— Aici ! se auzi grăbită vocea fostului Umkataghen.

Acum chemările începură să se audă din toate părţile :

— Umkataghen ! Ilici ! Umkataghen ! Ilici !

De fiecare dată cînd se auzea numele vechi, în polog se lăsa o linişte de mormînt. Însă cum cineva rostea Ilici, bătrînul tresărea şi se grăbea să răspundă.

— Ei, Ilici, acum hai să fumăm ! spuse Los vesel.

Şi aşa, Umkataghen dispăru din iarangă. Aici era acum cu totul un alt om : Ilici.

17

Los se trezi devreme şi văzu că Andrei nu mai era în pat.

„Iarăşi a plecat la vînătoare... Nu-i nimic ! N-are decît să vîneze !“ se gîndi, ca un părinte care e bucuros de plăcerea copilului său.

Îl iubea sincer pe Andrei. Nu întotdeauna se întîmplă ca oamenii să păstreze prietenie după ce stau împreună vreme îndelungată, trezindu-se alături, într-o cămăruţă strîmtă, nevoiţi să-şi vadă darurile şi cusururile şi să-şi asculte de cine ştie cîte ori întîmplările vieţii. Dar ei rămăseseră prieteni adevăraţi.

Los aprinse focul în sobă, încălzi conservele, mîncă, îşi bău ceaiul, apoi se apucă de lucru. Cînd se aşeză la masa de scris, simţi deodată o durere în picioare. Cercetîndu-le, văzu că erau puţin umflate.

„Nu cumva o fi intrat scorbutul în picioarele mele?!“ gîndi el aidoma ciukcilor.

Se apropie de oglindă, își examină atent gingiile și văzu că erau de asemenea cam umflate.

„Fleacuri!" se gîndi Los, așezîndu-se din nou la masă.

În ultimele zile ieșea puțin din casă, deoarece redacta darea de seamă anuală pentru Comitetul revoluționar gubernial. Umpluse cu scrisul un teanc întreg de hîrtii. Trebuiau atinse toate punctele, trebuia să istorisești totul și mai ales să motivezi tot. Munca aceasta îl captivase.

Privind paginile scrise, se gîndi zîmbind: „Cine naiba ar fi spus că din mine o să iasă un asemenea scriitor?"

Pînă seara Jukov nu se întoarse de la vînătoare.

„Numai de nu s-ar desprinde gheața, să-l ducă pe ocean" — își spuse Los, îngrijorat, și ieși să privească marea.

Era o liniște deplină. Cîmpiile de gheață se întindeau pînă hăt-departe, încît nu le puteai cuprinde cu vederea. Marea nu părea primejdioasă. Văzîndu-l pe bătrînul Komo, se îndreptă spre el.

Komo ședea pe o vertebră de balenă, fumînd dintr-o pipă lungă de aramă. Era tare bătrîn. Nu fusese niciodată bolnav în lunga lui viață, însă acum bătrînețea îl împiedica să se îndepărteze prea mult de iarangă. Los îl cunoștea bine și nu trecea niciodată pe lîngă el fără să schimbe măcar cîteva cuvinte.

— Ei, cum e viața, Komo? îl întrebă.

— Bună! Toți vînătorii noștri sînt acolo — răspunse bătrînul, arătînd cu pipa-i lungă spre mare. Acum e bine de vînat. Sînt foci din cele mari. Tot acolo este și tînărul tău.

— Nu e primejdios să te duci atît de departe pe gheață?

— Nu, acum nu-i primejdios!

Moșneagul se uită la cerul curat și adăugă:

— Cinci zile nu are să fie vînat.

— Bine, Komo. Mă duc să lucrez — spuse Los, liniștit.

Komo se gîndi: „Ce fel de lucru poate să fie în casă?" Totuși încuviință:

— Du-te, du-te!

Los se reașeză la masă și începu să întocmească programul pentru sărbătoarea zilei de 1 Mai.

„Am să scriu o cuvîntare, am s-o învăț și o să-i dau drumul pe de rost, în limba ciukce..."

Se chinui îndelung să însăileze acest discurs, însă cu nici un chip nu putea să-l nimerească!

„Ar fi păcat, că-i lucru ușor! O cuvîntare de 1 Mai, și din somn să mă fi sculat, aș fi ținut-o în fața unei divizii întregi, iar acum nu știu nici cu ce să încep!"...

Se ridică de la masă și începu să se plimbe prin cameră.

„Oamenii de aici nu știu ce-i aia 1 Mai! se gîndea. Cît despre lupta cu autocrația?!... Nu cunosc decît un singur fel de luptă: ies doi oameni în față, își leapădă cămășile și se iau la trîntă. Cum să le vorbesc? Iată problema!"

Stătu așa pînă noaptea tîrziu, tot aruncînd la discursuri în foc.

Înainte de a se culca, mai dădu o raită pe țărm, ca să privească ghețurile.

Marea era liniștită...

Peste noapte îl trezi o bătaie puternică în ușă. Sări din pat și alergă să deschidă. Văzu un bărbat înalt, iar în spatele lui o femeie, amîndoi foarte speriați.

— Comandant rus, acum ajută-ne! Ajută repede, repede! gîfîi bărbatul.

— De unde sînteți voi?

— Noi: Iarak și Mary.

— A-a-a! Iarak!

Los îi luă pe amîndoi de umeri și îi duse spre bancă.

— Stați, stați jos! O să bem ceai. Știi să umbli cu primusul?

— Știu — răspunse Iarak.

— Haide, pregătește-l, că vin și eu îndată.

Mary îl urmărea în tăcere pe Los. Mîinile lui puternice îi atrăgeau îndeosebi luarea-aminte.

Tocmai cînd se așezaseră la masă și începură să bea ceaiul, intră în fugă și Jukov.

— Hei, dar ce-i aici? Nuntă? Şi eu care alergam, crezînd că s-a întîmplat cine ştie ce! Noroc, Iarak! Bună ziua, Mary! Şi Andrei adăugă, cu mîndrie: Am împuşcat patru foci!

— *Kakomei!* se miră Iarak. Apoi începu să povestească în amănunţime ceea ce li se întîmplase.

— Vreau mult să mă însor! Şi Mary vrea la fel.

Los scoase o carte groasă.

— Va să zică v-aţi gîndit să vă căsătoriţi! spuse cu seriozitate. Foarte bine! Omul nu poate trăi neînsurat. Foarte bine! Am să vă înscriu îndată. Iarak, cîţi ani ai?

— Nu ştiu.

— Cum nu ştii?

— Noi nu numărăm. Cînd eram mic şi am venit la Charley, Mary era mai mică decît mine cu vreo trei ani.

— Şi ea cîţi ani are?

Ascunzîndu-se după Iarak, fata răspunse:

— Charley spune că vara asta am să fiu de douăzeci şi unu de ani.

— Asta înseamnă că Iarak are douăzeci şi patru. După chip, chiar aşa şi pare.

Cei doi nou veniţi se uitau cu luare-aminte cum comandantul rus caută ceva în marea carte de căsătorii.

Luînd o foaie mare de hîrtie, cu o caligrafie mare şi largă, Los scria:

„DOVADĂ

Dată cetăţeanului Iarak şi cetăţeanei Maria Charlesovna Thomson, pentru aceea că şi-au înregistrat căsătoria la Reşedinţa administrativă a împuternicitului Comitetului revoluţionar guvernial al ţinutului Kamciatka. Ceea ce se şi adevereşte prin prezenta.

Împuternicitul Comitetului revoluţionar al ţinutului Kamciatka pentru districtul Ciukotka

LOS

Secretar: JUKOV"

Los citi cu glas tare cele scrise în hîrtie. Noii căsătoriţi îl ascultau cu toată atenţia.

Iarak se ridică şi spuse:

— Pe Charley trebuie să-l ştergi din hîrtie. Ce caută el aici?

— Să-l ştergem pe Charley? Se poate.

Los luă un creion roşu şi trase o linie groasă, ştergînd cuvîntul „Charlesovna".

Flăcăul văzu cum Los scoase din sertar o piatră roşie pe care o aprinse cu chibritul. Din piatră curse un fel de sînge gros, ca dintr-o focă rănită. Lăsă sîngele acesta să curgă pe dovadă, luă ştampila, scuipă pe ea, apoi printr-o lovitură o apăsă puternic pe hîrtia de pe masă.

Tinerii căsătoriţi urmăreau cu inimile încremenite fiecare mişcare a bărbosului, care adusese cu el o lege aşa de bună.

Los îi înmînă lui Iarak dovada.

— Vă urez fericire! le spuse, strîngîndu-le amîndurora mîinile. Bravo, Iarak! Tu eşti un revoluţionar! Andrei, tălmăceşte-i!

— Da, încearcă să traduci cuvîntul „revoluţionar"! Asta nu-i atît de simplu! răspunse Jukov.

— Nu te necăji, Andrei! Îl vom traduce! Toţi au să-l înţeleagă. Au să-l înţeleagă!

Iarak luă actul de căsătorie şi îl ascunse în sîn.

— Acum, încotro, Iarak? îl întrebă Los.

— În munţi, la ciukcii crescători de reni. Rultîna a spus să mergem la fratele ei, Gaimelkot. Şi, făcîndu-i cu ochiul nevestei, urmă vesel: Cînd are să moară Charley, o să ne întoarcem pe ţărm.

18

Zvonul despre fuga lui Iarak cu Mary se duse în toate aşezările de pe ţărm. Oamenii nu mai vorbeau

decît despre asta. În fiecare iarangă se bucurau pentru Mary, dar în acelaşi timp se temeau de ceea ce ar putea păţi. Charley Nas-Roşu ar putea să se supere. E adevărat însă că el nu mai era acum atît de tare cu mărfurile lui. Era chiar slab de tot!

Toţi ştiau că nu voise să-i dea fetei un bărbat şi femeile oftau, căinînd-o. Însă mai de mirare decît toate, fusese aceea că bărbosul comandant rus nu era de partea lui Charley Nas-Roşu, ci de partea fetei. Asta înseamnă că el înţelege şi necazurile femeilor.

Vestea ajunse şi în cătunul Enmakai. Pe Tîgrena o tulbură în mod deosebit această întîmplare neobişnuită, însă nu avea cu cine vorbi despre ea. De cînd plecaseră americanii, Narghinaut începuse să se poarte rău cu dînsa. Tîgrena se simţea singură. Numai copilul o mai făcea fericită. „Iată-l! Iată-l!" îşi spunea, pipăindu-şi pîntecele crescut. Avea să fie şi ea femeie adevărată!

Odată, folosindu-se de lipsa lui Alitet, se hotărî să se ducă la iaranga bătrînului Vaal. Întîlnind-o pe Alek, îi spuse fericită:

— Îl aud cum trăieşte aici, în pîntecele meu!

Toţi se bucurară pentru ea: şi bătrînul Vaal, şi Alek, dar mai cu seamă Vaamcio.

— Alek, se spune că bărbosul comandant i-a spus lui Mary: „Omul nu poate să trăiască fără căsătorie!"... Le-a făcut hîrtie de căsătorie cu foc şi sînge. Şi doar el e om străin!... Şi încă alb!...

Bătrînul îşi scoase pipa din gură:

— Da, el înţelege. Are ochi de ren. Vaal cunoaşte numaidecît oamenii buni. Pe fiară după purtare o cunosc ce are de gînd, iar pe om îl văd după ochi ce fel este. Mulţi *tanghi* vin la noi, dar nu pot să înţeleagă ce-i în inima noastră. Bărbosul înţelege!... Bătrînul trase din lulea, se gîndi, apoi urmă: Dar şi el a greşit. A greşit o dată. Nu trebuia să se oprească în iaranga noastră. Eu am ştiut că din pricina asta Alitet are să ne ia capcanele înapoi. Acum ce să facem de capcane? Vînătorul fără capcane e ca sania fără cîini. Nu poţi să prinzi vulpea cu mîinile, de coadă...

— Vaal — spuse Tîgrena — ieri Alitet înjura. S-a auzit că americanul cel nou dă capcane pe datorie. Bărbosul i-a poruncit să dea.

— Cine a adus zvonul ăsta? întrebă Vaamcio.

— Nu știu — răspunse Tîgrena. Dar capcane se dau. Alitet știe bine. De aceea e supărat și înjură.

Vaamcio se bucură:

— Îmi spusese și mie comandantul rus, însă atunci gîndeam: „Poate nu spune adevărul!" Și uite că a ieșit adevărat.

— Vaamcio — vorbi Vaal — trebuie să te duci repede la americanul cel nou și să vezi chiar tu cum e. Tu ești acum comandant aici, și trebuie să le povestești oamenilor noutățile.

— Așa-i, Vaamcio — adăugă Tîgrena. Trebuie să te duci chiar tu acolo. Alitet ține știrea ascunsă. I-a scăpat acasă o vorbă, cînd era supărat. Nu-l iubește pe bărbos și tare se teme de el. Bărbosul a strigat cînd a venit la noi. Nu i-a mai dat voie să facă tîrg... Alitet a pornit spre Charley, pesemne ca să se plîngă.

— Lasă-l să se plîngă — spuse Vaamcio. Acum Charley Nas-Roșu e slab. L-au legat ca pe un cîine în lanț.

— Poate că Alitet o să se ducă la Gaimelkot, să ia cîinii cu care a fugit Iarak. Sînt cîinii pe care i-a dăruit el lui Charley Nas-Roșu. S-ar putea s-o ia și pe Mary?

— Iarak are hîrtie de căsătorie — spuse Vaamcio.

— Se aude — continuă Tîgrena — că semnul de pe hîrtie s-a fărîmat în timpul somnului; Iarak pusese hîrtia sub cap. Din semn a rămas numai o bucățică mică, roșie. Acum a pus hîrtia între scîndurele și o poartă în sîn. Însă poate acum nu mai e bună dacă s-a stricat semnul. Apoi întrebă, nedumerită: Dar ce folos aduce hîrtia de căsătorie?

Bătrînul Vaal se ridică și-i răspunse printr-o întrebare:

— De ce fiecare cireadă are păstor? Ca să păzească renii de lupi. Poate hîrtia de nuntă îi păzește pe tineri, cum păstorul păzește renii. Cine poate să știe tot ce-i în legea nouă?

— E greu să înțelegi — încuviință Tîgrena — însă face să-ți bați capul.

— Tîgrena, unde este Aie acum? întrebă Vaamcio.

— După cîte se aude, pribegește departe, dincolo de munți. Se spune că spre vară are să se abată pe la țărm. Pesemne s-o fi însurat și el.

Bătrînul Vaal spuse iarăși:

— Vaamcio, să te duci negreșit la americanul cel nou. Trebuie să aflăm ce-i cu capcanele. Să nu rămînem fără ele. Hîrșîi un chibrit, își aprinse luleaua, apoi urmă: Pe țărm au început să umble multe știri. Poate să se întîmple ceva rău. Am avut un vis: iepurele mînca pe lup. Slab iepure, dar l-a mîncat pe lup!

Și cătunul Loren avea întîmplările lui.

Mister Thomson ura acum pe toată lumea și îndeosebi pe Rultîna. Odată voise s-o și bată, dar se înfrînase, de teamă să nu aibă necazuri mai multe. Nu mai lăsa pe nimeni în odaia sa, iar mîncarea și-o gătea singur. Începu să nu mai iasă din casă decît după ce oamenii se culcau. Încetă chiar să se mai ducă la Simons.

„Simons vrea s-o las pe Mary aici, se gîndea. Vrea ca Charles Thomson să ia în Canada numai hîrtiile de bancă, fără moștenitori. O, Charles Thomson a înțeles foarte bine ce gînduri are vulpoiul ăsta de Simons!"

Și, în curînd, fără nici o pricină, vizitele la mister Simons încetară.

Vînătorii nu-i mai aduceau acum știri și el era într-o deplină necunoaștere a celor ce se întîmplau în jur. Nu știa nici măcar unde se găsesc Mary și Iarak. Cînd îl vedea pe geam pe Simons cum își vîntura blănurile, nu-și mai găsea locul. Se învîrtea prin odaie, cu mîinile la spate. Întreaga ordine a vieții lui civilizate se năruise. Nu mai ștergea nici măcar datele din calendarul scris de mînă, nu mai citea ziarele, revistele. Se băga în pat fără nici un orar și sta chinuitor de mult timp cu ochii deschiși.

„De-ar veni vara mai repede!... De s-ar curăța mai repede ghețurile! Nici un minut în plus n-am să mai stau aici!... Dar copiii? În ei curge sînge american,

amestecat cu cel... sălbatic. Nu, nu! Ben este european pe de-a-ntregul. E fiul meu adevărat. Dar Mary?... Dar Berta?... Doar numele, şi altceva nimic! Şi Ben, care e analfabet? La doisprezece ani să nu ştie carte! Oare se poate aşa ceva, într-o ţară civilizată, cu un tată înstărit? Uite-l că aici aleargă fără griji prin iarange, amestecîndu-se cu oameni de rînd, înfulecînd cu plăcere această carne oribilă! Cum de nu am văzut toate astea mai dinainte?"

Mister Thomson sări din pat şi începu să se plimbe nervos prin încăpere.

Trecînd prin dreptul ferestrei, îl zări afară pe Alitet, stînd cu băieţii lîngă sănii. Alergă la el.

— De cît timp te aştept! exclamă bucuros.

— Am tot umblat prin tundră. Mi-am adunat datoriile.

Intrară în casă.

— Proaste vremuri au venit, Alitet! zise Charley, răsturnîndu-se în balansoar.

— Of! Proaste, Charley! Urechile nici nu vor să audă de comandantul rus. Ochii mei nu vor să-l privească. Cînd am venit încoa', am vrut să-l ocolesc. Dar a trebuit să-i duc vulpi albe. Zice că asta se cheamă „amendă", şi scoase o chitanţă. Citind-o, mister Thomson sări ars, înjurînd:

— O! O sută de vulpi albe! Ăsta-i furt! Banditul! Hoţul fură cînd nu e stăpînul acasă, dar ăsta ţi-a smuls vulpile din mînă! Şi mie mi-a furat patruzeci şi trei de vulpi!

— Mie — începu să se vaiete Alitet — îmi crăpa inima din mine cînd vedeam cum rusul celălalt îndesa vulpile în sac. Ce nevoie a fost de un asemenea comandant pe ţărmul nostru? Fără el era bine; începuseră afaceri mari!

— Ce alte veşti mai ai? îl întrebă, nerăbdător, Thomson.

— A oprit să fac tîrg cu corăbiile. Dacă vînd ceva, a spus că o să-mi ia tot... chiar şi cîinii.

— Acum cîte cozi ai strîns?

— O, multe! Dar le-am ascuns pe toate. O să-l aştept iar pe Brown. Am făcut tîrg bun cu el. I-am

dat și pe hîrtie. Și Alitet scoase „angajamentul" lui Taky-Cărăbușul Negru".

Mister Thomson își șterse ochelarii, apoi începu să citească.

— Ce, hîrtia e rea? întrebă speriat Alitet, văzînd schimbarea de pe chipul lui.

— Așteaptă, așteaptă, n-am terminat încă! Văd cam prost — răspunse Charley, gîndindu-se ce să-i spună. Își mai șterse o dată ochelarii și se prefăcu a citi iar. Este foarte bună, Alitet. Ai ajuns un adevărat negustor. Hîrtia asta este ca și o marfă. Poți oricînd să primești pe ea mărfuri pe contravaloare. Și eu lucrez tot așa. Însă am uitat să-ți spun că mister Brown nu vine vara asta. I s-a spart corabia și reparația durează mult timp.

— Ai-ai-ai! făcu Alitet, clătinînd din cap. Lui Brown chiar i-a fost frică; era prea ușoară corabia pentru furtună. Am pus eu în ea colții de morsă și fanoanele de balenă care sînt trecute acolo în hîrtie, dar pesemne că tot a fost prea puțin.

— Sigur că a fost puțin!

Mister Thomson îl mințea intenționat, ca să nu se nască în capul lui neîncrederea față de toți albii, fără deosebire. Avea de gînd ca la urmă să-l tragă și el serios pe sfoară.

— Acum cui am să vînd blănurile? se văieta Alitet. Am foarte multe. Americanului cel nou nu-i vînd. El e totuna cu rusul bărbos.

— Ai dreptate, Alitet. La vară o să trebuie să ducem singuri blănurile în America. Cu baleniera ta putem ajunge foarte bine.

— Da, baleniera mea e bună și solidă.

— Ai să mă duci pînă la malul american. Am strîns doar și eu o mie cinci sute de cozi. Peste iarnă, cînd prețurile în America sînt mari, eu am să vînd blănurile mele și pe ale tale, apoi am să mă întorc la tine cu mister Brown. El îmi este tovarăș de negoț. N-o să venim la țărm, la Enmakai, ci o să mergem ceva mai încolo de trecătoare, ca să nu ne vadă ochi de prisos. Înțelegi ce vreau să-ți spun?

— Ai dreptate — răspunse Alitet în șoaptă. Nu trebuie să ne vadă Vaamcio. S-a făcut om rău pentru totdeauna; a intrat în prietenie cu rusul.

— Iar pentru blănurile tale, Alitet, am să-ți fac o hîrtie la fel ca mister Brown.

— Bine, Charley! Foarte bine!

— Alitet, să te ferești de Rînteu. L-au pus și pe el comandant aici. Ha-ha-ha! Comandant! N-ar fi avut nici iarangă amărîtul, dacă nu l-aș fi ajutat eu! Comandantul rus strică oamenii. Alitet, mi-e frică să nu ne împiedice să ducem blănurile!

— Să-l omorîm! șuieră tainic Alitet. Și depozitul americanului nou să-l ardem. Atunci o să facem iarăși noi doi negoț. Trebuie să-l omorîm! El a ajutat-o și pe fata ta să fugă. Locuiesc acum în așezarea lui Gaimelkot.

— La Gaimelkot? întrebă Charley.

— Da, la el.

— La fratele Rultînei?

— Da, da.

Mister Thomson începu să se plimbe prin cameră, fumînd. Alitet privi spre ușă, apoi spuse, în șoaptă:

— Uite, Charley, dacă l-am ademeni pe rus în munți, acolo eu l-aș omorî.

— Vrei să aranjez eu ca să te întîlnești cu el în munți?

— Ai! Cum vreau! Dar cum ai să faci?

— Așteaptă! Mă întorc îndată!

Mister Thomson împrăștie gunoi lîngă ușă, apoi o chemă pe Rultîna.

— Ce crezi tu, codoașo — îi răcni — ai trimis-o pe Mary la Gaimelkot, și gunoiul din prag trebuie să-l curăț eu? I-al de-aci numaidecît!

Cînd se înapoie în odaie, lăsă dinadins ușa deschisă. Rultîna veni cu fărașul și-l auzi pe Charley vorbind tare:

— Alitet, pleacă numaidecît la Gaimelkot și ia-o pe Mary înapoi, împreună cu cîinii mei.

După ce spuse acestea, Thomson se apropie de ușă, o închise bine, apoi, revenind la Alitet, îi șopti:

— Ea a auzit şi are să împrăştie repede vestea. Cu siguranţă au să-i spună şi comandantului rus. Uite, aşa poate că ai să te întîlneşti cu el în munţi.

Ochii lui Alitet clipiră aprinşi.

— Ai! Charley! Ce cap mare ai tu! Cap de american! exclamă, cu ochii sticlind.

19

Era o dimineaţă liniştită. Nici un strigăt, nici un piuit, nici un freamăt. Nimic nu tulbura tăcerea tundrei. Aerul ţîşnea prin trecătorile şi văile munţilor. Cîteodată aceste torente aeriene păreau că pot fi atinse cu mîna, revărsîndu-se lin, ca apele marilor fluvii pe timp liniştit. Iar deasupra tundrei măreţe atîrna un cer imens, adînc, albastru, fără nici cel mai mic nor.

O vulpe albă ieşi sprintenă şi vioaie din vizuină. Nu mai avea culoarea zăpezii, atît de albă, ca în toiul iernii. Soarele primăverii o pălise, îngălbenindu-i puţin blăniţa. Aruncă în grabă o privire neliniştită împrejur, apoi dispăru numaidecît în vizuină. Era o vulpoaică.

Îndată ieşiră unul după altul opt pui. Erau încă tare prostuţi. Stăteau băgaţi unul în altul lîngă gura vizuinii. „Mama" îi risipi, zvîrlindu-i cu botul în toate părţile, apoi îi lăsă şi fugi în căutarea hranei. Puii priveau împrejur, sfioşi, însă plini de curiozitate. Vedeau prima oară lumea; prima oară se încălzeau la razele mîngîietoare ale soarelui de dimineaţă. Soarele lumina blînd, scăldîndu-i parcă în razele lui lungi. Micile vulpi începuseră să se joace cînd, deodată, deasupra lor se ivi, rotindu-se, bătînd greoi din aripi, o bufniţă polară cu ochii mari. Într-o clipă, puii se făcură nevăzuţi în locuinţa lor de sub pămînt.

Strînşi unii în alţii în fundul vizuinii, îşi aşteptau mama, care le purta de grijă. Negreşit, avea să le

aducă ea ceva: şoareci, ori vreo potîrniche, ori vreo bucată de carne de ren rămasă de la ospăţul lupilor, ori carne de focă aruncată de vreun vînător.

Cînd aducea şoareci, vulpoaica îi fugărea spre puii încă prostuţi şi neînvăţaţi. Năsucul negru al acestora începea să tremure, îşi ridicau nervoşi lăbuţele şi deodată se năpusteau asupra prăzii, înfigînd în ea micile lor gheare ascuţite. Aşa începeau puii de vulpe să cunoască viaţa. Cînd se mai întăreau ceva, se împrăştiau în spaţiile tundrei, lăsînd pe zăpadă urmele paşilor lor, ca nişte lănţişoare...

Bătrînul Vaal ieşi din iarangă ca dintr-o vizuină întunecoasă şi privi, clipind, soarele care se ridica deasupra mării. Apoi îşi strînse cingătoarea mai bine şi porni agale spre tundră, să caute vizuine de vulpi albe. Trebuia cunoscute dinainte, astfel ca momelile să fie împrăştiate cu rost, încît pînă la începutul vînătorii vulpile să fie învăţate la locuri anumite.

În timp ce mergea, umbra lui albastră i se legăna în faţă. Iar bătrînul se gîndea: „Acum poţi să cumperi o puşcă pe două vulpi albe. Iar ceai, poţi să iei pentru un an întreg, cu o singură vulpe! Cum să nu ai tragere de inimă ca vînătoarea să izbutească?"

Ajunse în vîrful unei coline. Ridică mîna şi umbra se culcă lungă şi tremurătoare pe zăpada strălucitoare, întinzîndu-se pînă la marginea pămîntului.

Mişca mîna dintr-o parte în alta, minunîndu-se de umbra care făcea un unghi atît de mare, încît într-o zi întreagă nu l-ai fi putut străbate cu cîinii.

Bătrînul umblă mult prin tundră, însemnînd locurile. Spre seară, simţindu-se obosit şi dînd peste un bolovan de granit rotunjit de valuri, bine încălzit de soare, se aşeză şi aţipi numaidecît...

Plecase de dimineaţă, iar seara nu se întoarse... Abia a treia zi îl găsiră mort. O ureche îi era smulsă, iar obrazul sfîşiat, lăsînd să se vadă puţinii dinţi rămaşi. Ghearele ursului brun lăsaseră pe faţa lui urme fioroase. Bătrînul zăcea încîrligat, sub trupul fiarei, în gura căreia avea băgată o mînă pînă în cot, în vreme ce mîna cealaltă ţinea încleştată ceafa lăţoasă... După

cîte părea, ursul îl atacase prin somn — însă Vaal, cu prețul propriei vieți, îl învinsese pe stăpînul tundrei.

Nu se întîmplă să moară des oamenii, așa cum murise bătrînul Vaal. În toate iarangele nu se mai vorbea decît despre această tristă întîmplare. Murise cel ce cunoștea tainele mării, sfătuitorul bun al tuturor, murise în luptă cu ursul brun, ca un adevărat vînător!

Vaamcio suferea mult din cauza pierderii bătrînului. După înmormîntare nici nu mai ieșea din iarangă. Obiceiurile nu-i îngăduiau să vîneze timp de treizeci de zile. Alek era plecată la rîu ca să aducă gheață din care să facă apă bună de băut, iar Vaamcio rămase singur și trist, în polog, fumînd dus pe gînduri. Mama căzuse în rîpă, iar pe tata îl omorîse ursul. Nu era bine că rămăsese iaranga goală; așa era tare trist. Măcar dacă ar fi venit mai repede copiii, ca să umple locul cu gălăgia lor.

Tumatughe stătea pe uliță, între vînătorii strînși să asculte ultima știre pe care el o auzise de la șamanul Koraughe.

— Vaamcio a devenit președinte — spunea Tumatughe. De ce să-i poreclească așa pe oamenii noștri? Koraughe zice că de-aia a și pierit bătrînul Vaal. Păi, ce fel de comandant e Vaamcio? Nu are nici măcar cîini de ajuns pentru o sanie: șapte cîini, în loc de doisprezece! Duhurile n-au îndrăgit un asemenea comandant-președinte! De aceea l-a ajuns nenorocirea.

Vînătorii îl ascultau cu inimile zvîcnind. O, Tumatughe afla totdeauna cel dintîi feluritele știri noi! Nimeni nu se ducea atît de des ca el în pologurile lui Alitet.

— Da? întreba Tumatughe. Și ce nevoie e de comandanți pe țărm? N-au fost niciodată. Oamenii se nășteau și mureau fără comandanți. I-a născocit rusul bărbos. Da' pentru ce? Nimeni nu știe! Pesemne bărbosul vrea să facă pe țărm un trib al lui, de comandanți-președinți. Așa spune Koraughe. Și el se pricepe în de-ale vieții. După ce-și trase răsuflarea, Tumatughe urmă: Koraughe spune că ursul l-a căutat pe președinte, de aceea a venit așa de aproape de țărm. Asta

nu s-a întîmplat niciodată pînă acum. Ursul brun trăiește la munte. Ce-ar fi căutat aici?

„Cu siguranță că asta-i adevărat! gîndeau vînătorii. De ce nu l-a încolțit ursul pe bătrînul Vaal cînd Vaamcio nu era președinte?"

Și totul li se păru dintr-o dată foarte limpede. Se minunau numai de felul în care putuse Koraughe să răstălmăcească toate astea. Avea toată dreptatea. Singuri n-ar fi fost în stare să priceapă! Noul cuvînt „președinte" zbura pe țărm ca o pană de pasăre luată de furtună.

Noutatea ajunse și în iaranga lui Vaamcio, președintele sovietului pe ginți. O aduse, neliniștită, Alek. După ce puse gheața în hîrdău, ea se apucă să-i povestească îngrozită bărbatului cum aflase Koraughe despre rostul venirii ursului. Se pare că ursul are să vină s-o ia și pe ea, pe Alek, dacă Vaamcio mai rămîne comandant.

Ceea ce spunea Alek îl amărî și mai mult pe Vaamcio. Începu și el să gîndească la fel cu oamenii cătunului.

Scoase dintr-o lădiță soioasă hîrtia pe care i-o lăsase Los. În hîrtie scria că tovarășul Vaamcio este președintele sovietului ginții din Enmakai. Vaamcio nu știa „să vorbească" cu hîrtia, cum vorbise comandantul rus cînd i-o dăduse. Atunci toată istoria asta părea plăcută, atrăgătoare, dar iată că acum dusese la moartea tatălui său.

Suci mult timp hîrtia în mîini, privind-o dus pe gînduri...

Alek se așeză lîngă el. Lăsă cu o singură mișcare a umerilor să-i cadă îmbrăcămintea de blană, se lipi de spatele lui și, luîndu-i mîna, începu să-i vorbească încet:

— Vaamcio, oamenii cer să te duci la Koraughe... Știu că nu îl iubești, dar totuși trebuie să te duci... Oamenii nu vorbesc în zadar. Omulețul care trăiește în pîntecele meu vrea tare mult să te duci la șaman. Nu vrea să mai vină o nenorocire în iaranga noastră.

Vaamcio o privi. Pe obrazul lui era întipărită o tristeţe adîncă. Puse mîna pe pîntecele femeii, îl mîngîie, apoi răspunse:

— Spune-i lui, acestui om care trăieşte în tine, că mă duc chiar acum la Koraughe.

Îşi aruncă haina pe el, împături hîrtia, îi dădu drumul în sîn şi porni. Alek îl urmări cu o privire luminoasă, mulţumită.

Vaamcio se strecură în pologul şamanului, cu capul plecat, tăcut, ca un băieţandru vinovat. Koraughe era singur, scărpinîndu-se în cap cu degetele lui ca nişte gheare şi vînîndu-şi păduchii.

Fără să aştepte urarea obişnuită, Vaamcio ridică ochii spre şaman, spunînd:

— Koraughe, acum ştiu şi eu de ce a pierit tatăl meu. Iată aici hîrtia-preşedinte.

— Dă-o-ncoa'! Trebuie cercetată bine — horcăi, supărat, şamanul.

Îşi frecă apăsat ochii cu mîinile tremurînde, netezi hîrtia pe genunchiul său gol şi începu s-o privească la lumina opaiţului.

— Pfui! Ia te uită!... Se smulge singură din mîini! spuse, cu glasul surd.

Îşi înfipse unghiile în hîrtie şi continuă s-o privească îndelung, cu respiraţia oprită.

Vaamcio nu-şi lua ochii de la el.

— Apropie-te! îl îndemnă Koraughe. Uită-te şi tu... Se văd munţi. Îi vezi? Şi uite, colea în margine, cap de urs...

Vaamcio privi şi o mare frică îl cuprinse. În josul hîrtiei, acolo unde era ştampila, într-adevăr parcă se vedeau şi un cap de urs, şi conturul muntelui.

— Nu mai fi preşedinte! îl sfătui şamanul. Iar hîrtia trebuie s-o arzi pe rug, pe un rug de *tanghi.* Fă surcele din scînduri luate de la *tanghi,* toarnă peste ele ulei de luminat de-al lor şi... arde-o! Ai grijă ca fumul rău mirositor să nu vină la iarange. Să se adune toţi oamenii aşezării. Să vadă toţi cum se încîrligă hîrtia şi sfîrîie, slabă şi neputincioasă în faţa duhurilor. Dacă n-ai să faci aşa, El are să vină s-o înhaţe

pe Alek, cînd Alek are să meargă să adune rădăcini de mîncat. Na, ia-o!

Şi Koraughe aruncă scîrbit hîrtia pe jos.

Vaamcio o ridică şi ieşi din polog. În tindă o întîlni pe Tîgrena, căreia îi zîmbi stingherit. Privirea ei îl sperie. Femeia îşi ţinea cu mîinile pîntecele crescut şi îl ţintuia cu ochii, fără să clipească.

— Pleacă! îi porunci încet, printre dinţi, arătîndu-i uşa. Ce mai focă proastă eşti tu, Vaamcio!

Vînătorul se duse în fugă acasă, unde îi povesti nevestei cele vorbite cu şamanul.

Alek îl asculta, tremurînd de frică.

— Arde-o repede, Vaamcio! Repede! Mi-e frică!

— Alek, dar poate Koraughe ne înşală. E un şaman care nu ne vrea binele. E rău şi prefăcut.

— Nu, Vaamcio, nu ne înşală. De ce vorbeşti aşa? Uite, ia scîndurile de la lada asta. Fă repede surcele şi eu mă duc să chem oamenii la foc.

Numaidecît oamenii se adunară la marginea aşezării. Vaamcio potrivi surcelele pe movila de zăpadă unde o dată îl înjunghiase pe Cegît, cîinele său cel mai iubit. Oamenii se strînseră în semicerc lîngă rug, de unde îl urmăreau pe şaman, cu respiraţia oprită. Koraughe scoase din sîn sticla cu gaz, stropi surcelele şi spuse:

— Pune chibritul!

Vaamcio aprinse rugul, a cărui flacără izbucni atît de repede, încît omul trebui să sară în lături.

— Repede! Arunc-o! îl zori şamanul.

Vaamcio aruncă în foc hîrtia care arse într-o clipă, fără să lase urme.

Rugul se stinse repede.

— Împrăştie aici zăpada, ca vîntul să îndrepte şi să şteargă urmele acestui loc spurcat.

Întorcîndu-se spre casă, Vaamcio se gîndea: „Acelaşi miros ca pe momeala de la Trei Coline. Mirosul ăsta al uleiului de luminat al *tanghiilor* nu se poate uita... Dar ce-i asta? Tîgrena n-a fost la rug! Şi doar celelalte femei au venit toate. Ce-o fi însemnînd? De ce s-o fi uitat atît de urît cînd am întîlnit-o în tindă? Greu să ghiceşti ce gîndeşte Tîgrena!"

În clipa cînd oamenii plecau spre rug, Tîgrena simţise durerile facerii şi se ascunsese repede în pologul ei.

Femeia trebuia să nască singură, fără să fie de faţă cineva. Nimeni n-avea voie să se uite, nici măcar pe furiş, la cea care năştea. Nici opaiţul nu putea fi aprins. Căci perfidia duhurilor rele era de nemăsurat. Trebuia să ascunzi de ele locul unde avea să se nască un om. Dar nu te poţi pune cu şiretenia duhurilor. Iată că se şi ridică un vînt puternic. Pieile uscate, înţepenite de ger de pe acoperişul iarangei începură să foşnească...

În polog, Tîgrena se întinsese pe întuneric pe pieile de ren pregătite dinainte. Dureri îngrozitoare începură să o rupă, însă ştia că nu-i este îngăduit nici să strige, nici să geamă. Duhurile rele nu trebuiau să simtă că aici se naşte un om. Oare nu vrea să ajungă mamă? Îşi dădea silinţa să-şi stăpînească durerile de neîndurat, gîndindu-se că îndată se va ivi pe lume un om nou, care va fi sau un vînător dibaci, sau o femeie adevărată.

Bucuria aceasta fără margini se lupta cu durerile chinuitoare. Printre lacrimi Tîgrena zîmbea, sau îşi încorda auzul, ca să asculte înfricoşată vîntul de afară. Uneori îşi oprea răsuflarea, de teamă să nu fie găsită; dacă vîntul urla, de bună seamă că duhul rău trebuia să fie pe undeva, prin apropiere.

Aştepta cu nelinişte şi tulburare să vadă: va ţipa omul nou? Ştia de la alte mame că unele naşteri sînt grele şi atunci femeile se ajută cu o scîndură care se apasă pe pîntece, împingîndu-se copilul afară. Însă în asemenea împrejurări, duhul rău află foarte repede locul naşterii şi micuţul se prăpădeşte.

Nu, Tîgrena nu va ţipa, chiar dacă naşterea avea să ţină trei zile. Mai bine să moară, decît să geamă.

Deodată, un ţipăt nestăpînit dădu să-i scape din gîtlej. Îşi înfipse dinţii în mînă şi muşcă pînă la sînge, ca să mute durerea în alt loc. De fiecare dată cînd simţea că e gata să-şi piardă stăpînirea de sine, îşi aduna puterile şi începea să se muşte.

Î se făcuse cald şi-i era sete. Buzele i se uscaseră. Dar în clipele acestea nu era o femeie curată şi nu putea să se folosească de vasele tuturor — iar pe ale ei nu mai apucase să şi le pregătească.

Femeile se adunaseră lîngă polog. Pe feţele lor se putea citi neliniştea. Fiecare din ele aştepta tăcută să audă: n-o ţipa copilul, n-o cere ajutor Tîgrena? S-ar fi putut ca, în vîntul acesta atît de puternic, vocea sfîrşită a femeii nici să nu se audă. Dar în polog era o linişte de mormînt...

Noaptea, în sfîrşit, Tîgrena auzi glasul micului om. Asta îi dădu puteri noi, ca să poată primi singură copilul. Îi legă buricul cu un fir de păr din cozile sale, îl tăie cu dinţii, iar peste rană presără cenuşă de mesteacăn. Apoi, istovită, căzu zîmbind pe pieile de ren.

Omuleţul nou ţipa.

Mama se ridică anevoie, chinuindu-se să-l vadă pe întuneric, îl mirosi şi îi vorbi în şoaptă:

— Ţipă, ţipă! Să nu fii aşa de tăcut ca tatăl tău, Vaamcio!

Auzind ţipetele copilului, femeile se uitară una la alta. Una din ele se strecură în polog, aprinse opaiţul, luă copilul şi-l duse afară, unde îl frecară repede cu zăpadă. După aceea i-l duseră mamei înapoi, lipindu-l de trupul ei cald.

— A mai venit un vînător în aşezarea noastră — spuse femeia.

Tocmai atunci sosi şi Alitet la Enmakai. Se îndreptă tăcut spre iaranga sa, cu chipul întunecat, fără să răspundă la întrebările oamenilor. Cum intră în tindă, auzi ţipetele puternice ale copilului. Se opri să asculte.

— Cine e? întrebă.

— S-a născut fiul, Alitet — răspunse o femeie.

Alitet îşi aruncă repede haina şi intră în pologul soţiei; Tîgrena dormita.

Se aplecă deasupra copilului, îl cercetă îndelung, apoi îl smulse de lîngă maică-sa, îl ridică în sus şi îl privi în ochi.

Tîgrena se întinse după el, i-l luă tăcută, ca să-l strîngă la sîn.

Alitet mormăi nemulțumit:

— Am crezut că o să aibă ochi americani, luminoși și cînd colo sînt ca la toată lumea!...

20

Zvonuri ciudate umblau în lungul țărmului, de la o așezare la alta. Așa vine și ceața grea, tîrîndu-se, acoperind și lipsind de soare iarangele de pe malul mării, una după alta.

Zvonurile creșteau din toate părțile și se uneau într-un șuvoi, cum se varsă pîrîiașele în rîuri cînd începe dezghețul.

Într-o zi, curînd după ce Vaamcio arsese pe rug hîrtia sa, mai toți președinții sovietelor pe ginți sosiră la sediul Comitetului revoluționar și dădură neliniștiți buzna peste Los.

Acesta rămase foarte mirat de asemenea îmbulzeală de președinți.

— Ce s-a întîmplat, tovarăși? îi întrebă, nu fără oarecare neliniște.

Un vînător mai vîrstnic se desprinse din grămadă, își scoase căciula și își șterse cu ea obrazul nădușit.

— Comandantule, ia înapoi hîrtia asta pe care ai lăsat-o în iaranga mea. Hîrtia ta mi-a luat somnul. Nevasta mea s-a îmbolnăvit. Mi-e frică să mai fiu comandant-președinte. Ia-ți hîrtia înapoi! Pune-l comandant pe șamanul nostru, Aiak. El poate! Dacă se întîmplă vreun necaz, el știe să alunge duhurile rele. El are să fie bun comandant! Zicînd acestea, președintele sovietului ginții puse hîrtia pe masă.

— Și ceilalți, pentru ce au venit? întrebă Los.

— Am adus și noi hîrtiile — se auziră mai multe glasuri.

— Bine! Puneţi hîrtiile pe masă! Dar să ştiţi că pe şamani n-am să-i numesc preşedinţi. Asta-i! Să le spuneţi şi lor!

Unul după altul, preşedinţii puseră adeverinţele pe masă. Numai bătrînul Rînteu, preşedintele sovietului ginţii din Loren, stătea deoparte, nemişcat, privindu-i nedumerit pe ceilalţi.

— Rînteu, tu de ce nu pui hîrtia pe masă?

— Hîrtia mea am lăsat-o acasă, în cutiuţa de ceai — răspunse bătrînul.

— De ce n-ai adus-o cu tine?

— Eu am venit pentru altă treabă.

— Aha! Bine! făcu Los, bucurîndu-se. Apoi, în liniştea care stăpînea încăperea, îşi scoase pipa fără nici o grabă, o umplu cu tutun, o aprinse şi, pufăind, îi spuse bătrînului: Rînteu, o să trebuie să aştepţi pînă termin vorba cu oamenii.

— Se poate aştepta! răspunse Rînteu.

Preşedinţii, îmbrăcaţi în haine de blană de culoare castanie închisă, se strîngeau unii în alţii. Ochii le ardeau de nelinişte în mijlocul feţelor întunecate, bătute de vînt. Se uitau cînd la Los, cînd la bătrînul Rînteu. Nici unul nu îndrăznea măcar să-şi aprindă luleaua.

— Tovarăşi! le vorbi Los. Acum ascultaţi-mă şi pe mine. Ştiu ce v-a făcut să veniţi aici. Ştirile noi nu ocolesc nici aşezarea noastră. Credeţi că mie nu mi-a fost milă de bătrînul Vaal? Tare mi-a fost milă! El era marele meu prieten. Un om cu multă pricepere! Bun bătrîn! Om cu inimă adevărată!

Preşedinţii deveniră atenţi.

După ce trase din pipă, Los continuă:

— Acum vreau să vă întreb ceva pe toţi: pînă n-aţi avut hîrtiile astea la voi, în iarangele voastre nu murea nimeni?

Oamenii tăceau.

— Hai, vorbiţi! De ce tăceţi?

— Aşa, în fiecare an mor oameni pe ţărm — se auzi un glas din grămadă.

— Dar ca unii vînători să fie luaţi de gheţuri şi să piară, se întîmplă?

— Dar urşii, mai înainte, n-au sfîşiat niciodată oameni ?

Vînătorii tăceau.

Atunci, Rînteu îşi făcu loc spre masă, dînd încetişor la o parte pe cei care îi ţineau calea.

— Vorbesc şi eu ! începu. Sînt cel mai bătrîn dintre toţi. Am văzut soarele înaintea voastră a tuturor. Cînd veneaţi să tîrguiţi la Charley, cu toţii trăgeaţi la iaranga mea pentru oaspeţi. Pe ţărm nu este altă iarangă care să fi auzit atîtea întîmplări cîte a auzit a mea. Ţin minte toate întîmplările. În fiecare an, urşii bruni sfîşie cînd pe un păstor, cînd pe altul. Cine l-a omorît pe păstorul Ceangu, vara trecută, pe cînd dormea în tundră ? Kothîrgîn, oare nu tu ai adus vestea în iaranga mea ? Am auzit-o, uite, cu urechile astea ! Bătrînul se trase de urechi, apoi urmă: Ce-i cu voi ? Sînteţi foci fără minte ? De ce aţi început să uitaţi atîtea ? Asta e rău ! Trebuie să ţineţi minte !

După ce vorbi, bătrînul se duse la locul său.

Los se ridică netezindu-şi barba ; vorba bătrînului făcuse să-i crească inima şi spuse :

— Tovarăşi ! Cineva vă înşală ! Ne-am lămurit că ursul sfîşia oameni şi înainte de a vă fi dat hîrtiile. Cred că sînt oameni răi care vă înşală. Oameni răi ! Oamenii aceia care nu vor să facă negoţ cinstit. Poate vor iarăşi să facă negoţ ca înainte, cum făcea Charley Nas-Roşu, cum făcea Alitet. Voi nu credeţi că-i aşa ? Vă spun însă că eu n-am să-i las de capul lor !

Oamenii tăcură îndelung. Apoi, în sfîrşit, Kothîrgîn se apropie de masă şi luă o hîrtie.

— Eu îmi iau hîrtia înapoi !

— Stai, Kothîrgîn, stai ! Poate că n-ai nimerit-o pe a ta. Trebuie să vedem !

— Şi eu o iau !... Şi eu !... Şi eu !... se auziră glasuri.

Los căuta adeverinţele, înmînîndu-le din nou preşedinţilor.

— Loke !... Unde-i Loke ? Văd că hîrtia lui a rămas.

— A plecat. Nu vrea să o ia — spuse cineva.

Comandantul rus stătu îndelung de vorbă cu preşedinţii. Aceştia se împrăştiară pe la aşezările lor abia spre seară.

La căderea nopții se întoarse și Jukov de la vînătoare. Los îi povesti toată întîmplarea.

— Nikita Sergheici, e greu ca numai noi doi să vedem de tot ținutul! spuse Andrei, îngîndurat.

— Ne trebuie învățători, prietene, ne trebuie instructori! Trebuie să facem factoriile noastre. În privința asta, americanii nu ne sînt de nici un ajutor. Poporului trebuie să-i explici tot. Trebuie să ducem lupta cu șamanii.

— Așa e, Nikita Sergheici, însă asta nu-i de ajuns. Dacă te mulțumești numai cu munca de lămurire, nu ajungi departe. Cred că la început ar trebui să facem ceva, mai mult pentru ochii vînătorilor, decît pentru mintea lor.

— Vorbești prostii! Trebuie și una și alta!

— Ascultă-mă pînă la sfîrșit. Iată, de pildă, să aducem vreo zece baleniere și să le împărțim pe țărm, cu socoteală. Problema producției e cel mai însemnat lucru, Nikita Sergheici!

— Bine, Andrei, dar despre asta am scris la începutul iernii! Trebuie să ținem minte, cum spunea bătrînul Rînteu. A, poate că n-am arătat motivele destul de temeinic?! Ia să ne uităm la actele ieșite, să vedem ce-am scris acolo.

Găsiră copia raportului privitor la baleniere și Los o citi cu luare-aminte.

— Bineînțeles, asta nu-i de loc ce trebuie! O chestiune ca asta trebuie motivată cu totul altfel. Trebuie spus direct: balenierele cu motor sînt baza reorganizării gospodăriei locale a vînătorii, rămasă în urmă. Scoate din cutia poștală plicul nr. 93. O să-l refacem. Los rîse ironic și adăugă: Singurul avantaj al cutiei noastre poștale e că avem întotdeauna poșta la îndemînă. Dacă faci vreo boroboață în vreun raport, la sfîrșitul anului n-ai decît să iei hîrtia, ca s-o refaci. Ce-au să se mai mire cei de la Comitetul revoluționar cînd au să vadă ce repede ne-am descurcat cu viața oamenilor de aici!

— Adevărat, Nikita Sergheici — spuse Andrei rîzînd. Dacă mîzgălim ceva cum nu se cuvine, gata, punem mîna pe plic şi l-am refăcut! Tot rîzînd, răsturnă pe podea întreaga „poştă" care fusese „expediată" la diferite date. Tîrîndu-se printre plicuri, îl găsi îndată pe acela care purta numărul 93.

— Deschide-l cu grijă, ca să punem tot în el hîrtia nouă.

Bătrînul Rînteu se ivi în uşă.

— Dar unde-ai dispărut, Rînteu? Tocmai mă gîndeam să te caut — spuse Los. Ce treabă aveai cu mine?

— Rea! Foarte rea! Rultîna a venit la mine şi mi-a adus o veste proastă! Charley l-a trimis pe Alitet la Gaimelkot s-o ia pe Mary şi să ia şi cîinii de la Iarak.

Los schimbă o privire cu Andrei.

— Proastă treabă! urmă Rînteu. Mi-e teamă ca Rultîna să nu-şi tulbure mintea...

— Da, treaba nu e prea bună! murmură Los. Ce să facem, Rînteu? Ce crezi tu?

Răspunsul bătrînului nu fu limpede:

— Nu ştiu! Cred că tu ştii mai bine.

— Trebuie să luăm urma lui Alitet! spuse Los.

Bătrînul încuviinţă din cap.

— Nikita Sergheici — interveni Andrei — nu poţi pleca în munţi fără însoţitor. Te rătăceşti la sigur!

— Eu ştiu foarte bine drumul — se auzi glasul lui Rînteu. Înainte Charley mă trimitea pe mine în munţi, după piei. Am să te duc eu.

— Foarte bine! Andrei, trebuie să mergem să-i tăiem aripile lui Alitet. Am să-i arăt eu lui! Rînteu, cîte zile avem de mers?

— Acum a venit soarele de miezul nopţii; ne trebuie patru zile.

— Nu-i prea aproape, însă trebuie să mergem. Cu ocazia asta o să vedem şi cum trăiesc oamenii în munţi. Deci e hotărît! Andrei, pune lacătul la uşa Comitetului revoluţionar!

21

Lumina soarelui de mai era caldă. Vremea se îmblînzise bine de tot, cu toate că ţinutul zăcea încă sub straturi grele de zăpadă afînată. Numai povîrnişurile munţilor erau negre, dar pe ele zăpada nu ţinea nici iarna, căci o lua vîntul.

Los privea din vale munţii ce se pierdeau în depărtare.

„Ce-o fi în ei? se întreba Los. Ar putea să fie platină, aur, fier... Nimeni nu ştie!" Şi, adresîndu-se lui Andrei, spuse, arătînd busola:

— Ai auzit ce zice bătrînul Rînteu? Că în munţi maşinăria asta e neascultătoare; nu arată drumul adevărat. L-am întrebat: „Marea e în partea asta?" A rîs: „Nu te uita la maşinărie; uită-te la soare şi ai să ştii în ce parte e marea".

— Da, Nikita Sergheici, cu siguranţă că în munţii ăştia zace ceva, de aceea minte busola. Hei, dacă ne-am putea uita înăuntrul lor cu vreun aparat Roentgen, să vedem ce-i acolo!

Cîinii se întinseseră pe zăpadă şi dormitau, încălziţi de soare. Nu puteau înainta decît noaptea, cînd soarele fiind jos, razele lui reci şi gerul uşor întăreau zăpada. Rînteu plecase să caute lemne ca să fiarbă apa.

Bufniţe polare zburau singuratice, bătînd greoi din aripi, sucindu-şi capul într-o parte şi-n alta. Ele prevesteau năvala vulpilor albe. Cînd apar bufniţele, înseamnă că trebuie să iasă şi şoarecii, iar după şoareci, vulpile.

Cirezile de reni se apropie de ţărmul mării unde, în timpul verii, vîntul şi curenţii de aer gonesc muştele care îi chinuiesc atît. Vara, în munţi, cirezile nu mai pot fi stăpînite, se împrăştie. Toate jivinile fug după şoareci, cu care se îndoapă. Pînă şi renii cînd văd şoarecii se reped după ei, scuturînd din cap, îi calcă în copite, omorîndu-i, ca apoi să-i mănînce. Iepurii, îngrămădindu-se cu sutele, sar de-a lungul apelor, rozînd coaja şi frunzele sălciilor. Pe povîrni-

şurile pietroase aleargă caprele de munte. Toată viaţa aici e nomadă. Totul e în mişcare în această nemărginită tundră. Numai munţii stau neclintiţi şi parcă ascultă viaţa cîmpiei.

Bătrînul Rînteu se apropie de sănii, aducînd două mîini de nuiele de salcie. Pe Los îl făcu să rîdă intenţia lui de a fierbe ceainicul la aceste „lemne". Însă Rînteu se apucă să taie tacticos bucăţele mici de salcie, le despică şi aprinse focul cu iscusinţă, nepunînd prea multe surcele deodată, făcîndu-l să ardă domol, cu flacără mică.

— Ia uite ce născocire! se miră Los. Uite, învaţă, Andrei, poate să-ţi folosească!

— După ce bem ceaiul, ne culcăm — spuse Rînteu. Se apropie ceaţa. În curînd are să fie aici. Eu nu mă pricep să ţin drumul prin ceaţă; numai Alitet poate. El e deprins: merge pe ceaţă, ca şi cum ar fi soare.

A treia zi de călătorie zăriră aşezări omeneşti. Văzînd tabăra, cîinii se smuciră înainte, greu să mai poată fi stăpîniţi; li se urîse şi lor de singurătate.

Însă în tabără nu întîlniră nici un suflet. Totul era pustiu şi mort. Numai lucrurile casnice, strînse îngrijit, mărturiseau că nu de multă vreme aici fuseseră oameni.

— Ce-i asta, Rînteu? întrebă Los. Părăsit?

— Nu, e numai strîns — explică bătrînul. La iarnă au să vină înapoi şi au să ia toate de aici.

— Dar acum unde sînt oamenii?

— Nomazii au plecat. Nu de mult... — spuse bătrînul, cercetînd cu luare-aminte urmele săniilor trase de reni şi părul animalelor căzut pe zăpadă.

— Uite, Nikita Sergheici, bătrînul citeşte în marea carte a tundrei. Acum are să ne lămurească totul, ca un chiromant.

— Au pornit la amiază — spuse convins Rînteu.

— De ce crezi asta?

— Uite, părul renilor n-a apucat încă să pătrundă în zăpadă, din cauza soarelui. Uite şi urmele copitelor, de la amiază. Seara şi dimineaţa urmele sînt altfel.

După o altă cercetare, bătrînul adăugă:

— Alitet e aici!

Rînteu îl trase pe Andrei de mînă și-l duse la o parte. Los mergea în urma lor.

— Uite, astea sînt urmele lăsate de săniile nomazilor, și uite, aici a trecut o sanie de pe țărm: sania lui Alitet.

— Ar putea să fie sania lui Iarak.

— Nu — răspunse bătrînul, fără să șovăie. Cînd a plecat Iarak, nu se puseseră șine de fier la sănii. Asta e urmă de șină; de la sania lui Alitet. Uite ce netedă este.

Rînteu se apucă să caute urma lui Iarak și în curînd îl auziră chemîndu-i:

— Uite-o! Am găsit-o!

Urma de sanie fără șine de fier era într-adevăr mai puțin lucioasă, mai zgrunțuroasă și cu profilul puțin rotunjit.

— Uite, mă rog! Cît e de simplu totul! exclamă Los uluit.

— Rînteu — întrebă Andrei — dar oare nomazii or fi plecat departe?

— Nu, aproape. Într-o zi nu pot să meargă mult; au săniile prea încărcate. Dacă pornim pe urme, îi ajungem repede. Numai să aveți grijă să stăpîniți bine cîinii. Cînd au să vadă renii, au să înnebunească. Are să le crească puterea. Luați și țărușul meu. Eu o să frînez cu picioarele, cu călcîiele.

Cîinii porniră neliniștiți pe urmele de ren. Sania cu Los și Andrei zbura în față. Bătrînul Rînteu venea după ei. Deodată, cîinii se opriră, ridicară boturile, adulmecînd nervoși — apoi, fără nici o comandă, se repeziră înainte, în salturi. Pe povîrnișul muntelui se zăriră renii, o cireadă uriașă. Cîinii se sălbăticiseră.

— *Poti, poti! Poti, poti!* striga cu glasul răgușit Los, chinuindu-se să cîrmească sania într-o parte.

Și el și Andrei frînau cu țărușele, brăzdînd zăpada, dar cîinii goneau înainte, apropiindu-se de cireadă. Goneau tremurînd, cu limbile scoase, cu ochii înnebuniți, arzînd.

— *Poti, poti! Poti, poti!* strigă și bătrînul Rînteu.

Este ruşinos pentru un kaiur să nu-şi poată stăpîni cîinii şi aceştia să năvălească în cireadă, sfîşiind vreun ren. Nomazii îl fac de batjocură!

Bătrînul îşi aruncă picioarele peste marginile săniei, aşezîndu-se călare, cu călcîiele înfipte în zăpadă, încercînd să frîneze cîinii. Dar călcîiele îi alunecau şi sania nu putea fi oprită.

Un păstor urmărea săniile care se apropiau. Deodată, făcîndu-şi puternic vînt cu mîinile, se repezi spre cea din faţă, se aruncă în ea din fugă şi, cuprinzînd cu un braţ gîtul lui Andrei, ca să se ţină, îi smulse cu mîna cealaltă ţăruşul, pe care îl înfipse adînc în zăpadă. Sania se opri.

Rînteu trecu în goană pe lîngă ei, brăzdînd zadarnic zăpada cu călcîiele. Copleşit de ruşine, nemaiputînd face altceva, sări din mers de pe sanie, o răsturnă cu şinele în sus şi se trînti cu toată greutatea deasupra lor. În sfîrşit, cîinii se opriră, scheunînd.

— Aie! strigă Andrei mirat. De unde ai răsărit?

— S-au rătăcit doi reni din cireada lui Eceavto. M-a trimis să-i caut. De cinci zile umblu după ei. Uite, tocmai mă duceam să caut şi la cireada lui Gaimelkot, cînd văd sănii venind. Cîinii aleargă spre cireadă... Numaidecît am înţeles: sînt nişte *tanghi*, de nu pot opri sania. Şi iată, am alergat să dau ajutor.

În timp ce sta de vorbă cu Andrei ca un vechi prieten, Aie se uita stăruitor la bărbosul comandant rus despre care ajunsese vestea şi la munteni.

— Ce se mai întîmplă prin munţi, Aie? întrebă Los.

Aie zîmbi cu tristeţe.

— Ce să se întîmple în munţi?! Aici sînt numai reni. Se nasc reni, mor reni... Numai reni şi reni! Întîmplări, pe ţărm! Acolo da, e viaţă veselă. Aici trăim ca lupii. Atîta ştim: să alergăm tot timpul. Mă gîndesc să plec de la nomazi. Ai! Ce dor îmi e de ţărm!

— De ce ai vrea să pleci, Aie? îl întrebă Andrei.

— Aici mi-e urît. M-am săturat să tot alerg. Stăpînul meu, Eceavto, spune că am picioare tari; numai

pe mine mă trimite să caut renii. Uite, toată iarna alerg. Dar şi să plec mi-e frică. Stăpînul meu în tinereţe a fost comandant aici. Tatăl lui avea hîrtie de la ruşi. Cînd a murit bătrînul, hîrtia a luat-o Eceavto, numai că n-a ştiut ce spune în ea. Are şi cuţit de comandant. Am văzut cuţitul. E îngust şi lung, se numeşte *kotik*[1]. Înjunghie renii cu el. Hîrtia mi-a dat-o mie şi a spus că dacă întîlnesc vreodată pe ruşi să aflu ce scrie în ea. Aie scoase din sîn ceva învelit într-o petică, o desfăcu încet, cu grijă şi, scoţînd hîrtia murdară, i-o întinse lui Andrei: Uite-o! O port mereu cu mine. Mă gîndeam să mă duc la ţărm.

— Nikita Sergheici, dar ăsta e jurămîntul de supunere către ţar!

— Nu mai spune! Ia citeşte!

Jukov începu să citească:

— *„Făgăduiesc Dumnezeului Creator că eu, cu toată familia mea, vreau să fiu credincios, ascultător, bun şi cu totul supus Măritului, Adevăratului, Bunului Ţar al întregii Rusii, Alexandru Nikolaievici, precum şi urmaşului Puterii Lui Împărăteşti, Nikolai Aleksandrovici. Nu o să plec dincolo de graniţe, n-o să fiu prieten cu vrăjmaşii Puterii Sale Împărăteşti; tot ce aparţine Puterii Sale Împărăteşti voi păzi după mintea mea, după puterea mea şi viaţa nu mi-o voi cruţa; vreau să ajut în totul Puterii Lui Împărăteşti. Tot ce voi afla rău şi primejdios, Ţarului îi voi face cunoscut, nu îi voi ascunde. Ce taină îmi va încredinţa, voi păstra. Vreau să îndeplinesc totul, cinstit, după cum mă va ajuta Dumnezeu. Sărut Evanghelia şi Crucea Creatorului meu, Amin".*

— Uite colea: şi Amin! făcu Los. Ca să vezi ce cneaz mare cu pumnal a fost descoperit! Şi unde? În munţi!

— Ultimul stîlp al puterii ţariste! rîse Andrei. Şi, întorcîndu-se spre Aie, îl întrebă: Putem să luăm hîrtia asta?

---

[1] Aie pronunţă kotik în loc de kortik, care în limba rusă înseamnă pumnal. (n.t.)

— Mi-e teamă numai să n-o ceară Eceavto — răspunse flăcăul.

— Spune-i că hîrtia asta acum nu mai are putere. Nu mai există de mult ţar.

Aie încuviinţă:

— Bine! Tu ştii ce spui!

Cireada fusese mînată între timp pe alt povîrniş şi Aie, împreună cu Andrei, porniră spre tabăra lui Gaimelkot. Los se mută în sania bătrînului. Cîinii porniră liniştiţi.

22

O dată cu sosirea lui Alitet totul se întoarse cu josul în sus în aşezarea lui Gaimelkot; noul venit tulburase viaţa paşnică a acestui loc. Nimeni nu ştia de ce venise Alitet în munţi, tocmai acum, înaintea revărsării apelor. La început, crezuseră că venise după blănuri de vulpi albe, însă el nici măcar nu întrebă de aşa ceva. Toată lumea începu să fie cu băgare de seamă. Mai neliniştit decît toţi era Iarak. El nu se mai îndepărtă de aşezare, ci urmări peste tot paşii nepoftitului. Ajunsese un bărbat voinic şi, dacă ar fi trebuit să se încaiere cu oaspetele acesta nedorit, nu se ştie cine ar fi fost învingător.

Alitet era de trei zile aici şi tot nu spunea ce caută, ci doar mînca, mînca mereu carne de ren, de parcă ar fi umblat să-şi adune forţe. Cînd toată lumea se culca, Iarak rătăcea prin aşezare, aţipind cîte puţin de-a-npicioarelea. Pe Mary o trimisese în valea Cărarea Iepurelui, zice-se să adune găteje, poruncindu-i să nu se întoarcă pînă la plecarea lui Alitet.

Bătrînul Gaimelkot ştia foarte bine de ce fugise nepoata lui cu Iarak şi de ce veniseră tocmai aici. Prezenţa oaspetelui nepoftit, Alitet, îl împovăra, însă se socotea un adevărat şi destoinic crescător de reni,

de aceea nu-l întreba nimic. De-abia spre sfîrşitul celei de a treia zi îi spuse Alitet pricina vizitei sale.

— Dacă-i aşa — îi răspunse bătrînul — vorbeşte cu Mary. Ea doar nu-i renoaică ; ştie să vorbească. Dacă o să vrea, n-are decît să plece.

— Ea n-o să vrea. Însă Charley mi-a poruncit s-o aduc.

Gaimelkot rîse, apoi îi vorbi hotărît :

— E uşor să prinzi un ren şi să-l duci unde vrei. Renul e o vită fără grai. Dar Mary... Nu ştiu... Nu i-au crescut coarne. N-ai pe ce să arunci arcanul.

— Şi Rultîna, şi Charley mi-au cerut s-o aduc — stărui Alitet.

Bătrînul tăcu un timp, strînse din ochi, îşi încreţi nasul, apoi răspunse :

— Tu crezi că Gaimelkot e un copilaş de ţîţă ? Am trăit o viaţă lungă şi ştiu ce gîndeşte sora mea Rultîna. Dar tu de cînd ai ajuns *tanghi*, ca să uiţi că fetei îi trebuie bărbat ? Ia încearcă să duci taurii din cireadă şi să ţii renoaicele singure ! Sau, mai bine, du-te şi te culcă ! Pe urmă ai să vorbeşti şi cu Iarak. Doar e soţul ei !

După ce Alitet adormi, bătrînul îl chemă pe Iarak.

— Nu pleca din aşezare — îl sfătui. Dacă Alitet începe vorba cu tine despre Mary, dă-mi de veste. Tu eşti prea tînăr ; n-ai să ştii să vorbeşti cu un lup !

— Am să-l spintec ! răspunse Iarak pornit.

— Numai un om slab omoară cu cuţitul pe unul puternic ! Lasă cuţitul deoparte ! Şi culcă-te ! Fără somn, omul îşi pierde puterile.

— Nu mă culc !

— Dacă se scoală Alitet, o să aibă cine să te trezească numaidecît. Am pus o femeie să-l pîndească.

Două sănii cu cîini veneau zburînd pe povîrnişul muntelui. Iarak rămase cu ochii la săniile de la ţărm, fără să mai răsufle. Era speriat, crezînd că vine Charley. Deodată însă strigă :

— Aie îi aduce pe ruşi !

Şi porni fuga în întîmpinarea lor.

Săniile se opriră.

— *Kakomei*, Los ! strigă Iarak, bucuros.

— Bună ziua, bună ziua, Iarak ! îi spuse Los întinzîndu-i mîna. Uite că am venit şi eu în vizită la tine.

— A venit şi Andrei, şi Rînteu, şi Aie ! făcu flăcăul, zîmbind, ameţit de încîntare.

Şi, arătînd spre Gaimelkot care se apropia, urmă :

— Uite, vine chiar stăpînul, unchiul meu !

Bătrînul îi cerceta cu luare-aminte, încă de departe, pe aceşti oaspeţi neobişnuiţi. Se apropia fără grabă, cu pasul solemn. Chipul lui inteligent şi ochii pătrunzători îi atraseră atenţia lui Los. Ridicînd mîna, îi spuse :

— Bună ziua, Gaimelkot !

Bătrînul zîmbi, cu măsură :

— Tu îl ştii pe Gaimelkot ?

— Îl ştiu din auzite — răspunse Los.

— Femeilor ! strigă bătrînul — puneţi să fiarbă renul cel mai gras ! Ne-au venit musafiri de toată cinstea !

Se îndreptară cu toţii spre foc, deasupra căruia atîrna un ceaun mare de aramă. În drumul lor apăru un copilaş cu îmbrăcămintea de blană. Cum se mişca greoi, părea un ursuleţ brun. Obrazul îi era murdar de noroi amestecat cu sînge de ren. Cu ochii lui negri, nemişcaţi, semăna cu o păpuşă mecanică.

Los îl luă în braţe şi, ridicîndu-l în aer, îl întrebă pe ruseşte, scuturîndu-l :

— Ei, cum merge treaba, omuleţule de tundră ?

Copilul începu să urle sălbatic.

— Iaca na !... Te iau cu binişorul şi tu plîngi ! spuse Los, glumeţ. Na o bucată de zahăr şi du-te la treaba ta!

— Nu ştie ; e încă mic. Vede prima oară un *tanghi* — se grăbi să explice Gaimelkot, ca şi cum ar fi vrut să scuze purtarea necuviincioasă a copilului.

— Iarak — întrebă Los — n-o văd pe Mary. Unde e?

— S-a dus devale să adune găteje pentru foc. A plecat de mult. Şi adăugă în şoaptă : Îi e frică de Alitet. Crede că are s-o ia înapoi la Charley.

— Să încerce numai !

Gaimelkot îl privi mirat pe bărbos, apoi se apropie şi îl bătu cu palma pe spinarea lată, în semn de în-

cuviinţare. Asta însemna că îl socoteşte un om adevărat.

Tabăra din munţi, aşa cum era făcută, arăta aşezarea ei vremelnică. Nu se vedeau iarange, ci numai ici-colo pologuri de blană, întinse de-a dreptul sub cerul liber. În această zi caldă de primăvară, lipsa de locuinţe nu îţi stîrnea mirarea. Însă chiar iarna, şi chiar pe viscol, oamenii nu foloseau locuinţele călduroase decît pentru a dormi. Cînd se trezeau îşi desfăceau pologurile de pe ale căror piei femeile scuturau gheaţa prinsă peste noapte. Oamenii de toate vîrstele trăiau pe afară, oricare ar fi fost vremea. Ei ştiau că dacă nu dorm, ci umblă, nu pot să îngheţe.

În felurite puncte ale aşezării lui Gaimelkot se vedeau îngrămădite sănii de cărat poveri. Aceste sănii cu tălpicele groase, lucrate îndeajuns de necioplit, foloseau la mutatul locuinţelor şi gospodăriilor. Erau şi sănii de călătorie, cu o lucrătură foarte subţire şi îngrijită, părînd nişte jucării. O asemenea săniuţă putea fi luată cu o mînă la subsuoară, fără să i se simtă greutatea.

— Aie — întrebă Andrei — ce-i aceea care atîrnă colo pe par?

— E un copil, un copil de ţîţă. Vrei să-l vezi?

Se îndreptară împreună cu Los spre copilul „agăţat". Pe parul înfipt în zăpadă atîrna, vertical, un sac de blană în care stătea puiul de om. Numai ochii i se vedeau din sac. Parcă era un puişor în cuib. Vîntul îi legăna uşor culcuşul, soarele îl încălzea şi el părea că se simte foarte bine.

— Nu poate încă să umble — le explică Aie.

Carnea fierbea în ceaun, deasupra focului pîlpîitor. Femeile se aţineau primprejur, ca s-o scoată la timp, înainte ca apa să dea în clocot. Bătrînul le poruncise să fiarbă carnea după regulă, ca să aibă o înfăţişare frumoasă. Carnea trandafirie de ren, dacă este bine gătită, nu îngreuiază stomacul. Poţi să mănînci foarte multă. În tundră este chiar obiceiul să se facă întreceri la mîncare. Şi se găsesc unii mîncăi care sînt în stare, la o singură masă de aceasta, să înfulece aproape un ren întreg. După aceea se tăvălesc cu

burta pe pămînt și sînt gata să alerge prin cireadă două-trei zile, fără să mai pună în gură nimic.

Femeile se apucară să scoată carnea din ceaun cu niște bețe ascuțite, și s-o pună într-o albie mare cu fundul plat. Se ridica o adiere care stîrnea pofta de mîncare. Aplecat peste grămada de carne, Gaimelkot răscolea bucățile, le punea dintr-un loc într-altul, alegîndu-le ca un adevărat cunoscător pe cele mai bune, ca să le împingă spre Los și Andrei. La început, cei doi reprezentanți ai Comitetului revoluționar se speriară de mărimea acestor bucăți însă, spre mirarea lor, mîncară tot, fără să lase nimic.

Ceilalți comeseni terminaseră de mult cu renul și acum rodeau stăruitor de pe oase.

— Bună carne, Gaimelkot! observă Los. A fost un ren bun.

— La Gaimelkot orice oaspete găsește o bucată bună de carne — răspunse bătrînul. Nimeni n-a plecat flămînd de la Gaimelkot. Femeilor, ia apucați-vă să puneți alt ren la fiert!

Trezindu-se, Alitet auzi vocile rușilor. Zîmbi dușmănos și rămase întins, trăgînd încordat cu urechea la cele ce se vorbeau. În sfîrșit se ridică și se îndreptă spre foc.

— Bună ziua, comandant rus! salută el lingușitor. E sărbătoare la Gaimelkot. Au venit mulți oaspeți!

Și, încrucișîndu-și picioarele, se așeză.

— Ce cauți aici? îl întrebă Los.

— Fiecare om are treburi. Chiar și sălbăticiunile aleargă după cîte ceva prin tundră. M-a trimis Charley să iau cîinii de la Iarak. Mi i-a vîndut mie.

— I-ai cumpărat tu? întrebă Los cu asprime.

Alitet vru să schimbe vorba, dar nu avu cum, și încuviință.

Andrei se ridică deodată:

— Ai cumpărat-o și pe Mary?

Omul americanului zîmbi perfid.

Ceilalți deveniră atenți. Nu-l văzuseră niciodată pe Alitet așa de slab; din lup se prefăcuse în iepure.

— Charley mi-a spus: „Ia cîinii și ad-o și pe Mary

înapoi!" Cîinii sînt ai lui și fata e tot a lui. Mary a fost furată și cîinii la fel.

Iarak sări ca ars; sîngele începuse să-i fiarbă. Însă Gaimelkot îl trase de mînă și cu un semn din cap îl făcu să stea jos.

Alitet dădu din umeri:

— Eu nu știu nimic. Așa mi-a spus Charley.

— Ba știi foarte bine! îl opri aspru Los. N-ai să iei pe nimeni de aici! Ai înțeles?

— Comandant, eu nu știu legea ta. Mie mi-a spus Charley și eu am venit. M-a rugat și Rultîna, mama fetei.

Bătrînul Rînteu asculta tăcut vorba, tot rozînd un os. De data asta spuse:

— Rultîna nu te-a rugat, Alitet. Asta o știu eu. Și Gaimelkot știe. Nu e frumos cînd omul minte!

Și dădu din cap, arătînd că nu încuviințează așa ceva.

— Mîine noi plecăm — vorbi Los. Pregătește-te să mergi cu noi, Alitet.

— Dacă vrei tu, pot merge. Nu se poate s-o iau pe Mary, lasă să rămînă aici! Numai că, uite, acu', de curînd, șapte cîini și-au ros zgărzile și au fugit la țărm. A fugit și înaintașul. Nu știu cum am să merg acum.

— Îi dau cîinii mei, numai să plece! strigă Iarak.

Los se împotrivi:

— Nu-i nevoie! O să meargă cu sania lui Rînteu.

— Se poate, se poate! încuviință bătrînul, binevoitor. O să înhămăm și cei cinci cîini ai lui Alitet, iar sania lui o s-o legăm la spate.

— Rînteu — zise Alitet — trebuie să ne grăbim. Soarele încălzește. Au să pornească apele. Cum o să mai trecem?

— Drept, drept, Alitet! răspunse bătrînul.

Andrei împreună cu Aie plecară în valea rîului. Se bucurau din toată inima că erau împreună. Ce mult era de cînd nu se mai văzuseră!

Lui Gaimelkot îi plăcuse rusul bărbos, de aceea îl îmbie să-i vadă cireada. Se înhămară repede reni albi, frumoși, la săniile ușoare.

— Iarak, haide și tu! îl chemă Los.

— Nu, eu rămîn aici.

— Nu trebuie să te temi de nimic. Ai încredere! Cît timp am să fiu eu pe pămîntul vostru, n-are să te supere nimeni. Pentru tine am venit aici. Întreabă-l pe Rînteu. Rultîna l-a trimis la mine să-mi ceară ajutor.

Iarak zîmbi ușurat:

— Mulțumesc, Los! Inima mea n-a mai bătut speriată cînd te-am văzut pe tine venind.

23

Cei doi ruși rămaseră două zile în așezarea lui Gaimelkot. În acest răstimp, Los cercetă viața crescătorilor de reni. Se miră foarte mult văzînd că Gaimelkot, stăpînul unei cirezi de două mii de reni, era de fapt un biet sărac. Acest sărman-bogătaș trăia pe afară, ducînd o viață grea. Creșterea renilor nu-i dădea mai mult decît ceea ce îi trebuia pentru mîncare. Gospodăria își păstrase caracterul primitiv. Nu era vorba de vreo circulație a mărfurilor. Oamenii mîncau carnea renilor, se îmbrăcau în piei — și atîta tot! Animalele hoinăreau prin tundră, aproape în stare de sălbăticie. Cireada stătea într-un loc pînă ce rodea mușchiul, apoi rătăcea mai departe, iar oamenii se țineau după ea, ca vulpile albe după șoareci. Lupii, bolile de picioare, poleiul, fătările timpurii, în perioada înghețului de primăvară, făceau să se piardă un mare număr de reni, din sutele de mii de capete care pășunau în tundră.

„Da, trebuie făcut ceva aici!" se gîndea Los, fără să știe deocamdată cam în ce alt fel ar putea fi organizate aceste gospodării.

A treia zi, cele două sănii plecară din tabără. Rînteu mergea înainte, cu Alitet. Sania acestuia, legată la spate, se bălăbănea într-o parte şi-n alta, îngreuind drumul. Los, care venea în urmă, trebuia să frîneze mereu sania sa. Cîinii se tot smuceau înainte. Pe kaiur mersul domol îl oboseşte, îndemnîndu-l la somn, pe cîtă vreme mersul repede îl înviorează. Chiar şi cîinii se simt mai uşuraţi astfel.

Deasupra orizontului pluteau valuri de ceaţă, care se împrăştiau în toate părţile, coborînd din ce în ce mai jos. Curînd, vîrfurile munţilor nu prea înalţi fură retezate de neguri.

— Ceaţa mănîncă zăpada ca focul — spuse Alitet. Dacă am apuca să trecem la timp! Să nu ne prindă revărsările apelor. Trebuie să mergem mai repede, Rînteu!

Era neliniştit. Ai fi zis că starea timpului îl făcea să nu fie în apele lui. Se tot bîţîia în sanie, chemînd duhurile în gînd, cerîndu-le să aducă o ceaţă mai deasă.

— Alitet — vorbi Rînteu, neliniştit şi el — ceaţa nu are să se risipească. E prea mare linişte. Nu adie nici un pic de vînt.

Negurile coborau mereu. În curînd acoperiră pămîntul.

Săniile parcă înotau printre nori albi şi fumurii.

Cerul cel mare de deasupra tundrei nu se mai vedea.

— Ia uite, Andriuşa, ce plăcere! făcu Los. E cald, şi cîinii aleargă... Aşa, parcă aş vrea să merg toată viaţa, mai departe, mai departe, mereu mai departe! Îmi place foarte mult drumul ăsta.

— Da, drumul e plăcut, dar diavolul de Alitet ne împiedică, fir-ar al naibii, cu sania lui! Uite-l cum s-a cuibărit lîngă Rînteu! observă nemulţumit Jukov. Ar fi trebuit să-l lăsăm cu cei cinci cîini care i-au rămas şi să se descurce singur.

— Andriuşa, mie altceva nu-mi iese din cap: creşterea renilor. Pînă şi peştele din apele Kamciatkăi a fost cuprins în comerţul de stat! Los, cu ţăruşul în mînă, strigă la cîinii care alergau pe zăpada netedă. Numai spinările şi cozile ultimei perechi se vedeau

prin ceaţă groasă. Tot privind înainte, urmă: Iar aici renii hoinăresc în tundră, ca şoarecii, în nenumărate cirezi uriaşe. Trebuie negreşit să adunăm pe crescătorii de reni la o consfătuire.

Din cînd în cînd treceau peste mici pîrîiaşe de munte, deasupra cărora zăpada era umedă, şi atunci sania se scufunda pînă tălpicele dădeau de gheaţa înmuiată.

— Ar trebui să ne grăbim — îşi dădu părerea Alitet. Cîinii de adunătură, neînvăţaţi împreună, totdeauna aleargă prost.

— Hai, Alitet, să-i lăsăm pe *tanghi* înainte — propuse Rînteu, fără să-i miroasă intenţiile rele. După ei au să fugă şi cîinii noştri mai bine.

— Ai dreptate, Rînteu! Uite cum se smucesc înainte cîinii lor.

Bătrînul opri cîinii şi aşteptă să se apropie ceilalţi.

— Los, trebuie să ne grăbim. În două zile pot să înceapă revărsările şi atunci o să trebuie să rămînem în tundră pînă la vară. Mergi tu înainte. Am să-ţi strig pe unde s-o iei.

Los se bucură:

— Foarte bine!

Şi, îndemnînd cîinii, o luă înainte. Cîinii lui Rînteu se smulseră după el.

Încordat, căutînd să străbată ceaţa cu privirea, Alitet spuse încet:

— Mai la stînga! Trebuie luat mai la stînga. Cîinii trag mereu la dreapta.

— Lo-o-os! Ţine stînga! strigă bătrînul.

Los îndemnă cîinii:

— Crr! Crr!

Şi ei se supuseră, aruncîndu-se spre stînga.

Andrei începu să rîdă:

— Nikita Sergheici, vezi că o să dai în propriile noastre urme! Parcă poţi să ştii ce cercuri fac cîinii în ceaţă?

— Păi da, chiar din cauza asta trebuie să-i îndrept spre stînga.

Alitet îi întinse bătrînului tutunul:

— Rînteu, ia şi fumează !

Bătrînul scoase luleaua din sîn şi se grăbi cu plăcere s-o umple. Însoţitorul său hîrşîi de sanie un chibrit american, mare şi gros, şi se apucară să fumeze.

— Stînga ! Ţine stînga ! îndruma Alitet.

— Lo-o-os ! Mai la stînga !

Chipul lui Alitet începea să se întunece. Rîpa către care voia să îndrepte sania ruşilor era ceva mai la stînga. După timpul care trecuse, ar fi trebuit să ajungă şi cînd colo — nu-i şi nu-i ! Se batjocorea pe el însuşi, înfuriat că ştia atît de prost drumul. Dacă săniile vor trece pe alăturea de rîpă, atunci ce rost mai avusese să vină încoace ? De ce-şi mai bătuse capul degeaba, de ce mai dăduse, noaptea, pe furiş, drumul la şapte cîini ? Atunci trebuia făcut un ocol, ca să nimerească din nou propria lor urmă şi să pornească iarăşi în căutarea rîpei. Tocmai se pregătea să-i spună bătrînului să oprească săniile, cînd auzi un strigăt din faţă :

— E-ei !...

Se aruncă fulgerător jos, lungindu-se pe zăpada în care înfipse adînc cuţitul, ca să aibă de ce se ţine. În clipa următoare, sania cu Rînteu dispăru.

Alitet rămase mult timp aşa, nemişcat, ascultînd cu luare-aminte. În sfîrşit se ridică, făcu în fugă cîţiva paşi şi strigă :

— Rînteu !

Nimeni nu-i răspunse. Atunci oftă uşurat, îşi şterse cu căciula faţa năduşită, şi porni prin tundra acoperită de ceaţă.

24

După cum eclipsa de soare aduce mari tulburări în viaţa oamenilor tundrei, tot aşa şi venirea celor doi ruşi în tabăra lui Gaimelkot dăduse naştere la o neaşteptată fierbere. Aveai la ce să te gîndeşti !

Bătrînul Gaimelkot chiar simţi nevoia să plece în tundră, mai departe de vocile oamenilor, ca să poată judeca nestingherit de nimeni. Era foarte neliniştit de ultima convorbire cu bărbosul comandant rus. Şi într-adevăr : de ce voiau oare *tanghii* să vină în tundră şi să lecuiască renii bolnavi ? De ce voiau ei să se apropie de reni ? Bolile sînt doară de la duhuri ! Şi duhurile trebuie să trăiască undeva, să intre în vreo vietate. Apoi vine şi timpul ca boala să se lecuiască. Nici omul, nici renul nu poate trăi fără boală. Oare oamenii din munţi nu crescuseră şi fără *tanghi* mari cirezi de reni ? Oare Ukvîlkot, tatăl lui, nu avusese cireadă mare ? Oare cireada lui nu mai trăia şi acum ? Ho-ho ! Îţi venea să rîzi ! După cum spunea bărbosul, *tanghii* aveau să înceapă să doctoricească renii ! De unde puteau să ştie ei ce gîndeşte animalul ? Iată, chiar el, Gaimelkot, care îşi petrecuse toată viaţa în mijlocul cirezii şi dormise de cine ştie cîte ori sub burta renilor în timpul viscolului, şi tot nu putea să ştie toate gîndurile lor ! Ştia numai care sînt locurile unde le place să fete, ştia cînd şi încotro să-i gonească de muşiţă, ştia prin ce locuri îşi rup ei copitele... Ştia că pentru a găsi drumul încotro trebuie îndreptată cireada e nevoie să iei o spată de ren, o ţii deasupra focului şi crăpătura pe care o face dogoarea în ea arată unde să mergi ca să găseşti muşchi, nu piatră goală. De unde puteau să ştie *tanghii* toate astea ?

Bătrînul Gaimelkot şedea pe un colţ de piatră şi se gîndea astfel, de multă vreme. În jurul lui era linişte. Ceaţa începuse să se ridice şi prin unele locuri se arătase cerul.

Amintindu-şi de Alitet, pe chipul lui alergă un zîmbet. Îi plăcuse cum îl prinsese cu arcanul comandantul bărbos : ca pe un ren sălbatic care tîrăşte renoaicele din cireadă. Nici el nu-l iubea pe Alitet — şi cînd rusul îl beştelise, văzuse în acesta un iubitor de dreptate. Ceea ce făcuse era foarte drept şi foarte bine. Numai vorba despre reni nu-i plăcuse de loc bătrînului.

De după o clină se ivi Mary, aducînd o legătură de găteje. Nepoata se apropie de bătrîn și lăsă povara jos.

— Odihnește-te, Mary. Obrazul tău s-a făcut palid. Asta poate și fiindcă tatăl tău e alb. Acum poți să dormi liniștită : n-are să te mai ia Alitet. S-a speriat de rusul bărbos.

— Am văzut de departe săniile cu cîini. Credeam că după Alitet a venit și Charley. Trei zile am mîncat numai rădăcini și ce-am mai găsit adunat de șoareci prin vizuinile lor.

— I-ai lăsat fără mîncare ?

— Nu, Gaimelkot. Din fiecare vizuină am luat numai jumătate.

— Ai făcut foarte bine. Nu trebuie să iei totul bieților șoareci ; pînă să găsească altă mîncare, mor de foame...

Bătrînul se așezase pe legătura de găteje, iar Mary ședea alături, povestindu-i :

— Întîi am fost în Valea Gîștelor. După aceea, am schimbat locul ; m-am cățărat pe muntele Taurului Bătrîn. De acolo se vede totul.

— Și uite așa, Mary ! spuse bătrînul. Ăsta care a venit era Los. Așa îl cheamă, nu ? A venit să te ajute pe tine (nu îi pomeni nimic despre partea mai însemnată a convorbirii cu comandantul rus). Acum Alitet e fricos ca un păstor fără reni.

Mary oftă din adîncul pieptului.

— Gaimelkot, să mergem mai repede la oameni !

Bătrînul se ridică și vru să ia gătejele, însă Mary se împotrivi. Aruncă legătura la spinare și porni pe urmele unchiului ei. Cînd se apropiară de așezare, Iarak îi văzu și alergă în întîmpinarea lor.

— Ai auzit noutățile, Mary ? întrebă, luîndu-i gătejele și rîzînd zgomotos. A fost Los aici. Alitet ascultă de el cum ascultă de călăreț un bătrîn ren de călărie. Încotro îl întoarce, într-acolo merge. Hîrtia de nuntă rămîne bună chiar dacă semnul cade de tot. Așa că, nu-i nimic rău în asta, Mary. Și, întorcînd capul în partea pe unde plecaseră săniile, Iarak strigă : Îți mulțumesc, Los !

Cînd intrară în așezare, Mary văzu un băiețaș, care avea în mînă o bucățică de zahăr, înnegrită și murdară. Alergă spre el, se aplecă și-i spuse:

— Mănîncă-l! Asta e de mîncare. Nu-i piatră: e zahăr.

Zahărul îi aduse aminte că-i e foame. Luă copilul în brațe și alergă spre foc, unde fumul se ridica spre cer într-un fuior negru, drept.

Aie stătea mai încolo, punîndu-și încălțările de drum. Văzînd-o pe Mary, se apropie de foc.

— *Kalkomei*, Mary! Lume de pe țărm! Tare mi-e dor de oamenii noștri!

— Pleci, Aie? îl întrebă Mary.

— Da, trebuie să caut niște reni rătăciți. Doi reni, Eceavto mi-a spus să-i găsesc, ori vii, ori mîncați de lup.

— Te-ai însurat?

Aie se tulbură. O roșeață aprinsă cuprinse chipul lui oacheș. E rușinos să fii bărbat fără nevastă!

— Nu — răspunse sfios. Eceavto a vrut să-mi dea o fată. A spus: „Ești vrednic, Aie. Ia fata". Dar eu mă gîndesc tot timpul la țărm. Dacă iau o fată de aici, rămîn toată viața în munți.

— Of, Aie! Ți-a luat-o Alitet pe Tîgrena! Dar atunci el avea putere. Acum se aude că e fricos. Acum, ia-o tu înapoi! Lumea spune că Tîgrena o să aibă curînd un micuț.

— O, ce bine! se bucură Aie. Ea totdeauna a vrut să aibă un copil.

— Tu ce ai de gînd să faci, Aie? îl întrebă Iarak. Uite că nici eu nu mă obișnuiesc cu viața în munți.

— Mă duc după reni. Numai că nu mi-e mintea la ei. La altceva mi-e mintea. E greu să te lupți singur cu gîndurile.

— Mai stai, nu pleca încă! Nu vezi că e ceață? Cum ai să cauți renii? Nici nu poți să-i vezi. Mai bine să ne gîndim împreună.

— Da, ai dreptate. Chiar și Eceavto știe că sînt zile cețoase. Am să plec mîine. Poate are să fie o zi senină. Am să întind pasul și am să-i găsesc repede.

Își schimbă încălțările de drum cu altele de casă și se ridică. Să mergem, Iarak, și să ne sfătuim. Uite, să mergem colo, pe colină. Andrei mi-a spus iarăși foarte multe, ca astă-primăvară, și mi-e frică să vorbesc despre ele de față cu alții.

Pășeau tăcuți, fără să tulbure liniștea tundrei. Doar undeva se auzea zgomotul surd stîrnit de pașii renilor, ca freamătul slab al ghețurilor care se retrag.

— Iarak — începu Aie încet, după ce se așezară pe colină — uite ce mi-a spus Andrei și Los: „La vară, cînd are să vină vaporul, vrem să te trimitem la învățătură, pe pămîntul cel mare al Rusiei. Acolo este o așezare mare, mare de tot, Leningrad. Numai acolo locuiesc mai mulți oameni decît pe tot pămîntul Ciukotkăi". Dar eu nu știu ce trebuie să învăț acolo. Asta n-am înțeles. M-am gîndit toată noaptea și tot n-am putut. Parcă am ceață în cap. E greu să gîndești singur.

— Aie, să te duci! Eu cred că nu are să fie rău. Tu nu ai văzut cum vorbește Los cu Alitet și cum vorbește cu tine? Te privește cu altfel de ochi. Se vede limpede că nu-ți vrea răul.

— Da. Însă tot ei au spus că pe pămîntul acela nu sînt nici reni, nici morse, nici foci. Cum am să trăiesc acolo? Am să mor!

— Aie, cînd Charley m-a trimis pe o balenieră americană, era foarte multă carne de balenă și de morsă acolo, dar americanii nu o mîncau. Ghețurile ne-au prins pe loc multe zile. Eu am rămas fără mîncare. Apoi am început să mănînc mîncarea lor din cutii de tablă și am rămas în viață.

Aie îl asculta cu luare-aminte. Dorea tare mult să știe cum trăiesc și ce mănîncă *tanghii*; Iarak trăise cu ei și îi cunoștea bine.

— Trebuie numai să te obișnuiești, Aie. Mîncare găsești peste tot. Los vrea să facă ceva bun pentru tine. El nu-l iubește pe Alitet, dar pe tine te iubește.

— Alitet e rău, dușmănos. El m-a lăsat fără soție. Desigur că Tîgrena nu se mai gîndește la mine.

Pe chipul lui Aie se citea o mare tulburare, tristețe și dor. I se părea înfricoșător să se ducă pe pămîntul

tanghiilor, însă altceva ce putea face? Nu voia să rămînă în munți, iar la țărm nu era de trăit. Oftă din greu :

— Am să mă duc, Iarak ! Fie ce-o fi !

Ceața se risipea.

Se îndreptară spre tabără. Dar încă înainte de a ajunge, zăriră un om apropiindu-se încet din partea cealaltă.

— Iarak, ia uite ! Vine Alitet !

Inima lui Iarak se strînse. Începu să-și frece apăsat ochii.

— Te-ai făcut palid — bagă de seamă Aie. Nu-ți fie frică de el ! Acum am să-ți ajut eu. Dacă vrea s-o ia pe Mary, o să-l spintecăm ! Și Aie, aprins și pornit, adăugă : A sădit atîta ură în inima mea, că am să-i scot măruntaiele ca la reni !

— Ai dreptate, Aie ! Charley a încetat negoțul și cu siguranță o să vrea să plece în America. Chiar și înainte, se pregătea de asta în fiecare an. Vrea s-o ia pe Mary cu el. De-aia Alitet o vînează. Să mergem mai repede !

În tabără se și dădea de veste :

— Vine Alitet ! Alitet !

Mary sări din polog și, zărindu-l, o luă la fugă, țipînd.

În calea ei veneau, de după dealuri, Iarak și Aie, cu obrajii înroșiți de fugă. Căciulile atîrnate de curele li se legănau pe spate.

— Nu-ți fie teamă, Mary ! o liniști Aie.

Gaimelkot stătea în mijlocul taberei, urmărindu-l pe Alitet. Era calm, tăcut și se gîndea : „De ce s-o fi întors Alitet ?“

Aie scoase cuțitul și-l ascunse la spate.

— Dă cuțitul încoa' ! îi porunci Gaimelkot. Sînteți flăcăi zdraveni ! Ori ați slăbit într-atît, încît nu vă ajunge puterea voastră și aveți nevoie de cuțit ? De ce să udați pămîntul meu cu sîngele spurcat al acestui om ? N-ar mai crește mușchiul aici. Iarak, dă-mi și tu cuțitul tău !

— Ia-l și pe al meu, Gaimelkot ! spuse Mary.

Bătrînul adună cuțitele, le așeză pe zăpadă și puse picioarele peste ele.

Alitet se apropiase.

— *Tanghii* au pierit ! îi înștiință el, oprindu-se lîngă ei. Și Rînteu a pierit cu ei. Pesemne au căzut în rîpă.

— Și tu cum n-ai căzut ? strigă Aie. Doar erați împreună !

— Ține-ți gura, potaie ! Ce, crezi c-am vorbit cu tine, nenorocitule ?! Om fără nevastă !

Aie se aruncă furios asupra lui, însă Gaimelkot îl apucă de cingătoare, oprindu-l.

— Încă n-am terminat cu vorba — spuse Gaimelkot ridicînd o mînă. Vorbește, Alitet !

— Era ceață mare. Ochii mei n-au mai știut locurile. Nici eu, nici Rînteu n-am mai putut cunoaște drumul. Pesemne, *tanghii* au înfuriat duhurile rele !

Alitet se așeză pe zăpadă și se apucă de pîntece, strîmbîndu-se ca de durere.

— Dar cum de ai rămas tu în urmă ? îl întrebă Gaimelkot. Tu mergeai cu sania lui Rînteu.

— Se vede că am mîncat prea multă carne grasă. A trebuit să mă dau mereu jos din sanie — răspunse Alitet. Și acum mă mai doare burta.

Aie tremura de necaz. Știau cu toții că singurul loc rîpos, Urechea Ursului, era cu totul în afara drumului pe care ar fi trebuit să meargă.

— Poate că înadins i-ai dus la Urechea Ursului ! strigă Aie.

— Taci, ori de nu te lovesc că ai să-ți muști limba ! îl amenință Alitet.

— Aie are dreptate ! își dădu părerea Gaimelkot. Urechea Ursului e în cealaltă parte a drumului. Cum de ați nimerit acolo ? E un loc primejdios. Anul trecut, pe viscol, lupii au gonit acolo opt reni. Toți au murit, zdrobiți.

— *Merkicikin*, Alitet ! înjură Iarak. Și, întorcîndu-se spre Aie, îl întrebă : Cunoști locul acela ?

— Îl știu foarte bine. Am trecut pe acolo de curînd.

— Să plecăm numaidecît ! Trebuie să-i căutăm.

— Pînă acolo e departe — spuse Gaimelkot. Luați renii mei de călătorie. Așa o să ajungeți repede.

Flăcăii se repeziră să înhame renii.

Alitet se ridică, veni aproape de bătrîn şi-i şopti:

— Dacă se duc cu renii tăi, duhurile rele au să se înfurie pe tine şi au să dea molima în cireadă!

Bătrînul ciuli urechile. După ce stătu puţin pe gînduri, strigă:

— Iarak, stai, nu înhămaţi încă renii! Poate că nu e bine să vă duceţi cu ei!

25

Poalele rîpei erau acoperite de o ceaţă deasă. Los zăcea acolo, în avalanşa de zăpadă căzută de sus. Încă nedezmeticit, se răsuci pe o parte, scrîşnind din dinţi, deschise ochii şi începu să vorbească:

— Dar unde-s oamenii? Şi unde-s cîinii? Au-au, fir-ar a dracului, s-a întîmplat ceva cu piciorul meu! Şi, adunîndu-şi puterile, strigă: Andriuş-a-a!

Ecoul strigătului se rostogoli de-a lungul rîpei. Strigă mai tare şi mai prelung:

— Ehe-e-hei-i-i!

Dar nici de data asta nu răspunse nimeni, afară de ecou.

„Nu cumva s-o fi prăpădit Andrei?! Nu-i cu putinţă, ce absurditate!"

Înfrîngîndu-şi durerea, Los se ridică, se aşeză pe zăpadă şi îşi pipăi piciorul bolnav.

— E limpede: s-a rupt! Bine că nu curge sînge!

Începu să se gîndească la felul cum se întîmplase accidentul: „În momentul căzăturii l-am simţit pe Andrei alături de mine. Înseamnă că trebuie să fie undeva, aproape. Dintre noi doi, el e mai uşor. Cine dar trebuie să zboare mai repede? El era în dreapta mea. Dar poate m-am sucit în timpul căderii şi acum dreapta a devenit stînga?..." Judeca întocmai cum

judecase bătrînul Rînteu, la așezarea părăsită a nomazilor. „Am să mă tîrăsc să-l caut !...“

Începu să se tîrască încet, opintindu-se în coate, îndurînd durerea cumplită din picior, uitîndu-se într-o parte și în alta. Încordarea nemaipomenită făcea să-i curgă sudoarea șiroaie.

„Nu-i nimic ! Cu durerea te poți obișnui !“ își spunea, dîndu-și singur curaj, în timp ce cerceta stăruitor bucățile de zăpadă proaspătă și lucioasă, căzute de sus. După ce învinse cîțiva metri, răsuflă, puse două degete la gură și șuieră atît de tare, încît lui însuși îi țiuiră urechile.

— Băiatu' ! Băiatu' ! strigă, chemîndu-și cîinele înaintaș. Însă și strigătul acesta se pierdu în pustiul fără viață.

„Uite, așa poți să te prăpădești aici degeaba ! se gîndi cu amărăciune. Dar unde or fi oamenii ? I-o fi acoperit avalanșa ?“ Și, zîmbind amar, zise cu glas tare :

— N-ai să te tîrăști tu pînă la țărm, băiete !...

Își aminti de războiul civil, de trenul blindat. Atunci moartea era tot timpul alături. Era însoțitoarea statornică de fiecare zi a omului, și ei se obișnuiseră s-o privească drept în ochi. Însă uite, aici, printre aceste pietre albe ca zăpada, nu voia să dea ochii cu ea !

„Duhurile l-au prăpădit pe comandantul bărbos !...“ glumi, vorbind ca oamenii de pe țărm.

Apoi se gîndi la soția lui :

— Eh, Natașa !...

Acolo, în foc și tunete rămăsese teafăr, și aici, în mijlocul unei lumi liniștite, în deplină sănătate și putere, trebuia să plece din viață, încetul cu încetul. Cît de absurd era totul ! Și pentru prima oară, Los simți frica în fața morții. Un fior îi străbătu corpul.

Dibui pipa, apoi cutia cu chibrituri fărîmată și, întinzîndu-se pe spate, începu să fumeze.

— Nu ! Los are să lupte încă pentru viață ! strigă în imensitatea albă.

Deodată, auzi un scîncet de cîine.

— Andriușa-a-a ! strigă Los.

Răsună lătratul unui cîine.

Rănitul începu să se tîrască într-acolo unde se auzise, cu puteri sporite. Curînd, zări sania între sfărîmăturile de zăpadă înghețată.

Cînd fu la un pas, se ridică în mîini și întinse capul. În sanie zăcea un om, ghemuit în jugul acesteia. Los simți limpede cum pe trupul său înfierbîntat alunecau picături grele de gheață aidoma unor alice reci. Zăpada lîngă sanie era plină de sînge. În ham rămăsese un singur cîine. Acum nu mai lătra; se apucase să mănînce lacom zăpada însîngerată.

Omul din sanie era Rînteu; avea craniul zdrobit. Los rămase mult timp nemișcat, privindu-l.

În viața lui de pe front, îi fusese dat să vadă mulți oameni morți. Însă nici unul, niciodată, nu trezise în sufletul lui un simțămînt atît de dureros ca trupul neînsuflețit al bătrînului. Cureaua de care se înhămau cîinii fusese roasă. După cîte se vedea, fugiseră toți, afară de ultimul.

Los îl deshămă, îl legă de centura sa și se tîrî într-o parte, vorbindu-i:

— Vezi, asta e urma mea! Trebuie să ne tîrîm spre un loc nou.

Gîndul că ar putea descoperi cadavrul lui Andrei îl făcu să înghețe. Apoi, amintindu-și cum cîinele mînca zăpada plină de sînge, își spuse: „Nu, n-am să te las să te hrănești din carnea mea! Înainte de a mă despărți de viață, am să te înjunghii!"

Parcă bănuindu-i gîndurile, cîinele mîrîi, zbîrlindu-și părul. Los tresări. Urechea lui încordată prinsese niște zgomote ciudate: parcă ar fi căscat cineva pe aproape.

Își scoase căciula, ca să audă mai bine. În jur era o liniște de moarte. Dacă s-ar fi auzit măcar un zgomot! Măcar fîlfîitul aripilor unei bufnițe, ori ale unei potîrnichi! Cîinele se smucea tăcut în zgardă. Los desprinse cureaua de la centură și o apucă în mînă.

— Hai să mergem! îl îndemnă.

Zări încă de departe capul lui Andrei ieșind din zăpadă. Restul corpului, pînă la umeri, era acoperit de troiene. Los își încordă puterile și se tîrî pînă acolo, dar cum ajunse își pierdu cunoștința.

— Nikita Sergheici ! Mi se pare că am dormit ! bolborosi Andrei, deschizînd ochii. Întinse o mînă şi atinse faţa bărboasă a lui Los. Sergheici, de ce nu vorbeşti ?

Neprimind nici un răspuns, încercă să se ridice. Pistolul i se proptise în piept, pricinuindu-i dureri. Începu să arunce zăpada cu mîna liberă şi în curînd izbuti să scoată arma prin deschizătura largă a cămăşii de blană. Îndreptă ţeava în sus şi apăsă pe trăgaci.

Împuşcătura îşi rostogoli ecoul uriaş pe fundul rîpei. Cînd se făcu linişte, mai trase de două ori.

— Andriuşa... trage cineva cu pistolul... — spuse Los venindu-şi în fire.

— Sergheici, trăieşti ?

— Aşa se pare ! răspunse Los, zîmbind. Nu ne e dat să murim. Avem multă treabă !

— Dar de ce umbli tîrîş, Sergheici ?

— Am ceva la picior.

Jukov ieşi din zăpadă, se ridică, greu, clătinîndu-se, şi începu să se scuture.

— Eu n-am nimic. Numai şoldul mă doare puţin. Care-i piciorul cu pricina, Sergheici ?

— Stîngul. O fractură. Ar trebui să-l leg între scîndurele, dar unde naiba să le găsesc aici ? Uite, colea, alături, e cadavrul bătrînului. S-a lovit în cădere şi a murit, săracul ! Pesemne nu şi-a dat drumul din sanie. Putem să luăm scîndurelele de la sania lui.

— Nu cumva vrei să spui că Rînteu a murit ?

— Ba da. Căutîndu-te pe tine, am „ocolit“ peste tot.

— Şi Alitet ăla unde este ?

— Trebuie să fie pe aici, pe undeva.

— Mă duc să iau scîndurelele de la sania bătrînului.

— Stai, Andrei ! Nu te duce încă. Te pomeneşti că ne rătăcim iar unul de altul. Stai să fumăm !

— Sergheici, mai bine hai să ne întărim puterile — şi Andrei scoase din sîn un pachet gros de ciocolată.

Los zîmbi şi întrebă :

— Ai un depozit acolo, sau ce ?

— Asta am pus-o deoparte pentru orice eventualitate.

Începură să mestece ciocolata.

— Andriușa — vorbi Los — o să pierim pe-aici! Încotro s-o luăm?

— N-o să pierim, Sergheici!

— Vezi ce ghinion, Andriușa? spuse Los, rupînd o bucată de ciocolată. De la început ne-a mers prost. Uite, Thomson trăiește aici de peste douăzeci de ani. Trăiește liniștit. Se pune întrebarea: de ce mă rog? Ce l-a adus în părțile astea? Dolarul, Sergheici! În numele dolarului trăiește aici, ticălosul!

Ceața se ridică, dezvelind rîpa uriașă. Împrejur erau mormane de zăpadă. Mai încolo se vedea dosul săniei lui Rînteu. Andrei se ridică și plecă după scîndurele.

26

Aproape de momentul plecării în America, situația lui Charles Thomson se complică într-un fel nu prea favorabil: de la Comitetul revoluționar sosi pe numele lui o scrisoare, prin care i se cerea ca toate blănurile aflate încă în magazie să fie duse în orașul gubernial din Kamciatka — Petropavlovsk, pentru a fi vîndute la prețurile stabilite.

Bineînțeles, asta nu-i convenea lui mister Thomson. Ultimul stoc de blănuri, în total o mie cinci sute de cozi, pe care nu putuse să le vîndă deoarece corabia nu mai venise, erau, după părerea sa, o proprietate inviolabilă.

Se înțelesese de mult cu Alitet ca să-l ducă în America și acum îl aștepta nerăbdător. Rultîna observă neliniștea lui și începuse să se teamă că a pus la cale ceva rău.

Întîlnind-o în depozit, Charley îi vorbise domol, ba aproape chiar drăgăstos, ceea ce o făcuse mai bănuitoare.

— Rultîna, corăbiile nu mai vin la mine; rușii nu-mi mai dau voie să fac negoț. Însă de provizii avem

nevoie. O să trebuie să mă duc eu însumi în America. Omul nu poate trăi fără provizii.

— Tu știi mai bine ce trebuie să faci, Charley — îi răspunse Rultîna, supusă.

Mister Thomson voise să-i spună că îl va lua pe Ben cu el, ca să-i arate America, însă în ultimul moment se răzgîndi.

Intră în depozit ca să examineze blănurile, împachetate în saci de pînză impermeabilă, și cufărul străvechi, învelit în tablă, în care avea dolarii și hîrtiile de bancă. Se așeză deasupra lui și începu să fumeze, gîndindu-se: „Toată viața mea e în cufărul ăsta. N-am trăit-o degeaba. La urma urmei, am adunat un capital bunișor. Acuma numai să plec și să salvez din mîinile rușilor ultima partidă de blănuri".

Deodată auzi strigătele băieților:

— Alitet! Alitet!

Ieși fuga din depozit; văzu la orizont o balenieră cu pînze.

Intră grăbit în camera sa, unde se trînti în balansoar.

— Rultîna — strigă — trimite copiii încoa'!

Mica încăpere se umplu de copii care, în îmbrăcămintea lor de blană, se înghesuiau sfioși în jurul tatălui ce ședea în balansoar.

— Veniți mai aproape, mai aproape! Vino lîngă mine, Ben!

Îi îmbrățișă și le spuse:

— Eu am să plec în America pentru puțin timp. Ce daruri vreți să vă aduc? Cereți oricît de multe și am să vă aduc tot.

— Să aduci gumă de mestecat, Charley! spuse vioaie oacheșa Berta, cea cu ochii oblici.

— Bine, bine! Am să-ți aduc o lădiță întreagă cu gumă de mestecat. Ei, dar Ben, ție ce să-ți aduc?

Ben nu răspunse.

— Nu vrei nimic, Ben?

— Să-mi aduci o pușcă mică, ușoară. Am să pîndesc foca de pe țărm. Am auzit că e mai bună carnea cînd vînezi singur.

Mister Thomson oftă din greu și răspunse aproape în șoaptă:

— Bine, bine, Ben! Am să-ți aduc negreșit o astfel de pușcă.

Rultîna stătea după ușă și asculta. Charley vorbea la fel de frumos cu toți copiii, fără alegere. Asta nu se întîmplase niciodată.

Căzu ceața și soarele de miezul nopții fu acoperit. Baleniera lui Alitet trase la mal. Copiii alergară afară. Mister Thomson porni și el, cu pasul grăbit. Se salută prietenește cu Alitet.

— Te aștept de mult, Alitet. E totul gata. Spune-le oamenilor să încarce în balenieră sacii cu blănuri și cufărul. Sînt în depozit.

Charley se uită spre factoria cea nouă și, după o clipă de gîndire, se îndreptă într-acolo. Ce mult era de cînd nu mai fusese pe la mister Simons!

Intră încetișor în camera acestuia.

— A! Mister Thomson! Sînt foarte bucuros că te văd!

— Te rog să mă ierți, mister Simons — începu Charley, zăpăcit. Poate ți-am făcut vreun rău.

— Nu, mister Thomson! Ce tot vorbești?!

— Uite, mister Simons, m-am hotărît, în sfîrșit, să mă folosesc de un sfat bun pe care mi l-ai dat odată. Plec, mister Simons. Te rog nu-mi purta o amintire proastă. Părăsesc pentru totdeauna locurile astea.

— Faci foarte bine, mister Thomson. Îți doresc noroc! Cînd ai de gînd să pleci?

— Acum, imediat, în minutul ăsta, în clipa asta. *Good bye*, mister Simons!

— Stai, stai! Merg să te conduc.

— Mulțumesc, dar nu-i nevoie. Te rog foarte mult!

Și mister Thomson se îndreptă repede spre țărm. Numără sacii din balenieră, aruncă o privire cufărului îmbrăcat în tablă și întrebă neliniștit:

— Dar unde-i Ben? Unde e?

— Ți-ai uitat mănușile — răspunse Rultîna. S-a dus după ele.

Vîslașii se așezaseră la locurile lor, Alitet era la cîrmă, numai Charley mai stătea pe mal, așteptîndu-l nerăbdător pe Ben.

— E adevărat că s-a dus după mănuși?

— Adevărat! răspunse Rultîna.

Ben veni în fugă și-i întinse tatălui său mănușile. După ce și le trase pe mîini, Charley dădu să pună piciorul în barcă, apoi se răzgîndi. Îl privi pe băiat.

— Ben, vrei să vezi vînătoarea de morse?

Ochii copilului se aprinseră.

Fără să mai aștepte răspunsul, Charley îl luă în brațe și îi dădu drumul în balenieră. Apoi împinse barca spre larg și sări și el peste bord.

— Charley, Ben n-are încălțări de drum — strigă Rultîna.

Însă baleniera se îndepărtase de țărm. Ben striga, făcînd semn cu mîinile.

— Rultîna, încălțările mele sînt încă bune! Am să-ți aduc un ficat proaspăt!

— Tumatughe! porunci Alitet. Pînza sus!

Baleniera se pierdu repede în ceață.

Rultîna rămase pe mal. Deodată o cuprinse frica pentru fiul ei. „Charley l-a luat pe Ben! Pesemne l-a luat pentru totdeauna. Ochii mei n-au să-l mai vadă! Mi-e milă de Ben! Tare milă!" Și începu să strige din răsputeri: Ben! Ben!

Pe urmă, se așeză pe prundiș și privi mult timp marea acoperită de ceață. Și cum stătea așa pe țărmul mării, își aminti toată lunga ei viață. Socotea că fusese nefericită. Ea nu vorbise niciodată cu Charley cum vorbesc femeile cu bărbații lor. O, e foarte greu să trăiești cu un om alb! Și iată, acum avea să se întoarcă acasă și avea să poată vorbi cu copiii ei, tare, nu pe șoptite, ca întotdeauna. De atîta vorbit în șoaptă i se stricase gîtlejul. Privea în depărtarea acoperită de ceață. Ar fi vrut să mai vadă o dată baleniera. Doar Ben al ei era acolo! Lacrimile îi scăldau ochii... Femeia rămase încă mult timp pe țărm, tot nădăjduind din clipă în clipă: ceața are să se risipească. În jurul ei nu mai era nimeni. Undeva, departe, răsunară împușcături. Vînătorii aveau să

aducă în curînd carne proaspătă, aromată. Vor face sărbătoare pentru vînatul morselor.

Berta se apropie de maică-sa, chemînd-o în şoaptă acasă.

— Berta —îi spuse Rultîna — acum poţi să vorbeşti tare !

27

Baleniera înainta prin ceaţă, spre nord-est, ţinînd 35 de grade la busolă, drumul pe care îl dăduse mister Thomson. Alitet stătea la cîrmă, cu ochii pe busolă. În curînd se iviră gheţuri plutitoare, răzleţe.

Mister Thomson stătea pe cufărul învelit în tablă, ţinîndu-l pe Ben strîns, alături, ca şi cînd i-ar fi fost frică să nu fugă. Privea tăcut în urmă, spre ţărmul pe care îşi trăise o jumătate din viaţă, fără să-l fi părăsit vreodată. Însă ţărmul era acoperit de ceaţă. Şi-şi dădu seama acum că parcă n-ar fi vrut să se despartă de aceste meleaguri.

Acum Charley Thomson se îndrepta spre ţara civilizaţiei. Oare cum avea să se deprindă cu viaţa zgomotoasă şi trepidantă de acolo ? I se făcu deodată frică. Atît de frică, încît, dacă pe ţărm nu ar fi existat autorităţile ruseşti, ar fi poruncit imediat oamenilor să întoarcă baleniera. Privi cufărul pe care stătea şi îi şopti lui Ben :

— Ben, aici e toată viaţa noastră ! Sîntem nişte oameni puşi la adăpost de orice griji. Ca să nu ne atingem de capital, o să punem la cale o mică afacere. N-o să ne lipsească nimic !

Însă Ben nu-l asculta. Privea ager suprafaţa apei, pe care uneori se ivea cîte o focă.

Mister Thomson trecu spre cîrmă, la Alitet.

Acesta se aplecă și-i șopti la ureche:

— Multă vreme de acum încolo rusul n-are să poată umbla. M-am înșelat puțin; am trecut dincolo de pietre și el a căzut pe zăpadă.

— Ești un băiat grozav, Alitet! îl lăudă Thomson. Și, privind încărcătura balenierei, întrebă: Ai multe cozi în sacii tăi?

— În fiecare cîte o sută și am opt saci. Dar mai am altele, ascunse printre stînci. N-am avut timp să merg după ele: mă grăbeam să ajung la tine.

— Alitet, n-am să mă întorc aici pentru tîrgul de iarnă. Rușii n-au să-mi dea voie pe țărm. Nu vezi că au scăpat vii! La vară însă, am să aduc mărfuri cu corabia.

— Foarte bine! se bucură Alitet. Numai să nu tragi la Enmakai. Să te oprești în trecătoarea Cioc de Pasăre. Acolo nu sînt oameni. N-are să ne vadă nimeni. Am să te aștept acolo la vară.

Baleniera înainta, manevrînd cu ușurință printre ghețuri. Se și făcuse ziuă și razele soarelui începeau să străpungă, ici-colo, ceața. Alitet era nerăbdător să poată vedea uscatul. Busola o fi un lucru bun, dar nu strică să te uiți și la munți.

— Stați! Stați! șuieră deodată Alitet, oprindu-și vîslașii. Uite, Charley, uite o morsă acolo, pe gheață!

Mister Thomson privi prin binoclu.

— E o morsă mare! Are colți uriași! Alitet, vreau să iau ca amintire capul ei și colții. Hai s-o împușcăm!

— E o morsă prădătoare. Asta cînd a fost mică și a mers pe spinarea mamei, pesemne cineva a omorît-o pe maică-sa și ea a rămas singură. Morsele astea gonesc focile mici de la țărm. Acum o vom ucide.

Baleniera se apropia încet de sloiul pe care dormea morsa. Ochii vînătorilor ardeau. Tumatughe lăsă vîsla, luă pușca și se duse la proră. Alitet pregăti harponul și bășica umflată cu aer.

Ben urmărea vînatul cu răsuflarea oprită, cu ochii lucind. Avea să vadă pentru prima oară o vînătoare

de morse, știa însă cum trebuie să decurgă. Știa că morsa nu trebuie omorîtă dintr-o dată, căci atunci alunecă în apă și se scufundă. Întîi trebuie rănită, apoi agățată cu harponul și numai după aceea împușcată în cap. Ben știa foarte bine toate acestea. Fără îndoială, Tumatughe avea să ocheaască acum în ceafă, sau în înotătoare. Băiețașul ardea de curiozitate.

Vîslele împingeau fără zgomot baleniera. Se auzeau numai picăturile de apă care cădeau de pe ele în mare.

Deodată, răsună împușcătura. Animalul își ridică colții uriași, scutură capul și se prăvăli în mare, înainte ca Alitet să-l fi putut străpunge cu harponul.

Toți cercetau încordați apa în jurul bărcii, ca să-i arate trăgătorului unde se va ivi morsa. Dar aceasta rămase mult timp scufundată.

Deodată, fundul bărcii fu zguduit de o lovitură înspăimîntătoare. Trei scînduri zburară în aer și, pentru o clipă, în spărtură se arătară colții morsei. Apa începu să țîșnească înăuntru. Oamenii se repeziră cu strigăte de spaimă să astupe spărtura cu hainele. În clipa aceea, capul animalului se ivi lîngă copastie. Morsa răgea cu ochii închiși, împroșcînd sînge din rană. În clipa următoare, își agăță colții de copastie, ca și cum ar fi vrut să se cațăre pe un sloi. Tumatughe trase în plin, dar în același moment baleniera, sub greutatea uriașă a morsei, veni peste cap. Oamenii căzură ca pietrele în vîltoarea mării.

Mister Thomson începu să înoate, horcăind ca o morsă, spre sloiul cel mai apropiat. Ajunse repede și, rupîndu-și unghiile, se cățără pe gheață. Își pierduse ochelarii și era palid. Apa curgea de pe el în șuvoaie.

— Dumnezeule! strigă. Ben! Ben!

Deodată, auzi o chemare:

— Charley!

Tresări și își încordă privirea spre locul unde se scufundase baleniera.

Capul lui Alitet plutea deasupra, ca un flotor. Cufundat în apă pînă la gît, omul se ţinea strîns de băşica umflată cu aer.

— Înoată spre gheaţă! îi strigă Thomson. Dă din mîini, cum ai trage cu vîsla!

Alitet îl ascultă şi ajunse îndată la un gheţar mare din apropiere. După ce se căţără deasupra, începu să se dezbrace repede.

— Charley! Dezbracă-te şi stoarce apa din haine! îi strigă lui Thomson. Are să fie rău dacă nu faci aşa!

Mister Thomson clănţănea din dinţi, repetînd într-una:

— Doamne, Dumnezeule! Doamne, Dumnezeule!

— Scoate de pe tine cămaşa de pînză! îi striga Alitet. Se usucă greu.

El se şi dezgolise şi stătea cu picioarele pe încălţări, scuturîndu-şi cu toată puterea îmbrăcămintea de blană.

— Doamne, Dumnezeule! clănţănea Charley. Cufărul s-a dus la fund. Şi Ben s-a înecat!

Cele două sloiuri se îndepărtau încet unul de altul, ducîndu-se în părţi deosebite. Alitet întinse haina în mîini, încercînd s-o folosească întocmai ca pe o pînză, însă nu era vînt. Sloiurile erau mînate numai de curenţii mării.

Zări în apropiere plutind butoiaşul cu apă dulce, mergînd mai repede decît gheaţa. Îi strigă lui Thomson:

— Charley, uite butoiul cu apă! Pune mîna pe el!

Butoiaşul trecu pe lîngă Charley. Trecură plutind şi sacii cu blănuri.

Razele soarelui străpungeau cu greu ceaţa albă, umedă. Spre amiază, Charley îl pierdu din vedere pe Alitet.

Îl cuprinse frigul în îmbrăcămintea udă. Începu să umble pe gheaţă. Spre seară îl luară căldurile. Îl chinuia setea. Apucă o bucată de gheaţă şi-o băgă în gură, însă o scuipă numaidecît. Gustul ei scîrbos,

sărat-dulceag, îi făcea greaţă. Se întinse pe sloi, sleit de puteri şi îşi puse o bucată de gheaţă pe fruntea înfierbîntată.

28

Los nu putea ieşi din casă. Mergea cu cîrja de la pat la masă şi de la masă la pat. Era mai mare necazul să stea închis, însă ce putea face ?!

De cînd se întorseseră la ţărm, scăpaţi din rîpă, cu Iarak şi cu Aie, Mary era angajată femeie de serviciu la sediul Comitetului revoluţionar. Făcuse ordine în încăpere şi acum o păstra cu toată grija.

Venea acolo de dimineaţă şi pleca seara tîrziu. Era muncă puţină şi restul timpului şi-l petrecea cu folos, învăţînd limba rusă, scrisul şi cititul.

Fiindcă nu putea ieşi din casă, Los îşi luase cu plăcere sarcina de a-i fi profesor. De obicei Los stătea în pat, iar Mary, aşezată pe podelele acoperite cu piei de ren, îşi întindea hîrtiile pe bancă şi scria cu stăruinţă literele-cîrlige din care pare-se că se compune vorba omului. Parcă broda pe hîrtie, cum ar fi brodat pieile, cu păr de ren.

— Foarte bine, Mary ! o lăuda Los. Dacă o să meargă tot aşa şi mai departe, în curînd ştii carte. Dar poate că te-ai plictisit de atîta învăţătură ?!

— Nu, nu ! Îmi place foarte mult ! răspundea ea cu vioiciune.

— Mary — o întrebă el într-o zi — tatăl tău n-a încercat să te înveţe carte niciodată ?

— Nu. Spunea că numai oamenilor albi le trebuie învăţătură. Şi eu sînt numai pe jumătate albă.

Faptul acesta i se părea lui Los tare ciudat. După o pauză, urmă :

— Bine, dar tu eşti doară fata lui!

Mary tăcu.

— Se pare că în vara asta tatăl tău are să plece pentru totdeauna în America.

— N-are decît! răspunse ea cu nepăsare.

— N-ai fi vrut să pleci cu el?

— Nu. Nu plec nicăieri de lîngă Iarak. O să avem un copil. N-are decît să plece Charley! Noi rămînem aici!

Se ridică şi trecu spre sobă, în încălţările ei noi. Cozile lungi, negre, i se legănau pe spate. Rochia de stambă i se lipea de talie. Privind-o, Los îşi aminti de Nataşa lui. I se păru că a şi venit aici şi că nu Mary, ci ea gospodăreşte. Probabil că avea să vină cu primul vapor... Cu barba asta poate nici n-avea să-l mai recunoască...

Rămase pe gînduri, tot trăgîndu-se de barbă.

„Cînd va veni vaporul, oamenii au să se ferească de mine" — se gîndi.

Apoi o rugă pe Mary:

— Dă-mi, te rog, oglinda!

Se privi, ceru foarfeca şi îşi tăie hotărît barba, aruncînd-o pe jos.

Mary îl privea uluită, cu gura pe jumătate deschisă.

— Los!... Ce faci?... şopti ea, speriată.

Acesta zîmbi, o privi şiret, apoi luă briciul şi săpunul.

— Vrei să-ţi faci faţa curată? îl întrebă Mary.

— Da.

— Pot să fac eu asta. Charley mă punea şi el. Vrei?

Şi tînăra femeie se apucă să-l bărbierească.

După ce sfîrşi, Los îşi frecă obrazul cu apă de Colonia, se privi în oglindă şi începu să rîdă.

— Ei, Mary, cum ţi se pare?

— Los, dar tu eşti acum ca un băieţaş! Acum nu eşti urît de loc! Oamenilor nici n-are să le mai fie frică de tine!... Şi ea rîse, cu un rîs puternic şi răsunător.

— Păi, Mary, nici nu vreau ca oamenilor să le fie frică de mine!... Ei, dar iată că gingiile și picioarele mi se cam umflă. Asta nu-i bine! Prea puțină mișcare! Mi-e teamă să nu mă îmbolnăvesc de scorbut.

— Los, i-am auzit pe oameni vorbind despre picioarele tale. Vorbeau azi dimineață. Dacă se ivește umflătură, trebuie să mănînci carne crudă, de focă.

Bătrînul Ilici, fostul Umkataghen, intră în cameră.

— Unde e Los? o întrebă pe Mary.

— Uite-l!

Bătrînul îl privi pe Los, apoi se întoarse spre Mary, dojenind-o:

— Nu mai sînt așa de tînăr ca să faci glume cu mine! Am venit aici cu treabă. Dacă tu vrei să glumești, fiindcă ești tînără, atunci, Mary, caută unul de vîrsta ta!

— Ilici, ți-am spus adevărul. Nu glumesc de loc! se apără Mary, sfioasă.

Los interveni, cu un aer serios:

— Mary spune adevărul, Ilici. Eu sînt Los. Nu m-ai recunoscut pentru că mi-am tăiat barba.

Bătrînul îl privi din nou, cu mai multă luare-aminte.

— Să știi că într-adevăr ești chiar Los! strigă bucuros.

Îi părea bine că Los își schimbase înfățișarea. Socoti că acesta este un om cu cap și a făcut treaba cu multă judecată, ca să încurce urmele duhurilor în fața bolii. Acum chiar duhurile cele mai perfide aveau să-l ia ușor drept altcineva.

Se așeză pe marginea scăunelului și scoase o bucată de carne de focă.

— Am auzit că ți se umflă picioarele. Trebuie să mănînci carnea asta. Cînd am să mă întorc de la vînătoare, am să-ți aduc alta, proaspătă. Oamenii s-au adunat ca să vorbească despre vînătoarea de morse. E și Andrei acolo. Pe Iarak și pe Aie i-am luat în tovărășie cu mine. Băieți puternici! Vînătoarea are să fie foarte bună. Pînă atunci, uite, ia carnea asta!

Los se ridică în piciorul sănătos și, lucru ciudat, simți un nod în gît. Se sili să-l înghită, după care spuse, mișcat :

— Îți mulțumesc, Ilici !

— Ei, eu acum plec. Trebuie să mă grăbesc. Mă așteaptă oamenii.

După ce bătrînul ieși, Los se întinse în pat. Rămase astfel mult timp, gîndindu-se la bătrîn. Purtarea lui îl mișcase adînc.

— Iată ce înseamnă noblețe sufletească !... spuse cu voce tare.

29

Pe țărm era mare mișcare. Se încărcau în baidare harpoanele, bășicile umflate cu aer, puștile, butoiașele cu apă dulce. Strigătele umpleau aerul. Oamenii se grăbeau să iasă la vînătoare.

Ilici se și așezase la cîrmă. Vînătorii săriră în baidară : fiul său, Ermen, Iarak, Aie și încă patru flăcăi. Bătrînul zîmbea. Păi cum nu ?! Adunase flăcăi așa de zdraveni ! Cu ei baidara avea să meargă repede, chiar fără vînt. Cu băieți din ăștia poți să vînezi, nu glumă !

Iarak și Aie, care tînjiseră după viața de pe țărm, apucară cu plăcere vîslele. Asta era viața adevărată, nu să alergi după reni prin munți !

— Unde-i Andrei ? întrebă bătrînul.

— Uite-l ! răspunse Ermen. Vine cu primusul.

Vînătorilor le plăcea să-l ia pe Jukov cu ei. El le ajuta să care poverile, să tragă baidara pe țărm... Dar mai ales îl iubeau pentru povestirile lui. După părerea lor, Andrei putea să se ia la întrecere în povestiri

cu cei mai bătrîni moşnegi, în pofida tinereţii sale — atît erau de multe şi de interesante poveştile pe care le ştia. Vînătorii erau mai cu seamă încîntaţi cînd le spunea despre doctorii ruşi, care tăiau pîntecele omului viu, răscoleau în el ca în burta morsei, „tăiau" de acolo cutare sau cutare boală, după aceea coseau pîntecul la loc, cu acul, şi omul putea să umble sănătos.

Bineînţeles, nu se putea să crezi aşa ceva, însă era atrăgător să-l asculţi.

Andrei sări în baidară şi aceasta se îndepărtă numaidecît de mal. Îndată, vîslaşii îşi aruncară hainele de pe ei şi, pe jumătate goi, se aplecară cu putere pe vîsle. Vîslele prinse în curele începură să scîrţîie. Din cînd în cînd bătrînul îi îndemna de la cîrmă :

— *Aga-ga ! Aga-ga !*

Şi atunci baidara se avînta mai repede pe marea liniştită. Ceilalţi vînători rămăseseră departe în urmă.

Ilici privea ager în faţă. Oamenii se bizuiau pe cîrmaciul lor. Ştiau că bătrînul nu-i va face să muncească zadarnic ; fără îndoială, avea să-i ducă acolo unde se găseau morse, căci era un vînător încercat.

Baidara intra între gheţurile plutitoare. Bătrînul opri şi le porunci oamenilor să se urce pe sloiurile înalte, ca să vadă ce se întîmplă primprejur. Undeva, văzură pe gheaţă o pată galbenă. Îl înştiinţară pe bătrîn şi baidara porni numaidecît într-acolo.

Bătrînul ieşi pe gheaţă, cercetă locul cu luare-aminte şi spuse :

— Au fost aci morse ! Ieri au stat aici. Două morse: o femelă şi un bărbat.

La amiază, baidara dădu peste vînat. Două morse mari dormitau liniştite pe un sloi.

Răsună o împuşcătură, harponul zbură şi băşica umflată cu aer, trasă de animalul lovit, dispăru în apă.

În curînd, morsa rănită la gît, acolo unde are pungile cu rezerva de aer, ieşi la suprafaţă, înroşind marea de sînge.

Răsunară încă trei împuşcături, după care animalul nu se mai zbătu.

— Gata ! strigă bătrînul.

Vînătorii traseră vînatul pe gheaţă şi, cu chipurile luminate de bucurie, se apucară să-şi ascută cuţitele pe piatra de tocilă.

— Andrei — spuse Ilici — pînă ce ei spintecă morsa, tu aprinde primusul. O să bem ceai.

Morsa fu atît de repede ciopîrţită, încît ceainicul nici nu apucase să fiarbă cînd vînătorii sfîrşiră. Încărcară carnea în baidară, se spălară pe mîini şi se apucară să-şi bea ceaiul, mulţumiţi de începutul acesta prielnic.

— Beţi mai repede ! îi zorea bătrînul. Trebuie să căutăm morsa cealaltă, bărbatul. Nu s-a dus departe de aici.

Şi vîslele începură să scîrţîie din nou în strapazane [1].

— Iarak ! porunci Ilici — tu lasă vîsla. Uită-te în jur. Ai ochi mai tineri.

Baidara înainta tot mai departe şi mai departe, spre larg, strecurîndu-se printre gheţuri.

Spre seară, Iarak dădu alarma şi anunţă, în şoaptă:

— Morsa ! Morsa !

Aie şi Ermen trecură la proră, cu armele în mîini, pregătindu-se să tragă. Andrei privi cu binoclul spre vînat. Şi, deodată, tocmai cînd vînătorii săi erau gata să tragă, strigă :

— Staţi ! E un om !

Vînătorii lăsară puştile, vîslaşii se opriră din vîslit.

Pe sloi, îl găsiră pe mister Thomson. Răsufla greu, iar faţa îi ardea. Deschise ochii şi încercă să se ridice, însă puterile îl părăsiseră.

— Daţi-mi să beau ! bolborosi.

Andrei îi apucă mîna ca să-i vadă pulsul.

---

[1] Strapazane — mici pivoţi de lemn, înfipţi în copastie (marginea bărcii) de care se leagă vîslele. (n.t.)

— S-au înecat toţi! bîigui Charley.

— Iarak — spuse Andrei — trebuie să-i schimbăm hainele. Uite, spatele îi e ud de tot.

Îi puseră haine uscate, apoi îl duseră în baidară. Mister Thomson aiura.

Baidara porni repede. Bolnavul zăcea nemişcat pe hălcile de carne acoperite cu piei.

Andrei îi puse mîna pe frunte, apoi îşi lipi urechea de inima lui şi, după ce ascultă, spuse:

— A murit... Haideţi la ţărm!

Vînătorii nu mişcară. Bătrînul Ilici tăcea: nu se cuvenea să ducă un mort în baidară— trebuia aruncat în mare.

— Bătrîne — stărui Andrei — Charley e un alb. Trebuie dus la ţărm. N-o să vi se tragă nici un rău din asta. Haidem!

Ilici puse mîna pe cîrmă.

Vestea morţii lui Charley se împrăştie repede în cătun. Oamenii se îngrămădeau în jurul mortului.

Mary privea tăcută trupul aceluia care fusese tatăl ei. Fără să ştie de ce, îşi aminti cum Charley îl trăsese pe Iarak de picior, înjurînd în gura mare. Şi acum el era trîntit aici, iată, cu obrazul palid de tot, fără sticle la ochi. I se făcu deodată teamă. Se trase deoparte şi, apropiindu-se de Ilici, îi spuse:

— Trebuie să-l înmormîntăm mai repede.

— În cimitirul nostru nu se poate! răspunse bătrînul. Să-l ducem la Loren, unde a trăit tot timpul.

Cînd trupul fu dus acolo unde mister Thomson îşi petrecuse mai mult de douăzeci de ani din viaţă, Rultîna veni fuga la ţărm. Ea privi cu groază mortul şi, apropiindu-se de Mary, care era cu Iarak, o întrebă încet:

— Mary, dar Ben unde este?

— Nu ştiu.

— Iarak, unde-i Ben?

— S-a înecat. Toţi s-au înecat.

Femeia se lăsă pe pietriş; picioarele n-o mai ţineau. Simons se apropie şi îl privi pe Charley, care era întins jos, în îmbrăcămintea ciukcilor.

Rultîna se ridică, se trase lîngă Mary și îi spuse:

— Trebuie să-i coasem o haină nouă și să-l ducem pe stînci, la cimitir.

— Nu. Să-l îngroape Simons după legea lor, americană — răspunse Mary. Nu se poate să-l ducem la cimitirul nostru!

Apoi adăugă, cu tristețe:

— Charley n-a fost un om adevărat!

CARTEA A II-a

1

Pe cerul albastru-închis, fără urmă de nor, soarele rătăcea douăzeci şi patru de ore în şir, îmbrăcînd într-o lumină vie ţărmul şi întinderea de un verde-închis a oceanului. Pe apă nu se vedea nici un sloi de gheaţă, la fel cum pe cer nu se vedea nici un nor. Ai fi spus că soarelui îi este urît să rătăcească atît de singur prin spaţiile cereşti.

Prin vîlcele iarba înverzise, împestriţată cu flori care se grăbiseră să răsară îndată ce se dusese zăpada. Chiar sălbăticiunile aveau grijă să nu le calce, ocolind pe margine acest covor multicolor.

Florile roşii, albastre, galbene, pe tulpinile lor subţiri, parcă ascultau cu petalele fine, străvezii,torentele ţîşnitoare ale aerului cald. Părea că urmăresc soarele cu atenţie ; îndată ce cobora spre orizont şi aerul se răcorea, îşi închideau grăbite petalele.

Şi prin vîlcele covorul multicolor se strîngea, se stingea numaidecît.

Cîinii moţăiau pe lîngă iarange, deschizînd leneş ochii din cînd în cînd. Acum nu mai aveau de tras sănii încărcate ; zile întregi stăteau tolăniţi pe pietrişul încălzit de soare, întinşi, nu făcuţi ghem, ca iarna ; îşi adunau astfel puteri pentru munca de iarnă.

În dimineaţa asta pînă şi marea părea cuprinsă de lenevie : abia-abia spăla ţărmul acoperit de pietriş, dezmierdîndu-l încetişor cu undele-i line.

Tîgrena stătea pe ţărm şi arunca pietricele în mare, ca să-l înveselească pe micuţul ei Aivam. Astăzi n-avea nici ea chef să coasă încălţări pentru păstori.

Îşi potrivi rochia de stambă înflorată şi zîmbi. În ochii-i negri licări o mică flacără. Aruncîndu-şi şăgalnic cozile pe spate, se gîndi :

„Şi cît îmi era de silă să îmbrac rochia asta de stambă !"

Cum privea floricelele rochiei, îşi aminti de Alitet şi pe dată zîmbetul i se stinse, acoperit de nelinişte şi frică, aşa cum se stinge şi floarea, cînd simte răsuflarea rece a nopţii.

Alitet plecase pentru cinci zile, însă trecuseră peste douăzeci şi el nu se mai ivea. Totuşi e mai uşoară viaţa cînd nu-i vezi ochii lui răi.

Aivam învăţase să umble şi să rîdă puternic. Era îmbrăcat într-o haină din piele de renişor, cu capişon, împodobită cu blană de mîncăcios[1]. În picioare avea încălţări mici, frumoase, brodate cu păr de ren în multe culori. Privea cu mare curiozitate marea, pe maică-sa, tot ce vedea în jur. Era vesel şi el.

Tîgrena îi urmărea încîntată fiecare mişcare, fiecare privire a ochilor negri, era cu urechea la fiecare oftat al lui. O stăpînea un sentiment de mare bucurie. Într-o pornire de gingăşie, îl cuprinse în braţe, îl ridică în sus şi, lipindu-se apăsat de obrazul lui, îl sărută.

— Aivam, asta e marea ! îi spuse, ţinîndu-l în braţele ei voinice. Tu ai să fii un mare vînător ! Chiar eu am să te învăţ să fii dibaci ! Ai să ajungi un om adevărat !

Privind marea, izvorul vieţii, Tîgrena îşi aminti iarăşi de Alitet.

„Totdeauna e aşa ! se gîndi cu părere de rău. El nu e acasă, dar gîndul lui nu-mi dă pace !"

Şi gîndurile neliniştitoare se rostogoliră unele după altele, ca valurile mării.

---

[1] Animal carnivor din tundră (gulo-gulo). (n.t.)

„O să se întoarcă iarăşi curînd. Bine că n-o să stea mult în cătun! Îşi duce viaţa pe drumuri! Din mică, luna s-a făcut mare, iar el tot umblă mereu!... Dar lasă! Mai bine să nu vină multă vreme!"

Ciudat e acest anotimp în Nord! Pămîntul este într-atît scăldat în soare, încît te dor ochii. Soarele îşi trimite cu dărnicie razele lungi pe sol, bucurînd oamenii. Apoi, ca şi cînd atît n-ar fi de ajuns, de după munţi se mai ridică şi luna, plină, de culoarea roşie a focului, zîmbindu-i soarelui.

Tîgrena i-o arătă copilului:

— Uite, uite, Aivam! A ieşit nevasta soarelui!

În depărtare se ivi o baidară venind pe lîngă ţărm. Femeia strigă, fericită:

— Uite, Aivam, uite! O baidară! Ăsta-i Vaamcio!

Pînzele baidarei erau strînse. De vîrful catargului ei înalt se vedea legată o curea lungă, subţire, întinsă pînă la ţărm, iar aici erau înhămaţi cinci cîini care alergau pe lîngă apă, trăgînd barca la edec. Micul vas aluneca uşor pe suprafaţa lină a mării, apropiindu-se de Enmakai.

Un băiat, îmbrăcat numai cu pantaloni din piele de focă, mîna cîinii, gonind în rînd cu ei. Soarele se juca pe pielea lui negricioasă.

Cînd baidara se apropie, Vaamcio sări în apă şi veni fuga spre Tîgrena, înăbuşit de nerăbdare să-i spună ştirile neobişnuite. Chipul îi era tulburat, iar pe ceafă i se ivise o sudoare rece, deşi nu trăsese la vîsle. Se aşeză la picioarele femeii şi, privind spre mare, spuse încet:

— Tîgrena, am adus veşti proaste. Le-am aflat în aşezarea vecină.

— Ce este, Vaamcio? îl întrebă ea, neliniştită.

— O morsă de pradă a scufundat baleniera lui Alitet. Oamenii au pierit. Toţi au pierit. Mulţi din vînătorii noştri s-au prăpădit.

— S-au înecat? întrebă Tîgrena speriată, schimbată la faţă.

— Da, s-au înecat toţi. Numai Charley Nas-Roşu s-a căţărat pe un sloi. L-au găsit cînd trăgea să moară... S-a înecat şi Alitet.

În sufletul Tîgrenei se amestecau bucuria și durerea. Picioarele n-o mai țineau; se așeză pe pietre și rămase tăcută, strîngîndu-și copilul la piept. Vaamcio tăcea și el. Oamenii trăgeau baidara la mal.

Femeia își privi copilul cu duioșie.

— Aivam, acum poate viața are să se schimbe! șopti.

O scînteie de fericire îi trecu pe față: acum nimeni n-o mai putea sili să rămînă la Enmakai! Alitet nu mai era. Dar tristețea îi reveni îndată. Cîte femei rămăseseră dintr-o dată fără bărbați! Pieriseră și Tumatughe, și Apa, și Keinin, și Valhirgîn! Dar bietul Gîrgol?! Abia se însurase! „Păcat de ei!" gîndi Tîgrena cu tristețe.

Rămase mult timp tăcută. Vaamcio stătea nemișcat, ca să nu-i tulbure gîndurile. Chiar și Aivam se potoli, neînțelegînd de ce mama nu mai rîde. Deodată, Tîgrena se ridică scurt și își luă copilul de mînă.

— Vaamcio! spuse ea cu hotărîre. Mîine plec din Enmakai. Mă duc să-l caut pe Aie. De acum înainte am să trăiesc lîngă el.

— Tîgrena, el stă acum într-o așezare cu rușii. A plecat de la nomazi.

— Nu-i nimic! Dacă e adevărat că rușii sînt prietenii lui, am să le brodez cele mai frumoase încălțări. Și am să vînez mai bine decît pînă acum. O să avem multă carne. Și o să avem copii mulți.

— Am să te duc cu baidara mea, Tîgrena. Am să mai pun zece cîini și o să mergem repede, zburînd, ca rațele primăvara. Am să mîn chiar eu cîinii; și tu doar știi cum alerg eu!

— Ești bun, Vaamcio! Ești foarte bun! Ești un om adevărat!... Aivam are să fie la fel. Aie are să-l iubească foarte mult. Știu eu!

Femeile veniră în fugă la țărm. Îl ascultară pe Vaamcio cu ochii deschiși mari. Chipurile lor se făcură ca de piatră, însă soarele nu auzi nici un suspin, luna nu văzu nici o lacrimă.

2

Cei doi membri ai Comitetului revoluționar încă dormeau, cînd în camera lor năvăli prelung și răgușit sunetul unui fluier de vapor care sfîșie liniștea Nordului. Într-o clipă, toată așezarea învie.

Împuternicitul Comitetului revoluționar, Los, și secretarul său Andrei Jukov, săriră din paturi și, zîmbind unul celuilalt, își ciuliră urechile la acest semnal.

Ușa se deschise și Aie, venit în fugă, spuse încet, tulburat:

— Vaporul! Se apropie de mal!...

După prăbușirea lui Los și a lui Jukov în rîpă, Aie, care le ajutase să scape și să iasă din tundră, venise împreună cu ei la Comitetul revoluționar, unde se pregătea să plece pe Pămîntul cel Mare. Simțind ce gînduri nutresc cu privire la el comandanții ruși, Aie era mîndru și parcă se făcuse mai bărbat. Mustățile negre îi crescuseră parcă mai dese, iar urmele de nehotărîre i se șterseseră de pe obraz. Se simțea mîndru că se pregătește pentru drumul acela lung, pe care nu oricine se putea hotărî să-l facă. Însă acum, venirea vaporului îl sperie.

— Poate ar fi mai bine să nu mă duc pe Pămîntul cel Mare! șopti, rugător.

Spuse acestea atît de încet, încît, luați de gîndurile lor, nici Los, nici Andrei nu-l auziră.

Andrei se repezi la fereastră, smulse perdeaua și strigă, jucînd:

— A venit „Soviet"! „Soviet"!

— Ai întîrziat, prietene! Pe „Soviet" îl cunosc după fluier — spuse Los, încheindu-și grăbit nasturii vestonului. Și, deodată, începu să joace și el, făcînd să tremure dușumelele și pereții căsuței.

Numai Aie stătea nemișcat, neștiind dacă să se bucure, ori dacă nu e cumva timpul să se întristeze. Căci doară acesta era vaporul care trebuia să-l ducă departe, departe, în necunoscuta țară rusească! Și acolo, ce avea oare să se întîmple cu el? O va mai vedea oare pe Tîgrena?

Zgomotul făcut de lanțul ancorei răsună în liniștea dimineții, asurzind țărmul. Lui Los și lui Andrei scrîșnetul fierului li se părea o muzică măreață, înălțătoare.

Vînătorii lăsau o baidară la apă, grăbiți și gălăgioși. Los începu să tragă la vîsle cu atîta putere, încît acestea se îndoiau și scîrțîiau.

— Aga-ga-ga! Aga-ga-ga! striga bătrînul cîrmaci Ilici și baidara zbura repede spre „Soviet".

Pe puntea vaporului se îngrămădise o mulțime de oameni; aplecați peste parapet, vorbind cu însuflețire între ei, aceștia priveau plini de curiozitate baidara care se apropia. Vedeau prima oară o barcă al cărei bordaj era străveziu. Pielea de morsă, gălbuie, răzuită de păr, lăsa să treacă lumina, și barca părea de o construcție atît de ușoară, încît cei de pe vapor se mirau: cum de se putea ieși cu ea pe mare? Și totuși, o asemenea baidară putea să încarce trei morse!

De pe puntea de comandă se auzi glasul plin, sonor, al comandantului:

— Te salut, tovarășe Los!

După glas, Los îl recunoscu pe căpitanul Mihail Petrovici Leadov, care în călătoria precedentă îl debarcase pe acest țărm al Ciukotkăi.

Drept răspuns își flutură șapca, tot privind cu luare-aminte la oamenii de pe punte, în speranța că își va vedea soția. Însă, pare-se, ea nu venise; altfel ar fi fost cea dintîi care i-ar fi strigat cuvîntul de salut.

— Coborîți scara principală! comandă solemn căpitanul.

Ajungînd sus, Los tropăi plin de bucurie cu picioarele pe punte și parcă simți sub el pămîntul natal.

— Tovarășe Los — îl întîmpină un tînăr timonier — căpitanul vă roagă să mergeți în cabina lui. Va coborî numaidecît de pe puntea de comandă.

Bufetierul, care știa pe dinafară toate obiceiurile căpitanului, se și apucase să aranjeze în cabina acestuia, pe o față de masă albă ca zăpada, tacîmurile și gustările. Asta o făcea întotdeauna, aproape mecanic, îndată ce-i ajungea la ureche zornăitul lanțului de ancoră.

Îi plăceau oaspeții de seamă, însă Los nu-i tăcu cine știe ce impresie, așa cum era îmbrăcat, cu un veston militar vechi și cu pantaloni kaki vîrîți în încălțări din piele de focă, nu prea arătoase.

În cabina căpitanului totul strălucea de curățenie. Mobilierul, a cărui deprindere Los o pierduse, și curățenia aceasta îl cam intimidară. Privi nesigur în jur, sub ochii aspri ai bufetierului, și se așeză cu grijă într-un fotoliu îmbrăcat într-o husă albă; dar îndată se ridică, privind locul pe care șezuse; numai după ce își adună tot curajul îndrăzni să se așeze din nou.

— Curat e aici, la dumneavoastră! zise el cu admirație.

— Trăim pe apă — răspunse bufetierul și, apropiindu-se de oaspete, adăugă aspru: Ăsta e fotoliul căpitanului. Mutați-vă pe canapea!

Los se supuse, iar bufetierul scutură cu șervetul locul unde șezuse.

Căpitanul intră zîmbind și, strîngînd puternic mîna lui Los, i se adresă cu prietenie:

— Te salut, Nikita Sergheevici! Apoi, nelăsîndu-i mîna, îl trase spre canapeaua confortabilă: Avem multe de vorbit împreună.

După o jumătate de oră bufetierul puse masa și căpitanul îl invită pe Los la o gustare.

— Ei, Robinson, pentru revederea noastră am un rachiu grozav! După mine, băutura asta e bună și pentru zei! Coniac!... Dar de ce mergi în baston?

— Mi-am rupt piciorul, Mihail Petrovici. Acum însă s-a vindecat.

— Iată încă un prilej să bem pentru sănătate! continuă blajinul căpitan. Și luînd sticla, o apropie de ochii musafirului. Ia uite tu colea, ce ai să bei! exclamă tutuindu-l dintr-o dată. Steluțele astea de pe sticlă parcă sînt din constelația Orion!

— Mihail Petrovici, dar cartofi nu ai pe vapor? N-am mai văzut cartofi de un an întreg!

— Mitrici! se adresă căpitanul bufetierului. Fă-ne rost imediat de acest prețios aliment!

Cei doi vechi cunoscuți ciocniră, apoi băură. Căpitanul își șterse cu șervetul mustățile albite și, clipind șiret, întrebă:

— Ei, cum e?

Los mormăi, înfulecînd cartofi prăjiți:

— Rachiul ăsta e bun, iar gustarea și mai bună!

Mai ciocniră pentru sosirea vaporului, apoi pentru timpul bun...

— Ce noutăți pe continent, Mihail Petrovici? Ceva ziare ai adus?

— Pe toate, pe toate le-am adus. Pe un an întreg. Ai să citești acum ziarele vechi, ca pe un roman... Abia am putut să le completez. De unde naiba să găsești atîtea ziare vechi? Le-am luat din colecția Comitetului revoluționar gubernial. Ei, dar ți-am mai adus ceva lume...

— Pe cine?

— Trei învățători și o echipă medicală a Crucii Roșii de cinci oameni. După cum vezi, o mulțime de popor! Meleagurile astea n-au mai văzut asemenea specialiști.

— Bun! exclamă Los, bucurîndu-se.

— Ți-am mai adus șase activiști din Comitetul revoluționar, și un milițian.

— Un milițian e cam puțin! Doar aici se face contrabandă.

— Milițianul ăsta face cît douăzeci! Are un spate lat de un stînjen și mustățile îi sînt mai lungi decît ale mele. E din Branaul. Demobilizat din Armata Roșie. Ha-azliu flăcău! Vine o dată pe puntea de comandă, se uită la instrumente, la harta pe care îmi trasam drumul și întreabă: „Da' e greu să înveți să fii căpitan?" „De, spun eu, mai greu decît la miliție!" „Nu-u! face el. Miliția e funcția cea mai importantă! Paza legii!" Ăsta slujbaș, nu glumă!

Căpitanul tăcu o clipă, apoi reluă:

— Ei-i! Au mai venit și funcționari pentru factoriile de blănuri. Știi doară că North Company „s-a ars". Convenția cu ei s-a reziliat. Vor lichida. S-a constituit o societate sovietică pe acțiuni „Ohotsk-Kamciatka" pentru industrializarea produselor piscicole. Prescurtat

se numește „OKARO". Au și născocit cuvîntul ! Parc-ar fi japonez sadea ! OKARO se va ocupa și cu blănurile. Iar North Company, *good bye !*

Știrea aceasta îl miră pe Los. Îl mira fiindcă deși cei de la Moscova nu cunoșteau situația locală, așa cum gîndea el împreună cu Andrei, luaseră totuși hotărîrea cuvenită. Chiar îi era necaz că treaba se făcuse fără intervenția sa, împuternicitul Comitetului revoluționar.

— Ne gîndeam și noi la lichidarea lor — spuse oftînd. Numai că, fir-ar a naibii, poșta noastră zace și acum în cutie. Uite ce înseamnă legătura ! Dacă am fi avut-o, propunerile noastre ar fi nimerit la țanc...

— Înseamnă că Moscova a prevăzut gîndurile tale ? întrebă căpitanul zîmbind.

— Da-a ! Ce lucru surprinzător ! Moscova e departe de noi, dar simte ce trebuie făcut aici. Bine au hotărît ! O să ne descurcăm și fără americani. Dacă am făcut Revoluția, o să învățăm noi cumva și negustoria.

— Cu siguranță — încuviință căpitanul, cu glasul lui de bas. În țară s-a pornit ofensiva pe tot frontul economic. Ce-i mai curios, că, după cum mi-a povestit un căpitan din Arhanghelsk, Lenin dăduse dispoziții încă din timpul războiului civil să se caute zăcămintele nordice de petrol din Uhta. Ce om !... Uite, pentru început, ți-am adus aici și un geolog. Are să adulmece a ce miros munții ăștia. Mă mîndresc, mă mîndresc cu tînăra Rusie !

— Da — spuse Los, amintindu-și de munții unde acul busolei o luase razna. Geologii au să aibă de lucru aici.

După ce bău o înghițitură de coniac, căpitanul urmă :

— Tu știi că la începutul revoluției fugisem. După cum îți amintești, în Extremul Orient guvernele se schimbau ca-ntr-un caleidoscop, că îți făcea greață ! M-am uitat, m-am tot uitat... Pe urmă, vira ancora, și-am luat-o la goană cu vaporul. Era chiar vaporul ăsta. Am lucrat în apele chineze, știi, ca un birjar pe mare, un om fără patrie ! Cînd a venit Puterea Sovie-

tică, m-am înapoiat la Vladivostok, am șters numele vechi al vaporului și deasupra am scris „Soviet"...

Los asculta zîmbind toate acestea, pe care le auzise și anul trecut.

— Ți-am mai adus și un radiotelegrafist cu un post de T.F.F., ca să nu mai fii izolat aici.

— Ce spui?! se bucură Los. Ei, Mihail Petrovici, pentru postul de radio și pentru radiotelegrafist se cuvine să mai bem din rachiul ăsta miraculos!

— Trebuie ca să fii cabestan[1] ca să nu bei pentru așa ceva! încuviință căpitanul, umplînd paharele. A-a!... Am o scrisoare pentru tine, încă din cursa cealaltă. Atunci, cînd ne întorceam din Kolîma, n-am mai ajuns pînă aici. Am mers cu scrisoarea la Vladivostok, pe urmă acasă, pe urmă la Șanhai, la Nagasaki, la Dairen. Și uite, acum o predau adresantului. Îți amintești de Tolstuhin? E de la el... Și mai am una... Căpitanul făcu vesel cu ochiul: De la soția ta! Dar îți spun de la început: n-ai s-o citești în cabina mea. Mai știi ce-o fi scris ea acolo?! Poate mă bește-lește cu vorbele cele mai de ocară și, tu, după aceea, n-ai să mai vrei nici să ciocnești paharul cu mine!

Los luă tulburat scrisoarea, pe care recunoscu scrisul bine știut al soției sale. Dar chiar el însuși n-ar fi vrut s-o deschidă aici; voia s-o citească în singurătate, să gîndească asupra ei, să-și amintească tinerețea îndepărtată cînd el era mecanic, iar Natașa învățătoare. Oare știința lui de carte nu i-o datora ei? Puse cu grijă scrisoarea în portofel.

— Ai văzut-o, Mihail Petrovici?

— Da. Să vezi: chiar înainte de plecare, la Vladivostok, intră în fugă la mine o femeie, surescitată, cu ochii arzînd. Numaidecît mă ia la interogatoriu: „Tovarășe căpitan, dumneata lucrezi tot timpul pe „Soviet"?" „Da, navighez tot timpul", îi răspund. Ce și-o fi închipuind ea, că vaporul ăsta e vreun fel de Co-

[1] Cabestan — vinci primitiv. (n.t.)

mitet revoluționar, ori vreun fel de uzină? „Și anul trecut, spun, am na-avigat cu el". Atunci mă întreabă dacă nu-l cunosc cumva pe Los. „Ei, cum să nu-l cunosc! spun. În cursa trecută, patruzeci de zile am ținut marea împreună cu el!" „Cum adică ați ținut marea?" Ha-ha-ha! Nu înțelege cum poate un vapor să țină marea, în loc să-l țină marea pe el! Ei, m-a întrebat unde ești și ce faci. Se pregătise să vină la tine. Am convins-o să rămînă. I-am arătat tot adevărul. „Pe Los, i-am spus, l-am debarcat pe un țărm pustiu. Ce-o fi acum cu el, nici eu nu știu". Am sfătuit-o să nu-și dea drumu' încoa'.

— Poate ai făcut bine, Mihail Petrovici! murmură Los, nesigur.

— Bineînțeles că am făcut bine! Doar cunosc ținutul! A, cînd ai să trăiești cîtva timp aici, cînd ai să-ți construiești casă, n-are decît să ridice pînzele! Chiar așa i-am și spus... Dar ce-o mai mînă dorul încoa'! Nevestele noastre, ale marinarilor, nu au calitatea asta. Drăcoaicele! S-au obișnuit să trăiască fără soți!... Ei, hai să bem! Mitrici, mai adu cartofi! strigă căpitanul, scoțînd măsline și lămîie zaharisită.

— Cum merge viața pe continent, Mihail Petrovici?

— Merge după drumul dat de Vladimir Ilici. Poporul stă la cîrmă și corabia ține drumul drept. Merge, fără să-i pese nici de recife, nici de stîncile de sub apă. Se descurcă, deși mai sînt și scandalagii. Dar pe aceștia îi mai șterge cîte puțin de pe punte. Altfel nu se poate. Judec după mine: lasă echipajul de capul lui, și te duci la fund, să hrănești crabii!

Macaralele huruiau; pe punte și în magazii era o gălăgie veselă. Prin fereastra cabinei căpitanului se auzeau strigăte: „Vira!" „Maina!"

— Ți-am adus ditamai casă, cu douăzeci de camere. Trei școli. Acum ai să trăiești ca președintele din Monaco.

Los clătină din cap, îngîndurat.

— E puțin, Mihail Petrovici. Trei școli... Știi și tu ce e țărmul ăsta. Aici nu-i statul Monaco!

— Ei, tăicuțule, dar ce crezi tu, că „Soviet" e de gumă? Pentru început, ajunge! Nici Moscova nu s-a construit dintr-o dată.

După asta, căpitanul strigă:

— Mitrici, cheamă-l pe secund!

Secundul apăru.

— Ivan Ivanovici — dispuse căpitanul — tot echipajul la muncă de folos obștesc pentru montarea casei Comitetului revoluționar! Termen: patruzeci și opt de ore!

— Am înțeles, Mihail Petrovici!

— Cum vor începe să scoată fum pe coș sobele, vira ancora! Și, adresîndu-se lui Los: Dar școlile, pe unde să le împart?

— Una aici, alta în partea de miazăzi a raionului, a treia la Enmakai.

— Hm!... La Enmakai?! Asta înseamnă mai mult de trei sute de mile printre ghețuri!

— Trebuie, Mihail Petrovici! Trebuie neapărat!

Căpitanul căzu pe gînduri. Își aprinse țigara tăcut, apoi spuse cu hotărîre:

— Bine, Nikita Sergheevici! Să-ncercăm! Și, lovind cu pumnul în masă, exclamă entuziasmat: Uite, asta e Rusia care îmi place! Un vapor întreg gonește printre ghețuri, ca să transporte o mică școală! E în asta un mare și nemaivăzut umanitarism!

— Păi cum altfel, Mihail Petrovici? Pentru noi, asta e treabă obișnuită!

Ieșiră pe punte. Andrei Jukov veni în fugă, strigînd tulburat:

— Baleniere, Nikita Sergheevici! Douăsprezece baleniere!

— Baleniere?! întrebă Los, uimit.

— Da, v-am adus baleniere — răspunse căpitanul. Am fost consultat de Comitetul Nordului. E recomandația mea!

— Uite, pentru asta se cuvine să-ți mulțumesc, Mihail Petrovici! Și, ridicîndu-și bărbia, Los adăugă, arătînd cu mîna la gît: Uite, pîn-aici aveam nevoie de ele!

3

Activiştii noi veniţi se adunaseră în odăiţa strîmtă a vechiului sediu al Comitetului revoluţionar, în aşteptarea lui Los.

Doctorul Piotr Petrovici, un om de vreo patruzeci de ani, cu obrazul lat, blajin, stătea în faţa unei hărţi a peninsulei Ciukotka, desenată de mînă, şi vorbea cu geologul Deaghiliov.

— Uite, Vladimir Nikolaevici — îi spunea acestuia, arătînd ironic la harta agăţată pe perete — asta e pesemne ultima ediţie îndreptată şi întregită a direcţiei cartografice a lui Los!

Deaghiliov, un ins slab şi înalt, cu chipul energic, scoase din geantă o hartă tipărită şi, după ce o compară cu cea a lui Los, spuse mirat:

— Trebuie să mărturisesc că e mai amănunţită şi mai bună decît a mea! Vezi, Piotr Petrovici, în locul acesta, la mine e o neîntreruptă pată albă. Numai conturul ţărmului, şi acela nu tocmai precis. Iar pe harta lui Los sînt însemnate chiar şi golfurile, şi promontoriile...

Inginerul se cufundă în studierea hărţii Comitetului revoluţionar.

În acest timp, trei tineri cercetau cu atenţie caietul lui Los, de cuvinte şi fraze în limba ciukce. Erau învăţătorii: Nikolai Dvorkin, Kuzma Dozornîi şi Mihail Skorikov. Atenţia le fu atrasă de formarea gramaticală a numeralului în limba ciukce.

— Ia uitaţi-vă, băieţi! exclamă Skorikov. Acest sistem de formare a părţilor de vorbire e foarte interesant! După cîte înţeleg, baza numărătoarei la ei nu sînt zecile, ci cincii.

— Nu se poate! făcu Dvorkin, îndoindu-se. Uite: unu, se spune *innen*; zece, *mînghitken*; unsprezece, *mînghitken innen parol*. E limpede că baza sînt zecile.

— Priveşte mai departe! obiectă Skorikov, aprins. Cincisprezece, *kilhinken*, iar şaisprezece, *kilhinken innen parol!* Ce dovedeşte asta?

— Şi mie mi se pare că baza sînt cincii — interveni Kuzma Dozornîi.

Începură să discute aprins.

Numai unul singur dintre noii veniţi, Prîgunov, responsabilul financiar al Comitetului revoluţionar, stătea întunecat într-un colţ şi tăcea. Chipul lui bosumflat arăta limpede nemulţumirea. Părea că omul gîndeşte: „Apăi, fraţilor, am nimerit-o într-un loc! Şi ei mai au chef să se contrazică pentru fiecare fleac!"

Între timp, miliţianul Hohlov scria încordat ceva, folosind drept masă portharta aşezată pe genunchi.

— Ce tot pufăi ca o locomotivă? mormăi responsabilul financiar.

— Scriu un proces-verbal despre tine, ca să nu te acreşti pe aici! se răsti Hohlov.

Toţi aceşti oameni, veniţi din diferite părţi ale Rusiei, avuseseră timp să se cunoască bine în timpul lungii călătorii cînd, din cauza lipsei de activitate, nu aveau de făcut altceva decît să se înţepe unii pe alţii. Ţinta cea mai bună fusese Prîgunov, care plecase în Nord atras de bani.

În încăpere intrară Rusakov şi Johov, directorii factoriilor de blănuri, „negustorii roşii", cum fuseseră botezaţi în timpul călătoriei.

Johov se opri în prag şi, după ce cercetă camera cu privirea, spuse dispreţuitor:

— Care va să zică, ăsta e Palatul Sovietelor din Ciukotka!

Prîgunov pufni în rîs.

— Ţine-ţi rîsul! îl repezi miliţianul. Ba ce-ai să te mai bucuri de palatul ăsta! Dacă n-o să fie gata casa cea mare, o să pîrîi în pod, cu abacul tău!

Los, însoţit de Osipov, instructorul Comitetului revoluţionar, intră zîmbind ca o gazdă bucuroasă de oaspeţi.

— Uite, tovarăşe Los — începu instructorul — aproape toţi oamenii noştri sînt aici.

Scund, îndesat, Osipov părea că are mai mult decît cei patruzeci de ani ai săi. Venise aici trimis de partid, fiind cunoscător la motoare.

După ce făcuse cunoştinţă cu noii veniţi, Los îi întrebă:

— Cine dintre dumneavoastră este membru de partid?

— Eu! răspunse directorul de factorie, Rusakov.

— Şi învăţătorii sînt toţi comsomolişti — adăugă Osipov. Putem să-i şi primim în partid. Molodţov, radiotelegrafistul, este de asemenea comsomolist.

— Cine dintre dumneavoastră e radiotelegrafistul?

— Iată-l! Vorbeşti de lup şi lupul la uşă! spuse Osipov, arătîndu-l pe Molodţov, care intrase în fugă.

— Bună ziua, tovarăşe Molodţov! îl salută Los, vesel, ca pe cel mai drag oaspete. Uite, asta e încăperea dumitale. Aici o să instalăm postul de radiotelegrafie.

— Localul nu-i cine ştie ce! răspunse radiotelegrafistul, cam dezamăgit, după ce cercetase încăperea cu ochii.

— „Coliba nu-i frumoasă pentru pereţii ei, ci pentru plăcintele pe care le are înăuntru!" făcu Los. O să fie un post de T.F.F. minunat! Şi, adresîndu-se tuturor, urmă: Vedeţi, tovarăşi, ce înghesuiţi am trăit noi: n-aveţi nici unde să vă aşezaţi! Însă n-o să vă reţin mult. Iată cum stau lucrurile: orice s-ar întîmpla, trebuie să ridicăm noua casă a Comitetului revoluţionar, precum şi şcoala, cît timp mai stă vaporul aici. În afară de echipa de constructori, îmi mai dă şi căpitanul întreg echipajul de pe „Soviet". Trebuie să luăm toţi parte la această muncă. Vă rog să lucraţi cum se cuvine. Timp de dormit o să avem după aceea: aici nopţile vor fi lungi.

— Fii liniştit, tovarăşe Los: o s-o facem! îl asigură medicul. Cînd ne-au trimis aici, doar ne-au ales ca să fim apţi pentru orice muncă.

— Bun! Tu, Osipov, ai să organizezi transportul cherestelei. Doctorul o să aibă grijă de transportul cărămizii şi al lutului, într-un cuvînt, de ceea ce e necesar pentru sobe. O să trebuie să facem pe ţărm un lanţ viu: o să aşezăm copiii localnici în şir, şi

cărămida adusă cu mahoanele[1] are să treacă din mînă în mînă. Tovarăşe doctor, am să-ţi ajut îndată să pui la punct treaba asta. Nu uita că asta este o foarte importantă parte a lucrului nostru. Dacă pînă la plecarea vaporului nu izbutim să montăm sobele, ne prăpădim. Nimeni n-o să ne poată face sobe!

— Ce tot spui dumneata, tovarăşe împuternicit al Comitetului revoluţionar! se amestecă miliţianul Hohlov. Eu pot să vă zidesc nişte sobe, să dureze o sută de ani! Zidite cu sîrmă!

— Tu însă trebuie să te pregăteşti ca să pleci numaidecît în partea de nord a ţărmului. Chiar în clipa asta! Tocmai pleacă o baidară. Ai să cobori în golful Kliucevaia. Ai însărcinarea să lupţi împotriva contrabandiştilor. Tovarăşul Jukov îţi va spune amănunţit cum şi în ce fel.

— Sînt gata, tovarăşe împuternicit! răspunse vesel miliţianul. Cufăraşul la subsuoară, şi asta-i tot! Noi sîntem militari!

— Pe tovarăşul Jukov, îl scutesc de corvoadă, fiindcă la întoarcerea vaporului pleacă în patrie. Trebuie să se pregătească de drum. Şi e nevoie să mai scutim încă un om. Trebuie trimis numaidecît un învăţător în aşezarea Enmakai, unde înrîurirea vrăjitorilor este foarte puternică. E nevoie să se aleagă locul pentru şcoală, să fie pregătită populaţia, ca la venirea vaporului să înceapă numaidecît lucrul. Vaporul nu trebuie să întîrzie nici o clipă; căpitanul se duce acolo cu mare risc. În ceea ce priveşte şcolarii, la Enmakai au să fie puţini: cel mult opt. Cine dintre învăţători vrea să plece acolo? Vă previn însă că lucrul acolo e greu.

— Oricare dintre noi — răspunse tînărul cel slăbuţ, Kuzma Dozornîi. Sîntem toţi comsomolişti şi ştiam unde venim.

— Nu este alt învăţător mai mărişor decît tine? întrebă Los.

---

[1] Mahoană — vas cu fundul lat, ca o ladă, servind la transbordarea încărcăturii. (n.t.)

Se ridică un ins înalt, bine legat, puțin ciupit de vărsat pe obraz, învățătorul Dvorkin.

— Unul ca mine e potrivit? întrebă el, cu un zîmbet sfios.

— Bun! Tovarășul Jukov are să-ți dea instrucțiuni. Asta e tot. Acum la locurile noastre și la lucru, numaidecît!

— Numai o clipă — interveni geologul. Tovarășe Los, desigur că nu sînt împotriva muncii de folos obștesc, dar avînd în vedere că lucrul meu se face mai ales vara, n-aș vrea să pierd timpul. Poate că ar fi mai bine să-mi iau rucsacul pe umeri, ciocanul în mînă și s-o întind în munți.

— Bine! încuviință Los. Trebuie însă să iei o călăuză cu dumneata.

4

În radă, „Soviet" scotea fum pe coș. Mugetul vinciurilor umplea aerul de zgomot. O șalupă umbla între țărm și vapor, trăgînd mahoanele după ea.

Pe uscat, nu departe de vechea clădire a Comitetului revoluționar, se punea temelia noii construcții, direct pe prundiș.

Topoarele loveau vesele, ferăstraiele hîrșîiau. Pretutindeni se auzeau strigăte. De pe mahoane se descărcau neîntrerupt maldăre de grinzi, scînduri, tocuri de uși și de ferestre, gata făcute.

Învățătorul Dvorkin și milițianul Hohlov se și urcaseră în baidară.

— Andrei! strigă Los. Dă-i învățătorului un exemplar din caietele mele de cuvinte și fraze. Vezi că am șase gata!

— Să-i dau și milițianului un caiet?

— Dă-i și lui!

Andrei se adresă cîrmaciului:

— Ermen, uite hîrtia asta, să i-o dai lui Vaamcio. Spune-i că i-o trimitem în locul celei pe care a ars-o pe rug. Arată-i că noi totuşi îl socotim preşedintele sovietului ginţii din Enmakai. Te rog fă-l să înţeleagă că atunci şamanul Koraughe l-a înfricoşat şi s-a folosit de spaima lui. Eşti lămurit? Că doar şi tu eşti preşedinte!

Ermen încuviinţă din cap, ascunse hîrtia în sîn şi baidara se îndepărtă de mal. Îndată pînza fu întinsă, briza prielnică o prinse şi porniră prin faţa construcţiei noi.

Un dulgher, călare pe peretele de bîrne, strigă:

— Tovarăşi, un minut de tăcere! Trece miliţia!

Salutară cu toţii prietenos, mişcîndu-şi braţele în aer, care cu toporul, care cu ferăstrăul, care cu o scîndură.

Miliţianul se ridică în picioare pe bancă şi, parcă pentru a răspunde la salut, îşi descărcă arma în sus, de trei ori.

Baidara îşi luă drumul spre nord-vest.

Casa creştea cu o iuţeală de basm. O dată cu pereţii, se ridicau şi sobele. Dulgherii se grăbeau să-i întreacă pe sobari, sobarii pe dulgheri. Lucrul era în toi. Scurta vară polară, care făcea ca traiul oamenilor să fie grăbit, grăbea şi construcţia.

Sobarul Egorîci, cu un şorţ alb în faţă, cu o barbă mare şi deasă ca a unuia dintr-o sectă religioasă de pe vremuri, lucra neobosit. În timp ce punea o cărămidă, striga voinicește din vîrful sobei sale:

— Hei, băieţi! O să lucrăm pînă la apusul soarelui!

Şantierul răsună de rîs. Cineva strigă:

— Pînă să apună soarele aici, poţi să clădeşti un oraş întreg!

— Ca să vezi! făcu Egorîci, mirat. De auzit auzisem că sînt asemenea locuri unde soarele nu apune, dar nu credeam. Mă gîndeam şi eu că oamenii trăncănesc de pomană...

Localnicii lăsaseră la o parte vînătoarea de morse şi cărau, împreună cu femeile, lucruri pe care nu le

mai văzuseră. Copiii, cu ochii scînteietori, petreceau, aruncînd cărămizile din mînă în mînă.

Bătrînul Ilici se tot învîrtea, serios și tăcut, în jurul construcției, pășind cu luare-aminte peste scînduri și grinzi. Se gîndea ca nu cumva să se strice rosturile vieții de pe țărm. De ce oare veniseră aici atîți *tanghi*? Ia te uită cîți sînt! Și cu cîtă îndemînare lucrează! Ia uite, ia uite! Lucrează mînă-n mînă! Fac treaba cu voie bună. Pesemne, toți sînt neamuri de-ale lui Los. Altminteri, de ce l-ar ajuta? Ce multe rubedenii! Zărindu-l pe Los, bătrînul se îndreptă spre el:

— A, Ilici! Bună ziua! Stai jos și hai să fumăm! îl îmbie Los, scoțînd țigările.

— Asta pentru ce-o faceți? întrebă Ilici, arătînd spre casă.

— Ca să avem unde trăi și unde munci! Au venit oameni noi! Ca să vă ajute să vă faceți o viață nouă. Uite, au sosit și baleniere cu motor. Astea merg după morse, fără vîsle. Merg repede, ca șalupa de colo.

— Știu eu?! se îndoi bătrînul și, după ce pufăi din țigară, începu să tușească.

La sfîrșitul celei de a doua zi, căpitanul vaporului coborî pe țărm. Casa crescuse pînă la acoperiș. I se și băteau căpriorii.

— Ia uite, Mihail Petrovici! exclamă Los, salutîndu-se cu căpitanul. Acoperișul nici nu-i gata, și o sobă a și început să scoată fum pe horn! O să scăpați curînd. Ușile și ferestrele o să le montăm singuri.

— Dar de ce? O să ducem totul pînă la capăt. Nu-mi place să las lucrurile neterminate. Timpul se menține frumos, nu sînt semne de furtună.

Soarele coborîse pînă aproape de fața mării. Apoi globul roșu aprins, incandescent, parcă fiindu-i teamă să se scufunde în apele reci ale oceanului, începu deodată să se ridice din nou pe bolta cerului.

Curînd, razele lui lungi, oblice, prinseră să joace pe acoperișul zincat al noului sediu. Geamurile ferestrelor mari luciră, atrăgînd luarea-aminte a localnicilor. Dar chiar și Los se mîndrea cu casa cea nouă.

— Acum să vezi trai! spuse visător, cu glas tare. Şi, amintindu-şi de Natașa, se gîndi, cuprins de tristeţe: „Totuşi, căpitanul n-a avut motiv să n-o aducă încoa'. Ia uite ce casă! Păi asta e un palat!"

Andrei se apropie de el. Los îl cuprinse pe după umeri, apoi spuse:

— Sînt mîhnit că rămîn fără tine, Andriuşa!

— Ce tot vorbeşti, Nikita Sergheici!? Nu vezi cîţi oameni sînt acum aici? Toţi de-ai noştri, oameni sovietici!

— M-am obişnuit cu tine, ne-am împrietenit... Vezi, nu te gîndi să înţepeneşti pe-acolo! Să te întorci neapărat! Te-am trimis doar ca să faci treabă bună. Să obţii tot ce ne trebuie. Un om viu poate să facă mult mai mult decît toate hîrtiile şi rapoartele noastre. Îndeosebi, caută să obţii aprobarea pentru construirea bazei culturale. La urma urmei, asta e ideea ta! Ia stai colea, pe grinda asta!...

Se aşezară amîndoi, tăcuţi.

— Căpitanul spune — reîncepu Los — că la Moscova s-a organizat Comitetul Nordului, chiar pe lîngă Comitetul Executiv Central Unional. Să te duci acolo! Să arăţi problemele noastre peste tot. Ai înţeles, Andriuşa?

— Da, totul e limpede, Nikita Sergheevici.

— Cînd treceţi pe la Loren, prezintă-te acolo ca reprezentant al Comitetului revoluţionar. Dă ajutor să se instaleze Crucea Roşie şi şcoala. Pe Mary sfătuieşte-o să înveţe ca să devină soră de caritate. I-am şi vorbit doctorului despre asta; ăsta e un om de nădejde... Pe Iarak să-l punem şeful depozitului de blănuri. O să-l pregătim să fie director de factorie, căci Johov nu prea îmi place, şi nici Osipov nu a vorbit prea măgulitor de el.

Cu blocnotesul pe genunchi, Andrei însemna în grabă toate însărcinările şi instrucţiunile pe care le primea.

— Acum, să vorbim despre mister Simons. Trebuie să predea factoria şi să plece cu „Soviet". O să-l ducă pînă la Petropavlovsk. După cum prevede convenţia de lichidare, americanii trebuie să ne predea

toate mărfurile: cele care au căutare, cu o reducere de patruzeci la sută, iar celelalte, cu şaizeci la sută. Înţelegi cum vine chestia asta? E vorba de sume mari. Şi încă în valută! Asta s-o ţii bine minte. Ei n-au să ducă marfa înapoi; nu le convine. De pildă, rufăria fină de damă ce rost are? Cine o poartă aici? Înseamnă că e o marfă care n-are căutare. Pe Johov nu poţi să te bizui.

— Nikita Sergheici, trebuie trimis acolo instructorul Comitetului revoluţionar.

— Ajunge dacă eşti tu! Osipov o să se ducă să controleze cealaltă factorie. Asta-i tot. Şi acum, Andriuşa, ascultă, fără să notezi: e rugămintea mea personală, ca de la prieten la prieten. La Vladivostok străduieşte-te s-o vezi pe Natalia şi, dacă sănătatea îi îngăduie, ad-o încoa'. Vezi şi tu cît este de lucru aici. Nu-i mai povesti toate belelele de pe aici! N-are rost. Le va vedea singură cînd va veni.

— Am să fac totul, totul, Nikita Sergheevici! Poţi să te bizui pe mine ca pe tine însuţi.

Los zîmbi şi, îmbrăţişîndu-l, îi spuse încet:

— Ştiu, Andriuşa! Şi acum, despre Aie: ce ai de gînd să faci cu el?

— Are să călătorească tot timpul cu mine. Să vadă lumea cu ochii lui. Călătoria asta are să fie pentru el ca o universitate. La înapoiere o să povestească despre Pămîntul cel Mare. Dar, afară de asta, mai am cu el un gînd ascuns. Ţi-l spun, dar e secret. Uite, să ne închipuim că am să intru la Comitetul revoluţionar gubernial, şi Aie are să fie cu mine. Un reprezentant al poporului, în carne şi oase! Ştii ce impresie are să facă asta? Am să capăt tot, chiar şi acolo de unde nu se poate căpăta!

— Hei, şiret mai eşti, Andriuşa! rîse Los, mulţumit. Bine ticluit! Ascultă, cînd ajungeţi la Loren, după ce Johov şi-o descărca mărfurile, ia pentru Aie un costum, cizme, rufe, tot ce are nevoie. Înţelegi? Să fie îmbrăcat cum trebuie.

„Soviet" fluieră de plecare. Fugiră cu toţii spre mahoană.

În timp ce Los și Jukov făceau pe bord formele, completînd documentele de încărcare, Aie stătea pe punte, privind cu tristețe țărmurile pe care se născuse. Nu o dată se gîndise să coboare în fugă scara, să se urce într-o baidară de-a vînătorilor și s-o steargă în tundră. Poate chiar ar fi făcut-o, dacă n-ar fi știut că vaporul avea să treacă și pe la Enmakai, unde trebuia să descarce materialul pentru clădirea școlii. Îi era tare dor s-o vadă pe Tîgrena, să-i vadă micuțul și ținea mult să-l zădărască pe șamanul Koraughe: „Ia uite ce-am ajuns eu, Aie! Stăpînul vaporului de fier! Am venit s-o iau pe Tîgrena, care din copilărie mi-a fost sortită de nevastă".

Los și Andrei se apropiară, trezindu-l din gînduri.

— Aie, acum o să navigăm! spuse Jukov, bucuros.

Și Aie, parcă lăsîndu-și capul pe eșafod, răspunse trist:

— Da, o să navigăm.

— Nu fi amărît, Aie! îl liniști Los, strîngîndu-i mîna. La anul ai să te întorci împreună cu Andrei. Am să vă aștept.

După aceea, Los îl cuprinse în brațe pe Andrei, îl sărută și, în zornăitul lanțului ancorei, începu să coboare scara, spre baidară, stăpînit de simțămîntul trist al despărțirii.

5

Alitet mergea de-a lungul țărmului. Picioarele, aproape goale, i se scufundau în pietrișul de pe mal. Ciorapii de blană îi erau făcuți ferfeniță, iar din haină nu-i mai rămăsese decît două bucăți, care abia îi acopereau pieptul și spinarea. Nu mai avea nici cordonul din piele de focă, nici încălțările, nici șapca din blană de ren. Pe toate, ba chiar și bășica de focă, le mîncase, pe cînd se lupta pe ghețurile plutitoare.

Zdrenţăros, istovit, păşea acum pe pămînt, aruncînd priviri împrejur. Îşi amintea de Charley, care, la fel ca el, se căţărase pe un sloi. Oare unde era acum? Şi baleniera care se scufundase! Ai! Ce păcat de balenieră! Şi cozile! Ce de mai cozi!

După scufundarea balenierei, două zile Alitet nu băuse apă. Buzele i se uscaseră iar gîtul i se strînsese. Apa de mare, ca şi gheaţa, sărate, îl făceau să verse.

A treia zi, sloiul lui nimerise într-o întindere de gheţuri în care se înţepenise. Abia atunci, rătăcind prin îngrămădirea aceea de sloiuri, găsise o movilă de gheaţă dulce. Se cunoştea între celelalte gheţuri albăstrii, fiindcă avea o culoare lăptoasă. Fiind veche de ani de zile, se aerisise şi gerurile puternice storseseră sarea din ea.

Cînd o zărise, de departe, Alitet răcnise şi se aruncase spre ea în goană, ca un nebun, scoţîndu-şi cuţitul din fugă, ca să desprindă o firimitură. Însă ajungînd acolo, nemaiputînd să rabde, aruncă cuţitul şi, întinzîndu-se pe gheaţă, începu s-o roadă lacom, fără să ţină seama de sîngele care îi curgea din buzele zdrelite.

După ce îşi potolise setea de neîndurat, spărsese o bucată mare, ca s-o aibă la drum, şi pornise mai departe, sărind peste crăpături, ocolind copcile, strecurîndu-se de pe un sloi pe altul, în direcţia ţărmului, pînă ce ajunsese la marginea îngrămădirilor de gheaţă. Dar de uscat îl despărţea marea liberă. Stătea locului şi privea cu tristeţe la linia cunoscută a munţilor.

Reflexele soarelui jucau pe gheţari. Astrul portocaliu, încins, dădea o lumină caldă. Ridicăturile de gheaţă şi sloiurile singuratice aruncau umbre care înşelau ochiul omului — păreau nişte mari copci fără fund.

Alitet rămase locului, îndelung, de parcă se prefăcuse şi el în sloi. Ochii i se opriră pe culmile muntelui Rîrkaleaut. De cîte ori nu trecuse cu cîinii în jurul lui!

Picioarele începură să-i tremure şi atunci se aşeză jos. Strînse din dinţi pînă îi scrîşniră. Ar fi vrut să doarmă, însă asta acum nu îi era îngăduit. Într-o clipă de deznădejde, se apucă fără voie cu mîinile de cap; rămase cu un smoc de păr între degete, fără să fi simţit nici o durere şi fără să-şi fi dat seama cum îl smulsese.

De-a lungul gheţurilor aluneca un sloi, mînat de curenţii marini. Zărindu-l, Alitet tresări, sări în picioare şi, cu respiraţia oprită de tulburare, fugi spre marginea apei. Aplecat înainte, deasupra mării, cercetă cu un fel de nesaţ sloiul acesta plutitor. Apoi, cuprins deodată de nădejde, aruncă o privire spre vîrful muntelui Rîrkaleaut. Trupul îi fu străbătut din nou de un tremur nervos. Apucă zdravăn bucata de gheaţă dulce şi, adunîndu-şi toate forţele, sări, cu o încordare deznădăjduită, pe sloiul în mişcare, făcîndu-l să se legene sub izbitura puternică, stîrnind cercuri pe apa verde-închis. Alitet se aşeză pe vine, îşi băgă capul între umeri şi înţepeni aşa.

Vîntul, care sufla uşor, îi lua de pe obraz picături mari de sudoare. Roase cu dinţii o bucată de gheaţă, o înghiţi, apoi se dezbrăcă. Desfăcu resturile hainei şi, împreună cu pantalonii, le întinse în vînt, ridicîndu-le în mîini, sus, deasupra capului ca pe nişte pînze, făcînd astfel ca sloiul să se îndrepte spre uscat. Foamea şi dorinţa de nestăvilit de a ajunge la ţărm îl aruncaseră pe acest sloi primejdios. Ştia că dacă vîntul s-ar fi întărit, valurile l-ar fi smuls. Şi totuşi fugise, cu o teamă de sălbăticiune, de pe cîmpul ţeapăn de gheaţă, fiindcă acolo nu putea găsi nici un fel de hrană.

Vîntul sufla liniştit, neîntrerupt şi sloiul înainta, întocmai ca o baidară. Alitet stătea neclintit, cu mîinile în sus, în pielea goală sub soarele înalt care îl dogorea. Nici măcar o singură dată nu-şi lăsă mîinile în jos, să se mai odihnească.

Ţărmul îl ademenea — şi cu cît se apropia mai mult de el, cu atît sloiul părea că înaintează mai încet.

— Braţele îi înţepeniseră. Ar fi vrut să le lase în jos, să se întindă pe gheaţă. Însă rămînea în picioare, îndîrjit, privind neclintit malul, fără să clipească din ochi.

Abia spre seară, sloiul atinse fundul, aproape de ţărm. Parcă ieşiţi din minţi, Alitet apucă bucata lui de gheaţă şi sări în apă. Ieşi în patru labe, ca un animal, pe pietrişul ţărmului şi, încălzit de soare, se prăbuşi şi adormi numaidecît.

Soarele coborîse la linia orizontului, cînd frigul îl făcu să se trezească. Deschise ochii. Alături mai era un bulgăraş de gheaţă de pe care curgeau picături rare şi grele. Se aşeză în faţa acestei bucăţi de gheaţă, care acum îşi pierduse orice însemnătate, şi o privi multă vreme.

— S-a topit! şopti. Şi, sărind în picioare, fugi mai departe de ţărmul mării.

Acum alerga, încălzindu-se, prin tundra moale, presărată cu flori de primăvară. Dînd peste o băltoacă, se opri şi, căzînd pe brînci deasupra ei, începu să lipăie cîineşte. Şi, deodată, cum se adăpa, văzu în apă, ca într-o oglindă tulbure, o faţă păroasă şi urîtă, care se uita la el. Sări în picioare şi, privind cu groază băltoaca, se îndepărtă de ea.

Nu departe găsi o vizuină de şoareci. Răscoli pămîntul afînat şi înhăţă toată hrana adunată acolo, pînă la cel din urmă bob, pînă la cea din urmă rădăcină; însă deocamdată nu se apucă să le mănînce. Rupse două frunze de măcriş sălbatic, le băgă în gură şi, mestecîndu-le din mers, porni iarăşi la drum de-a lungul ţărmului.

Mergea la Enmakai, ferindu-se să întîlnească oameni. Dar oamenii, zărindu-l încă de departe şi luîndu-l drept un *terrak*[1], fugeau îngroziţi în lături.

---

[1] Terrak: ciuccii de pe litoral aveau înrădăcinată credinţa că există într-adevăr terraki. Credeau că aceştia au fost oameni pe care furtuna i-a smuls cu gheţurile, în timpul vînătoarei. Ei înnebunesc, pierd darul vorbirii, însă capătă puterea de a suporta lipsuri de necrezut. Terrakilor le este frică de oameni. Cîteodată se furişează în aşezări, fură carne, îmbrăcăminte, după care fug din nou între gheţuri. (n.t.)

Slăbise îngrozitor de mult. Obrazul i se scofîlcise, ochii îi căzuseră în fundul capului, pomeţii îi ieşiseră în afară, iar barba îi crescuse sălbatică şi îi albise. Cu îmbrăcămintea zdrenţuită, înfăţişarea lui era fioroasă. Mergea încet, cu mîinile înţepenite pe lîngă corp, tîrîndu-şi cu greu picioarele... Dar nu se oprea! Numai din cînd în cînd, aplecîndu-se, rupea cîte o frunză de măcriş, ca apoi să pornească din nou. Merse astfel pînă cînd soarele începu să ardă. Atunci o cîrmi spre o vîlcea, căzu pe muşchi şi adormi adînc. Dormi mult, pînă ce soarele ocoli tot cerul. Cînd curenţii de aer rece îl treziră, sări în picioare, mestecă hrana luată de la şoareci şi porni din nou de-a lungul ţărmului. Merse toată noaptea.

Soarele lumină din nou, aprins, Alitet se căţără pe o colină, de unde zări departe o baidară venindu-i în cale. Baidara mergea repede, trasă la edec de cîinii care alergau pe mal, înhămaţi la o curea lungă. Curînd, Alitet îl recunoscu pe Vaamcio, după felul cum îşi mişca mîinile. Privind stăruitor, o mai recunoscu şi pe Tîgrena, aşezată la prora bărcii. Coborî în fugă şi se făcu nevăzut, ascunzîndu-se, ca un lup care îşi pîndeşte prada.

Cîinii abia apucaseră să urce colina, cînd Alitet, sărind din ascunzătoare, se agăţă de cureaua întinsă pînă la catargul baidarei, oprind cîinii. Vaamcio împietri. Cei din barcă abia putură să scoată un ţipăt scurt: omul ieşise parcă din pămînt, ca o arătare.

Sleit de puteri, Alitet nu izbuti să ţină cîinii şi se prăbuşi. Dar nu slăbi cureaua din mîini şi se lăsă tîrît cîţiva paşi pe pietrişul de mare, pînă ce animalele se opriră.

— Vino încoa'! îi strigă lui Vaamcio. Vorbea prima oară după foarte multe zile.

Însă Vaamcio rămase nemişcat.

— Nu-ţi fie teamă! Duhurile mi-au ajutat să scap...

Celălalt îl privea mereu cu aceiaşi ochi ficşi.

— Dar vino încoace, nebunule! răcni Alitet, trîntit pe pietriş, între cîini.

Fără să-şi simtă picioarele, cu faţa ca de ceară, cu mîinile tremurîndu-i, Vaamcio făcu fără voie un pas spre el.

— Nu-ţi fie teamă! Sînt flămînd; vreau să ajung mai repede acasă. Trage baidara la mal!

Vaamcio apucă de curea şi trase baidara, fără să-şi dea seama cum i se mişcă mîinile.

Alitet se căţără peste bord şi se prăbuşi pe fundul moale al baidarei, unde rămase întins, privind cerul.

Tîgrena voia să-şi ia ochii de la el, dar nu era în stare. Ar fi vrut să spună ceva, însă limba nu i se mişca în gură. Dădu să se tîrască, tăcută, din locul unde stătea. Era atît de înspăimîntată, încît îl scăpă pe Aivam din braţe. Îşi muşcă buzele pînă la sînge şi, luînd copilul, îl strînse puternic lîngă ea.

— Întoarce cîinii! porunci Alitet.

Cîinii porniră înapoi. Dar şi omul care stătea la cîrmă era atît de înspăimîntat, că nu ştia încotro s-o cîrmească. Baidara ba nimerea la mal şi atingea fundul, ba apuca spre larg, culcîndu-se pe o parte şi luînd apă printr-un bord.

Alitet îşi şterse obrazul udat de valuri, se suci şi se tîrî în patru labe la cîrmă, pe care o apucă, după ce îl împinse la o parte pe cîrmaci. Rămase acolo nemişcat, tăcut, fără să exprime nimic în privirea ochilor căzuţi în fundul capului. Oamenilor le era frică să-l privească şi, cu toate acestea, ochii li se întorceau fără voie spre el. Se mirau că încă mai trăiesc şi n-au murit de frică.

Ca întotdeauna, cîinii fugeau mai repede spre casă. Vaamcio alerga după ei, parcă dus de vînt. Cei din baidară tăceau toţi.

Strîngîndu-şi copilul la piept, Tîgrena îl privea ţintă pe Alitet. Ochii li se întîlniră. Adunîndu-şi tot sufletul, ea îl întrebă, cu glasul cît putu de tare, ca să se arate astfel curajoasă:

— Cine eşti tu? Eşti un *terrak*?

Bărbatul rînji cu răutate, însă în aceeaşi clipă rînjetul i se şterse de pe buzele-i strîmbe. Barba căruntă îi tremură.

— Ce, ai uitat cine sînt ? Credeai că m-am prăpădit?

— Așa spuneau oamenii — răspunse Tîgrena, de data asta cu glasul stins.

— Nu, nu m-am prăpădit ! Sînt aici ! M-am luptat multe zile cu duhurile foametei. S-au arătat neputincioase față de mine... Dați-mi apă !

Vînătorul care stătea lîngă butoiaș umplu repede o cană și i-o întinse cu mîinile tremurătoare.

Alitet își turnă pe gît toată cana deodată.

— Încă una ! ceru, întinzînd din nou mîna.

După ce bău și a doua cană, își pipăi obrazul, apoi spuse :

— Nu era nimic de mîncare împrejur. Numai o focă a nimerit o dată pe sloi ; m-am furișat spre ea, dimpotriva vîntului, am prins-o de înotătoare, însă mi-a scăpat din mîini și a căzut în copcă. Atunci de amărăciune și de furie, am urlat ca lupul. N-am avut altă hrană decît îmbrăcămintea.

Glasul îi hîrîia, vorbele-i zburau pe deasupra baidarei. Pe Tîgrena o cuprinse o frică de moarte și căzu în fundul baidarei, peste copil, leșinată.

Baidara mersese mult, cînd femeia își reveni. Nevăzîndu-și copilul alături, începu să tremure, închipuindu-și că între timp Alitet îl aruncase pe Aivam duhurilor mării. Privi speriată împrejur și, în sfîrșit, îl văzu pe Aivam, care se tîrîse ceva mai într-o parte. Îl cuprinse în brațe și se uită cu ură la Alitet.

Bărbatul stătea la cîrmă, cu aceeași înfățișare înspăimîntătoare. Cum privea tăcut înainte, parcă nici nu era viu. Tîgrena îl cerceta cu mîna la ochi, printre degetele abia desfăcute. Știa că acum Alitet o să vrea să aducă o mare jertfă duhurilor. Își aminti de comandantul rus, bărbos. Un zîmbet abia întrezărit îi lumină fața. Dar îndată gîndurile vechi îi reveniră, cu o durere sîcîitoare în inimă : „Și dacă Alitet are să spună că Aivam trebuie jertfit ? N-a omorît așa și pe copiii primei neveste, Narghinaut ?"

Oamenii știau că numele „Aivam" e luat de la „Alitet" și de la „vaam", care înseamnă „pîrîu mare". Nimeni nu bănuia însă șiretlicul Tîgrenei. Copilul acesta trebuise să se nască din Aie, și se născuse din Vaamcio. De aceea, mamă-sa luase începutul numelui de la Aie, iar sfîrșitul de la Vaamcio: Ai-vam.

Alitet nu-i iubea de loc, nici pe Vaamcio, nici pe Aie. Dacă va ghici ticluiala numelui, cu siguranță că va aduce copilul jertfă duhurilor!

Cătunul Enmakai se ivi în față.

Deodată, Alitet lăsă cîrma și sări în picioare: pe chipul lui trecu un val de teamă. În timp ce privea nedumerit spre așezare, obrazul căzut începu să-i tremure în spasmuri.

Între iarange se vedea o casă înaltă, de scînduri, al cărei acoperiș de tablă lucea la soare. Sticla ferestrelor clipea jucăuș în lumină. Oamenii se uitară tăcuți unii la alții, de parcă s-ar fi întrebat: oare vedeau toți lucrul acesta?

— De unde a ieșit iaranga asta de lemn? întrebă Alitet încet, cercetînd neliniștit casa.

Spaima care se vedea în înfățișarea lui și faptul că în așezare se ivise această iarangă de lemn, îi dădură Tîgrenei un simțămînt nelămurit, de bucurie. Iarăși, fără să știe de ce, își aminti de comandantul rus, bărbos.

— Hei, voi, oameni! strigă Alitet. De ce tăceți?

— Am plecat din așezare acum șase zile și toate erau ca înainte — răspunse Tîgrena, liniștită, dar cu un început de avînt sufletesc. De unde s-a ivit iaranga asta de lemn, nu știe nimeni.

Cîinii alergau în galop spre casă, lăsîndu-l în urmă pe Vaamcio, care îi mîna. În urma baidarei clocotea o dîră spumoasă.

Un tînăr înalt, lat în spate, cu obrazul ciupit de vărsat, în îmbrăcăminte rusească, stătea pe scara casei noi, privind baidara care se apropia. Fuma din pipă și fumul se ridica în aerul curat și străveziu.

Era învățătorul Nikolai Dvorkin.

6

Soarele începuse să se arate din ce în ce mai rar. Mult timp rămînea ascuns în ceaţă, sau după norii albi, umezi. Zilele se scurtaseră mult ; în curînd veni şi iarna. Era sfîrşitul lui septembrie, iar zăpada acoperise de pe acum pămîntul. Activiştii nou-sosiţi la Comitetul revoluţionar nu întîmpinaseră niciodată o iarnă atît de timpurie. Privind vălul alb care acoperea zările, se gîndeau cu tristeţe la locurile lor de naştere. Şi totuşi, marile întinderi şi aspra măreţie a Nordului îţi cucereau sufletul. De altfel, nici Los nu lăsa pe nimeni să se plictisească.

În casa cea nouă, activiştii Comitetului revoluţionar se ocupau în fiecare zi cu învăţatul limbii ciukce. Sediul Comitetului revoluţionar părea o Facultate de etnografie, al cărei decan şi profesor era Los.

La data aceasta, pe ţărm se deschiseseră trei şcoli, detaşamentul Crucii Roşii îşi începuse activitatea, iar factoriile sovietice de blănuri făceau negoţ, îndrumînd totodată şi munca populaţiei locale. De asemenea, se însufleţise şi munca sovietelor pe ginţi. De pretutindeni, cînd se iveau ocazii, soseau scrisori pentru Comitetul revoluţionar. Veneau şi preşedinţii sovietelor pe ginţi, după „cuvinte vii".

„Uite cînd începe treaba !" se gîndea Los, cu bucurie, cercetînd scrisorile. Îl interesa îndeosebi aceea a directorului de factorie Rusakov. O puse pe masă, o netezi şi îşi strigă secretarul, care era în camera alăturată :

— Petea, cheamă-l pe Osipov !

În aşteptarea instructorului, Los începu să se plimbe prin biroul său, spaţios şi curat ; privind în juru-i, zîmbi în sine. Pe un perete atîrna harta U.R.S.S. şi o hartă mare a peninsulei Ciukotka, cu toate aşezările, întocmită de el însuşi. Deasupra mesei de scris era portretul lui Lenin, iar pe peretele opus, un mic portret al lui Lev Tolstoi, scos dintr-o carte.

Osipov intră în birou.

— A venit o scrisoare interesantă de la Rusakov — începu Los. E adevărat că situaţia de acolo o cunosc destul de bine şi eu. Fapt este că în cătunul lui s-au format două grupe, de o parte şi de alta a unei rîpe care îl separă în două. Vînătorii care locuiesc într-o parte ţin cu americanii, iar cei care locuiesc în partea cealaltă au simpatii vădite pentru noi. În partea asta, Rusakov a organizat un artel de pescuit şi vînătoare. Acum scrie că dacă le vom da o balenieră cu motor, e cu putinţă să atragă în acest artel şi cealaltă parte a populaţiei, care e cu americanii.

— Bineînţeles, trebuie să le dăm o balenieră! fu părerea lui Osipov.

— Da... Însă lucrul e mai complicat. Grupul acesta are un conducător al său, propriu, care e înrudit cu eschimoşii de pe insulele americane. Un bătrîn zdravăn, cu toate că îi lipseşte un ochi. E cel mai bun vînător. Îl supranumesc „Omul care vede de sus", şi-i plin de ciudăţenii. Are în mîini tot grupul de dincolo de rîpă, unde autoritatea lui e indiscutabilă, şi să-l convingi, nu e uşor... Însă trebuie! Los adăugă, îngîndurat: Ăsta e un sprijin puternic pentru Alitet!

— Am să mă duc acolo, să-i ajut lui Rusakov — spuse Osipov.

— Ca să faci muncă de agitaţie? E o treabă foarte grea. Un an întreg m-am ţinut cu Andrei de agitaţie, şi în timpul ăsta americanii agitau cu mărfurile lor. E adevărat că şi atunci am avut unele izbînzi, dar acum avem toate mijloacele pentru munca de agitaţie. O să ducem cu el lupta la primăvară, înainte de începerea vînătoarei, cînd vom lansa baleniera arte-lului organizat de Rusakov. Acum nu face să-l plictisim pe bătrîn. Putem să-l atragem de partea noastră numai cu ceva concret. Să aşteptăm pînă la primăvară; cam aşa văd eu lucrurile. Iar acum, Vasili Stepanovici, îţi dau un concediu de două luni.

Osipov începu să rîdă:

— Ce fel de concediu?

— Ca să nu te ocupi cu altceva decît cu învăţatul limbii ciukce. Vreau ca peste două luni să poţi vorbi curgător.

— Ce tot spui, Nikita Sergheevici! Nu mai am creierul tînăr. Nu cred s-o birui în două luni.

— Trebuie s-o birui! Trebuie să-ţi iei această sarcină!

— Am să încerc.

— N-avem cînd să facem încercări! Trebuie să izbuteşti.

— Bine! răspunse Osipov, nu prea convins.

Tocmai atunci intră bătrînul Ilici. După ce îi salută în limba lui, Los îi dădu un scaun. Ilici se aşeză, însă îndată părăsi scaunul şi se lăsă pe podele, cu picioarele încrucişate.

— Los — vorbi bătrînul, cu seriozitate — au venit ştiri. Este un vapor la miazănoapte, acolo, departe, lîngă malul înalt. Stă pe loc între gheţuri. Şi nu face fum. S-a oprit de tot, pentru toată iarna.

— Un vapor? întrebă Los, mirat la culme şi întrucîtva descumpănit.

Simţindu-se răspunzător de iernarea acestui vapor care nu putea fi decît „Soviet", Los căzu pe gînduri. Ştirea că vaporul apucase să ierneze aici îl uimea. Îşi scoase luleaua şi începu să fumeze grăbit.

Apoi, ca şi cum i-ar fi fost teamă să întrebe de vapor, trase adînc fumul în piept şi, adresîndu-se bătrînului, îl întrebă cu totul altceva:

— Ce mai ştii afară de asta?

— Nu mai sînt alte ştiri.

— De învăţătorul pe care l-a dus cu baidara fiul tău, Ermen, n-ai auzit nimic?

— Nu. Despre el n-a venit nici un fel de zvon.

— Dar despre miliţian?

— Alte ştiri nu sînt.

Chipul lui Los se întunecă.

— O veste neplăcută! zise, adresîndu-se lui Osipov.

— Dar ce s-a întîmplat? întrebă acesta.

— „Soviet" a fost prins de gheţuri. Acum e scos din circulaţie pentru zece luni încheiate. Oftă. E un mare ghinion! Toată flota comercială sovietică din Extremul Orient numără în total douăsprezece vapoare! Şi uite, eu, împuternicitul Comitetului revoluţionar, am împins pe unul din ele între gheţuri,

numai ca să ducă o mică şcoală în aşezarea Enmakai. Apoi întrebă, îngîndurat: Oare am procedat cum se cuvenea?

— E greu de răspuns, Nikita Sergheevici!

— Nu, nu e greu! Am procedat bine. Bolşevicii nu pot să rezolve astfel de probleme negustoreşte. În asta constă esenţa politicii noastre naţionale... Ei bine, Ilici, îţi mulţumesc pentru ştiri! Vino să-mi spui ce mai auzi. Uite, ia tutun pentru drum!

Şi totuşi, cînd îşi amintea de vapor, Los nu se simţea tocmai bine. Mai păstra îndoiala în suflet, dacă procedase bine sau nu. Îl sîcîia şi tăcerea postului de radiotelegrafie. Îşi aruncă haina pe spate şi se duse la radiotelegrafist.

Zărind un zîmbet de vinovăţie pe chipul lui Molodţov, ghici că postul tot nu funcţionează încă.

— Degeaba mai porţi un nume atît de frumos![1] îi spuse enervat, fără să se poată stăpîni.

— Tare-s necăjit, Nikita Sergheevici! răspunse Molodţov. Mă doare sufletul. Îmi vine să-mi pun laţul de gît! N-o nimeresc cu nici un chip!

Şi i se iviră lacrimi în ochi.

— Dar cum de ai ajuns tu aici, dragul meu? Nu vezi că mă ţii fără legătură? Asta-i o crimă! Ai mai lucrat la aşa ceva, sau nu?

Molodţov tăcea, cu capul în jos. Înţelegea situaţia, însă cu cît se străduia mai mult, cu atît se încurca mai rău în aparatura postului, nouă pentru el. Încercă să se dezvinovăţească.

— La Petropavlovsk am lucrat bine, şi pe recepţie şi pe emisie. De aceea m-au şi trimis aici. Uite însă că m-am dovedit slab în radiotehnică!

— Cine a fost idiotul care te-a trimis încoa'? Că doar aici nu poţi să te duci după ajutor, la neneavecinul! Acum o să stăm ca popîndăii în vizuină. Măi băiete, spune-mi cinstit: ai să poţi pune postul în funcţiune, ori nu?

---

[1] Molodeţ, în rusă — destoinic, brav. (n.t.)

— Nu știu, Nikita Sergheevici.

Los dădu din mîini și ieși tăcut.

„Mai bine n-am mai fi avut postul ăsta! se gîndi. Cel puțin am fi fost liniștiți!"

7

Păsările călătoare părăsiseră pămîntul Ciukotkăi; acum mai plecau spre sud doar stoluri întîrziate. De-a lungul întregului țărm se strînseseră îngrămădiri de ghețuri, care se întindeau departe, pînă dincolo de orizont. Iarna, stăpîna acestor ținuturi, sosise. Era o dimineață liniștită. Numai undeva urla un cîine.

Și deodată, în decorul acesta, alb ca neaua, al pămîntului, al văzduhului și al mării, între ghețuri se ivi pe neașteptate o coloană de fum, despicînd cu o țîșnitură lungă cupola cerului. Întreaga suflare a cătunului se puse în mișcare; oamenii porniră în goană spre țărm.

Los luă o lunetă lungă și se urcă pe acoperișul casei. Îndreptînd ocheanul spre coloana de fum, văzu un vapor; se vedea limpede cum se lupta cu ghețurile, croindu-și drum spre un colț de mare liberă. Uneori se trăgea înapoi și, luîndu-și viteză, se repezea în gheață, urcîndu-se cu corpul deasupra ei, apăsînd-o și împrăștiind-o în lături. Sau își înfigea cîngile uriașe în sloiuri, dîndu-le la o parte din drum. Însă gheața se strîngea repede la loc.

Mulțimea se adunase în jurul sediului Comitetului revoluționar, de unde se uitau toți cu multă curiozitate spre ghețuri.

— Un spărgător de gheață! strigă deodată Los, de pe acoperiș.

Dar iată că spărgătorul de gheață izbuti să iasă în fîșia de apă liberă și porni repede spre mal, apropiindu-se de așezare.

Los putu acum să-i descifreze numele.

— „Krasnîi Okteabr“ [1]! strigă. Ăsta e fostul spărgător de gheață „Nadiojnîi“ [2]!

„Krasnîi Okteabr“ fluieră prelung; ecoul răsună în munți.

Los coborî grăbit de pe acoperiș, înhămă cîinii și, însoțit de Ermen, porni în goană spre vapor. Sania gonea printre crestele de gheață, aci dispărînd, aci ivindu-se iar.

...Departe de țărmurile Ciukotkăi, pierdută în Oceanul Înghețat, insula Vranghel, descoperită de navigatori ruși, atrăsese asupra ei luarea-aminte a unui aventurier englez, un oarecare Wells, care debarcase aici cu oamenii săi. Folosindu-se de situația creată în Extremul Orient, englezii o ocupaseră, în pofida tuturor prevederilor dreptului internațional.

Expediția hidrologului Davîdov alungase pe profitori de pe insulă, îndeplinind însărcinarea guvernului și ridicase pe insulă steagul sovietic.

Acum, „Krasnîi Okteabr“ se înapoia de la insula Vranghel. În luptă cu ghețurile, își consumase toate rezervele de cărbuni. Toate garniturile de lemn ale vasului, precum și parîmele de Manila, ca și făina, zahărul, împreună cu tot ce putea să ardă se duseseră la încălzitul căldărilor. Echipajul se afla într-o situație nespus de grea.

Cînd Los ajunse la vapor, omul de gardă îl conduse numaidecît la șeful expediției.

Acesta îl întîmpină tăcut. Era profesorul Davîdov, unul dintre cei mai mari hidrologi. După ce se salută cu noul venit, îi prezentă sec pe comisarul expediției, Domnikov. Pe fețele amîndurora se putea citi o grijă fără margini. Acești doi oameni țineau în mîinile lor soarta echipajului, compus din o sută douăzeci de marinari militari. Îi explicară pe scurt lui Los rostul expediției și-i arătară situația grea în care se aflau.

Los se așeză pe fotoliul de metal și spuse:

---

[1] „Octombrie Roșu“. (n.t.)

[2] „Nădejdea“. (n.t.)

— Da, nu e rău să vînezi vulpi albe pe insula Vrangel. Vînătorii localnici spun că multe vulpi albe trec acolo pe gheață.

— Este posibil că pe mister Wells, care conducea grupa vînătorilor eschimoși, să nu-l fi interesat numai vulpile albe... Însă l-am băgat în călduri! spuse comisarul rîzînd. Cînd ne apropiam de insulă, ne-a ieșit în întîmpinare cu o barcă, dar văzînd steagul roșu la prora noastră, a luat-o înapoi. A trebuit să-l oprim cu două lovituri de tun. Era foarte important să punem mîna pe jurnalul lui.

Șeful expediției adăugă zîmbind:

— Cînd l-am săltat pe punte, tremura ca prins de friguri. Credea că bolșevicii au să scoată și sufletul din el. Acum însă s-a liniștit. Ba chiar e vesel și nu mai contenește să laude votca.

— Am să ți-l arăt! se adresă comisarul lui Los.

— Nu mă interesează. Mi-e de ajuns cîți vînători de ăștia am văzut la mine pe țărm... Îi evacuez și eu de aici. Spuneți-mi, mai bine, unde a înțepenit „Soviet"? Aveți legătură cu el?

— Ehei! „Soviet" se și apropie de Vladivostok!

— Cum? făcu Los, uimit. Și aici s-a zvonit că iernează la capul Severnîi.

— Eram noi! Ne oprisem acolo pentru iernat. Stinsesem căldările și stăteam. Însă mai tîrziu am descoperit de pe gabie[1] o copcă și am hotărît să riscăm o ieșire — îl lămuri comisarul.

— Însă acum ne găsim într-o situație catastrofală — adăugă comandantul expediției. Am adunat cu mătura ultima fărîmă de cărbune. După cum vezi, a rămas numai lada de fier!... Și, oftînd, urmă: N-am putut să ajungem pînă la baza Providenie, să luăm cărbuni. Și doar nu ne-ar mai fi trebuit mulți. Acum nu ne rămîne decît să ne lăsăm în derivă[2]. Dar nu avem provizii pentru iarnă. Ne aflăm în fața unei

---

[1] Post de observație pe catarg. (n.t.)

[2] Deplasarea involuntară a unui vas, datorită vîntului sau curenților marini. Îngrămădirile de ghețuri derivă și ele, datorită aceleași cauze, ducînd totodată și vasele care au apucat să fie blocate de sloiuri. (n.t.)

perspective groaznice: să coborîm pe uscat şi să părăsim vasul. Un echipaj de o sută douăzeci de oameni!

În timp ce-l asculta cu atenţie, Los se gîndea: „Am aici o sută cincizeci de tone de cărbune. Să li-l dau lor? Nu, nu se poate! Dacă dau cărbunii, o să fim siliţi să reducem activitatea noastră. Dar oare n-am petrecut cu Andrei o iarnă fără cărbuni, văzîndu-ne totuşi de lucru? Am putea să închidem casa cea nouă şi să ne mutăm în iarange..."

Comisarul Domnikov reluă:

— Nu ne-a mai rămas pe bord nimic care ar putea fi ars; cu toate astea, nu putem părăsi vaporul.

Los începu să gîfîie. Descheindu-şi gulerul vestonului militar, spuse:

— Trebuie să vă ajutăm!

— În ce fel? întrebă nedumerit comandantul expediţiei.

— Am o sută cincizeci de tone...

— Cărbune?! exclamară împreună ceilalţi doi.

— Da, cărbune!

— Vardia[1], cheamă repede aici pe şeful mecanic! strigă Davîdov bucuros. Şi, adresîndu-se lui Los, îl întrebă: Cărbunii aceştia îi aveţi însă pentru încălzit, nu? Cum o să treceţi iarna fără ei?

— Nu vă neliniştiţi pentru noi, tovarăşe comandant! O s-o trecem! răspunse Los, hotărît.

Şeful mecanic intră.

— Cîţi cărbuni ne-ar trebui pînă la bază? îl întrebă comandantul.

După ce calculă în minte, mecanicul răspunse, melancolic:

— Vreo două sute de tone!

— Avem o sută de tone! spuse hidrologul Davîdov.

Los interveni repede:

— Dar de ce? Am o sută cincizeci!

— Nu! Nu! se împotrivi hotărît Davîdov, ridicînd mîna. Voi cu ce-o să vă fierbeţi hrişca?

Şi, întorcîndu-se spre mecanic, urmă:

— Asta e, tovarăşe şef-mecanic! O sută de tone!

---

[1] Vardie — omul de pază la vapor. (n.t.)

— O s-o scoatem în vreun fel la capăt! răspunse mecanicul, de data asta înveselit.

Vestea cea bună făcu într-o clipă ocolul vaporului. Îndată răsunară sunete de armonică. Un marinar juca pe punte gopak [1].

— Cum te numeşti? îl întrebă Davîdov pe Los.

— Nikita Sergheevici.

— Cum să-ţi mulţumesc, Nikita Sergheevici?

— Nu aveţi pentru ce-mi mulţumi, tovarăşe comandant. Adică, avem şi noi un necaz. Postul nostru de radiotelegrafie nu funcţionează. Poate o să ne ajutaţi să-l aranjăm. Flăcăul meu care se ocupă de asta n-a prea izbutit.

Davîdov îl chemă pe secund, căruia îi porunci:

— Tovarăşe secund, organizează munca pentru încărcarea buncărului [2]. Pe radiotelegrafişti să-i scuteşti. Trimite numaidecît pe ţărm întregul schimb. Trebuie pus la punct postul de radiotelegrafie de pe uscat. Avem saci pentru căratul cărbunilor?

— Avem.

— De ce să-i căraţi dumneavoastră? interveni Los. Cu siguranţă că noi o să vi-i aducem mai repede, cu săniile trase de cîini. Plec numaidecît pe ţărm şi o să cer toate săniile din aşezările apropiate. O să facem treaba repede!

— Perfect! Nici nu ne este îngăduit s-o tărăgănim. Situaţia gheţurilor se schimbă de la oră la oră.

Se lăsa noaptea. Reflectorul vaporului se aprinse, luminînd gheţurile pe care mergeau în grupuri marinarii, îndreptîndu-se spre uscat. Nu apucaseră să ajungă la ţărm, că săniile şi erau înhămate, aşteptînd lîngă depozitul de cărbuni.

Marinarii se apucară de lucru, umplînd repede sacii pe care apoi kaiurii îi legau pe sănii. Spre miezul nopţii sosiră încă alte zece sănii, aduse de Los din aşezările vecine. Toată noaptea, la lumina reflectoarelor, săniile alergară fără întrerupere între uscat şi vapor.

---

[1] Gopak — dans popular rusesc. (n.t.)

[2] Buncăr — compartiment în care se depozitează combustibilul, în apropierea căldărilor. (n.t.)

Cu ultima sanie, Los veni pe bord, obosit după o întreagă zi de încordare și o noapte nedormită.

Pe coșul spărgătorului de gheață începuse să iasă fum, un fum negru și des. Corpul vasului trepida, fiindcă toate căldările se aflau sub presiune. „Krasnîi Okteabr" era gata de plecare. Fluierul lui de rămas bun sună răgușit, făcînd să vuiască prelung sloiurile de pe nesfîrșitele cîmpii de gheață.

În timp ce își lua rămas bun de la Los, Davîdov îi spuse, ținîndu-i mîna într-a sa:

— Nikita Sergheevici, ai salvat vaporul și, poate că, întregul echipaj. În numele tuturor, îți mulțumesc din toată inima.

Los zîmbea stingherit. Apoi coborî pe gheață, iar „Krasnîi Okteabr" se urni dintre sloiuri și porni spre marea liberă.

Pe bord, marinarii își fluturau beretele după sania lui Los, care din cînd în cînd apărea printre sloiuri. Și mult timp, cît încă nu se lăsase ceață, marinarul din gabie continuă să-și fluture șapca.

8

Los se trezi tîrziu. Ridică plapuma numai puțin, cît să poată vedea și, zîmbind, se apucă să-l urmărească pe Nalek, omul de serviciu. Nalek-șchiopul umbla șontîc-șontîc prin cameră, căutînd să calce neauzit, ca să nu-l trezească pe comandant. Își prețuia tare mult însărcinările. Pentru vînătoare nu era bun și, deodată, aici ajunsese aproape un bogătaș. Cu rublele de hîrtie pe care le primea pentru serviciul său, putea să cumpere de la factorie tot ce îi trebuie omului, de parcă ar fi fost un adevărat vînător.

Cineva ciocăni la ușă. Nalek se repezi, întredeschise ușa și începu să facă mutește semne din mîini, arătîndu-i celui de afară că Los doarme.

— Cine e? întrebă Los.

— Învăţătorul — răspunse Nalek, în şoaptă.

Los se ridică.

— Intră, intră, Skornikov! Ei, cum merge treaba pe ogorul învăţăturii?

— Bine, Nikita Sergheevici! Şcoala merge în plin. Mă gîndesc să începem cu lichidarea analfabetismului. Doritorii au şi început să se arate — spuse învăţătorul, aşezîndu-se pe pervazul ferestrei.

Şi întrebă:

— Dumneata ce părere ai despre asta?

— Bună! Ideea e minunată! Principalul, Skorikov, este ca şcoala ta să fie model. Un centru al districtului! spuse Los şi îi făcu cu ochiul.

— Nikita Sergheevici, sînt gata să muncesc ziua şi noaptea.

— Bun!

— Bun, dar nu prea, Nikita Sergheevici. Începe să iasă scandal din pricina cărbunilor.

— Ce scandal? întrebă Los, nemulţumit, în timp ce-şi pieptăna părul.

— Azi dimineaţă, la cantină, au început să trăncănească: „Los s-a obişnuit să trăiască în ger. Lui ce-i pasă?!" Acum secretarul Petea şi responsabilul financiar hotărăsc chestiunea cărbunilor, după capul lor.

— Nu ei au dreptul să hotărască asta! spuse Los, aspru.

— Le e teamă că ai să dai şcolii toţi cărbunii care au rămas.

Los zîmbi:

— Ei, uite că în privinţa asta au gîndit bine! Skorikov, nu fi neliniştit! Ce-o fi, ce n-o fi, şcoala o să aibă cărbuni. Asta ţi-o garantez!

— Am vrut şi eu să le luminez creierii, dar de unde?! Au pornit o larmă, să înnebuneşti, nu alta! Pînă şi Nilovna, bucătăreasa, a început să-i judece.

Nilovna, o femeie în vîrstă, lucrase pe „Soviet" la spălatul vaselor. Însă, după cererea lui Los, căpitanul o transferase pe ţărm. Aici, la Comitetul revoluţionar, devenise bucătar-şef şi gătea mîncăruri minunate, din carne de ren şi din vînat. Femeia asta dibace izbutea

să facă tot: şi să gătească, şi să pună masa, şi să servească mîncarea.

La prînz, cînd toată lumea se aşezase la masă, Los spuse:

— Nilovna, nu servi încă! Deocamdată stai jos! Şi adresîndu-se celorlalţi, urmă: Tovarăşi, începem s-o ducem prost!

— Oare nu vă place cum gătesc? întrebă bucătăreasa, speriată.

— Nu, Nilovna. Găteşti foarte bine! Despre altceva e vorba: printre noi s-au ivit unii care se văicăresc. Mi s-a adus la cunoştinţă că vreo cîţiva membri izolaţi ai colectivului nostru au început să bîrfească. Le e mai mult de pielea lor, şi sînt nemulţumiţi că am dat cărbunii. Am să vorbesc pe faţă: intriga asta a pornit-o responsabilul financiar Prîgunov. Los îl arătă cu degetul pe vinovat. Asemenea purtare nu e demnă de un om sovietic. Ruşine, tovarăşe Prîgunov! Pînă şi bătrînul Ilici mi-a spus: „Ai făcut bine, Los! Ai împărţit cărbunele cum l-ar fi împărţit un adevărat vînător!" Apoi, făcîndu-se roşu, strigă spre Prîgunov: Iar tu spune-mi ce fel de vorbe sînt astea? Ţi-e frică să nu îngheţi? Ce, ai sînge de peşte?

Îşi trase răsuflarea, după care adăugă liniştit:

— Nu-ţi fie teamă! N-ai să îngheţi! Dacă au să se termine cărbunii, n-avem decît să punem lacătul aici şi să ne mutăm cu toţii prin iarange. Asta nu va putea fi decît de folos şi pentru populaţie, şi pentru noi. Am terminat! Şi ca nu cumva să reînceapă aceeaşi discuţie, ţineţi minte că avem de făcut lucruri mult mai importante! Nilovna, serveşte masa!

În încăpere se făcuse linişte. Se auzeau numai paşii Nilovnei, care se ducea spre bucătărie. Cineva ceru cuvîntul.

— Nici un cuvînt, nici un fel de comentarii! Totul e limpede, totul e încheiat! spuse energic Los. Mă nelinişteste mai mult soarta miliţianului şi a învăţătorului Dvorkin, decît toată bîrfeala asta deşartă de care n-are nimeni nevoie. N-avem nici o veste de la ei. Am hotărît să plec în partea de nord a litoralului. Dar nici despre geolog nu ştim nimic. Probabil că am

să plec chiar astăzi. Iar voi căutați să veniți cît mai mult în contact cu poporul. Asta o să vă ajute să-i înțelegeți sufletul și să vă deprindeți mai repede cu limba. Iar sufletul acestui popor e bun!... Cînd am să mă întorc, peste o lună și jumătate-două, am să vă detașez pe toți prin așezări. Spre primăvară o să ținem prima conferință. Vom pune două probleme: prima, politica națională a Puterii Sovietice și activitatea sovietelor pe ginți; a doua, vînătoarea marină. Cugetați asupra lor. Dacă am să întîrzii cumva, tu, Osipov, o să trebuie să te duci la Loren. Trebuie să vezi cum face Johov negoț acolo. Să întăreștí prin toate mijloacele situația lui Iarak, ca șef al depozitului de blănuri. În scrisorile pe care mi le-a trimis, Johov încearcă să arunce bănuieli asupra lui; vrea să-l sape. Mare afacerist birocratul ăsta! Dincolo de nasul lui nu vede nici pe dracu'! Dacă școala, Crucea Roșie au vreo nevoie, ajută-le. Vezi dacă Mary lucrează ca soră de caritate. Și, ceea ce e deosebit de important, trebuie să izbutești neapărat ca ea să nască nu la șaman, ci la Crucea Roșie. Ai înțeles? Vorbește cu medicii și cu Iarak. Îți încredințez asta ca pe un obiectiv de luptă.

— Nikita Sergheevici — spuse, cu un zîmbet, secretarul Comitetului revoluționar — e ceva suspect la mijloc, prea îi porți de grijă!

— Ce?! izbucni Los, aprins de mînie. Însă îndată se stăpîni și urmă liniștit: S-ar cuveni ca secretarul Comitetului revoluționar să fie ceva mai deștept. După cum au luat-o gîndurile tale, pot să înceapă bîrfelile... Așadar, Osipov, asta e o chestiune foarte importantă. Nu e ușor să smulgi de la șaman o femeie care așteaptă să nască. Doctorul îmi scrie că oamenii nu vin la spital. Mary trebuie să facă începutul. Să-i spui: a poruncit Los.

Nilovna aduse oala cu supă și începu să servească, îndemînatică.

— Nu vreau supă, Nilovna — spuse Los. Dă-mi felul doi.

— Ei, și dumneata, Nikita Sergheevici! Ia gust-o! O supă ca asta n-ai putut să mănînci în nici un

restaurant din Vladivostok. Ştii ce ren gras s-a nimerit?

— Să gust oare? întrebă Los, zîmbind.

— Negreşit! Negreşit! Altfel nici nu mai vreau să lucrez.

— Ei, dacă ameninţi cu măsuri aşa de aspre, atunci bine! Şi Los trebui să mănînce supa.

După masă porni spre vechiul sediu al Comitetului revoluţionar, unde era instalat postul de radiotelegrafie. Zăpada scîrţîia sub picioare şi gerul îl pişca plăcut de obraz. Los respira adînc.

Urcă scara în fugă şi, deschizînd uşa cu zgomot, întrebă voios:

— Cum merg treburile, Iliuşa?

Molodţov îşi scoase casca de la urechi.

— Tocmai acum a primit Petropavlovskul telegramele noastre pentru Comitetul revoluţionar gubernial — răspunse el, cu obrazul luminos. Acum caut să recepţionez semnalul Kolîmei, pentru orice eventualitate.

— Bine, Iliuşa! Am să-ţi dau premiu o blană de urs. Vrei?

— Dar pentru ce, Nikita Sergheevici? întrebă sfios Molodţov. Încă n-am apucat să fac nimic.

— Ai să faci de acum înainte, Iliuşa.

— Da, desigur! Am să-mi dau silinţa. Numai că, la ce-mi trebuie mie blană de urs? Poate că statul are mai multă nevoie de ea.

— Tu ai dreptate, Iliuşa. Însă eu ţin să te premiez.

Molodţov se topi tot într-un zîmbet.

— Ştii cu ce am să te premiez?... Cu zece tone de cărbune!

— Uite, asta e bine! Vezi, auzisem că acolo, la dumneavoastră, s-au împărţit cărbunii şi, după plan, partea mea era o tonă şi un sfert. Şi doar aici la mine e aparatură! Trebuie întreţinută în condiţii normale!

— Ai să primeşti zece tone!

— Iacă, pentru asta îţi mulţumesc, Nikita Sergheevici!

— Cere Comitetul revoluționar gubernial, din partea mea, și vezi dacă nu știu cumva unde e acum Jukov.

Spre seară, singur, neînsoțit de kaiur, Los porni spre partea de nord a țărmului.

9

Îndată ce „Soviet" părăsise așezarea Enmakai, Dvorkin se apucase să învețe cu temei vocabularul din caietele lui Los. Pronunța cu voce tare, în sala pustie a școlii, cuvintele ciukce, apoi le transcria în caietul său și, după aceea, se ducea prin iarange, ca să se controleze și să mai însemneze cîte un cuvînt nou.

O dată însă, intrînd într-o iarangă, nu putu scoate de la oameni nici o vorbă. Nimeni, nici chiar copiii, nu voiau să-i vorbească. El nu știa că șamanul Koraughe speriase oamenii, oprindu-i să stea de vorbă cu rușii care se așezaseră în cătunul lor și locuiau într-o iarangă de lemn. De la iaranga asta se putea trage o mare nenorocire : puteau să moară toți copiii.

Învățătorul întrebă atunci de Vaamcio, de Tîgrena, despre care îi vorbise Andrei Jukov, dar nu putu să afle nimic nici despre aceștia.

Astfel, Dvorkin se pomeni în cea mai deplină singurătate. Omul acesta, de o înălțime uriașă, se simți intimidat. Îi părea tare rău că oamenii pentru care venise pe meleaguri atît de îndepărtate și pentru care năzuia să facă ceva bun acum se încăpățînau să nu-i vorbească.

Se plimba singur pe coridorul școlii, de la un cap pînă la altul. Cînd ieșea la țărmul mării, unde erau o mulțime de copii, aceștia se risipeau într-o clipă pe la iarangele lor.

„Ce-i de făcut?" se întreba învățătorul, fără să găsească vreun răspuns.

Însă, afară de asta, avea alt necaz, mai mare. Din cauza situației neprielnice a gheților, vaporul „Soviet" trebuise să ridice ancora pe neașteptate, înainte de a fi descărcat cărbunii. Casa era bună, cu trei rînduri de geamuri, dar n-avea cu ce să fie încălzită. Cum să locuiești iarna în ea?

În sinea lui, învățătorul socoti că, mai curînd sau mai tîrziu, oamenii au să înceapă să vorbească; doar nu puteau prelungi la nesfîrșit tăcerea aceasta greoaie! Între timp începu să-și dea seama singur că toate neajunsurile se datorau, fără îndoială, înrîuririi șamanului.

Și chiar cînd copiii ar fi sfîrșit prin a veni la școală, cum să-i ții într-o clasă neîncălzită?!

Odată, Dvorkin stătea la fereastră, privind cu tristețe marea. Fuma din pipă și încerca să se distreze, dînd drumul la șuvițe de fum care se prefăceau în rotocoale.

Își aminti de venirea lui în Ciukotka, își aminti ce vesel fusese pe vapor, cum începuseră să construiască noul sediu al Comitetului revoluționar și cît de prietenește fuseseră întîmpinați rușii de către localnici. Aici însă, parcă trăiau cu totul alți oameni. „Bine spunea Los! Locul ăsta e greu!"

Văzînd o baidară apropiindu-se, ieși pe treptele din fața casei.

Șamanul Koraughe se ducea grăbit în întîmpinarea bărcii. Mergea repede, țopăind, de parcă s-ar fi temut ca să nu i-o ia înainte învățătorul. Însă Dvorkin rămase pe treptele școlii. Baidara sosi la mal și șamanul se pierdu în mulțimea care o înconjură.

Se întîmplă uneori ca omul, aflîndu-se într-o împrejurare primejdioasă, să găsească în ființa sa puteri pentru a lupta îndelung apărîndu-și viața, ca apoi, odată primejdia trecută, puterile să-l părăsească și el să devină cu totul neputincios. Așa se întîmplă și

cu Alitet: îndată ce coborî pe țărm, se prăbuși la pămînt.

Dvorkin văzu cum duceau de subsuori un om bolnav, în îmbrăcăminte zdrențuită, și ale cărui picioare abia se mai puteau mișca.

„Cine-o fi?" se întrebă învățătorul.

Mulțimea ocoli școala, pe departe. Nimeni nu privi într-acolo, afară de o femeie care se uită prietenoasă la omul străin, dîndu-i din cap. Era Tîgrena.

După iaranga la care merseră oamenii, învățătorul înțelese că bolnavul era chiar Alitet.

A doua zi, Vaamcio intră sfios și zăpăcit la învățător.

Venirea lui îl bucură tare mult pe Dvorkin. Era primul om care trecea pragul școlii. Îi făcu loc cu multă grijă la masă, să bea ceai.

— Tu ești Vaamcio? îl întrebă învățătorul amintindu-și descrierea lui Jukov.

Vînătorul încuviință din cap.

Învățătorul îi vorbea cu foarte multă greutate. La convorbire luau parte toate degetele, mimica obrazului, gesturile cele mai greu de închipuit. Și ce e ciudat, e că totuși se înțelegeau unul pe celălalt. După multe explicații, și cu mîinile și cu ochii, învățătorul reuși să-l cîștige pe musafir de partea sa. Vaamcio primi să fie președinte în continuare și luă asupra sa hîrtia cea nouă, trimisă de Jukov. Se înțeleseră că, pe copii, Dvorkin avea să-i învețe în iarnaga lui Vaamcio. Acesta, încercînd să imite din gură urletul viscolului, povestea despre iarna care se apropia. Arăta totul cu atîta iscusință, încît Dvorkin îl înțelegea foarte bine. La sfîrșitul „conversației", vînătorul, închipuind prin semne o iarangă, își duse mîna la ureche (așa cum o ține omul cînd doarme), apoi bătu cu degetul în pieptul învățătorului, poftindu-l în felul acesta să se mute peste iarnă în pologul său.

În ziua aceea Dvorkin notă o mulțime de cuvinte noi, și chiar expresii.

Vaamcio se întoarse acasă tîrziu. Înaripat de întîlnirea cu învățătorul rus, se apucă să-i povestească nevestei despre cele ce vorbiseră împreună. Însă Alek tăcea. Ceea ce îl bucura pe bărbat, pe ea o speria. Începu să se roage de el să arunce hîrtia și să nu-l îngăduie pe învățător în iaranga lor.

În timp ce vorbeau astfel, Tîgrena intră în fugă.

— Mi-a fost într-una frică de Alitet — spuse ea, tulburată. A stat tot timpul fără să vorbească; n-a făcut altceva decît să mănînce într-una. Mi se părea că se gîndește ce jertfă să aducă duhurilor. Însă acum toate sînt bune. Nu-mi mai este frică pentru Aivam. Alitet și-a schimbat numele; a început să-și spună Charley. Charley îl cheamă acum. E adevărat că obrazul lui a rămas tot rău. Acum a plecat între stînci. A plecat singur. Poate vrea să se facă șaman. M-am uitat tot timpul la el. Totuși îi e frică de rusul ăsta.

— Tîgrena, pe rus ni l-a trimis Los — spuse Vaamcio. O să ne dea ajutor. Mi-a adus o hîrtie nouă. Iarăși îmi poruncește să fiu președinte.

— Fă-te președinte, Vaamcio! stărui Tîgrena.

Alek se înfurie împotriva ei. Se tîrî într-un colț, cu copilul în brațe, mormăind supărată ceva de neînțeles, în timp ce ochii îi scînteiau de necaz.

Vaamcio o asculta pe Tîgrena și o urmărea cu privirea pe Alek. Se găsea în grea cumpănă; încă o dată, femeile acestea două îl trăgeau fiecare în altă parte.

— Alek — spuse Tîgrena — Koraughe a născocit singur povestea cu ursul brun; am ars degeaba hîrtia pe rug. Ei trăiesc prin înșelăciuni. Nu trebuie să-i crezi; știu foarte bine! Alek, cred că Vaamcio trebuie să rămînă președinte. Poate n-au să mai rîdă de el. Atunci cînd Koraughe se întorcea de la rug, am auzit cum rîdea cu Alitet. Rîdeau de Vaamcio.

— Tîgrena, de ce îi mai spui Alitet? întrebă cu seriozitate Vaamcio. Doar și-a schimbat numele!

— Nu-i nimic! O fac dinadins ca duhurile să afle cum le încurcă el urma. Vaamcio, fă-te președinte!

— Alek, auzi ce spune Tîgrena? Poate are dreptate.

— Eu nu știu! Știi tu!... Numai că eu nu mă mai duc în tundră după rădăcini. Nu vreau să mă sfîșie și pe mine ursul, ca pe tatăl tău! răspunse supărată nevasta.

— Ei, ce să-i faci?! Am să mă duc eu după rădăcini! făcu Vaamcio, nemulțumit.

— Nu, Vaamcio! se amestecă Tîgrena. Nu se cuvine să te duci. Dacă începi să faci treabă de femeie, au să rîdă oamenii. Mai bine am să vă aduc eu rădăcini. Numai să plece Alitet din cătun!

Vaamcio tot asculta, asculta... Și, deodată, se supără: era rușinos ca un vînător să vorbească despre lucruri femeiești. Se ridică și ieși din iarangă, fără să spună un cuvînt. Tîgrena îl ajunse din urmă.

— Stai, Vaamcio! Hai să stăm colea, să nu ne vadă nimeni.

— Plec, Tîgrena. Mă duc la rus. Îl cheamă Dvorkin. A spus să vii și tu. Dar știrile noi le-ai aflat?

— Ce?

— Cînd a venit vaporul care a adus casa asta de lemn, a fost aici și Aie.

— Aie? strigă tulburată Tîgrena. A fost aici? De ce-a venit?

— A plecat cu vaporul pe Pămîntul cel Mare. La ruși. Și Vaamcio adăugă, oftînd: Acum Aie nu mai e!

— L-au dus?... Rușii? întrebă Tîgrena, speriată.

— Da, l-au dus... Cînd a fost aici era trist. Tot timpul a avut o mîhnire pe obraz. Mi-a spus Alek.

Tîgrena îl privea tăcută, cu ochii larg deschiși, cu răsuflarea pripită și grea.

Vaamcio urmă, arătînd spre școală:

— Să mergem la el, Tîgrena. O să aflăm cîte ceva despre pămîntul rusesc.

Tîgrena tăcea mereu. Ochii i se umplură de ură.

— Nu merg la el! spuse apoi. N-am să mă duc niciodată la rusul ăsta! Nu te du nici tu! Or să te ia de aici și pe tine!

10

Fu hotărît ca școala să ia ființă în iaranga lui Vaamcio, deoarece copiii nu voiau să meargă în casa de lemn, unde s-ar fi putut învăța, pînă la venirea iernii. Însă nu veniră nici la Vaamcio: nu îi lăsau părinții.

Atunci Dvorkin plecă la vînătoare de morse, cu baidara lui Vaamcio, luîndu-le cu el pe femeile văduve.

Învățătorul era un om vînjos; zile întregi trăgea la vîsle, fără să obosească. Femeile începură să se deprindă cu el, ba chiar să facă și glume. Nu mai rîseseră de mult, poate dinainte de a fi aflat că li se înecaseră bărbații. Socotiră că rusul acesta venise anume să le ajute lor la vînătoare. De aceea venise. Pe deasupra, era și țintaș bun; un adevărat vînător!

Se întîmplă ca o săptămînă întreagă vînătoarea să meargă în plin. Baidara aducea morse în fiecare zi. Și cînd este carne în gospodărie, burta nu se arată dușmănoasă cu omul. Atunci se face și inima veselă. Acum se strînsese hrană pentru multă vreme, dar învățătorul le tot chema pe femei la vînătoare.

Uakat, văduva lui Tumatughe, fostul argat al lui Alitet, nu avusese niciodată atîta carne, cu toate că omul ei fusese cel mai bun vînător de pe baleniera lui Alitet. Acum era fericită. Căci, deși Tumatughe se înecase, ea avea demîncare pentru toată iarna. Dar, de mirare era că rusul dădea femeilor partea sa de carne, neoprindu-și nici o bucată. Cînd descărcau baidarele, el căra pe țărm cele mai grele hălci de morsă. Toată îmbrăcămintea i se murdărise de sîngele animalelor. Femeile îi cusură la repezeală o haină de ploaie, din mațe de morsă și, cînd Nikolai Dvorkin se gătì cu ea, se tăvăliră de rîs.

Pînă și Alek, care îl privea cam chiorîș, începuse să se deprindă cu el.

Tot mergînd la vînătoare, Dvorkin învățase anatomia morsei, și acum putea să spintece singur animalul,

fără greşeală. Însă cu nici un chip nu putuse învăţa să ascută cuţitul pe bolovan, ceea ce le făcea pe femei să rîdă. Se grăbeau care mai de care să i-l ascută şi se uitau la el înveselite. Semăna într-adevăr a om! Mai prindea chiar şi cîte o femeie în braţe, rîzînd şi jucîndu-se cu ea, ca un bun şi adevărat flăcău.

— Dar să vedeţi că la anul au să ne trimită de la Comitetul revoluţionar o balenieră cu motor! Atunci o să fie vînătoare!... le spunea, în timp ce spinteca morsa, cu îndemînare.

Pe nebăgate de seamă, luase naştere un adevărat artel de vînătoare. Şi deodată văzură toţi că învăţătorul nu era de loc un om rău.

În artel era întotdeauna multă veselie. Cu cîtă bucurie s-ar fi dus şi Tîgrena acolo! Însă nu se ducea, fiindcă printre ele era rusul cu ochi luminoşi cum e cerul pe timp frumos. Ruşi la fel ca el îl duseseră pe Aie de aici.

Alitet îşi lua nevestele în baidară, la vînătoare, adunînd de asemenea şi el hrană. Altfel te pomeneşti c-ar fi putut ajunge să ceară, în toiul iernii, o bucată de carne şi grăsime de la femeile din artel!

Pentru el viaţa se răsturnase pe neaşteptate şi vina o purta numai rusul din iaranga de lemn, aşa cum spunea şamanul Koraughe.

Dar iată că sosi iarna, gheţurile veniră spre ţărm şi cu asta vînătoarea de morse se sfîrşi.

Învăţătorul adună femeile în sala neîncălzită a şcolii şi le vorbi despre lecţiile care trebuiau făcute cu copiii. Femeilor le venea greu să i se împotrivească; doar cu ajutorul lui adunaseră carne pe un an întreg. Ele hotărîră să trimită în iaranga lui Vaamcio numai fetiţele. Căci tot se mai temeau de şaman — şi şamanul oprise cu străşnicie să se dea băieţii la şcoală.

Alek se împăcase cu prezenţa învăţătorului. Îşi vedea de gospodărie, fără să-i pese de eleve. E drept că şi acestea erau numai trei. Stăteau întinse pe pîntece şi desenau un fel de cîrlige, petrecînd foarte bine cu acest „joc", nou pentru ele.

Stăpîna iarangei le privea chiorîș, chiorîș îl privea pe învățător, și se gîndea:

„Greu e să-i înțelegi pe ruși! Păi și el e ca un copil, rusul ăsta nemăsurat de mare! Mai bine ar merge pe ghețuri, la vînătoare de foci! În cătun sînt puțini bărbați și el se joacă liniștit cu copiii!"

Pășea peste eleve, pe jumătate goală, numai cu o legătură pe șolduri, văzîndu-și de treburi, ba agățînd ceainicul deasupra sobiței, ba scoțînd o piele de focă, udă, acrită, ca să înceapă s-o răzuiască pe loc. Pe deasupra, îi mai plîngea și copilul foarte des.

Dvorkin ofta din greu, însă își continua lecțiile. În polog aerul era cald și înăbușitor. Trebuia să stea fără cămașă, căci aceasta i se umezea numaidecît. Alek arunca din cînd în cînd cîte o privire la mușchii lui puternici și îi părea rău că forța lor nu folosește la nimic.

În primele zile, lui Dvorkin i se părea că n-are să poată rezista în fața tuturor acestor împrejurări neprielnice, însă n-avea încotro; trebuia să reziste! Și, încetul cu încetul, se obișnui cu toate. Fetițele se interesau atît de mult de îndatoririle lor școlărești, încît în toată așezarea nu se mai vorbea decît despre școală. În curînd veniră elevi noi: încă două fetițe și un băiat.

Alek se mira că puii aceștia de om prinseseră atîta drag de școală. Dar pesemne nu aveau minte destulă...

Într-o seară se ținu în iaranga lui Vaamcio prima ședință a sovietului ginții, în care de curînd fuseseră alese și două femei. Învățătorul le spuse că nu e bine să se arunce cîinii morți lîngă locuințe. În așezare zăceau doi cîini de-ai lui Alitet, cu burțile sfîșiate, și cîinii ceilalți le întindeau mațele.

Sovietul ginții hotărî să nu se mai arunce cîinii morți lîngă iarange și să fie duși mai departe, în tundră.

A doua zi, foarte de dimineață, Vaamcio se duse la Alitet. Își amintea cum odată, de mult, pe cînd trăia bătrînul Vaal, venise aici după o bucată de carne și grăsime. N-ar fi vrut, însă îi fusese milă de mama bătrînă care îngheța în pologul neîncălzit. Își

aminti şi de gazul cu care Alitet îi stropise momeala din capcanele pentru vulpi albe. Îşi aminti cuvintele bătrînului său: „Dacă Alitet a turnat pe momeala noastră grăsime de iluminat, atunci e un om cu totul netrebnic!" Îşi aminti de Cegît, pe care trebuise să-l spintece din porunca şamanului, îşi aminti de toate, de tot răul ce-i făcuse Alitet.

Acum venea stăpîn pe sine, încurajat şi susţinut de învăţător, şi îşi aduna toată hotărîrea ca să-i poată vorbi lui Alitet îndrăzneţ, aşa cum îl învăţase Dvorkin.

Intrînd în polog, nu mai aşteptă salutul obişnuit al stăpînului, ci vorbi el întîi, hotărît, cu vorbele pregătite dinainte:

— Să scoţi din aşezare cîinii morţi! Aşa a hotărît sovietul ginţii!

Felul acesta de a vorbi îl făcu pe Alitet să amuţească. Mult timp se uită la el, zăpăcit, fără să scoată un cuvînt.

— Să iei cîinii chiar azi! repetă Vaamcio, cu asprime. Să nu mai zacă prin cătun!

În sfîrşit, Alitet se săltă puţin, în capul oaselor, pe blană, îşi apucă genunchii goi cu mîinile şi, uitîndu-se ţintă la Vaamcio, îl întrebă încet, aproape în şoaptă, cu glasul batjocoritor:

— Tu din ce loc eşti? Ce, vezi întîia oară cîini morţi în aşezare? Hai? Cum te cheamă pe tine?

— Preşedinte mă cheamă! răspunse Vaamcio, batjocoritor. Şi, desfăcînd hîrtia, adăugă: Uite colea hîrtia. A venit din nou.

— De unde ai căpătat tu curaj să vorbeşti aşa cu mine? Hai?

— L-am avut mereu, numai că era ascuns. Acum iese deasupra, fiindcă tu nu mai ai putere. Tu ne-ai speriat mereu şi te-ai lăudat cu prietenul tău, americanul. Acum el nu mai este. Acum s-au adunat de partea mea prieteni, ruşi. Şi, îndoind degetele unul cîte unul, Vaamcio începu să-i numere: Los, prieten; Andrei, prieten; învăţătorul, prieten; omul care e negustor în factoria rusească, la fel e prieten cu mine. Uite ce de prieteni! Ei au mai multă putere decît Charley Nas-Roşu. Americanul era prieten numai cu

tine, iar aceştia sînt prieteni cu toţi vînătorii. Aşa spune învăţătorul. Dacă ai să-mi ungi iarăşi momeala cu grăsimea de luminat a *tanghiilor*, acum n-am să mai tac! Apoi încheie, poruncitor: Du-te şi ia cîinii morţi!

— Nebunule, vrei să aduci duhurile rele peste aşezare? întrebă Alitet ameninţător. Cîinii au să stea acolo pînă cînd au să putrezească!

— Nu, n-au să stea! Legii noi nu-i pasă de duhuri! spuse Vaamcio şi ieşi întărîtat din polog.

Alitet strigă în urma lui:

— Scuip pe legea voastră! Eu am altă lege!

Tîgrena, care ascultase vorbele lor prin perdeaua de blană, se uită triumfătoare după Vaamcio. Îl vedea prima oară aşa, neobişnuit de curajos.

El ieşi, fără s-o fi văzut, şi se duse întins la învăţător. De acolo plecară împreună spre locul unde erau cîinii morţi. Pe drum, Dvorkin spuse:

— Vaamcio, să-i aruncăm într-o copcă!

— Nu se poate în copcă! Asta ar fi rău: s-ar putea înfuria duhurile rele. Animalele de mare n-ar mai veni la ţărmul nostru. Trebuie să-i ducem în tundră.

Învăţătorul încuviinţă, zîmbind. Apucară cîinii de labele de dindărăt şi îi tîrîră în tundră, departe de ţărm...

Alitet îi urmărea din uşa iarangei, strîngînd pumnii de furie şi de neputinţă. Unghiile, tari ca nişte fanoane de balenă, i se înfigeau în palme.

La şcoală lecţiile mergeau înainte.

Şi iată că odată, în iaranga lui Vaamcio se ivi Alitet. Era beat. Obrajii lui care acum îşi reveniseră, prinzînd carne, erau înroşiţi de gerul tare şi de spirt. Purta o haină uşoară de piele tăbăcită de pus pe dedesubt, dar părea că nu simte frigul de loc. Ochii i se opriră plini de ură asupra învăţătorului.

— De ce ai venit aici? îl întrebă cu răutate. Ţi-ai pus de gînd să ne strici poporul? Poporul nu vrea ca tu să mai stai aici. Du-te la ruşii tăi!

Dvorkin nu înţelese tot şi adresîndu-i-se, spuse:

— Alitet, nu ne împiedica de la treabă!

Alitet se bătu cu pumnii în piept:

— Aici nu-i Alitet! Aici e Charley! Eu sînt Charley!

Învățătorul aruncă o privire în caietul lui Los, apoi strigă:

— *Kanto!*

Ochii lui Alitet luciră ca ai unui animal de pradă. Se repezi și, apucîndu-l pe Dvorkin de picior, îl tîrî afară din iarangă.

— Dă-mi drumul! strigă acesta.

Însă Alitet îl trăgea furios mai departe, scoțîndu-l în drum. Cînd se văzu afară, învățătorul se întinse pe spate și, cu o lovitură zdravănă a piciorului liber, îl pocni peste mîini. Apoi se ridică și, fulgerător, lovi din toate puterile cu pumnul în falca lui Alitet. Alitet sări, aruncîndu-se asupra lui. Dar celălalt sări în lături și, cu încă o lovitură, îl prăvăli în zăpadă.

Odată adversarul doborît, Dvorkin rămase pe loc, roșu la față, privindu-l aspru pe Alitet, așteptîndu-l să se ridice.

Însă acesta stătea întins mai departe în zăpadă și îi zîmbea, arătîndu-și dinții.

— Pînă acum nu m-a doborît nimeni de pe țărmul ăsta — spuse, fără să se ridice.

Învățătorul îl amenință cu pumnul, apoi se duse să-și reia lecția.

A doua zi, în timpul școlii, Goi-Goi, băiatul lui Alitet, intră în iaranga lui Vaamcio, zicînd:

— M-a trimis tata să învăț.

— Foarte bine! răspunse Dvorkin, bucuros. Dezbracă-te!

11

După douăsprezece zile de drum, Los ajunse la golful Kliucevaia. Panta ușoară a țărmului i se păru pustie. Pe coasta dealului se desenau vag numai trei

vîrfuri de iarange, troienite de zăpadă. Dar chiar și aceste puține locuințe erau foarte îndepărtate unele de altele.

Vîntul spulbera valuri de zăpadă, cerul căzuse atît de jos deasupra pămîntului albit, încît părea că apasă greu pe colibele sărăcăcioase. Era ciudat să te gîndești că aici, undeva aproape, sînt oameni vii.

Los opri samia lîngă prima iarangă. Un om cu capul gol se ivi, ca de sub zăpadă, și îl întîmpină, salutîndu-l prietenos.

— Bătrîne — îl întrebă Los — n-ai auzit ceva despre un rus care astă-toamnă trebuia să vină aici, în golful vostru?

— Acel om nu e cumva „kaceak"? întrebă bătrînul.

Pe țărm nu prinsese încă denumirea de „milițian", și oamenii în locul acestui cuvînt spuneau, după deprinderea veche, „kaceak", ceea ce înseamnă cazac.

Bătrînul arătă cu cîrja:

— Uite, i-am făcut noi o iarangă mică.

Milițianul Hohlov dormea, întins dintr-un colț în altul al micului său polog. Lîngă arzător ședea, cosînd, o fată drăgălașă, într-o rochie de stambă înflorată.

— Bună ziua! salută Los, intrînd.

Fata îl privi mirată, apoi, lăsînd cusutul, începu să-l zgîlțîie pe Hohlov. Acesta se întinse, căscă adînc și, deschizînd ochii, sări ca ars. Era îmbrăcat în pantaloni din blană de ren tînăr, iar în sus avea vestonul de milițian, cu petlițe. Se ridică în genunchi și cu o mișcare repede a mîinii, își netezi mustățile.

— Tovarășe împuternicit al Comitetului revoluționar, dați-mi voie să vă raportez...

— Stai, stai! îl opri Los. Și de ce stai în genunchi în fața mea? Ce, eu sînt sfîntul Nicolae, făcătorul de minuni? Și pe deasupra, cu mîna la cozoroc...

— Păi altfel n-am cum, tovarășe împuternicit — răspunse milițianul, fîstîcit. În picioare nu am loc.

— Nici nu trebuie să stai în picioare. Întinde-te și hai să vorbim. Mai întîi: ce-i cu fetișcana asta aici, la tine?

— Nu e fetişcană, tovarăşe împuternicit, ci nevasta mea.

— Cum adică? Te-ai însurat serios?

— Firește, tovarăşe împuternicit! E şi însărcinată... Cum să trăieşti singur aici? Dacă nu eşti obişnuit, te poţi spînzura de urît. Ca să nu mai spun că trebuie gătită şi mîncare, mai trebuie şi să te coasă cineva; doar omul are atîtea nevoi! Pe urmă, în felul ăsta merge mai repede cu învăţatul limbii. Şi oamenii se poartă altfel, parc-ai fi unul de-ai lor. M-au ajutat să-mi strîng cîini pentru sanie. Ăia de la miliţia gubernială cred că un cîine costă aici o jumătate de rublă şi cînd colo, costă cît un cal! Vorbesc adevărat; la noi, în Barnaul, un cal costă mai ieftin. Pe cînd un cîine bun, înaintaş, aici e o avere. Se plăteşte cu cîte cinci vulpi albe! Iar o vulpe albă costă patruzeci de ruble. Acum stai şi fă socoteala. Dar poate că asta o ştii şi dumneata!

— Ei bine! făcu Los. Şi uitîndu-se la tînăra nevastă, întrebă: Cum o cheamă?

— Dînşii îi spun Taiurintina, însă eu i-am dat alt nume: îi spun Tatiana. Hei, Tania, ce te uiţi?! Dă-ne ceai!... Ori poate, tovarăşe împuternicit, mai întîi serveşti supă de ren?

— Douăsprezece zile, cît am fost pe drum, m-am hrănit numai cu ceai. Dă-mi mai bine o supă... Dar cu proviziile cum stai?

— Bine. Am fost la factorie, la Rusakov.

— Cum lucrează Rusakov?

— Lucrează bine, tovarăşe împuternicit. Conduce singur totul: şi negustoria, şi vînătoarea. Trăieşte de parc-ar sta într-un apartament la oraş. Nevasta lui e o femeie de ispravă; a deschis şcoală acolo. Învaţă cinci copii. M-am uitat la ea şi cînd m-am întors, am început s-o învăţ şi eu pe Tatiana mea. Acum, mare învăţător n-oi fi eu! Dar să vezi că am făcut cu ea tot abecedarul...

Pologul era strîmt, însă curat, încălzit şi luminat. Pe jos erau întinse de jur împrejur piei pufoase de ren, ca nişte covoare. Pereţii de blană şi tavanul erau îmbrăcaţi în stambă. Pe unul din pereţii laterali se

vedeau prinse în bolduri fotografii de-ale miliţianului luat în diferite poziţii. Avea chiar şi una din copilărie, unde era cu sabie, pe un cal de lemn...

Afară vuia vîntul, începea viscolul.

Pentru prima oară în tot drumul, Los mîncă omeneşte, cu mare poftă.

— De unde iei tu pîine de asta? îl întrebă pe miliţian.

— Am găsit un mijloc s-o coc într-o oală, deasupra arzătorului. Pun să se coacă pe o parte, pe urmă o întorc şi o las să se coacă şi pe partea cealaltă. Am luat drojdie de bere de la Rusakov. I-am învăţat şi pe cei din aşezare. Acum şi ei mănîncă pîine. Au făină multă, şi încă din cea mai fină. Pentru o vulpe albă primesc cinci puduri[1]. O coc în cratiţă. Dar să vezi: s-au învăţat să facă singuri votcă, din făină. O pun la fermentat, drept serpentină folosesc ţeava Winchester-ului, şi din ţeavă picură, picură. Acum însă i-am oprit; risipesc făina degeaba.

Se întoarse spre nevastă şi-i spuse:

— Tania, dă cafeaua!... Aici am ajuns pătimaş după cafea. Cum mă scol, mă apuc de ea. Avem şi lapte condensat; de toate avem, pe cinste.

— Într-un cuvînt — observă Los — văd că nu te-ai instalat de loc rău!

— Sînt instalat bine, tovarăşe împuternicit. Doar că e puţin cam strîmt. Tare greu m-am obişnuit să stau jos aşa, cu picioarele sub mine. Ei, dar nu se spune că pînă şi pe sălbăticiuni poţi să le înveţi să facă felurite figuri?

— Nu-i nimic, Hohlov; îţi aduc eu aici şi casă. Numai ai grijă să trăieşti bine cu ea, cu Tatiana.

— Păi chiar aşa şi trăim, suflet în suflet.

Zîmbind, miliţianul îşi trase nevasta spre el, cu mîna lui uriaşă.

— Cu contrabanda ce se aude?

— În toamnă a trecut o corabie mică, însă departe de ţărm... Poate vreţi să ne plimbăm puţin, tovarăşe împuternicit?

---

[1] Pud — măsură de greutate egală cu 16 kg. (n.t.)

— Nu, prietene: m-am plimbat destul cu drumul ăsta. Acum nu vreau alta decît să mă întind şi să dorm.

— Atunci, culcaţi-vă; eu mă duc să înnoptez la vecini. Nu încăpem toţi aici.

— Dacă-i aşa, mai bine mă duc eu — se împotrivi Los.

— Ei, asta-i acum, tovarăşe împuternicit! La ei doar nu-i aşa curat.

Los era obişnuit cu multe, însă parcă n-ar fi voit să plece în altă parte.

Hohlov îi vorbi nevestei:

— Tania, du-te tu şi te culcă la bătrîn.

Los nu se trezi nici măcar o dată în tot timpul nopţii. Dimineaţa, cînd deschise ochii, îl văzu pe Hohlov învîrtind la maşina de tocat carne pe care o ţinea între genunchi. Tania cocea piroşti cu carne.

— Uite, aşa trebăluim împreună, tovarăşe împuternicit — spuse vesel miliţianul.

Ochii albaştri ai lui Los rîdeau; chipul i se făcu neobişnuit de blînd.

Hohlov simţea atîta nevoie să vorbească, încît de nerăbdare nu dormise toată noaptea. Acum, în timp ce învîrtea la maşina de tocat, raporta amănunţit despre activitatea sa.

— Ascultă, Hohlov, dar de ce n-ai dat nici un semn de viaţă? Trebuie să-ţi spun că începusem să mă neliniştesc.

— Ei, tovarăşe împuternicit! De ce să te nelinişteşti? Nu ne prăpădim noi!... Dar în ce priveşte raportul, apoi am tot adunat fel de fel de informaţii; mă pregăteam să le scriu amănunţit, ba chiar începusem. Sînt multe încurcături. Uite, de pildă, mi-a povestit Tania că pe-aici, parcă la gura unui rîu, au trăit nişte ruşi. Am pornit să mă lămuresc. Aveam de mers cinci zile. De la gura rîului mai sînt de făcut încă vreo doisprezece kilometri. Merg cu cîinii mei. Viscoleşte. Nici o aşezare omenească. La început m-am cam fîstîcit. În faţa mea o sanie cu cîini, gonind. Se opresc. Cîinii, cît lupii. Mari, puternici. Din sanie se dă jos un om. Un chip de rus se iveşte

dintre blănuri. Începe să vorbească și văd că e femeie. „Unde te duci?" o întreb. „Mă duc să cercetez capcanele", zice. Apoi: „Du-te la gura rîului, acolo e un bordei și îl găsești pe soțul meu, zice. Vin și eu îndată". Strigă la cîini și se pierdu în viscol. Ce fac acum cu încurcătura asta? Pornesc... Caut, caut. Abia găsesc bordeiul. Păi, gîndește-te: de jur împrejur numai alb, și sînt patru părți în care să privești. De văzut, nu se vede nimic. L-am găsit după fum. Bordeiul, băgat tot în zăpadă, numai coșul iese deasupra. Intru. Femeia se și întorsese. O ființă zdravănă! Cît despre soț, un ins tare pirpiriu! Altminteri, curățel, bărbierit, mă rog, și îmbrăcat în haină americănească. Însă după vorbă, văd că e om învățat.

— Ia stai, ia stai, prietene! îl opri Los. Astea nu cumva ți s-au întîmplat în vis?

— Mai bine ascultă, tovarășe împuternicit!... Bordeiul lor e făcut din lemne aruncate de mare pe țărm. În locul ăsta, după cum spunea el, trag curenții marini. Știi, cînd vin apele mari, fluviile iau copacii de pe mal și-i duc în ocean; iar curenții marini îi aruncă aici. Lemnul ăsta se întîmplă să fie tocmai de pe Lena, de pe Kolîna sau de pe Yukonul american. Cîte locuri, atîtea soiuri de copaci. În bordeiul lor, masa, scaunele, totul e făcut din asemenea lemn, adus de ape. Soba e făcută dintr-un butoi de fier de patruzeci de vedre, și ăsta aruncat tot de mare. Am la mal șapte bucăți, stau pline care cu gazolină, care cu benzină, care cu gaz. Localnicii nu le iau; nu le folosesc la nimic... Și cum spuneam, în bordei se îngrijesc ei de mine, mă poftesc să stau jos, mă ospătează... Bărbatul mă întreabă: „Ai venit de mult de pe continent?" Spun: „Nu prea". „Ai auzit spunîndu-se ceva de legea obosirii metalelor?" Întreb: „Ce e aia?... Vreun decret?" Și, tovarășe împuternicit, începe omul ăsta să mă bată la cap... Nu știu cum zice, cică metalul ar fi la fel cu un organism viu: obosește. Și cînd îi vine timpul, uite așa, fără nici o pricină, un fel de... cum să-ți spun eu... ei! ce mai încoa'-încolo, se fărîmă. Zice că a lucrat într-un laborator și parcă, după cîte am înțeles, în timpul răz-

boiului îi trimiteau de pe cîmpul de luptă felurite firimituri, ca să caute legea aceea a oboselii. „Dar ce eşti dumneata?" îl întreb. „Inginer — spune el — iar soţia mea, medic. Acum, uite, ne ocupăm cu vînătoarea de vulpi albe". Ei, mă gîndesc eu, ia uite ce păsări ciudate! Nici nu ştiu cum să vorbesc cu ei. Dar nu mă las şi vorbesc: „Daţi-mi voie, ca autoritate locală, să vă înregistrez"...

Miliţianul se întoarse spre nevastă-sa:

— Tania, ia dă încoa' portharta!

Los stătea întins pe burtă, rezemat în coate, cu fruntea lui imensă încruntată, ascultînd atent povestirea miliţianului.

Acesta se uită în carnet:

— Numele lor de familie nu e rusesc: Sabler Vadim Petrovici, iar nevasta lui, Valentina Iurievna. Vezi ce vînat se plimbă pe aici, tovarăşe împuternicit? Numai cu ajutorul Taniei am dat peste ei; altfel nu aflam nimic.

— Dar de unde au apărut oamenii ăştia? se miră Los.

— I-am întrebat şi eu. Şi atunci el mi-a povestit toată seara. Se pare că încă dinainte de război ar fi fost un decret ţarist să se instaleze pe meleagurile astea posturi de T.F.F. Nu ştiu, zece sau douăsprezece. Şi cînd a început războiul, decretul s-a dus naibii. Totuşi, în 1916, au hotărît să instaleze un post la Kolîma. L-a instalat Sabler. După Revoluţie, nu ştiu cu cine a avut o neînţelegere, s-a certat şi s-a hotărît să părăsească slujba. A cumpărat cîini şi-a urcat nevasta în sanie şi a pornit-o pe ţărm. A mers aşa, mai mult de două mii de kilometri, pînă a ajuns aici, la gura rîului. I-a plăcut locul şi a rămas. Spune: „Niciodată n-am cunoscut o viaţă mai frumoasă ca aici. Nu-mi comandă nimeni şi eu nu comand nimănui". Şi de ce n-ar trăi bine? Are de toate. În timpul unei ierni, împreună cu nevastă-sa, prinde ca la o sută cincizeci de vulpi albe. Vara îşi face provizii de peşte, ciuperci, fructe de pădure... Şi uite aşa, trăiesc amîndoi departe de lume. Numai că eu nu cred să stea ei aici, aşa, degeaba. Poate caută vreun metal? Căci

nici chiar vara nu calcă nimeni pe acolo, nici măcar un cîine; loc pustiu. Cît privește celelalte provizii, mi se pare mie că și le procurau de pe vasele americane. Anul ăsta o duc prost cu proviziile, cu toate că el spune: „Nici n-am nevoie de ele! Pot să trăiesc cu carne de ren și cu pește, ca nomazii". E aici ceva care nu miroase bine. Ăsta urzește ceva.

— Tovarășe Hohlov, o să trebuie să te mai duci o dată la el. Să-l faci să se prezinte la Comitetul revoluționar. Însă nu mai curînd decît peste două luni, fiindcă vreau să dau chiar eu ochii cu el.

— Am înțeles, tovarășe împuternicit. Dar treaba nu se termină cu asta. Mai e o încurcătură; e drept că pe asta încă n-am dibuit-o cum trebuie, doar că i-am luat urma. Pe țărmul altui rîu, departe de aici, tocmai la poalele munților, trăiește un american. Înainte vreme, venea acolo numai pentru vară. Venea primăvara, cu o barcă cu motor, iar toamna pleca. Se pare însă că în iarna asta a rămas aici. Așa se aude. Trebuie să mă duc și acolo, să miros despre ce-i vorba.

— Da! încuviință Los. Tovarășe Hohlov, ai în vedere că anul ăsta, în cel mai rău caz anul viitor, trebuie să alungăm de aici pe toți acești vîntură-țară.

— N-au să se poată ei ascunde de noi, tovarășe împuternicit. Pe ăla de departe se pare că îl cheamă mister Nick.

A doua zi viscolul se liniști și Los, împreună cu Hohlov, se duseră la Rusakov, la factoria de blănuri.

12

Directorul factoriei de blănuri, Ivan Lukici Rusakov, un om de statură nu prea înaltă, vioi, cu o bărbuță roșcată tăiată în clin și cu ochii luminoși, era de fel din gubernia Penza.

Încă din copilărie emigrase în Siberia, cu tatăl său, din cauza lipsei de pămînt. Aici, pe aceste tărîmuri noi, fusese atras de vînătoarea animalelor cu blană, căreia i se dedase cu toată ardoarea. Hoinărise luni întregi prin taigaua siberiană şi încă de tînăr devenise un vînător vestit. Un blănar din Siberia, negustorul Babkin, pusese ochii pe el şi îl luase în slujbă. În cîţiva ani, Rusakov ajunsese cel mai mare specialist în blănuri.

Negustorul hotărîse să şi-l facă ginere, dîndu-i de nevastă pe unica lui fată. Tînărului îi era hărăzit să ajungă astfel un mare negustor.

Poate că totul s-ar fi petrecut aşa, dacă Babkin n-ar fi aflat că viitorul său ginere făcea cîrdăşie cu ocnaşii, cu oamenii de nimic, cum numea el pe toţi revoluţionarii care locuiau în Siberia. După părerea lui, Rusakov se încurcase într-o poveste urîtă şi astfel îl izgonise. Tînărul plecă în taiga, unde începuse să se îndeletnicească din nou cu vînătoarea.

În timpul războiului civil fusese partizan şi luptase împotriva intervenţioniştilor. Nu o singură dată căzuse în mîinile japonezilor, care îl batjocoriseră, tăind curele din pielea de pe spinarea lui. Însă întotdeauna scăpa din mîna duşmanilor. În urma suferinţelor supraomeneşti pe care le îndurase, începuse să se bîlbîie... Şi iată că acum trăia aici, la marginea lumii, dedat cu totul muncii sale preferate.

Comunist bătrîn, Rusakov era neobosit: lucra în prăvălie, în depozit, ori umbla prin iarange, stînd de vorbă cu vînătorii despre artel şi despre îmbunătăţirea pescuitului. Cum încă nu cunoştea limba localnicilor, iar pe deasupra se mai şi bîlbîia, îi era greu să ducă aceste convorbiri. Cunoscînd însă foarte bine viaţa vînătorilor şi psihologia lor, izbutise să le cîştige inimile. Nu dispreţuia mîncarea localnicilor şi ei îl ospătau bucuroşi cu carne de morsă, cu bucăţile cele mai bune de focă tînără, arătîndu-şi în felul acesta stima pe care i-o purtau. Îl socoteau un om adevărat.

Aici, în Nordul Îndepărtat, unde zilele se scurg încet, lui Rusakov timpul tot nu-i ajungea. Acasă

venea numai ca să mănînce şi să doarmă. Temîndu-se că pe soţia sa ar putea s-o doboare urîtul, o convinsese să deschidă în casa factoriei o şcoală pentru copiii vînătorilor.

Cineva pornise zvonul că dacă n-au să-i lase pe copii la şcoală, să ţină de urît nevestei lui Rusakov, negustorul are să se supere şi nu o să mai vîndă gloanţe şi tutun. Aşa încît se adunaseră mulţi şcolari. Şi astfel Ana Ivanovna, o rusoaică grasă şi bună la suflet, care niciodată nu se gîndise să fie învăţătoare, începuse să-i deprindă pe copiii ciukcilor cu limba rusă şi cu ştiinţa de carte. Copiii se obişnuiseră foarte repede cu această prietenoasă femeie albă, şi alergau la şcoală cu bucurie.

Cînd Los sosi la factorie, Ana Ivanovna tocmai era ocupată cu şcolarii. Zece băieţaşi şi fetiţe stăteau în jurul mesei. Pe masă se vedea un abecedar, care cine ştie cum nimerise aici. Poate pe el învăţase chiar mister Wilson, fostul procurist al societăţii North Company.

Pe perete se vedea o piele de morsă bine tăbăcită, tăiată pătrat şi înrămată cu şipci de lemn, servind ca tablă de clasă. Pe ea erau scrise cu creta cuvinte şi cifre.

La intrarea lui Los, Ana Ivanovna se înroşi, foarte intimidată. După ce se salutară, se întoarse spre şcolari :

— Ei, copii, terminăm lecţia !

— Dar de ce ? se împotrivi Los. Continuaţi, continuaţi !

— Nikita Sergheevici, nu pot să fac nimic de faţă cu altcineva. Nici pe soţul meu nu-l las la lecţii.

— Vai, ce de îngrădiri la dumneavoastră ! glumi Los, zîmbind. Şi, aşezîndu-se lîngă un şcolar, se uită la caietul acestuia, făcut de mînă, din hîrtie proastă, însă cusut cu îngrijire. Ce cifră e asta ? îl întrebă pe şcolar, cu vocea lui de bas.

— Opt ! răspunse băiatul, sigur de el, cercetînd plin de curiozitate pe omul acesta mare, cît toate zilele, care semăna cu un urs.

— Dar asta ?

Şcolarul se uită la învăţătoare, apoi răspunse nesigur :

— ...Şase.

— Ce, Ako, ai uitat ? îl întrebă Ana Ivanovna.

— Nu-i nimic, e bine, e bine ! spuse Los, încurajator. Uite, dacă întorci caietul aşa, atunci se face într-adevăr şase. Dar aici ce scrie ?

— „Mama" — pronunţă copilul, sigur pe el.

— Bravo ! Aşa-i ! Dar să scrii, ştii ? Ia scrie : „tata".

Şcolarul făcu literele fără să şovăie.

— Înveţi bine ! îl lăudă Los.

Ana Ivanovna opri totuşi lecţia şi le dădu drumul copiilor.

Tocmai atunci intrară Rusakov şi miliţianul.

Îndată se aşezară cu toţii la masa elevilor, să mănînce.

— Uite, vezi, aici te simţi ca acasă ! Se simte sufletul rusesc ! spuse Los, cu mîndrie. Anul trecut stăteam tot în locul ăsta cu roşcatul de mister Wilson. Fiecare din noi una spuneam, alta gîndeam.

— P-p-păi şi eu s-sînt r-r-roşcat ! observă Rusakov, rîzînd.

— Aşa că schimbarea nu e prea mare ! adăugă Ana Ivanovna turnînd supa.

— Schimbarea e mare ! Foarte mare, Ana Ivanovna. A, să nu uit, dumneata să faci o cerere către mine, şi am să te trec pe statul învăţătorilor.

— Ei, asta-i, Nikita Sergheevici ! se împotrivi femeia, dînd din mîini. Nici n-am diplomă de învăţătoare. M-am ocupat cu asta numai aşa, fiindcă nu aveam ce face.

— Ana Ivanovna, acum diplomele sînt toate ale noastre. Scrie neapărat cererea. Şi dacă mai organizezi şi un punct pentru lichidarea analfabetismului, am să-ţi aduc mulţumiri deosebite din partea Comitetului revoluţionar. Doar nu-i lucru de glumă ce ai făcut aici ! Zece elevi !

După-masă, Los şi Rusakov se duseră să vadă depozitele şi prăvăliile.

— S-s-să vezi, Los, totuşi m-au c-cam tras pe sfoară ame-me-ricanii !

— Te-au tras pe sfoară?

— Mi-au dat t-t-tunul drept marfă care m-m-merge. În regulă! Nu m-a a-a-ajutat limba s-s-să-l trec în categoria ce-ce-cealaltă. Am p-p-pierdut douăzeci de p-p-procente! O mie şi zece ruble a-a-aur!

— Dar ce, tutunul a ajuns să nu mai aibă căutare?

— Am adus eu „papuşa", tutun cerkasian, în foi. Ştiam cît de mult le place s-s-siberienilor. Şi uite că şi v-v-vînătorii de-aici s-au a-a-aruncat pe el. N-n-nu mai vor tutun a-a-american în pachete: „D-d-dă-ne papuşa!"

În prăvălie erau multe mărfuri, şi americane, şi ruseşti. În depozitul de blănuri atîrnau şiruri întregi de vulpi. Los umblă mult prin depozite, interesîndu-se de treburile factoriei şi de vînătoare.

Reîntorcîndu-se în odaie, Los o rugă pe Ana Ivanovna să facă un ceai.

— Nu pentru mine; o să am un musafir — adăugă, făcînd cu ochiul.

Musafirul aşteptat era „Chiorul", bătrînul din partea cealaltă a aşezării, care forma tabăra de peste rîpă, filoamericană.

Miliţianul vru să se ducă după el, însă Los îl opri:

— Lasă să se ducă Rusakov. Să nu creadă că vreau să-l sperii cu miliţia. Cum îl cheamă pe bătrîn?

— Liok — răspunse Rusakov. L-l-los, tu crezi că nu l-am prelucrat? L-am prelucrat! Nu merge! Îi vorbesc despre baleniere, despre motoare... dar el scoate cutia de chibrituri „Trakoda", hîrşîie, iar chibriturile nu se-se a-a-aprind. Asta-i toată convorbirea. Încerc să-l i-i-iau din altă parte şi el din nou, cu chibriturile! Scoate un chibrit american cu p-p-pucioasă, din acelea în plic, rupe unul, îl aprinde, s-s-suflă în flacără, chibritul arde înainte. Spune: „Uite, astea sînt chibrituri! Mai întîi învăţaţi să faceţi chibrituri, apoi vom sta de vorbă şi despre motoare!"

— Ce vorbeşti?! făcu Los, rîzînd.

— Eu, pe acest f-f-fiu de căţea, directorul fabricii de chibrituri, l-aş s-s-spînzura!... Şi, uitîndu-se la nevastă-sa, Rusakov urmă: ...de ureche. Căci doar ne

s-s-sabotează treaba aici. L-l-lucrează pentru d-d-duşmani! Mai stai de v-v-vorbă cu „Chiorul", dacă poţi.

— Mie îmi place „Chiorul" ăsta al tău. Îmi place tare mult. Şi chestia cu chibriturile n-o las aşa! spuse Los. Du-te după el! Trebuie neapărat să-l smulgem din mîna lui Alitet. Am să ştiu eu să sfărîm prietenia asta!

— De d-d-dus, bineînţeles că am să mă duc. Însă n-ai să faci nici tu nimic. L-am î-î-învăţat pe de rost.

— Du-te, du-te! Însă nu-i spune pentru ce îl chemi. Spune-i numai atît: „Te cheamă cel mai mare şef rus!"

După ce Rusakov plecă, Los începu să se plimbe prin cameră, zîmbind bucuros.

— Bine e aici, la voi, Ana Ivanovna! Nici nu-mi mai vine să plec. Uite ce înseamnă o familie sovietică! Poate nici n-aş fi băgat de seamă asta, dacă nu mi-aş fi amintit de americanii de anul trecut. Lucrurile se cunosc prin comparaţie, Ana Ivanovna!

— Viaţa noastră aici e interesantă — răspunse femeia. E drept că la început mă temeam să nu mor de urît. Însă uite, i-am îndrăgit atît de mult pe copiii ăştia, încît nu pot trăi o zi fără ei. Sînt aşa de serioşi, aşa de ascultători! Cum le dau drumul de la şcoală, mă şi apuc să mă pregătesc pentru a doua zi. Nu-i uşor, Nikita Sergheevici, să născoceşti singură o metodă de predare. Doar eu nu sînt învăţătoare! Vezi, fără diplomă nu se poate.

— Ei, Ana Ivanovna, scoate-ţi asta din cap! Nu poate decît să-ţi stînjenească lucrul! spuse Los, gesticulînd. Mai multă încredere în sine! Dumneata crezi că eu am ceva „diplome", pe baza cărora, de pildă, să sovietizez ţinuturile astea? Da' de unde! Nici eu n-am avut nici experienţă, nu cunoşteam nici viaţa localnicilor cînd am venit aici. Născocesc în fiecare zi, singur, o metodă. Uite, merg aşa cum îmi spune inima, important este ca treaba să meargă înainte. Desigur, e mai bine cînd ai aceste diplome, însă nu-i nimic, o să lucrăm şi fără ele! Nu avem acum timp să ne luăm diplomele. Acum m-am descurcat aproape în toate. Iar dumneata, Ana Ivanovna, vei fi o învă-

ţătoare minunată. Totul e ca omul s-o dorească din plin.

Rusakov se întoarse şi în urma lui intră Liok, un bătrîn înalt, vînjos, cu un singur ochi. Era îmbrăcat cu haină din blană de renişor, bine croită şi cusută, în care se vedea că te poţi simţi bine. Întreaga lui înfăţişare părea curată şi îngrijită. Privirea-i inteligentă se opri asupra lui Los, ascunzînd un zîmbet ironic, abia zărit.

Los îi întinse mîna ca unei vechi cunoştinţe:

— Bună ziua, Liok!

Pe obrazul bătrînului trecu iarăşi, imperceptibil, acelaşi zîmbet ironic.

— Stai la masă! Vrei să bem ceai împreună?

— De la ceai am plecat — răspunse Liok, aşezîndu-se. Însă pot să-l beau şi pe al tău.

Los luă amîndouă ceainicele şi, turnînd, întrebă:

— Îţi place mai tare?

— Mai tare — răspunse bătrînul clipind din singurul lui ochi.

Gazda se aşează în faţa lui şi, sorbind ceaiul, începu:

— Am venit aici ca să văd cum o duceţi voi.

— O ducem aşa cum am mai dus-o — răspunse chiorul, fără grabă. Doar ai văzut iarna trecută.

— Anul trecut era una şi acum poate fi alta. Poate s-o fi schimbat ceva.

— Nu, nu-i nici o schimbare. Şi păsările zboară, şi vulpile albe aleargă, şi morsele înoată... Toate sînt la fel ca anul trecut. Uite, şi viscolul afară suflă la fel.

— Va să zică, nu-i nici o schimbare? Ei bine, am venit să stau de vorbă cu tine.

Bătrînul lăsă cana pe masă şi, privind ţintă în ochii lui Los, spuse:

— Degeaba! Tot nu intru în artelul vostru.

— Ştiu asta. Dar o schimbare se vede treaba că tot s-a făcut. Anul trecut, în partea asta a rîpei nu era artel, şi acum este! La primăvară, cum au să se deschidă apele, am să le trimit o balenieră cu motor.

— Dacă au să fie morse, am să le omor şi fără motor.

— Ai dreptate ! Însă cu motorul merge mai repede. Motorul, Liok, ajută să fie viaţa mai bună, s-o schimbe.

— Tu vrei să schimbi viaţa ?

— Da ! răspunse Los, apăsat.

— Şi cum ai s-o schimbi tu ? Voi, ruşii, nici chibrituri n-aţi învăţat să faceţi.

Zicînd, bătrînul băgă mîna în sîn şi scoase o cutie de chibrituri „Trakoda". Hîrşîi tăcut un băţ, care nu se aprinse, apoi îi întinse cutia lui Los.

— Da, chibriturile sînt proaste ! încuviinţă acesta, cu necaz.

— Şi tu vrei să schimbi viaţa ?!... spuse Liok, dojenitor. Uite, chibriturile americane nici pe vînt nu se sting.

— Ce naiba şi tu, Liok ! Tot chibrituri şi iar chibrituri, de parcă totul ar sta în chibrituri ! Ia spune-mi, mai bine, ce tutun fumezi ?

Bătrînul îl privi atent, cu singurul său ochi, fără să răspundă.

— Hai, scoate, scoate punga de tutun ! Arată !

Liok băgă mîna în sîn, cam fără chef. Văzînd „papuşa" în punga lui, Los puse pe masă un pachet de tutun american.

— De ce nu fumezi de ăsta ?

— „Papuşa" e mai tare. Şi, după ce tăcu puţin, bătrînul urmă : Fără tutun îi este greu omului, dar fără foc nu poate trăi ! Nu mă bag în artel. Lasă oamenii să trăiască după capul lor. Cei de peste rîpă au vrut să intre în artel... Treaba lor. Eu nu spun nimic.

— Dar ce, te silesc eu să intri ?

— Nu mă sileşti, dar vrei să vin acolo.

— E adevărat că vreau şi cred că într-o zi ai să vrei şi tu. Dar atunci oamenii au să se gîndească dacă să te primească sau nu.

— N-au să se gîndească. Dacă eu am să vreau, au să mă primească numaidecît.

— Mai vrei ceai ?

— Toarnă !

— Bine, Liok! spuse Los, în timp ce-i turna ceaiul. Acum să lăsăm vorba asta. Vine primăvara şi ai să vezi cum merge treaba.

— Eu ştiu ce are să fie la primăvară: eu o să am cele mai multe morse.

— O să vedem. Timpul o să arate.

Bătrînul se ridică.

— Mă duc acasă. Trebuie să fac o baidară.

— Atunci, la revedere, Liok. Vino pe la mine în vizită.

— La tine? făcu musafirul. Poate că am să vin...

După plecarea lui, miliţianul spuse:

— Să ştii că asta e ceva! Sînt sigur că o să se facă artel şi în partea cealaltă a rîpei.

— Cu siguranţă au să facă! întări Los. Pe seară am să mă abat puţin pe la iaranga lui.

13

În ultima vreme, în aşezarea Loren se făcură schimbări mari. Nu se mai vedea nici casa lui Charley, nici magazia de tablă ondulată.

Rultîna nu avusese nevoie de ele.

— Astea îmi stau tot timpul în ochi — îi spusese lui Iarak. Trebuie să le dărîmăm.

Voia ca nimic să nu-i mai amintească de soţul ei alb.

Din materialul caselor făcuseră o iarangă, nu pe malul mării, ci pe coasta muntelui, la un loc cu oamenii.

Acoperişul de fier al iarangei lucea. Rultîna trăia acolo cu copiii ei, şi parcă acum începea din nou să trăiască, o viaţă adevărată, ca toată lumea.

În afară de factoria americană a lui Simons, pe care acum o conducea Johov, în cătun se mai iviseră

încă două construcții: o școală și spitalul Crucii Roșii.

Pe coasta muntelui, locuințele vînătorilor rămăseseră neschimbate, însă printre ele nu se mai vedea iaranga lui Rînteu. Fiica lui se măritase cu un flăcău dintr-o așezare vecină, curînd după ce bătrînul murise căzînd în rîpă. Din locuința lui nu rămăsese decît temelia rotundă, făcută din piatră. De sub zăpadă se mai zăreau oase de animale marine și un opaiț afumat, azvîrlit. Focul se stinsese pentru totdeauna în această iarangă, și fata plecase să se încălzească la alt foc.

Iarak cu Mary se mutaseră în casa factoriei. Dormeau în patul în care dormise Charley, mîncau la masa la care mîncase mister Simons, în sfîrșit, trăiau ca niște *tanghi*.

Rultîna se ducea des la ei și le deretica locuința, după vechea ei deprindere; știa ce trebuie făcut în astfel de case. Se mira că Iarak și Mary se obișnuiseră așa repede să trăiască la fel cu albii, dar nu credea că felul lor de viață era pe gustul lor; pesemne trebuiseră să facă așa din pricină că Iarak lucra la factorie iar Mary la spital. Se gîndea: „Lasă-i să trăiască după felul nou!"

Alături de ei, perete în perete, locuia șeful factoriei, Johov. În timpul nopții, acesta sforăia tare și Mary îi spunea, rîzînd, bărbatului ei:

— A ieșit morsa la odihnă.

Era cu atît mai caraghios, cu cît Johov chiar semăna cu o morsă; avea burta la fel de grasă, mustățile îi ieșeau la fel în afară, și mîrîia la fel ca animalul acesta marin.

În fiecare dimineață Mary fierbea cafea și i-o servea lui Iarak, de parcă la masă ar fi fost însuși Charley. Purtau amîndoi îmbrăcăminte țesută din fire, erau veseli și vorbeau întotdeauna tare. Mary se făcuse mai voinică și semăna întrutotul cu o femeie albă. Și, cu toate că Iarak se ducea rar la vînătoare pe mare, mai mult ca să-i treacă de urît, aveau mîncare întotdeauna. Nu prindeau vulpi albe, însă putea să cumpere nu mai puține mărfuri decît cel mai bun vi-

nător. Dar chiar şi Mary primea lunar bani, de la medic, bani cu care la factorie putea să cumpere orice fel de mărfuri.

Toate acestea o mirau foarte mult pe Rultîna, cu toate că şi ea nu mai mergea acum adusă de umeri, ca pe timpul lui Charley, ci dreaptă, cu capul sus. Berta venea cu strigăte de veselie de la şcoală şi povestea voioasă ce făceau acolo.

„Nu e bună la nimic şcoala asta — se gîndea mamă-sa — dar, lasă să se bucure şi ea cît e mică!"

În aşezare începu o viaţă nouă, necunoscută pînă atunci.

Într-o dimineaţă, Rultîna se duse s-o vadă pe Mary, care era însărcinată. Iarak şedea semeţ la masă, în aşteptarea cafelei. Şi cînd Mary îi puse în faţă cana din care ieşeau aburi, el lovi deodată cu pumnul în masă, strigînd, întocmai ca răposatul Charley cînd era în viaţă:

— *God damn!* De ce e rece cafeaua?

Şi Rultîna, şi Mary, şi chiar Iarak izbucniră într-un rîs zgomotos.

După ce îşi bău cafeaua, bărbatul mai mîncă şi o bucată de carne de focă, apoi se duse la depozitul lui de blănuri. Mary plecă la spital, iar Rultîna se apucă să deretice prin casă.

În depozit se adunaseră o sumedenie de vulpi albe. Pînă la venirea vaporului, stăpînul lor era Iarak. Acum se apucă să le cureţe, îngînînd un cîntec. Ştia foarte bine că pe dosul pieilor nu trebuie lăsată grăsime, chiar dacă e uscată. Căci la venirea verii grăsimea se topeşte, pătrunde prin piele şi blana se îngălbeneşte. Or, vulpile albe trebuie să fie albe ca zăpada. Chiar despre aşa ceva era vorba în cîntecelul pe care îl îngîna Iarak.

Deodată, în depozit se ivi Johov. Avea un palton de renişor, cu blana şi înăuntru şi în afară, cu un guler făcut din două vidre. În cap purta o căciulă de castor.

— Bună ziua! îl salută Iarak, prietenos.

Fără să răspundă, Johov luă la rînd şirul de vulpi agăţate pe frînghii şi, scuturînd blănurile de cozi, spuse sec :

— Trebuie să le punem în saci, şi apoi am să plumbuiesc fiecare sac.

— Pentru ce ? întrebă Iarak, mirat. Lasă-le atîrnate. Aşa stau mai bine. O să avem timp să le punem în saci cînd o să vedem vaporul venind. Acum trebuie să stea în curent, să se aerisească.

— Ţi s-a năzărit să mă înveţi pe mine meseria asta? îl întrebă Johov cu asprime. Nu vezi că eşti încă un mucos ? La Krasnoiarsk am avut depozite uriaşe. Lucrez de douăzeci şi cinci de ani în meseria asta.

Iarak trase de pe frînghie o vulpe albă şi, întorcînd-o ca pe un ciorap, i-o arătă :

— Uite, Johov, are grăsime pe dos. Vînătorii tot nu s-au obişnuit să le cureţe bine. Nici nu au tărîţe. La Charley le curăţam totdeauna cu tărîţe. Charley ştia foarte bine cum trebuie îngrijite pieile. Curăţa şi Rultîna, şi Mary ; curăţam toţi.

— Du-te dracului cu Charley al tău ! Ştiu mai bine decît Charley ce trebuie să fac. Lasă tărîţele şi fă ce ţi-am poruncit !

Iarak, tulburat, îşi scutură părul des, pe care îl purta pieptănat ruseşte, şi spuse :

— Johov, aşa se poate strica blana. Charley spunea că dacă bagi pieile fără să le cureţi bine în magazia vaporului, acolo se topesc. În magazie e cald. Grăsimea se strecoară şi pătrunde în fire. Blănurile se fac galbene.

— Fă ce ţi se porunceşte ! Du-te şi spune femeilor să coasă saci. O să începem să împachetăm tot lotul ăsta.

— Cum crezi. Dar eu voiam întîi să le curăţ, pe urmă să le întind afară. Se aşază bruma pe ele şi se fac albe, albe.

— Fă ce ţi se spune ! Vezi de saci ! strigă Johov, iritat.

Iarak se uită mult timp la uşă.

— Nedrept om ! spuse el, oftînd. După asta plecă pe la iarange, ca să vorbească cu femeile.

Mergea și se tot gîndea la piei. Lîngă o iarangă se întîlni cu medicul.

— Ei, mîndre negustor, cum merg treburile? îl întrebă binevoitor Piotr Petrovici.

— Treburile sînt bune, dar nu prea-i bine — răspunse Iarak. Și îi povesti cele întîmplate cu Johov.

Pe medic îl interesară aceste lucruri și mult timp îl tot întrebă pe Iarak despre blănuri, despre felul cum se prelucrează și se păstrează. Afară ningea și ei tot mai vorbeau.

Johov era acasă, stătea la o masă și țăcănea bilișoarele de os ale abacului cînd intră medicul.

— Bună ziua, Naum Isidorovici! îl salută acesta. Trăim laolaltă și totuși ne vedem rar.

— Cu atît mai bine, doctore — răspunse Johov, ursuz. Ne încurcăm mai puțin unul pe altul.

— Ian ascultă, stimabile! Am stat chiar acum de vorbă cu Iarak. Mi-a spus lucruri interesante despre blănuri... Nu e mulțumit de dispoziția dumitale.

Johov împinse la o parte abacul și privindu-l pe medic pe deasupra ochelarilor, răspunse cu nepăsare:

— Și ce-mi pasă mie dacă e mulțumit sau nu? Dumneata fă bine și pleacă-ți mai mult urechea la vorbele lui!... Poate ai să-l obișnuiești să bîrfească.

Medicul începu să se plimbe nervos prin încăpere.

— Nu, iartă-mă! Aici nu-i vorba de bîrfeală. Din ceea ce mi-a spus despre blănuri, am găsit că are dreptate.

Johov se porni pe rîs, făcînd ca mîinile, care i se odihneau pe pîntecul zguduit de rîs, să salte în sus și-n jos.

— Ascultă, doctore, dumneata ești doară un om cult, învățat. Cum nu-ți dai seama că el nu-i încă altceva decît un sălbatic?! zise Johov, disprețuitor. Mă ocup cu blănurile de un sfert de veac. Ce, acum trebuie să învăț de la el? Pfu! Ți-e și silă să mai vorbești!

Medicul se uită aspru la el și, pufăind din țigară, spuse:

— E foarte departe de mine gîndul de a-l socoti pe Iarak un sălbatic! Îți spun mai mult decît atît: sînt

încredințat că are dreptate. Nu pot să înțeleg de ce nu vrei să urmezi sfatul lui înțelept? Nu se poate să împachetezi blănurile în saci, înainte de a fi curățate de grăsime!

Johov se aprinse:

— Știi ceva, doctore? Directorul factoriei sînt eu! Pentru treaba asta, OKARO m-a trimis aici pe mine, și nu pe dumneata! Și, de mersul factoriei eu răspund. De aceea, te rog nu-ți băga nasul în treburile mele! Eu nu vin la dumneata la spital să te învăț cum să vindeci oamenii. Cu prilejul ăsta pot să-ți spun că bolnavii nici nu vin la dumneata. Mai bine îngrijește-te de asta!

Medicul tăcea. Obrazul i se făcuse tot pete-pete; buza de jos îi tremura. Se ridică și ieși fără să-și ia ziua bună.

— Ia uite ce deștept! strigă Johov în urma lui.

Scos din fire, medicul porni spre spital, aproape fugind. În tot timpul petrecut de el în nord, nu fusese niciodată așa de enervat. Chiar și fără asta, suporta cu greu lipsa de activitate. Toate măsurile pe care le luase, împreună cu vînătorul, nu dădeau nici un fel de rezultate; oamenii nu veneau la spital. Tot ce avusese de făcut, fusese să vindece o dată de rîie pe unul din micii școlari.

Ajuns la spital se opri, ținîndu-se de balustrada scării, cu respirația grea de iritare.

— Doctore, de ce stai aici? îl întrebă Mary, îngrijorată, băgînd de seamă supărarea pe obrazul lui.

— Nu-i nimic, Mary, nimic! Vin îndată sus. Trebuie să mă duc întîi pe la învățător.

Învățătorul Kuzma Dozornîi, care tocmai stătea lîngă sobă, și prăjea într-o tigaie carne de ren, îl primi cu veselie.

— A, doctore! Intră în cameră, intră! Uite, o să mîncăm friptură de ren.

Musafirul se apropie de dulăpiorul cu cărți, lucrat de mînă, cercetă cu o privire indiferentă cotoarele volumelor care umpleau rafturile, apoi se așeză pe un scaun.

În mica încăpere era curat şi plăcut. Se afla aici un divan, făcut de mîna învăţătorului, acoperit cu piei de ren. Asemenea piei erau puse şi pe jos, lîngă divan, şi lîngă măsuţa de scris, sub picioare. Medicul parcă observa pentru prima oară toate acestea. Îşi spuse: „Bine e la tine, Kuzma!"

Învăţătorul intră, cu friptura sfîrîind în tigaie.

— De ce eşti aşa întunecat, doctore, ca un nor de toamnă?

— M-a jignit prăvăliaşul. Ştii, Kuzma, tare m-a jignit. M-a lovit drept în inimă, m-a scos din fire de era cît pe-aci să-l ating la mutră... Dar m-am abţinut.

— Ia mai dă-l dracului! Nici nu merită să-i dai atenţie, Piotr Petrovici! Hai să mîncăm! E o carne de ren minunată. Se topeşte singură în gură.

— Kuzma, du-te pînă la mine! În bufet am o sticluţă. Du-te şi ad-o, te rog. Am nevoie acum de aşa ceva, ştii, e ca o doctorie.

Învăţătorul se duse în fugă. Pe drum mai căpătă şi un peşte mare, îngheţat.

— Vecinul meu a adus o sanie plină cu peşte. E un somn. Îl pregătim numaidecît; o să fie gata într-o clipă. Kuzma puse peştele cu capul pe masă şi, cu cuţitul, ascuţit, se apucă să-l răzuiască în lung, scoţînd fîşii subţiri, ca din rîndea.

Răzuiala pica încolăcită în farfurie. Această „strujitură" îngheţată, presărată apoi cu piper, era deosebit de gustoasă.

Băură cîte un păhărel, mîncară, apoi medicul zise:

— Minunată gustare, „strujitura" asta!... Şi iacă aşa, Kuzma, m-am dus la acest prăvăliaş după treabă, iar el m-a scos din fire!

— Ce treabă poţi să ai cu el?! Eu mă duc acolo o dată pe lună. Acum mă gîndesc să-mi iau un butoi cu unt, un sac cu zahăr, să le pun în tindă şi nici să nu mai calc pe la el.

Medicul îi povesti întîmplarea cu blănurile. Învăţătorul fu de părere să se scrie despre asta la Comitetul revoluţionar.

— Nu, trebuie să aşteptăm — spuse medicul. Se spune că Los încă nu s-a înapoiat. O să ne pomenim

aici cu altul de la Comitetul revoluţionar şi n-are să-l poată face să-i vină mintea la cap. Aici e nevoie de Los. După ce tăcu puţin, întrebă: Dar oare eu nu sînt într-adevăr un trîndav, Kuzma? Ce zici? Tu lucrezi la şcoală, el de bine-de rău lucrează la factorie, iar eu tai frunză la cîini! ...Asta nu-i ceva care să mă lase nepăsător. Care-i părerea ta?

— Nu-ţi face inimă rea, doctore! Lucrurile au să se aranjeze. Hai să mîncăm carnea de ren!

Rămaseră împreună pînă seara tîrziu, vorbind despre problema spitalului.

Afară se vedeau femeile venind de la factorie, cu materialul pentru saci.

— Şi uite că populaţia se poartă bine cu prăvăliaşul ăsta — observă învăţătorul. Oamenii îşi închipuie că el e cel mai însemnat aici.

— Ştiu. Mi-a povestit Mary ce anume le spune el vînătorilor. Le bagă în cap că şi fără spital, şi fără şcoală se poate trăi, dar fără el, fără mărfurile lui, nu. Înţelegi unde bate! Primejdios individ! Ceea ce face e curată demagogie!

14

Veniseră zile însorite şi calde. Noaptea polară era pe sfîrşite, dar primăvara era încă departe. Vînturile de sud suflară cîteva zile în şir, smulgînd gheaţa de lîngă maluri. În tot lungul ţărmului se ivi o fîşie de apă liberă. Aerul era cald, zăpada lucea în soare...

Los tocmai sosise de pe drum la Comitetul revoluţionar. Încă nu intrase în casă; stătea de vorbă lîngă sanie, cu instructorul Osipov, căruia îi dădea însărcinarea ca, neîntîrziat, folosindu-se de marea deschisă, să plece cu două baleniere în partea de nord a districtului.

— Una ai să i-o predai lui Rusakov, cealaltă învățătorului Dvorkin. Ai să rămîi acolo pînă la primăvară și ai să instruiești în fiecare așezare cîte un mecanic. Nu strică să-l înveți și pe Dvorkin.

— Dar oare n-au să ne prindă gheţurile pe drum, Nikita Sergheevici?

— Nu-i nimic; o să spargeți gheața. Luați topoare cu voi. N-are să fie ușor, însă se poate ajunge.

— Bine; pot să plec chiar astăzi. Dar ce-i cu obrazul tău?

— A degerat puțin. Pe aici ce mai e nou?

— Am primit o telegramă de la Jukov. S-au aprobat fondurile pentru construirea unei baze culturale. L-au numit pe el ca șef al bazei.

— Bravo, Andriușa! exclamă Los.

Iliușa Molodțov se apropie în fugă de sanie.

— Bine ai venit, Nikita Sergheevici! Dar de ce te-ai oprit aici? Vino la postul de radiotelegrafie. Ți-am făcut un pat. Ceilalți s-au mutat toți prin iarange.

— Da — spuse Osipov. Cărbunii aproape s-au terminat.

— Mulțumesc, Iliușa. Însă am să stau la Ilici. Patul desfă-l. În locul lui să pui masa mea de scris.

— Nikita Sergheevici, o să aranjăm în așa fel ca să aibă loc și masa, și patul.

— Nu, nu! se împotrivi Los, hotărît.

— Numai responsabilului financiar îi facem focul — reluă Osipov. S-a îmbolnăvit de scorbut; i s-au umflat picioarele și gingiile.

— Oare s-a îmbolnăvit de inimă rea, sau de prea mult somn? Scorbutul e boală de primăvară, și primăvara încă n-a venit.

— Ne-am gîndit să-l trimitem la spital, dar n-a vrut.

— Și nici nu era nevoie; am să-l vindec eu!

Los își dezlegă sacul de pe sanie, îl aruncă pe umăr și porni spre locuința bolnavului.

Acesta stătea în pat, palid, cu barba crescută. Se uită nepăsător la Los, care intrase.

— Ești bolnav?

— Da, Nikita Sergheevici.

— Şi nici cărbunii nu te ajută?...

— Am să mă prăpădesc aici! răspunse Prîgunov, oftînd.

— Fără îndoială că ai să te prăpădeşti! Aşteaptă, în curînd au să înceapă să-ţi cadă dinţii.

— Rău om eşti, Nikita Sergheevici.

Los scoase din sac o bucată de carne de focă, nefiartă. Carnea era îngheţată.

— Na, ia şi mănîncă! Roade-o, cît mai ai dinţi!

— Ia fugi de-acolo, Nikita Sergheevici! Ce sînt eu, ciukci! Nu pot să mănînc asta!

— Îţi poruncesc s-o mănînci! stărui Los, ridicînd glasul, autoritar. Dacă n-ai curaj singur, hai să mîncăm împreună. Şi Los, aşezîndu-se pe patul bolnavului, începu să roadă din carne.

Responsabilul financiar luă fără tragere de inimă o bucată, o suci în mîini, apoi, în sfîrşit, se apucă să o roadă, strîmbîndu-se bolnăvicios.

— Carnea asta crudă e doar cel mai sigur mijloc de apărare împotriva scorbutului. Şi Amundsen[1] o mînca, şi era cineva, nu ca tine. În fiecare iarangă, ciukcii mi-au vorbit încîntaţi despre asta; le face plăcere cînd văd că nu dispreţuieşti hrana lor. E un mijloc minunat împotriva scorbutului. O ştiu din proprie experienţă. Anul trecut, cînd mă îmbolnăvisem şi eu, numai aşa am scăpat.

— Într-adevăr, parcă merge — mormăi Prîgunov, mestecînd bucăţile de carne îngheţată.

Tot atunci intră radiotelegrafistul Molodţov.

— Nikita Sergheevici, te caută unul, Sabler.

— A, Sabler?! Du-l la postul de radiotelegrafie. Vin îndată şi eu.

Se înserase. La postul de T.F.F. lampa dădea o lumină puternică. Sabler cerceta cu luare-aminte aparatele. Ar fi vrut să nu-i pese de ele, însă simţul

---

[1] Amundsen (1872—1928), explorator şi cercetător al Arcticei. (n.t.)

profesional, încă nu pe de-a-ntregul înăbușit, se trezise fără voie în sufletul lui.

— Lucrează bine postul? îl întrebă pe Molodțov.

— Bine! răspunse acesta, cu mîndrie. Țin regulat legătura cu Petropavlovskul.

Sabler începu să vorbească, întrebuințînd cu competență termeni tehnici de radio.

— Te pricepi la radiotehnică? se miră Iliușa.

— Înainte mă pricepeam... — răspunse celălalt, cu o ironie abia vizibilă.

Los intră și se așeză tăcut la masa radiotelegrafistului.

— Bună seara — spuse, ridicîndu-se, Sabler.

— Bună seara, cetățene Sabler — vorbi Los, cercetîndu-l cu luare-aminte pe omulețul din fața lui, cu obrazul acoperit de o barbă deasă, neagră și aspră. Luați loc.

— Sînt vînător din partea locului și m-am prezentat la chemarea dumneavoastră.

Los urmă, privindu-l cercetător în ochi:

— Sînt informat că dumneata ești inginer, nu vînător.

— Am fost inginer odată; acum sînt vînător.

— Nu ești cumva rudă cu Sabler, prim-procurorul Sfîntului Sinod?

— Nu. Avem doar același nume. Pot să mă dezbrac?

— Poftim!

Sabler își scoase căciula, își trase peste cap haina ușoară din blană de renișor și, cu o liniște căutată, o agăță în cui. Apoi își pieptănă fără grabă părul lung și pufos, care se ciufulise, și se așeză pe scaun. Ochii începură să i se rotească neliniștiți. Bărbuța ascuțită căta înainte. În toată înfățișarea lui era o încordare de animal care stă la pîndă.

— Ești într-adevăr inginer? îl întrebă Los.

— Da — răspunse omulețul, repede.

— Și dacă am să te întreb de diplomă?

— Am ars-o... Vînătorului care prinde animale cu blană îi trebuie capcane, nu diplome.

— Soția dumitale e medic?

— Da, odată a fost medic.

— Şi de ce aţi renunţat la aceste profesiuni strălucite, ca să ajungeţi vînători, pe jumătate sălbatici?

— Sîntem pe deplin mulţumiţi cu viaţa noastră de aici. Mai mult chiar: sîntem fericiţi. Ne place spaţiul şi deplina independenţă. Aici nu-mi porunceşte nimeni... Nu vrem să mai trăim în societate, unde oamenii se mănîncă între ei ca lupii flămînzi... Viaţa noastră aici este adevărata libertate. Şi inginerul încheie, scoţîndu-şi pipa: Iată de ce ne atrage Nordul pe mine şi pe soţia mea!

— Dar dumneata n-ai aflat că pe teritoriul fostului imperiu rusesc se clădeşte o nouă societate, o societate socialistă, în care legile lupilor au fost lichidate şi unde raporturile între oameni se clădesc pe cu totul alte principii?

— Am auzit... Însă toate astea sînt chestiuni de viitor. În ce mă priveşte, am împlinit cincizeci de ani. Vreau să mă bucur de libertate de pe acum.

— Iartă-mă, dar aici nu e vorba de viitor, ci de prezent. Sînt lucruri care s-au şi realizat.

Iliuşa asculta tăcut convorbirea lor, cercetîndu-l atent pe acest om ciudat.

— Foarte curios! continuă Los. O doctoriţă, un inginer au plecat din societate şi se ocupă cu meşteşugul vînătorii!...

— Filozofia vînătorilor este foarte simplă: să omori jivina şi să te saturi. În ceea ce mă priveşte, împărtăşesc întrutotul felul lor de viaţă.

— Dar pînă la revoluţie ai muncit! strigă deodată Los. Te interesa legea obosirii metalelor! De ce ţi-a pierit cheful pentru toate astea, îndată după Revoluţie?

— Da, am muncit. Însă îmi pare foarte rău că am găsit atît de tîrziu viaţa mea de azi.

Los începu să fumeze, întărîtat; nu mai simţea nici un îndemn să continue această convorbire. Însă se stăpîni şi întrebă liniştit:

— Soţia dumitale, ca medic, dă vreun ajutor populaţiei locale?

— Nu. A ajuns la concluzia că nu trebuie să intervii în organismul omului. Organismul este un meca-

nism destul de bine făcut ca să reziste la boli; iar medicina, după părerea ei, este o şarlatanie, asemănătoare cu vrăjitoria.

— Interesant! Dar dacă trebuie să-i tai cuiva un picior? Organismul nu poate să facă asta singur!

— Ea socoteşte că omul fără un picior nu este om, şi de aceea nici nu trebuie să-i creezi o fericire aparentă.

— Ciudată filozofie!

— Fiecare are filozofia lui.

Tăcură un timp. După aceea Sabler îi întinse lui Los o scrisoare.

— Geologul dumneavoastră m-a rugat să v-o predau.

Los luă plicul făcut de mînă, cusut cu aţă în mai multe locuri. Îl cercetă cu grijă, apoi luă lama de ras şi tăie cusăturile. Citea scrisoarea, aruncînd din cînd în cînd cîte o privire spre Sabler, care stătea tăcut.

— N-ai citit scrisoarea asta? îl întrebă deodată.

— Eu?! se miră inginerul. Sînt un om corect! N-am citit niciodată în viaţa mea scrisorile altora...

— Te cred bucuros! îl întrerupse Los.

Sabler continuă:

— Ca să nu mai vorbesc de faptul că scrisoarea mă interesează prea puţin.

— Acum uite despre ce-i vorba, cetăţene Sabler: cam la o lună înainte de deschiderea navigaţiei, îţi propun să te prezinţi aici, împreună cu soţia dumitale. Sînt nevoit să vă trimit pe continent.

Inginerul îl întrebă liniştit, ca şi cînd ar fi fost pregătit de mult pentru asta:

— Îngăduiţi-mi să vă întreb, pentru care pricină am meritat această deportare?

— Motivele o să le afli cînd ai să vii aici cu soţia dumitale. Asta-i tot. Nu căutaţi să vă sustrageţi de la dispoziţia mea; miliţianul Hohlov o să vă aducă aici. Acum poţi pleca.

Sabler se ridică, îşi aruncă haina pe umeri şi, cu căciula în mînă, întrebă:

— Acum e noapte. Îmi îngăduiţi să rămîn în cătun pînă mîine dimineaţă?

— Poftim !

Musafirul ieşi. Los privi mult timp uşa pe care acesta o trîntise cu zgomot.

— Ce mai poamă ! exclamă apoi. Şi-a făurit o filozofie exotică şi crede că mă zăpăceşte cu asta !

— Dar ce s-a întîmplat, Nikita Sergheevici ? îl întrebă radiotelegrafistul.

— Geologul îmi scrie că la acest „filozof" vin corăbii americane. A găsit în tundră pînă şi o locomotivă !

15

Ermen, împreună cu instructorul Osipov, se pregăteau să dea balenierele la apă. Bătrînul Ilici stătea tăcut pe ţărm privind cu luare-aminte marea eliberată de gheţuri. Pe urmă se roti, cercetă cerul şi vesti :

— Vîntul de sud va sufla patru zile. După aceea gheţurile vor veni din nou la mal. Mai bine merg şi eu cu voi.

— Haide, tată ! spuse Ermen. Poate că o să ne fie greu pe drum. O să ne întoarcem cu săniile. O să urc în baleniere două sănii şi cîinii lor.

— Staţi ! zise Ilici. Vreau să vorbesc şi cu bătrînul Komo.

Vîntul de sud gonise gheţurile de la ţărm, ducîndu-le departe în larg. De-a lungul întregii coaste rămăsese numai o pojghiţă subţire, lîngă mal. Valurile mici abia-abia plescăiau, însă în larg se vedeau creste albe. Cerul scund acoperea pămîntul şi marea. Soarele încă nu se arătase.

Bătrînul Ilici se întoarse îmbrăcat de drum.

— Să mergem ! hotărî.

Baleniera alunecă pe pojghiţa de gheaţă în apă, după ea veni cea de a doua, şi oamenii începură să

încarce repede cîinii, ducîndu-i în braţe, ca pe nişte copii. Animalele chelălăiau.

Motoarele începură să păcăne, se ridicară pînzele şi bărcile porniră în lungul coastei.

Los stătea pe ţărm, privind balenierele ce se îndepărtau. Îl vedea pe Ilici la cîrmă, cu ochii ageri privind înainte.

Îşi aminti cum era să fie sugrumat acest bătrîn şi se gîndi mulţumit:

„Uite aşa trebuie să procedăm! Poporul ăsta trebuie smuls din ghearele de oţel ale superstiţiilor, întunericului şi ignoranţei! Şi noi, bolşevicii, o s-o facem!"

Cînd balenierele dispărură din ochi, se duse la iaranga lui Ilici, unde locuia acum.

Cu toată lipsa celor doi bărbaţi, care plecaseră la drum, în pologul bătrînului Ilici era destul de strîmt. Los se dezbrăcă şi, acoperindu-se cu o pătură păroasă, adormi repede.

Dimineaţa, sosi Iarak. Nevasta lui Ermen se apucă să-l ospăteze. Rodeau liniştiţi oasele de focă în aşteptarea ceaiului. Nu vorbeau ca să nu-l trezească pe Los. La peretele celălalt dormeau copiii.

Se auzea foşnetul acoperişului bătut de vînt. Los se trezi şi auzind zgomotul acesta, întrebă fără să se întoarcă:

— De unde bate vîntul?

Femeia puse osul jos şi răspunse repede:

— De la sud. E vînt bun. Balenierele au ajuns acum departe. Cu pînzele şi cu motorul merg repede. Nu poţi să te ţii după ele cu cîinii.

Întorcîndu-se, Los văzu musafirul. Iarak avea o cămaşă de pînză şi zîmbea tăcut, pieptănîndu-şi părul.

— A venit Ia-ra-ak! strigă bucuros Los, ridicîndu-se din aşternut.

— Da, am venit — răspunse musafirul. Am iarăşi nevoie de ajutorul tău.

— S-a întîmplat ceva cu Mary?

— Nu. Ei nu i s-a întîmplat nimic. Micuţul s-a născut. Ea e la spital. Totul merge foarte bine. Şi Mary şi Rultîna spun: „Tare bun medic!"

— Ei, atunci să fie cu noroc! Dar ce s-a întîmplat?

— Se strică blănurile — răspunse Iarak încet, mîhnit. Multe blănuri au să se prăpădească. Şi începu să-i povestească pe îndelete despre neînţelegerea lui cu Johov. Acum a închis sacii cu plumburi de fier — încheie Iarak. Astea sînt ştirile!

— Rele ştiri! făcu Los.

— Rele de tot! Johov n-are gînduri cinstite. Şi medicul s-a supărat pe el. Ţi-a scris o scrisoare, numai că eu m-am grăbit şi am uitat-o.

— Bine, Iarak! Ai făcut foarte bine că ai venit. Mi-ai adus ştiri însemnate. O să pornim chiar astăzi într-acolo.

— Iarăşi la vînătoare, Los? întrebă femeia, rîzînd.

Los se simţea obosit de atîta drum. Nu era uşor să stai zilnic în sanie cîte opt sau chiar zece ore. Adesea îl apuca viscolul; frigul necontenit îl istovea. Plecă totuşi cu Iarak, chiar în ziua aceea.

Într-o noapte, după cinci zile de mers, sosiră în cătunul Loren. Mary era încă la spital. Iarak făcu singur cafeaua şi, după ce mîncară, se culcară.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, Iarak alergă la spital s-o vadă pe Mary şi pe copil. Curînd Johov se ivi în odaia unde Los, rămas singur, cerceta cu luare-aminte un abecedar.

— Bună ziua, Nikita Sergheevici! i se adresă, cu o politeţe prefăcută şi cu nelinişte în ochi. Rar ne vizitezi!

— Da, foarte, foarte rar... Şi asta e foarte prost! răspunse Los.

— Desigur că e rău. Şi Iarak ăsta a început s-o ia razna. Acum i s-a năzărit să plece fără voie şi a lipsit peste o săptămînă. A luat cheile cu el şi n-am putut să intru în depozit. Şi doar blănurile trebuie aerisite!

Los îl privea tăcut.

— Da, nu e bine! zise, ocolind un răspuns precis.

— Instructorul Osipov i-a deprins aşa, să se poarte după bunul lor plac... Trebuie să-i învăţăm cu ordinea, cu disciplina, nu cu bunul plac, tovarăşe Los. Sînt un popor înapoiat. Trebuie să ne asculte, să înveţe de la noi, de la ruşi.

Johov se lăsă greoi pe un scaun, care scîrţîi. Los răspunse, învîrtindu-se prin mica încăpere.

— Însă în unele privinţe, pot să ne înveţe ei pe noi...

— Desigur ! De pildă, la vînătoare de foci se pricep mai bine.

— Johov, dumneata unde ai lucrat pînă la Revoluţie ?

— Eu ?... Am lucrat la Krasnoiarsk. Douăzeci şi cinci de ani am lucrat în blănărie. Eu la Krasnoiarsk, iar Rusakov la Cita. Sîntem mari specialişti. OKARO m-a chemat de la Krasnoiarsk. Preşedintele comitetului de direcţie mă cunoaşte foarte bine. Şi adăugă, apăsat : Îmi e prieten.

— Bine. Arată-mi factoria !

— Cu plăcere ! Să mergem, să mergem !

Intrară în camera lui Johov. Aceasta era o încăpere spaţioasă, deşi ticsită de mobilă : un garderob, un pat, un bufet, un divan, şase scaune şi vechiul balansoar al lui Charles Thomson. Pe jos erau întinse covoare din piei de ren.

— Poate că vrei o cafeluţă, sau un lichior ? întrebă gazda.

— Nu, nu vreau nimic.

În timp ce Johov se îmbrăca, Los cerceta odaia.

— Asta nu e o locuinţă, ci un adevărat magazin de mobile. Şi dumneata eşti singur, neînsurat. Pe cîtă vreme Iarak, funcţionarul dumitale, om cu familie, stă într-o cameră goală. Şi el, în factorie, are aceleaşi drepturi ca şi dumneata. Crezi că procedezi cum trebuie ? Nu ! Sînt de părere ca dulapul sau bufetul şi două scaune să i le dai lui.

— Dar ei nu sînt obişnuiţi cu astfel de lucruri !

— E greu să te obişnuieşti cu ceea ce n-ai. Au să se obişnuiască. Ei, dar să mergem la prăvălie şi la depozite.

În prăvălie Los găsi ordine deplină. Trecură la magazia de blănuri.

— Uite, vezi, e pus lacătul, şi cheia e la Iarak.

— Trimite după el...

Însă Iarak se și apropie în fugă, agitînd cheile pe sus.

— De ce faci asta? îl certă Johov, aspru. Ai dispărut fără să ceri voie!

— L-am chemat eu la Comitetul revoluționar, pentru o chestiune urgentă — interveni Los.

Depozitul era plin de saci îndesați cu blănuri; pe frînghii mai atîrnau încă aproape vreo mie de cozi.

— Se spune că blănurile astea nu sînt pregătite cum trebuie. E adevărat că n-au fost curățate de grăsime? întrebă Los.

— Sînt vorbe scoase de flecari: oameni care nu se pricep! răspunse Johov. Eu știu ce să fac cu blănurile.

— Nu flecarii vorbesc, ci chiar Iarak. Și se pricepe și el întrucîtva la treaba asta. Iarak, vreau să văd vreo două vulpi albe.

Iarak smulse repede o blană de pe frînghie și întorcînd-o pe dos ca pe un ciorap, arătă:

— Uită-te, Los, să vezi și tu! Vezi cîtă grăsime are pe dos?

— Ce ai de spus, Johov?

— Ce să spun?! Aveam de gînd să le prelucrez mai tîrziu.

— Nu, nu-i adevărat! se amestecă Iarak. Se pregătea să le coasă în saci, dar n-a avut timp, fiindcă am plecat eu.

Întoarse vulpea cu blana în sus și, suflînd asupra firelor, îi arătă lui Los:

— Uite, uite: părul a și început să se îngălbenească la rădăcină. Și dacă mai stă și în magazia vasului, la căldură, cade tot!

Johov îl privea cu ură; parcă nu-l mai recunoștea. „De unde atîta îndrăzneală și obrăznicie? se întreba. Nu e mult de cînd se gudura în fața mea ca un cățel flămînd care așteaptă o bucată de pîine".

Se întoarse spre Los:

— Tovarășe Los, eu răspund de blănuri în fața direcției. Știu ce trebuie să fac.

— Nu mă îndoiesc că știi, și încă foarte bine! Dar ce ți-a venit să lași să putrezească o cantitate așa de mare de blănuri, asta nu pricep... Cînd Iarak a vrut

să le cureţe de grăsime, de ce nu i-ai îngăduit? Sau faci toate astea dinadins?

— Ei, asta-i, Nikita Sergheevici! Doamne fereşte, ce vorbeşti dumneata! exclamă Johov, speriat. Într-adevăr, poate că n-oi fi făcut tocmai bine... La Krasnoiarsk aşa le trimiteam, de-a dreptul la fabrică, la Moscova...

Los smulse blana din mîna lui Iarak şi i-o băgă lui Johov în ochi.

— Na, uită-te! spuse, mînios. N-am fost niciodată blănar, dar văd foarte limpede cum stau treburile. Iar dumneata, în douăzeci şi cinci de ani, n-ai putut să înţelegi reguli foarte simple privitoare la blănuri? Nu-mi vine să cred! Ce, nu ştii că vaporul are de făcut patruzeci-cincizeci de zile de drum? Vrei ca blănurile să putrezească în magaziile neaerisite ale vasului?

— Ce vorbeşti, Nikita Sergheevici! Una ca asta nu mi-a trecut prin gînd. Recunosc că e o scăpare, din cauza necunoaşterii condiţiilor locale...

— Ba ştii totul foarte bine! Dar cunoaştem şi noi tertipurile astea ale dumitale! Numai că n-o să-ţi meargă!

Iarak îl privea pe Los triumfător.

— Ţi s-a încredinţat un uriaş avut al statului — reluă Los — şi dumneata vrei să-l nimiceşti, cu feluri te şmecherii? Ştii cum se cheamă asta?

Johov tăcea.

— Îţi dau termen zece zile ca să pui blănurile la punct.

— Putem să le facem în cinci zile — interveni Iarak.

— Şi te mai fac atent la ceva: dacă după plecarea mea o să-ţi treacă prin gînd să te răzbuni pe Iarak, te scot imediat din postul dumitale. Înţelegi?

— Am fost angajat de către Buragov şi de direcţie. Numai direcţia mă poate concedia. Aşa scrie în instrucţiuni! răspunse Johov, ursuz.

— O să am destulă tărie să te concediez şi fără direcţie, dacă o fi nevoie. Asta-i tot! Şi Los, întorcîndu-i spatele, părăsi depozitul.

O apucă spre spital. Era încă întărîtat cînd îl întîmpină medicul.

— Ei, cum e? Ai făcut ordine acolo? îl întrebă acesta, arătînd spre factorie. După cîte am înţeles de la Iarak, nu e lucru de glumă.

— Doctore, îţi mulţumesc că l-ai sfătuit pe Iarak să vină la Comitetul revoluţionar. Ştii ce-ar fi putut ieşi din asta? Am fi fost noi învinuiţi. „Ăştia nu sînt comunişti, s-ar fi spus, ci nişte neputincioşi! N-au fost în stare să-i vină de hac unui nepriceput!"

— Asta-i o piatră în grădina mea? întrebă medicul, jignit.

— Nu, am spus doar aşa, fiindcă veni vorba. Pe cuvîntul meu! Şi Los, îmbrăţişîndu-l, începu să rîdă. Ei, dar ia spune-mi, cum merg treburile aici, la dumneata?

— Nu prea bine, Nikita Sergheevici! Oamenii nu vin la spital. Cîte femei ce trebuia să nască mi-au scăpat din mînă peste iarnă! A fost însă Mary şi asta mă bucură, cu toate că n-ar trebui s-o pun la socoteală, fiindcă e soră la noi. De mult ar fi trebuit să-i dau drumul din spital, însă nu mă îndur să mă despart de pacienta mea. Înţelegi, în felul ăsta mi se pare că oarecum spitalul funcţionează. Trebuie să-ţi spun că, de altfel, nici n-am avea loc unde să facem o operaţie.

— Anul ăsta o să construim o bază culturală, care o să aibă şi un spital, cu douăzeci de paturi şi cu sală de operaţii.

— Asta-i minunat! exclamă medicul, în timp ce urcau treptele micului spital.

— Piotr Petrovici, aş vrea s-o văd pe Mary.

— Poftim, poftim! Numai că trebuie să îmbraci un halat.

Mary stătea în pat, scriind ceva. Umerii ei goi, rotunzi, îi amintiră deodată lui Los de Natasa. Tînăra

femeie era absorbită de scris. Părul desfăcut i se răsfirase pe pernă. Lui Los i se păru uimitor de frumoasă.

— Bună ziua, Mary !

Ea tresări, apoi strigă, încîntată :

— Los !

Se apropie de ea, îi strînse mîna şi se aşeză pe scaun.

— Ce scriai, Mary ?

— O scrisoare pentru tine — răspunse ea, zîmbind.

— Ia dă-o încoa', s-o citesc !

Erau doar cîteva rînduri :

„Los, te-ai făcut rău de tot, te-ai stricat. Ai venit şi nu vrei să vorbeşti cu mine..."

Los începu să rîdă :

— Vezi că te-ai înşelat ? N-ai scris drept. Nici n-am primit scrisoarea ta, şi am venit. Ce mai faci tu, Mary ?

— Foarte bine, Los ! Acum am un fiu. Ia priveşte-l! O să fie tot atît de voinic ca Iarak.

După ce privi în pătuţ, Los exclamă, uimit :

— O-o-o ! Nu ! O să fie chiar mai puternic decît Iarak !

Mary ieşise de sub învelitoare şi stătea pe pat, în faţa lui, goală pînă la brîu, fără să se sfiască.

Tocmai atunci intră Rultîna, care se aşeză jos, lîngă pat.

— Bună ziua, Rultîna ! Am venit să-ţi văd fata şi nepotul.

Bătrîna dădu din cap, cu un zîmbet. Los se apropie de ea şi îi întinse mîna.

Ea i-o reţinu şi privindu-l de jos, de unde stătea, îi spuse :

— Ai făcut ca Mary să fie fericită ! Eşti un om adevărat !

— Dar cum îl cheamă pe micuţ ? întrebă Los.

— Andrei ! răspunse Mary.

— Andrei ? E minunat ! Andrei Iarakovici !

— Eu voiesem să-i spun Ben — făcu Rultîna, cu tristeţe. Am avut un băieţaş, Ben... Însă ei i-au dat nume cum au crezut. Lasă să fie şi Andrei ! Şi, făcînd un gest blînd cu mîna, Rultîna ieşi.

Mary începu să povestească înflăcărată despre lucrul ei la spital, cum o învaţă medicul, ce mult îi place să locuiască în casa factoriei şi ce soţ bun este Iarak.

Privind-o, Los se gîndea :

„Da, este fericită ! Şi atît de uşor s-ar fi putut să nu fie !..."

La plecare îi strînse mîna cu putere. Mary i-o reţinu, apoi deodată îşi lipi buzele de ea... Los şi-o trase brusc.

— Ce faci, ce faci, Mary ? Asta nu se cuvine ! spuse, încruntîndu-şi sprîncenele.

Mary se înroşi, speriată. Nu ştiuse că face ceva rău.

Lui Los i se păru că se supărase ; îi puse mîna pe umărul ei fierbinte şi, aplecîndu-se, o sărută pe frunte. Apoi plecă fără un cuvînt.

Întîlnindu-l pe medic, îl întrebă :

— Eşti mulţumit de felul cum lucrează Mary ?

— E o fată capabilă — îi răspunse Piotr Petrovici. Îi lipseşte doar ştiinţa de carte.

— Doctore, în locul dumitale aş pregăti-o ca să fie moaşă. Lucrul e de mare importanţă.

— Am să mă gîndesc — răspunse medicul.

În depozitul de blănuri începuseră să lucreze zece femei, curăţind pieile de vulpi albe cu făină de secară. Rultîna se pricepea foarte bine cum să le cureţe de grăsime. Toate celelalte femei îi arătau ei treaba făcută şi dacă ea spunea : „Bine" — duceau blănurile în alt colţ al magaziei.

Rultîna lucra cu o rîvnă pe care nu o depusese niciodată în viaţa ei, la Charley. Iarak îi spusese că, deşi stau atîrnate în depozitul lui Johov, toate pieile acestea sînt ale lui Los.

16

Alitet stătea în polog, întins pe o piele ponosită de ren. Se uita neclintit în tavan, cu chipul atît de întunecat, încît nimeni nu îndrăznea să-i vorbească. Stătea şi se gîndea:

„Oare ce s-a întîmplat pe ţărm? De ce se schimbă oamenii, se fac aşa cum n-au fost niciodată? Pesemne toate astea sînt din pricina învăţătorului! Pînă şi lui Goi-Goi îi place să se ducă la el. Puternic om! La cel puternic aleargă totdeauna toţi. Dar el nu e puternic prin mărfuri. Afară de hîrtii-ruble, nu are nimic! De ce or fi hîrtiile astea aşa de puternice? Şi la iaranga cu mărfuri au început acum să tîrguiască aşa, cu hîrtii-ruble".

Scoase dintr-o cutie o rublă de hîrtie şi o răsuci mult timp în mîini.

„Oare să fie hîrtia asta mai bună ca o blană de vulpe albă?"

O aruncă în cutie, cu dispreţ, şi îşi înţepeni din nou ochii în tavan.

Îşi amintea ce spusese în ajun Goi-Goi. Fiul său povestise plin de bucurie că rusul s-a mutat de la Vaamcio înapoi în iaranga sa de lemn. Că a pus acolo cinci arzătoare şi că Uakat, văduva lui Tumatughe, abia pridideşte cu îngrijitul lor. Că pentru asta de fiecare dată cînd iese luna nouă, învăţătorul îi dă hîrtii-ruble şi că ea pe aceste hîrtii primeşte de la prăvălie atîta zahăr, gloanţe, făină, tutun, de parcă ar da cele mai bune vulpi albe. Pe deasupra, mai este şi în sovietul ginţii, şi pentru asta primeşte alte hîrtii-ruble. Acum a uitat chiar drumul la iaranga lui Alitet.

Narghinaut îşi privi cu jale soţul, apoi luă o piele de ren mai bună şi o puse alături.

— Charley, pielea asta e mai moale.

— Eu nu mai sînt omul puternic cu mărfuri! strigă Alitet, furios. Va fi nevoie să plec în munţi; trebuie

să mă deprind cu pat aspru! Ia-o de aici! Şi împinse blana cu piciorul cît colo.

Auzindu-i glasul, Koraughe, care moţăia într-un colţ, tresări. Întinse alene mîna spre dairea şi începu s-o lovească. Daireaua răsună.

— Las-o în pace! strigă Alitet, supărat. Mă împiedică să gîndesc. Şi-aşa, duhurile tot nu te mai ascultă!

Şamanul îl privi nedumerit cu ochii lui spălăciţi şi lăsă daireaua deoparte.

În polog se făcu din nou linişte. Alitet se gîndea, încordat:

„Oamenii au devenit neascultători. Dar ce-o fi cu Tîgrena? Înainte, îşi pleca totdeauna urechile cînd auzea ceva despre ruşi. Dădea mereu fuga unde veneau ruşii şi nici nu puteai s-o urmăreşti. Iar acum, nici măcar n-a călcat pe la rus. Învăţătorul a chemat-o, dar ea nu s-a dus. Pe urmă a venit el aici, dar Tîgrena nici atunci nu şi-a aplecat urechea la vorbele lui. Totul s-a răsturnat, s-a încurcat, ca nişte cîini în ham pe povîrnişul repede al muntelui".

Tîgrena locuia într-un polog aparte; rar ieşea din iarangă, unde cosea neobosită încălţări. Se împăcase cu soarta ei. Şi aşa, Aie tot nu mai era! Ba chiar se supărase cînd la factoria rusească nu voiseră să-i dea lui Alitet mărfuri; îi dăduseră mărfuri numai pentru două vulpi albe; pe celelalte trebui să le aducă înapoi acasă, căci el nu înţelegea să le schimbe pe hîrtii-ruble. Bărbatul se întristase. Acum nu mai pleca în călătorii; pesemne îi era ruşine să pornească la drum cu sania goală.

Şi pentru prima oară în tot timpul de cînd îl ştia, Tîgrenei i se făcuse milă de el.

Alitet intră în pologul ei; ea îl privi supusă.

— Nu mai trebuie să coşi încălţări — îi spuse bărbatul. Nu pot să mă duc la nomazi numai cu încălţări. Gloanţe nu am, tutun nu, chibrituri nu... Mai am numai hrană de *tanghi*: carne în cutii de tablă, fructe, unt, ceapă, piper... Şi, strîmbînd din nas, adăugă: Cui îi trebuie astea?

Tîgrena îl privea tăcută.

— Dacă Brown nu are să vină în vara asta la trecătoarea Cioc de Pasăre, va trebui să plecăm în munți. Să fim mai departe de ruși. S-au înmulțit mult pe țărm anul ăsta. Trebuie să ne facem nomazi. O să adun toți renii, să fac o cireadă. Numai că am prea puțini reni: numai vreo două mii. Nomazii au să rîdă de mine. Trebuie să mai cumpăr. Să cumpăr cu vulpi albe. Și clătinînd cu tristețe din cap, Alitet adăugă: Numai că n-au să vrea să vîndă reni pe vulpi albe; lor le trebuie mărfuri.

Gîndurile grele făcuseră să i se acopere fața de sudoare. Se așeză pe pielea de ren, de lîngă Tîgrena.

— Charley, tu ai auzit? îl întrebă femeia, spunîndu-i pe numele nou. Pe rîul Kuvet s-a ivit un alt rus. Face cuțite și toporașe, din fier cald. Face la oricine dacă aduce o bucată de fier; dar oamenii nu au fier. Duc toporașele vechi să le facă noi.

— De unde ai auzit asta? întrebă Alitet, mai înviorat.

— De la un nomad care a venit pe-aici. Toporașe foarte bune, care le plac păstorilor de reni.

Alitet rămase pe gînduri, apoi, deodată, chipul i se înveseli.

— Ai auzit chiar tu asta?

— Da, chiar eu!

Bărbatul dădu fuga la depozitul său și începu să răscolească zăpada cu piciorul. Acolo se găsea o grămadă de drugi de fier aruncați de o corabie americană. Odată, contrabandiștii îi aduseseră lui Alitet spre vînzare, însă acesta nu dăduse pe ei nici o blană, și atunci americanii îi aruncaseră, ca să nu-i mai care înapoi.

Acum Alitet privea fierul cu ochii arăzători, tot bolborosind ceva. Apucă un drug și dădu să-l tragă din zăpadă, dar simți cum i se lipește mîna de fier. Îl aruncă și, sugîndu-și degetul jupuit, șopti:

— Un cuțit, un ren; un toporaș, trei reni!

Spre seară încărcă o sanie cu fier, alta cu hrană de *tanghi*: unt, fructe şi celelalte... Deasupra puse un sac cu vulpi albe şi, luîndu-l pe Goi-Goi de la şcoală, plecară noaptea, cu cele două sănii, spre gura rîului Kuwet.

17

Curînd după plecarea lui Alitet, învăţătorul auzi un zgomot de motor venind dinspre mare. Îl strigă pe Vaamcio şi porniră în goană spre ţărmul încrustat cu o fîşie de gheaţă subţire. O mulţime de copii se luară după ei; veniră fuga şi femeile.

Baleniera se apropia cu o viteză nemaivăzută.

Cînd atinse cu etrava pojghiţa de gheaţă de la mal, învăţătorul strigă, fericit:

— Osipov! Vasili Stepanovici! Bine ai venit!

Oamenii apucară de balenieră, aceasta alunecă pe pojghiţa de gheaţă şi într-o clipă se treziră cu ea pe ţărm.

— Bună ziua, Kolea! spuse Osipov. Mai trăieşti?

— Bineînţeles!

— Uite, am adus o balenieră pentru artelul vostru. I-am lăsat şi lui Rusakov una. Am să vă instruiesc un mecanic.

— Asta e foarte bine! Cît timp stai la noi?

— O să fie nevoie de vreo două săptămîni.

— Vaamcio! strigă învăţătorul. Şi îl înfăţişă pe acesta lui Osipov: Preşedintele sovietului ginţii.

Osipov îl salută.

— Pe noi doi o să ne înveţi meşteşugul motorului — reluă Dvorkin. Dar acum haidem la şcoală!

— Trebuie să luăm motorul cu noi — spuse Osipov, prevăzător.

Scoaseră din lăcaşul lui motorul hors-bord [1], pe care învăţătorul îl luă pe umăr, ca să-l ducă acasă. Metalul şi vopseaua multicoloră străluceau. Mulţimea se luă după Dvorkin. În timpul acesta, bătrînul Ilici se apucase să cureţe cu toporul, atent, gospodăreşte, gheaţa de pe bordajul balenierei.

— Dvorkin — întrebă Vaamcio, în drum — a cui este baleniera asta ?

— A noastră, Vaamcio, a noastră ! A artelului. Şi motorul este tot al nostru.

— O-o-o ! făcu Vaamcio, entuziasmat. Ar trebui să facem o adunare.

— Ai dreptate ! Cheamă-i pe toţi la şcoală !

— Şi pe femei ? Şi copiii ?

— Adună-i pe toţi ; pe toţi care vor.

Vaamcio porni în goană. Tîgrena stătea lîngă iaranga lui Alitet, privind la mulţime.

Vaamcio se apropie de ea fuga şi îi spuse :

— Tîgrena, Los ne-a trimis o balenieră pentru artel; o balenieră cu maşină. Ai văzut că nu ne-a înşelat ?! O să facem o adunare. Hai, Tîgrena !

— Nu, Vaamcio ! Eu nu merg.

— Cum vrei !

Şi Vaamcio porni în goană, luînd iarangele pe rînd, pînă la cea din marginea aşezării.

Tîgrena privea în urma lui, gîndindu-se :

„Nu mai e aşa sfios. Prinde curaj. S-a împrietenit cu rusul".

Şi deodată simţi dorinţa să se ducă la şcoală, unde alergau oamenii din toate iarangele. Ar fi vrut să vorbească şi ea cu învăţătorul pe care îl trimisese aici comandantul cel bărbos. „Aie îl iubea pe bărbos — se gîndi. Dar de ce l-a trimis de pe pămîntul nostru, pe pămîntul rusesc ? Vaamcio spunea ieri că Aie a plecat să aducă legea nouă. Păi legea nouă a

---

[1] Motor portativ care se fixează cu mare uşurinţă, de obicei în afara bordului unei bărci, înlăturînd o sumă de complicaţii de instalaţie. Pivotînd în jurul axului său vertical serveşte în acelaşi timp şi de cîrmă — ceea ce înseamnă încă o simplificare. În rusește, de altminteri, i se şi spune „motor-cîrmă". (n.t.)

venit aici singură. Peste tot pe țărm se vorbește despre ea. Vaamcio ne păcălește. A învățat asta de la *tanghi*, cum a învățat Alitet de la americani..."

În timp ce gîndea astfel, Alek se apropie de ea.

— Tîgrena, hai la școală! O să aflăm multe noutăți; merită să asculți. Învățătorul e bun, să știi.

Tîgrena se uita tăcută la femeia aceasta care îl trăsese totdeauna pe Vaamcio înapoi, și care acum încerca s-o ducă pe ea pe drumul cel nou.

Se încruntă, nemulțumită:

— Du-te singură la școală!

Dar cînd Alek se făcu nevăzută, o luă la fugă pe urma ei.

Sala de clasă a școlii era ticsită de lume. La masa prezidiului stăteau: bătrînul Ilici, Vaamcio, Uakat, văduva lui Tumatughe, femeia de serviciu la școală — și învățătorul.

Intrînd, Tîgrena se simți străină între acești oameni. I se păru că toți o privesc, rîzînd de ea. Se opri pe coridor, de unde se uită înăuntru; ochii i se opriră la Uakat, care ședea lîngă Vaamcio. Ei doi voiseră să-l silească pe Alitet să adune cîinii morți. Înainte, femeia aceasta umbla totdeauna cu capul în jos și-i vorbea lui Alitet cu jumătate de glas. Iar acum își ținea capul sus. Ce se întîmplase? Oare fiindcă venea des în iaranga de lemn și de fiecare dată vorbea cu învățătorul rus?

Își mută ochii la bătrînul Ilici. Acesta privea la oameni plin de demnitate.

Învățătorul luă motorul și îl puse pe masă.

— Tovarăși! începu. Iată motorul, iar pe țărm este baleniera voastră. De acum înainte voi nu veți mai ști niciodată ce înseamnă foamea. La primăvară vom începe adevărata vînătoare. Cu motorul acesta la balenieră, o să ajungem ușor morsele.

— Adevărat! întări bătrînul Ilici. Am văzut pe drum cum merge. Merge fără pînze, singură. În trei zile am ajuns aici, fără să tragem o dată la vîsle. În-

vățătorul spune drept: la primăvară, o să fie vînătoare adevărată.

Toți priveau motorul cu multă curiozitate și emoție.

— Locuiește un duh bun în el! urmă bătrînul, solemn. Îl cheamă Ben-Zină. Așa a spus instructorul.

18

Ostașul roșu Kuzakov fusese demobilizat dintr-o unitate a trupelor speciale comandate de Tolstuhin, prietenul lui Los. În timpul cît fusese în armată intrase în partid și acum se întorcea comunist. Încercînd să ajungă din Kolîma la Marea Behring, pe unde treceau mai des vapoarele, Kuzakov se împotmolise pe drum din cauza vremii și fusese nevoit să se oprească pentru a ierna.

Kuzakov își găsise loc în iaranga unui vînător. O dată, neavînd altceva de făcut, se apucase să repare un topor rupt. Îi dăduse formă din nou, apoi îl călise, stîrnind încîntarea vînătorilor din întreg cătunul. Fiind fierar de meserie, omul nostru se dedase acestei îndeletniciri, făurind pe îndelete, cu dragoste, toporașe și cuțite, scurtîndu-și astfel lunga noapte polară.

Fierarul era în polog, decălind deasupra arzătorului un cuțit vechi, rupt, cînd intră Alitet.

— Bună ziua! îl salută acesta, mieros, căutînd să-i cîștige bunăvoința.

— Bună ziua, bună ziua! răspunse Kuzakov.

Și se apucă să bată fierul roșu pe o bucată de piatră, cu un ciocănaș.

Alitet urmărea ager cum fierul înmuiat de foc își schimba forma. După ce îl ciocăni un timp, Kuzakov îl agăță iarăși deasupra arzătorului.

— Tu ești comandant rus? îl iscodi Alitet.

— Da' de unde comandant! Sînt fierar.

Musafirul luă un toporaș făcut de rus și îl suci mult timp în mîini.

— Foarte bun toporaş ! spuse apoi. Negustorii aduc numai toporaşe americane sau ruseşti. Nomazilor le plac toporaşele cu săpăligă, aşa cum e ăsta.

— Hei, dacă ar fi fier, cîte toporaşe n-aş face !

— Am eu fier — spuse Alitet repede. Am mult fier. E în sanie. Şi, privindu-l în ochi pe Kuzakov, urmă, îmbietor : Nu vrei să-l vezi ?

— Hai să mergem să-l vedem.

Cînd se apropie de sanie, fierarul strigă bucuros :

— Măi să fie ! Dar ştii ce fier e ăsta ?! Şi simţămîntul meseriei începu să-l zgîndăre : Hei, dacă aş avea acum o nicovală adevărată şi o forjă, v-aş umple pe toţi de topoare !

— Ce este asta nicovală, forjă ? întrebă Alitet, cu vioiciune, privindu-l în ochi.

Kuzakov îl lămuri şi atunci îşi aduse aminte că acum cîţiva ani văzuse aşa ceva în tundră, aruncate de americani, la stînca numită „Capul Chel".

— Am şi astea ! spuse bucuros. În două zile le aduc. Am să merg ziua şi noaptea. Cu sania uşoară ajung repede.

Peste cîteva zile se întoarse, aducînd într-adevăr forja şi nicovala, ba încă şi cărbuni, pe care îi adunase din acelaşi loc, de sub zăpadă.

Ridică un cort în care instală fierăria, aşeză uneltele şi se apucă să lucreze neobosit, ajutîndu-i lui Kuzakov, bătînd cu ciocanul de sub care zburau scîntei. În fiecare zi avea gata o grămadă de topoare pe care le ducea în sanie, unde le orînduia şi iar le orînduia. Peste o săptămînă, sania era plină. Alitet îi dădu lui Kuzakov toată hrana de *tanghi*, precum şi un sac cu vulpi albe, şi porni repede spre Enmakai, pentru a mai aduce încă o încărcătură de fier.

După plecarea lui, Vaamcio şi instructorul Osipov sosiră în cătunul fierarului. Kuzakov, care era dornic să schimbe cu cineva o vorbă rusească, se bucură tare mult de sosirea lui Osipov. Îi povesti despre viaţa lui aici, despre Alitet şi despre lucrul la fierărie.

Osipov îl asculta cu chipul întunecat. Deodată îl întrebă :

— Tu spui că eşti comunist ?

— Da. Pînă la vară am să stau aici, pe urmă am să plec la vapor. Alitet mi-a făgăduit să-mi dea o sanie cu cîini. Uite un om de ispravă ! Priceput ! N-am mai văzut în viaţa mea pe vreunul care să bată cu ciocanul ca el.

— Găgăuţă ce eşti ! făcu Osipov, oftînd. Halal comunist ! Dar tu ştii cine e Alitet ? E un chiabur, un contrabandist. Ţinea toată tundra în mîini. Şi uite-l pînă unde a ajuns : începe să-şi facă robi şi dintre comunişti, comunişti proşti ca tine !

— Ia vezi ! Mai încet ! i-o reteză Kuzakov, zăpăcit.

Osipov se înfurie :

— Ascultă, deşteptule ; politica pe care o ducem noi este de a îngrădi pe chiaburi şi a-i înlocui în economie ; şi tu îl pui pe Alitet iarăşi pe picioare ! Ia încearcă şi gîndeşte la asta, cu capul tău prostănac. Nu-ţi dai seama că zădărniceşti munca noastră aici ? ! Alitet te-a cumpărat de jos pînă sus, cu tot cu mărunţaie. Căpuşa asta te-a înşelat în aşa fel, că nici n-ai putut să bagi de seamă. Dacă o să afle împuternicitul Comitetului revoluţionar, Los, despre această fierărie, o să-ţi sucească gîtul !

— Dar eu n-am ştiut nimic din toate astea ! răspunse Kuzakov, speriat.

— Atunci închide taraba şi hai cu noi ! O să ai ce face la Comitetul revoluţionar. Dacă te mănîncă mîinile, vei lucra, dar nu pentru chiaburi.

Vaamcio încărcă în sanie forja şi nicovala, şi dimineaţa porniră cu toţii spre Enmakai.

Soarele strălucea. Cîinii alergau pe zăpada înghe-ţată, fără să lase urme. Gheţurile reveniseră la ţărm, de unde se întindeau ca nişte cîmpii nemărginite, pînă dincolo de orizont. Vaamcio alerga pe lîngă sanie, iar cînd obosea, se schimba cu Osipov sau Kuzakov.

Spre seară, întîlniră sania lui Alitet. Era atît de încărcată cu fier, încît omul trebuia să ajute cîinii, trăgînd şi el împreună cu ei. Cînd ajunseră una în dreptul alteia, săniile se opriră. Alitet, zăpăcit, întrebă cu jumătate de glas :

— Încotro, Kuzakov ?

— La Comitetul revoluționar — răspunse acesta.

— Mînă, Vaamcio! porunci Osipov.

Rămas singur, Alitet privi mult timp la sania încărcată cu fier, apoi se apropie de cîinele înaintaș și, din senin, îl izbi cu piciorul.

19

Cîinii trăgeau sania încet, afundîndu-se în zăpadă, cu boturile în jos. Vîntul de nord-vest, potrivnic și pătrunzător, aducea fulgi de nea, tăioși, ca niște țepi, biciuind dureros obrazul lui Alitet. Însă el îi îndura, stînd nemișcat în sanie, ținîndu-și fața sub vînt; nici măcar la cîini nu striga. Viscolul se învîrtejea pretutindeni, stelele se făcuseră nevăzute și omul nu zărea nimic afară de umbrele abia deslușite ale cozilor celor doi cîini din fața săniei. Era miez de noapte.

Alitet se folosea de obraz ca de o busolă, ținînd drumul după direcția vîntului. Nu lua în seamă șuierul viscolului; se gîndea numai la Kuzakov:

„De ce l-au dus? Oare rusul ăsta nou, care a venit aici, e și el comandant? Dar ia uite la Vaamcio, s-a făcut afurisit de tot! Numai el trebuie că l-a adus pe rus aici!"

Și înjură cu glas tare:

— *Merkicikin!* Dar nu-i nimic! Am să fac și singur toporașe, fără Kuzakov. Am să-l iau pe Omrîtaghen să-mi bată cu ciocanul; are putere. Iar fierul cald am să-l țin și am să-l răsucesc eu!

Bucurîndu-se de treaba asta, pe care o socotea ca și făcută, sări jos, îndemnă cîinii cu glas tare și, luptîndu-se cu viscolul, apucă de jug, ca să ajute sania.

După un timp, pe obraz i se ivi o pojghiță de gheață. Și-o scuturâ, se așeză pe sanie și, luînd o mînă de zăpadă, începu să-și frece fața. Durerea îl făcu să zîmbească batjocoritor, spunîndu-și: „Ce-o fi

asta? Pînă acum n-am degerat niciodată. Nu mai sînt bărbat!"

După ce-şi frecă obrazul, sări iarăşi jos, îndemnîndu-şi cîinii şi alergînd alături de sanie, în bezna de nepătruns a nopţii.

În aşezarea unde fusese fierăria lui Kuzakov, toată lumea dormea. Oamenii nu aşteptau nici un călător, aşa încît pe Alitet nu-l întîmpină nimeni. El mînă sania de-a dreptul la cort, opri cîinii în faţa lui şi intră grăbit înăuntru. Hîrşîind un chibrit gros, american, lumină interiorul şi îndată văzu că nicovala şi forja nu mai erau. Scoase un geamăt şi se chirci jos, pe întuneric, cu capul plecat. Rămase mult timp aşa, tăcut, pînă îi înţepeniră picioarele. Cortul, bătut de vînt, vuia. Zgomotul înfiorător al pînzelor făcea să-ţi îngheţe sufletul.

Alitet frecă un chibrit, făcu surcele dintr-o scîndurică, le aprinse, aruncă deasupra cîţiva cărbuni şi se apucă să-i înteţească, suflînd. Limbile de foc luminară întregul cort. Alitet zări într-un colţ un ciocan mic, şi-l privi cu ochii aţintiţi.

Afară urlă un cîine, apoi se ridicară lătrături. Un om de la o iarangă vecină se ivi în cort.

— Charley, de ce stai aici? îl întrebă. Hai în pologul meu. Am ceai. Doarme şi Goi-Goi acolo.

Alitet ridică ochii spre noul venit, privindu-l tăcut.

— Hai, Charley! Aici e frig.

— Cine a luat toate astea? întrebă Alitet, arătînd la buşteanul pe care fusese aşezată nicovala.

— Ruşii le-au luat. La început s-au certat, pe urmă l-au pus pe Vaamcio să încarce toate în sanie. Nu poţi să-i înţelegi pe ruşi! Rusul cel nou era supărat: l-a adus Vaamcio. Acum şi Vaamcio e comandant. Chiar el mi-a spus.

— Am să-i ajung! Am să-l smulg pe Vaamcio din sanie; am să-l leg cu arcanul, ca pe un ren sălbatic, şi am să-l aduc aici, în cort. Am să-i scot pantalonii, am să-l pun să şadă pe fierul îngheţat şi ai să vezi tu atunci ce fel de comandant este el... Unde l-a dus pe Kuzakov?

— L-a dus la bărbos.

— Despre ce au vorbit ?

— Oare poţi să înţelegi ce vorbesc păsările ?

— Dar Vaamcio ce spunea, nebunul ăsta demn de dispreţ ?

— A spus că un om din aşezarea noastră trebuie să meargă la o sărbătoare mare la comandantul rus bărbos. Omrîtaghen vrea să meargă el.

— Omrîtaghen ? Voiam să lucrez topoare cu el !

— Vezi că ei i-au lăsat un şirag de nasturi. Scoate cîte unul în fiecare dimineaţă. Cînd se termină tot şiragul, atunci pleacă la Sărbătoarea Vorbirii.

— Nu-mi mai spune ! strigă Alitet, înfuriat. Nu mai vreau să aud ! Mai bine să mergem să bem ceai.

Goi-Goi şedea pe o blană de ren, cu o bucată de hîrtie în faţă şi scria ceva cu un capăt de creion. Alitet îi smulse hîrtia şi creionul. Hîrtia o rupse în bucăţi mărunte, iar creionul îl sfărîmă între dinţi. Băiatul se uită mirat la tatăl său, spuse apoi încet :

— Tată, chiar tu mi-ai poruncit să învăţ !

— Acum nu mai trebuie. Du-te şi înhamă repede cîinii tăi ; am să plec numaidecît cu ei. După ce ai mei au să se odihnească, ai să-i iei tu şi să te întorci acasă.

— Charley — vorbi stăpînul iarangei — poate că singur n-are să găsească drumul !

— Dacă o vrea să trăiască, are să-l găsească ! mormăi Alitet. Dă ceaiul mai repede !

20

După ce se sătură de ceai, Alitet mai intră o dată în fierărie. Tot ce mai rămăsese din ea era ciocanul acela uitat. Îl privi îndelung. Apoi îl luă şi lovi cu el în buşteanul nicovalei. Apoi desfăcu cortul, îl încărcă pe sanie şi porni în goană spre Enmakai.

După trei zile de drum, noaptea, sosi acasă. O trezi pe Tîgrena și îi porunci să aprindă arzătorul.

Femeia îl înveli pe Aivam cu o plapumă făcută din piele de renișor, apoi aprinse mușchiul îmbibat cu grăsime de focă. Flăcările luminară pologul. Tîgrena înteți focul cu o surcea aprinsă, pînă ce din arzător se ridică o panglică lată de flăcări.

Narghinaut se strecură în polog.

— Ce cauți aici, proasto? o întrebă Alitet, privind-o supărat. Mai bine ai grijă de cîini. Deshamă-i și dă-le demîncare! Numai să nu le dai mult dintr-o dată. Lasă-i încet. Au alergat mult și sînt înfierbîntați. Hai, du-te!

Narghinaut ieși tăcută. După plecarea ei, Tîgrena scoase de după grinda acoperișului o piele de ren, o desfăcu și o așeză lîngă bărbat. Acesta se răsturnă pe blană, se întinse și, privind în tavan, întrebă:

— Cîți ruși sînt în așezare?

— Numai unul: învățătorul — răspunse Tîgrena.

— Și ceilalți unde sînt?

— Ceilalți doi au plecat azi dimineață.

— A plecat și Vaamcio cu ei?

— Nu. El e aici.

Alitet se întoarse scurt spre femeie și o întrebă în șoaptă:

— Aici?!

Perdeaua de blană se dădu la o parte și în polog se ivi capul șamanului Koraughe, cu obrazul îngălbenit.

— Ai venit, Charley? se auzi vocea lui tremurătoare.

— Du-te la tine și culcă-te! îl repezi Alitet. Tot nu-mi mai vine nici un ajutor de la tine! Du-te!

Fîstîcit, Koraughe se apucă de bărbuța-i rară: cu mîna tremurătoare și, nehotărîndu-se să plece, spuse:

— Începi să nu mai ai respect, Charley!

Alitet dădu din mînă:

— Sînt obosit. Sînt tare obosit. Hai, du-te și te culcă!

Șamanul scoase din gît un fel de șuierat și se făcu nevăzut.

— Charley — vorbi Tîgrena — spune-i să nu mai intre în pologul meu. Dacă are să mai vină la mine, are să fie rău, Charley!

Alitet tăcu, arătînd astfel că era de partea nevestei.

Tîgrena agăţă ceainicul la fiert, deasupra arzătorului, şi se apucă să fărîme carnea îngheţată de ren.

— Multe gînduri s-au adunat în cap! oftă Alitet. Fel de fel de gînduri. Ia carnea! Nu mi-e foame...

Nevasta întoarse capul spre el, privindu-l stăruitor. Deodată, se simţi cuprinsă de nelinişte.

Bărbatul se apropie de ea, cu ochii scînteietori, şi-i spuse încet, plin de ură:

— Mă duc la el să-l omor!

— Vrei să-l omori pe Vaamcio? întrebă femeia.

— Ah, cît vreau! Îmi stă în cale nebunul ăsta!

Cu o linişte desăvîrşită, ascunzîndu-şi tulburarea, Tîgrena îl întrebă:

— Cu ce vrei să-l omori? Cu cuţitul sau cu puşca?

— Nu. Am să-l sugrum cu mîinile.

Tîgrena scoase tăcută pachetul de ceai presat şi, desfăcînd bucăţele cu vîrful cuţitului, începu să le arunce în ceainic. Cu aceeaşi stăpînire de sine, îi spuse:

— Charley, dacă îl sugrumi pe Vaamcio, te omoară învăţătorul. E în mare prietenie cu el. Şi învăţătorul este om puternic... Atunci cine are să mai adune renii tăi din cirezi?

Alitet îşi umplu pipa şi începu să fumeze.

— Crezi că nu trebuie să-l omor? întrebă, înghiţind fumul.

— Nu trebuie! Ruşii au să te prindă chiar dacă ai să fugi noaptea asta în munţi. S-au ivit mulţi pe ţărm, ruşii ăştia. Vaamcio e în mare prietenie cu ei. Chiar şi el s-a făcut altfel de om. Acum nu mai e sfios de loc.

— De unde a luat el puterea asta? întrebă Alitet.

— Nu ştiu. Cred că de la ruşi. Ei i-au adus o balenieră pentru vînat morse. L-au învăţat cum să întărîte motorul de fier. În fiecare zi, Vaamcio smuceşte

de curelușa motorului[1], acolo, lîngă școală. Motorul scoate fum, se înfurie, tușește și face zgomot. Înăuntru are foc. Motorul ăsta are să ducă baleniera la vînătoare. El a adus-o și aici, tocmai de la capul Ciukotka.

Alitet o asculta cu luare-aminte.

— Și unde este motorul? o întrebă.

— Îl țin încuiat în școală. Iar baleniera este pe țărm, în fața iarangei lui Vaamcio.

Îi turnă o cană de ceai.

— Bea! îl îndemnă.

Bărbatul împinse cana deoparte și ieși din polog, cu ochii plini de răutate.

— Tîgrena, adu lumină! se auzi glasul lui din tindă. Aici e întuneric.

Femeia, luminînd cu o surcea aprinsă, îl întrebă, speriată:

— Încotro, Charley?

Alitet luă toporul american, cu coadă lungă.

— Vrei să-l omori pe Vaamcio cu toporul?

Omul se făcu nevăzut în întunericul de afară, fără să răspundă.

Tîgrena se îmbrăcă în grabă și o luă la goană spre iaranga lui Vaamcio, însă cînd ajunse, din polog se auzea numai răsuflarea liniștită a oamenilor care dormeau.

„Nu e aici — se gîndi. Pesemne s-a dus pe țărm, la balenieră".

Se strecură în polog, pipăi pe întuneric pînă ce îl găsi pe Vaamcio și, scuturîndu-l, îi spuse încet:

— Vaamcio, Alitet a luat-o spre balenieră, cu toporul!

Alek se trezi și făcu lumină. Vaamcio se și sculase, dînd să-și pună repede încălțările, dar din grabă nu nimerea cu piciorul.

— Du-te și dă-i de veste învățătorului! îl îndemnă Tîgrena.

---

[1] E vorba de șnurul care se înfășoară pe micul volant și prin tragerea căruia se pun în mișcare, în mod obișnuit, motoarele „horsbord". (n.t.)

Stelele răzbeau pe ici, pe colo, printre norii nopții. Clădirea școlii se ivea din beznă ca o stîncă de granit rătăcită.

Vaamcio goni pe lîngă ea, de-a dreptul spre țărm. Alitet stătea călare pe chila balenierei, cu toporul în mîini.

Văzîndu-l pe Vaamcio, tresări; toporul îi scăpă din mîini, căzînd cu zgomot pe bordaj. Vaamcio îl apucă de coadă și strigă:

— Ce cauți aici cu toporul?

Celălalt rămăsese în același loc, și nu scotea un cuvînt.

Fără să-i aștepte răspunsul, Vaamcio aruncă toporul și-l îmbrînci pe Alitet de pe balenieră. Acesta căzu, dar se ridică îndată; acum cei doi oameni se înfruntau, despărțiți de balenieră.

— Cîte femei au rămas văduve, fiindcă tu le-ai înecat bărbații! strigă Vaamcio. Acum vrei ca ele să moară de foame fără balenieră?!

— Nu stîrni duhul morților! îl opri Alitet. Și, după o clipă de tăcere, adăugă: E o balenieră bună. Venisem s-o sparg, dar n-am putut; mi s-a făcut milă. Toporul n-a vrut să asculte. Pare mai bună decît a mea, cea care s-a înecat... Mi se învîrtește capul... Dă-mi înapoi toporul, să plec acasă.

Ajuns în pologul său, multă vreme Alitet nu se putut liniști. Bea într-una ceai, căzut pe gînduri.

— I-am plătit mult americanului pentru baleniera mea. De unde are să aibă Vaamcio cu ce s-o plătească pe asta? o întrebă pe Tîgrena.

— Aud că au s-o plătească toți; tot artelul.

Bărbatul zîmbi strîmb.

— Nu trăncăni degeaba! Oare au femeile văduve cu ce să plătească? Ce, tu nu știi că în iarangele lor nu zac decît piei de ren putrede? Așa ceva nu prea caută *tanghii*; ei vor vulpi albe. Rușii încă n-au aflat despre asta. Du-te la învățător și spune-i. Numai de la mine pot să ia o plată bună pentru balenieră.

— Nu mă duc la el! răspunse Tîgrena. Limba n-o să vrea să-i vorbească rusului!

— Nici a mea nu vrea! încuviință Alitet, mulțumit.

— Este zvon că au să plătească încet pentru balenieră; cinci ierni, cîte puţin. Cu piei de morsă, cu colţi, cu hîrtii-ruble.

— Ruşii ăştia nu se pricep de loc la vulpile albe. Aş fi dat multe vulpi pentru o balenieră bună ca asta! Brown niciodată nu le-ar fi dat aşa ceva numai pe piei de morsă. El se pricepe!

Amintindu-şi de Brown, Tîgrena spuse:

— Eu cred că Brown ăsta este un înşelător; are ochi răi. N-are să-ţi aducă marfă. Cînd americanii au băut apă de foc, m-am uitat tot timpul la ei. Ai să vezi că te-au înşelat. N-au să-ţi aducă marfa!

— Taci! strigă Alitet. Te-ai făcut prea vorbăreaţă. Femeii numai să-i dai voie, că îţi spune la năzdrăvănii!...

Tîgrena nu mai adăugă nimic; se întoarse spre arzător şi se apucă să îndrepte focul.

Bărbatul se întinse pe piei şi spuse, oftînd din greu:

— Trebuie să plecăm în munţi... Aici au să-mi obosească ochii tot privind la ruşi... şi la artelul ăsta... Am topoare din belşug, însă fără spirt nu pot să iau mult pe ele... Am să fac singur spirt.

Femeia îl privea uimită. I se păru că omul începe să înnebunească.

— Hei, ce te zgîieşti aşa la mine, ca bufniţa la iepure? strigă Alitet, supărat.

— Poţi tu să faci spirt?

— Pot. Trebuie să faci o amestecătură subţire de făină cu apă, s-o acoperi cu piei calde, pe urmă s-o pui la foc şi pe ţeava Winchesterului are să curgă apă de foc. Dar nu am făină. Negustorul rus nu vrea să-mi dea mai mult decît un pud. E un prost! Parcă n-ar avea nevoie de vulpile mele albe! Vrea să-mi dea pe ele hîrtii-ruble...

Se făcuse dimineaţă, iar Alitet tot se mai gîndea... Apoi o strigă pe Narghinaut:

— Du-te la vecini şi schimbă o vulpe albă pe un pud de făină. Au să le iasă ochii de bucurie; or să schimbe toată făina pe care o au. Pe o vulpe albă

rusul le dă patru puduri şi eu le dau vulpea pentru un pud.

După ce plecă Narghinaut, Alitet se îndestulă cu carne de ren, pe urmă se culcă dar dormi puţin şi neliniştit. Femeia se întoarse.

— Charley, n-am găsit făină. Văduva lui Tumatughe a vrut să-mi dea un săculeţ, însă învăţătorul nu i-a îngăduit să primească vulpea albă de la mine şi atunci ea şi-a luat săculeţul înapoi. Învăţătorul a spus: „Duceţi-vă la iaranga cu mărfuri, căci doar aveţi cîini?" Ea a ascultat de învăţător, Charley!

— *Merkicikin!* înjură Alitet.

Îşi încruntă fruntea, căzu pe gînduri, apoi spuse:

— Atunci împrăştie zvonul că Alitet dă un cîine pentru fiecare săculeţ de făină. Pentru douăsprezece săculeţe, dă toţi cîinii care trebuie la o sanie. Şi aşa am prea mulţi; mănîncă de pomană.

Narghinaut plecă; îndată, zvonul dat de ea pătrunse în fiecare iarangă.

Vaamcio alergă numaidecît la învăţător. După ce ascultă despre ce era vorba, Dvorkin răspunse:

— Ar fi timpul să-ţi rînduieşti nişte cîini buni pentru sanie.

— Da, da, am nevoie! întări Vaamcio. Vai, ce nevoie am de cîini buni pentru o sanie! Cu ei poţi să călătoreşti repede. Numai că am doar patru săculeţe de făină şi trebuie douăsprezece.

— Nu-i nimic, Vaamcio. Am să-ţi dau eu opt săculeţe din făina mea şi ai să mi le înapoiezi mai tîrziu.

— Da, da, am să ţi le dau înapoi. Am vulpi albe şi hîrtii-ruble. Am să mă duc repede la Rusakov.

— Bine, Vaamcio! Cumpără cîinii. Nu sînt scumpi, nu-i aşa?

Vînătorul clipi din ochi cu viclenie şi răspunse încet:

— De pomană! Alitet pesemne a înnebunit. Pentru o vulpe albă, Rusakov dă patru săculeţe, şi un cîine costă cinci vulpi albe. Cîinii lui sînt toţi buni.

— Hai, atunci du-te şi cumpără-i! îl îndemnă Dvorkin, cu hotărîre.

Ajungînd la iaranga lui Alitet, Vaamcio se rezemă de ușorul ușii și începu să se uite pe cer, de parcă numai la asta i-ar fi fost mintea.

Alitet era lîngă iaranga sa și se uita la îngrămădirile de ghețuri de pe mare.

— Charley! strigă deodată noul venit. Vrei să schimbi cîinii pe făină?

— Da — răspunse Alitet.

— E drept că eu am cîini — reluă Vaamcio — dar dacă vrei, am să-ți dau douăsprezece săculețe. Numai pe cîini buni.

Alitet tresări, se schimbă la față și strigă:

— Nebunule! Oare ai văzut tu vreodată cîini proști la mine? Am să-ți dau cîinii de la sania cu care o să se întoarcă Goi-Goi.

— Dacă e vorba de ăștia, atunci fac schimbul. Mă duc să-l întîmpin pe Goi-Goi.

— Întîi adu făina.

Vaamcio încărcă repede douăsprezece săculețe în sanie, înhămă cîinii, în drum descărcă făina la iaranga lui Alitet, apoi porni în goană mai departe, să-l întîmpine pe Goi-Goi.

21

Tot ceea ce se petrecea pe țărm, oamenii numeau viață nouă. Acestea îl scoteau pe Alitet din sărite. Acasă nu mai îngădui să se vorbească despre viața nouă. Negoțul, căruia i se dăruise cu totul, acum se sfîrșise. Era zăpăcit, neștiind ce să mai facă. Mărfuri se găseau numai la ruși. Nu mai rămăsese nici un negustor american. Și baleniera se înecase! Și corabia n-a mai sosit!... De unde să ia mărfuri? Gîndurile îl scoteau din minți.

Acum se tot foia pe lîngă sanie și, cuprins de tristețe, orînduia în ea toporașele și bășicile de morsă

pline cu apă de foc, făcută de el însuşi. E adevărat că acestea erau mărfuri bune, dar nu mai putea pune în sanie, ca altădată, nici puşti, nici gloanţe, nici tutun, nici mărgele, nici gumă de mestecat. Nu mai avea ace, degetare, piepteni, clopoţei.

Legă bine încărcătura de pe sanie, se aşeză deasupra, rămase un timp aşa, pe urmă intră gînditor în polog.

— Tîgrena — spuse — am să îmbrac cămaşa de pînză. Aşa tot am să semăn cu un american. Am marfă puţină în sanie. Puţină de tot : numai toporaşe.

Luă cămaşa şi o îmbrăcă fără nici un chef.

În buzunar fîşîi hîrtia lui Brown, Taky-Cărăbuşul Negru.

O scoase, o desfăcu şi rămase cu ochii pironiţi asupra ei.

— Uite-o ! i-o arătă Tîgrenei, fluturînd-o în aer. E multă marfă în ea. O s-o aducă Brown la vară. Ştie unde s-o aducă ; i-am arătat eu locul. N-o să vadă nimeni.

Tîgrena nu răspunse nimic.

Alitet îşi băgă hîrtia în buzunar, se îmbrăcă de drum şi porni spre munţi, la prietenul său, crescătorul de reni Eceavto.

Bătrînul Eceavto îşi ducea viaţa de nomad tot prin aceleaşi locuri ca în ultimii doi ani. Însă şi în aşezarea lui, viaţa stătea gata-gata să se dărîme. Începuseră să pătrundă şi în munţi zvonuri despre un fel nou de viaţă. Apoi, după zvonuri, se ivise un rus, care stătuse de vorbă cu păstorii. Eceavto nu voise să ducă vorbă goală cu el ; doar rusul nu era un negustor ! N-avea ce să-i vorbească unui asemenea om. N-avea decît să vorbească păstorii cu el !... Iar cînd află că peste tabăra sa au fost puşi stăpîni trei păstori, porecliţi sovietul ginţii, Eceavto începuse să rîdă.

După plecarea rusului îi chemă pe cei trei păstori şi le spuse :

— Înhămaţi-mi renii albi, cei iuţi de picioare ; vreau să mă duc la cireadă.

Aduseră renii. Stăpînul se urcă în sanie, luă hăţurile şi le strigă celor trei :

— Hei, voi, sovietul ginții, țineți-o în fugă după mine!

Biciui renii și aceștia, smulgîndu-se din loc, o luară la goană pe pămîntul înghețat. Păstorii alergau în urmă, abia trăgîndu-și sufletul.

Cînd ajunseră la cireadă, Eceavto, îmbrăcat cu o haină ușoară de piei pestrițe, încinsă cu o curelușă, coborî și începu să se plimbe, cercetînd renii care pășteau. Erau împrăștiați la poalele muntelui, atît de mulți, încît ochiul nu-i putea cuprinde pe toți.

— Veniți încoa'! le strigă ascuțit Eceavto celor trei păstori.

Păstorii se apropiară gîfîind de oboseală și se așezară pe zăpadă, la picioarele lui.

— Tu cîți reni ai aici? îl întrebă stăpînul pe cel mai bătrîn dintre ei.

— Douăzeci — răspunse păstorul.

— Dar tu? îl întrebă pe cel de-al doilea.

— Eu am încă puțini: numai opt.

— Și tu?

— Unsprezece — răspunse cel de-al treilea.

— Aha-a! făcu lung Eceavto. Mulți reni ați strîns! La început, cînd ați venit la mine, nu aveați nimic... Scoateți renii voștri din cireadă și plecați din tabăra mea! Duceți-vă în altă parte! Mie nu-mi trebuie soviet!

Păstorii se priviră unii pe alții.

— Eceavto — vorbi sfios cel care avea numai opt reni — dar cum o să putem trăi? N-avem nici iarange, nici sănii, nici reni de curse. O să trebuie să ne ducem pe țărm, la mîncătorii de șoareci.

— O să pierim, Eceavto! spuse un altul.

Eceavto își îndreptă pantalonii:

— Am păstori destui. Hai, luați-vă repede renii!

Oamenii stăteau tăcuți, cu capetele plecate.

— Hai, repede! strigă stăpînul.

Cînd Alitet sosi în tabără, Eceavto stătea întins în polog și sugea spirt dintr-o sticluță.

— Ai venit, Charley? îl întrebă pe musafir, cu glasul cîntător.

Alitet îl privi uimit: de unde putea să aibă bătrînul apă de foc? Se dezbrăcă şi, îndreptîndu-şi cămaşa, întrebă mirat:

— Tu ştii că mă cheamă Charley?

— În tundră vin fel de fel de zvonuri — răspunse gazda, cu vocea piţigăiată.

Femeile îl priveau tăcute pe Charley-Alitet.

— Am adus multă marfă — spuse acesta. Şi, întorcîndu-se spre una din nevestele lui Eceavto, îi porunci: Keipa, ia adu un toporaş din sanie!

Femeia se făcu nevăzută şi într-o clipă se întoarse în polog cu un toporaş, pe care Alitet îl pusese din timp deasupra încărcăturii din sanie.

Eceavto luă toporaşul, îl suci în faţa nasului, de parcă l-ar fi mirosit, apoi spuse bucuros:

— Bun toporaş!

— Am adus multe! se mîndri Alitet.

— Ce mărfuri ai mai adus?

Alitet îşi aprinse luleaua, înghiţi fumul şi tuşind uşor răspunse:

— Am adus o apă de foc, tare. Keipa, adu din sania mea băşica de morsă, cea mică, de deasupra.

Gazda se apropie de el şi îi pipăi cămaşa de pînză.

— Te-ai făcut *tanghi?* îi spuse.

— Da! American — răspunse musafirul, dîndu-şi ifose.

— Se spune că nu mai sînt americani pe ţărm. Aşa s-a zvonit în tundră. Că au venit ruşi mulţi. A venit şi la mine unul. A dus vorbărie goală. Numai vorbe aduc. Au făcut soviet al ginţii în tabăra mea: trei păstori. Dar eu i-am gonit. Acum nici un stăpîn n-are să-i mai ia.

Alitet ciuli urechile.

— Unde au plecat păstorii?

— Au pornit-o spre ţărm; pe jos au pornit-o.

Keipa stătea de mult cu băşica de morsă în mîini, ascultînd vorbăria bărbaţilor.

Alitet îi luă băşica şi i-o arătă lui Eceavto:

— Uite, apă de foc. Foarte bună. Nu îngheaţă de loc.

— Ha-ha-ha! rîse bătrînul, batjocoritor. N-am mai văzut pînă acum să se ducă apă de foc într-un asemenea vas!

— Ăsta e vas pentru nomazi, nu se sparge.

— Acum însă am şi eu apă de foc. Multă apă de foc.

— De unde? întrebă Alitet.

— He-he! făcu bătrînul. La Izvoarele Fierbinţi s-a ivit un american. Îl cheamă Nick.

— E negustor? îl întrerupse Alitet.

— Nu. Caută ceva în rîuri şi în pietre. Nu are marfă: numai apă de foc. Înainte venea doar pentru vară; acum a rămas şi peste iarnă. I s-a stricat barca. Eu i-am făcut iarangă, acolo, la Izvoarele Fierbinţi; îi trimit carne, îi dau reni să umble cu ei. Îi place să se uite la pămîntul nostru; face pe hîrtie munţi, rîuri. El îmi dă apă de foc.

Alitet asculta cu încordare povestirea lui Eceavto, uluit de ceea ce afla. Însă, stăpînindu-se, turnă într-o cană licoarea din băşica de morsă şi îl îmbie pe bătrîn:

— Gustă şi dintr-a mea, prietene!

Eceavto nu se împotrivi. Luă cana, bău, apoi spuse, lingîndu-şi buzele umede:

— Bună apă de foc!... Şi ce mărfuri ai mai adus?

Alitet dădea s-o cocoloşească. Îi era ruşine să spună că nu mai are alte mărfuri. După ce bău spirtul din cana sa, răspunse cu amărăciune:

— Americanii au plecat cu toţii după mărfuri. Au să le aducă la vară.

— A-ha-a! exclamă bătrînul, făcînd pe prostul şi privindu-şi fix oaspetele cu gura deschisă.

Acesta, fîstîcit, se întoarse şi se apucă să toarne rachiul în căni. Băură din nou.

— Eceavto — începu Alitet — a sosit vremea să-mi adun renii. Vreau să fiu nomad.

— Fă-te nomad, fă-te!

— Mă gîndesc să-i ajung pe cei trei păstori ai tăi şi să-i iau pentru cireada mea. Ai?

— Au să fie bucuroşi să trăiască şi în cireada ta. Tot mai bine la tine decît să-şi mănînce renii unul cîte unul. Ia-i, ia-i! Acum s-or fi săturat de soviet!

— Am să le sparg capetele de bolovani dacă au să vrea iar să intre în sovietul ginţii. Şi Alitet turnă din nou apă de foc în ceşti.

— Mai stai, mai stai! îl opri bătrînul. Nu trebuie să bem mult; tot nu ai marfă! Eu acum beau cîte puţin. Am un butoi de fier, plin cu apă de foc. Uite-l! Se tîrî în colţul pologului şi smulse nişte piei de ren, de sub care se ivi un butoiaş cam de trei vedre. Mai are însă, mai mult de jumătate. Pînă aici. Şi, rînjind bucuros, zgîrie cu unghia tare pe butoi.

Lui Alitet i se opri răsuflarea de invidie. Îşi privea tăcut prietenul, neştiind ce să spună.

— Nu ai mărfuri, şi apa de foc, singură, nu înveseleşte inima.

— Am toporaşe! vorbi musafirul, cu glasul surd. Multe toporaşe. O sanie întreagă!

— He-he-he! Îmi ajung zece toporaşe; cîte unul pentru fiecare cireadă. Şi, privind încă o dată toporaşul, bătrînul adăugă: Bune toporaşe! Poţi să mai dai încă zece. Am vulpi albe. Ţi le dau pe toate, pentru toporaşe.

— Nu-mi trebuie vulpi! Îmi trebuie reni vii.

— He-he-he! Nu-ţi mai plac vulpile? Şi am strîns aşa de multe! Toate, pentru tine le-am strîns.

— Vreau să fiu nomad, Eceavto; m-am săturat să trăiesc pe ţărm. Dar cireada este încă mică.

— He-he-he! Vrei să fii nomad? Bine! Tu eşti prietenul meu! Pentru douăzeci de toporaşe îţi dau reni, de zece ori cîte douăzeci.

Se înţeleseră cum să despartă renii care păşteau amestecaţi cu ai lui Eceavto, apoi Alitet porni în goană după cei trei păstori, ca să-i ia la noua lui cireadă.

Abia pierise din vedere dincolo de creasta muntelui, cînd în tabără se opriră opt sănii, încărcate cu felurite produse.

Era Rusakov, directorul factoriei, care venise cu caravana de mărfuri.

22

Sub gheaţa groasă se auzea surd murmurul Amguemei. Ea îşi duce apele în albia-i pietroasă, de la lanţul munţilor Anadîrsk pînă la Oceanul Îngheţat. Cursul i se întinde pe sute de kilometri, şerpuind cînd prin văi largi, cînd prin trecători înguste, sugrumat de munţi înalţi. Malurile îi sînt îmbucătăţite de nenumăraţi afluenţi, rîuri şi pîrîiaşe. Bazinul nemărginit al acestui fluviu, îmbelşugat de muşchi hrănitor, este locul cel mai căutat de marii crescători de reni. Aici pasc zeci de mii de reni în stare pe jumătate sălbatică.

Sălciile tîrîtoare, pădurile pitice de mesteceni, de anini, toată această vegetaţie nordică lemnoasă este cu totul acoperită de zăpadă, pînă vara. Numai pe povîrnişurile munţilor, unde vîntul furios împrăştie stratul de nea, se ivesc trunchiuri singuratice de copaci, roase de iepuri.

Cerul scund şi alb era una cu zăpezile adînci, şi tot ce era viaţă se pierdea în această mare albă, ca într-un univers nemărginit. Locurile păreau pustii şi moarte. Arar se arăta cîte o potîrniche, şi ea albă ca zăpada, dar într-o clipă dispărea.

Pe apa încremenită alergau fulgi de zăpadă, măturaţi de vînt, şi gheaţa, curată şi străvezie, strălucea parcă era Calea Laptelui.

Sania lui Alitet zbura pe rîu în jos. El o frîna uşor, cu vîrful de fier al ţăruşului. În urmă, pe gheaţă rămînea o dîră lungă, după care se putea cunoaşte că pe aici a trecut un om.

Stîncile erau tăcute şi muchiile lor de piatră neagră se desenau viu pe tundra albită de zăpadă.

Deodată, călătorul frînă puternic, lăsînd în gheaţă un semn adînc. Cîinii se opriră, alunecînd cu ghearele pe gheţuş.

Alitet luă Winchesterul şi privi cu luare-aminte spre stînci. Sus, pe ieşiturile de piatră ale unui bloc suspendat, sărea un berbec de munte. Erau sărituri

atît de măiestre, încît omul le urmărea fermecat, fără să ridice puşca. Dar apoi îşi reveni şi trase. Animalul încremeni pentru o clipă, parcă prefăcut în stîncă. Părea că stă atîrnat în aer; însă în clipa următoare se prăbuşi fulgerător, agăţîndu-se de ieşiturile pietrelor şi căzînd ca dintr-o treaptă în alta. Părea că şi acum, cînd murise, îşi continua săriturile. Deodată, coarnele în formă de inel i se prinseră de un colţ de stîncă ascuţit şi animalul rămase agăţat, legănîndu-se uşor în aer.

Alitet încărcă opt gloanţe în armă şi începu să tragă, ochind coarnele berbecului. Trase toate gloanţele, însă vînatul rămase agăţat în acelaşi loc.

— O să-l smulgă vîntul! spuse Alitet, întorcîndu-se să se aşeze pe sanie, şi tot uitîndu-se chiorîş la berbecul ucis.

„Americanilor le place carnea de berbec; le place mai mult decît carnea de ren!" se gîndi. Luă un mare pachet de gloanţe pe care îl suci mult timp în mîini, stînd la îndoială. Era păcat să risipească gloanţele... Totuşi, încărcă Winchesterul cu un glonte explozibil şi trase din nou. Berbecul căzu, urmat de bolovanii fărîmaţi, care se rostogoliră la picioarele lui Alitet, făcîndu-l să sară într-o parte. Cînd vuietul lor se linişti, omul se apropie de animalul ucis, cercetă urma gloanţelor, apoi îl apucă de cornul rămas întreg şi îl tîrî spre sanie.

„Am să-l dăruiesc americanului Nick — îl fulgeră un gînd — şi am să cumpăr toată apa lui de foc. Să nu mai rămînă nici o picătură pentru Eceavto".

Gîndul nu-i mai era decît la americanul Nick. Avea atîta zor să-l găsească, încît uitase de păstorii după care plecase. În suflet începu să-i mijească speranţe de îmbunătăţire a vieţii lui întoarse pe dos. Urlă la cîini şi aceştia porniră în goană în josul rîului, pe gheaţa netedă. La cotituri sania era zvîrlită spre maluri şi, ca să nu se sfărîme de stîncile ascuţite care ieşeau de sub zăpadă, Alitet o apăra cu picioarele, în primejdie de a se slobozi.

Curînd auzi vuietul unei cascade răspîndindu-se peste tundra tăcută. Cîinii ciuliră urechile. Lui Alitet

nu-i plăcea locul ; avea o frică superstiţioasă de cascada care nu îngheţa niciodată, nici pe cele mai crîncene geruri. Îndreptă cîinii pe coasta muntelui. De sus se vedea cum apa, smulgîndu-se cu urlet de sub învelişul de gheaţă, se prăbuşea într-o învolburare uriaşă. În locul acesta fluviul era viu şi furios. Două stînci îl sugrumau, însă apa, ţîşnind de sub acoperămîntul de gheaţă, se smulgea dintre ele şi cădea răsturnîndu-se larg, în vale. Mai departe pînza ei se lăţea, acoperindu-se cu o pojghiţă de gheaţă verzuie.

Iarna lungă făcea să se ridice aici munţi de gheaţă, pe care nici un soare nu părea că ar putea să-i topească. Însă forţa nimicitoare a dezgheţului lua pe sus toată această masă albă, o prefăcea în fărîme şi o purta la vale, spre ocean.

Oamenii socoteau că aici era adăpostul duhurilor rele. Alitet îşi îndemna cîinii cu glasul încet, ocolind pe departe locul primejdios. Apoi coti spre Izvoarele Fierbinţi, unde sălăşluiau de asemenea duhuri rele.

N-ar fi venit niciodată prin coclaurile astea, dacă nu l-ar fi îndemnat dorinţa arzătoare de a-l găsi pe americanul Nick.

Goni cîinii toată noaptea grăbindu-se să-l vadă mai repede.

Abia spre dimineaţă Alitet zări în depărtare învălătuciri de aburi ridicîndu-se deasupra pămîntului. Strigă la cîini, zornăind inelele ţăruşului, dînd drumul săniei cu toată iuţeala.

Curînd văzu o iarangă singuratică, semănînd cu o stîncă neagră de mare, aruncată în mijlocul zăpezii imaculate. În pustietatea aceasta albă trăia mister Nick, în deplină singurătate, dacă nu ţineai seama de micul său prieten Tommy, un pudel castaniu.

Iaranga se afla la poalele muntelui, chiar lîngă Izvoarele Calde, care, în număr de aproape treizeci, ţîşneau de sub pămînt şi se scurgeau în fluviu.

Lîngă izvorul cel mai mare se formase o grotă de zăpadă de peste zece metri înălţime. Viscolul aducea aici ninsoarea care datorită aburilor se întărea. De pe bolta acestei peşteri măreţe cădeau picături grele

de apă. Solul pietros, înverzit de mucegai, era spălat de pîrîiaşe fierbinţi.

În fundul peşterii era o adîncitură, căptuşită cu pietre de mare rotunjite, servindu-i de baie lui mister Nick. Cît despre apa rece, o aducea pe un furtun de pompieri. Temperatura izvoarelor atingea nouăzeci şi patru de grade Celsius şi dibaciul american se folosea din plin de căldura lor pentru nevoile sale. Cafeaua şi carnea de ren şi le fierbea în izvor. De asemenea, învelind orezul într-o bucată de tifon, îl cufunda în apa fierbinte, de unde, după scurt timp, îl scotea gata fiert, nemairămînînd decît să-i pună sare şi unt. În iaranga făcută de păstorii lui Eceavto se găsea un polog de blănuri ; pe pereţii acestuia, în interior, era încolăcit de două ori un furtun, prin care circula neîntrerupt apa fierbinte.

Cînd sania lui Alitet se apropie, pudelul, speriat de moarte, se repezi chelălăind în peşteră. Mister Nick era în baie, adîncit în apă pînă la umeri, cu capul acoperit de un prosop pluşat, călduros. Cîinele, înspăimîntat, sări drept pe pieptul stăpînului său.

— Hello-o-o-o ! strigă mister Nick. Cine dracu' l-a speriat aşa pe prietenul meu Tommy ?

Auzind glas omenesc, Alitet deveni atent şi se îndreptă şovăind spre peşteră, cu Winchesterul în mîini.

— Hei, tu ! Aruncă Winchesterul ! Lasă-l colo, lîngă al meu !

Noul venit lăsă supus puşca jos, pe pietre, fără să scoată un cuvînt. Mister Nick stătea mai departe în baie, ţinînd pudelul deasupra apei. Rămase aşa, pînă se scurse timpul cuvenit pentru baie.

Alitet se uita tăcut la americanul acesta ciudat.

În sfîrşit, mister Nick se ridică şi ieşi, cu cîinele în mîini, călcînd pe pietrele înverzite. Dădu drumul animalului, îşi aruncă pe corp un halat pluşat, peste halat îmbrăcă o haină din blană de renişor şi, trecînd în fugă pe lîngă musafir, îi strigă :

— Ia-te după mine !

23

În pologul americanului se afla un pat de campanie care se putea strînge, o masă pliantă cu trei picioare, și un scaun așijderea. Pe peretele de blană era atîrnat un felinar cu carbid, care lumina destul de viu. De sub pat apărea un cufăr verde, nu prea mare, legat în fier. Pe jos erau piei de ren, care acopereau toată podeaua. Pologul, ca și întreaga iarangă, semănau aidoma cu o locuință ciukce.

Intrînd în „casă", mister Nick își lepădă îmbrăcămintea, apoi, arătîndu-i musafirului un loc de lîngă ușă, îi spuse :

— Stai acolo !

Și începu să-și frece cu putere corpul musculos, înroșit de baie. Era un om de vreo treizeci și cinci de ani, cu ochii căprui, vii și șireți. Obrazul bărbierit îi bătea în albastru. Toată viața, de cînd își aducea aminte, și-o petrecuse în Alaska, în căutare de aur. Părea nesociabil, ursuz, ba chiar rău. Într-atît se obișnuise cu cele mai neobișnuite condiții de viață, încît nu putea nici să-și închipuie un altfel de trai. Purta pecetea sălbăticirii și a brutalității... Nordul, cu singurătatea-i neîntreruptă, era elementul său, iar aurul, țelul vieții.

Aici, în bazinul fluviului Amguema, trăise patru veri, în căutarea zăcămintelor de aur. În fiecare toamnă pleca în Alaska, și la începutul primăverii se întorcea, cu barca lui cu motor.

După ce sfîrșiseră de „lucrat" Alaska, marii căutători de aur își îndreptaseră gîndurile spre peninsula Ciukotka ; aceasta, după părerile învățaților, într-o epocă geologică îndepărtată, nu fusese despărțită de Alaska prin strîmtoarea Behring.

Pornind de la presupunerea că vinele aurifere ale Alaskăi continuă în Ciukotka, căutătorii se repezeau în fel și chip să exploreze și să pună mîna pe zăcămintele de aur ale acestui pămînt.

Mister Nick, un căutător cu inițiativă și experiență, sonda de cîțiva ani pămîntul Ciukotkăi, îndeplinind sarcina unei companii de industrie auriferă.

Și iată că într-o zi, mister Nick, întorcîndu-se la iaranga sa, își găsi gospodăria dată peste cap. Peste jumătate din bidoanele de benzină erau goale, ispravă a ursului brun. Fie dintr-o zburdălnicie puțin obișnuită, fie în căutare de hrană, neastîmpăratul musafir nu numai că găurise bidoanele cu benzină ci, înarmat cu o piatră, spărsese și lădița cu cartușe. Pesemne gloanțele lucitoare îi plăcuseră, deoarece, tot jucîndu-se cu ele, le împrăștiase în toate părțile. Mister Nick se chinui mult să le adune, blestemîndu-l în acest timp pe urs. Și astfel, dihania aceasta nepoftită îl silise, din lipsa benzinei, să ierneze în valea Amguemei.

Lunga iarnă polară, care acoperă filoanele sub zăpezi adînci și pironește cursul apelor, îl condamnase și pe el la inactivitate. Nu-i plăcea să vîneze animale cu blană și, cu toate că de locuința sa se apropiau tot felul de vulpi, nu trăgea niciodată în ele. Socotea că pentru un adevărat căutător de aur vînătoarea era o îndeletnicire nedemnă.

Cîteodată, cînd Eceavto îi trimitea reni de călărie, dacă timpul se nimerea frumos, încăleca și cutreiera în galop văile rîurilor și munții, cercetîndu-le atent cu ochiul său priceput, însemnîndu-și locurile și definind, după caracteristica structurii geologice a stîncilor, ce ar putea să ascundă în sînul lor.

Alitet își scoase haina, o făcu ghem și, punînd-o jos, se așeză pe ea. În polog era cald.

— Oho-o! exclamă mirat mister Nick. Ai cămașă americană!

— Iubesc foarte mult pe americani — spuse Alitet, lingușitor. Prietenii mei au fost întotdeauna numai americani. Nu-i iubesc pe ruși. Ei ne strică poporul, cum își strică un kaiur prost cîinii.

— Nu mai trăncăni prostii! strigă mister Nick. Nu-mi plac istoriile astea. Mai bine spune-mi cine ești și de ce ai venit aici? Mister Nick își îmbrăcă

repede o salopetă albastră, își aprinse pipa și se așeză pe scaun, picior peste picior.

— Eu sînt Charley ! spuse Alitet, încet. Mă cheamă Charley.

Americanul izbucni în rîs :

— Oho ! Charley ?!...

— Multă vreme am făcut negoț cu blănuri. Acum rușii nu mă mai lasă. Cunosc toată tundra, de la capul Peck pînă la capul Ciukotka. Rușii fac rău poporului nomad.

— Foarte bine ! Negoțul cu blănuri e o îndeletnicire de nimic ! Trebuie căutat aur.

Mister Nick deschise cufărul și luă o mînă de praf de aur.

— Uite ce trebuie să cauți ! spuse, trecîndu-l liniștit dintr-o palmă într-alta. Asta e o ocupație nobilă, nu ca negoțul cu prăpăditele alea de piei ! Înțelegi ?

Alitet se uita tăcut și nepăsător la praful de aur, negăsind nimic de spus acestui american.

— După cum spui, cunoști toată tundra. Dar așa ceva ai văzut vreodată pe fundul pîrîurilor ? întrebă mister Nick. Și aruncă un bulgăraș de aur în mîinile musafirului.

— Am văzut — răspunse acesta, cercetînd pepita. Însă n-am strîns niciodată asemenea pietre. Nu-mi trebuie.

— Și unde le-ai văzut ? continuă americanul, cu vioiciune.

— Pe rîurile care se varsă în Kuvet.

Mister Nick desfăcu grăbit o hartă, o întinse pe masă și îl chemă pe Alitet :

— Unde e rîul ăsta, Kuvet ?

Alitet, aplecat deasupra hărții, o privi mult timp, apoi răspunse :

— Rîul Kuvet nu este aici. Dar asta ce-i ?

— Amguema, cu toți afluenții ei.

Alitet dădu negativ din cap :

— Amguema nu e făcută bine. Nici rîurile care se varsă în ea.

— Nu sînt făcute bine ? Îndreaptă-le ! Uite creionul!

— Nu pot pe hîrtia asta. Să mergem la zăpadă.

Ieşiră în spatele iarangei, unde Alitet desenă cu ţăruşul pe zăpadă întregul bazin al Amguemei.

— Uite, aici e Kuvet — spuse, trăgînd o linie lungă şi şerpuitoare. Mergea pe vîrfuri, ca să nu strice zăpada.

— *All right!* strigă americanul, uimit. Se vede că ai ceva creier în cap!

Şi se apucă să treacă repede pe hîrtie tot ce desenase Alitet pe zăpadă. Apoi se întoarseră în iarangă, unde gazda scoase o sticlă cu alcool, pe care o puse pe masă.

— Eşti un om de afaceri! Vreau să-ţi dau un păhăruţ. Uite, stai colea pe scaun! îl îmbie, în timp ce el se aşeza pe pat.

Vorbiră despre fierul roşu care zăcea în albiile rîurilor şi ale pîrîiaşelor, apoi mister Nick îl întrebă dacă n-ar fi cu putinţă să-l ducă pînă la coasta americană punînd vîsle la barcă, deoarece motorul rămăsese fără benzină.

Nu apucaseră să bea ca lumea cîte o cană cu apă de foc, cînd auziră chelălăituri de cîini. Se repeziră afară şi văzură cum haita lui Alitet sfîşia pudelul castaniu, care chelălăia sălbatic. Mister Nick se aruncă în ajutorul lui, în timp ce Alitet lovea cu ţăruşul în cîini.

Tommy scheuna, privindu-şi trist stăpînul. Din răni îi curgea sînge. Americanul strigă îndîrjit, strîngîndu-şi cîinele la piept.

— *God damn!* Dacă Tommy moare în noaptea asta, am să-ţi împuşc cîinii spurcaţi! Pe toţi, pînă la unul!

Alitet îl privea nedumerit şi tăcut. Americanul striga fără rost. Oare el nu ştia că nu cîinii erau vinovaţi dacă li se ivise în cale această potaie neputincioasă şi nefolositoare?! Se uită cu scîrbă la căţelul hărtănit, apoi intră tăcut în iarangă unde avea haina, o luă şi, îmbrăcînd-o din mers, se îndreptă spre sanie.

— Stai, stai! Încotro? strigă Nick după el. Poate că Tommy n-are să moară. Stai că încă n-am băut apă de foc şi n-am terminat de vorbit. Sau nu-ţi place apa de foc?

Alitet se opri, nehotărît.

Mister Nick, cu pudelul într-o mînă, îl apucă de cordon cu mîna cealaltă și îl trase după el.

Dintr-o dată, lui Alitet nu-i plăcu americanul. Oare treaba cu care se îndeletnicea el era demnă de un om în toată firea? Se jucase și el cu pietricele de fier roșu găsite pe fundul rîurilor, dar cînd era copil. Numai apa de foc îl făcu să rămînă.

După ce intrară în polog, mister Nick dădu cu tinctură de iod pe rănile cîinelui, îl bandajă cu fețe și îl culcă pe perna lui. Alitet îl urmărea nemulțumit cum făcea toate acestea. Nimic nu-i plăcea aici. Abia după ce bău a doua cană cu apă de foc începu să vorbească:

— Negustorul Charley, care trăia în Loren, era bun prieten cu mine. Acum am luat numele lui. Și Brown mi-e prieten. Am făcut tîrg bun împreună.

— Toți negustorii ăștia sînt niște potlogari! strigă Nick. Ascultă-mă pe mine: caută aur și ai să fii un om foarte bogat. Arată-mi unde se găsește aur roșu, și să vezi cum ai să te îmbogățești! Ai să vii cu mine în America și cînd ai să mergi pe străzile unui mare oraș, toți au să spună: „Uitați-vă la el! E un om foarte bogat! El e cel care a găsit o pepită de aur cît un cap de cal!"

Alitet nu înțelegea nimic din vorbele americanului.

— Mai toarnă-mi apă de foc! spuse.

După ce dădu pe gît toată cana deodată și mîncă o bucată de grăsime de ren, care semăna la gust cu untul, scoase din buzunar angajamentul lui Taky-Cărăbușul Negru:

— Uite, asta e hîrtia lui Brown. În ea e multă marfă! În curînd are să mi-o aducă la trecătoarea Cioc de Pasăre.

Mister Nick se apucă să citească. Urmărindu-l, Alitet văzu pe chipul lui aceeași schimbare pe care o văzuse la Charley Nas-Roșu, cînd acela își băgase ochii în scrisoare.

Americanul pufni deodată în rîs.

— Brown al tău e un ticălos! spuse. E un hoț și un înșelător. Hîrtia asta trebuie s-o rupi și s-o arunci

de-a dreptul în gura diavolului. Știi ce scrie aici? Acest Brown e un pui de căţea! Şi mister Nick tuna, nespus de înfuriat: Onoarea lui e minciuna, înşelăciunea, hoţia!...

Ţinîndu-şi răsuflarea, străduindu-se să înţeleagă cele spuse de american, Alitet întrebă bănuitor:

— Ce, hîrtia nu e bună?

— E o murdărie, nu un angajament! Brown şi-a bătut joc de tine! Te-a păcălit! Nici prin cap nu-i trece să-ţi aducă mărfurile. Şi Nick îi lămuri în amănunţime cuprinsul scrisorii lui Brown.

Alitet stătea tăcut, cu capul plecat, privindu-l de jos, încercînd să-i înţeleagă vorbele.

— Mai spune-mi ce scrie Brown în hîrtia asta! îl rugă.

Mister Nick luă hîrtia şi începu să citească, punînd cuvinte de la el:

— *„Good bye, diavol saşiu! Mi-ai stricat fundamental ficatul cu tîrgul tău. Însă nu-i nimic, diavole! Restul de blănuri pe care ţi le-am luat pe degeaba au să-mi aranjeze bine afacerile. Încă o dată, good bye şi pentru totdeauna! N-ai să mă mai vezi niciodată!"*

...Iată ce scrie prietenul tău de negoţ, Brown, acest escroc şi ticălos!

Alitet se trezise de mult din beţia pe care i-o dăduse apa de foc, însă de necaz capul i se învîrtea mai tare ca de spirt.

— Îl cunosc din Alaska pe acest Brown — urmă Nick. Un potlogar mai mare nici că s-a pomenit! Da, da, îţi spun adevărul! Mai bine lasă-te de negoţul ăsta! Caută aur! Asta e o îndeletnicire cinstită şi aleasă. La vară ai să mă duci pe insula americană. Acum hai să ne culcăm. O să mai vorbim mîine despre afaceri. Şi mister Nick rupse hîrtia lui Brown.

Alitet oftă din greu, în timp ce-şi aşternea pe jos pieile de ren. Americanul se culcă în pat şi în curînd pologul începu să răsune de sforăitul lui puternic.

Musafirul stătea întins, dar nu putea să doarmă. Îşi aminti de tîrgul cu Brown, apoi de ceea ce îi spusese Tîgrena despre americani.

„Uite ce bine a ghicit că sînt înşelători! Dar Charley Nas-Roşu?! Acest prieten prin nevastă! De ce mi-a spus că hîrtia e bună? De ce mi-a spus că am să primesc tot ce scrie în ea? Ai? Şi Charley Nas-Roşu a fost tot un înşelător! A făcut pe vulpea şireată, care încurcă urmele şi mi-a luat blănurile! Toţi sînt la fel, oamenii albi!"

Se aşează în aşternut şi înjură printre dinţi:

—*Merkicikin!*

În polog se făcuse linişte. Felinarul cu carbid lumina slab. Alitet se uită la Nick, care dormea, şi se gîndi:

„Oamenii albi!... Toţi înşală! Limba le spune cuvinte alintătoare, iar capul socoate cum să te înşele!"

Inima începu să-i bată cu putere din cauza neputinţei de a se răzbuna pe Brown şi pe Charley Nas-Roşu, care plecase la „oamenii de sus".

Îl privea ţintă pe Nick, întins în patul lui. Era tare linişte în polog. Se auzea chiar apa fierbinte susurînd în furtun. Şi parcă în susurul ei povestea cît sînt de răi oamenii albi, toţi, chiar şi acest Nick, care acum dormea.

„Pesemne că şi el se gîndeşte să mă înşele. Nu! N-am să-l duc dincolo! Cînd l-am dus pe Charley, era cît pe-aci să pier. Duhurile nu vor ca eu să-i duc pe americani".

Şi îl privi cu ură.

„Dacă l-aş trimite la „oamenii de sus"? Să-i spună lui Charley Nas-Roşu cît sînt de furios!" Astfel gîndind, Alitet se băgă cu nas cu tot în blana de ren şi tot soiul de gînduri îl năpădiră.

...Iată: se smuceşte din aşternut, sare în patul lui Nick. Văzîndu-se călare peste *tanghi*, îl cuprinde de gît. Ochii americanului se deschid largi; el dă din mîini şi din picioare, înnebunit. Se rostogolesc pe jos, trîntind măsuţa pliantă. Fără să-i slăbească gîtul din mîinile-i ţepene, Alitet se aruncă iarăşi, cu toată puterea, peste Nick, sugrumîndu-l, cum sugrumă lupul iepurele.

Americanul gîfîie și puterile îl părăsesc. Mîinile îi cad în lături, vîrful limbii îi atîrnă din gură. Alitet rămîne mult timp peste trupul care încă se zbate, neslăbind grumazul din mîini. El însuși răsuflă greu, cu ochii la flacăra pîlpîindă a felinarului. În sfîrșit, spune, răsuflînd din adînc:

— S-a dus americanul la „oamenii de sus" !...

Coboară de pe trupul înțepenit, își scoate cămașa americană și aruncînd-o într-un colț, își îmbracă haina, pe pielea goală. Își strînge cordonul, fără să se grăbească, apoi ridică trupul de jos și îl scoate din polog. Merge încet în zigzag, clătinîndu-se. Cîinii lui sar, întîmpinîndu-l, însă el trece pe lîngă ei și aruncă leșul în izvorul cel mai fierbinte. De acolo se întoarce în polog, unde dă cu ochii de pudelul bandajat, care îl privește jalnic; pune cu scîrbă piciorul pe grumazul lui. Apoi, scoate cufărul de sub pat, îl deschide și, răsturnîndu-l, varsă pe jos nisipul de aur și pepitele. Pune apa de foc a lui Nick în cufărul golit, sparge felinarul cu carbid, ca niciodată să nu mai ardă aici lumina americanului, și iese din polog. Leagă cufărul pe sanie și pornește în goana cîinilor, zburînd din acest sălaș al duhurilor rele...

Alitet se sperie de aceste gînduri. Era ud tot. Ce coșmar! Își zvîrli de pe el cămașa americană și, trecîndu-și palma peste mușchii brațului, se gîndi:

„Ce gînduri îmi umblă prin cap! Trebuie să plec mai repede de aici!"

Își îmbrăcă haina pe pielea goală, se uită la Nick, care dormea, se strecură ușor din polog, se urcă în sanie și porni după păstorii pe care îi izgonise Eceavto. Trebuia doar să-și scoată renii de la acesta și să-i adune într-o singură cireadă mare.

PARTEA A DOUA

1

Era îngrozitor ! Îngrozitor !

Aie îl vedea pe Alitet cu cuțitul ridicat deasupra lui Aivam, copilul Tîgrenei. Tîgrena se aruncă să scape copilul și apucă lama cuțitului. Sîngele îi țîșni șuvoi din mînă. Ea începu să țipe... Atunci Aie se trezi.

Sări speriat și începu să se pipăie. Apoi se așeză pe marginea patului, încă tremurînd de spaimă, privi în jur, și din piept îi scăpă un oftat de ușurare. „Poate că și noua mea viață pe acest Pămînt Mare este tot un vis !" se gîndi, continuînd să se pipăie.

În lumina slabă din încăpere își privi patul care îi amintea de o sanie de poveri, din acelea la care se înhamă reni, largă, pe tălpici înalte. Cercetă îndelung toate aceste lucruri ciudate, atît de neobișnuite.

Alături, într-un pat asemănător, dormea Andrei Jukov, sforăind încetișor. Aie își îndreptă ochii spre el, gîndindu-se : „Totuși, nu sînt singur aici. Aud respirația lui Andrei".

Da, aici nu era ca în tundră, unde recunoștea locurile chiar și pe viscol. Acolo putea să vadă după forma troienelor de zăpadă unde e nordul și unde e sudul. Vîntul de nord așterne troienele de la mare către crestele munților. Acolo, omul poate să-și dea totdeauna seama unde se găsește, după cum se în-

dreaptă rîurile şi pîraiele. Acolo, omul nu poate să piară. Dar aici, pe Pămîntul cel Mare, totul e împrejmuit cu ziduri înalte; nici măcar vîntul nu are pe unde să bată. Aici te pierzi dintr-o dată. Şi Aie simţi cît de mult depindea de Andrei.

Coborî din pat; covorul îi gîdilă tălpile goale. Ţinîndu-şi răsuflarea, ca să nu-şi trezească prietenul, îşi trase repede ciorapii în picioare.

Prin draperia grea de catifea, asemănătoare cu perdeaua pologului din piei de morsă, care aici despărţea camera la mijloc, făcînd două încăperi, străbătea lumina strălucitoare a soarelui de deasupra Vladivostokului.

Aie privi în jur, apoi se îndreptă în vîrful picioarelor spre draperie, o cercetă, apoi încet, cu luare-aminte, cum s-ar fi furişat după vreun animal, o dădu în părţi, strecurîndu-se în deschizătură — şi repede, îşi strînse pleoapele; lumina îi tăia ochii.

«Ca primăvara în tundră! se gîndi. Să-ţi pui „văzătoarele"» — gîndi Aie.

Totul în camera asta mare amintea de căsuţa Comitetului revoluţionar. Erau şi aici geamuri, numai că mai mari. Erau, de asemenea: masă, scaune, bancă, dar altfel, moi şi largi, de parcă erau acoperite cu muşchi.

Umbla prin cameră gol, numai cu ciorapii în picioare, cercetînd cu atenţie fiecare lucru pe care în ajun, seara tîrziu cînd se instalaseră aici, nu izbutise să le vadă ca lumea. Iată, pe masă era cutiuţa neagră, vorbitoare. Pe asta o ştia; ieri Andrei strigase în ea, vorbind cu cineva nevăzut. Vru să mîngîie cutiuţa, însă, apropiindu-se de telefon, rămase uimit:

— Oho! E legată cu frînghie!

Nu îndrăzni să pună mîna; se îndreptă spre fereastră.

De jos se auzea zgomotul oraşului care îi amintea izbirea valurilor de stînci. Privi pe geam. În rada Cornului de Aur erau ancorate numeroase vase. Aie se uita, de la înălţimea etajului al doilea, jos, unde o căsuţă mişcătoare, tramvaiul, alerga huruind. În urma ei zbura în goană un cărăbuş negru — auto-

mobilul. Se aplecă mai mult pe fereastră, însă numaidecît simți cum i se învîrtește capul. Urmări îndelung tramvaiul și automobilul, pînă le pierdu din ochi.

„Ia uite ce mare și ce gălăgioasă e așezarea rusească!" se gîndi, mirat.

În sfîrșit, smulgîndu-se de la fereastră, străbătu odaia și se opri în fața unui tablou agățat pe perete. Tabloul înfățișa un incendiu. Limbi mari de flăcări cuprinseseră casele — și oamenii, înveliți în fum, fugeau cu armele în mîini. Războiul!

— Aie! strigă Andrei, de dincolo, te-ai și trezit?

— Da, da! răspunse Aie, bucurîndu-se la auzul acestui glas. Și se apropie repede de draperie.

Andrei se ridicase din pat.

— Dar de ce umbli gol?

— Aici e cald ca în polog.

— Ei bine, o să intrăm în baie.

— Iarăși baie?

— Da, da!

— Trebuie să merg și eu?

— Bineînțeles.

— Dacă am să intru așa des în apă — spuse Aie — am să mă transform în focă.

După baie se apropie de Andrei, cu cravata în mîini:

— Să pun iarăși la gît sugrumătoarea asta? îl întrebă.

— Negreșit! răspunse Andrei. Așa e legea aici, în oraș!

După ce se găti, Aie trecu în fața oglinzii mari și, fără să-l vadă pe prietenul său, își arătă limba. Apoi începu să se plimbe prin cameră, dîndu-și ifose. Ba își puse chiar mîinile la spate, cum îl văzuse făcînd pe Andrei.

Aie ajunsese de nerecunoscut: costumul de haine, bleumarin, îl prindea de minune. Părul nu-i mai stătea în sus, ci se deprinsese cu pieptănătura scurtă, rusească. Cămașa albă îi scotea în evidență obrazul oacheș, puțin cam nedumerit. În locul cizmelor, acum în picioare avea ghete. I le adusese un chinez și Aie

nu înţelegea de loc de ce făcuse chinezul astă faptă. Tălpile lor erau tari, lucrate parcă din lemn.

„Cu asemenea încălţări, nu poţi să alergi toată ziua după cireadă!" se gîndi Aie, privindu-şi vîrfurile ghetelor.

— Ce flăcău mîndru te-ai făcut tu, Aie! exclamă Andrei, admirîndu-l. Acum o să mîncăm, apoi o să mergem s-o căutăm pe nevasta lui Los. Desigur, îţi este tare foame!

— Nu. Parcă nu mi-e.

— Vezi butonul ăsta? Uite, dacă îl apeşi aşa, vine numaidecît un om.

— Nu. Nu vine! se îndoi Aie.

Însă chiar în clipa aceea un chelner intră fără zgomot în cameră. Andrei îi ceru să aducă dejunul, iar acesta, după ce salută, se făcu nevăzut.

Aie se apropie de buton, cercetîndu-l.

— Ia uită-te, ia uită-te! Parcă e un ochi de peşte! exclamă el, apăsînd pe buton.

Îndată, chelnerul se înfiinţă din nou şi se opri în mijlocul încăperii, aşteptînd porunca. Aie îl privi mirat.

— Ei, ce-ai vrut, Aie? Vorbeşte! îl îndemnă Andrei. Doar tu l-ai chemat!

Aie clătină din cap, fîstîcit:

— Nu-mi trebuie nimic.

Se aşezară la masă. Aie se apucă să mănînce salam. Carnea era slabă pentru dinţii lui, nu ca aceea de morsă, totuşi putea fi mîncată. Bău şi un pahar de ceai, apoi întrebă:

— Andrei, se mai poate ceai?

— Sigur. Apasă pe „ochiul de peşte". Au să-ţi dea cît vrei. O să ţi-l aducă omul de adineauri, chinezul.

— Poate chelnerul n-o să asculte de mine!

— De ce să nu asculte? Apasă pe buton!

Cînd chelnerul se ivi, Aie îşi adună toată bravura şi îi spuse, politicos:

— Ceai. Se poate ceai?

După aceea rămase mult timp cu privirea la „ochiul de peşte", ameţit de această minunăţie.

— Andrei, asta e iaranga ta? întrebă.

— Nu, nu e a mea. Asta e casa oaspeţilor. La fel ca a lui Rînteu. Îţi aduci aminte că şi el avea o iarangă pentru oaspeţi?

Se auzi o bătaie în uşă. Andrei se ridică să deschidă şi se văzu în faţa unei femei.

— Aş putea să-l văd pe Andrei Mihailovici Jukov? întrebă ea.

— Eu sînt!

— Bună ziua! spuse bucuroasă vizitatoarea. Sînt soţia lui Nikita Sergheevici Los.

— Natalia Semionovna! exclamă Andrei, strîngîndu-i mîna cu putere. Tocmai ne pregăteam să te căutăm!

— Am fost pe „Soviet" şi căpitanul Leadov mi-a spus că aţi tras aseară la hotel. E un ceas de cînd dau tîrcoale camerei! Credeam că mai dormi.

— Intră, intră, Natalia Semionovna! Dă-mi voie să-ţi prezint pe Aie. A fost păstor la un crescător de reni.

Natalia Semionovna îi întinse lui Aie mîna, privindu-l cu multă luare-aminte.

— Ne-a salvat de la o moarte sigură, pe mine şi pe Nikita Sergheevici — reluă Andrei. Căzusem într-o rîpă, cîinii fugiseră şi rămăsesem singuri în tundră. El ne-a ajutat să scăpăm. Îl cheamă Aie.

Femeia îl privi recunoscătoare pe Aie, şi îi strînse încă o dată mîna, în tăcere.

— Aie, ştii cine e? îl întrebă Andrei pe Aie. E nevasta lui Los. Dar te rog, stai jos, stai jos, Natalia Semionovna!

Aie o privea într-una pe femeia aceasta, soţia omului care, după părerea lui, era cel mai mare comandant rus. Femeia asta, cu obrazul alb, nu prea înaltă dar bine legată, îi strînsese mîna şi îl privea în ochi cu prietenie. Era îmbrăcată cu o rochie albă, de parcă s-ar fi pregătit să meargă la vînătoare, iar în jur era zăpadă. În picioare avea o încălţăminte caraghioasă, pe care nu înţelegea cum se poate sta în picioare. Părul ei negru era pe alocuri încărunţit, însă în ochii căprui era tinereţe şi veselie. Aie văzu toate acestea într-o clipă.

— Ei, ce să vă întreb mai întîi, tovarăşi? spuse Natalia Semionovna. Am atîtea întrebări de pus, că într-adevăr nu ştiu cu care să încep!

— Să-ţi spun eu: Nikita Sergheevici se simte minunat acolo. E ocupat pînă peste cap cu lucrul, însă îi e dor de dumneata, Natalia Semionovna, şi te aşteaptă. Acum avem acolo o casă straşnică şi foarte multă muncă atrăgătoare. Ah, ce oameni sînt acolo!

— Andrei Mihailovici, să mergem la vila mea. Locuiesc la Okeanskaia. E un loc foarte frumos: pădure, flori... O să ne plimbăm, o să stăm de vorbă. Hai, ne urcăm în tren şi ajungem numaidecît.

— Foarte bine! O să vadă şi Aie pădurea. În Ciukotka doar nu sînt păduri. Dar de ce să mergem cu trenul? O să cerem numaidecît o maşină. Aie, ia apasă pe „ochiul de peşte"!

Aie se apropie în grabă de butonul sonneriei şi îl apăsă, fără să mai ridice mîna de pe el. Andrei izbucni în rîs:

— Ia degetul, Aie! Altfel sună mereu.

Ieşiră din hotel. Afară îi şi aştepta un cărăbuş-automobil. Andrei deschise uşa din faţă.

— Aie, urcă aici şi priveşte pe geam.

— Şi tu ce faci? întrebă Aie, speriat.

— Noi o să stăm în spatele tău.

— E mai bine să stau lîngă tine. Singur îmi este frică.

— Aie, ce-i cu tine? Nu-ţi fie teamă!

— O să stăm toţi la un loc — spuse Natalia Semionovna.

Automobilul porni uşor. Aie se agăţă strîns cu mîinile de Andrei. Maşina asta zbura ca un ren sălbatic. De după un colţ se ivi căsuţa-tramvai, bătînd din fiare. Venea în goană, drept peste ei. Aie sări în sus şi se lovi cu capul de acoperişul maşinii. Vecinul său îl trase la loc.

Acum ieşiseră din oraş şi goneau încă mai repede, pe ţărmul golfului Amur. Lui Aie i se părea că marea aleargă în întîmpinarea lor. Dar cînd văzu golful, înconjurat de munţi, în sfîrşit se linişti.

După ce ajunseră în pădure, coborîră. Aie cercetă automobilul de jur împrejur, gîndind:

„Hei, cu asta să te ţii după lupi! N-ar mai putea să-ţi scape!"

— Ei, tovarăşe Aie, ce zici? îl întrebă Natalia Semionovna. Ţi-a plăcut Vladivostokul nostru?

— Mi-a plăcut — răspunse Aie — însă la noi în tundră e mai bine. E linişte. Aici, în urechi îţi intră zgomot şi în nas, fum.

Şi dîndu-şi capul pe spate, începu să cerceteze un pin înalt şi gros, bătrîn de veacuri.

Atît de multe impresii avusese în aceste prime zile petrecute pe Pămîntul cel Mare, încît acum obosise să se mai mire de ceea ce vedea.

Străbătuseră cu vapoarele, cu trenurile, cu automobilele un drum uriaş, care putea fi socotit la zeci de mii de kilometri.

Cînd reveniră la Vladivostok, după călătoria prin ţară, Aie spuse:

— Andrei, noi trăim ca vîntul.

Acum vorbea perfect rusește. La Moscova îl numiseră ajutorul lui Jukov, care era şeful construcţiei bazei culturale din Ciukotka. Locuiau amîndoi la Natalia Semionovna şi aşteptau toţi trei cu nerăbdare reluarea navigaţiei nordice spre a ajunge mai curînd pe ţărmurile posomorîte, însă atrăgătoare ale pămîntului aceluia îndepărtat.

Între timp, Andrei urmărea construcţia caselor demontabile — comandă inventarul pentru şcoli, utilajul spitalului şi felurite mobile. Aie învăţa să conducă şalupa care fusese destinată pentru Ciukotka. Se obişnuise atît de bine cu oraşul şi se orienta atît de sigur în el, încît hoinărea peste tot, singur. În timpul liber umbla prin magazine, prin cinematografe şi prin parcurile unde se plimbau o mulţime de oameni.

Ajunsese să poată conduce singur şalupa şi îşi spunea căpitan al vaporului mic. Şalupa fusese pusă la dispoziţia viitoarei baze culturale, la ordinele lui Jukov.

Odată, în timp ce prînzeau la Natalia Semionovna, Andrei dădu ideea să facă o dată o plimbare cu şa-

lupa în golful Amur. Aie primi bucuros această propunere; îl bucura întotdeauna tot ce era legat de mare. Acum aştepta cu nerăbdare ziua cînd aveau să iasă pe apă.

În prima duminică, la cheiul unde era legată şalupa, veniră vreo zece inşi. Se adunaseră constructori, învăţători, oameni care se pregăteau şi ei să plece în Ciukotka. Era multă veselie. Aie se împrietenise cu ei. Puse cu mîndrie mîna pe timonă[1]... Şi, în timp ce micul vas străbătea golful, el visa la marea lui de acasă, visa cum are să umble cu şalupa aceasta în lungul ţărmurilor Ciukotkăi sale. Acum, acolo începea vînătoarea de morse, de primăvară...

2

Liok, cel cu un singur ochi, se învîrtea în jurul corpului nou-nouţ al baidarei pe care o meşterise. Aşa cum stătea pe mal, ea îţi amintea de scheletul unui animal gigantic, dispărut de multă vreme. Îi trebuise mulţi ani ca să adune lemnul trebuitor pentru această baidară. Cît despre construcţie, nu oricine ar fi putut s-o facă! Dar iată că Liok era un meşter priceput. Baidara lui trebuia să poată lua multă încărcătură, să fie totdeodată uşoară şi să ţină bine la furtună. Toată iarna, bătrînul lucrase fără grabă şi cu dragoste, netezind cu cuţitul viitoarele coaste, nelăsînd pe ele nici cea mai mică neregularitate, migălind găurelele prin care trebuia să treacă legăturile de curea. Baidara avea o lungime de cincisprezece paşi[2]. Grinda de la fund, ce servea drept chilă, făcută

---

[1] Roata cîrmei. (n.t.)

[2] Cam 12 metri. Nu trebuie confundat cu „picioare" — un picior avînd cca. 30 cm. (n.t.)

din mesteacăn, era încărcată în lung de lururi[1] curbate, care se uneau la proră și la pupă și pe care erau traverse îngrijit lucrate. Toate acestea formau fundul baidarei. Pe marginea lui erau fixate, într-o poziție înclinată, coastele rotunjite, legate deasupra cu copastia, curbată. Toate părțile componente ale baidarei fuseseră lucrate cu o singură unealtă: cuțitul. Ar fi fost incorect să afirmi că pentru construcția asta Liok nu se folosise de nici un calcul tehnic. Dar lui nu-i trebuia calcule pe hîrtie, fiindcă le avea în cap.

Acum scheletul era gata. Bătrînul se învîrtea în jurul lui cu un simțămînt de mare mulțumire și izbîndă. Îi dădea ocol, privindu-l cu luare-aminte, cînd de departe, cînd de aproape.

În sfîrșit, îi strigă pe vînători și le porunci să aducă învelișul bărcii, croit și cusut pe măsura scheletului, din piei noi de morsă. Cinci oameni se repeziră, spre groapa în care pieile erau ținute în apă, ca să fie ude, și începură să le tragă afară. Le luară la spinare și le duseră la locul cuvenit. Liok le desfăcu în toată lungimea, după care porunci:

— Îmbrăcați scheletul!

Scheletul baidarei dispăru sub îmbrăcămintea nouă. Pieile erau legate între ele cu o cusătură anume, ascunsă. Pe margini avea tăieturi, prin care trecură curele groase, de asemenea din piele de morsă, legîndu-le de copastie. Cînd terminară de întins bine curelele, baidara căpătă înfățișarea ei adevărată.

Liok luă o vîslă, cu care lovi puternic bordajul. Pielea, întinsă, sună ca o tobă uriașă.

— Întindeți mai tare la proră! le porunci oamenilor.

Aceștia începură să tragă de curele, din răsputeri, opintindu-se zdravăn în picioare.

— Gata! Acum duceți-o lîngă apă.

Opt oameni o luară pe umeri și o duseră la locul poruncit. După aceea, scăpat de grijă, Liok porunci

---

[1] Lururi sau carlingi: întăriturii interioare, longitudinale. (n.t.)

să se plimbe pe țărm, îndreptîndu-se spre poalele unui promontoriu. Mergea alene, ca omul fără griji, de parcă n-ar mai fi avut nimic de făcut. Însă asta era numai în aparență. Adevărul este că ieșise din iarangă pentru ceva foarte însemnat.

Zărindu-l, vînătorii de dincolo de rîpă se neliniștiră și începură să fugă din iarangă în iarangă, de parcă ar fi văzut un urs alb intrînd în așezare. Ghiciseră dintr-o dată unde și pentru ce se ducea Liok. Deodată, un vînător se smulse din mulțime și o luă la goană spre factorie.

Cînd ajunse, îi spuse, gîfîind, Anei Ivanovna:

— Ai-ai, Ana! Liok s-a dus să vadă dacă nu cumva vin morsele. Și Rusakov nu este aici! Și nici vînătorii noștri nu sînt! Opt oameni s-au dus cu ei la nomazi, cu mărfurile. Ai-ai! Liok știe cînd vin morsele!

Ana, așa cum o numeau și copiii, și oamenii mari, înțelegea foarte bine ce îl tulbura acum pe vînător.

— Nu fi îngrijorat! spuse, ca să-l liniștească. Ei trebuie să se întoarcă. Doar știu că în curînd începe vînătoarea de morse.

— Da, da, știu, dar nu sînt aici!

Timpul vînătorii venea într-adevăr. Asta o știau toți. O simțeau pînă și cîinii, care tot mai des plecau de pe iarange ca să se ducă pe țărm. Învățătura la școală încetase. Încă din ajun, școlarii îi spuseseră învățătoarei:

— Ana, acum nu mai învățăm! Curînd începe vînătoarea de morse.

Și oricît încercase ea să-i înduplece să nu lase școala, spunîndu-le că mai pot învăța pînă în ziua cînd vor ieși vînătorii pe mare, fusese zadarnic, deoarece a doua zi copiii nu mai veniseră la lecții. Acum hoinăreau pe țărm, de dimineață vînînd rațe sau prinzînd pește cu plasele. Aveau cu toții o foarte mare voioșie și glasurile lor făceau să răsune aerul cald, de primăvară.

Bătrînul Liok ajunse la poalele promontoriului; acolo, ca o vulpe bătrînă care se pricepe să încurce urmele, nu se cățără pe stînci, ci, spre mirarea vînă-

torilor, se așeză pe țărm și începu să arunce cu pietricele în apă.

Ghețurile fuseseră duse de la mal. Marea era liniștită; e întotdeauna liniștită cînd se arată soarele care aproape că nu mai apune.

Liok rămase multă vreme astfel, aruncînd pietricele în apă și urmărind cu plăcere cercurile pe care le stîrneau, pînă ce, deodată, se făcu nevăzut. Întins pe burtă, începu să se tîrască pe stînci, ca o morsă pe un sloi de gheață, cățărîndu-se din ce în ce mai sus pe promontoriu.

Această înaltă ieșitură a țărmului era făcută din blocuri de granit de mărimile cele mai felurite, îngrămădite fără nici o rînduială, de parcă însuși dracul se jucase cu ele. Pietrele erau negre, doar pe alocuri se vedeau pete cenușii de mușchi, cine știe cum prins aici.

Chiorul se cățără îndelung, pînă ce ajunse în vîrful promontoriului, căută o stîncă mai lată, își scoase haina și, așternînd-o pe piatra încinsă de soare, se întinse deasupra, cu fața la mare. Din această înălțime se vedea de jur împrejur, pînă departe. Linia țărmului, întreruptă de promontorii, se desfășura într-o parte și în alta. În depărtare, pe apă, se vedeau ghețuri plutind. Liok le ochi cu singurul său ochi, și își dădu seama îndată că ghețurile se mișcau încet de la sud-est la nord-vest.

„Cu ghețurile astea trebuie să vină morsele" — se gîndi. Și, scoțîndu-și punga de tutun, începu să fărîmițeze „papușa".

Apoi își umplu luleaua din care începu să fumeze, fără să-și ia privirea de pe apă.

Trecuse jumătatea zilei și el tot mai stătea culcat, acolo, pe pietre.

Se gîndi că acum n-ar strica un ceai și puțină mîncare, fie măcar carne de focă. Se pregătea să pornească spre casă, cînd deodată urechea îi prinse un vuiet cunoscut. Tresări, cu atenția încordată, și, scoțîndu-și căciula, se chirci jos, așezîndu-se la pîndă.

Da, era mugetul îndepărtat al morselor. Încă nu se vedeau, însă Liok știa că stau perechi-perechi pe ghe-

ţuri, lăsîndu-se să plutească astfel, ca să-şi păstreze puterile. Rămase cu singurul său ochi asupra sloiurilor mişcătoare. Mugetul morselor se întărea de la o clipă la alta.

Atunci chiorul îşi dădu drumul pe rîpa de granit, şi sărind din bolovan în bolovan, luă drumul spre aşezare. Cînd ajunse jos se opri să se liniştească şi numai după ce răsuflarea i se potoli, se îndreptă spre iarange, cu mersul acela de la început, după care nimeni nu putea să-şi dea seama ce este în sufletul lui. Mergea fără să se grăbească, deoarece ştia că morsele n-aveau să sosească în dreptul aşezării decît spre seară. Trecu semeţ pe lîngă iaranga vînătorilor din artel, coborî rîpa, ieşi în partea cealaltă şi se opri privind spre tundră. Pe urmă se urcă pe un bolovan de mare ce se afla lîngă iaranga sa şi strigă de răsună locul :

— Morse-e-e !

Oamenii ieşiră în fugă din iarange.

Chiorul mai strigă o dată : „Morse-e-e !". Apoi, uitînd şi de ceai, şi de mîncare, o luă la goană pe cărăruie în jos, spre ţărmul mării, unde aştepta baidara nouă, abia terminată. Vînătorii se repeziră după el, îmbrăcîndu-se din mers, trăgînd uneltele de pescuit : harpoane, băşici cu aer, puşti, precum şi pînzele baidarei.

Liok dădu ocol bărcii, cercetînd cu luare-aminte cusăturile ascunse. Ridică o vîslă şi lovi cu putere încă o dată bordajul de piele. Vuietul, răsunînd puternic, se răspîndi în toată aşezarea, anunţînd începutul vînătorii. Baidara aceasta era cea mai mare din cătun ; putea să ia patru morse.

— Repede, împingeţi-o ! porunci Liok, cu glas puternic.

Vînătorii împinseră baidara pe apă. Numaidecît ea începu să se legene uşor pe suprafaţa mării. Trăgînd scurt din vîsle, oamenii o întoarseră cu prora la mal, unde stătea Liok, înconjurat de copii, de femei şi de bătrîni. El sări peste bord, se aşeză la pupa şi puse mîna pe cîrmă, privind înainte, cu capul sus, cu aerul măreţ al omului care îşi cunoaşte preţul.

Baidara porni din loc. Vîslele lungi se ridicară în aer, apoi se culcară repede în furcheţii[1] lor.

— Hainele jos! porunci Liok cu acelaşi glas puternic.

Vînătorii se dezbrăcară şi, încordîndu-şi muşchii, începură să tragă toţi deodată, la comanda lui Liok: „A-ha! A-ha! A-ha!".

Îndată se pierdură din vedere.

Vînătorii din artel se foiau şi ei pe lîngă barca lor. Era o baidară mică, în care nu puteau lua decît o morsă şi aceea nu prea răsărită. Cei mai pricepuţi dintre ei erau plecaţi cu Rusakov, din care pricină pregătirile acestea nu se făceau în aceeaşi ordine ca dincolo.

Ana Ivanovna se ivi şi ea pe ţărm, venind în fugă şi ocărîndu-l în gînd pe Rusakov că ţinea oamenii în munţi tocmai într-un asemenea moment. Ar fi vrut să le poată ajuta cu ceva vînătorilor.

— Tovarăşi, dar duceţi-vă cu baleniera! Uite-o colo!

— Nu, e grea — răspunse nemulţumit un vînător. Iar omul de la motor e plecat şi el cu Rusakov.

Cînd cei din artel izbutiră în sfîrşit să lase baidara pe apă, de pe mare se auziră împuşcături dese: Liok cu oamenii lui începuseră vînătoarea.

Aceştia omorîră nouă morse şi le scoaseră pe gheţurile plutitoare; gheţurile se legănau sub greutatea animalelor, a căror culoare neagră-castanie devenise acum roşiatică. Vînătorii orînduiau bucăţile mari de carne în baidară, după cum le arăta Liok.

— Spintecaţi-o şi pe a patra! N-aveţi grijă, baidara le ţine! spuse bătrînul, mîndru şi sigur pe el.

Oamenii se apucară să-şi ascută veseli cuţitele, pregătindu-se să-i îndeplinească porunca. Liok îi zorea necontenit. Pînă la ţărm erau vreo zece kilometri; trebuia să se grăbească, să ducă o parte din vînat, ca să aibă timp pentru încă un drum.

---

[1] Mic pivot bifurcat, aşezat în copastie, pe care se sprijină vîslele. (n.t.)

Încărcată din greu, baidara porni spre uscat. În drum întîlni pe aceea a artelului.

— Ehei! strigă Liok. S-au terminat morsele! Nu se mai vede nici una. N-au să mai fie decît peste trei zile.

Spusese adevărul; nu era încă toiul morselor. Singurele care veniseră fuseseră omorîte de el şi acum nu se putea să aştepţi altele mai curînd decît după trei-patru zile.

Cei din artel porniră înapoi. Cu toate că nu aveau încărcătură, nu se puteau ţine după Liok. Baidara acestuia mergea repede; vînătoarea izbutită le dădea putere vîslaşilor.

Ajuns la mal, chiorul descărcă repede şi porni înapoi, după celelalte morse ucise.

Însă între timp gheţurile se mişcaseră atît de mult, încît nu mai putu da peste restul de vînat. Tot căutîndu-l, rătăciră printre sloiuri pînă dimineaţa, cînd se pomeniră înconjuraţi de gheţuri. Liok porunci să se tragă baidara pe cîmpia albă, mişcătoare. Acum vîntul îi ducea pe vînători spre nord-vest, ca pe nişte morse omorîte. Liok se urcă în vîrful unei insule înalte, cercetă locurile, apoi strigă:

— Luaţi baidara pe umeri şi veniţi după mine!

Porni în partea unde era ţărmul. Opt vînători duceau barca în urma lui, poticnindu-se sub greaua povară. Merseră astfel pînă dădură de marginea gheţurilor.

După ce baidara fu pusă din nou pe apă, chiorul hotărî:

— Trebuie să ne întoarcem acasă. Păcat de cele cinci morse! Dar nu-i nimic! O să omorîm altele! O morsă pe ţărm e mai scumpă decît zece în apă.

Ajuns la ţărm, se duse vesel şi mulţumit la factorie.

— Ana — îi spuse Liok nevestei lui Rusakov — baleniera artelului doarme, motorul doarme şi el, iar eu am adus patru morse. Liok n-a minţit cînd a spus că are să lovească multe morse!

— Intră în odaie, Liok! îl pofti Ana Ivanovna. Am să-ţi dau să bei ceai tare.

— De ce nu, de ce nu? se învoi musafirul, zîmbind.

Odată intrat, se așează în voie pe scaunul vienez, uitîndu-se batjocoritor la rusoaică.

— Ce te uiți așa la mine, Liok ?

— Am văzut cum ai petrecut pe mal baidara artelului. Pe mine n-ai venit să mă petreci ! o mustră Liok, supărat. Și doar eu sînt cel mai bun vînător !

— N-am avut cînd, Liok. Ai plecat prea repede. Dar trebuie să-i ajuți cu carne pe oamenii din artel ; ei nu mai au de loc.

Bătrînul zîmbi ironic, sorbi din ceai, apoi spuse :

— Am poruncit să li se dea celor de peste rîpă două morse, că, mai știi, cu motorul lor au să rămînă fără hrană !

— Oh, ești un om bun, Liok !

— Sigur că sînt bun ! încuviință el, mărinimos.

3

Veni primăvara. Rusakov se întoarse la factorie pe ultima zăpadă care mai îngăduia mersul săniilor. În cele două luni și jumătate cît lipsise, colindase multe așezări, statornicind bune raporturi cu crescătorii de reni. Aceștia îl întîmpinau pretutindeni bucuroși, ca pe oaspetele cel mai dorit.

Prin toate taberele nomazilor se răspîndiseră zvonuri bune despre negustorul rus. E adevărat că unii îl socoteau cam nătîng, fiindcă nu-și cunoștea prețul mărfurilor. Prea dădea multe mărfuri pentru o singură piele ; pînă și pe o piele de ren, care nu merita mai nimic, plătea un pachet de cartușe și un pachet de ceai.

— Oho ! spuneau. În felul ăsta n-a făcut încă nimeni tîrg cu noi ! Păcat că nu aduce și spirt !

Rusakov organizase tîrgul acesta ambulant din proprie inițiativă, și acum era foarte mulțumit de rezultatele călătoriei. Avea o singură îndoială : cei nouă-

zeci şi şase de cîini, cîţi fuseseră înhămaţi la opt sănii, mîncaseră în acest timp şase sute de reni, ceea ce nu ştia dacă din punct de vedere comercial duce la o socoteală bună.

„Asta e doar o cireadă întreagă! N-am făcut o treabă gospodărească! Aşa exterminăm renii — se gîndea, în timp ce se întorcea spre casă. Trebuie să trecem la transportul cu reni, care îşi au asigurată hrana prin păşunat".

Rusakov nu era numai un simplu negustor; în timp ce schimba mărfurile pe blănuri, se gîndea: oare cum s-ar putea organiza în munţi Puterea Sovietică? Văzuse că în aşezările nomazilor, sovietele pe ginţi se prăbuşeau şi dispăreau fără nici o urmă, chiar a doua zi după ce pleca organizatorul lor, activistul trimis de Comitetul revoluţionar. Oamenii trăiau în munţi după legi proprii, făcînd gospodărie naturală, gîndindu-se numai la reni, şi uitau numaidecît orice fel de convorbiri despre reclădirea vieţii pe temelii noi, pe care le aveau cu trimişii Comitetului revoluţionar.

Oamenii din munţi — crescătorii de reni, nomazi, erau partea cea mai înapoiată a populaţiei din Ciukotka. Modul lor de viaţă nomad îngreuna organizarea Puterii Sovietice. Cu toate acestea zvonul despre viaţa nouă şi despre legea nouă pătrunsese şi la ei.

„Sovietizarea trebuie făcută aici pe calea negoţului — îşi spunea Rusakov. Prin cooperaţia crescătorilor mijlocaşi de reni".

Cînd ajunse acasă, Ana Ivanovna îl întîmpină dojenitoare:

— Ai înnebunit! Vînătoarea de morse a început, şi tu ţii vînătorii în munţi!

— Ce, s-au ivit morsele? întrebă, viu interesat, Rusakov.

— Desigur! Liok umblă printre oameni şi îşi bate joc de cei din artel: „Baleniera doarme, motorul doarme!" Aşa spune tot timpul. Tu-ai organizat artelul ăsta şi tot tu ai să-l distrugi!

— Ai d-d-dr-reptate! Însă t-t-t-trebuie s-să ducem şi în m-m-munţi Puterea So-so-vietică. Ce de l-l-lucru e acolo!

— Puterea Sovietică încă nu s-a aşezat cu adevărat nici pe ţărm, unde populaţia este stabilă, şi tu vrei s-o şi duci în munţi! Arătaţi-le întîi aici ce este aceea Putere Sovietică! răspunse înfierbîntată Ana Ivanovna.

— T-t-trebuie să l-l-luptăm deodată în t-t-toate părţile şi nu d-d-doar într-unul. T-t-trebuie dusă c-cooperaţia acolo. O-o-fensiva trebuie dusă deodată p-p-peste tot, pe tot f-f-frontul.

— Ofensivă! Ai pus tot artelul pe drumuri şi în timpul ăsta Liok a împuşcat morse! Rudele vînătorilor tăi umblă pe ţărm bîrfindu-te. Uite-ţi cooperaţia!

Rusakov sări şi alergă la mecanicul Tevleankau, pe care îl pregătise Osipov. Tevleankau nu era însă acasă. Toţi vînătorii întorşi din munţi, după ce lăsaseră cîinii, se urcaseră în baidară şi porniseră pe mare, de parcă pe mal n-ar fi fost nici balenieră, nici motor.

Directorul factoriei fu supărat că nu-i spuseseră nimic despre plecarea lor la vînătoare.

„Uite ce-au făcut! se gîndi, privind spre mare. Şi acum se mai uită la motor ca la o jucărie!"

Liok venea spre el, pe marginea apei, cu o varză de mare în mîini.

— B-b-bună ziua, Liok! îl salută Rusakov. Tu de ce nu te-ai dus la v-v-vînătoare?

Bătrînul răspunse, zîmbind viclean:

— Pesemne Liok s-a făcut leneş!

— Nu umbla cu şmecherii, Liok!

Chiorul dădu din cap şi de data asta răspunse serios:

— Astăzi nu sînt morse.

— Atunci a-a-artelnicii d-d-de ce s-au dus la v-v-vînătoare?

— Ha-ha! Ca să pună la loc ce-au pierdut. S-au dus să adune ce-a aruncat Liok. Ieri am lăsat cinci morse pe gheţuri...

Deodată se auzi zgomotul unui motor. De după promontoriu se ivi o balenieră, mergînd ca o lebădă albă pe un lac de munte. Liok tăcu, îndreptîndu-şi spre ea ochiul lui ager.

Încă de departe, văzu că în balenieră erau numai femei.

Se apropia repede, cu toate că nu se vedea nimeni trăgînd la vîsle. Zgomotul regulat al motorului răsuna pe ţărm.

— Ce-i asta? întrebă Rusakov.

— Ia uite! Mi se pare că la cîrmă este Vaamcio! făcu bătrînul, mirat. Şi se apropie repede de marginea apei.

Zgomotul motorului se înăbuşi, baleniera cîrmi spre ţărm, îşi încetini mersul şi se apropie de ţărm.

— Rusakov! strigă din balenieră învăţătorul Dvorkin.

Rusakov alergă să-l întîmpine. Învăţătorul sări pe pietrişul ţărmului şi, zîmbind, îl îmbrăţişă, cum l-ar fi îmbrăţişat pe propriul său tată. De multă vreme nu mai văzuse un rus.

Vaamcio se apropie de ei fără grabă şi întinse, sigur pe el, mîna lui Rusakov. Liok îl urmărea, cu ochiul pe jumătate închis.

„Oho! Uite-l că a învăţat să scuture mîna!" se gîndi Liok şi se apropie de balenieră.

— Rusakov — vorbi vesel Dvorkin — am venit după benzină. Trebuie să ne facem rezerve, înainte de a începe vînătoarea.

— În curînd au să vină morsele — adăugă Vaamcio.

Chiorul privea baleniera, privea femeile... Pe urmă, dînd din cap, le întrebă în batjocură:

— Aţi venit să faceţi o plimbare?

— Nu! răspunse serioasă Uakat. Vaamcio ne-a cerut să mergem. Se putea să întîlnim morse şi atunci le-am fi vînat.

— Oho! N-am văzut încă muieri aşa de curajoase! O să speriaţi morsele cu mînecile voastre largi! Voi pesemne încurcaţi în minte morsele cu flăcăii! Şi chiorul spuse o porcărie atît de hazoasă, încît toate femeile începură să rîdă.

Vaamcio se apropie în fugă:

— Ehei! Prietenul meu Rusakov vă cheamă pe toate să beţi ceai. Cu pesmeţi!

Bătrînul îl privi chiorîș și, socotindu-l că minte, îl întrebă cu dispreț:

— De unde ți l-ai scos prieten? Prietenul tău e berbecul de munte!

— Toți rușii de pe țărm îmi sînt prieteni! răspunse înfipt Vaamcio. Așa mi-a spus învățătorul.

— Și Los este prietenul tău?

— Sigur! Tînărul vînător ridică mîndru capul și porni, împreună cu femeile, spre factorie.

Cu toate că Liok, pe care îl prețuiau toți oamenii, trecea pe țărm ca un mare vînător și meșter în lucratul baidarelor, Vaamcio nu mai păstra aceeași părere. Aceasta se datora unei convorbiri pe care o avusese odată cu Alitet.

Alitet îi spuse că prietenul său, chiorul, este om adevărat, fiindcă seamănă cu cîinele înaintaș: cunoaște drumul vieții. Fără ei doi, ceilalți oameni s-ar prăpădi. Lui Vaamcio nu-i plăcuse lăudăroșenia asta; se supărase și spusese: „N-au să se prăpădească! O să găsim drumul și singuri, fără tine și fără prietenul tău Liok!" De aceea se purtase acum cu bătrînul atît de nerespectuos.

Chiorul rămase pe țărm, privind mînios în urma lui. După aceea se întoarse scurt spre balenieră și, chircindu-se lîngă ea, începu s-o cerceteze cu privirea.

„Dacă barca asta are să alerge și după morse tot atît de repede, atunci are să fie rău pentru Liok! se gîndi el. Dar ce, Vaamcio cunoaște viața așa cum o cunoaște Liok? Oho! Oameni ca Liok sînt puțini pe țărm! Cine poate să lucreze așa o baidară ca mine? Nimeni!"

Și porni spre factorie.

Femeile beau ceai, pe două lăzi mari, lîngă depozit. Ana Ivanovna le servea. Liok auzi încă de departe glasurile lor zgomotoase. Atît ele cît și Vaamcio vedeau pentru prima oară o femeie cu fața albă, de aceea Ana Ivanovna le stîrnea rîsul.

Liok zări venind pe mare baidara artelului.

„E goală! își zise el. Bordurile ies mult din apă". Și se așeză pe un bolovan, urmărind-o cum se apropia.

Tevleankau sări primul pe țărm și, fără să-l bage în seamă pe bătrîn, o luă la fugă spre factorie.

Chiorul înțelese că se întorseseră numai fiindcă văzuseră venind baleniera lui Vaamcio.

Se îndreptă și el spre Rusakov, arzînd de curiozitate.

— Ana, unde sînt bărbații? întrebă el, cînd ajunse la factorie.

— Sînt în odaie.

— Și Vaamcio? Și Tevleankau?

— Sînt toți acolo, Liok.

„Hm! S-au găsit prieteni!" își spuse chiorul despre Vaamcio și Tevleankau.

Altădată Liok nici nu s-ar fi gîndit să se ducă undeva unde ar fi fost adunați astfel de oameni. Însă acum, călcîndu-și mîndria, se îndreptă spre casă. Niciodată nu intrase la Rusakov atît de nehotărît ca acum.

Deschise ușa și se opri în prag, rezemat de ușor. Noii veniți, și printre ei Tevleankau, ședeau la masă bînd ceai. La aceeași masă la care nu o dată șezuse și el, Liok!

— Sta-ai jos, Liok! îl pofti gazda.

De afară se auzi un strigăt:

— Morse! Morse-e-e!

Ieșiră cu toții în fugă și rămaseră cu urechile ațintite la mugetul turmei de morse, care trebuia să fie uriașă. Părea mugetul a zeci de vapoare.

Liok se repezi spre baidara sa. Vînătorii o și împinseseră pe apă. Chiorul sări din mers peste bord.

Mecanicul Tevleankau porni și el în fugă spre balenieră, însă Vaamcio îl opri:

— Mai stai, Tevleankau! Nu te grăbi! N-o să împuște Liok toate morsele! Ia auzi-le cum mugesc! Trebuie să facem mai întîi o înțelegere.

Tevleankau îl privi, nedumerit.

— Da — reluă Vaamcio — trebuie să facem o adunare a artelului vostru și al nostru.

— Ei, asta-i, Vaamcio! se amestecă învăţătorul. Lasă adunarea! Să ieşim mai repede pe mare!

— O adunare mică. Am putea vîna împreună, cu două baleniere. Trebuie să le spunem şi femeilor.

Se adunară pe ţărm, lîngă balenieră şi Vaamcio le vorbi despre vînătoarea laolaltă. Pînă să termine de vorbit, pînă să ungă motorul, să toarne benzină, pînă să adune uneltele de pescuit, pe mare începură să răsune împuşcături. Liok deschisese vînătoarea.

În sfîrşit, adunarea se termină şi cele două baleniere se avîntară în larg. Cînd se apropiau de gheţurile unde se putea vîna, chiorul se şi întorcea spre ţărm, cu morsele ucise. Balenierele trecură în goană pe lîngă el. Bătrînul se ridică în picioare, strigîndu-le ceva, dar ceilalţi nu-l auziră.

Vaamcio cîrmi, luîndu-se înapoi după el, şi îl ajunse numaidecît.

— Ce-ai spus, Liok?

— Au rămas acolo trei morse de-ale mele. Luaţi-le voi!... strigă chiorul. Le dăruiesc artelului vostru!

— O să omorîm şi noi morse — răspunse Dvorkin. N-avem nevoie de darurile tale!

Învăţătorul stătea la prora balenierei, cu puşca în mînă. Femeile cercetau cu toată luarea-aminte faţa mării, ca să vadă dacă nu se iveşte vreo morsă. Uakat se pregătea să arunce harponul; mîna ei era tare şi ea ştia că nu are să scape vînatul.

Tevleankau se învoise ca să facă vînătoarea laolaltă numai dacă artelul femeilor avea să ucidă tot atîtea morse cît cel al bărbaţilor.

Baleniera lui Vaamcio dădu peste o mică turmă de patru morse; înotau, cu cele patru capete urîte afară din apă. Răsunară două împuşcături deodată, una din prora, alta din pupa. O dată cu împuşcăturile, zburâ şi harponul. Morsa lovită trase după ea băşica de focă umflată cu aer.

Motorul le îngădui să ajungă repede morsele care scăpaseră, aşa că în curînd toate patru erau prinse,

atîrnînd de plute în jurul balenierei. Femeile, împreună cu învăţătorul şi cu Vammcio, le despică repede.

— Vaamcio, hai mai repede la mal! spuse Dvorkin. Pe una din morse o s-o tîrîm după noi prin apă.

Pe drum îl ajunseră pe Liok. Vînătorii lui vîsleau din răsputeri, cu spinările bronzate lucind de sudoare.

— Ehei, Liok! îi strigă Vaamcio. Ia-te după noi! Şi îi arătă un capăt de curea, ceea ce însemna în batjocură: „Vino să te tîrăsc eu!"

Chiorul întoarse capul; de bună seamă atins, porunci să se înceteze vîslitul.

Femeile din balenieră, aşezate în lungul copastiei, rîdeau din toată inima.

Curînd îl întrecu pe Liok şi cea de-a doua balenieră, la fel de încărcată cu vînat.

Cînd Liok se întorcea a doua oară spre gheţuri, artelurile apucară să aducă de cîte două ori la mal balenierele pline. Speriate de împuşcături, animalele fugiseră de pe gheaţă şi acum vînătoarea urma pe mare.

Liok îl urmărea din baidara sa pe Tevleankau, care îşi îndreptase baleniera nu într-acolo unde fugise o morsă ascunsă sub apă, ci tocmai în partea cealaltă. Desigur, Tevleankau nu era încă un vînător atît de dibaci ca bătrînul!

— Ai-ai! Ce vînător prost! se indignă Liok.

Dar Tevleankau, văzînd că morsa ieşise pe neaşteptate din apă, în alt loc, departe de el, cîrmi baleniera şi o ajunse numaidecît. Deschiseră focul. Trăgea şi Rusakov.

Vînătoarea ţinu înainte pînă în noapte.

Fusese o vînătoare bună. Baleniera mergea bine. Niciodată nu se întîmplase ca o singură baidară să aducă numai într-o zi treizeci şi două de morse! Asemenea vînătoare nu se mai pomenise pe aici! Tevleankau, care înainte nu avusese încredere în barca asta mare, acum triumfa. Rămase mult timp în balenieră, mîngîind motorul şi lăudîndu-l ca pe un cîine înaintaş, deştept.

Chiar şi artelul femeiesc, de sub conducerea lui Vaamcio, dobîndise douăzeci şi cinci de morse. Dincolo de rîpă, tot ţărmul era plin de carne. Oamenii se însufleţiseră. Cîinii mîncau şi ei din belşug nu numai sîngele morselor, ba mai primiseră şi cîte o halcă mare de carne.

Dar în partea astălaltă a rîpei era linişte. Aici, pe ţărm, zăceau numai opt morse. Lui Liok nici nu-i venea să se uite spre ceilalţi. Sta cu spatele la rîpă, ca şi cînd ceea ce se întîmplase acolo n-ar fi fost ceva cu totul deosebit. Îndura greu, ca pe o boală, înfrîngerea, şi ca să nu se mai chinuiască, plecă de pe ţărm, ascunzîndu-se în iarangă.

Astfel, renumele vestitului vînător şi meşter iscusit în lucratul baidarelor se stinse într-o singură zi.

Liok şedea întins în polog, bîndu-şi ceaiul, tăcut, cu gîndul la baleniera care nu-i mai dădea linişte.

„Am să fac şi eu una la fel! îşi spuse. Dar de unde să iau scînduri? Nu sînt scînduri... Şi motorul n-am să-l pot face!"

Îşi aminti de comandantul bărbos Los şi de vorbele lui cu privire la prefacerea vieţii, despre chibriturile americane şi despre tutunul rusesc „papuşa". „Şi baleniera asta! Ah! Ce mai balenieră! Pînă şi muierile alea, ce de mai morse au adus!... Şi Tevleankau! Ce, el e vînător? Ştie el mai bine ca mine viaţa şi deprinderile animalelor? Dar nu vezi, motorul îl duce chiar la nasul morsei! Ia să fi fost cu baidara şi să fi încercat să se ţină după mine!... Cei de peste rîpă sînt veseli acum, de! Poate că şi rîd de Liok.

Porunci să-l cheme pe Tevleankau.

Acesta veni numaidecît.

— Liok — începu el, îndată ce intră — vrei să-ţi înapoiem cele două morse, pe care le-ai dat artelului nostru? O să-ţi dăm patru în schimb, fiindcă voi aveţi foarte puţine.

Bătrînul se încruntă, supărat, îşi închise pe jumătate ochiul şi scuipă în cutiuţa făcută din coajă de

mesteacăn. Ar fi vrut să-l dea afară pe Tevleankau, însă se stăpîni şi-i răspunse:

— Nu pentru asta te-am chemat. Apoi, ridicînd ochiul spre el, urmă: Vreau să te întreb ceva. Eşti tu vînător mai bun decît mine? Hai?

Vînătorul tăcea.

— Cunoşti tu viaţa mai bine decît mine? Hai?

— Liok, tu eşti cel mai bun vînător. Asta o ştiu toţi oamenii — răspunse Tevleankau. La noi numai motorul e foarte bun vînător.

— Motorul? făcu bătrînul. Da, el vînează bine! M-am uitat la voi tot timpul. Într-adevăr, e greu să goneşti după motor.

— Liok — reluă Tevleankau — cînd am fost acum cu Rusakov să facem negoţ cu nomazii, am găsit un motor în zăpadă, la Izvoarele Fierbinţi. Acolo trăia un american, Nick. L-am aşteptat două zile, pe urmă a trebuit să plecăm, fiindcă nu mai aveam hrană pentru cîini. Am luat motorul cu noi; e în depozit la Rusakov. Rusakov a spus: „Dacă Liok ar fi în artel, i-am da motorul să-l pună la baidara lui. Ar merge mai repede chiar decît baleniera". Aşa a spus Rusakov!

Bătrînul tresări. Ochiul începu să-i joace în cap.

— Să ştii că gîndeşte bine! răspunse. Baidara mea este zdravănă şi uşoară.

— Numai că motorul l-a luat tot artelul nostru — răspunse Tevleankau. Asta-i, Liok!

Chiorul căzu pe gînduri. Fărîmă „papuşa", îşi umplu luleaua, o aprinse, apoi spuse, hotărît:

— Intru în artel! Au să intre şi vînătorii mei, toţi. Dar tu ce crezi: se poate pune motorul la baidara mea? Baleniera văd că are făcut puţ[1] pentru el.

---

[1] Balenierele, avînd pupa ascuţită, întocmai ca prora, nu au unde primi un motor „hors-bord". De aceea în fund, spre pupa, li se face o spărtură mărginită de pereţi mai înalţi decît linia de plutire, ca apa să nu pătrundă înăuntru. Motorul se introduce în acest „puţ" şi elicea lui lucrează astfel sub fundul bărcii. (n.t.)

— Rusakov a spus că se poate atîrna la spatele baidarei. Spune că are să meargă foarte bine. Trebuie doar bătută acolo o scîndură groasă, în cuie mari.

— Nu, nu se poate cu cuie. Am s-o leg bine cu curele.

Tevleankau era foarte bucuros că bătrînul voia să intre în artel. Ştiau toţi că el era cel mai iscusit vînător din aşezare. Dar îl bucura mai ales că astfel Liok apuca pe drumul vieţii noi. Era limpede pentru toată lumea că artelul avea nevoie de sfaturile unui astfel de om. De aceea spuse voios:

— Liok, haidem la Rusakov!

— Nu, nu, mai stai! Tu eşti omul care mîi motorul?

— Da! răspunse Tevleankau, cu mîndrie.

— Bine! Însă preşedintele artelului am să fiu eu! Asta-i! spuse Liok. Pentru că tu eşti tînăr şi nu se poate ca eu să ascult de tine.

— Bine, Liok! Nu mă împotrivesc. Numai că pentru asta trebuie să facem o adunare. Aşa e legea nouă. Adunarea m-a ales pe mine. Acum tot ea să te aleagă pe tine.

— Nu e nevoie de adunare. De ce să mă mai aleagă? Ce, oamenii nu ştiu ce vînător mare sînt eu? Spune-le că am să fiu preşedintele artelului.

— Liok, ai să le spui tu singur asta. Toţi au să vrea să te aleagă pe tine.

Bătrînul se gîndi puţin, apoi se învoi:

— Bine, să se facă adunarea. Dar pe muierile din Enmakai să nu le laşi. Nu-i o socoteală ca femeile să se încurce cu bărbaţii la vînătoare. Şi, după o tăcere, chiorul urmă: Dacă e adevărat ce spui tu, că motorul are să-mi ducă baidara repede, atunci o să vînăm aşa: am să iau pe cei mai buni ochitori şi aruncători cu harponul din artelul tău, iar pe baleniera ta am să-ţi dau unul din ai mei, din cei care sînt mai slabi. Eu am să vînez morsele, iar tu ai să le duci la ţărm. Baleniera ta e solidă; poţi să mai legi de ea şi o baidară mică.

— Foarte bine, Liok, foarte bine! făcea Tevleankau, bucuros.

— Du-te şi cheamă oamenii la adunare! hotărî Liok.

4

Inginerul Deaghiliov, care crezuse că va sta în munţi numai vara, rămăsese şi peste iarnă. Obişnuit cu greutăţile vieţii de campanie, rătăcea acum din aşezare în aşezare, ridicînd topografia acestor locuri, care pe hartă formau o uriaşă pată albă. Pregătea astfel liniile de bază ale unei hărţi geologice. Deocamdată îşi propusese un scop limitat: să strîngă datele premergătoare necesare viitoarelor expediţii, care aveau să facă ridicări topografice cu ajutorul instrumentelor. Crescătorii de reni îl transportau binevoitori în oricare loc dorea, pentru că, de fiecare dată, Deaghiliov le dădea biletele către factoriile cele mai apropiate, în schimbul cărora căpătau tutun şi cartuşe. Ducea viaţa nomazilor crescători de reni, mîncînd ce mîncau şi ei, îmbrăcîndu-se în haine largi, uşoare şi călduroase, ca ale lor.

În timpul călătoriei de iarnă, locui aproape o lună de zile la Sabler, despre care izbutise de altminteri să-l informeze pe Los.

Către primăvară, inginerul se hotărî să coboare spre ţărm, la Comitetul revoluţionar, unde să prelucreze materialul adunat, apoi să transmită prin radio, forului de care depindea, o scurtă dare de seamă.

În timp ce cobora munţii, află de la călăuza sa că la Izvoarele Fierbinţi locuieşte un american. Foarte interesat să ştie cam ce învîrteşte acel străin prin partea locului, îi ceru însoţitorului să se abată pe la el.

Mister Nick fusese la Sabler, să se sfătuiască asupra putinţei de a pleca în Alaska. Plecarea asta îi dădea multe griji, înfăţişînd pentru el o problemă din cele mai importante. Ca s-o scoată singur la căpătîi, cu baleniera pe care o avea, era destul de greu. Alitet fugise pe neaşteptate. Sabler se arătă asemănător acelui animal care iese singur în calea vînătorului, aşa încît lui Nick nu-i fu greu să-l înhaţe în vederea planurilor sale. Lui Sabler nu-i prea convenea pers-

pectiva unei noi întîlniri cu Los, după care avea să urmeze întoarcerea pe continent, în Rusia Sovietică. Nick se înțelese cu el cum nu se poate mai repede.

Și acum avea musafiri: pe Vadim Petrovici Sabler și pe soția acestuia, Valentina Iurievna. Trăgînd toți trei la vîsle, puteau ajunge în condiții perfecte chiar și pînă la San Francisco. La topirea gheților aveau să coboare pe rîu pînă la vărsare și de acolo, numai să întinzi mîna și, gata: America! Dorința lui Sabler de a fugi în America se potrivea astfel cu planurile lui Nick: fostul inginer dispunea de un material nespus de interesant, încît putea să fie foarte rentabil să faci negoț, vînzîndu-l pe acest rus „amator de libertate".

Cînd mister Nick sosi împreună cu musafirii la coliba sa, băgă de seamă numaidecît dispariția motorului.

— Cine dracu' a avut nevoie de motorul meu?! exclamă, punîndu-și mîinile în șolduri. Nu cumva sașiul ăla de Charley s-a întors în lipsa mea? Ar fi putut să-și dea seama că lucrul i-ar fi folositor.

— Nu fi amărît, mister Nick! îl consolă Sabler. Fără benzină, nu cred că motorul ne-ar fi fost de vreun folos.

— Mai aveam totuși un bidon, lîngă balenieră. Era de ajuns ca să prindem viteză într-un moment primejdios.

— Fleacuri! Zilele astea rîul are să se curețe și apele lui vijelioase au să ne scoată singure la ocean. Cred că ar fi mai bine să ne gîndim la niște pînze.

— Să fie al dracului! Aici nu cresc pini de Oregon. Din ce să facem catarg?

— Sînt pe țărm felurite lemne aruncate de apă — spuse Sabler.

— Ești copil, Vadim! se amestecă Valentina Iurievna. Tu crezi că poți să te plimbi după catarge pe țărm, pe unde foiesc ăștia de la Comitetul revoluționar?... Și-așa cred că acum ne caută lunganul ăla de milițian. Să mulțumim lui Dumnezeu că ei umblă tot cîte unul și noi, în trei, o să ne putem apăra. Dumneata, mister Nick, te rog să nu mă iei drept o fe-

meie neputincioasă; în tinereţe am încercat chiar să mă ocup de box. Însă prudenţa este o mare virtute. E totuşi mai bine să evităm întîlnirile cu ei.

— *God damn!* Nu trebuie să ne fie teamă! Avem pumni zdraveni şi, la nevoie, un pistol care nu-şi greşeşte ţinta. Ah, în legătură cu plecarea noastră, *mistress*, am să-ţi spun că e timpul să lepezi de pe dumneata îmbrăcămintea asta drăcească de blană. Acum soarele dă căldură din plin. Pot să-ţi dau unul din costumele mele de lucru, pe care îl am de rezervă. Eşti înaltă, aşa încît are să-ţi vină tocmai bine. Zicînd acestea, mister Nick scoase o salopetă de diftină, de culoare albastru-închis, precum şi jambiere, împreună cu o minunată pereche de ghete de campanie.

— Minunat! exclamă soţia lui Sabler. Am să mă transform numaidecît într-o femeie civilizată.

După ce îşi schimbă îmbrăcămintea, veni în faţa americanului.

— Ei, cum mă găseşti acum?

— Îţi vine al dracului de bine, *mistress!* exclamă mister Nick. Nu eşti de aceeaşi părere, mister Sabler?

— Am ajuns la concluzia asta acum douăzeci de ani — răspunse Sabler zîmbind.

Privindu-l, mister Nick gîndi:

„Dacă bărbatul ăsta pirpiriu n-ar face aşa de mulţi dolari, ar merita să-l îneci în „Izvorul Fierbinte", dar nu e cazul. Şi, afară de asta, între noi e ceva comun: amîndoi facem negustorie cu de toate, fără să dispreţuim nimic". Întrerupîndu-şi cugetarea, americanul spuse cu glas tare:

— *All right!* Să bem cîte o cafea.

— Vadim — spuse femeia — tu doar eşti mare specialist în făcutul cafelei. Du-te şi o fierbe la izvor!

— Dorinţele soţiei au fost întotdeauna lege pentru mine! răspunse Sabler ieşind din polog.

Nu mult după aceea, stăteau în jurul mesei, bînd cafea şi mîncînd pesmeţi unşi din gros cu unt, şi puneau la cale cum să ajungă pe ţărmul Amguemei, unde îi aştepta baleniera ascunsă în desiş.

Deodată auziră vorbă după perdeaua pologului. Sabler ieşi repede şi văzu pe Deaghiliov, care îi scria un bileţel călăuzei sale.

— A, inginerul Deaghiliov! făcu Sabler, bănuitor. Cum de aţi nimerit aici?

— Nevoia de a întîlni societate civilizată m-a îndemnat să fac un ocol. Am venit în vizită.

Se ivi şi mister Nick, iar în urma lui Valentina Iurievna, nu mai puţin speriată decît soţul ei.

— Mister Nick — vorbi Sabler — dă-mi voie să-ţi prezint pe inginerul rus Deaghiliov, despre care ţi-am povestit atîtea.

Americanul îi întinse mîna, fără un cuvînt.

Salutînd-o pe soţia lui Sabler, Deaghiliov îi spuse zîmbind:

— Dumneata, Valentina Iurievna, înfloreşti în zăpezile astea! Costumul şi jambierele îţi vin foarte bine.

— Mulţumesc! E un costum bărbătesc. Îmi e puţin cam larg, dar merge. E un cadou din partea domnului Nick.

Americanul îl privea cercetător pe inginerul rus, cu barba lui neagră, crescută mult.

— Şi dumneata, cum ai nimerit aici, Vadim Petrovici? îl întrebă Deaghiliov pe Sabler.

— Nevoia de a întîlni societate civilizată! răspunse Sabler ridicînd din umeri.

Deaghiliov privi în jurul lui.

— Dar aici e un loc splendid! Ia uitaţi-vă ce minunată grotă de zăpadă! Asta n-are să apuce să se topească peste vară. Izvoarele sînt probabil de proveniență vulcanică, nu-i aşa?

— Poţi fierbe un mamut viu în ele — spuse mister Nick. Nouăzeci şi patru de grade Celsius. *All right!* Poftiţi în casă!

Intrară în pologul de blănuri. Valentina Iurievna se aşeză pe scăunelul pliant. Nick se aşeză pe pat şi îi pofti pe ceilalţi doi să se aşeze lîngă el.

— Mulţumesc, însă eu sînt un om deprins cu viaţa de campanie şi m-am obişnuit să stau aşa, pe jumătate întins, pe piei de ren! răspunse Deaghiliov. Şi se lăsă pe podeaua acoperită de blănuri. Sabler se lungi şi el jos, alături de inginer.

— Ai o locuinţă minunată, mister Nick! Încălzire centrală!

— Noi, americanii, sîntem oameni practici — răspunse gazda stînd atît de ţeapăn pe pat, încît părea un idol.

— Care sînt rezultatele cercetărilor dumitale? Sabler se suci într-un cot spre Deaghiliov.

— Sînt mulţumit! răspunse acesta, scurt.

— Ascultă, Vladimir Nikolaevici, simt în dumneata pe inginerul adevărat — urmă Sabler. Şi, ridicînd un deget, urmă: Mi-a venit o idee interesantă.

— Ce anume? întrebă Deaghiliov, bănuitor.

— De ce naiba te mai trudeşti pentru acest comunism, în condiţii atît de grele?! spuse Sabler, cu o strîmbătură dispreţuitoare a obrazului. Şi aşa, ei tot nu te vor preţui cît trebuie. Roşii ăştia sînt nişte barbari, Vladimir Nikolaevici! Pînă la Revoluţie am lucrat împreună cu unul din cei mai mari ingineri, pentru a stabili legea obosirii metalelor. Era un om genial. Putea să îmbogăţească şi să acopere de glorie ştiinţa rusă. Ei bine, ştii ce-au făcut cu el?

— Ce? întrebă Deaghiliov, tăios, simţind cam încotro tinde conversaţia.

— L-au împuşcat!...

— Ei şi ce-i cu asta?! întrebă Deaghiliov, liniştit. Pesemne că a meritat-o... Revoluţia mătură din calea ei tot ce şi-a trăit traiul.

— Prietenul meu pe care l-au împuşcat nu era o surcea. Cred că şi dumneata eşti cu un cap mai sus decît oamenii a căror voinţă o îndeplineşti. Căci doar, după cîte îmi spuneai, ai făcut studii strălucite în Germania... În America, inginerii ruşi sînt foarte preţuiţi. Ascultă, peste cîteva zile trebuie să se ducă gheaţa pe Amguema şi noi trei plecăm în America. Îţi propun să ne însoţeşti.

Deaghiliov se ridică puțin și privindu-l țintă în ochi, îi răspunse indignat:

— Vadim Petrovici, ești un ticălos!

Sabler tresări cuprins de mînie, după aceea se așeză și îl întrebă, cu o șuierătură amenințătoare:

— Ce? Ce-ai spus?

— Am spus că ești un ticălos! Asta e părerea mea. Îi pun în categoria asta pe toți cei care își schimbă patria pentru un blid de linte, pe toți cei care nu-și iubesc poporul.

— Cum îndrăznești? țipă din gît Sabler. Asta n-am să ți-o iert niciodată!

— Mă ferească Dumnezeu să-ți cer vreodată iertare!

— Ce s-a întîmplat? Ce-i cu voi? se neliniști Valentina Iurievna. De ce vă certați?

Americanul interveni, cu tonul unui om de afaceri:

— Mister Deaghilioff, dumneata poți să capeți foarte mulți dolari în America. Structura geologică a acestei peninsule e la fel cu cea a Alaskăi. Asta-i cauza pentru care americanii arată un interes atît de mare acestor locuri. Și nu mă îndoiesc că pînă la urmă au să le și cumpere.

— Eu tare mă îndoiesc de asta! răspunse Deaghiliov.

— Americanii, ca oameni de afaceri — continuă Nick — știu să prețuiască pe inginerii care le sînt folositori.

— Însă eu nu sînt marfa pe care o căutați, mister Nick. În ceea ce mă privește, știu că sufletul meu de rus e adînc revoltat de prezența dumneavoastră aici. Și mai știu că Rusia Sovietică nu v-a invitat să veniți. Ceea ce faceți dumneavoastră e la fel cum ai intra pe fereastră într-o casă străină, ca să te apuci după aceea să cotrobăiești prin toate ungherele, căutînd lucrurile de preț care nu-ți aparțin. Dacă vrei, asta seamănă a banditism, sau, mai corect, se înrudește direct cu el. Și eu personal am să iau toate măsurile ca să-i pun capăt.

— Și cum îți închipui că ai să poți face asta? îl întrebă Nick, dîndu-și silința să pară liniștit.

Inginerul nu răspunse. Apoi, văzînd că americanul scotocește sub pernă, strigă deodată :

— Lasă pistolul în pace ! Și scoase repede Koltul său.

Nick sări în picioare. Sabler se răsuci, răsturnîndu-se pe partea cealaltă.

Reținîndu-și tulburarea, Valentina Iurievna se ridică de la locul ei și, aplecîndu-se spre Deaghiliov, îl dojeni :

— Dragul meu Vladimir Nikolaevici ! Ce vrei să faci ? Doar sîntem oameni civilizați ! Și deodată se aruncă peste el, prinzîndu-i mîna în care avea pistolul. Mister Nick și Sabler săriră și ei asupra lui.

— Să-l legăm ! Hai să-l legăm ! striga cu furie pirpiriul de Sabler. Înhăță pistolul lui Deaghiliov și, agitîndu-l biruitor prin aer, întrebă, batjocoritor : Și chiar aveai de gînd să ne duci sub escortă la Comitetul revoluționar ?

Deaghiliov respira greu. Mister Nick stătea călare pe el, apăsîndu-l cu mîinile sale vînjoase.

— Acum cred că ai să te hotărăști să vii cu noi în America — spuse Nick. Nu văd altă cale pentru dumneata.

Deaghiliov tăcea.

— Vladimir Nikolaevici — interveni Valentina Iurievna, în timp ce-i lega picioarele cu o frînghie — trebuie să primești propunerea asta măgulitoare.

Inginerul o privi și îi vorbi cu un simțămînt de amărăciune :

— Nu-mi închipuiam că dumneata, o femeie, pe care pe deasupra te mai socoteam și o ființă cultă, ți-ai însușit atît de bine învățăturile bandiților patentați !

Valentina Iurievna rîse zgomotos :

— Păi doar sînt vînător !

— Mister Deaghilioff — reveni Nick — aștept să te hotărăști. Repet că nu ai alt drum de urmat. Tot materialul adunat de dumneata va cădea și așa în mîinile mele și, ce naiba, n-are să-mi fie greu să

conving oamenii că le-am cumpărat cu douăzeci de mii de dolari!

— Banditism și șantaj! strigă Deaghiliov, cuprins de furie. Însă n-aveți grijă: deoarece gheața de pe Amguema n-are să se cureţe mai curînd decît în cinci zile, pînă atunci miliţianul Hohlov o să fie aici.

— Ah! Așa stau lucrurile?! strigă Sabler. Atunci o să ne răfuim cu fiecare în parte. Fără ca vreunul din ceilalți să se aștepte, lipi pistolul de fruntea lui Deaghiliov și trase.

— Cîine! strigă mister Nick. Lua-te-ar dracu'! N-ai minte mai multă decît o morsă! Ai și crezut că vine într-adevăr cineva încoa'?!

— Mister Nick, dumneata nu înţelegi bine situaţia în care ne găsim. Și doar ţi-am spus că m-au obligat să mă prezint la Comitetul revoluţionar. Mi-au spus pe faţă că dacă nu vin singur, are să mă aducă miliţianul. Asta e o momeală! Dacă o fi să ne întîlnim cu el, îi bag și lui un glonţ în frunte! Altfel ne leagă pe toţi.

— Nu înţeleg nimic, sir! Din cauza fricii dumitale prosteşti, eu am pierdut acum foarte mulţi dolari. Inginerul ăsta făcea multe parale chiar așa legat cum era, dar acum nu mai e bun, fir-ar a dracului de treabă, decît ca momeală pentru vulpi albe!

— Lucrul e sfîrșit! urmă Sabler. Nu folosim nimic dacă mai vorbim despre asta. Și, la urma urmei, valorez și eu ceva... Trebuie să ne descotorosim mai repede de cadavru. Nu-i exclus ca miliţianul să vină într-adevăr încoace, și atunci are să ne fie mai greu să dovedim raţiunea gestului nostru.

Trei zile mai tîrziu, mister Nick, împreună cu Sabler și cu soţia acestuia, mergeau prin tundra acoperită de mușchi, cărînd cu ei alimente și materialul pentru pînze. Se îndreptau spre ţărmul Amguemei, unde îi aștepta baleniera.

Fluviul se curăţa încet-încet, ducînd ultimele sloiuri spre Oceanul Îngheţat. Cădea o ploaie măruntă de primăvară.

5

Omrîtaghen nu dormise toată noaptea. În polog era întuneric, dar ochii nu voiau să i se închidă. Îl stăpîneau gînduri cu totul neobișnuite... Erau mulți ani de cînd își întemeiase o gospodărie cu o nevastă și șase cîini, totuși pînă acum nimănui nu-i trecuse prin minte să-l poftească undeva, nici măcar la sărbătoarea focii. Și acum, așa, dintr-o dată, Vaamcio îi spusese că bărbosul comandant rus s-a gîndit să-l cheme la sărbătoarea Marii Vorbiri. Oho! Avea de ce să-ți fugă somnul!

Nu prea repede, însă cu pași siguri, cîte puțin în fiecare zi, sărbătoarea se apropia. Cu fiecare zi care trecea, șiragul de nasturi se micșora tot mai mult. Iar acum nu mai rămăsese decît un singur nasture. Asta era pricina pentru care Omrîtaghen se sucea pe piei, neputînd să doarmă.

Numai spre dimineață somnul îl birui și el adormi adînc.

Ceainicul ruginit clocotea deasupra sobiței, capacul suna săltînd. Femeia fărîmiță ceaiul presat și îl aruncă în apa clocotită.

— Omrîtaghen! își strigă ea bărbatul. A fiert ceaiul.

Omul sări de pe piei. Ochii adormiți i se opriră la șiragul de nasturi care atîrna pe perete. Întinse mîna, îl luă, scoase ultimul nasture și cu asta, în sfîrșit, se trezi de-a binelea.

— Gata, toți! spuse. S-au dus nasturii! Trebuie să mă pregătesc pentru sărbătoarea Marii Vorbiri.

În dimineața aceasta, lui Omrîtaghen i se întîmplă ceva tulburător: pierdu pofta de mîncare, ceea ce nu se mai pomenise niciodată. Nu mîncă de loc carne de focă; se mulțumi să înghită trei căni mari de ceai. Însă chiar și ceaiul îl bău atît de grăbit, încît își opări gîtlejul. De fiecare dată cînd femeia îi turna o nouă cană, rupea tăcerea de pînă atunci, amintindu-i: „Carnea să mi-o pui în sac", „Să nu uiți încălțările de schimb; drumul nu e scurt".

Bînd ultima cană de ceai, spuse, mîndru și mulțumit:

— Oho! Mi se pare că Omrîtaghen ajunge acum om adevărat!

Luă solemn nasturele, îl cercetă minuțios și i-l dădu nevestei, ca să-i coasă acest ciudat talisman la cingătoare.

După aceea își îmbrăcă pantalonii din piele de focă, își întinse pe mînă ciorapii de blană ca să înlăture cutele, puse el însuși un strat de paie înăuntrul încălțărilor, vîrî ciorapii, împingîndu-i cu degetele pînă în vîrf și netezind iarăși toate cutele. Acum puteai să te încalți! Ridică picioarele spre tavan, proptindu-se în coate și îi porunci nevestei, sigur de ceea ce prețuia el acum:

— Leagă-mi bine curelele.

Femeia îi înfășură în jurul carîmbilor curelele late, albe, din piele de focă și, cu ajutorul dinților, le înnodă zdravăn.

Omrîtaghen își îmbrăcă haina de blană necăptușită, își luă sacul, bastonul fieruit și ieși din iarangă... Delegatul la conferință era gata și porni la drum.

În dimineața aceasta soarele lumina puternic. Sufletul drumețului era vesel. Pietrișul de mare punea o dungă neagră pe țărm, și dunga aceasta se ducea pînă departe, departe. Deasupra valurilor zburau pescărușl albi ca zăpada. Rîndunelele de mare treceau fulgerător. Mai departe, spre larg, nimic nu tulbura liniștea minunatei mări nordice.

După aerul înăbușitor din polog, Omrîtaghen răsuflă din adînc.

— O! făcu. Uite un pescăruș de foc!

Privi cîinele care se apropiase de el și îi strigă nevestei:

— Nu le da carne cîinilor. Păstreaz-o de momeală pentru vulpi albe; e timpul să fac rost de o pușcă bună. Cîinii lasă-i să alerge prin tundră, după șoareci.

— Ehei! se auzi glasul nevestei, din polog. Asta însemna: „Voi face întocmai!"

După ce mai dădu unele porunci privitoare la gospodărie, omul își apucă bastonul fieruit și porni cu

pasul ușor și mîndru. Dînd peste o bucată de cărbune aruncat în pietriș, se opri, îl ridică și se gîndi:

„Aici a fost iaranga unde făcea Alitet topoare... De ce nu l-or fi chemat la sărbătoarea Marii Vorbiri?... Oare din pricina legii noi?..."

Clătină din cap, nedumerit, aruncă bucata de cărbune și ieși din cătun.

A doua zi, cînd ajunse în așezarea vecină, dădu peste Pileak, care ținea în mîini un băț cu crestături, privindu-l îngîndurat. Pileak îi mărturisi cu ciudă că pierduse de tot socoteala crestăturilor; nu mai știa cînd trebuie să plece la sărbătoarea Marii Vorbiri.

Ce se întîmplase? În timp ce omul era plecat la vînătoare de foci, fiul său, încă necopt la minte, se apucase să facă și el crestături pe băț. Și le făcuse atît de iscusit, încît bietul Pileak nu le putea deosebi de ale sale. Era o încurcătură întreagă! Bine că trecuse Omrîtaghen pe aici! Altfel, de unde să afle cînd să plece?

Pileak se găti repede de drum și porniră mai departe împreună.

Apropiindu-se de trecătoarea Cioc de Pasăre, văzură ridicîndu-se în față o undă subțire de fum și îndată descoperiră că era de la luleaua unui om care stătea întins între bolovani.

Omul acesta era Alitet. Pentru orice eventualitate, venise totuși la locul de întîlnire hotărît cu Brown. Aștepta aci de cîteva zile, cu o vagă nădejde că americanul o să se țină de cuvînt. Deși acum știa că Brown era un înșelător, totuși o forță necunoscută, o speranță ascunsă îl făcuseră să vină aici, în trecătoare.

Stătea întins pe pietre, privind marea liniștită. La orizont însă nu se vedea nimic. Ochii îl dureau de atîta încordare.

În locul acesta, departe de oameni, Alitet se gîndea la ce avea să se întîmple cu viața lui mai departe. Își aminti de bătrînul Liok, care se arătase a fi neclintit. După cîte auzise, nu putuseră să-l încînte ca să intre în artel.

„Liok are minte — gîndea, făcîndu-şi planuri. Dacă Brown are să mă păcălească şi în vara asta, o să fiu silit să vînd ruşilor blănurile, prin Liok. Cu el ruşii totuşi fac tîrg. Îi vînd atîtea mărfuri cîte vrea el, pe cînd mie nu vor să-mi vîndă decît pe două vulpi albe. Hm! Ca şi cum aceşti ruşi ar fi venit aici pentru altceva, nu pentru vulpi albe. Proştii! Nu-şi dau seama că vulpi ca ale mele nu mai găsesc la nici un vînător! Oho! Şi am la vulpi! Am să-l înştiinţez pe Liok să vină în vizită la mine şi am să vorbesc cu el lucruri însemnate".

Ducîndu-se cu ochii spre peştera în care erau ascunse blănurile, văzu deodată oameni venind pe ţărm. Se aruncă la vale, ca un animal care caută să abată vînătorul de la vizuină, ca să-şi scape puii. Sărea dintr-un pietroi în altul ca un berbec de munte.

Ajungînd în faţa celor doi drumeţi, le spuse:

— Îmi caut loc de aşezare. Vreau să plec din Enmakai.

— Locul ăsta e rău! răspunse Pileak. Aici n-au locuit niciodată oameni. Nici moşul meu nu-şi aduce aminte să fi fost vreodată iarange aici. Rău loc!

— Dar voi unde vă duceţi? îi curmă vorba Alitet.

— Ne-au poruncit să venim la Sărbătoarea Vorbirii.

— He! Şi tu te duci la Sărbătoarea Vorbirii? îl întrebă pe Omrîtaghen, cu un zîmbet veninos.

Avea de gînd să le spună că sînt proşti, că îşi tocesc tălpile în zadar, dar se pomeni spunînd cu totul altceva:

— Duceţi-vă, de ce nu?! Duceţi-vă cu toţii! Şi Vaamcio se găteşte de plecare. Numai, luaţi-l şi pe învăţător cu voi. La sărbătoarea rusească nu te primesc dacă nu eşti cu un rus. O să bateţi drumurile degeaba.

Drumeţii dădură din cap, arătînd că au înţeles, apoi porniră mai departe.

La Enmakai se întîlniră cu Vaamcio şi se îndreptară toţi trei spre şcoală, vorbind între ei zgomotos.

— Dvorkin — spuse Vaamcio cînd sosiră — uite-i, au venit! Putem să pornim?

— Stați jos, tovarăși, stați jos ! îi pofti învățătorul, prietenos, dîndu-le scaune. Întîi să bem ceai, apoi vom pleca. O să mergem cu baleniera.

Omrîtaghen și Pileak se uitau la învățătorul rus, stînd sfioși în picioare, neîndrăznind să se așeze.

— Stați jos ! îi îndemnă și Vaamcio, și se așeză pe scaun cu atît de mare deprindere, încît musafirii rămaseră uimiți.

Băură mult ceai, cu pîine, pe care o socoteau ceva ales. Apoi, Dvorkin începu să se pregătească de drum.

Cei doi străini auziseră despre baleniera din Enmakai, care mergea repede : zvonul aleargă iute pe țărm. Acum ardea de nerăbdare s-o vadă aievea.

Uakat, cu un aer plin de importanță, veni să aducă ceainicul și cănile. Era îmbrăcată cu o rochie de stambă. Se mișca în așa fel, de parcă ea ar fi fost stăpînă pe toată această iarangă de lemn. Cînd reveni, întrebă :

— Dvorkin, femeile nu merg la sărbătoare ?

— Asta e Sărbătoarea Vorbirii — spuse Vaamcio, cu mare seriozitate. Acolo n-au să fie decît bărbați.

— Nu-i nimic, Uakat ! întregi învățătorul. Mai tîrziu are să fie și o sărbătoare a femeilor. Acum ne adunăm numai vînătorii.

— Dar ce, noi femeile din Enmakai sîntem vînători proști ? întrebă Uakat, cu șiretenie. Tu n-ai văzut ce putem ?

— Te-ai făcut prea vorbăreață ! o mustră Vaamcio supărat, și, luînd motorul pe umeri, porni spre țărm.

Acolo, tocmai împingeau baleniera la apă. O grămadă de femei, băiețandri și copii, lipiți de bordaj, trăgeau de ea cu mare greutate. Omrîtaghen se apropie în fugă, puse sub chilă oase de balenă și astfel barca începu să alunece ușor. Cîinii stăteau grămadă pe țărm, adulmecînd cu boturile în aer.

Tîgrena urmărea de lîngă iaranga sa baleniera care pleca, gîndindu-se cu tristețe :

„Uite-i, le-a venit bucuria de a trăi. Acum sînt veseli. Am să plec și eu de la Alitet. N-am să mă duc cu el în munți. N-are decît să se ducă Narghinaut !... Dar eu încotro să apuc ? Să mă duc la învățător ?

Să am grijă de arzătoare şi să răzuiesc duşumeaua de lemn? N-are să mă lase Uakat. Ea s-o fi obişnuit cu iaranga asta de şcoală. La cine să mă duc?... De ce n-o vrea Vaamcio să-şi mai ia o nevastă? Acum are doar mîncare destulă! Şi-a făcut două sănii cu cîini! A ajuns om la motor. A ajuns puternic. Dar el nu vrea: legea nouă nu dă voie să iei două neveste, zice. Vaamcio e un prost!"

Uakat ieşi în fugă din clădirea şcolii, îmbrăcată cu o rochie deschisă la culoare, pestriţă, care lucea în lumina soarelui — şi se repezi spre ţărm, de parcă ar fi plecat la vînătoare însuşi Tumatughe, fostul ei bărbat.

„Începe să se deprindă cu rochia de pînză — se gîndi Tîgrena. Pesemne învăţătorul i-a poruncit s-o poarte. Nu cumva Uakat vrea să ajungă nevasta omului cu faţă albă?"

Baleniera se legăna pe apă. Omrîtaghen şi Pileak şedeau pe unul din bancuri, urmărindu-l neîntrerupt, cu o teamă superstiţioasă, pe Vaamcio, care punea motorul la locul lui. În puţul motorului plescăia apa, încît ai fi spus că barca era găurită. Vaamcio ridică motorul, îl coborî în puţ, îl înşurubă strîns, după aceea luă un bidon cu benzină şi începu s-o toarne în rezervor.

— Uite, uite, Pileak! şopti Omrîtaghen. Motorul bea!

Mecanicul înşurubă capacul rezervorului, apoi mişcă volantul cu amîndouă mîinile.

„Hm! se miră Omrîtaghen. Vaamcio a învăţat vrăjitoriile *tanghiilor!* Nu degeaba l-au făcut comandant!"

În timp ce pregătea astfel motorul, Vaamcio ştia foarte bine ce gîndesc Pileak şi Omrîtaghen. Le simţea privirile asupra lui, de aceea se mişca fără grabă, lungind treaba, ca să le arate priceperea sa la un lucru atît de încîlcit.

În sfîrşit, înfăşură pe volantul motorului o cureluşă subţire şi ţinîndu-i capul în mînă, îi strigă învăţătorului, care stătea la cîrmă:

— Dvorkin, gata!

Apoi trase cu putere de cureluşă; motorul tuşi, începu să păcăne şi baleniera porni, îndepărtîndu-se repede de ţărm.

Pileak şi Omrîtaghen se ţineau de mîini, uitîndu-se uimiţi cînd la motor, cînd la Vaamcio.

Iar motorul cînta parcă un cîntec... Oare nu cînta despre viaţa nouă, despre legea nouă? Hei, Omrîtaghen avea ce să povestească acasă, la întoarcere!

În acest timp, în casa lui Rusakov se ţinea o consfătuire. Erau de faţă Anciou, preşedintele sovietului ginţilor, motoristul Tevleankau şi bătrînul Liok, ales de curînd preşedinte al artelului de vînătoare. Şedeau cu toţii în jurul mesei, vorbind despre neîntîrziata plecare la Comitetul revoluţionar. Rusakov le spuse încă o dată ce probleme se vor discuta acolo.

— U-u-uite, Anciou t-t-trebuie să m-m-meargă n-neapărat! O să se d-d-discute despre sovietele ginţilor.

Tevleankau fu de acord să ia parte la vorbă, în legătură cu felul mai nimerit de vînătoare a animalelor de mare.

Liok stătea tăcut, nelăsînd să i se arate pe obraz nemulţumirea care îl stăpînea. Nu oricine e în stare să ascundă ceea ce are pe suflet! Bătrînul era foarte necăjit, dar asta nu putea s-o vadă nimeni.

— A-a-aşadar, tovarăşi, ne-am înţeles? întrebă ca încheiere Rusakov.

Abia atunci începu să vorbească Liok, cu un glas care arăta cît este de atins:

— Nu. Nu ne-am înţeles! Eu cum rămîn? Rusakov, oare tu n-ai auzit cînd Los m-a chemat în vizită, uite, chiar în locul ăsta? Ai?... N-am auzit ca Los să-l fi chemat şi pe Tevleankau. Ai uitat? Eu ţin minte! Dacă acolo au să vorbească despre vînătoarea de animale marine, cum au să vorbească fără mine? Ce, eu nu mai sînt mare vînător? Sau crezi că Tevleankau se pricepe la vînătoare mai bine decît mine? Nu-u-u! Nu se pricepe! Şi, întorcîndu-se spre acesta, îl întrebă cu asprime: Tevleankau, tu ai omorît vreo dată vreo balenă?

— Nu, Liok. Balenă n-am omorît.

Bătrînul se uită triumfător la Rusakov, aşteptînd să vadă cum are să iasă negustorul rus din încurcătura asta.

Însă Rusakov tăcea, de parcă era într-adevăr pus în încurcătură de către Liok.

— Uite, vezi! urmă chiorul. El n-a omorît balenă, dar eu da! Şi nu numai una am omorît în viaţa mea! Hei, ce de sărbători ale balenei am făcut la viaţa mea! Trebuie să merg şi eu la Sărbătoarea Vorbirii. Nu se poate fără mine! Eu sînt preşedintele artelului.

— Liok, l-am pus pe Tevleankau f-f-fiindcă el e mecanicul şi tot trebuie să m-m-meargă cu baleniera.

— Să meargă Tevleankau cu baleniera şi eu merg cu baidara mea. Numai că eu nu am mecanic. Bătrînul gemu. A-a-a! Flăcăul meu încă n-a învăţat motorul!

— B-b-bine, Liok! se învoi Rusakov. Am să fiu eu motorist la tine. O să punem la baidara ta motorul lui Tevleankau, iar pe acela pe care l-am adus din călătorie o să-l punem la balenieră.

— Cînd plecăm? întrebă bătrînul, nerăbdător.

— Ar trebui să-l a-aşteptăm pe Vaamcio; me-ergem împreună. În drum o să-i adunăm şi pe ceilalţi delegaţi.

— Hai, Tevleankau! Vreau să iau motorul tău — spuse Liok cu hotărîre. Să fie mai aproape de baidara mea. Şi, în timp ce ieşea, adăugă vesel: O să luăm cu noi şi uneltele de vînătoare. S-ar putea întîmpla să întîlnim morse. Încă nu s-a terminat mişcarea lor de primăvară.

6

Miliţianul Hohlov se întoarse acasă peste măsură de abătut. Era încredinţat că se sfîrşise cu slujba lui de miliţian. Sabler fugise, şi Los n-avea să-i ierte asta niciodată.

După toate semnele, se vedea că fugarul își părăsise locuința în grabă; în sobă erau urme de hîrtii arse, în toată iaranga nu rămăsese nici un lucru mai de preț, fel de fel de boarfe se vedeau aruncate pretutindeni.

— Tania — o întrebă el, îngrijorat, pe soția sa — n-ai auzit nimic de rusul ăla care locuia pe malul fluviului? N-a trecut cumva spre Comitetul revoluționar? N-a fost nici un zvon?

— Nu. Uite, ți-au adus o hîrtie. Zicînd acestea, îi întinse un plic închis.

Hohlov îl rupse și se cufundă neliniștit în citirea scrisorii. Iată ce cuprindea:

„Tovarășe Hohlov,

În timp ce călătoream cu caravana de mărfuri, am dat de locuința americanului Nick. Se află la Izvoarele Fierbinți. Am cercetat-o. Se vede că el era plecat undeva. Din cauză că nu aveam destulă hrană pentru cîini, n-am putut să-l aștept. În tinda iarangei am găsit un motor învelit în piei și, pentru orice eventualitate, l-am luat cu mine. Sînt zvonuri că, o dată cu deschiderea fluviului, americanul are de gînd să fugă. Te sfătuiesc ca în această privință să fii cu ochii în patru și să arăți vigilență revoluționară: deoarece am găsit un motor, înseamnă că trebuie să fie pe undeva și o balenieră.

Cu salutări comuniste,

Rusakov.

P. S. Soția mea, Ana Ivanovna, îți trimite salutări. Își amintește des de călătoria noastră cu vaporul „Soviet" și e supărată că vii rar pe la noi. Îți trimit alături și un bilet pe care l-am primit de la inginerul Deaghiliov; s-ar putea întîmpla să-ți fie de folos".

Hohlov desfăcu cel de-al doilea bilet:

„Directorului factoriei, Rusakov,

Dați aducătorului acestui bilet, crescătorul de

reni Kamerin, trei pachete de cartuşe 30x30, un pachet 30x40, patru pachete de ceai presat, un kilogram de tutun (papuşa), zece cutii cu chibrituri (de dorit din acelea cu sulf), patru metri de pînză de bumbac, roşie, şi de opt ruble marfă după alegerea sa.

E o călăuză minunată. Vă rog stăruitor să fiţi cît se poate de atenţi cu el. Chiar acum m-a condus la Izvoarele Fierbinţi.

Un salut călduros simpaticei Ana Ivanovna,
Cu o puternică strîngere de mînă, al dumitale,
Inginer Deaghiliov".

„P. S. Presupun că la Izvoarele Fierbinţi, la americanul Nick, am să stau trei-patru zile. Pentru orice eventualitate îţi indic coordonatele acestor izvoare: cursul mijlociu al fluviului Amguema, vreo douăzeci de kilometri mai jos de cascadă, de-acolo vreo treizeci şi cinci de kilometri pe malul drept al afluentului Iciun.
V. D. — 19 mai".

— Ehe! făcu Hohlov, după ce termină cititul scrisorilor.

Îşi băgă toate cinci degetele mîinii în părul bogat, gîndindu-se cu durere în suflet:

„Şi dacă s-or aduna toţi acolo, la Nick, ca s-o tulească în America... N-o să-ţi mai poţi duce capul, Hohlov!..."

Răsuflă din adînc şi deodată planul i se ivi în minte: din moment ce aveau balenieră, trebuia să coboare spre gura Amguemei...

— Tania! Du-te şi spune-i bătrînului să pregătească baidara. Ne va duce la gura fluviului. Acolo o să stăm în cort.

Curînd după aceea, miliţianul Hohlov îşi mutase baza la gura Amguemei.

— Pe insuliţa aceea sînt ouă, ouă de gîscă — spuse bătrînul lui socru. Sînt multe ouă.

De altminteri, insuliţa de la gura fluviului se şi numea Insula Gîştei. În timpul revărsărilor de primă-

vară, apele o acopereau, însă îndată ce se retrăgeau, iarba începea să crească îndîrjită, ajungînd repede foarte înaltă. Era un loc prielnic pentru păsările călătoare, fiindcă nu se pomeneau nici un fel de vulpi.

Bătrînul îşi lăsă ginerele la gurile Amguemei şi porni spre casă pe jos.

Miliţianul îşi întinse cortul, puse pe jos pieile de ren şi se culcă, poruncindu-i Taniei să nu-şi ia o clipă ochii de la apă şi să-l trezească numaidecît dacă ar vedea ceva.

Socoteala lui Hohlov era simplă: să rămînă pe ţărm, pîndind pe fugari, cu arma în mîini; să-i silească, trăgînd focuri în aer, să vină la ţărm, să-i facă să coboare pe uscat, să le poruncească să se dezbrace în pielea goală şi aşa, să-i gonească vreo sută de metri în adîncul tundrei. Între timp, el să le cerceteze hainele. Apoi să-i urce din nou în balenieră, el să se aşeze la cîrmă şi, sub ameninţarea armei, să-i silească să tragă la vîsle. În acest fel, în cîteva zile ar fi putut să-i ducă vii la Comitetul revoluţionar.

Tania, care era înştiinţată de planul lui, stătea pe o colină lîngă ţărm şi păzea ager gura fluviului.

Ziua miliţianul dormea, iar noaptea trecea el de pază. Nopţile erau luminoase, deosebindu-se de zile numai prin răcoarea care se lăsa.

Hohlov făcu un drum la Insula Gîştei şi aduse o baidară aproape plină cu ouă. Prindea peşte cu plasa pe care o lăsa în apă, pusă pe o prăjină lungă. Prindea atît de mult peşte, încît lucrînd amîndoi, nu dovedeau să-l pregătească. Trebuia să-i scoată maţele, apoi să-l întindă pe prăjini, ca să se usuce la soare. Cînd se sătura de munca asta, Hohlov urca în vîrful colinei, acoperită de zmeuriş, se întindea pe burtă şi începea să mănînce fructele din chiar locul unde creşteau, nescăpînd între timp fluviul din ochi. Dacă se temea de ceva, se temea numai de ceţuri; pe un asemenea timp n-ar fi putut vedea baleniera. De aceea hotărî, împreună cu Tania, ca în zilele cu ceaţă, să umble în cercetare cu baidara, trăgînd cu urechea dacă nu se aud glasuri omeneşti. Că doar aceia n-aveau să

meargă tăcînd ! Mai ales că pe timp de ceaţă trebuie să te sfătuieşti !

Locurile erau pustii, pe întinderi de sute de kilometri, şi de o parte şi de alta a apei.

Odată, pe cînd miliţianul dormea, Tania intră fuga în cort, strigînd :

— Baleniere !

Pe lîngă ţărmul mării venea o baidară, urmată de două baleniere. Zgomotul motoarelor umplea aerul, şi bărcile înaintau cu o viteză uimitoare. Se vedea cît de colo că nu erau fugarii. Hohlov se urcă în vîrful movilei, trase un foc în aer şi începu să-şi fluture şapca.

Însă, chiar fără aceste semnale, Liok văzuse de mult cortul şi îndreptase barca spre el. Oare e cu putinţă să treci pe lîngă o aşezare omenească fără să te opreşti ? Cu atît mai mult, cu cît trebuia doar să le arate oamenilor şi cum îi merge baidara !

Baidara bătrînului intră cea dintîi pe fluviu. Curentul întîlnit îi încetini numaidecît mersul.

— C-c-ce faci aici, Hohlov, prinzi peşte ? strigă Rusakov, salutîndu-se cu miliţianul şi privind la proviziile atîrnate pe prăjini.

— Ba umblu să prind nişte şalăi ! După socoteala mea, Sabler şi acel Nick trebuie să coboare în curînd pe fluviu. Sabler a fugit şi nu putea să se ducă decît la Nick, iar ei doi nu pot să plece prin altă parte decît pe aici.

— Ei s-s-sînt cu baleniera şi tu pe u-u-uscat ! C-c-cum crezi că ai să-i poţi p-p-prinde ?

— Dar puşca, la ce-o am ? În cel mai rău caz îi împuşc pe toţi şi cu asta am terminat.

— Facem popas ! strigă puternic Liok. O să bem ceai.

Cu toate că soarele ardea, bătrînul era îmbrăcat călduros, cu o haină pestriţă, lucrată îngrijit, şi cu încălţări din piele de focă, brodate. Avea capul gol, şi creştetul proaspăt ras lucea în soare. Părul îi atîrna pe margini, ca o cunună. Mergea la serbare într-o stare sufletească deosebit de bună.

— Mă duc pe deal, să mă uit dacă nu cumva se văd morse — spuse cu grijă de bun gospodar, şi porni mîndru pe ţărm.

— Hohlov, ţi-ai ales un loc minunat! exclamă Dvorkin, aşezîndu-se pe un bolovan de mare. Asta ce-i, vila ta?

Hohlov răspunse cu invidie:

— Lasă că şi dumneavoastră aţi pornit la drum cu o flotă întreagă! E o frumuseţe s-o priveşti! Hei, dacă aş avea şi eu un motoraş!

— C-c-comandă-l! îl sfătui Rusakov. La a-a-anul au să ţi-l aducă.

— Comandă-l, de! făcu miliţianul. Chiar că mă grăbesc ca miliţia gubernială să dea atîţia bani! Nici măcar pentru cîini nu mi-a dat cît trebuia.

— Nu-l cere tu. Lasă s-o a-a-aranjeze Los. Aşa, lucrul o să se f-f-facă!

Vaamcio şi Tevleankau turnau benzină în rezervoarele motoarelor lor.

— Tevleankau — strigă Rusakov — pune şi într-al meu, cel din baidară!

— Ce, nu cumva sînteţi gata de plecare? întrebă miliţianul cu tristeţe.

— Bem ceaiul şi plecăm — răspunse Dvorkin. Ne grăbim.

— Ei, şi tu, prietene! Şi doar am venit împreună aici! Lasă-mă să mai vorbesc şi eu cu oamenii. Nu schimb cu lunile o vorbă rusească. O să punem să fiarbă o ciorbă de peşte. Ia uite ce de peşte e aici! Am pus o plasă. O scoatem şi o să avem prospătură. Cu siguranţă!

— Unde e plasa? se interesă Dvorkin.

— Uite, la ţăruşul ăla. Vezi?

Învăţătorul alergă pe ţărm spre plasă şi o scoase. În ochiurile ei se zbăteau goleţi aproape sufocaţi. Se apucă să-i scoată cu sîrg, aruncîndu-i pe mal, mai departe de apă.

— Douăzeci şi nouă de peşti! strigă.

— Pune şase deoparte, bagă plasa la loc şi peste o jumătate de oră are să fie iarăşi plină — îl sfătui miliţianul.

— Măi Hohlov, ia uite ce viață frumoasă ai tu! se minună Dvorkin. Nu face să mori!

— Nici n-am de gînd! Să mai treacă puțin timp și peștele roșu o să înceapă să lase icrele. N-am văzut încă așa ceva, însă oamenii spun că toată gura fluviului are să fie plină; n-are să se mai vadă altceva decît spinări de pește.

Liok se întoarse, se așeză pe pietriș și spuse liniștit:

— Morse nu sînt, dar am văzut o barcă. La marginea ghețurilor, colo. Sînt trei oameni în ea.

— Ce, ce? strigă Hohlov, punînd mîna pe armă.

— Poate că sînt vînători — îl liniști învățătorul.

— Nu-u-u! răspunse Liok, fără nici o urmă de îndoială. Vînătorii nu pleacă pe mare numai trei. Sînt oameni cu fețe albe.

— Tăiculiță! murmură fără voie Hohlov. Ei sînt! Rusakov, dă-mi binoclul tău! Și miliția nul alergă pe deal.

— Acolo, cam în dreptul băii Izvoarelor — strigă chiorul, în urma lui. Lîngă ghețuri.

Hohlov privi prin binoclu și zări într-adevăr o baleniera. Mîinile începură să-i tremure. Se așeză într-un genunchi, fixă binoclul, ca să nu se mai miște și acum văzu limpede trei oameni.

— Ei sînt! strigă. Mi-au trecut pe sub nas, măgar ce sînt!

— Ia dă binoclul, să văd și eu! spuse Rusakov.

Miliția nul nici nu-l simțise cînd venise alături, împreună cu Dvorkin.

— Ah, năpîrcile! M-au băgat în belea, dar-ar boala în sufletul lor! înjura miliția nul. Apoi se întoarse spre Rusakov: Acum, ce ne tot uităm? Hai repede să-i ajungem!

— A-a-așteaptă! N-n-nu te a-a-agita! Cu două v-v-vîsle nu ajung d-d-departe! Cu baleniera punem numaidecît mîna pe ei. Tu ce plan ai?

— Trebuie să-i prindem vii. Să nu mergem cu baleniera; trebuie să mergem cu baidara, ai văzut-o cum gonește.

— Ei, a-a-atunci, s-s-să mergem!

Liok mînca un peşte uscat, pe care îl ţinea cu amîndouă mîinile.

— Liok — îi vorbi Rusakov. Oamenii ăştia de pe mare l-au înşelat pe Los. Trebuie să-i ajungem şi să-i ducem la Comitetul revoluţionar.

— Să bem ceaiul şi pe urmă mergem. Nu au unde să dispară.

— În balenieră au o sanie şi cîini — observă învăţătorul, privind prin binoclu.

— Nu are nimeni o foarfecă? întrebă Hohlov agitat.

— Pentru ce-ţi trebuie?

— Să-mi aranjez părul ca al ciukcilor. Uite aşa, cum îl are Liok.

Chiorul îl privi mirat, apoi spuse, sorbind din ceai:

— Dacă vrei, îţi tai părul cu cuţitul.

— Haide, Liok, dă-i drumul repede!

— Dar ce ţi-a venit? întrebă învăţătorul.

— Am eu un plan, răspunse Hohlov.

Bătrînul îşi ascuţi cuţitul şi numaidecît îi rase miliţianului creştetul capului. Restul părului i-l pieptănă spre frunte. Pieptănătura asta stîrni rîsul tuturor, pînă şi pe al Taniei. Adevărul este că ea se bucură foarte mult; acum bărbatul ei semăna de-a binelea cu un om adevărat.

Hohlov se întoarse spre lunganul de Omrîtaghen:

— Prietene, dă-mi haina ta!

Gătit cu haina asta, semăna cu un ciukci adevărat.

— B-b-bun plan! făcu Rusakov, în sfîrşit dumerit.

Miliţianul începu să împartă porunci:

— Dvorkin, tu ai să stai culcat pe fundul baidarei. Cînd o să ajungem lîngă balenieră, bord la bord, eu am să sar pe american, iar tu ai să-mi vii în ajutor. Rusakov, ia pistolul meu; e bine garnisit. Ai să sari din barcă şi ai să-l pui în fruntea lui Sabler. E pirpiriu şi fricos; are să ridice numaidecît mîinile.

— P-p-planul e bun! făcu Rusakov, încîntat. Să mergem, Liok!

— Vin şi eu cu voi — spuse Vaamcio.

— Bine! Tevleankau, tu stai aici; dacă auzi o împuşcătură, dă drumul la motor şi vino spre noi — porunci Rusakov.

Chiorul zîmbi :

— Pornim la vînătoare !

Baidara își ridică prora din apă, pornind repede pe marea liniștită, spre marginea gheţurilor.

Liok era la cîrmă. Tăceau toţi. Rusakov stătea întins la picioarele bătrînului cîrmaci, reglînd din cînd în cînd mersul motorului. Hohlov stătea întins de-a lungul bordului, cu capul gol, cu picioarele proptite în spinarea lui Dvorkin. Ceilalţi, Vaamcio, Anciou și Pileak ocupau mijlocul baidarei.

Cînd baleniera putu fi văzută cu ochiul liber, Liok spuse :

— Nu mai vîslesc ! Baleniera lor s-a oprit. Un om se uită la noi printr-o ţeavă cu un ochi.

Baidara se apropia repede de fugari. Hohlov putea să vadă acum limpede care din ei era americanul. Sabler și soţia lui stăteau unul lîngă altul, cu ramele în mîini, iar Nick, în picioare, privea prin lunetă. În sfîrșit, îl văzură că se așază. Ceilalţi doi puseră vîslele în baidară. După cîte se înţelegea, nu erau neliniștiţi. Ba Sabler începu chiar să-și fluture șapca.

Liok îndreptă baidara astfel ca să vină în lungul balenierei și cînd ajunseră bord la bord, dădu cu piciorul în burta lui Rusakov, după cum erau înţeleși ; în aceeași clipă, motorul amuţi.

Hohlov se apucă de copastia balenierei, făcînd baidara să se oprească, apoi se aruncă fulgerător asupra lui Nick ; Dvorkin îl urmă.

— M-m-mîinile sus ! strigă Rusakov, îndreptînd pistolul spre soţii Sabler.

Americanul gîfîia, încercînd să scape, însă cei doi îl apăsau zdravăn pe fundul balenierei. Vaamcio și Anciou legau mîinile lui Sabler și ale soţiei sale.

Hohlov se așeză pe cufărul verde, răsuflînd din greu, și îl privi pe Sabler cu ură.

— Dar-ar boala în sufletul tău ! Ai vrut să speli putina ? Cît pe-aici să mă bagi în belea !

Sabler, cu mîinile legate, părea foarte liniștit.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă, făcînd pe neștiutorul. Mă duceam la Comitetul revoluţionar. Ce aveţi cu mine ? Mister Nick s-a oferit să mă ducă.

Mister Nick stătea culcat la prora bărcii şi îl cerceta tăcut pe miliţianul Hohlov, cu pieptănătura lui, neobişnuită la oamenii albi. În sfîrşit, vorbi obraznic :

— Nu aveţi dreptul să vă purtaţi aşa cu mine. Sînt cetăţean al Statelor Unite ale Americii de Nord. Mă aflu în apele exteritoriale !

— Tacă-ţi gura ! Altfel îţi găuresc scăfîrlia ! strigă miliţianul. Auzi, ape exteritoriale, lîngă mal !

Baidara luă baleniera la remorcă. Liok stătea la cîrmă, iar Vaamcio la motor.

„Oamenii cu feţe albe se învrăjbesc !" gîndi chiorul.

Rusakov îi strigă să oprească, apoi îi spuse lui Hohlov :

— M-m-mută-l pe Sabler în baidară ; să nu v-v-vorbească între ei !

În timp ce îl mutau pe soţul ei în baidară, Valentina Iurievna tremura de frică.

Ajunseră repede la locul unde era cortul miliţianului şi, fără a pierde vremea, porniră de acolo spre Comitetul revoluţionar. Baidara lui Liok mergea înainte ; în ea erau : Sabler, Rusakov şi miliţianul. În baleniera lui Tevleankau era soţia lui Sabler. Baleniera capturată mergea la remorcă şi nu-l ducea decît pe mister Nick. Flotila se încheia cu baleniera lui Vaamcio, în care era învăţătorul Dvorkin.

Hohlov nu-şi mai încăpea în piele de bucurie :

„Ah ! Năpîrcile ! Tot mi-au căzut în gheară !"

7

La Comitetul Revoluţionar totul era gata pentru primirea delegaţilor la conferinţă. În sala spaţioasă fuseseră orînduite bănci lungi, lucrate de mînă, în faţa cărora se ridica, pe o mică estradă, masa prezidiului, acoperită cu pînză roşie. Pe pereţi se vedea portretul lui Lenin şi benzi de pînză roşie pe care, cu toate că

delegaţii aşteptaţi erau oameni fără ştiinţă de carte, fuseseră scrise cu litere mari lozinci: „Trăiască Puterea Sovietică!", „Trăiască prietenia între popoare!"

Deasupra clădirii Comitetului revoluţionar fîlfîia un mare steag roşu, nou, care, cu fîşîitul lui, parcă îndemna oamenii să intre în această casă măreaţă.

Pe ţărm se vedeau înşirate, cu fundurile în sus, cele zece baleniere cu care delegaţii veniseră din diferite aşezări. Oaspeţii se împărţiseră prin iarange, unde îşi împărtăşeau unii altora felurite noutăţi. Niciodată nu fusese undeva pe ţărm o îngrămădire de oameni aşa mare ca asta.

Los era în biroul său şi îşi cerceta pentru ultima oară raportul: „Sovietele ginţilor şi problema naţională". Ciudat lucru! Se surprinse că era neliniştit. Totul în acest raport i se părea cum nu se poate mai limpede şi totuşi parcă îi lipsea ceva. Pe deasupra, îl amăra şi faptul că încă nu sosise nici un delegat de la nomazi, şi pesemne nici n-avea să vină vreunul.

Luă procesele-verbale ale sovietelor ginţilor, pe care începu să le cerceteze din nou. Şi deodată, ceva căruia înainte nu prea îi dăduse atenţie, acum i se păru deosebit de important. Era procesul-verbal al sovietului din Enmakai privitor la interzicerea de a se mai arunca în cătun cîinii morţi.

Îl chemă pe Osipov şi îi spuse:

— Mai revezi-ţi şi tu raportul tău. Fă-l mai scurt. Tot ţi-au mai rămas unele fraze prea lungi. Şi deocamdată scoate ceea ce priveşte vînătoarea focilor. Asta nu rezolvă vînatul. Morsele! Ele contează! Iată pe ce să-ţi sprijini raportul! Şi nu uita că principalul trebuie să fie organizarea vînătorii. Trebuie să faci în aşa fel încît să reiasă că de asta depinde şi vînătoarea de animale cu blană. Înţelegi? Poţi să pui cam aşa: mai multă carne înseamnă mai multe momeli. Să te opreşti şi să insişti asupra faptului că plănuim să aducem încă zece baleniere. Baleniere cu motor.

— Nikita Sergheevici, tema asta o am bine pregătită.

— Atunci, perfect! Unde e Piotr Petrovici?

— E cu învăţătorii.

— Ce zici, să-l punem pe el să ia cuvîntul cînd s-o discuta chestiunea medicală ?

— Desigur !

— Nu ; mai bine am să vorbesc eu. Tu pregăteşte-l pe Iarak să ia cuvîntul şi să vorbească despre felul cum trebuie lucrate pieile de vulpi albe. Să spună cum face el. Asta e la fel de important ; trebuie să înrădăcinăm în oameni ştiinţa vînatului.

Acum, în preajma începerii lucrului, Los se plimba prin biroul său, cu simţămîntul unei mari răspunderi. Socotise întotdeauna partea sa de lucru ca fiind cea mai însemnată. Pe cînd era mecanic, credea că toată lumea există datorită căii ferate ; fără ea, lumea s-ar prăpădi. În timpul războiului civil, după părerea sa, trenul blindat era acela care hotăra totul ; fără tren blindat, războiul nu poate fi cîştigat. Iar acum, socotea munca de aici, de la Comitetul revoluţionar, ca pe cea mai importantă din toată ţara.

Părea chiar întinerit. Era proaspăt bărbierit, iar pe partea stîngă a frunţii înalte, îi atîrna o buclă de păr ondulat. Uniforma militară, de care nu voia să se despartă, îi venea minunat. Şi-o croise şi o cususe singur. O centură lată îi încingea trupul împlinit. Cizmele îi erau atît de lustruite, încît luceau ca pielea de balenă.

Deodată, văzu pe fereastră nişte baleniere care se apropiau.

— Încă mai vin delegaţi ! exclamă bucuros.

Porni împreună cu Osipov să întîmpine noii oaspeţi. Pietrişul de pe ţărm scrîşnea sub picioare, iar briza aducea huruitul motoarelor.

— Ia uite, Osipov, ia uite ! strigă Los, mirat. Văd o baidară cu motor ! Na-ţi-o bună ! Asta-i curată enigmă !

Pe obrazul lui Osipov se întinse un zîmbet. Rămase cu ochii la baidară, tăcut şi parcă fermecat.

— Uită-te, uită-te ! A luat-o înaintea balenierelor ! strigă Osipov încîntat şi adăugă cu un simţămînt de uimire profesională ; Cum or fi fixat motorul pe o barcă de piele ?

— Hei, dar ce-i asta?! făcu Los, mirat. Mai au încă o balenieră la remorcă! De unde naiba? Şi de unde două motoare? Că nu l-or fi făcut singuri!

Locuitorii cătunului alergau spre ţărm, împreună cu delegaţii la conferinţă, cu învăţătorii. Alerga chiar şi medicul, Piotr Petrovici.

Ceea ce vedeau era cu totul neobişnuit. Baidara, care o luase cu mult înaintea balenierelor, se îndreptă spre ţărm şi, în plină viteză, jumătate din corpul ei ieşi pe nisipul plajei. Liok ţinea mîndru cîrma în mînă, privind triumfător la mulţimea adunată pe mal.

Oamenii începură să se salute între ei, bucuroşi, strîngîndu-şi şi scuturîndu-şi mîinile, ca şi cînd ar fi fost neamuri.

Los răspunse la salutul lui Hohlov, privindu-l aspru, apoi îl întrebă, nemulţumit:

— Ce ţi-a venit să te transformi în bufon? Vrei să faci pe comediantul?

Miliţianul îşi trecu fîstîcit mîna pe creştetul capului lucios, pe pletele care-i atîrnau de jur împrejur şi răspunse, arătîndu-l pe Sabler în barcă:

—Trebuia să-mi urmez planul, tovarăşe împuternicit al Comitetului Revoluţionar. Scîrba asta era cît pe-aci s-o şteargă în America.

Los îi ascultă atent raportul, apoi porunci:

— Băgaţi-i pe toţi la arest, în camere diferite!

Zărindu-l pe Liok, îl salută bucuros:

— Bună ziua, Liok! Ai venit şi tu?

— Da, am venit. Am venit în vizită la tine.

— Foarte bine ai făcut!

Chiorul îl privi şiret, apoi îi spuse încet, ca şi cînd ar fi fost vorba de un mare secret:

— M-am gîndit multe zile la ce am vorbit împreună. Îţi aduci aminte, atunci cînd ai venit la Rusakov, şi ai intrat şi în iaranga mea?

— Îmi amintesc, cum nu. N-am vorbit despre chibriturile americane?

Liok oftă:

— Nu-i vorba de chibrituri! Pot să obţin foc şi prin frecuş. Frec lemn de lemn pînă se încălzeşte, şi iese foc. Motorul, iată ceva grozav! Pe ăsta nu poţi

să-l faci singur. M-am gîndit mult timp. Mult m-am gîndit. Pe urmă m-am uitat, m-am uitat şi m-am hotărît să intru în artel. Eu, care sînt vînător vestit, am rămas în urma celorlalţi vînători! Am rămas în urma muierilor din Enmakai! M-a întrecut motorul. Vai, cum m-a întrecut! N-am vrut să rămîn om de batjocură şi am intrat în artel. Acum am şi eu motor! Ai văzut cum merge baidara mea?

— Merge minunat! Şi ai făcut bine, Liok, că ai intrat în artel. Tu eşti un vînător vestit, tu te străduieşti mult, nu eşti ca vreun Alitet oarecare, care lua pe degeaba de la vînători blănurile de vulpi albe. Tu eşti un om harnic, şi de aceea ai o mare pricepere la vînătoare. Cunoşti bine viaţa şi oamenii trebuie să asculte de tine. Los îi spunea toate acestea cu sufletul mişcat.

Bătrînul se simţea adînc mulţumit să vadă că Los avea o părere aşa de frumoasă despre el. După aceea spuse, păstrîndu-şi toată demnitatea:

— Da, cunosc puţintel viaţa! Tu spui că oamenii trebuie să mă asculte? Da, trebuie să mă asculte! Acum sînt preşedintele artelului.

— Cum, te-au şi ales preşedinte?! întrebă Los, uimit.

— Da. Eu le-am cerut să mă aleagă.

Los zîmbi abia vizibil. El era foarte mulţumit că Liok se ataşase de noua viaţă. Şi în faptul că Liok era atît de entuziasmat, el văzu roadele muncii sale. Aceasta îi dădu o mare satisfacţie, ceea ce îl hotărî să se consacre mulţi ani muncii în mijlocul acestui popor.

Între timp, cufărul cel verde al lui Nick fusese adus în clădirea Comitetului revoluţionar.

— Ei, Hohlov, deschide-l! porunci Los, care sosise şi el. Ce cuprinde puşculiţa asta? V-aţi uitat?

— Nu, tovarăşe împuternicit; n-am avut cînd — răspunse miliţianul, scoţînd din buzunar cheia pe care o luase de la Nick.

Lacătul scîrţîi şi Hohlov deschise capacul cufărului.

— Oho! făcu surprins. Ia te uită că-i şi ceva aur aci! Şi în colţul celălalt uite nişte hîrtii.

— Scoate totul afară! spuse Los.

— Numai că nu se înțelege nimic din hîrtiile astea, tovarășe împuternicit. Nu e scris în rusește.

— Scoate-le, scoate-le! O să aibă cine le citi acolo unde trebuie!

— E-e! Uite hărți! Și iată un caiet scris în rusește!

— Dă-l încoa'! Los începu să răsfoiască nerăbdător caietul.

— Iată încă unul!

— Păi ăsta e caietul lui Deaghiliov! exclamă Los, uimit.

Hohlov și Rusakov se priviră unul pe altul. Obrazul lui Los se făcuse roșu.

— Uite și alte caiete la fel — continuă miliția nul, întinzîndu-i-le. Însă Los nu le luă, ci întrebă neliniștit:

— Cum au putut să nimerească astea în cufărul americanului?

Deodată Rusakov tresări:

— Unde e biletul pe care ți l-am trimis?

Hohlov scoase biletul pe care inginerul i-l trimisese lui Rusakov și i-l întinse lui Los.

Acesta îl citi și, deodată, se luă cu mîinile de cap, strigînd:

— Banditii! L-au omorît pe Deaghiliov!

8

Conferința începu dimineața, devreme. La masa prezidiului se așezară: bătrînul Ilici, Liok, Rusakov, medicul Piotr Petrovici și Vaamcio, iar lîngă acesta, Los. Pe băncile din sală ședeau vreo cincizeci de delegați și oaspeți veniți din diferite cătune, cercetînd cu mare curiozitate pereții împodobiți cu fîșii de pînză roșie. Și, cu toate că încă nu aveau știință de carte, deci nu puteau să citească ceea ce era scris pe pereți, fîșiile de pînză le făceau plăcere prin culoarea lor

vie, aprinsă, sărbătorească. Toţi delegaţii rămăseseră cu hainele de blană pe ei, deşi în sală era destul de cald.

— Tovarăşi — începu Los, solemn. Ne-am adunat prima oară cu voi la această conferinţă. Despre adunarea asta a noastră se ştie acum peste tot, pe Pămîntul cel Mare. De la Petropavlovsk, de la Habarovsk şi chiar de la Moscova, ne-au venit ştiri prin care ne felicită şi ne urează spor la lucru.

Luă de pe masă radiogramele primite din partea Comitetului revoluţionar gubernial, din partea Comitetului executiv al Extremului Orient, din partea Comitetului de ajutorare a popoarelor din Nord de pe lîngă Comitetul executiv central unional, le citi pe toate şi le explică.

— Azi a mai venit o radiogramă de la Vladivostok, de la nişte oameni pe care voi îi cunoaşteţi foarte bine. Andrei şi Aie ne felicită şi ei.

Medicul Piotr Petrovici şi Rusakov aplaudară. Liok şi Ilici se uitară unul la altul, apoi, văzîndu-l pe Vaamcio că bate din palme, se apucară să aplaude şi ei. Şi deodată începură toţi să facă la fel, zîmbind încîntaţi.

Ceea ce se întîmpla în sală nu era nimic deosebit, însă aplauzele îl făceau pe Los să radieze. Îl impresionau toate acestea de parcă ar fi fost cel mai fericit moment din viaţa lui, fiindcă acum putea să vadă roadele muncii pe care o depusese aici. În sală şedeau oameni pe care el, iată, al doilea an îi conduce spre o viaţă nouă. Bătea şi el din palme, la fel de zgomotos ca şi ceilalţi şi zîmbea fericit.

— Tovarăşi ! urmă, tulburat, începîndu-şi raportul. Acum o să vă spunem ce este aceea Puterea Sovietică şi ce vrea ea să facă pentru voi, o să vă mai spunem ce sînt acelea sovietele ginţilor şi ce trebuie ele să facă.

Los arătă spre portretul de pe perete şi urmă :

— Iată, acest om, Lenin, a clădit Puterea Sovietică. El ne învaţă că toate popoarele de pe pămînt trebuie să trăiască în prietenie, respectîndu-se unul pe altul. El a făcut legea nouă ! El a întemeiat această lege,

luptînd necontenit cu oamenii răi. Voi ştiţi că nici aici nu se aşază uşor legea nouă. Oameni ca Alitet, sau ca tatăl său, şamanul Koraughe, care este un înşelător, ne pun piedici nouă şi vouă. Lor le e frică de legea asta, nu le e pe plac. Ei aveau cîinii cei mai buni, lor nu li se termina niciodată carnea. Iar oamenii care vînau morse pentru ei veneau după aceea la iaranga lor şi se rugau să le dea o bucăţică de carne. O asemenea rînduială nu este dreaptă! Puterea Sovietică aruncă la o parte legea asta şi întemeiază o nouă lege a vieţii; o lege dreaptă...

Los vorbea rar, dîndu-şi silinţa ca fiecare cuvînt să ajungă la inima celor din sală. Pentru prima oară în istoria acestui popor era vorba să se facă o viaţă mai uşoară, deopotrivă pentru toţi oamenii.

Cînd sfîrşi de vorbit, Liok strigă cu glas puternic:

— Hei, voi, oameni! Acum am să vorbesc eu! Ascultaţi-mă!... Aţi văzut toţi baidara mea?

— Am văzut-o, am văzut-o! se auziră glasuri din sală.

— Cine n-a văzut-o încă să se ducă la ţărm. Bună baidară! Puternică baidară! Degeaba puternică, eu am rămas în urma celor cu baleniere din artel. Mi-a fost ruşine. Multă lume ştie ce vînător mare sînt eu, însă am rămas în urmă. Atunci m-am dus şi eu spre legea nouă a vieţii. Astă-iarnă, cînd a fost Los la noi, am vorbit mult cu el. N-am crezut ce spunea. Cînd a venit primăvara, mi-am adus aminte de el. Arătă spre Los. Atunci am crezut. Păi, măcar un ochi tot am, ca să văd! Muierile pe care le duce motorul, pînă şi ele au omorît mai multe morse decît mine. Şi atunci eu am vrut să intru în artel şi să fiu preşedinte.

Bătrînul Ilici începu să bată deodată din palme.

Liok se uită la el şi îl întrebă încet:

— Am spus adevărul?

— Da, da, adevărul! încuviinţă Ilici.

Liok se aşeză la locul său.

Toţi voiră să spună cîte ceva despre viaţa cea nouă.

Vorbiră pe rînd, Vaamcio, Iarak, Osipov şi alţi delegaţi. Mulţi se abăteau de la raportul lui Los, însă toţi vorbeau despre viaţa cea nouă.

— Eu pot să vorbesc? întrebă sfios Omrîtaghen.

— Desigur! răspunse Los. Chiar te rog să vorbeşti!

— În aşezarea noastră — începu Omrîtaghen — unui vînător i-a ars iaranga. El a luat numai îmbrăcămintea şi a fugit afară. După aceea şamanul a spus: „Trebuie să dai foc la îmbrăcăminte şi la tot ce n-a putut să ardă!" Vînătorul a ars tot ce avea; acum vînătorul acela stă gol în iaranga mea. Şamanul i-a trimis hainele lui vechi. Vînătorul s-a gîndit şi pe urmă a spus: „Mai bine nu le iau! Pentru hainele astea proaste, două ierni o să trebuie să prind vulpi albe". Şi uite, acum stă tot gol. Ce-i de făcut? Cu aceste cuvinte, vorbitorul se aşează la locul lui, pe bancă.

Deodată, de afară se auziră strigăte:

— *Reu! Reu! Reu!*

Într-o clipă, sala rămase pustie. Toţi fugeau spre ţărm şi, în fruntea tuturor, fugea Liok. Fugi şi Rusakov. Pe mare se arătase o balenă.

— Ce e asta, Nikita Sergheevici? întrebă medicul, zîmbind. Toată Puterea Sovietică a fugit?

— Nu-i nimic, Piotr Petrovici — răspunse Los. E doar o pauză.

Pe ţărm, Liok se şi apucase de dat porunci:

— Aduceţi mai multe băşici! Umflaţi-le mai tare! striga, peste măsură de înfierbîntat.

Cîţiva flăcăi stăteau în jurul lui, pe pietrişul ţărmului, umflînd cu aer, printr-o găurică anume lăsată, sacii făcuţi din piele de focă. Sacii creşteau văzînd cu ochii, începeau să semene cu nişte foci adevărate, avînd chiar şi înotătoare, atît doar că le lipsea capul.

Deasupra mării liniştite se vedea, lucind în soare, uriaşa ţîşnitură de apă, pe care balena o arunca în sus.

— Harponerii, în baidară! Rusakov, la motor! porunci Liok.

— Nu-i nevoie să ne grăbim, Liok — spuse Ilici. Avem pe Ben-Zin, de partea noastră. Asta este un duh bun.

Cei doi bătrîni vînători de balene începură să împartă însărcinările: Liok va merge înainte, cu har-

ponerii cei mai dibaci, care să azvîrle harpoanele în balenă. Balenierele vor încercui vînatul, cîte cinci pe fiecare parte. Din ele se va trage, cu gloanțe explozive, în capul balenei. Ilici va merge în prima balenieră.

— Hei, cîrmacii la mine! comandă Liok, cu o voce de tunet.

Balena înota încet, liniștit. După ce lua aer, își scufunda capul în apa înspumată și atunci i se descoperea spinarea uriașă, neagră și lucioasă, de parcă era lăcuită. Semăna cu o insulă care în timpul revărsărilor dispare încet... Apoi mai bătea odată din coadă și se făcea nevăzută. Însă îndată capul ei se ivea în altă parte, spărgînd oglinda mării, și din nou țîșnea spre cer puternica trombă de apă. Stropii care zburau luceau în lumina soarelui luînd culorile curcubeului.

În timp ce le dădea porunci cîrmacilor, Liok urmărea încordat mișcările balenei.

„Oho! se gîndea. Acum o să fie o vînătoare mare! Asta nu seamănă cu o focă, pe care o poți ține cu mîna stîngă!"

Baidara se avîntă zburînd pe marea liniștită, ca gîscanul care îndrumează cîrdul de gîște după el. În urma ei veneau balenierele, în două șiruri de cîte cinci, cu motoarele huruind. Liok stătea la cîrma baidarei sale și, privind balenierele care îl urmau, nu-și mai încăpea în piele de încîntare:

„O vînătoare așa mare n-am mai pomenit!"

În lungul bordurilor baidarei stăteau opt harponeri încercați, cîte patru de fiecare parte. Fiecare din ei voia să fie acela care să arunce primul harponul, ca să aibă locul cel mai de cinste la sărbătoarea balenei, cînd fetele cîntă și dansează în sunetele dairalelor. De aceea stăteau încordați, ținînd harpoanele pregătite. La picioarele lor erau sacii cu aer, legați de harpoane cu curele groase din piele de morsă.

Baidara o luă înaintea balenei, apoi cîrmi brusc înapoi, ieșind în întîmpinarea gigantului. Liok făcu un semn cu mîna și motorul se opri. Fiecare îl înțelegea pe Liok numai din privire. Balena plutea liniștită, cercetînd apa în cele două laturi. Ochii balenei sînt

astfel amplasați, încît ea nu poate vedea decît lateral. Nu putea să vadă baidara, deoarece îi venea drept în față, fără zgomot, mînată cu mișcări mici de vîsle. Deodată trîmba de apă țîșni, udîndu-i pe vînătorii din barcă. În aceeași clipă, capul balenei se scufundă.

— Harponul ! strigă Liok.

În clipa în care baidara atinse spinarea animalului, patru vînători o ochiră, aruncînd harpoanele, și patru saci cu aer se culcară pe apă. În aceeași clipă, balena se zvîrcoli, lovind puternic unda cu coada ei uriașă. Marea clocoti; baidara fu aruncată pe creasta unui val.

— Motorul ! porunci bătrînul.

Rusakov, care se făcuse palid, trase de șnur, motorul începu să păcăne și barca, răsucindu-se în loc, porni repede într-o parte. Rusakov nu luase niciodată parte la o asemenea vînătoare.

Harpoanele înțepeniseră în corpul balenei, iar sacii cu aer se scufundară în mare.

— A început să se supere — observă Liok. Las-o să se plimbe cu cei patru saci în spinare ! mai zise el, privind din cînd în cînd la balenierele care veneau în goană spre balenă.

Deodată, cei patru saci se iviră deasupra, trîmba de apă țîșni în aer și îndată se arătă capul balenei. Ilici făcu semn cu mîna. De pe baleniere răsunară împușcături.

Baidara porni din nou în întîmpinarea vînatului. Motorul funcționa bine, cu toate că lui Rusakov îi pierise pofta de a se mai apropia de balenă. Pe Liok însă, nimic nu mai putea să-l oprească.

— Harpon ! strigă, cu glasul tunător.

Încă patru harpoane se înfipseră în pielea animalului, trăgînd după ele sacii cu aer, care plescăiau pe apă ca niște foci vii.

Liok se îndepărtă iarăși, și iarăși se apropiară balenierele lui Ilici, avîntîndu-se în urmărirea vînatului.

Baidara făcu un cerc, mergînd cu viteză mică, în timp ce un vînător ducea la prora o bășică de focă tărcată, legată de o curea lungă.

Liok făcu astfel încă două ocoluri, mergînd încet şi luînd într-una seama la împuşcături şi la sacii cu aer.

— Las-o să se deprindă să care opt saci! îi spuse Liok lui Rusakov.

Apoi cîrmi şi îndreptă baidara, în plină viteză, spre baleniera lui Ilici.

Motoarele huruiau puternic. Mulţimea de pe ţărm urmărea această mare vînătoare.

Baidara ajunse din urmă baleniera; harponierii se apucară de borduri şi Liok se pomeni lîngă Ilici.

— Bună vînătoare, Ilici! spuse chiorul, vesel.

— Mare vînătoare! răspunse celălalt.

Baidara şi baleniera, lipite una de alta, se mişcau încet în cerc, fără să se mai ţină după balenă, dar şi fără s-o scape din vedere.

— Las-o să mai care sacii! spuse Liok.

— Să se mai chinuiască! adăugă Ilici.

Fărîmiţară „papuşa", umplură lulelele şi începură să fumeze.

— Repede a mers vînătoarea! reîncepu Ilici, pufăind din lulea.

— Foarte repede! Îţi aduci aminte, Ilici, cum am gonit eu o dată trei zile şi trei nopţi după o balenă? Acum terminăm repede.

— Trebuie să-l poftim şi pe Los la sărbătoarea balenei. Dacă n-ar fi fost el, aş fi vînat cu „oamenii de sus" şi desigur că ei n-au încă motoare, iar eu n-aş fi avut parte să văd o vînătoare bună ca asta. Şi acum, uite, sînt iar tînăr! Ai văzut cum mîn baleniera?

— Oamenii tăi au ochit bine — spuse Liok. N-au tras pe de lături. Nu! Numai acolo unde trebuie!

Balenierele se risipiseră, împînzind faţa mării cu huruitul motoarelor, care parcă vorbeau între ele despre această vînătoare bună.

Balena, rănită, se chinuia, trăgînd după sine cei opt saci cu aer, care, cînd ea voia să se scufunde, o aduceau înapoi, deasupra.

După ce îşi fumă luleaua, Liok se desprinse de balenieră şi porni din nou spre vînat.

— Harponul! strigă, ajuns în apropierea balenei. Şi, lăsînd cîrma, alergă la prora baidarei.

De data asta aruncă el însuşi harponul, de care era legată cureaua lungă şi băşica tărcată. Cureaua îi alunecă în mîini. O lăsă să se desfăşoare astfel mulţi metri, apoi o împiedică şi balena începu să tragă baidara după ea. Rusakov opri motorul.

— Am plecat la plimbare cu balena! strigă vesel Liok.

Harponierii zîmbiră. Numai Rusakov se uita îngrijorat spre animal.

Simţind că balena încearcă să se afunde, Liok aruncă repede băşica tărcată.

— Motorul! îi strigă lui Rusakov.

Motorul începu să păcăne şi omul care stătea la cîrmă, în locul bătrînului, îndreptă baidara pe urma băşicii tărcate, care se deslușea limpede pe faţa mării. Liok se aplecă peste bord la prora, întinse mîinile şi, din mers, apucă iarăşi băşica. Apoi începu să tragă cureaua, s-o aibă de rezervă, ca nu cumva balena, zbătîndu-se, să înece baidara. Însă acum balena plutea la suprafaţa apei, trăgîndu-i mereu după ea.

Cum ţinea cureaua în mîini, ca pe nişte hăţuri, bătrînul parcă mîna renii. Balena aci se avînta spre larg, aci o lua de-a lungul ţărmului, aci se răsucea în loc, pornind înapoi. Liok ţinea mereu cureaua strîns, în timp ce baidara, spintecînd apa, aluneca pe urma animalului lovit. În sfîrşit, după o vreme, animalul se răsuci scurt şi porni întins spre plajă.

— Trage-ne! Trage-ne! îi striga Liok, strălucind de bucurie.

Balena se azvîrli pe mal, nu departe de aşezare, şi rămase nemişcată. Jumătate din trupul ei uriaş ieşise pe pietrişul ţărmului. O mulţime de oameni o înconjurară. Balenierele veniră la mal; numaidecît începu despicatul. Cei de la Comitetul revoluţionar veniră şi ei în fugă.

— Ei, Rusakov, te felicit pentru izbînda vînătorii! exclamă Los. Ia povesteşte-ne cum a mers.

— M-m-mai tîrziu! Încă nu mi-am r-r-revenit. Şi-acum îmi mai simt s-s-sufletul la gură!

— Ce vorbeşti! făcu Los, zîmbind. A fost aşa de înfricoşător?

— Da' cum crezi?! Ăştia s-s-sînt în stare să se u-u-urce în spinarea balenei! Credeam că s-s-surcele o să se aleagă din baidară. Păi ce, g-g-glumeşti? Balenă! Trebuie tunuri speciale pentru vînatul balenei!

Spintecarea balenei mergea repede. Zeci de oameni, înarmaţi cu cuţite ascuţite, se tîrau pe capul ei, ca muştele. Falca de jos fu curăţită; semăna cu doi stîlpi de telegraf puşi alături. Pe limba animalului uriaş stăteau vreo cincizeci de oameni.

— Va fi mare sărbătoare! îl vesti Liok pe Los.

— Mai întîi să terminăm întrunirea noastră şi după aceea vom face şi sărbătoare.

Liok îl zări pe radiotelegrafistul Molodţov cu un aparat fotografic.

— Nu trebuie! îi strigă. Nu trebuie! Du-l!

— De ce să-l duc? Ce-i asta?

— Nu se poate! continuă bătrînul, hotărît.

Molodţov făcu cu mîna un semn de plictiseală şi se pregăti să fotografieze. Liok se repezi la el, apucă de trepied, dădu aparatul la o parte şi spuse cu asprime:

— Nu se poate!

— Nikita Sergheevici! strigă Molodţov. Nu mă lasă să fotografiez!

— De ce nu se poate, Liok? întrebă Los.

— Odată am omorît o balenă şi americanii au făcut la fel cum vrea să facă el. După aceea, trei ani n-am mai văzut balenă. Nu se poate să facă aşa!

— A! Atunci se schimbă treaba! încuviinţă Los. Iliuşa, strînge aparatul!

— Fleacuri, Nikita Sergheevici! mormăi Molodţov, nemulţumit. Şi încercă din nou să potrivească aparatul.

— Nu, nu sînt fleacuri! Ia-ţi aparatul! îi porunci Los supărat.

Şi Liok preţui purtarea lui după cum se cuvenea.

9

Conferința se prelungi trei zile. Se transformă într-adevăr în sărbătoarea Marii Vorbiri. Niciodată pînă acum nu se adunase pe țărm o atît de mare mulțime de oameni. Vorbea un om și ceilalți ascultau. Vorbea altul, pe urmă al treilea și iarăși toți ceilalți ascultau. Pînă și Omrîtaghen, care nu adunase niciodată în jurul său mai mult de trei ascultători, vorbea acum la atîta lume.

„Oho! Uite că și pe mine mă ascultă!" se gîndea cu mîndrie.

Oamenii vorbeau despre sovietele ginților, despre negoț, despre medicul rus, despre școală, despre vînătoarea marină și despre „tunurile" mici, de mînă, trebuitoare la vînătoarea de balene, cu care poți să arunci harponul de departe, cum ai trage cu o pușcă. Mai vorbiră despre baidara lui Liok, care acum avea motor, despre viață și despre felul cum poate fi ea mai bine orînduită. Fiecare vorbea despre ceea ce i se părea mai însemnat.

Vaamcio povesti îndelung despre viața sa, despre cîte avusese cu Alitet. Le povesti tuturor cum o dată Alitet turnase gaz pe momelile lui, cum șamanul îl înșelase, poruncindu-i să ardă pe rug hîrtia de președinte. Vorbea revoltat, curajos și hotărît.

Iar oamenii se minunau:

„Vai! Ce curajos s-a făcut Vaamcio!"

După ședință, Los îl chemă în biroul său și, strîngîndu-i mîna, îi spuse:

— Bravo, Vaamcio! Frumos ai vorbit! Vezi, așa trebuie să lupți pentru viața nouă. Oamenii care luptă așa, pentru adevăr, pentru dreptate în viață, se numesc comuniști. Vrei să te înscrii în partidul comuniștilor? Los stătu o clipă pe gînduri, apoi socotind că poate cuvîntul „partid" este încă de neînțeles pentru Vaamcio, adăugă: Înțelegi, în artelul comuniștilor.

— Vreau, Los, vreau foarte mult! Dvorkin, prietenul meu vechi, mi-a povestit multe despre comuniști. Am să fac așa cum mă sfătuiești tu. Tu ești un

om drept. Eu nu am văzut dreptatea mult timp, nici măcar de departe. Acum o văd de aproape. Şi să mă întorc înapoi, nu mai vreau.

— Vreau să te fac împuternicitul Comitetului revoluţionar peste toate aşezările din partea de nord a districtului. Ai să călătoreşti din cînd în cînd pe la sovietele ginţilor şi ai să le spui cum trebuie să lucreze. Dvorkin are să-ţi ajute. Ai înţeles, Vaamcio?

— Bine, Los! Ne-am înţeles! Acum am cu ce să călătoresc: cîinii cei buni ai lui Alitet sînt ai mei acum.

În birou intrară Osipov şi Rusakov.

— Tovarăşi, iată că toată celula noastră de partid este în plen. Tovarăşul Vaamcio vrea să intre în partid. Trebuie să-l primim. Dumneavoastră ce credeţi?

După un timp, întîlnindu-se cu Liok, Vaamcio îi arătă carnetul său de membru de partid. Se aşezară pe fundul unei baleniere, şi bătrînul începu să cerceteze cu luare-aminte cărticica roşie. Vaamcio îi spuse că acum e comunist, cum e şi Los.

— Ce e asta „comunist"? întrebă Liok, fără să-şi ia ochiul de la cărticica roşie.

— E un om din aceia care vor să schimbe viaţa.

— Să schimbe viaţa? întrebă bătrînul, neîncrezător.

— Da! răspunse Vaamcio, apăsat.

— Dar ce, ţie ţi s-a făcut faţa albă, de te apuci de o astfel de treabă? Ai tu marfă multă, puşti, gloanţe? Ai multe baleniere, multe motoare? Astea toate le are Los! urmă bătrînul, convingător. Ai văzut cum ascultă Rusakov de el? Lasă să schimbe el viaţa! Lasă-l! Trebuie doar să nu-i stăm în cale.

— Liok, e adevărat că eu nu am marfă. Eu nu sînt negustor. Însă tot am să-i ajut lui Los să schimbe viaţa. Ştii şi tu cît e de lung ţărmul!

— Să-l ajuţi? Dar ce, eu nu pot să-l ajut? Eu sînt preşedinte! spuse Liok, cu asprime. Şi, luînd carnetul de membru de partid al lui Vaamcio, adăugă: Stai aici! Mă întorc repede.

Bătrînul îl găsi pe Los şi, făcîndu-i semn cu degetul să-l urmeze, îl trase spre malul unei lagune din apropierea ţărmului.

— Unde mă duci, Liok? îl întrebă Los, venind în urma lui.

— Vino, vino! Am o noutate!

Ajunseră așa pe malul lagunei. După ce aruncă o privire împrejur, Liok începu:

— Se vede că ești un om drept. La adunare ai lăudat baidara mea. Ești un om care înțelegi. Ca să schimbi viața, tu ai cerut negustorilor să aducă motoare care merg și la baidare. Trimite-i la mine pe oamenii care au să mîne motoarele astea. Eu am să le spun cum să lege motorul de baidare. Poate că așa încep și eu să te ajut să schimbi viața. Văd că totuși a început să se schimbe.

Los stătea cu mîinile la spate, ascultîndu-l atent. Era mulțumit că vede la Liok o asemenea dorință de activitate. Acesta urmă:

— Crezi că nu văd ce s-a schimbat pînă acum în viață?... Ba văd! Uite ochiul meu: vede bine; vede tot! Dar mîna mea? Și își arătă palma lată. Puternică mînă! Mîna asta știe să facă multe. Vezi, cu mîna asta am lucrat baidara. Poate să facă și balenieră, dacă sînt scînduri. Vaamcio nu poate să facă balenieră, dar eu pot. O fac într-o iarnă. Motorul nu îl fac, dar baleniera o fac. Și Liok adăugă încet: Motorul nu, fiindcă e din fier.

— Sînt tare bucuros, Liok, că noi o să schimbăm viața împreună cu tine — răspunse Los. Sînt foarte bucuros că tu ești președintele artelului. Asta e foarte bine! Înseamnă că te-ai hotărît pe deplin să mergi spre legea nouă!

— Da! răspunse bătrînul, răsuflînd din adînc. Apoi desfăcu mîna și arătă carnetul de membru de partid al lui Vaamcio. De ce nu mi-ai da și mie unul la fel? Lui Vaamcio i-ai dat, iar mie nu.

Los se miră:

— Liok, dar de unde ai tu cărticica asta?

— Am luat-o de la Vaamcio, ca să ți-o arăt ție.

— Bine, Liok! Cred că ți se poate da și ție o cărticică la fel. Vrei?

— Sigur că vreau!

— Dar tu știi ce înseamnă cărticica asta, tovarășe Liok? Stai jos și am să-ți spun numaidecît.

Se așezară pe pietriș și se apucară să fumeze „papușa" din punga lui Liok. Pufăind din pipă, Los începu să-i spună cum trebuie să fie omul care are o asemenea cărticică.

Peste cîteva zile, după adunarea de partid, bătrînul își primi carnetul de membru. Plecînd de acolo, spuse:

— Mîine o să facem sărbătoarea balenei, apoi am să mă întorc la mine acasă. Am să lucrez așa ca să netezesc calea vieții noi.

Toată seara Liok rătăci singur pe țărmul mării, gîndindu-se la viață, cu carnetul de partid în mînă. N-avea unde să-l pună, fiindcă îmbrăcămintea lui era fără buzunare. Scoase punga de tutun, puse carnetul la un loc cu „papușa", o băgă din nou după cingătoare și merse înainte, departe, departe de așezare. A doua zi dimineață începea sărbătoarea balenei. Lui avea să i se dea locul de cinste... Alături de el avea să stea bătrînul Ilici, în partea cealaltă harponierul Kmoi și Los.

„Dar pe Rusakov oare unde să-l pun? Poate lîngă Ilici. Totuși gonise cu dibăcie motorul baidarei mele. Fetele aveau să cînte, să danseze. Apoi avea să vină dansul balenei. Pe acesta trebuia să-l danseze el însuși, Liok. Cine ar fi putut să arate mai bine decît el cum înota balena, cum lovea cu coada valurile? Nimeni. Numai Liok! După aceea oamenii aveau să umple balenierele cu carne de balenă și să se împrăștie pe la așezările lor. Aveau să vorbească peste tot: „Liok a omorît balena! Liok, marele vînător!"

Așa gîndea bătrînul, în timp ce mergea de-a lungul țărmului, despre marea sărbătoare care venea.

Se așeză pe un bloc de granit rătăcit în drumul său, își dezlegă punga cu tutun și, înainte de a se apuca de fumat, mai privi o dată, fermecat, cărticica roșie.

„Hm! Ia uite cum s-a lipit Liok de hîrtia asta!" făcu, mirat, uitîndu-se la fotografia sa.

O privi îndelung și își aminti de Molodțov, care o făcuse. Tinerelul ăsta voise să fotografieze balena. El încă nu înțelege că nu e voie să fotografiezi balena. Doar balena nu e om! Balena nu poate să înțeleagă ceea ce înțelege omul! Los știa bine asta. A fost de aceeași părere cu el, cu Liok, că nu trebuie fotografiată. Los e un om cu înțelegere.

Bătrînul întinse mîna cu carnetul, ca să-și vadă fotografia și de departe:

„Da, eu sînt! M-a făcut bine; cu un singur ochi!" spuse el, arătîndu-și astfel prețuirea pentru treaba săvîrșită de Molodțov.

10

Îndată după terminarea conferinței, Iarak porni grăbit spre Loren. Trebuia să împacheteze repede blănurile, fiindcă vaporul se găsea în drum. Această știre i-o dăduse radiotelegrafistul Molodțov, care, cu ajutorul motorului lui și a sîrmulițelor întinse în sus, știa tot ce se întîmpla în lumea largă. Ciudat om acest Molodțov! Pînă și Los îl întreba ce se mai întîmplă nou. Bineînțeles! Fără știri, omul nu poate să trăiască.

Zăpada se topise și sania aluneca anevoie, mergînd încet, pe pămîntul ud al tundrei.

Iarak se gîndea la oamenii albi, strigînd din cînd în cînd la cîini. Se socotea cunoscător al acestor oameni, mai ales că nu vorbea o singură limbă, pe aceea a ciukcilor, ci și rusa și americana. Dar nici el nu putea să înțeleagă de ce se deosebeau atît de mult unii de alții rușii și americanii. Și purtarea lor, și obiceiurile nu se asemănau. Iar cu poporul, rușii erau iarăși altfel decît americanii, cu totul deosebiți, cu toate că erau albi și unii și alții.

Își aminti toată viața sa; copil, alungat de pretutindeni, purtător de duhuri rele, nimerind la Charley Nas-Roșu. Cum Charely îl dădea, pe toată vara, căpitanului corăbiei de vînat balene, pentru zece lădițe de cartușe. Atunci nu i se părea ciudat că el muncea pe corabie, iar cartușele le lua Charley. Acum vedea limpede că Nas-Roșu fusese un om nedrept. Dar căpitanii corăbiilor de vînătoare!? Cîți oameni de pe țărm luau să muncească pentru ei! Și femei, și fete! Voiau nu numai să vîneze, ci să și petreacă pe placul lor cu femeile. Le luau cu ei și pace bună! Bineînțeles că nu găseau de trebuință să întrebe despre asta pe soții sau pe părinții lor.

O! Nimeni nu cunoștea așa de bine ca Iarak viața și obiceiurile oamenilor albi! Americanii învățaseră foarte bine să poruncească, dînd din mîini ba încoace, ba încolo, strigînd la vînători cum strigă kaiurii la cîini.

Pentru munca lor, la spintecatul balenelor, oamenii de pe țărm primeau numai de mîncare, din carnea pe care tot ei o vînaseră. „Asta e viață!" gîndeau oamenii. Pe puntea corăbiei puteau să mănînce oricîtă carne de balenă voiau. Într-adevăr, era atît de multă carne, încît pînă la urmă tot trebuia aruncată în mare. Americanilor nu prea le plăcea mirosul cărnii și al grăsimii de balenă; mai degrabă mîncau hrana din cutiile lor de fier. De la balene luau numai fanoanele, apoi le răscoleau măruntaiele, căutînd ambră[1]. Cînd se întîmpla să o găsească se bucurau toți, nu numai căpitanul... Da, lui Iarak i se păruse că le cunoaște bine viața! Și abia acum vedea că nu-i cunoscuse de loc pe americani.

Amintindu-și cum odată Charley Nas-Roșu îl trăsese de picior de lîngă Mary, zîmbi. Atunci părăsise supus casa aceea de fier. Ce putea să facă?! Era dator să se supună obiceiurilor omului alb. Cu omul alb nu se putea glumi! Charley era stăpînul mărfu-

[1] Substanță brună, rășinoasă, foarte scumpă, care se găsește în viscerele unor balene. Se întrebuințează pentru fabricarea parfumurilor scumpe; deși fără miros, ambra are proprietatea de a fixa, de a păstra timp îndelungat alte mirosuri. (n.t.)

rilor ; la el veneau căpitani de corăbii care-i erau prieteni. Charley nu se ducea niciodată pe țărm ; cine avea nevoie trebuia să vină la el. El nu vorbea despre altceva decît despre vulpi albe.

La sărbătoarea Marii Vorbiri, rușii spuseseră că toți oamenii sînt egali : și eschimoșii, și ciukcii, și rușii. Toți sînt oameni : și cei albi, și cei negri, și cei galbeni. De... posibil să fie adevărat. Hm !... Nu era ușor să te descurci cu obiceiurile noi. Încearcă să înțelegi toate deodată, dacă ești în stare ! Uite, Johov este și el rus, însă seamănă cu un american : îi place să răcnească la oameni.

Și amintindu-și de ceea ce Los îi spusese pe ascuns, că în locul lui Johov avea să vină altcineva, un om drept, inima i se umplu de mîndrie ; numai el singur cunoștea această taină. Desigur că Johov n-ar fi vrut să plece, însă n-avea încotro; așa îi spusese Los.

Tot drumul Iarak nu făcu altceva decît să cugete la oamenii albi.

Iarangele din Loren se iviră în față, pe povîrnișul muntelui. Iarak îndemnă cîinii și trase întins la casa factoriei, unde îl întîmpină Johov.

— Ei, cum a mers treburile, delegatule ? îl întrebă batjocoritor. Vino la mine și povestește-mi !

Intrară în odaie. Johov puse pe masă o sticlă cu votcă.

— Trebuie să te cinstesc cu apă de foc. Doar sîntem tovarăși de negoț !

Iarak se miră foarte mult de bunăvoința lui Johov. Cu toate că îi era cum nu se poate mai greu să se dea în lături de la băutura acestuia, spuse, scărpinîndu-se în ceafă :

—Nu pot !... Are să se supere Mary. Trebuie să-i povestesc și ei cea fost acolo.

— Lasă că ai cînd să-i povestești ! Și Johov umplu cu votcă două pahare.

Iarak privi paharul, oftă, apoi scoase din buzunar cărticica roșie.

— M-am înscris în artelul comuniștilor. Uite !

— La comuniști ? făcu Johov, mirat. Ia dă să mă uit !

— Nu. Uită-te așa, de departe!

— Nu mai face pe prostul cu mine! Dă-o-ncoa', să mă uit! se răsti directorul factoriei, întinzînd mîna.

Iarak își ascunse carnetul de membru.

— Nu, nu se poate să ți-l dau!

Johov bău un pahar de votcă și, ridicîndu-și ochii spre Iarak, spuse disprețuitor:

— Tu și comunist! Of, ce mai comunist! Îți bat doar capul de pomană! Ce înțelegi tu din treaba asta?

— E adevărat; înțeleg cam puțin încă, însă Los mi-a spus că mai tîrziu am să înțeleg tot.

Johov băgă furculița în borcan, scoase o murătură și se apucă s-o rontăie în tăcere.

— Am o știre — continuă Iarak. Vine vaporul. Trebuie să punem repede blănurile în saci.

— Hm!... Comunist!?... făcu Johov, clătinînd din cap. Ei, despre ce ați vorbit acolo?

— Mă duc; vreau să-mi văd copilul și pe urmă să mă apuc repede de împachetat blănurile.

Intră în odaia sa și, aplecîndu-se zîmbind deasupra pătucului în care dormea micul Andrei, îi atinse obrazul cu un deget. Copilul deschise ochii.

— Stai în pat ca Charley! Of, ce ochi rotunzi ai! îl alintă Iarak.

Copilul se bosumflă și începu să plîngă.

— Ce faci, plîngi? Dar de ce? Ia uite colea! Și, scoțînd cărticica roșie, începu să i-o joace în față. Vezi ce cărticică avem? Știi tu ce cărticică e asta? O, asta e o cărticică grozavă! Cînd ai așa ceva nu se poate să plîngi!

Zări prin fereastră pe Mary, în halat alb, cu boneta cu cruce roșie, venind în fugă spre casă. Rultîna venea încet în urma ei.

Iarak se ascunse în dulapul de haine și trase ușa după el.

Mary intră în odaie, se repezi la copil, îl luă în brațe și, ridicîndu-l în sus, îi vorbi:

— Dar unde e tăticul tău?

Rultîna, care intrase și ea, se miră de asemenea:

— Cîinii sînt afară, dar Iarak nu se vede! Unde o fi?

Ușa garderobului se deschise și bărbatul ieși, zîmbind, cu fața luminată.

Începură să rîdă cu toții.

La masă, Iarak povesti noutăți de la sărbătoarea Marii Vorbiri.

— În curînd are să vină vaporul. Trebuie să ne grăbim să punem blănurile în saci.

— Cît e de bogat Los! spuse Rultîna. Ce multe blănuri are!

— Trebuie să ne lămurim ale cui sînt blănurile astea — răspunse Iarak, îngîndurat. Dar nu e ușor să lămurești așa ceva. La sărbătoarea Marii Vorbiri au spus că sînt ale statului.

— Cine este Statul ăsta? întrebă Rultîna. Un om alb?

— Nu. Statul este poporul. Tu, eu, Mary, doctorul, învățătorul, Los, toți. Mulți, mulți oameni! Uite ale cui sînt blănurile. La drept vorbind, asta e greu de înțeles. Atît doar să știi, că blănurile nu sînt numai ale lui Los...

Femeile îl priveau mirate.

Iarak o luă pe Rultîna la depozit, mai chemă încă doi flăcăi și începură să împacheteze vulpile, cîte cincizeci de cozi în fiecare sac. La urmă, Johov punea la gura sacilor „lacăte plombe" de fier.

11

Era o minunată zi plină de soare. Cerul albastru, străveziu, se răsfrîngea în marea liniștită. Vaporul încă nu apăruse la orizont, însă toată suflarea din Loren se și găsea în acea fierbere plăcută care cuprinde pe oamenii Nordului cînd, departe, deasupra mării, se vede ridicîndu-se un fum ușor. Copiii începură să strige înnebuniți de bucurie:

— Vaporul! Vaporul!

Pe la amiază, cînd vaporul aruncă ancora în radă, oamenii se repeziră gălăgioşi, cu chiote de bucurie, spre baleniera cu motor. În clipa aceea, de pe vapor se lăsă pe apă o şalupă. Îndată, bătăile regulate ale motorului ei umplură aerul şi şalupa se avîntă spre ţărm. Baleniera rămase pe loc. De pe micul vas care se apropia, se auzi strigătul puternic al lui Aie, beat de fericire:

— Ia-ra-ak!... Eu sînt!... M-am întors!

Stătea cu mîna pe timonă, ţinînd mîndru capul în sus, îndreptînd vasul spre plajă. Nici unul dintre oamenii de pe ţărm nu se gîndise că şalupa era mînată chiar de Aie. Cui ar fi putut oare să-i treacă aşa ceva prin cap?

Şalupa îşi micşoră viteza, atinse fundul şi se opri. Aie se repezi la prora şi sări pe pămînt, mişcîndu-şi mîinile pe sus:

— *Kakomei,* Aie! strigară toţi oamenii deodată.

Însă Aie, de bucurie, nu putea să scoată un cuvînt. Doar zîmbea, privindu-şi cizmele de cauciuc, cu carîmbii înalţi.

Natalia Semionovna, soţia lui Los, coborî pe ţărm, împreună cu Andrei Mihailovici Jukov.

— Dumnezeule! strigă medicul, fericit. Să vezi bucurie pe Los!

Jukov începu să-i prezinte pe cei veniţi cu el:

— Acesta e tovarăşul Bodunov, şeful lucrărilor la construcţia bazei culturale. O să construim douăsprezece case mari! adăugă bucuros. Acesta e noul director al factoriei de blănuri, tovarăşul Smelov...

Oamenii se salutau gălăgios.

Între timp, Aie, care îşi recăpătase darul vorbirii, îl scutură pe Iarak de umeri şi îi spunea, rîzînd:

— Iarak, vezi că nu m-am pierdut pe Pămîntul cel Mare? Îţi aduci aminte cum ne sfătuiam amîndoi în tundră?

— Eu doar îţi spuneam că n-ai să te prăpădeşti!

Aie puse mîna pe haina vechiului său prieten şi-i spuse, fudulindu-se cu cuvintele noi pe care le învăţase:

— Ai un costum ca al „bootsman"-ului de la Vladivostok. Ei, dar tu cum o duci, Iarak?

— Uite, locuiesc în casa de colo. Lucrez ca blănar. Sînt împreună cu Mary. Avem și un fiu.

— Nu mai spune!? Ai un fiu? O, ce bine! exclamă Aie, încîntat. Eu am călătorit mult, mult. Zburam ca vîntul, cu Andrei. Am fost și la marea cea caldă. Pe urmă ne-am întors la Vladivostok și am început să învăț să conduc șalupa asta. Aici adăugă cu mîndrie: Acum sînt căpitan! Apoi arătă spre unul din noii veniți, un om înalt, cu obrazul serios și gînditor: El este prietenul meu, Smelov.

Și îl trase pe Smelov de mîneca hainei de piele, ca să arate mai bine cît erau de prieteni.

— Uite, Smelov, ăsta este prietenul meu, Iarak. E blănar la factorie.

— A, Iarak! Sînt încîntat să te cunosc! vorbi Smelov, prietenos.

Iarak zîmbi șiret:

— Cu Johov s-a terminat?

— Da, s-a terminat. Acum o să lucrăm împreună.

— Foarte bine! Tu ești comunist? îl întrebă Iarak.

Smelov fu uimit că flăcăul acesta cu ochii negri, vii, îi punea o întrebare atît de ciudată, de neașteptată în asemenea locuri sălbatice.

— Da, sînt comunist! răspunse.

— Și eu sînt comunist — se mîndri Iarak.

— Însă eu sînt căpitan! adăugă Aie. Iarak — se adresă el deodată vechiului său prieten — vrei să te plimb cu șalupa? Să luăm și oamenii cu noi. Hai!

Se apropiară de șalupă. Aie chemă cu glas tare oamenii, poftindu-i să se plimbe pînă la vapor.

Aceștia se priviră nehotărîți.

— Urcați-vă, urcați-vă! le strigă Aie. Urcați-vă cu toții!

Întîi se urcară băieții, apoi, după ce mai priviră o dată neîncrezători la Aie, începură să se cațăre pe bord și vînătorii mai vîrstnici.

— Mișa, pornește motorul! strigă Aie în geamul micii căsuțe făcute pe puntea vasului.

Apoi puse mîna pe cîrmă și învîrtind-o, cu o înfățișare din cele mai serioase, întoarse șalupa pe loc, ducînd-o cu toată viteza spre vapor.

— *Kakomei,* Aie! Căpitan Aie! strigau oamenii, răpiți de admirație și încîntați de știința lui de a se plimba cu o baidară așa mare, de fier.

Cînd șalupa se apropie de vapor, Aie trase îndemînatic de un mîner, înăuntrul căsuței sună un clopoțel, motorul porni înapoi și vasul se opri numaidecît.

— Hai, acum duceți-vă în vizită pe vapor! își îndemnă Aie pasagerii.

Dar, cu toate că a se duce pe un vapor era pentru ei cea mai mare fericire, de data asta nu se arătă nici un amator. Nu voia să plece nimeni, căci toți cercetau cu multă curiozitate șalupa condusă de Aie.

Și lui Aie îi părea bine că oamenii nu plecau de pe ea. Doar nu-i luase de altceva, decît ca să-și arate marea lui măiestrie de căpitan.

Trase din nou de mîner, clopoțelul dinăuntru sună iarăși, mașina porni și șalupa, după ce făcu un ocol în jurul vaporului, se îndreptă spre țărm.

— Aie — întrebă Iarak — dar marfa cînd încep s-o descarce?

— Noi n-am adus marfă; am adus numai douăsprezece case și zece baleniere. Cu marfa vine alt vapor.

În timp ce vorbea, Aie mișca atît de liniștit roata cîrmei, de parcă mîna cîinii, care știu singuri unde trebuie să-și ducă stăpînul.

Toți se mirau: cum știe Aie despre toate, pînă și ce aduce vaporul? Uite ce-a ajuns Aie păstorul, omul fără nevastă! Tare ciudate erau toate astea!

Andrei Jukov stătea pe țărm și zîmbea privind la șalupa plină de lume care se apropia. Înțelegea că Aie vrea să le arate oamenilor săi meșteșugul de a conduce șalupa.

Vasul se apropie de mal. Andrei strigă:

— Aie, trebuie să pleci numaidecît în misiune, s-o duci pe Natalia Semionovna. Vrea să fie astăzi la Comitetul revoluționar.

— Să poftească! răspunse Aie, încîntat.

Să conduci singur şalupa pe tot lungul ţărmului! Despre asta aveau să vorbească toţi oamenii!

— Ridicăm şi noi în curînd ancora, ca să mergem în golful Lavrenţiu — reluă Andrei. Să vii acolo cu şalupa. Numai să nu întîrzii. Cînd te întorci, adună cît mai mulţi oameni din aşezări, ca să putem descărca vaporul cît mai repede. Şi îl întrebă, zîmbind: E limpede?

— Sarcina e limpede, tovarăşe Jukov! răspunse Aie în ruseşte, făcîndu-i vesel cu ochiul.

I-ar fi plăcut să se ducă nu numai pînă la Comitetul revoluţionar, ci chiar la Enmakai. Ce s-ar mai fi minunat Tîgrena! Şi, amintindu-şi de ea, Aie oftă din greu.

12

Construcţia bazei culturale începu pe o limbă de pămînt acoperită cu pietriş de mare, năpădită de iarbă înaltă, unde se cuibăreau raţele sălbatice.

Vaporul care adusese lemnăria o descărcă şi plecă. Oamenii se instalară care pe unde putură, prin corturi, pe sub balenierele întoarse cu fundul în sus. Grupul de constructori avea să ierneze aici. În primul rînd trebuia să ridice şcoala-internat şi un spital cu douăzeci de paturi.

Se apucară mai întîi să facă o baie, în afara planului. Constructorii, udaţi de ploile toamnei, se încălzeau la baie, stăteau la aburi, apoi se ştergeau şi, ducîndu-se la bărăcile lor, se băgau în sacii de dormit făcuţi din blănuri.

Curînd, pe limba de pămînt se ridicară temeliile a două clădiri mari. Aceste clădiri erau construite la Vladivostok; aici urmau să fie numai asamblate.

În tot lungul ţărmului pînă în inima tundrei umblau cele mai felurite zvonuri. Şamanii spuneau că ruşii

au să le ia copiii, să-i închidă în cuşti, în casele acelea mari, ca după aceea să-i ducă într-o ţară necunoscută, cu vaporul.

Crescătorii de reni din apropiere îşi părăseau păşunile vechi şi se îndepărtau, pribegind în adîncul tundrei. Acolo povesteau că păstorul Aie a ajuns omul maşinii, şi-a pierdut minţile şi nu mai este vînător adevărat.

În schimb, între vînătorii de pe ţărm, cuvîntul lui Aie avea o foarte mare greutate. El călătorea des prin aşezările de pe ţărm, aduna oameni pentru noua construcţie.

Nici chiar Los nu-şi închipuise că şalupa condusă de el, care atrăgea luarea-aminte a tuturor, avea să fie un agitator atît de puternic pentru schimbarea vieţii.

Timpul vînătorii de morse trecuse, aşa încît oamenii veneau bucuroşi să lucreze la construcţie, unde, după zvonuri sigure, munca se plătea cu hîrtii-ruble. Era ciudat, dar la factorii, pentru aceste hîrtii se dădeau tot felul de mărfuri: şi zahăr, şi tutun, ba chiar şi puşti, întocmai ca pentru vulpile albe. Hîrtiile-ruble pătrundeau pretutindeni. Erau chiar mai puternice decît blănurile de vulpi albe. Aşa că oamenii veneau, care cu săniile, care pe jos, să lucreze la construcţie.

O! Asta nu semăna de loc cu felul cum munceau la americanii de pe vasele de vînat balene, numai pentru mîncare!

Veni iarna.

În ajunul sărbătorii de aniversare a Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, constructorii se mutară din barăci în clădirea cea nouă a şcolii, care avea acoperişul gata bătut. Tot atunci, Aie porni cu sania în cătunele de pe coastă, să poftească lumea la marea sărbătoare.

Într-unul din aceste aşezări, o mulţime de oameni se adunaseră într-o iarangă şi Aie, sorbind din ceai, le vorbea:

— Sărbătoarea asta a făcut-o Lenin. Am văzut chiar eu cum oamenii de pe Pămîntul cel Mare au sărbă-

torit-o anul trecut. Mergeau cu fîşii de pînză roşie. Erau atît de mulţi, încît nici păsări nu sînt atîtea la piaţa păsărilor. Să vezi ce de oameni! Pe feţele lor era bucurie, de parcă vedeau soarele după iarna cea îndelungată. Acum vedeţi şi voi: au venit baleniere cu motoare. Vedeţi ce uşor se vînează cu ele. Acum va fi şi la noi sărbătoare rusească! Se gîndi o clipă, apoi reîncepu cu adîncă seriozitate: Asta este sărbătoarea noastră, a Vieţii Drepte!

Era îmbrăcat cu o haină de sub care se vedea o cămaşă aprinsă la culoare. Părul lui negru şi des, tuns ruseşte, şedea în sus.

Oamenii îl ascultau într-o linişte deplină şi el le mai vorbi încă, îndelung, despre minunăţiile de pe Pămîntul cel Mare, despre casele uriaşe, ca nişte stînci, de luminile mari din cătunele lor, despre săniile de fier care merg cu un zgomot asemănător cu bubuitul tunetului şi aleargă de două ori mai repede decît cîinii, pe drumuri făcute tot din fier.

Povesti cum se purtau cu el acolo, cum îl omeneau pe Pămîntul cel Mare, cum toţi oamenii ruşi se grăbeau să facă pentru el ceva bun.

Vînătorii, femeile, copiii îl ascultau în tăcere, fără să-l creadă. Ăsta nu mai era de loc Aie pe care îl ştiau înainte. Oare Aie făcîndu-se om al maşinii nu îşi pierduse mintea? Cine ştie ce se întîmplase cu Aie cel adevărat, păstor de reni, om fără nevastă! E drept că el ştiuse şi înainte să spună fel de fel de poveşti.

Lîngă opaiţ stătea culcat un bătrîn cu luleaua stinsă în mîini, ascultînd cu luare-aminte vorbele lui Aie.

Cînd acesta termină de povestit, bătrînul se săltă puţin şi spuse:

— Oameni, uitaţi-vă la el! El nu mai seamănă a om. Părul lui nu mai e ca la oamenii noştri; nu şi-l mai lasă pe frunte, ci îl dă în sus. Oare un om cu astfel de păr poate fi adevărat vînător? Obrazul lui s-a făcut pe jumătate alb. El e acum numai pe jumătate om de-al nostru. Şi doar odată se zvonise că Aie prindea chiar şi vulpi argintii! Se zvonise că e bun

ochitor. Acum nu știm dacă mai poate împușca măcar o focă, de aproape. Nu se face să-l ascultăm. Pielea lui nu-i îmbrăcată în blănuri de ren ; e învelită în bucăți de pînză de la *tanghi*. Și bătrînul sfîrși, cu un tremur în glas : Un astfel de om poate să ne aducă rău.

Aie îl ascultase, abia stăpînindu-și furia. Vînătorii schimbau priviri între ei.

— Bătrîne — vorbi flăcăul, silindu-se să fie liniștit — dacă părul meu e pieptănat altfel, nu înseamnă că eu am uitat să ochesc.

— Oameni — hotărî bătrînul — puneți-i o țintă departe ! Să împuște un corn de ren în vîrf. Atunci o să vedem dacă tu mai ești omul nostru !

Vînătorii se strecurară repede afară din polog. Un flăcău îi aduse bătrînului niște coarne de ren cu multe ramuri.

Acesta le cercetă atent, își scoase fără grabă cuțitul, făcu o crestătură în vîrful celei mai mici ramuri și i-o arătă lui Aie :

— Uite, aici să ocheşti !

— Bine !

I se dădu un Winchester, iar flăcăul care adusese coarnele le așeză în zăpadă.

— Mai departe, pune-le mai departe ! strigă Aie. Văd încă prea bine ramura.

Vînătorii se priviră miraţi :

„Nu cumva Aie înnebunise ? La depărtarea asta ar fi fost greu să ocheşti pînă și în ochiul focii !"

Li se făcuse milă de el. Chiar și bătrînul socoti că bietul Aie se cuvine să fie privit cu milă. Însă acesta se așeză liniștit pe zăpadă, cu puşca în mînă și întrebă :

— E veche puşca asta ?

— Am luat-o iarna trecută — răspunse bătrînul.

— Hei, să tragi cu arma altuia !... făcu Aie, în timp ce țintea.

Își înțepenise coatele pe genunchi și ținti așa îndelung. Apoi deodată apropie capul țevii de ochi și începu să cerceteze cu luare-aminte cătarea.

— Cătarea e bună — spuse stăpînul puștii. Am scos-o pe cea americană și am pus-o pe a mea. N-avea grijă; pușca e încărcată.

Aie ochi din nou. Ochi îndelung. Oamenii îl priveau încordați. Se vedea că țintașul e neliniștit. După un timp luă iarăși pușca de la ochi și cercetă iarăși cătarea. Ceea ce avea de făcut nu era o treabă ușoară.

Dar, în sfîrșit, ochi și trase.

Oamenii alergară spre țintă.

— Pe de lături! strigă unul dintre ei.

Ochitorul rămăsese pe zăpadă și se scărpina la ceafă.

— Aie a greșit! spuse un vînător mai vîrstnic. Bătrînul are dreptate!

Aie sări în picioare și strigă supărat:

— Asta e pușca ta. Tu o cunoști. Încearcă să tragi și tu!

Stăpînul puștii se așeză și el, ochi, trase și întradevăr nu nimeri nici el.

Bătrînul care-l pusese pe Aie la probă vorbi cu multă seriozitate:

— Aie, pesemne, a învățat de la oamenii albi să se laude! Puneți coarnele acolo unde am spus eu la început!

Ținta fu mutată mai aproape.

Împușcătura răsună și mulțimea se repezi iarăși spre coarne. Aie rămase pe loc, cu bătrînul.

— Lovit, lovit! strigară vînătorii bucuroși.

Aie sări în picioare și răsuflă ușurat.

Coarnele îi fură aduse bătrînului care, după ce pipăi cu degetele locul lovit de glonț, spuse:

— Acum văd că ai rămas un adevărat om al pămîntului nostru. Cred că trebuie să mergem să vedem ce sărbătoare fac rușii.

— Sărbătoarea are să fie frumoasă! sări Aie. Au să fie curse de cîini, tragere la semn, întrecere la fugă, lupte. Pentru toate astea, învingătorii au să capete răsplata. Hai, pregătiți-vă cîinii! Cel mai bun kaiur are să primească o pușcă!

— Ho ! făcu bătrînul, neîncrezător. Poate că ne minţi !

— Nu, nu mint ! Vino şi ai să vezi !

Şi toată suflarea începu să se pregătească pentru sărbătoarea Vieţii Drepte.

13

În aşezarea Enmakai pătrunsese un obicei ciudat : muierile se apucaseră să vîneze animale cu blană. Treabă femeiască e asta să mergi cu cîinii în tundră, să împrăştii momeli, să pui capcane şi pe urmă să le cercetezi în fiecare zi ?

Şi toate acestea se făceau sub îndemnul învăţătorului Dvorkin.

Acum oamenii aşezării aveau încredere într-însul şi se uniseră cu el împotriva lui Alitet. Bucuria vieţii intrase în iarangile lor şi nu mai plecase.

La început, cînd auziseră de la învăţător că trebuie să vîneze vulpi albe, femeile rîseseră de el.

— Încercaţi ! stăruia Dvorkin. Pe urmă o să creştem cîini buni şi fiecare o să aveţi cîte o sanie bine înhămată.

Femeile hotărîră să încerce şi treaba asta, numai ca să nu-l supere pe învăţător, la care începuseră să ţină.

În seara cînd stătuse de vorbă cu ele, plecaseră tîrziu, şi Dvorkin, auzind rîsul lor afară, zîmbea singur.

Ruşii se apucară cu stăruinţă să ajute oamenilor săraci, pe tot ţărmul. Astfel, cu balenierele aduse de ei şi cu noua lege de viaţă, izgoniră foametea din toate iarangele.

— O, şi ăsta e numai începutul ! spunea învăţătorul.

Acum era carne din belşug şi femeile puteau să ducă în tundră momeală pentru vulpile albe, fără să simtă apoi lipsa în gospodăriile lor.

Dar ce bucurie fu cînd Uakat aduse prima vulpe albă prinsă de ea, pentru care putea să primească patruzeci de hîrtii-ruble!

Femeile învăţaseră şi ele să înţeleagă rostul acestor hîrtii. Ca să dea însemnătatea cuvenită întîmplării încă neîntîlnite — prima vulpe albă prinsă de o femeie — Vaamcio făcu o adunare.

Uakat, care o pricinuise, era în centrul atenţiei, toţi vorbeau despre dînsa. După adunare, se duse acasă, dar toată noaptea nu putu să doarmă. Dimineaţa devreme, cînd luna încă nu răsărise, femeia o porni prin tundră, să-şi vadă capcanele.

Iată ce însemna legea nouă! Nu era rea legea asta! Oricine avea ochi putea să vadă!

Lui Vaamcio, care acum avea cîini buni, îi rămînea timp, după ce punea momelile, să meargă şi prin aşezările vecine, ducînd oamenilor marile cuvinte de adevăr.

Pe Alitet însă nimic nu îl bucura. Se plictisea în Enmakai. Cu viaţa de vînător se dezobişnuise de mult şi acum nu găsea nimic de făcut. Ziua dormea, ca să nu stea de vorbă cu oamenii, iar noaptea rătăcea prin cătun, ori printre gheţurile de pe mare, ca un animal de pradă. Cînd venea cîte un trimis al Comitetului revoluţionar şi oamenii fugeau la şcoală ca să audă ştirile noi, el se ducea printre stînci, de unde nu se întorcea decît după plecarea rusului. Fugise bucuria vieţii. Alitet nu mai era prieten cu norocul. Îl durea inima de dorul negoţului. Statul degeaba îl apăsa, năştea numai gînduri negre. Brown îl înşelase şi în vara asta. Pe tot ţărmul nu era măcar un loc de unde să mai poţi lua marfă. Peste tot erau numai negustori ruşi, din neamul lui Los. Lui Alitet îi era greu să trăiască: din trei pologuri, îşi mutase întreaga familie într-unul singur, fiindcă începuse să nu mai aibă grăsime de ajuns ca să le lumineze şi să le încălzească pe toate. Dar chiar şi aici, focul lumina fără putere.

Acum Alitet stătea întins în pologul pe jumătate întunecat, cu ochii deschiși — și nu scotea un cuvînt. Nimeni nu știa la ce se gîndește. Toți din jurul lui se simțeau împovărați și își dădeau silința să tacă.

Tîgrena simțea că, dintr-o clipă în alta, bărbatul avea să plece pentru totdeauna de pe țărm, ducîndu-se în munți.

Așa cum stătea întins, Alitet se uita dușmănos și îndîrjit la tatăl său, Koraughe. Acum îl ura și pe șaman. Nemulțumirea și vrajba se cuibăriseră în polog.

— Tu stai mereu culcat! N-ar strica să te îngrijești de ceva grăsime! îi aminti Koraughe fiului său.

Alitet se săltă în capul oaselor și rămase așa, pe pielea de ren, privindu-și îndelung tatăl. După aceea răspunse nemulțumit:

— Tu nu vezi că a început o viață grea? N-ar strica dacă te-ai gîndi să pleci la „oamenii de sus"! E cam mult de cînd nu mai am nici un folos de la tine. Ce, nu cumva crezi că mă ajuți încă în treburile mele?

Șamanul tresări și, adînc atins, răspunse:

— Unde s-a mai văzut ca un om să fie îndemnat de altcineva să plece la „oamenii de sus"? Crezi oare că limba mea nu se mai poate mișca în gură ca să cer moartea dacă o vreau? Oare nu mai sînt stăpînul vieții mele? Sau crezi că nu pot să rostesc singur ultimul cuvînt?

Alitet sări ca ars și ridică glasul aspru, nerespectuos:

— Dar tu nu vezi că ne-a înconjurat din toate părțile legea nouă, adusă de ruși?!

În prada furiei, smulse de pe pereți toți idolii de lemn și de os, înnegriți de fum, și ieși fuga din polog. Ajuns în tindă, apucă toporul, cu care începu să fărîme talismanele în bucăți mărunte, spunînd:

— Na-vă vouă, ajutători de viață!

Luă în pumn fărîmăturile rămase, ieși din iarangă și le aruncă în zăpadă. După ce le călcă în picioare se întoarse, își luă pușca, apoi plecă pe ghețuri, să pîndească foci.

De multă vreme nu mai stătuse la pîndă pe marginea copcii. E plictisitor să stai așa, așteptînd îndelung, parcă fără sfîrșit, ca să se arate proasta de focă, ieșind să respire deasupra apei. Însă o vreme Alitet aștepta răbdător, cuprins de gînduri... Pe urmă, văzînd că nu se arată nimic, se înfurie și aruncă pușca în copcă:

„Gata! își spuse. Nu mai am nimic de făcut aici pe țărm! E vremea să plec în munți!"

Cînd se întoarse acasă, o întîlni pe Tîgrena lîngă iarangă.

— Repede, cîinii! îi strigă. Trebuie să începem viața de nomazi!

Cînd ieși îmbrăcat de drum și veni la sanie, unde Tîgrena înhăma cîinii, chipul lui era deosebit de rău și înfiorător. Femeia înhăma cîinii cu grabă, fără să-și poată ascunde bucuria că Alitet părăsea, în sfîrșit, cătunul. Traiul împreună ajunsese prea greu.

Alitet îi aruncă o privire rea.

— Știu la ce te gîndești! îi spuse amenințător. Tu iarăși începi să-i iubești pe ruși... Ți se întorc gîndurile de mai înainte. Să nu-ți treacă prin minte să intri la învățător! Să știi că dacă faci asta, are să fie rău și de tine, și de fiul tău!

Femeia nu răspunse nimic; știa bine că în împrejurări de astea e mai bine să tacă.

Bărbatul se urcă în sanie, strigă la cîini și aceștia se smulseră din loc, pornind în galop. Cu toate că nu era îngăduit să lași cîinii în galop înainte de a se deprinde cu goana, Alitet nu îi înfrînă.

Tîgrena privi mult timp în urma lui, pînă ce sania se pierdu după dealuri.

Atunci se întoarse în iarangă, stăpînită de un simțămînt greu. Tot ce venea înaintea ei i se părea atît de întunecat și amenințător, încît se opri și căzu pe gînduri. Ar fi vrut să stea de vorbă cu cineva, însă cu Narghinaut și cu sora acesteia încetase de mult să-și mai împartă gîndurile. Hotărî să se ducă la Vaamcio, să stea de vorbă cu el.

Porni încet spre iaranga lui; picioarele n-o ascultau și tristețea nu voia să-i fugă de pe obraz.

Cînd îl văzu pe Vaamcio, mult timp nu putu să scoată un cuvînt. Stăteau tăcuți lîngă iarangă, privind în partea unde se făcuse nevăzută sania lui Alitet.

— A plecat? întrebă Vaamcio mai tîrziu.

Tîgrena dădu din cap.

— Ce s-a întîmplat cu tine, Tîgrena? Întotdeauna m-ai împins pe drumul vieții noi, și apoi tu te-ai dat la o parte. Pe Aie l-au dus pe Pămîntul cel Mare nu ca să-l omoare. Trebuie să se întoarcă în curînd; așa spune învățătorul. Tu ai ochi, dar nu vezi că rușii nu ne sînt dușmani. Uită-te cu ochii tăi. Inima rușilor aduce prietenie și bucurie poporului nostru. Uită-te în jurul tău, Tîgrena! Ce de mulți oameni au scăpat din capcana lui Alitet și cum zburdă liberi, ca vulpile albe, primăvara! Numai tu mai stai în capcană. Rușii vor să te scape din capcana asta, dar tu le arăți colții. De ce? Îți place să stai în capcană?

— Nu, Vaamcio! Nu-mi place! Cred că în curînd are să-mi plesnească inima de furie.

— Acum avem lege nouă, Tîgrena. Dacă nu vrei să trăiești la Alitet, poți să pleci de la el. Așa spune învățătorul și tot așa mi-a spus și Los. Vorbesc totdeauna cu ei despre tine. Cînd nu era legea asta nouă, care a venit acum pe țărm, de cîte ori ai fugit de la Alitet? Acum avem lege nouă și nu vrei să pleci! De ce?

— Unde să mă duc? Mai am pe undeva alt bărbat?

— Du-te la iaranga școlii... Ai să faci curat acolo, ai să aprinzi focul în sobe, cu cărbuni, ai să fierbi ceaiul. Pentru asta, învățătorul are să-ți dea hîrtii-ruble. Uakat are să plece; nu se împotrivește. Ea primește și așa hîrtii-ruble de la sovietul ginții; astea îi ajung. Și învățătorul a spus: „Să vină aici Tîgrena!" N-o să ai necazuri dacă te duci. Doar îl știi cît e de puternic! Ai uitat cum l-a trîntit pe Alitet?

— Vaamcio, dar tu nu știi cum s-a făcut Alitet acum. Îi vîjîie capul, seamănă cu un lup turbat. Acum n-are să se mai bată cu învățătorul, ca înainte; are să-l împuște. Și-o să mă împuște și pe mine, și pe Aivam. Cu siguranță că are să te împuște și pe tine. Curînd o să ne ducă pe toți ai casei în munți. Dar

eu nu vreau să mă duc acolo! Nu vreau! Nu pot să trăiesc în munți!

Zărind-o pe Tîgrena că stătea de vorbă cu Vaamcio, Goi-Goi dădu fuga acasă să-l vestească pe Koraughe.

Narghinaut îl auzi și-l certă, supărată:

— Taci! Las-o să stea de vorbă cu Vaamcio! Ce, nu e el tatăl fiului ei Aivam? De la o zi la alta Aivam seamănă tot mai mult cu el.

Cînd se întoarse acasă, Tîgrena simți privirea pătrunzătoare a șamanului ațintită asupra ei. Se așeză cu spatele la el, hotărîtă să-i aducă aminte bătrînului scîrbos că este timpul să plece la „oamenii de sus".

— Al cui fiu este băiatul ăsta, Aivam? se auzi glasul lui Koraughe.

Tîgrena tresări; apoi, fără să se întoarcă spre el, răspunse fără nici o urmă de respect în glas:

— Al meu!

— Dar cine e tatăl lui? o iscodi șamanul mai departe, cu vocea tărăgănată.

— Nu știu.

— Ba știi! Vrei să-i ascunzi tatăl? Copilul începe să semene cu nemernicul de Vaamcio, fiul nesupusului bătrîn Vaal, pe care l-a sfîșiat ursul brun. Și Koraughe țipă, amenințînd cu mîna lui costelivă: Copilul nu-i din neamul nostru!

Obrazul Tîgrenei se aprinse. Se întoarse tăcută spre bătrîn, privindu-l țintă.

— Taci? Eu parcă nu-mi amintesc ca Alitet să-l fi ales pe Vaamcio de nevtum. Nu cumva de aceea îl cheamă pe copil Aivam? Hei?

— L-am ales eu singură pe Vaamcio de nevtum. E un om adevărat și un vînător dibaci. Aivam e fiul a doi tați.

— Nebuno! urlă șamanul. Mai bine mușcă-ți limba! Prea ți se bălăngănește în gură. Ce, femeile își aleg singure nevtumii?

— Așa e noua lege a vieții! răspunse femeia înfuriată. Îi venea să se repeadă la bătrîn, să-i pună piciorul în gîtul slăbănog, ca din beregată să nu-i mai iasă cuvinte, ci horcăială.

— Dacă nu-ţi mai e teamă de furia duhurilor, fereşte-te de furia lui Charley ! Are să se întoarcă în curînd !

— Nu mai trăncăni degeaba ! Nu-i mai bine să te gîndeşti la ce ţi-a spus fiul tău ? Ai plictisit destul pe oamenii care trăiesc pe pămînt şi ţi-a venit timpul să te duci la „oamenii de sus".

— A-a-a ! gemu Koraughe. Apoi începu să se bată cu capul de piei, în semn de revoltă.

— Tîgrena ! se auzi o chemare din tindă.

Întărîtată de cearta ei cu şamanul, femeia nu recunoscu glasul lui Vaamcio.

Cînd chemarea se repetă, dădu grăbită perdeaua de blană la o parte. Vaamcio îi făcu semn să vină după el şi ieşi din iarangă.

„Oare ce s-o fi întîmplat ? se întrebă Tîgrena, în timp ce se îmbrăca repede. Vaamcio n-a mai călcat de mult pe aici". Ieşi din iarangă şi îl ajunse repede.

— Ce s-a întîmplat, Vaamcio ?

— Au venit ştiri mari, Tîgrena. A fost Ermen aici şi a spus că Aie s-a întors de pe Pămîntul cel Mare. S-a făcut om al maşinii. Este căpitan. Locuieşte în golful Lavrenţiu, cu ruşii, şi clădeşte o mulţime de iarange de lemn...

— S-a întors Aie ? se miră Tîgrena. Va să zică nu l-au omorît acolo !

— Nu. L-a văzut chiar Ermen. Ermen a adus hîrtii la învăţător : una mie, alta ţie.

Ochii Tîgrenei se deschiseră mari, uimiţi :

— O hîrtie mie ? Pentru ce ?

— Hai la învăţător, Tîgrena. Mi-a spus să te chem. Nu-ţi fie teamă. Noi o să te apărăm. Tu doar ştii că eu sînt acum comandant peste mai multe aşezări !

— Să mergem, Vaamcio ! încuviinţă femeia.

Înăuntrul şcolii era cald, iar lampa „Fulger" lumina strălucitor, ca soarele.

— Bună ziua, Tîgrena ! o întîmpină învăţătorul, întinzîndu-i mîinile. Stai jos ! Stai şi tu, Vaamcio !

Şi se apucă să caute între nişte hîrtii. Tîgrena îi urmărea fiecare mişcare.

— Ţi-a venit o scrisoare de la Aie — îi spuse Dvorkin. Uite ce-ţi scrie:

„Tîgrena, eu, Aie, m-am întors de pe Pămîntul cel Mare. Acum sînt ajutorul lui Andrei. Îţi aduci aminte? Acela care a venit la voi cu Los. Acum eu sînt cu totul altfel de om. Dacă te mai gîndeşti la mine, ia-l pe Aivam şi vino aici. Am vorbit cu Andrei, cu Los şi ei mi-au spus: „Să vină Tîgrena!" Acum Alitet n-are să te mai ia înapoi, ca altădată; puterea lui s-a terminat. Asta e tot. Aie".

Tîgrenei i se părea că doarme şi visează. Capul i se învîrtea; i se făcu întuneric în faţa ochilor. Cine putea să-i spună: auzea vorbele lui Aie, sau vorbea însăşi hîrtia? Niciodată nu auzise asemenea vorbe de la Aie. Dar de unde ştia el să pună vorbele în hîrtie? Nu cumva le născocea însuşi învăţătorul?

Şi încîntarea de pe chipul ei se prefăcu în neîncredere.

— Poate că nu Aie vorbeşte aşa! murmură. Aie nu ştia să vorbească prin hîrtie.

Dvorkin se ridică de pe scaun, veni lîngă ea şi, arătîndu-i scrisoarea, îi spuse blajin:

— Uite, Tîgrena. Uite scrisoarea. A scris-o chiar Aie. Sigur că a învăţat şi el, cum învaţă elevii mei. Înainte doară nici ei nu vorbeau pe hîrtie. Nu te mint: e scrisă chiar de Aie.

Tîgrena luă hîrtia cu băgare de seamă, o cercetă, dar nimic nu-i aminti de Aie. O privea încordată, dîndu-şi silinţa să înţeleagă ceva din cîrligele acelea împrăştiate, şi nu izbutea. Întoarse hîrtia pe partea cealaltă şi deodată spuse, uluită:

— Ia uite, ia uite, Vaamcio! Aici e făcut cătunul Ianraknot, unde am copilărit cu Aie! Iată iaranga tatălui meu Kamenvat, iată iaranga lui Aie, iată iarangile vecinilor! Cu toate erau zece iarange. Uite, sînt toate făcute aici! Şi ăsta este muntele nostru! Aie

făcea mereu cu bățul pe zăpadă așezarea noastră. Da, ăsta e desenul lui!

Dvorkin asculta zîmbind povestirea ei.

— Eu doar ți-am spus, Tîgrena, că hîrtia e scrisă de Aie. Nu născocesc. Nu vreau să glumesc cu viața ta, care e așa de grea. Îți spun adevărul. Aie te cheamă la el, și te sfătuiesc să pleci numaidecît. Nu te teme și nu te feri de nimic. Acolo ai să găsești apărători. De mult trebuia să-l dai dracului pe Alitet. Pleacă mîine cu Vaamcio. El tot trebuie să se ducă acolo, fiindcă l-au chemat la sărbătoare.

Tîgrena se uită întrebătoare la Vaamcio.

— Vino, Tîgrena! o îndemnă acesta. Altfel o să te ducă Alitet în munți. De acolo o să fie mai greu să fugi.

Ea se ridică repede și spuse, hotărîtă:

— Mergem, Vaamcio!

Veni acasă în fugă, înăbușindu-se. Aivam se juca, rîzînd, cu niște pietricele rotunde de mare, tot gungurind ceva.

Maică-sa îl ridică în brațe și îl privi încordată, căutînd să-i găsească pe obraz trăsăturile lui Aie. Și cu toate că asemănarea nu era, ea o văzu.

— Joacă-te, Aivam! îl îndemnă.

— Unde ai fost? o întrebă Koraughe, cu răutate. La învățător? Desfrînato!

Femeii îi venea greu să tacă, fiindcă glasul zgîriat al bătrînului o scotea din fire. Însă nu spuse nimic, ca să nu înceapă vorba cu el.

— Știu unde ai fost! strigă ascuțit șamanul. Ți-ai înmulțit greșelile! Și o să fie rău. O, ce rău o să-ți fie!

Aivam se apropie de el și-i arătă pietricelele.

— Ia-l de aici! strigă Koraughe. Puiul ăsta de lup nu-i din neamul nostru! Și își înfipse dușmănos mîna aspră și costelivă în obrazul copilului.

Băiețașul căzu pe piei, țipînd, în timp ce din nas începea să-i curgă sînge.

Maică-sa se aruncă asupra bătrînului, îl cuprinse cu mîinile ei puternice, îl smulse de jos și, adunîndu-și toată forța, aruncă trupul ofilit în tindă, pe pă-

mîntul acoperit cu pietre de mare. Bătrînul căzu icnind, sunînd ca un sac cu oase și rămase întins pe jos în nemișcare.

Tîgrena îl luă pe Aivam în brațe și alergă la învățător, cu obrazul împurpurat.

— Vreau să plec chiar acum! strigă intrînd.

Vaamcio veni în fugă după ea.

— Înhamă cîinii, Vaamcio! Vreau să plec acum!

— Acum?! se miră bărbatul. E noapte. Să plecăm mîine dimineață.

— Nu, acum! Are să răsară luna curînd. Du-te, du-te, Vaamcio! Și îl împinse afară.

— Învățătorule, îl las puțin pe Aivam aici. Mă duc să înham și cîinii mei.

În timp ce înhăma cîinii, veni în fugă Narghinaut, foarte speriată.

— Moare bătrînul! îi șopti Tîgrenei.

Ea răspunse nepăsătoare:

— Lasă-l să moară!

— Da, se pare că este timpul să moară! încuviință Narghinaut.

Tîgrena înhămă cîinii repede, înfierbîntată, și-i mînă zorită la școală, unde între timp sosise și sania lui Vaamcio.

Luă copilul într-o mînă, în mîna cealaltă țărușul, și se așeză în sanie.

— Să pornim, Vaamcio!

— Așteaptă puțin, Tîgrena. Trebuie să-i spun ceva învățătorului.

— Ce este, Vaamcio? întrebă învățătorul care ieșise să-i conducă.

— Dă-i voie nevestei mele Alek să stea la școală cu copilul, pînă mă întorc eu, ca nu cumva să le facă ceva Alitet.

— Bine! încuviință Dvorkin.

Abia ieșiseră din așezare și iarangele se pierduseră din ochi, că Tîgrena opri sania.

— Vaamcio, înhamă și cîinii mei la sania ta. Îmi este greu să-i mîn.

Vaamcio îi îndeplini dorința, și lungul șir al celor douăzeci și patru de cîini o porni la drum, șerpuind

de-a lungul țărmului. Tîgrena stătea alături de Vaamcio, strîngîndu-l pe Aivam la piept.

— Tîgrena, tu l-ai omorît pe bătrîn ?

— Nu. S-a omorît singur.

Pe cer luna rîdea îmbrăcată în cămașă — semn de furtună.

14

Pentru sărbătoarea lui Octombrie, pe limba de pămînt din golful Lavrențiu se ridicaseră două case uriașe : școala-internat și spitalul. În sobe se făcuse foc și constructorii se mutaseră vremelnic în aceste case încălzite.

Devenise o tradiție la oamenii sovietici de a sărbători marea lor aniversare, arătînd înfăptuirile și izbînzile obținute.

Așa făcură și pe țărmurile Oceanului Înghețat de Nord.

Deasupra clădirilor fîlfîiau steaguri roșii.

Iarna cea adevărată venise.

Peste tot se vedeau sănii, cu cîinii priponiți. Oaspeții se plimbau în jurul clădirilor, cercetînd plini de curiozitate toate colțurile acestei așezări rusești, nemaivăzute.

Oamenii se minunau de felul atît de neașteptat în care se îmbogățise acest tînăr rus, Andrei. Căci doară, prima oară cînd venise aici, în afară de sanie și cîini nu mai avusese nimic. Acum se întorsese cu totul schimbat. Îi crescuseră pînă și mustățile !

— Ia uitați-vă — spuneau oamenii — ce de lemnărie a adus aici, în țara noastră, unde nu cresc păduri !

În clădirea viitorului spital, luarea-aminte a tuturor o atrăgea „titanul" — un ceainic uriaș. O ! Era într-adevăr un ceainic minunat ! Apa fierbea în el ne-

conținut și puteai să-ți torni ceai oricînd, de dimineață pînă seara tîrziu. Aici gospodărea Mary. Avea un halat alb, care o făcea să se deosebească dintr-o dată de ceilalți oameni, îmbrăcați în blănuri. Era mîndră că o puseseră să poarte de grijă celor veniți la sărbătoare. „Titanul", ceaiul, zahărul și sacii cu pesmeți se aflau în grija sa. Ce plăcut e să ospătezi oamenii! La Charley Thomson nu se adunaseră niciodată atît de mulți oaspeți!

În marea sală de clasă, unde deocamdată se instalase Andrei Jukov, era de asemenea foarte multă însuflețire. De față se aflau Los, soția sa Natalia Semionovna, și Iarak.

Los îmbrăcase, pentru prima oară de cînd venise în Ciukotka, un costum de haine civile.

Andrei și Iarak erau îmbrăcați de asemenea în haine ca ale lui. Andrei spunea că pînă la sfîrșitul anului trebuia să mai construiască neapărat clădirile necesare pentru centrul veterinar-zootehnic, case de locuit bine înzestrate, o brutărie, o spălătorie și un atelier mecanic pentru repararea motoarelor, a capcanelor și puștilor.

Los se uită la Iarak și exclamă admirativ:

— Andriușa, ia privește ce bine-i stă lui Iarak! Adevărat specialist!

— Aie și cu Mary mi-au cerut să îmbrac astea — făcu Iarak, fîstîcit, parcă cerîndu-și iertare pentru îmbrăcămintea lui. Aie spunea că la Moscova, de sărbători, toți oamenii se gătesc. El mi-a legat și gîtuitoarea asta — adăugă, arătîndu-și cravata lungă, de culoare vie. Uite, și Los s-a îmbrăcat la fel! Îl văd prima oară cu asemenea haine.

— Lasă că e bine, Iarak, e bine! răspunse Los. Cum te împaci cu noul director al factoriei?

— Bine, foarte bine, tovarășe Los! Smelov e un om drept. Totdeauna mă cheamă și mă întreabă: „Ei, tu cum crezi, Iarak?"

— Care va să zică, se sfătuiește cu tine?

— Da, da! Lucrăm bine împreună. I-am spus că trebuie să mutăm factoria aici, să fie aproape de baza culturală. Oamenii care au să vină să tîrguiască au

să intre și la școală, și la spital. La primăvară, cu ajutorul balenierelor, putem să mutăm foarte ușor factoria.

— Andrei Mihailovici! spuse Los cu aprindere, adresîndu-i-se lui Jukov pentru prima oară cu numele lui întreg. Asta e o idee foarte interesantă! Înțelegi? Pe lîngă importanța lui culturală, locul acesta va deveni și centru economic. Asta e foarte bine! Să organizăm aici un fel de han, hai să-i spunem Casa vînătorilor. O să-i dăm pe cineva să fie îndrumător politic. O s-o înfrumusețăm cu placarde, o să cerem un cinematograf mobil. Îți dai tu seama ce muncă se poate desfășura astfel, cu cei ce vor veni aci? La factorie vin atîția oameni! Iarak, ceea ce ai spus tu e foarte însemnat!

— Strălucită idee! întări Andrei. Trebuie s-o realizăm neapărat. Bravo, Iarak!

Iarak ascultase nespus de mulțumit această convorbire. Nu știa încă limpede ce e aceea „idee", însă văzu că a făcut o propunere bună. De aceea spuse mai departe, cu înflăcărare:

— Negreșit trebuie mutată aici factoria. Și Smelov gîndește la fel. Pe urmă, Mary are să vrea să lucreze aici, la spitalul cel mare, și atunci cum o să trăim? Fiecare în alt loc?

— Drept, Iarak, drept — încuviință Los.

— O să trebuie să mai comandăm o casă — interveni Andrei.

— Pentru ce? Casa o și avem, doar spitalul din Loren îl desființăm. Doctorul Piotr Petrovici se mută aici. O să aducem clădirea în care este acum spitalul, și gata Casa vînătorilor!

— Iar pe mine să mă numiți îndrumător politic — se oferi Natalia Semionovna.

— Nu, asta nu-mi convine! se împotrivi Los, rîzînd. Cum o să trăim atunci? Fiecare în alt loc? Și se uită la Iarak, parcă așteptînd din partea lui un semn de înțelegere. Sau poate te gîndești să mutăm aici și sediul Comitetului revoluționar?

În clipa aceasta, Aie intră fuga în încăpere și rămase cu ochii deschiși, mari, de uimire.

— *Kakomei!* strigă flăcăul. Los! Şi Nataşa, tovarăşul meu de drum!

— Bună ziua, bună ziua, Aie! Uite, am venit şi noi la sărbătoarea voastră — vorbi Los. Nataşei îi era chiar dor de tine. „De mult nu l-am mai văzut pe Aie!" spunea.

Natalia Semionovna începuse să-l îndrăgească pe Aie, şi într-adevăr îi era dor de el. Îi întinse mîna, zîmbind:

— Ei, cum o duci, Aie? îl întrebă, blînd.

— O ducem bine! Construiesc case, facem sărbătoare...

— Tu unde locuieşti?

— Uite, aici, alături de Andrei e camera mea. Hai să ţi-o arăt.

Intrară în camera lui Aie, care nu semăna cu o locuinţă, ci cu un atelier. Mai mulţi vînători stăteau pe pat, în faţa mesei, cercetînd cu multă curiozitate piesele unui motor de balenieră. În mijlocul încăperii se vedeau nişte capre, fixate cu şuruburi în duşumea, iar deasupra era suspendat un motor, gata să poată fi pornit.

— Bună ziua, tovarăşi! se adresă Natalia Semionovna vînătorilor.

Aie o prezentă vesel şi mîndru:

— Ea este nevasta lui Los şi prietena mea. Cît am fost la Vladivostok, am locuit la dînsa.

Cei de faţă erau îndeosebi băieţi tineri, care se pregăteau să devină mecanici. Natalia Semionovna dădu mîna cu fiecare dintre ei, ceea ce îi făcu să se cam fîstîcească.

— Aie, ce-i aici la tine? Odaie sau atelier?

— Atelierul nu s-a construit încă. Pînă atunci l-am făcut la mine. Căci trebuie să le arătăm oamenilor motorul. Ermen, deschide fereastra ca să le arăt cum merge.

Se apropie de capră şi trase de şnurul înfăşurat pe volant. Motorul începu să păcăne, umplînd deodată încăperea cu fum.

Zgomotul îi făcu pe cei de alături, Los, Andrei şi Iarak, să vină în fugă.

— Hei! strigă Los. Ce-i aici!... Aţi făcut o uzină? Aie opri motorul.

— Am vrut să le arăt puţin — răspunse, serios. Fumul o să iasă pe fereastră.

— Lasă-l să iasă, Aie, şi noi haidem în camera lui Andrei — spuse Natalia Semionovna.

În camera lui Andrei se aflau un pat, o masă şi un dulap. Pe masă se vedeau felurite hîrtii, desene, cărţi. Totul arăta dezordinea.

— Andrei Mihailovici, nu sînt încîntată de felul dumitale de viaţă! îl dojeni Natalia Semionovna. Spune, ce înseamnă asta? Camera lui Aie nu ştii dacă e locuinţă, depozit sau atelier. La dumneata, tot aşa, nu poţi să înţelegi ce este. Dragă tovarăşe, trebuie ca viaţa de toate zilele să fie civilizată.

— Numai o femeie am adus, şi critica s-a şi pornit! observă Los, zîmbind.

Andrei se cam fîstîci.

— Natalia Semionovna, în primul rînd trebuie să-ţi spun că nici eu n-am văzut decît acum camera lui Aie în starea asta. Ceea ce a făcut el acolo, este numai cu ocazia sărbătorii.

— Ieri noapte am aşezat motorul — se dezvinovăţi Aie.

— În al doilea rînd — urmă Andrei — nici eu, nici el, nu avem încă neveste şi trăim deci ca burlacii. În al treilea rînd, ne-am mutat aici din corturi, abia cu puţin timp înainte de sosirea voastră. Vino la noi la sărbătoarea de 1 Mai, şi atunci critica dumitale aspră şi dreaptă are să cadă de la sine. O să avem trei case cu apartamente adevărate, foarte bine amenajate.

— Ai dreptate, Andriuşa, ai dreptate! Nici Moscova nu s-a clădit dintr-o dată! îl susţinu Los. Ai răbdare, Nataşa. Toate la timpul lor. Logodnica lui Andrei îşi termină universitatea anul ăsta şi spre închiderea navigaţiei are să fie aici. Ai să vezi ce palate au să răsară pînă la venirea ei! În timp ce vorbea, Los se uită şiret la Andrei. Ei bine — îl întrebă apoi, schimbînd vorba — ce program ai făcut pentru desfăşurarea sărbătorii?

— Astăzi o adunare solemnă, iar mîine întreceri sportive: alergări de cîini, trageri la ţintă, lupte... O să dăm premii. De pildă, premiul întîi la alergări de cîini, un Winchester.

— Un Winchester?! se miră Los.

— Nu te mira, Nikita Sergheevici! Am alocate fonduri pentru asta. Întreabă-l pe Aie ce agitaţie a început cînd s-a auzit că dăm premiu un Winchester. Concursurile astea sînt un stimulent minunat pentru îmbunătăţirea rasei cîinilor.

— Ei bine! O să vedem!

15

Viscolul îi făcuse pe Vaamcio şi pe Tîgrena să întîrzie pe drum. Cînd sosiră la baza culturală, serbarea începuse. După ce îl lăsară pe Aivam în iaranga Rultînei, se apropiară de întinsul cătun rus, cu casele lui cît toate zilele, iluminat tare cu lămpi mari. Prin geamul pe care se lipise zăpadă, Vaamcio văzu înăuntrul casei celei mari o mulţime de oameni aşezaţi pe bănci.

— Hai înăuntru, Tîgrena! Nu mai e nimeni pe afară — spuse Vaamcio, dezlipindu-se de fereastră. Pesemne e adunare mare şi toţi oamenii s-au dus acolo.

O luară pe coridor şi se pomeniră într-o încăpere mare, ticsită de oameni. Erau atît de mulţi, încît stăteau şi în pragul uşilor. Vaamcio îşi făcu loc mai înainte şi, ridicînd capul, căuta să prindă din zbor cuvintele lui Los. Tîgrena se uita, cu respiraţia oprită, la locul înălţat unde, la o masă, erau aşezaţi mai mulţi ruşi şi ciukci. Deodată, între ei îl zări pe Aie. Şedea între *tanghi* şi era şi el îmbrăcat ca *tanghii*. Şuşotea vesel, ba cu Andrei, ba cu Mary, care se afla lîngă el. Aşa, învelit în îmbrăcăminte de materie, ca

Los şi ca Andrei, i se păru un străin. Dar părul? Ce urît îi stătea pe cap!

„Uite cum arată deci omul maşinii! se gîndi, fără să-şi ia ochii de la dînsul. Nu auzea despre ce vorbea Los. „Aie e acum un străin! îşi spunea. De ce m-a mai chemat aici? Oare nu m-o fi minţit învăţătorul, punînd vorbe de la el şi spunînd că sînt ale lui Aie?... Dar desenul era al lui!"

Se simţi cuprinsă de un simţămînt amar, i se făcu greu şi nesuferit de cald. Nu mai putea sta aici; se hotărî să iasă afară, în ger. Gerul puternic goneşte gîndurile apăsătoare, tot aşa cum zăpada stinge flăcările focului.

Pornise spre ieşire, cînd auzi deodată glasul lui Aie:

— Acum are să vorbească Natalia Semionovna.

Da, ăsta era glasul cel adevărat al lui Aie. Glasul nu i se schimbase de loc. Doar că se făcuse mai puternic şi mai îndrăzneţ.

O femeie albă la faţă, o rusoaică, se urcă pe locul înălţat.

— Ea e o femeie foarte bună! se auzi iar glasul lui Aie. Am venit împreună, cu vaporul, de pe Pămîntul cel Mare. La Vladivostok am locuit la ea.

Femeia se îndreptă spre masă cu un mers hotărît, îi spuse lui Aie ceva şi îi zîmbi. Apoi faţa ei se făcu foarte serioasă, ba chiar aspră şi ea începu să vorbească într-un fel cu totul de neînţeles. Tîgrena o privea neîntrerupt. Era prima femeie albă pe care o vedea. Băgă de seamă că şi Aie se uita la dînsa — şi o asculta în aşa fel, de parcă femeia ar fi depănat cea mai frumoasă poveste.

„Poate că femeia cu faţa albă l-a stricat pe Aie, făcîndu-i pieptănătura asta şi învelindu-l în îmbrăcăminte rusească! se gîndea Tîgrena, cu duşmănie. O femeie ca asta poate s-aducă uşor la vorba ei pe oricine. Ia te uită cum îi zboară cuvintele de pe limbă!"

Deodată, Natalia Semionovna se opri din vorbă, se aplecă spre Aie şi iarăşi îi spuse ceva. Acesta se ridică, îşi netezi pe el sacul de materie, cu tăietură pe burtă, după care începu, vesel:

— Am să vă tălmăcesc acum ceea ce a spus Natalia Semionovna. După aceea, ea are să vorbească mai departe. Ea a spus: Femeile trebuie să fie egale cu bărbaţii...

Tîgrena îl asculta încordată, cu obrazul aprins de furie şi nemulţumire.

„O, pe deasupra, a mai învăţat şi să mintă! se gîndi. Oare el a uitat că fetele care se nasc se socotesc numai o jumătate de izbîndă? Oare el nu ştie că femeile n-au fost niciodată deopotrivă cu bărbaţii? Sau a uitat că pe mine m-a furat Alitet chiar de sub nasul lui? Ce tot spune acum? Ori crede că toate astea n-au fost niciodată? Aie s-a schimbat. Acum gîndeşte la fel ca femeile astea cu faţa albă".

Şi o cuprinse o atît de mare mînie, încît se pomeni strigînd:

— Spune minciuni!

La glasul ei, Aie se întoarse şi, ridicîndu-se puţin, o zări între oameni. Într-o clipă sări de pe locul mai înalt unde era, dădu la o parte mulţimea şi se repezi după ea.

Însă Tîgrena se făcuse nevăzută. Flăcăul ieşi afară, căutînd-o. Luna lumina puternic. Bîrnele casei noi pîrîiau de ger; zăpada scîrţîia sub picioare. O puzderie de stele luceau pe cer. Undeva se auzeau urlînd cîinii, grămadă.

Tîgrena se lipise de peretele casei, îşi ridicase capişonul tivit cu blană şi ochii ei îl urmăreau pe Aie ca dintr-o vizuină. Vedea cum o căuta cu privirea. Pesemne că nu îi era prea cald în îmbrăcămintea asta de materie. Şi ce pantaloni! Cum purta americanul vara. Îl urmărea tăcută, nevoind să-i răspundă.

Dar deodată Aie o zări.

— Tîgrena!... strigă, beat de fericire.

Se repezi spre ea, îi apucă în mîini marginile capişonului şi se uită în ochii ei scînteietori.

— Pleacă! Miroşi a *tanghi!* îl repezi ea.

— Cît timp te-am aşteptat, Tîgrena! Ochii mei au obosit tot uitîndu-se la săniile care veneau. Te-ai pierdut ca un ren în viscol...

Ea îl asculta tăcută. Şi deodată îşi aminti cum stăteau, aşa ca azi, lîngă iarangele din Ianrakenot, vorbind despre viitorul lor.

Îl întrebă încet:

— Hîrtia pe care a adus-o Ermen e hîrtia ta?

— Da, da! răspunse Aie bucuros. Eu am scris-o. E şi desenul meu pe ea.

— Am fugit iarăşi de la Alitet. Acum nu mă mai întorc la el — spuse Tîgrena. Şi adăugă mînioasă: Mai bine mă înjunghii.

— Asta-i bine! exclamă Aie, fericit, mutîndu-şi greutatea corpului cînd pe un picior, cînd pe altul, ca să lupte cu frigul.

— Aie, mi se pare că l-am omorît pe şamanul Koraughe. N-am vrut să-l omor, dar l-am azvîrlit în tindă, fiindcă l-a lovit la nas pe Aivam.

— Nu-ţi fie teamă, Tîgrena. O, eu am ajuns foarte puternic! La Moscova, toţi şefii sînt prieteni cu mine. Acum nu mai are de ce să ne fie frică...

Ştia foarte bine că nu o poate uimi cu şefii de la Moscova, care pentru ea erau nişte necunoscuţi, însă vorbele i se smulgeau singure de pe limbă. Văzu că Tîgrena îl asculta cu nepăsare, de aceea schimbă repede vorba:

— Dar mititelul unde este?

— L-am lăsat deocamdată la Rultîna. E o femeie blîndă şi bună.

— Trebuie să-l iei de la ea!

— Nu. Mai stai... Tu ai rămas acelaşi de dinainte? De ce te-a stricat rusoaica asta, în limba căreia ai vorbit adineauri, spunînd cuvinte fără judecată? Nu vezi ce îmbrăcăminte ai pe tine? În ea îngheţi chiar şi vara. Şi părul tău s-a făcut urît.

— Asta e îmbrăcăminte pentru stat în casă, Tîgrena. Îmbrăcămintea poţi s-o schimbi oricînd. Îmbrăcămintea nu e ca inima.

— Dar aceea cu faţa albă, care a vorbit prin limba ta, cine e? De ce a venit pe pămîntul nostru?

— Cum, tu nu ştii? E nevasta lui Los.

— E nevasta lui Los?! se miră Tîgrena.

— Da — răspunse Aie. Este şi ea comandant.

— Dar ce, femeile pot să fie comandanți? se miră Tîgrena, arătîndu-se neîncrezătoare. Eu parcă n-am auzit asta niciodată.

— Ea are să fie comandant pentru problemele femeiești.

— Ce-i aia „problemă"?

— O lege nouă pentru femei. Bună lege! Nevasta lui Los știe tot despre tine. A spus că are să-ți ajute să pleci de la Alitet. O, e o femeie foarte bună! Noi am fost cu ea pe Pămîntul cel Mare. Am venit împreună cu vaporul.

— Aie — vorbi Tîgrena încet — eu am crezut că tu te-ai făcut străin, că nu mai ești om adevărat.

— Nu, Tîgrena! strigă Aie, aprins. Oare ochii tăi nu văd cum sînt eu? Oare urechile tale nu aud vorbele mele? Sînt la fel cum am fost întotdeauna. Numai că acum, după legea nouă, am ajuns un om foarte puternic. Dacă Alitet are să se arate aici, ai să vezi cum am să mă răfuiesc cu el.

La început, Tîgrena se bucurase că Aie îngheață în îmbrăcămintea de *tanghi*, însă acum i se făcu milă de el. Văzîndu-l cum tremură, îi spuse:

— Aie, fugi și încălzește-te! Fugi pînă la dealul de colo.

Aie o rupse din loc, dînd din mîini și fugi din tot sufletul, uitînd și de adunare, și de faptul că era tălmaci.

Lîngă Tîgrena țîșni pe neașteptate o lumină. Ea tresări și își acoperi repede fața cu mîinile.

— Te-ai speriat? o întrebă Natalia Semionovna care se ivise alături. Și stinse lampa electrică.

Apoi o luă pe Tîgrena de mijloc, afundîndu-și mîna în blănurile ei pufoase.

— Uite, ăsta e un felinar electric — o lămuri blajin.

Lumina se aprinse din nou. Tîgrena se uita tăcută la rusoaică. Prinzînd puțin curaj, atinse cu degetul sticla groasă și bulbucată a felinarului. Focul pe care îl făcea el era rece.

— De ce stai singură aici? o întrebă soția lui Los. Tu, o femeie atît de gătită!

Tîgrena nu înțelegea ce spune femeia cu fața albă, însă îi plăcea să stea cu ea alături, ascultîndu-i vorbele necunoscute.

„Iată, deci, cum arată nevasta comandantului bărbos. Poate că este cu adevărat o femeie bună!" se gîndi ea.

Aie se apropie fuga, gîfîind, roșu de goană și de ger, scoțînd aburi din capu-i acoperit de promoroacă.

— De ce-ai fugit de la adunare, tălmaciule? îl întrebă Natalia Semionovna. A trebuit să tălmăcească Andrei.

Aie răspunse cu un zîmbet de fericire:

— A venit Tîgrena!

— Ah! Ea e Tîgrena!

— Da, ea e. Acum a fugit pentru totdeauna de la Alitet.

— Atunci hai să mergem în camera lui Andrei! Ai să îngheți, Aie.

— Nu, nu îngheț. Mi-e cald! răspunse flăcăul, strălucind de fericire.

În camera lui Andrei Jukov era cald și nimeni nu putea să le tulbure conversația.

Natalia Semionovna ar fi vrut să poată vorbi cu Tîgrena despre care știa multe și către care se simțea atrasă. Era nerăbdătoare să-și înceapă mai repede obligațiile de responsabilă a secției muncii cu femeile.

Începu să vorbească cu căldură despre situația femeilor din Țara Sovietelor. Vorbi îndelung, înflăcărat, și așa de repede, încît Aie abia izbutea să tălmăcească.

În timp ce Natalia Semionovna o lămurea pe Tîgrena atît de inimos, Andrei deschise ușa, dar rămase în prag, ascultînd-o cu atenție. Cînd, în sfîrșit, soția lui Los termină de vorbit, îi zîmbi îngăduitor și spuse:

— Și tu crezi că ai lămurit-o? Natalia Semionovna, noi facem altfel toate acestea. Pe scurt, să știi că n-ai reușit la examenul de activist.

— Dacă știi cum, fii bun și lămurește-mă! răspunse ea, parcă ușor jignită.

— Ei, dar iute mai eşti, Natalia Semionovna! Toate se fac la timpul lor. Cum adică, Los nu te-a informat încă de mersul treburilor noastre?

— Ce să mă informeze?! Văd că dumneata şi cu Los v-aţi lenevit aici ca boii la arătură. Voi n-aţi găsit niciodată un moment nimerit să vorbiţi cu femeia asta?

Andrei o salută pe Tîgrena, apoi se întoarse spre Aie:

— Aie, te caută Los. Le vorbeşte oamenilor despre baleniere, despre motoare, despre alergări.

— Mă întorc repede, Tîgrena — spuse Aie, şi ieşi în fugă.

— Andrei, poftеşte-o pe fata asta măcar să se dezbrace! E cald aici! vorbi Natalia Semionovna, cam întărîtată.

— Nu poate să se dezbrace. Nu vezi? Are o haină de călătorie. Ca să se dezbrace ar trebui mai întîi să-şi scoată cizmele. Te-ai supărat, dar n-ai dreptate. Natalia Semionovna, să ştii că nici discursul dumitale la adunare n-a fost compus cum trebuie.

— Tu vrei să mă înveţi pe mine?... Eu, la Vladivostok, la Comitetul raional...

— Pentru „continent" discursul dumitale e fără cusur — o întrerupse Andrei. Însă aici... Ridică din umeri şi continuă: Astea sînt vorbe care sună în gol. Nu cuprind rosturile vieţii de toate zilele şi năravurile oamenilor. Întreabă-l pe Los cum se pregătea el pentru discursurile lui. Cîte o săptămînă! Atunci avea şi rezultate; treaba asta e simplă numai în aparenţă. Bine că a fugit Aie de la adunare. Să nu te superi, dar dacă m-am pomenit tălmaci, am tălmăcit discursul tău cum am crezut eu mai bine.

— Ce vrei să spui? întrebă Natalia Semionovna tulburată.

— O să vorbim mai tîrziu despre asta. Tîgrena, vino mai aproape de masă. O să bem ceai. Îţi aduci aminte cum am băut noi ceai la bătrînul Vaal? Ce om bun era!

— Da — răspunse Tîgrena, încet, sfios, cu ochii la cei doi ruşi.

I se păruse că Andrei, comandantul cel tînăr, o ocăra pe rusoaică pentru că o adusese pe ea, nevasta lui Alitet, în locuința lui. Se așeză la masă, lăsă cu o mișcare a umerilor să-i cadă haina, pînă la talie; mînecile împodobite cu blană de mîncăcios ajunseră pe dușumea. Dedesubt avea o rochie de culoare roșie aprinsă. Din pricina căldurii, obrazul i se înroșise. Părul, în două cozi groase, îi cădea pe sînii tari. Își scutură capul, zvîrlindu-le pe spate.

— Bea ceaiul, Tîgrena. Îmi face plăcere să-ți dau ceai. Lui Alitet însă nu i-aș fi dat nici o cană! Și Andrei adăugă, de parcă i-ar fi ghicit gîndurile: E un om rău!

Tîgrena, tăcută, își aruncă ochii spre el.

— Am fugit de la Alitet și nu mă mai întorc la Enmakai. Dar sigur că el are să vrea să vină aici și să mă ia. S-a făcut foarte rău.

— Nu-i nimic, Tîgrena. Aici o să se facă blînd ca un iepure. O să-i facem un vînt de-aici, de n-o să-l uite pînă la moarte!...

— Știu eu?!... Aie are iarangă aici?

— Sigur. Camera lui e alături de a mea.

Acum, Natalia Semionovna asculta fără să înțeleagă nimic, urmărind doar schimbările de pe chipul Tîgrenei.

— Andriușa, te rog, tradu-mi ce spune ea! Tu singur n-ai să înțelegi niciodată o femeie.

— Învață să vorbești limba lor!

— Vorbești prostii, Andrei Mihailovici! izbucni soția lui Los. Știi foarte bine că nu-mi pot însuși limba într-o zi! Află că aveam o părere mai bună despre dumneata.

— Te rog, lasă-mă, Natalia Semionovna! Nu vreau să întrerup convorbirea cu ea.

— Viața mea e grea! povestea Tîgrena. De cîte ierni ține la fel! Inima mea vrea într-una să țipe de durere. De cîte ori am vrut să mă înjunghii!...

Atunci intrară în cameră Los și Aie.

— Asta nu-i treabă! spuse Los. Acolo s-au adunat oamenii și voi v-ați izolat aici!

— Nikita Sergheevici, şi aici e o treabă importantă — răspunse Andrei, privind cu un zîmbet la Aie. Miroase a nuntă.

— Atunci e minunat! Îmi place să petrec la nunţi. Ea e Tîgrena? Bună ziua, Tîgrena! Şi, cu un zîmbet vesel, îi cuprinse mîna. Tîgrena i-o dădu speriată.

Dar iată că Los vorbea cu ea domol, blînd. Privindu-i, Aie trecea prin cele mai dulci clipe din viaţa sa. De bucurie prea mare ce-i umplu inima, picioarele începuseră să-i tremure şi el se aşeză pe jos, cu costumul său nou.

Los rîdea şi glumea. Tîgrena nu-l văzuse niciodată aşa. Crezuse că omul acesta, care la început avea barbă, nici nu ştia să rîdă.

— Ei, şi acum? O să facem hîrtie de nuntă! spuse Los. Apoi, văzîndu-l pe Aie aşezat pe duşumea, lîngă uşă, îşi desfăcu larg braţele, într-un semn de mirare. De ce te-ai aşezat aşa, prietene? Ce, aşa ai învăţat la Moscova?

— Mi-am pierdut capul! răspunse Aie fîstîcit.

Între timp intrară Vaamcio cu Iarak.

— Dar Mary unde e? întrebă Los.

— Ea o să aibă toată noaptea grijă de oaspeţi, să le dea ceai — răspunse Vaamcio. Îi place foarte mult treaba asta.

— Atunci bine! Stai jos, Vaamcio!

Însă acesta se simţea strîmtorat. I se părea că Iarak şi Aie nu-i mai sînt prieteni, fiindcă erau îmbrăcaţi în haine ruseşti.

— Dezbracă-te, Vaamcio! Eşti oaspetele meu — îl pofti Andrei.

El răspunse încet, ruşinat:

— Mi-a dat învăţătorul o cămaşă, însă în grabă am uitat s-o îmbrac.

— Ah, asta era! Atunci hai încoa'!

Trecură în odaia lui Aie, de unde curînd Vaamcio se întoarse îmbrăcat cu haină şi cu cămaşă.

Văzîndu-l gătit astfel, Tîgrena începu să rîdă zgomotos.

16

Oaspeţii veniţi la sărbătoare se îmbulzeau prin construcţiile noi, privind totul cu multă curiozitate. Ce de mai lemn era aici! Din fiecare scîndură s-ar fi putut face o vîslă... Fiecare surcea avea mare preţ în ţara asta fără păduri.

Luarea-aminte le-o atrăgeau îndeosebi cele două case cît toate zilele, care crescuseră aici atît de neaşteptat. Partea aceasta a ţărmului fusese înainte doar loc de popas al nenumăratelor stoluri de raţe argintii, cu aripile albe, cu cozile înfoiate. Altădată, pe nisipul ţărmului spălat de valuri alergau în linişte sitari vioi.

Musafirii obişnuiţi ai ţărmului, lebedele, gîştele albe şi albastre, ciocîrliile moţate şi celelalte păsări zburaseră în altă parte a mării. Plăcute şi liniştite locuri!

Şi iată că azi locul era plin de grinzi, de scînduri, de felurite materiale de construcţie.

De cînd plecaseră vapoarele care descărcaseră materiale, aceste locuri, altădată liniştite, răsunau necontenit de loviturile topoarelor, de hîrşîitul ferăstraielor şi de strigătele oamenilor sovietici. Acest colţ de ţărm căpătase o înfăţişare neobişnuită.

Medicul Piotr Petrovici stătea între vînătorii adunaţi grămadă şi le dădea lămuriri asupra ţintei de hîrtie, tipărită de „Osoaviahim"[1], arătînd cu degetul cercurile desenate şi vorbind înfierbîntat în limba pe care o puteau înţelege toţi:

— Aici, bum, bum!

Vînătorii rîd, dau din cap în semn de împotrivire. Stăteau cu Winchesterurile în mîini, pregătindu-se de întrecere. Mai încolo se vedeau nişte sticle, aşezate în zăpadă, cu fundurile lucioase spre ei.

Un vînător mai bătrîn se apropie de medic şi dădu la o parte cu mîna ţinta de carton. Apoi, arătînd spre sticle, îl lămuri cu multă seriozitate:

---

[1] Societatea pentru sprijinirea şi dezvoltarea industriei aeronautice şi chimice din U.R.S.S. (n.t.)

— Capul focii stă în apă, cum stă sticla pe zăpadă. Nu e bine cu hîrtia asta! Cu sticla e bine! Sticla seamănă cu foca în apă.

Însă medicul stăruia încăpățînat pentru ținta lui:

— Bum! Bum!

Pe ici, pe colo, începuseră să se audă împușcături: oamenii se antrenau înaintea întrecerii.

Sosiră și Los, Andrei, Iarak, Aie și Tîgrena cu Natalia Semionovna. Tîgrena ar fi vrut să fie mai veselă, însă simțămîntul de neîncredere în sine care o stăpînea o făcea să nu se afle în apele ei. Erau prea mulți ochi curioși împrejur.

Niște femei adunate laolaltă, frumos gătite, văzînd-o, începură să șușotească între ele și ea înțelegea bine că șoptesc pe seama ei. Femeile nu știau cum trebuie să se poarte cu Tîgrena după fapta săvîrșită. Chiar și bătrînii erau nedumeriți: cum să prețuiască venirea ei sub scutul rușilor? Ea dărîma obiceiurile poporului, dar e adevărat că însuși Alitet le dărîmase mai înainte. Se vedea că rușii încuviințează fapta ei: ia uite ce prietenos îi vorbeau!

Ilici stătea deoparte, urmărind-o neîntrerupt pe Tîgrena. Pe urmă se apropie și îi spuse:

— Tîgrena, rușii aceștia sînt oameni drepți. Ei sînt căutătorii adevărului. Tu doară erai de mult făgăduită lui Aie. Și uite că rușii ți-au ajutat să vii la el.

Ea îl ascultă încordată, simțind că bucuria o cuprinde din ce în ce mai mult. Apoi zîmbi.

— Îți mulțumesc, Ilici! Ai o inimă bună.

— Tîgrena, du-te și tu la întrecere! Tu știi doar să tragi bine cu pușca.

Un vînător se și așezase pe zăpadă, cu genunchii ridicați, făcînd încercări de ochire.

— Uite o pușcă, Tîgrena — spuse Aie, întinzîndu-i un Winchester. Foarte bună pușcă.

Tînăra femeie începu să freamăte, cu ochii lucind. Luă pușca, o cercetă cu luare-aminte, pipăi cătarea, apoi i-o înapoie lui Aie.

— Nu trag, Aie. Puşca e străină. Am să trag pe alături şi oamenii au să rîdă de mine.

— E o puşcă bună ; puşca mea.

— Nu ! Şi aşa oamenii vorbesc prea mult despre mine. Trage tu.

Împuşcăturile începuseră să se audă. Vînătorii îşi aşteptau rîndul cu nerăbdare. Căci, în afară de marea cinste care li se dădea, învingătorul avea să primească un primus, un bidon cu gaz şi zece pachete cu cartuşe !

Fiecare ţintea în sticla sa, cu sufletul la gură. Vuietul stîrnit de împuşcături făcea să se umple de bucurie inimile vînătorilor. Bubuiseră pînă acum mai mult de trei sute de împuşcături, ca un salut noii sărbători pe ţărmurile acestea îngheţate.

După fiecare salvă, flăcăii alergau la sticle şi strigau, să audă toată lumea, numele celor care nimereau ţinta. Pe oameni îi cuprindea din ce în ce mai mult neliniştea şi înfrigurarea.

— Aie — se hotărî Tîgrena deodată — te rog, dă-mi puşca !

El i-o întinse, bucuros :

— Ia-o ! Ia-o ! Vaamcio a nimerit numai de două ori şi trebuie de trei.

Tîgrena se aşeză în zăpadă şi, uitîndu-se la Vaamcio, îi spuse rîzînd :

— Ce-ai făcut, Vaamcio ?! Ai pierdut primusul !

Vaamcio se fîstîci şi nu răspunse nimic.

Împuşcătura Tîgrenei răsună. Aie se repezi să vadă sticla.

— Lovită, lovită ! strigă el bucuros.

Apoi se dădu un pas în lături de ţintă.

— Trage iar !

— Dă-te mai încolo, Aie ! strigă cineva din mulţime. Poate să-i tremure mîna şi să se întîmple o nenorocire.

Dar Aie avea încredere în ochii Tîgrenei ca într-ai săi. Strigă din nou, stăruind :

— Trage, Tîgrena, trage!

Ţinta fu lovită şi a doua oară. Atunci Aie apucă o sticlă şi, ţinînd-o cu fundul înspre Tîgrena, strigă:

— Trage aşa, Tîgrena, cu sticla în mîna mea!

Ochitoarea lăsă tăcută arma în jos.

— Flăcăul ăsta a înnebunit! zise dojenitor bătrînul Ilici. Siliţi-l să pună sticla în zăpadă!

Răsună a treia împuşcătură; de data asta glonţul nu nimeri ţinta.

Tîgrena spuse nemulţumită:

— Aie mi-a stricat ochiul!

Vaamcio îi zîmbi cu înţelegere.

La amiază începură alergările de cîini. Zeci de sănii stăteau într-un rînd, gata de plecare. Cîinii scheunau şi chelălăiau, smulgîndu-se nerăbdători în hamuri.

Erau înhămaţi ca de sărbătoare, nu în şir lung, ci răsfiraţi în chip de evantai: în faţa săniei, patru cîini, apoi trei, doi, şi în faţă înaintaşul. Cu totul, zece cîini la fiecare sanie. Înhămaţi aşa, kaiurii puteau să-i atingă mai uşor cu biciul.

Oamenii vorbeau tare între ei, peste măsură de înfierbîntaţi, dădeau repezit din mîini şi se ciondăneau cu privire la cel ce va fi învingător.

Ilici se foia pe lîngă sania fiului său, Ermen, schimbînd în grabă cîinii dintr-un loc în altul şi dîndu-i ultimele sfaturi. În sfîrşit, îl trase pe înaintaş de urechi şi se feri în lături.

Cine n-ar fi vrut să ia un asemenea premiu: un Winchester nou şi douăzeci de pachete cu gloanţe? E adevărat că mai erau şi alte premii, al doilea şi al treilea, însă astea, pe lîngă puşcă, păreau lucruri de nimic: un sac cu făină, o bucată de stambă, tutun şi felurite lucruri mărunte.

— Ei, cum merge, Ilici? întrebă Los vesel.

Bătrînul făcu şiret şi sigur cu ochiul, apoi se mai apropie încă o dată de înaintaş şi îi îndreptă hamul.

Medicul se apropie de Andrei:

— Pe care sanie pariezi, Andrei Mihailovici?

— Pe a lui Aie.

— Iar eu pe a lui Iarak.

— Măi-măi! exclamă Los. Şmecheri s-au făcut oamenii noştri! Aie are cîinii lui Alitet, iar Iarak pe ai lui Thomson!

— Nu vrei să pariezi şi dumneata, Nikita Sergheevici? îl întrebă medicul.

— Ba vreau. Eu pariez pe Ermen.

Andrei începu să rîdă:

— Dar el are pisici, nu cîini, Nikita Sergheevici!

— Nu-ţi fie teamă! La urmă eu am să rîd. Vrei să punem o condiţie?

— Care?

— Dacă primul are să fie Ermen, tu ai să-mi dai pe Roşcatul. Dacă are să fie Aie al tău, ai să iei unul din cîinii mei, pe care vrei tu.

— Ne-am înţeles! încuviinţă Andrei. Numai că îmi e milă de tine: ai să pierzi!

— Toamna se numără bobocii! Aşadar, înţeles? Dă mîna încoa'!

— S-a făcut! Putem da semnalul de plecare!

Andrei ridică în sus Winchesterul care avea să fie dat ca premiu şi trase.

Kaiurii o rupseră din loc, cu mare hărmălaie, cu zbierăte, cu chiuituri, mişcîndu-şi bicele prin aer. Cîinii unei sănii se încurcară în hamuri la plecare; kaiurul sări jos, în rîsul mulţimii, îi descurcă repede şi, plesnindu-i cu duşmănie, zbură să-i ajungă pe cei-lalţi. Dar iată că de după o colină se arătară primele sănii. Mulţimea începu să freamăte. Toţi ţipau ca nişte apucaţi, îşi fluturau pe sus mănuşile, căciulile, gîfîind de parcă ei erau cei care alergau cu săniile.

— Iarak! Iarak!

— Aie! Aie!

După cum era de aşteptat, aceste două sănii, cu cîini mari şi puternici, le lăsaseră în urmă pe celelalte. Cîinii alergau alături, în galop, înnebuniţi, cu ochii sticlind. Dacă una din sănii o lua puţin înainte, cîinii

ceilalţi, scoşi din fire, se smulgeau pe urma ei şi numaidecît o ajungeau din nou.

În clipa care părea hotărîtoare, Aie sări în genunchi pe sanie şi plesni cîinii, care o luară repede înaintea celorlalţi. Cîinii lui Iarak se smuciră şi, din galopul lor, se aruncară peste ai lui Aie. În aer se ridicară chelălăituri, lătrături. Colţii luciră. Animalele se sfîşiau între ele, fără să mai simtă loviturile bicelor.

Iarak şi Aie îi trăgeau în lături din răsputeri.

Ermen trecu în goană pe lîngă ei. Era cu capul gol, rezemat de jug, aplecat înainte, plesnind cu înverşunare cîinii săi nu prea arătoşi.

Mulţimea turba.

Bătrînul Ilici îşi trînti mănuşile pe zăpadă, îşi smulse căciula din cap, strigînd cu ultimele puteri:

— Haide, Ermen! Haide, Ermen!...

Los striga împreună cu el, dînd din mîini şi tropăind.

Şi, într-adevăr, Ermen sosi primul. Îndată după el sosi şi Vaamcio.

Los se apropie în fugă de Andrei şi, printre gîfîituri şi hohote de rîs, îi spuse:

— Andriuşa! Să-mi dai pe Roşcatul!

Ilici mîngîia cîinele înaintaş, care se întinsese pe zăpadă cu limba scoasă, aburind. Ermen se culcase şi el pe zăpadă şi îşi ştergea obrazul năduşit.

— Eu am ştiut: Charley s-a bătut cu Alitet! N-am vrut să le deschid capul flăcăilor că nu trebuie să meargă alături! spuse Ilici, mulţumit cu şiretenia sa. De! Ei trebuie să mai înveţe de la bătrîni!...

Încercările de tot felul ţinură pînă seara tîrziu: întreceri la alergări între vînători tineri, între fete, ridicări de greutăţi, lupte... Fură trecute în revistă toate sărbătorile legate de munca lor: „Tăierea morsei", „Sărbătoarea balenei", „Darea baidarelor la apă"...

Însă niciodată nu fuseseră întreceri aşa de mari ca acelea făcute acum lîngă uriaşele iarange de lemn

ale rușilor. Această sărbătoare nouă, zămislită de Revoluția din Octombrie, era sărbătoarea vieții noi și a bucuriei obștești. Ea scotea la iveală tot ce era mai bun în creația poporului ciukci și dădea naștere unei stări de fericire în inimile tuturor.

Acum începeau alergările în saci. Bătrînul Ilici asculta atent, cu ochii închiși pe jumătate, ce vorbea „omul-sac".

„Omul-sac" era medicul Piotr Petrovici, care le arăta cum se fac aceste întreceri. Mulțimea îl înconjurase. Se aduseseră patruzeci de saci.

Hotărîndu-se deodată, Ilici se strecură în față și ceru și el unul.

În timp ce intra în sac, spuse zîmbind:

— Hei, am uitat vremea cînd nu mă întrecea nimeni la fugă! Gîndeam că am să mor fără să mai știu de fericirea și bucuria celui care se ia la întrecere. Dar nu! Uite că mă bag și eu în sac!

Și rămase așa, ținînd gura sacului în dreptul pîntecelui, așteptînd plecarea.

Deodată, la un semnal, flăcăii vînjoși o luară din loc, căutînd să-și mute mult picioarele în sac. Dar cădeau îndată, apoi iar se ridicau, rîzînd cu lăcrimi, grăbindu-se mereu înainte. Și cu cît se grăbeau mai mult, cu atît cădeau mai repede, stîrnind hohotele mulțimii de privitori.

În acest timp, Ilici mergea domol, stăpînit de seriozitate, căutînd liniștit locul picioarelor. Îi ajunse pe flăcăi, îi întrecu și neuitîndu-se înapoi, cum făceau ceilalți, atinse primul semnul hotărît, fără să fi căzut măcar o dată. Ajuns acolo, se răsuci scurt, căzu pe zăpadă, sări dibaci în picioare și porni înapoi, la fel ca la ducere.

Un puternic hohot de rîs se ridică în văzduh: Ilici luase premiul! Acum stătea trîntit în zăpadă și striga:

— Repede, repede, trageți sacul de pe mine, să mă duc să-mi iau cele patru pachete de tutun!

Tîgrena se repezi și-i trase sacul.

— Unde e „omul-sac"? Îţi mulţumesc! Los mi-a dat o dată viaţa, iar tu ai făcut să mi se întoarcă tinereţea. Dă repede tutunul încoa'!

Mulţimea hohotea mai departe, fără să se poată opri.

Bătrînul Ilici spuse sfătos:

— Iată că flăcăii ăştia au de învăţat cîte ceva de la bătrîni!

Aie se apropie de Tîgrena.

— Ai văzut ce sărbătoare, Tîgrena?! îi spuse, mîndru. Eu cu Andrei am orînduit-o. Eu sînt ajutorul lui!

17

Zvonul despre moartea lui Koraughe şi despre fuga Tîgrenei ajunsese la Alitet pe cînd el se afla încă în munţi. Moartea bătrînului îl lăsa nepăsător: se întîmplase ceea ce de mult ar fi trebuit să se întîmple. Se mulţumi să-şi spună: „De, eu l-am sfătuit să plece la oamenii de sus! Acum moartea l-a luat pe neaşteptate".

Singura fiinţă care fusese de faţă la moartea lui Koraughe, bătrîna soţie Narghinaut, era bucuroasă că bătrînul o terminase cu viaţa. Cu toate că ştia ce-i în capul lui Alitet cu privire la tatăl său, îi fu frică să nu-l vadă înfuriindu-se rău, de aceea ascunse adevărata pricină a morţii. Nu-i spuse adevărul nici măcar surorii ei, Atteneut, a treia nevastă a lui Alitet.

După plecarea Tîgrenei, tîrî repede trupul neînsufleţit în polog şi fugi să-i înştiinţeze pe vecini că şamanul a plecat la „oamenii de sus". Cu siguranţă, murise fiindcă se supărase foarte tare pe Tîgrena.

În schimb, fuga Tîgrenei îl aduse pe Alitet într-o stare de mîinie sălbatică. Îşi lăsă baltă toate treburile

din munți și în aceeași zi în care aflase zbură spre casă. Era hotărît s-o aducă înapoi cu orice chip, deși presimțea greutățile care îl pîndesc. Vedea bine că veniseră alte timpuri, știa că Tîgrena nu fugise fără amestecul rușilor, înțelegea limpede că de data asta nu mai putea s-o ia înapoi ușor, ca pe un cîine fugit. Toate aceste gînduri îl înfuriau atît de tare, încît goni cîinii fără să-i lase să răsufle, două zile și două nopți la rînd.

În timp ce mergea cu sania, se gîndea la multe, născocind fel de fel de mijloace pentru a-și lua nevasta înapoi.

Își aminti de Liok, gospodarul înstărit, cu care era prieten. În drum spre casă se oprea întotdeauna și la el. Însă, pare-se, acum și acest om își pierduse mințile și se băgase în artel. Ce se petrecea pe țărm?

Alitet nu găsea răspuns la nici una din aceste întrebări chinuitoare.

Ajunse acasă în goană, o luă din scurt pe Narghinaut și o întrebă amănunțit despre cele întîmplate; apoi, fără să mai piardă vremea, porni mai departe după fugară.

Amintindu-și încă o dată de prietenia lui cu Liok, se hotărî să intre totuși și în iaranga lui. „Trebuie să-l smulg de la ruși! se gîndea. Poate cu ajutorul lui s-o iau și pe Tîgrena. Pe el rușii îl ascultă. El o să le vorbească despre legea noastră și o să le arate că fuga ei este rușinoasă".

Auzise despre marea sărbătoare de pe malul golfului Lavrențiu, unde fuseseră poftiți oameni de pe tot țărmul. Auzise de asemenea că și Liok fusese poftit acolo, însă el nu se dusese la ruși.

În clipa cînd să plece, începuse să-l doară spatele și bătrînul se apucase să geamă: „I-i-i!", cu mîna la locul bolnav. Gemea ca de durere... Însă oamenii nu puteau fi înșelați: ei știau că Liok n-ar fi gemut niciodată de durere. Gemea fiindcă nu se putea duce la serbare.

Cînd intră Alitet, Liok se bucură.

— Ai venit? îl salută, voios.

— Da, am venit! Am venit cu o treabă însemnată! răspunse Alitet, îmbărbătat de buna primire.

Se răsturnă pe pieile de ren, își scoase luleaua, apoi, ca să dea o importanță mai mare vizitei lui, hîrșîi un chibrit gros, american, și, pufăind, aduse vorba pe departe:

— Se termină chibriturile americane dacă rușii o mai împotmolesc mult aici!

— Să nu mai vorbim de chibrituri! Nu în chibrituri e totul! răspunse Liok cu cuvintele lui Los. Focul iese la fel și din chibriturile americane, și din cele rusești, și din două lemne frecate. Focul este foc. Toate focurile dau căldură.

Pe Alitet îl miră atît de tare vorba bătrînului, încît rămase cu ochii la el, privindu-l în tăcere, neștiind ce să spună mai departe.

— Ai intrat în artel? îl întrebă, în sfîrșit, după ce se mai dezmetici.

— Da, am intrat în artel. M-am hotărît să încerc cum e viața nouă. Viață, bună viață! Merge bine! Avem multă carne!

Alitet îi ținu isonul, cu șiretenie:

— Da, viața a pornit bine! Numai că rușii sînt gîlcevitori. Au stîrnit zîzanie între oamenii noștri.

— Eu n-am băgat de seamă — răspunse Liok serios, ațintindu-și ochiul asupra lui Alitet.

— Americanii erau mai buni.

— Mai buni? făcu viclean bătrînul. Apoi urmă: Și rușii sînt înțelegători. Adevărat, nu toți. Cei mai vîrstnici sînt și mai înțelegători. Uite, Los e un om care înțelege viața. Un rus mai tînăr a vrut să fotografieze balena. Cînd s-a uitat o dată Los la el! ...Nu i-a dat voie să fotografieze! „Oho! Bravo lui!..." m-am gîndit eu. După asta m-am hotărît să-i ajut să schimbe viața. Uite, mi-a dat o cărticică: se numește bilet purtător de duh bun. Liok îi arătă carnetul de

partid. Eu sînt un om „care merge înainte". Uite ce cărticică e asta!

Alitet luă carnetul și îl suci multă vreme în mîini, cercetînd fotografia bătrînului.

— Am auzit — reîncepu Liok — că Brown iar n-a venit. Oamenii spun „Brown s-a făcut înșelător!" Și doar el e american! Nu? Toate acestea Liok le spuse pe un ton de triumf veninos.

Oaspetele îi dădu carnetul înapoi, apoi trase adînc din pipă și rămase îndelung pe gînduri. Îi era rușine să recunoască înșelătoria lui Brown.

— Pesemne că s-a stricat corabia — spuse, în sfîrșit. Ei, ce să-i faci?! M-am hotărît să aduc blănurile mele la tine. Tu să-mi cumperi marfă de la ruși, fiindcă ești în prietenie cu ei. Jumătate de marfă mi-o dai mie, jumătate o iei tu. Eu sînt în vrăjmășie cu ei și nu vor să facă tîrg cu mine.

— O! O să fie multă marfă! Tu ai toate blănurile din tundră!

— Foarte multe.

— Îmi dai mie jumătate din mărfuri? Dar ce să fac eu cu ele? Să fac negoț? Nu-mi place negoțul. Și bătrînul adăugă, cu mîndrie: Eu sînt vînător vestit!... Să facă negoț *tanghii*, că tot ei lucrează și mărfurile. Eu fac numai curele și le schimb pe piei de ren, care îmi trebuie pentru îmbrăcăminte. Nu-mi trebuie marfă multă!

— Nu trebuie să faci negoț. Poți să schimbi mărfurile pe reni vii... Ce, tu nu vrei să ai o cireadă mare? Oare nu la asta năzuiește orice om de pe țărm?

— O cireadă de reni? făcu Liok, plin de curiozitate. Tu vrei să-mi dăruiești o cireadă? Nu prea înțeleg. Ce, eu sînt neam cu tine?

— Dacă tu ai să mă ajuți pe mine, eu am să te ajut pe tine.

— Am să mă mai gîndesc. Am să mă sfătuiesc cu Los. El e un om care înțelege. Acum îmi e prieten.

Chipul lui Alitet se încreți de dușmănie.

— Nu trebuie să te sfătuiești cu el! Eu nu-i iubesc pe ruși! Tîgrena a fugit acum la ei. Pesemne că rușii vor s-o țină acolo. Dar eu tot am s-o iau. De ce ne strică rușii oamenii și ne dărîmă obiceiurile strămoșești? Cîte ierni i-am dat de mîncare Tîgrenei?! O îmbrăcam numai în haine scumpe!

— Obiceiurile strămoșești nu trebuie dărîmate! încuviință Liok. Legea e lege! Dacă o lege veche pleacă, la fel ca omul care moare, trebuie să se nască o lege nouă. Omul nu poate fără lege. Numai cîinii trăiesc fără legi... Și, deodată, Liok îl întrebă, uluindu-l: Dar tu de ce ai călcat legea strămoșească? Hai? Oare nu era Tîgrena nevasta făgăduită flăcăului acela din Ianrakenot, Aie? Eu am auzit că îi era hărăzită din copilărie. De ce i-ai luat-o?

— Eu sînt bogat. Aveam multă mîncare. Ce, Aie avea ce să-i dea să mănînce?

— Se spune că el s-a făcut acum căpitan pe vaporașul de fier. Acum are mîncare destulă.

— M-am obișnuit cu Tîgrena. Îmi este dor de ea. Și tot am s-o iau înapoi!

— Bagă de seamă! făcu Liok ursuz.

— Dar tu ești prietenul meu, Liok! Oamenii ascultă de tine. Te ascultă și rușii. Tu să dai zvon pe țărm că Tîgrena trebuie să se întoarcă. Să ajungă zvonul înaintea mea.

Bătrînul nu răspunse. Deodată își duse mîinile la spate și începu să geamă:

— I-i-i! Mă doare spinarea! Am muncit prea mult! Mă gîndesc să fac o balenieră de lemn, Los mi-a făgăduit că o să-mi găsească scînduri.

Femeia lui Liok puse cănile pe măsuță și începu să toarne ceaiul.

— Mai bine hai să bem ceai! spuse bătrînul.

Alitet sări în picioare.

— Nu vreau ceai. Mă grăbesc. Acum plec.

— Hm! Tu crezi că poți să-l păcălești pe Liok? Nu-l păcălești! Nu cred eu că nu vrei ceai! Hai, du-te repede, du-te repede!

18

După serbare, Los ţinu la locul construcţiilor o şedinţă a Comitetului revoluţionar. Fură luate mai multe hotărîri ; desfiinţarea spitalului provizoriu de la Loren, aducerea Crucii Roşii în spitalul nou construit la baza culturală şi mutarea factoriei de blănuri. Totodată, se hotărî să se grăbească terminarea şcolii-internat şi a centrului veterinar-zootehnic.

Lucrul nu contenea nici măcar o oră, deşi sufla viscolul. Urma să se mai facă şi case de locuit. Andrei Jukov se deda cu totul însărcinării de şef al construcţiei, care era ceva cu totul nou pentru el. Cu toate că treaba mergea bine, simţea încă multă nevoie de sfatul lui Los.

— Să ne vizitezi mai des, Nikita Sergheevici. Ştii că nu sînt prea bun antreprenor şi administrator.

— Lasă, Andriuşa, nu fi aşa modest ! Lucrul la tine merge bine. Eşti pe drumul cel bun. Trebuie doar să fii ceva mai aspru şi mai hotărît.

Stăteau în zăpadă, lîngă peretele unei case în construcţie. Los puse mîna pe umărul lui Andrei şi continuă :

— Mai mult curaj, Andriuşa, mai mult curaj ! Fii mai sigur pe tine ! Nu-l hărţui pe maistrul-constructor, însă nici nu-l lăsa să doarmă. Cere să se îndeplinească planul, fără să se ţină seama nici de viscol, nici de altceva. Dacă n-ai să fii energic, au să se ivească repede tot felul de obiecţii : ba că e vînt de nord, ba viscol, ba oboseală. Asta e, Andrei Mihailovici !

Îi făcu din ochi cu înţeles, apoi adăugă :

— Peste o lună am să te chem la Comitetul revoluţionar, împreună cu maistrul-constructor, cu raportul asupra mersului lucrării.

Andrei clipi şi el din ochi :

— Ca să ne bestelești puţin ?

— Da. Acum să vorbim despre cursuri. Ţine seama că orice s-ar întîmpla, pînă la începerea vînătorii trebuie să pregăteşti mecanici pentru porţiunea ta de litoral. În curînd are să vină la tine şi Osipov. Aie e încîntat să se ocupe de treaba asta, însă mai are încă multă nevoie să fie ajutat. Trebuie să recunosc că în ultimul timp s-a ridicat foarte mult. Progresează văzînd cu ochii. Avem cadre minunate!

— Bineînţeles! Acum Aie e „om cu nevastă". Ba chiar şi cu copil! spuse Andrei, vesel.

— Andriuşa, trebuie să-i găseşti şi Tîgrenei de lucru. Femeia asta îmi place. Are caracter. O să iasă ceva din ea.

— Am şi vorbit cu medicul. O s-o punem infirmieră la spital.

— Bine. Să înceapă cu asta... Are să se obişnuiască, are să înveţe şi în momentul cînd vom trece de la sistemul Comitetului revoluţionar, la acela al Comitetului executiv raional, o s-o alegem între membrii noului comitet. Să vezi cum are să muncească! Are în sînge dorinţa de a trăi după felul nou, şi şi-a cîştigat această dorinţă în urma celor îndurate în viaţa ei grea.

Tîgrenei i se părea ciudată şi caraghioasă viaţa în iaranga de lemn. Totul aici era neobişnuit; se dezbăra cu greu de obiceiurile vechi. În primele zile, viaţa asta nouă chiar o obosea şi se mira cum de se obişnuise Aie aşa de repede cu toate. Totuşi, viaţa lîngă Aie, pe care o dorise atît, îi plăcea foarte mult. Alături de el se putea obişnui cu orice, chiar şi cu locuinţa asta de lemn, atît de nefirească.

Odată, Aie veni cu o fetiţă.

— Tîgrena, asta e Berta. Rultîna ne-a lăsat-o pentru iarnă, să locuiască la noi şi să se joace cu Aivam. Cînd ai să te duci la spital n-o să-l putem lăsa singur pe micuţ. Pe dinafară, uşa are un cîrlig. Cînd plecăm, putem s-o încuiem. Aşa trăiesc *tanghii* pe Pămîntul cel Mare.

Tîgrena începu să rîdă, se apropie de uşă şi cercetă cîrligul.

— Nu vine ursul aici...

Deodată se gîndi, speriată:

„Dar dacă Alitet are să vrea să-l fure pe Aivam?"

Tîgrena, cuprinsă de neliniște, puse mîna pe cîrlig, şi spuse aproape strigînd:

— Berta, uite, uşa se încuie aşa. Dacă auzi glasul meu sau al lui Aie, atunci deschizi.

Aie aduse „ridicătura" — un pat pe picioare înalte, şi începu să-l pregătească, dibaci, ca un cunoscător al vieţii *tanghiilor*.

Apoi, luîndu-l pe Aivam, îl puse în aşternut.

— Tîgrena, să trăiască şi el în felul nou...

Copilul rîdea.

— Aie, el n-o să poată trăi în felul nou. O să cadă şi o să-şi rupă vreun picior. După asta n-o să mai poată ajunge vînător.

— Nu, uite, patul are împrejmuire. Mi-a făcut-o meşterul rus. Ia uite ce solid este! Aivam nu vrea să cadă. Acum el înţelege tot.

Aie se ducea des prin aşezările vecine, după fel de fel de treburi ale ruşilor şi de fiecare dată aducea bucăţile cele mai bune de carne de focă. Cîteodată întîrzia pe acolo cîte două şi chiar trei zile. Atunci Tîgrena se întrista.

Odată îi spuse fetiţei:

— Berta, în curînd are să vină Aie. Hai să-i facem mîncare de *tanghi*.

— Haide. Eu am văzut cum gătea Rultîna mîncare pentru Charley.

— Şi eu am văzut. M-a învăţat americanul Jim.

În timp ce se apucase să pregătească nişte cotlete, intră pe neaşteptate Natalia Semionovna. Tîgrena se fîstîci, ruşinată că o găsea făcînd asemenea muncă. Acoperi repede carnea de ren şi o ascunse într-un colţ.

Ca să n-o stînjenească, Natalia Semionovna se apropie de Aivam, cu care începu să se joace. Micu-

ţul rîdea, întindea mîinile spre ea, încercînd să-i spună ceva în limba ciukce. Maică-sa nu-şi mai putea lua ochii de la el, ascunzîndu-şi zîmbetul de mulţumire. Era fericită că soţia lui Los îl iubea pe Aivam. Se înţelegeau încă greu una pe alta, însă rîsul le unea într-un simţămînt de dragoste şi prietenie, care pornea din amîndouă părţile.

Natalia Semionovna adusese stambă şi, arătînd spre Aivam, îi explică că micuţul are nevoie de rufărie. Croi ea însăşi o cămăşuţă, pe care începu s-o coasă împreună cu Tîgrena. Cosînd, rîdeau ca să nu stea tăcute.

Seara, soţia lui Los veni din nou, aducînd o cadă mică în care îl băgă pe Aivam, după ce o umpluse cu apă. Cum copilul începuse să ţipe, Tîgrena abia putea să se ţină ca să nu-l smulgă din mîinile Nataliei Semionovna. Însă deodată Aivam încetă plînsul şi începu să rîdă.

În jurul lui zburau stropi de apă, de parcă un pui de raţă ar fi bătut din aripioare într-o băltoacă.

— Bine, Nataşa, bine ! încuviinţă Tîgrena în ruseşte, cu toate că în sinea ei era împotriva acestei născociri, pe care o găsea fără rost.

Totuşi, copilului nu i se trase nici un rău din baia asta. Într-adevăr, parcă era născut pentru o viaţă nouă ! Îndată după baie adormi adînc, iar Tîgrena se duse la spital, unde era de gardă.

În halatul alb, strîns cu cordonul pe mijloc, părea mai înaltă. Se afla între oameni veseli, simpli, care nu i se mai păreau de loc neobişnuiţi. De aceea, era vesel şi sufletul ei.

„Asta e viaţa nouă !" se gîndea.

Privind-o, medicul îi spuse infirmierei-şef :

— Ia uită-te la soţia lui Aie ! Ce înseamnă îmbrăcămintea la femeie ! Îi schimbă cu totul înfăţişarea !

— Doctore, începi să te uiţi cam mult la ea — răspunse infirmiera. Mi se pare c-o să trebuie să compun o telegramă soţiei dumitale !

— Şi de ce nu m-aş uita? E o femeie atrăgătoare.

Medicul îi îngăduise Tîgrenei ca în timpul serviciului să se ducă din cînd în cînd acasă, să-l vadă pe Aivam. Ea dădea fuga, fără să se mai schimbe, numai în halat şi cu boneta albă în cap. Lui Aie îi plăcea s-o vadă în îmbrăcămintea asta. O numea vrăjitoriţa rusoaică. Tîgrena rîdea. Îşi scotea halatul, îl îmbrăca pe Aie, îi punea şi cordonul, apoi iarăşi rîdea, fără să se poată stăpîni. Rîdea şi micuţul Aivam.

Aie se ducea în faţa oglinzii, îşi umfla obrazul dîndu-şi ifose şi se pomenea rîzînd şi el în hohote.

— Aie, învaţă-mă mai repede ruseşte! Mi s-a urît să tot lucrez la spital numai cu ochii şi cu mîinile.

Într-o seară tîrziu, venind în fugă de la spital, Tîgrena deschise uşa cu zgomot şi pe sală se lovi faţă în faţă cu Alitet.

Păli şi, fără voie, se dădu înapoi. Rămase aşa cu ochii deschişi mari, tăcută, parcă înlemnită, privind chipul înfuriat al fostului ei bărbat.

Ochii mici ai lui Alitet înţepeniră între pleoapele apropiate.

— Cine te-a învelit în pînza asta albă ca zăpada? o întrebă el aspru.

Tîgrena nu putea nici să vorbească, nici să se mişte din loc. Ochii i se opriră la inelul de aramă al cuţitului „Remington", care atîrna la cordonul lui Alitet.

— Tu nu mai eşti ciukce? Nu-ţi mai e teamă să dărîmi legile poporului nostru? Tu crezi că e pe placul duhurilor fapta ta fără de minte?

Ea se trase un pas înapoi. Ar fi vrut să ţipe, însă nu era în stare.

— Nu fugi de mine! Sînt soţul tău. Mulţi ani ai mîncat carne în iaranga mea. Şi oare Kamenvat, pe cînd trăia, n-a primit plată pentru tine patru cîini? Leapădă mai repede îmbrăcămintea ta spurcată şi să plecăm din locul acesta nenorocit. Aici ai să pieri! Duhurile rele s-au pus în mişcare din pricina faptelor tale. Haide! Am şaisprezece cîini la sanie.

Tîgrena ridică deodată capul, făcu un pas spre el şi uitîndu-i-se în ochi, strigă:

— Nu!... Tu nu eşti soţul meu! Soţul meu e Aie! Tu m-ai furat de la el. Tu ai dărîmat legile poporului nostru!

Alitet o îmbrînci şi sări la uşă, ca s-o împiedice să fugă. Dar acum Tîgrena îşi adună toate puterile, se năpusti peste el pe neaşteptate, îl dădu în lături şi se repezi afară, fugind, fără a întoarce capul, pînă la odaia Nataliei Semionovna, unde năvăli vîrtej, cu faţa palidă şi speriată.

— Nataşa, nu bine! şopti, printre lacrimi, aruncîndu-se spre soţia lui Los şi lipindu-se strîns de ea.

Nataşa o întrebă neliniştită:

— Ce s-a întîmplat, Tîgrena? Cine te-a supărat?

— Aie nu-i aici! se plînse Tîgrena, în ruseşte.

Natalia Semionovna îi mîngîia umerii, vorbindu-i blajin, cuprinsă de milă pentru zbuciumul ei:

— Draga mea, dar se întoarce în curînd! Vai, ce prostuţă eşti! Ştii că a plecat numai pentru trei zile, cu comandantul miliţiei. Astăzi trebuie să se întoarcă. Timpul e bun; n-are să-i întîrzie nimic pe drum.

Pe sală se auzi glasul lui Alitet:

— Unde a intrat Tîgrena?

Tîgrena tresări, se repezi la uşă şi puse zăvorul, ţinîndu-l cu amîndouă mîinile.

— Alitet! şopti, speriată.

— Alitet? întrebă cu mirare Natalia Semionovna. Nu-i nimic, Tîgrena! Lasă-l să intre. Nu-ţi fie teamă! Şi o dădu hotărîtă la o parte, ca să deschidă uşa. Însă Tîgrena se aşează în dreptul zăvorului, şi apărîndu-l cu toată greutatea corpului, îi strigă, înfuriată:

— Tu vorbeai multe cînd nu-l vedeai pe Alitet! Acum, numai auzindu-i glasul, te-ai speriat şi vrei să-i dai drumul. Eşti slabă ca o renoaică în faţa lupului! Nu vreau să fiu pricina spaimei tale! Lasă-l să intre.

Zicînd acestea, trase zăvorul şi deschise larg uşa.

— Intră! strigă poruncitor Natalia Semionovna. Ce vrei cu Tîgrena?

Fără să se uite la rusoaică, Alitet se apropie de fosta lui nevastă, cu chipul schimonosit de mînie.

— Ah, ce muiere eşti! scrîşni, apucînd-o de mînă. Degeaba îţi vorbesc! Numai stricăciune e în tine! Ai să vii în iaranga mea!

Natalia Semionovna se aşeză între ei, şi în tăcere încerca zadarnic să-i scape Tîgrenei mîna.

— Ce vrea această *tanghi?* urlă Alitet, îmbrîncind-o atît de tare, încît Nataşa se prăbuşi pe duşumea.

La zgomotul stîrnit veni în fugă Aie, care tocmai se întorsese de pe drum. Natalia Semionovna îi strigă:

— Cheamă-l repede pe Los!

— Stai puţin, Nataşa! răspunse Aie. Şi, întorcîndu-se spre Alitet, îi vorbi furios: Ai uitat că eu nu mai sînt vulpe albă şi tu lup? Apoi strigă poruncitor: Lasă mîna Tîgrenei!

O dată cu aceste cuvinte, sări de gîtul lui Alitet.

Însă acesta se răsuci şi căzură amîndoi pe jos. Natalia Semionovna fugi afară, strigînd după ajutor.

Aie şi Alitet se zvîrcoleau pe duşumea. Tîgrena îl apucă pe Alitet de picior, încercînd să-l tîrască spre uşă.

Los veni în fugă, însoţit de Jukov şi de comandantul miliţiei.

— Arestaţi-l şi puneţi-l sub pază! porunci Los.

Alitet stătea în mijlocul încăperii, ştergîndu-şi năduşeala.

— Comandant, Tîgrena e nevasta mea! zise, gîfîind. Ai văzut-o chiar tu la mine în iarangă.

— Luaţi-l de-aici! strigă Los.

19

Se întîmplase ceva neobişnuit pe ţărm: ruşii îl închiseseră pe Alitet în iaranga de lemn, şi el stătea acolo ca o focă în plasă. Ştirea aceasta se împrăştie cu o repeziciune de neînţeles, umflîndu-se pe drum cu fel de fel de zvonuri năzdrăvane.

În iarangele vînătorilor de pe malul mării, la vînătoare, la popasurile de pe drumuri, în adîncimea tundrei și oriunde apucau să se adune cîțiva oameni, nu se vorbea decît despre Alitet.

Șamanii spuneau că de aceea fac roșii iarange tari de lemn, ca să prindă și să închidă în ele pe oamenii de aici. Alții spuneau că asta nu poate fi adevărat, deoarece Los și Andrei sînt prietenii poporului ciukci.

Ca să mai trăiești acum pe malurile fluviilor mari, părea peste putință ; vara aveau să vină rușii, cu balenierele lor care mergeau singure, și aveau să închidă pe crescătorii de reni, ca să-i nimicească. Oamenii cu reni nu trebuiau să mai stea în tabere mari ; trebuiau să se împrăștie în tabere mici, de cîte o iarangă-două. Rușii voiau să nimicească cirezile.

Luase naștere o stare de lucruri foarte încîlcită. Pînă și amintirea Marii Sărbători parcă se întunecase.

Los se plimba prin cameră, discutînd cu Andrei, cu Iarak, Vaamcio și Aie situația care se crease.

— Alitet trebuie lăsat liber — fu de părere Iarak. Să se ducă de aici. Din pricina lui umblă atîtea vorbe.

— Nu e bine să-i dăm drumul — spuse Vaamcio, întărîtat. Au să pornească vorbe și mai rele.

Aie, care se simțea vinovat de toate acestea, stătea tăcut.

Los se opri în fața lui Jukov :

— Vezi, Andriușa, acum începe revoluția ! Ne aflăm în plină luptă și e nevoie de toată înțelepciunea ca să-i poți face față. E nevoie să opunem ceva foarte serios acestei fierberi stîrnite de chiaburi și de șamani.

— Ca să-i dai drumul lui Alitet, așa, simplu, mi se pare c-ar fi o greșeală foarte mare — răspunse Jukov. Trebuie să aranjăm în fața mulțimii o cercetare publică a vieții lui de înșelăciuni și șmecherii. Ce credeți despre asta, tovarăși ?

— Așa e bine, Andrei, e bine ! exclamă Aie. Trebuie să povestim și să arătăm poporului adevărul.

— Uite ce e, prieteni — interveni Los. Nu mă îndoiesc nici o clipă că o să spulberăm toate zvonurile

neadevărate ; și încă foarte repede. O să organizăm o judecată în fața poporului. Însă trebuie să facem în așa fel, ca la judecată să se adune cît mai mulți oameni din locuri felurite. Spunea bine Aie : să-l vadă și să-l asculte ei înșiși pe Alitet. Să-și dea seama singuri cum e el, cel adevărat. O să-i arătăm în față, cu toată lumea acolo, întreaga lui viață, clădită pe înșelăciune și silnicie. Să se arate el însuși așa cum e. O să-l forțăm să vorbească. Însă pentru a-l judeca e nevoie de oameni în care poporul să aibă încredere, ca, de pildă, bătrînul Ilici și bătrînul Liok. Asta e ceva de care trebuie să se țină seama. Trebuie să facem așa ca Liok să vină negreșit.

— Ai gîndit foarte bine, Nikita Sergheevici ! încuviință Aie, entuziasmat.

— Însă pentru asta, tovarăși, o să trebuie numaidecît să vă duceți pretutindeni și să chemați oamenii la cercetarea vieții lui Alitet — hotărî Andrei.

Cei trei se risipiră într-o clipă. Uitîndu-se în urma lor, Los spuse, zîmbind :

— Asta înseamnă citații vii, Andriușa. Dă dispoziții ca acestui fiu de căței, Alitet, să i se ducă mîncare din belșug. Ca nu cumva să apară la judecată jigărit. Nu auzi ce se spune ? Că nu-i dăm demîncare !

— Nu-i purta grijă ! Înfulecă nesățios, ca un lup flămînd. Bea cîte un ceainic întreg după fiecare masă. Spune : „Stau în iaranga de lemn, așa ca să-mi dați mîncare cu sare, ca la *tanghi !*"

— La judecată, un rol destul de însemnat trebuie să-l joace și Tîgrena. Spusele ei au să aibă multă greutate. Sper că atunci n-o să dea înapoi.

— Cum te gîndești la asta, Nikita Sergheevici ? ! Ea e dușmanul neîmpăcat al lui Alitet. De asta depinde întreaga ei viață. Am și vorbit cu ea. Acum e acolo Natalia Semionovna ; Tîgrena n-o mai lasă să plece. Cum s-or înțelege una cu alta ? !... spuse Andrei, dînd a mirare din mîini.

— E foarte natural,Andriușa. Orice om cinstit, oricare ar fi gradul lui de dezvoltare, are o tendință înnăscută spre libertate. Hai să mergem la ea !

Trecură în camera vecină.

— Ei, ce mai faci, Tîgrena? se adresă Los tinerei femei.

Drept răspuns, ea întrebă speriată:

— De ce l-ai trimis departe pe Aie? Doar știi că Alitet e aci! Sigur că s-a făcut rău de tot. O să spargă iaranga de lemn și o să iasă! Are multă putere. Poate să se întîmple o nenorocire.

— Nu-ți fie teamă, Tîgrena! N-are să scape! Îl păzește miliția-nul.

— Dacă vine la mine, trag în el. Aie mi-a lăsat pușca.

— Spuneți-i că la noapte rămîn să dorm cu ea — se oferi Natalia Semionovna.

După ce Andrei îi tălmăci, Tîgrena o privi pe Natalia Semionovna și îi răspunse în rusește:

— Bine, Natașa!

20

Zvonul despre judecarea lui Alitet se răspîndi într-un moment nepotrivit; era o năvală neobișnuită de vulpi albe. Năvăliseră pînă și în cătune, de le prindeau cîinii. Rar se întîmpla ca vînătorii să se întoarcă fără pradă. Uneori găseau într-o singură capcană cîte două și chiar trei vulpi. Cînd reveneau în cătun și ajungeau acasă, strigau încă din sanie:

— Și azi am adus vulpe albă!

Luau în polog trupul înghețat al animalului, îl lăsau să se încălzească, apoi, punîndu-l pe genunchi, îi jupuiau cu băgare de seamă blana prețioasă. Pentru asta tăiau pielea, cu cuțitul bine ascuțit, în jurul botului, iar blana o scoteau întreagă, dînd-o peste cap, ca pe un ciorap, dezvelind treptat carnea roșiatică. Odată

treaba sfîrşită, întindeau blana pe o formă dreaptă şi strigau veseli :

— Încă patruzeci de pachete de ceai !

Ce-o mai fi şi asta ? Peste tot pe unde umblase, Alitet spusese că în curînd n-au să mai fie vulpi albe în tundra ciukotkă, pentru că americanii au plecat şi ruşilor nu le plac vulpile.

Şi deodată, o năvală de vulpi albe cum nu se mai văzuse !

Acum ce era de făcut ? Iarak, cumpărătorul vulpilor, le spusese vînătorilor să se ducă la cercetarea vieţii lui Alitet. O, asta era o noutate foarte interesantă ! Bineînţeles că ar fi aflat şi după aceea cum s-a întîmplat, însă să fii de faţă însemna să te bucuri de două ori pe atît. Astfel încît, fără să ţină seama de timpul nimerit pentru vînătoare, oamenii hotărîră să meargă la baza culturală. Cîteva zile puteau şi femeile să aibă grijă de capcane. Uite, femeile din Enmakai cum vînau toată iarna ? Şi apoi, nu făcea să-l supere nici pe Iarak, o dată ce el îi chemase. Oricît, el era un negustor şi nu se cuvenea să necăjeşti un asemenea om.

Femeile ascultau cu răsuflarea oprită zvonurile care umblau pe ţărm. Soarta Tîgrenei le tulbura pe multe dintre ele. Unele erau numai curioase să ştie cum are să se termine istoria asta. Altora le era milă de biata Tîgrena.

Aie le spusese oamenilor că Alitet venise s-o ia încă o dată, însă acum legea cea nouă îi ţinea ei partea.

În ziua judecăţii, la baza culturală începură încă de dimineaţă să sosească sănii din toate părţile.

Cercetarea vieţii lui Alitet porni la amiază. În sala cea mare, unde avea să aibă loc judecata, era adunată o mulţime de oameni. Toţi aşteptau nerăbdători : „Ce are să fie ? Ce-o fi asta, cercetare a vieţii ?"

Los stătea la o masă aşezată pe o podea înălţată. Obrazul lui era serios şi foarte aspru. La dreapta şi la stînga lui stăteau Ilici şi Liok. Cei doi bătrîni erau plini de seriozitate în faţa datoriei pe care o aveau de

îndeplinit. Ei trebuia să hotărască dacă viaţa lui Alitet e dreaptă sau nu e dreaptă. Aşa spusese Los cînd se aşezase la masa asta.

Miliţianul îl aduse pe Alitet în sală, îl conduse în faţă şi îl aşeză pe o bancă anume pregătită.

Oamenii se ridicară să-l privească de parcă nu l-ar fi văzut niciodată. În timp ce şopteau între ei, se auzi deodată un glas tare, ca un val ce se sparge pe vreme liniştită :

— Ia uitaţi-vă la el ! Ia uitaţi-vă ! N-a slăbit de loc ! Se auzea că ruşii nu i-au dat mîncare. Cineva a răspîndit veşti mincinoase.

— O ! îi fac mare cinste ! I-au dat o bancă întreagă numai lui, despărţită de oameni ! Nu cumva ruşii vor să se împace cu el ?

Los se ridică şi, luîndu-se după o hîrtie pe care o avea în mînă, povesti de ce anume era învinuit Alitet. Apoi, întorcîndu-se spre acesta, îl întrebă :

— Acuzat Alitet, ai de pus vreo întrebare judecătorilor ?

— Ce e aia „judecător" ? vorbi tărăgănat acuzatul.

— Ridică-te în picioare cînd vorbeşti cu judecătorii !

Alitet se uită în jurul său, apoi răspunse, de jos :

— De ce să mă ridic ? Limba se mişcă la fel în gură, şi dacă stai în picioare, şi dacă stai întins, şi dacă stai pe scaun. De ce să mă ridic ? Nu vezi ? Toţi stau jos.

— Lasă-l să stea jos — se amestecă bătrînul Ilici. Numai să-şi deschidă bine urechile.

Los îl opri :

— Tovarăşe Ilici, ai să-ţi spui părerea cînd va fi timpul.

— De ce atunci ? Am poftă să vorbesc acum ! Îl cunosc bine pe acest Charley ! (Bătrînul se înfierbîntă.) E mult de-atunci, cînd mi-a luat doi cîini, cei mai buni pe care îi aveam ! Şi adăugă, ridicînd vocea, aproape răcnind : Mi i-a luat pe degeaba ! Mi i-a luat rînjind la mine !

— Tovarăşe Ilici, ai să vorbeşti despre asta mai tîrziu — îl rugă Los, silindu-se să păstreze măcar cît de cît o ordine.

Însă bătrînul se pornise și nu mai era cu putință să fie oprit.

— Nu, nu ! Vreau să vorbesc acum ! se încăpățîna el.

— Lasă-l pe Ilici să vorbească ! spuse cu un ton hotărîtor bătrînul Liok.

Alitet, care-i urmărise tot timpul, fu cuprins de respect pentru Los, în timp ce se uita furios la Ilici. I se păruse că rusul vrea să-l apere de loviturile bătrînului.

La sărbătoarea Marii Vorbiri, Ilici văzuse că toți care vorbeau ieșeau de după masă, la marginea podelei. Se ridică destul de grăbit și făcu la fel, înaintînd cu pași mărunți, bătrînești. Apoi se adresă oamenilor, foarte liniștit :

— Oameni, uitați-vă la el ! E un om bun Charley ? Nu, nu e bun ! Mi-a luat el cîinii ? Mi i-a luat ! Știți toți. Dar înaintașul lui Pananto l-a luat ? L-a luat ! Ba încă a schimbat și numele cîinelui ; l-a numit Charley. Lui însuși tot Charley își spune.

— Am lăsat numele Charley ! strigă învinuitul. Acum sînt iar Alitet.

— Ce ? se miră Ilici. Eu parcă n-am auzit asta.

— E adevărat ! întări Liok. Americanii l-au înșelat și acum el s-a făcut iar Alitet.

— E totuna dacă îl cheamă Alitet — reîncepu Ilici, puțin cam zăpăcit. Și după ce își așeză cingătoarea, urmă : Cine a turnat grăsime de luminat a *tanghiilor* pe momelile lui Vaamcio, la Trei Coline ? Bătrînul îl arătă aspru cu degetul : Uite, el, Alitet ! Ori poate el e negustor bun ? Dar cine cumpără vulpile albe mai bine pentru voi ? Alitet sau Iarak ? Ai ? Și Ilici se opri, cu un zîmbet întrebător, ca și cînd ar fi rostit învinuirea cea mai grea. El ne lua blănurile pe nimic. Acum poate să vadă asta orice om. Rău om e Alitet, în toate privințele ! El calcă adevărul în picioare și înșelătoria o poartă pe sus, în mîini. Pe femeia Tîgrena cine a luat-o cu sila de la Aie ? Alitet ! El a călcat obiceiul poporului nostru. De ce a luat-o pe Tîgrena de la Aie ? Doar Aie era bărbatul ei, după făgăduiala

din copilărie. Să spună Tîgrena cu limba ei: a vrut ea să fie nevasta lui Alitet?

Terminînd, Ilici se aplaudă singur, apoi se duse la locul său.

Alitet se ridică şi, arătîndu-l cu mîna, strigă:

— Umkataghen minte!

— Nu-i nici un Umkataghen aici! îl opri Los.

Ilici se ridică, neliniştit şi, ţintuindu-l pe Alitet cu ochii aspri, spuse:

— Aha! Auzi? Aici a vorbit Ilici. A spus numai adevărul. El n-a spus încă niciodată minciuni. A fost odată şi unul, Umkataghen; l-am cunoscut. Însă nici lui nu-i plăcea să spună neadevăruri!

Alitet se întoarse spre Los:

— Comandant, înainte toţi spuneau că Alitet e bun. Eu ştiu că sînt bun. Şi Liok, prietenul meu, ştie că eu n-am lăsat pe nimeni să plece de la mine fără o bucată de carne şi grăsime cînd era foamete. Eu dădeam mărfuri fără bani.

— Nu mai sînt prietenul tău! strigă Liok.

Alitet tăcu, zăpăcit, apoi, după ce îşi reveni, începu să vorbească despre Tîgrena:

— Ea e prea tînără şi nu are minte multă: e femeie. În iaranga mea n-a fost flămîndă niciodată. Oricine ştie că dacă nu-şi ascultă stăpînul, cîinele trebuie bătut. De aceea am s-o iau înapoi pe Tîgrena. Mulţi vînători n-au mîncare cîtă trebuie nici pentru o nevastă. În iaranga mea a fost totdeauna prisos, şi de aceea am luat-o pe Tîgrena ca a doua nevastă. Oare asta a fost rău pentru ea? A stat nemîncată în iaranga mea?

— Dar de ce a fugit de la tine, şi nu o singură dată? îl întrerupse Los.

Lui Alitet i se păru iarăşi că rusul îl sprijină.

— Da, da! făcu bucuros. De ce fugea? Fugea fiindcă nu avea minte.

Ştiau toţi că Los nu-l iubeşte pe Alitet, de aceea aşteptau de la el cuvinte aspre. Şi cînd colo, el vorbea

cu Alitet liniştit, ca un vînător care se întîlneşte cu un prieten. E greu să-i înţelegi pe ruşi ! Chiar şi Alitet se mira, prinzînd din ce în ce mai mult curaj. După cum gîndea el, Los nu-i vorbise niciodată mai prietenos ca azi.

— Aşază-te, Alitet ! zise Los. Tîgrena, arată-le judecătorilor de ce n-ai vrut şi nu vrei să mai rămîi în iaranga lui Alitet.

— Femeia nu trebuie întrebată ! strigă Alitet, care prinsese curaj.

Los ridică glasul :

— Stai jos şi taci !

Tîgrena se ridică, dar rămase tăcută, privindu-l cu ură pe Alitet, parcă neputîndu-se hotărî să vorbească. Pieptul îi tresălta de emoţie.

— Vorbeşte, vorbeşte, Tîgrena ! Spune tot ! o îndemnă în şoaptă Aie, aflat în spatele ei.

Tîgrena începu să vorbească :

— Tatăl meu, Kamenvat, era un om sărac. Era sărac pentru că îmbătrînise. Lua mărfuri de la Alitet, de multă vreme lua, şi nu putea să le plătească, fiindcă nu avea destule piei ; nu se mai ducea la vînătoare. De aceea lui Kamenvat îi era teamă de Alitet. Inima lui Kamenvat gîndea ca a mea, dar limba vorbea ce îi plăcea lui Alitet. Şi atunci Alitet m-a luat ; cu sila m-a luat. Am început să trăiesc în iaranga lui. Apoi a venit Eceavto, prietenul lui, un bătrîn tare scîrbos. Şi noaptea Alitet m-a dat lui. Eu am fugit chiar în noaptea aceea, la tatăl meu, Kamenvat. Alitet m-a luat înapoi. Viaţa s-a făcut şi mai rea. Focul îmi ardea inima. Iarăşi am fugit şi iarăşi el m-a adus înapoi. În iarangă a mai venit încă o nevastă, sora primei neveste. Erau prietene, cum sînt prietene degetele de la o mînă. Eu plecam tot timpul la vînătoare. Îngheţam între gheţuri, însă acasă nu-mi venea să mă duc. Am cărat multe foci. Alitet minte că mi-a dat el mîncare. Mă hrăneam singură, ba încă mai aduceam mîncare şi pentru cîinii lui ; avea cîini pentru patru sănii ; le trebuia multă mîncare. Oamenii ştiu cîte jivine vînam eu.

— Tîgrena — o opri Los — spune judecătorilor: vrei să te întorci la Alitet?

— Nu! Nu vreau! strigă Tîgrena. Dacă şi tu te gîndeşti să mă trimiţi la el, mai bine mă arunc de pe stînci.

— Comandant — sări Alitet — ea e femeie. Nu trebuie s-o întrebi. Oare stăpînul îl întreabă pe cîine unde vrea să se ducă? Limba ei a început să trăncănească mult! Ha-ha! Ea a uitat că am plătit-o! Nu am luat-o degeaba. Am dat patru cîini, şi de ce datorie mare l-am iertat pe Kamenvat, tatăl ei?!

Tîgrena era tare neliniştită; inima îi bătea repede. Tot dădea să se ridice ca să vorbească, însă Aie o trăgea de mînă, şoptindu-i:

— Ai răbdare, aşteaptă! Lasă să vorbească Alitet. Los tot nu-l crede.

Cu toate astea, ei îi era teamă ca judecata să n-o dea iarăşi pe mîna lui Alitet, încît nu se putea linişti. Los îl opri pe Alitet şi se întoarse spre ea:

— Tîgrena, nu fi neliniştită. Nimeni n-are să te silească să te întorci la el.

Cercetarea vieţii lui Alitet şi a Tîgrenei se întinse pînă spre seară. O asemenea cercetare nu se făcuse niciodată pe ţărm. Vai, cîte întîmplări despre care nu se ştia se iviră cu prilejul acesta! Toate trezeau curiozitatea. Mary povesti cum a dus-o Alitet pe Tîgrena la Charley Nas-Roşu şi cum s-a bătut Aie cu el. După aceea se ridică Natalia Semionovna, nevasta lui Los, care adună toate învinuirile laolaltă. Vorbi cu înflăcărare şi revoltă. Andrei tălmăcea vorbele ei şi lumea asculta, asculta, fără să se mai sature.

— Mari noutăţi! Noutăţi nemaiauzite! spuneau oamenii. Pentru aşa ceva făcea să vii aici! Nu bătuseră drumul degeaba. Deci asta era legea nouă! Legea asta era pentru cei slabi — spuneau oamenii.

Judecata hotărî să rupă căsătoria lui Alitet cu Tîgrena, să-i ceară lui Alitet o parte din avere pentru fosta lui nevastă, şi lui să-i dea drumul de sub pază.

Tulburați de atîtea întîmplări neobișnuite, oamenii plecară spre așezările lor, grăbiți să povestească și altora despre cercetarea vieții lui Alitet.

— Vai, ce de întîmplări noi !...

21

Totul se încîlcise în capul lui Alitet. Fusese totdeauna încredințat că e un om bun, și acum toți îl vorbiseră de rău. Ce însemna asta ? Li se stricaseră poate ochii și nu mai puteau să vadă. Ce, uitaseră că el îi ajuta pe toți ? Niciodată nu lăsase pe cineva să plece, nici fără marfă, nici fără mîncare. Ce aveau acum ? Nu mai erau oameni adevărați ? Și Liok ? Unde îi era judecata ?

Te pomenești că rușii ăștia or să înceapă în curînd să strice și oamenii din munți. Alitet oftă din greu, ieși tăcut din casă și, fără să stea de vorbă cu nimeni, se duse spre cîinii săi. Mergea gîndind : „Nu, acolo în munți o să le fie mai greu. Stăpînii de cirezi mari nu prea or să le dea ascultare. Și la Eceavto au făcut rușii soviet de ginți din păstori, dar el a gonit acești păstori. Eceavto e un stăpîn cu cap !“ Mai încolo îl zări pe Liok, cercetînd niște scînduri care se vedeau de sub zăpadă. Bătrînul se aplecă gemînd și trase o scîndură. O privi cu ochiul lui de cunoscător, încercă s-o îndoaie și se încredință că dacă are s-o înmoaie în apă fierbinte, așa cum se face totdeauna cu tălpicele săniei, scîndura are să se mlădieze foarte bine.

Alitet se apropie.

— Liok — îl întrebă — tu nu mai ești prietenul meu ?

Bătrînul îl privi cu singurul său ochi și răspunse serios, stăpînit de mîhnire :

— Nu, nu mai sînt.

— De ce nu mai eşti ?

— Fiindcă tu nu eşti un om drept.

— Nici eu nu te mai socotesc prietenul meu ! spuse Alitet, uimit şi jignit, după care se îndreptă spre cîini.

Liok îndurase cu apăsare întîlnirea asta. După plecarea lui Alitet puse mîna pe scîndură, deşi nu mai avea nevoie s-o încerce, îi căută un reazem la cap şi începu iarăşi s-o îndoaie. Scîndura parcă era o coardă întinsă.

„Uite, aşa îl îndoaie şi pe Alitet !" se gîndi bătrînul.

Alitet îşi zări cîinii încă de departe. Nu-i văzuse cîteva zile şi era neliniştit să nu fi slăbit de tot, din lipsă de mîncare. Însă cînd se apropie de ei, îi veni inima la loc : erau graşi. Se aruncară pe el, cu labele grele pe pieptul lui, pe spinare, pe şolduri. Stătu aşa, înconjurat de ei, mîngîindu-le boturile.

Un flăcău le aduse hrană într-un lighean şi începu să le arunce bucăţi de carne de focă. Însă cîinii nu-şi părăseau stăpînul.

Alitet îl recunoscu pe flăcău. Era Ciovka, din cătunul Ianrakenot. Îl întrebă :

— Ciovka, nu cumva ai început să socoteşti că ăştia sînt cîinii tăi ? De ce le dai demîncare ?

— Nu, eu nu socotesc ai mei cîinii altora. M-a pus Andrei să le dau demîncare.

— Andrei ? ! făcu Alitet nedumerit.

— Da, Andrei.

„Ce-o fi asta ?" se gîndi Alitet, neputînd înţelege purtarea lui Andrei, după toate ce se întîmplaseră la judecată.

Stătu mult să cugete. După aceea pipăi spinările cîinilor.

— Bine hrăniţi ! Ia dă ligheanul încoa' ; vreau să le dau singur demîncare.

Luă ligheanul cu o mînă şi începu să arunce bucăţile de carne de-a dreptul în gura animalelor. Aceştia înfulecau carnea într-o clipă şi, cu ochii scînteietori, aşteptau bucata următoare.

Alitet se gîndi ca înainte de plecare să-l caute pe Andrei şi să stea de vorbă cu el. De ce oare avusese el grijă să-i hrănească cîinii ?

Îl găsi pe Jukov într-o cameră mare şi luminoasă, pe pereţii căreia atîrnau o mulţime de hîrtii în fel de fel de culori. De pe unele hîrtii se uitau nişte oameni ruşi, pe care nu-i văzuse niciodată. În cameră erau scaune, întocmai ca la Charley Nas-Roşu. Alitet se aşează tăcut pe unul din ele, cu o veche deprindere.

— De ce ai venit ? îl întrebă Andrei, neprietenos.

— Comandant, acum plec acasă. Tu te-ai purtat bine cu cîinii mei ; ca un om adevărat.

— Du-te ! Du-te ! Şi ai grijă, dacă n-ai să-i dai singur partea de avere cuvenită Tîgreniei, are să vină la tine miliţianul mustăcios, şi atunci are să fie mai rău. Ai înţeles ?

— Bine ! Dar eu vreau să-ţi dau ţie multe vulpi albe. Ţi le dau pe toate pe care le am, fiindcă eu nu mai am nevoie de ele. Americanii m-au înşelat. Ţi le dau ţie. Numai spune-i Tîgrenei să vină la mine. Are să-mi fie dor de ea. E femeie, însă în capul ei are mai multă minte decît altele. Am nevoie de ea.

— Tîgrena nu mai se întoarce niciodată la tine.

Alitet ameninţă :

— Dacă nu se întoarce, la primăvară pe apa voastră are să curgă sînge !

Andrei rîse, se ridică şi, apropiindu-se de o hartă mare care atîrna pe perete, răspunse :

— Uite, toate astea sînt fluvii ! Enisei, Lena, Indighirka, Kolîma, Ceaun, Amguema. Sînt fluvii foarte mari.

— Eu cunosc Amguema. Am umblat mult pe ea.

— Şi vezi — urmă Andrei — pe ele n-a curs niciodată sînge. Ştim bine că nici pe apa noastră n-o să curgă.

În clipa aceea, intră Los. Văzîndu-l pe Alitet, se încruntă.

— Ce-i cu ăsta aici ? întrebă aspru.

Andrei îi răspunse în rusește:

— Ne sperie că la primăvară are să curgă sînge pe fluviu.

— Afară! îi strigă Los lui Alitet. Și să nu te mai văd niciodată pe-aici!

Alitet ieși numaidecît, cu obrazul schimonosit de ură.

22

Alitet înțelese că Tîgrena era pierdută pentru el, la fel ca și negustoria, și se hotărî să plece numaidecît spre Enmakai. Întîlnindu-l pe Ciovka, îi ceru să-i înhame cîinii.

— Alitet — îl vesti flăcăul — am fost acum în iaranga lui Aie. Acolo era Tîgrena. Ea a spus: „Să ia Alitet cîinii cu care am venit de la Enmakai!" A spus că ăștia sînt cîinii tăi; nu vrea ca ei să rămînă aici.

— Înhamă-i împreună cu ceilalți cîini și pune-mi în sanie carne pentru drum!

Plecă în noaptea aceea, nemaiașteptînd să se facă dimineață. Cerul era posomorît; stelele se ascunseseră; întunericul coborîse pe pămînt. Cîinii alergau cu pași mari în noaptea liniștită. Sania merse toată noaptea. De-abia spre dimineață Alitet se gîndi că n-ar strica să le dea demîncare la cîini, însă îndată se răzgîndi, hotărît să mîne fără oprire pînă la Enmakai. Goni cîinii ca un nebun. Niciodată nu se purtase cu animalele chiar atît de nemilos. Din cînd în cînd arunca țărușul în spinările lor, fără nici un rost, și sania ușoară, trasă de cei douăzeci și opt de cîini, aluneca din ce în ce mai repede.

Nici în fața judecății, nici la urmă, cînd stătuse de vorbă cu Andrei și cu Los, nu fusese Alitet atît de

supărat ca în clipa asta, cînd se pomenise în singurătatea care stăpînea întinderile nesfîrșite ale tundrei. Cum își amintea de ruși, în el se aprindea o ură neîncercată pînă acum.

După un timp, începu să se lase ceață, așternîndu-se pe pămînt. Își aminti de rîpa Urechea Ursului, unde voise să-i prăpădească pe Los și pe Andrei. Se înjură pe el însuși, furios: „*Merkicikin* mie!"

Ridică țărușul și îl repezi din răsputeri în spinarea cîinelui din fața săniei. Bietul animal căzu chelălăind jalnic și se rostogoli prin zăpadă, tras de ham: îi ologise picioarele. Alitet înfrînă sania, îl deshămă și porni în zbor mai departe, lăsîndu-l în drum.

„Ochii dor cînd îi văd pe ruși, urechile tremură cînd aud vorbele lor! se gîndea. Cum de am putut eu să trec atunci dincolo de stîncile ascuțite de la Urechea Ursului?... Dar Brown? Brown înșelătorul! De cînd a ieșit luna o dată, pînă a ieșit a doua oară, l-am așteptat la strîmtoarea Cioc de Pasăre, și n-a venit. *Tanghii* sînt toți la fel! Ei au stricat oamenii de pe țărm. Chiar și pe Liok! Acum Liok își spune „înainte-mergător", are carnet roșu în care e lipită fața lui chioară. Se dărîmă viața veche! Numai în munți au rămas puternice obiceiurile noastre... Dar legea nouă a început să pătrundă și în munți..."

Oftă din greu în liniștea nopții, urmînd să gîndească:

„Trebuie să plec repede, repede în munți, mai departe de ruși. Acolo ei nu vin prea des. Mai am reni la Eceavto. Și la Papîle. Și la gospodari mai mărunți. Trebuie să pun mîna pe pășunile cele mai bune..."

Cînd ajunse acasă, o trezi în strigăte pe Narghinaut:

— Focă bătrînă! Dormi, în loc să-ți întîmpini bărbatul? Ai grijă de cîini!

Se aruncă pe piei, fără să se mai dezbrace, și adormi adînc.

Dimineața, foarte devreme, Alek îl trezi pe Dvorkin:

— Învățătorule — îl vesti speriată. S-a întors Alitet. Mi-e frică de el. S-a întors singur. Acum, cînd are să

afle că i-a fugit și băiatul, Goi-Goi, are să se înfurie, are să bea apă de foc și are să fie rău pentru noi toți.

— Dar unde a fugit Goi-Goi? întrebă învățătorul, zîmbind.

— Nu știe nimeni. A auzit de la Narghinaut că Alitet are de gînd să-i ducă pe toți în munți și a fugit. Nu vrea să se ducă în munți.

— Unde ar fi putut să fugă?

— Nu știu — răspunse Alek. Poate că stă pe undeva, printre ghețuri...

Învățătorul zîmbi iar.

— Nu, Alek; a vrut să fugă, dar e încă mic și poate să piară printre ghețuri. L-am oprit eu.

Și învățătorul adăugă încet:

— Goi-Goi doarme în camera mea. O să stea la mine.

Alek îl privea în tăcere; în ochii ei se citi uimire, apoi bucuria stîrnită de fapta învățătorului. În sfîrșit, arătă arma pe care o avea în mînă și spuse neliniștită:

— Am adus pușca lui Vaamcio. Ține-o la tine. Alitet are să fie furios.

— Nu-i nimic, Alek. Nu-ți fie teamă! Am și eu pușcă... Și spui că a venit singur, fără Tîgrena?

— Da, da; singur.

— Știam, Alek, că are să se întoarcă singur.

— Tu ești șaman rus? îl întrebă mirată Alek.

Dvorkin zîmbi:

— Sînt învățător, Alek!

— Cine știe ce are de gînd Alitet?! Are să ne prăpădească pe toți!...

— N-are să ne prăpădească, Alek! răspunse învățătorul, sigur și liniștit.

Alitet dormi mult. În acest timp, Narghinaut se frămînta foarte tare:

„Cum să-i spun de fuga lui Goi-Goi?"

Mai tîrziu, Alitet se apucă să bea ceai. Atunci Narghinaut vorbi:

— Goi-Goi nu se vede de trei zile.

— De ce nu se vede? întrebă bărbatul, sec.

— Nu știu. Poate că nu vrea să plece de pe țărm în munți. Poate a fugit.

Spre uimirea ei, Alitet răspunse liniștit:

— Puiul de cîine care n-are de gînd să asculte de stăpîn, mai bine să fugă.

Apoi se ridică, vesti că s-a făcut șaman, plecă între stînci fără să-și ia mîncare, și rămase acolo trei zile și trei nopți, ca să vină în atingere cu duhurile. După aceste trei zile de foame se întoarse slăbit, cu îmbrăcămintea zdrențuită. Și, cu toate că îi era foame, pînă seara nu ceru nimic demîncare. De-abia după înnoptat, Narghinaut îi aduse carne de focă.

— Nebuno! răcni noul șaman. Crezi că am sărăcit de îmi dai să mănînc carnea asta care poate să bucure doar burta unui mîncător de șoareci de pe țărm? Adu carne de ren!

— Alitet, tu acum ești șaman! îi atrase luarea-aminte Narghinaut, vorbindu-i cu fereală. Șamanii vorbesc încet.

— Adu carne de ren! strigă Alitet mai tare.

— Nu avem carne de ren, trebuie să mergem să aducem.

— Atunci o să plecăm chiar în noaptea asta de pe țărm și o să ne ducem pentru totdeauna în munți.

— N-o să izbutim să adunăm tot avutul. Mai avem numai trei sănii. N-o să poți lua tot: iaranga, magazia de fier...

— Nebuno! Oare ca nomad ai nevoie de fier?

— O să-l ia învățătorul. De ce să i-l lași lui?

— Oho! Se vede că tu nu ești o sfătuitoare mai proastă decît Tîgrena, care și-a pierdut judecata și s-a făcut vicleană. Ia un drug de fier, du-te la mare și apucă-te să faci o spărtură lîngă sloiul care seamănă cu un cîine; doi pași lungime și un pas și jumătate lățime. Hai, du-te! Alitet se trînti iar pe piei.

Obrajii supți îi tremurau, ochii îi jucau neliniștiți între pleoapele apropiate, el se trăgea cu înverșunare de barba-i neagră, încărunțită, nerasă de mult.

— Adună grămadă stîlpii de lemn de la depozit și de la iarangă, scîndurile și toată lemnăria! îi mai porunci nevestei. Pune-o pe Atteneut să facă treaba asta. La noapte o să avem mult de muncă.

Cătunul se cufundase într-un somn adînc.

Alitet smulgea tabla ondulată, iar femeile încărcau foile pe sănii și le duceau pe mare, lîngă spărtură.

Lemnăria dezgolită a depozitului de blănuri se desena în întuneric, ca un schelet de balenă. Și cînd la spărtură fuseseră duse ultimele foi de tablă, sosi grăbit și Alitet. El apucă o foaie de tablă, privi mult timp fața ei ondulată, apoi se apropie de spărtură și aruncă tabla în apă. Tabla alunecă și dispăru în vîltoarea mării.

După aceea Alitet începu să arunce restul de foi, pe care Narghinaut i le dădea, zorită.

Cealaltă femeie aduna în grabă stîlpii și scîndurile.

— De ce le aduceți aici! Trebuia duse la foișor! Altfel ei or să vrea să se urce în el. Așezați lemnele în picioare, lîngă foișor.

Vîntul sufla rece.

Alitet lucră toată noaptea, încordat. Trei sănii înhămate erau gata încărcate cu lucruri gospodărești, trebuitoare în munți.

Stăpînul locului se apropie de foișor, cu un bidon de gaz, îl vărsă pe lemnăria stivuită, hîrșîi un chibrit cu pucioasă și îl aruncă aprins. O flacără uriașă cuprinse grămada de lemne uscate...

El se trase într-o parte, privind cu o bucurie rea acest foc nemaivăzut de mare. Limbile flăcărilor se răsuceau ca o fiară din povești, cu sute de brațe.

Femeile stăteau în sănii, privind cu spaimă focul înfiorător. Foișorul se prăbuși, trosnind.

— Gata! strigă Alitet.

Apoi se apropie de prima sanie, mai privi o dată spre focul uriaș și, parcă speriat deodată de limbile lungi ale flăcărilor, ridică țărușul, urlînd sălbatic la cîini.

În pîlpîirile neliniștite apărură raze colorate. Luna își arătă sfioasă o margine, însă se ascunse îndată după un nor care gonea pe cer. Vîntul începu să urle amarnic...

CUPRINS

Prefață 5

Cartea întîi 11

Cartea a doua 297

Redactor responsabil : E. ŞIŞMANIAN
Tehnoredactor : I. CEAUŞU

Dat la cules 15.12.1961 Bun de tipar 27.02.1962. Apărut 1962. Comanda nr. 5479. Tiraj 30.150. Broşate 27.080 + Legate 3070. Hîrtie tipar sul de 50 g/m², 84×108/32. Coli editoriale 28,05. Coli de tipar 35,5. A. 01113 C.Z. pentru biblioteci mici 8 (R).

Tiparul executat sub com. nr. 12.034 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii, Bucureşti — R.P.R.

Lei 10,10

EDITURA TINERETULUI